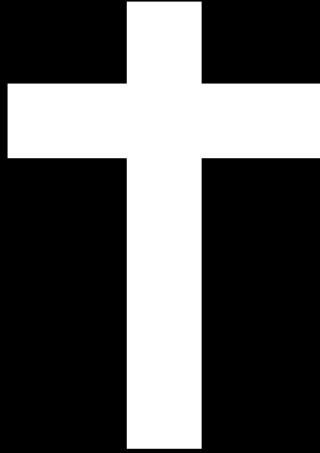

Liá'a Chuánshi Dios
Shínaa

Achagua Partial NT [aca] -Colombia 2013

Liá'a Chuánshi Dios Shínaa
Achagua Partial NT [aca] -Colombia 2013

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Achagua

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
89800e26-7a01-5d4e-9138-09f536d25dde

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	50
SAN LUCAS	78
HECHOS	126
EFESIOS	166
1 TESALONICENSES	172
2 TESALONICENSES	176
1 TIMOTEO	178
2 TIMOTEO	183
SAN JUDAS	187

Evangelio según SAN MATEO

*Náa'a nawérrinaibimica Cristo béecha sánamica
(Lc 3:23-38)*

¹ Liáni áabai lista nashínaa náa'a Jesucristo wérrinaimica, rey David cúuleemi ya Abrahám.

² Abrahámcala Isaac sáljinaa,
Isaac Jacob sáljinaa,

Jacob Judá sáljinaa ya náa'a libécanata náajcha náa'a líshiiibimica.

³ Judá Fares ya Zérah sáljinaa, natúwa nárra Tamarca.

Fares Esrom sáljinaa,

Esrom Arám sáljinaa.

⁴ Arám Aminadab sáljinaa,

Aminadab Nahasón sáljinaa

ya Nahasón Salmón sáljinaa.

⁵ Salmón Booz sáljinaa, rucúulee ruá'a Rahab;

Booz Obed sáljinaa, rucúulee ruá'a Rut.

Obed Isaí sáljinaa.

⁶ Isaí rey David sáljinaa.

Rey David Salomón sáljinaa, ne ruá'a Salomón túwaca ruyáwa línumi liá'a Uríasca.

⁷ Salomón Roboam sáljinaa,

Roboam Abías sáljinaa,

ya Abías Ása sáljinaa.

⁸ Ása Josafat sáljinaa

ya Josafat Joram sáljinaa

ya Joram Uzías wérrimi.

⁹ Uzías Jotam sáljinaa náimi,

Jotam Acáz sáljinaa

ya Acáz Ezequías sáljinaa.

¹⁰ Ezequías Manasés sáljinaa,

Manasés Amón sáljinaa

ya Amón Josías sáljinaa.

¹¹ Josías Jeconías sáljinaa ya náa'a léenajinaibimi, liyáali éerrimi natée'inaami israelítabini preso Babiloniala.

¹² Liáwinaami liá'a presocaica, Jeconías Salatiel sáljinaa ya Salatiel Zorobabel sáljinaa.

¹³ Zorobabel Abihud sáljinaa,

Abihud Eliaquim sáljinaa

ya Eliaquim Azor sáljinaa.

¹⁴ Azor Sadoc sáljinaa,

Sadoc Aquín sáljinaa

ya Aquín Eliud sáljinaa.

¹⁵ Eliud Eleazar sáljinaa,

Eleazar Matán sáljinaa

ya Matán Jacob sáljinaa.

¹⁶ Jacob José sáljinaa, liá'a Joséca rúnirrimi ruá'a Mariaca,

ya ruyá litúwa liá'a Jesúsca, liá'a wáni j'inaa Mesíasca.* Ne jócani yáa náajcha wáacoo újnibii.

¹⁷ Néenee wacába catorce generaciones Abrahám néenee, cáashia línu David néerra; David néenee áabata catorce generaciones, natée'inaami israelítabini preso Babiloniala, ya áabata catorce néenee presoquictami náa'a israelítabinica cáashia lijiácoo liá'a Mesíasca.

*Jesús jiáctau
(Lc 2:1-7)*

* **1:16** Cháwa limá Cristo hebreo chuániyu, cháí wówa limá léchchoo 'Liá'a Dios níwani quéewique'e liwánacaala'.

¹⁸ Quéechanacu'inaa Jesucristo jiácoo cháji'i: Ruá'a María litúwaca com-prométechoo rucásacoo liájcha liá'a Joséca. Libéecha'inaa nayá náajcha wáacoo, náa léenaa quéenibi ruyá Espíritu Santo dánaniyu. ¹⁹ Litáaniaca'ee ruájcha, liá'a José washiálicuerrri sáicaica, jócai liwówa chóniwenai yáa léenaa ruiíwanaa, jáiwa'ee liwówai limáaca ruyáí cabáyainta. ²⁰ Néenee nácula lipénsaa linácu liáni, báqueerrri ángel Dios shínaa iyadau lirrú dajuíshi rícueji, limá lirrú: "José, rey David táqueerrimi, ucáarru jitée María újni jínucua, léecaa liarra yéerri ruáwi rícu ruwáaliani Espíritu Santoyu. ²¹ María rucúulicuminaa rucúuleujoo, jiáminaa lijí'inaa Jesúsjo, liyáca wáseederri'inaa lishínaa chóniwenai najíconaa yúchau." ²² Quinínama liáni bésuneerrri quéewique'e licúmpliacoo, liá'a Wawácali máyu'umica linúma licuéji liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacumi, limá'inaa:

²³ "Báquetoo miyácau jócau cúnusia máachu, quéenibimínaa rumáacacoo ya ruwáalia báqueerrri rucúuleu, náani'inaa jí'inaa Emanuel" (liwówau'u limáca: "Dios wáajcha").

²⁴ Néenee licáwí'inau liá'a Joséca, liméda léjta Dios shínaa ángel máyu'u lirrú, lirrishibia María línuyu. ²⁵ Ne jócau limáa yáajcha, cáashia rucúlicu liá'a rucúuleecoo quéechanacu sáica, liá'a José yáni jí'inaa JESÚS.

2

Aabi chóniwenai cawíteeni mawí déecucha sána únuenai nacába Jesús

¹ Jesús jiá'inau lirrúcu liá'a Belénca, yéerri áabai cáinabi ita'aa jí'ineerri Judea, liyáli éerri Herodes máanuica jái reycái. Néenee náinu Jerusalén néerra áabi chóniwenai cawíteeni mawí, únuenai cáiwia jiáctejcoo, nashínaa tráawajo éewidenaiu sálii nácu ² Nasáta'ee néemi: "¿Tanácula liyá léji liá'a jiéirricoo judíobínica shínaa rey'inaaca? Níwata wacábacaala sálii jiácoo, wayá éebidenai wacába lijiácalawai, tánda wáinu wáa lirrú sáicai." ³ Liá'a rey Herodes éemi'inau liáni, néenee urrúni liwówa léemicani, chacábacanaa nabésunacoo quinínama náa'a chóniwenai yéeni Jerusalén rícu. ⁴ Néenee rey wána namáida nayá quinínama náa'a sacerdote wácanaica, ya náa'a éewidenaica ley shínaaca, ya lisáta léemi nayá táshia nácucha'inaa lijíáu jiliá'a Mesíasca. ⁵ Néenee namá lirrú: "Liyá jiéirri'inau Belénca rícu, Judea cáinaberra ita'aa, chácate litánaca liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacumi limá'inaa:

⁶ Ne jiyá chacáale Belén, liá'a cáinabi Judea shínaa, áawita púituirri jiyá, máanuimínaa jíwana médacoo náibicha náa'a chacáalee máanu namánica líta'aa liáni cáinabica;

jiniwata jibichamínaa lijíáu báqueerrri wánacaleerri bánuerri'inaa nanácu náa'a nushínaa chóniwenai náa'a israelítabinica."

⁷ Néenee Herodes máida nayá cabáyainta náa'a cawíteeni mawí déecucha sána, jáiwa liá léenaa narrícueji liá'a éerri sáica nacába'inaami rujiáctamicoo ruá'a sálii.

⁸ Néenee libánua nayá Belénra ya limá nalí:

"Yáau néerra isátada éemi sáica linácu liarra samálitaca; jáicta ínu linácujo, íwa nulijoni, quéewique'e nuáacoo nuá lirrú sáicai léccojo." ⁹⁻¹⁰ Néenee nanísa'inaa néemi limáyu'u liá'a reycá, jáiwa náawai Belénra. Quéecha'inaami néejoocoo nacába ruá'a sáliica, sáicta wéerri nawówa, níwata rujínacalau ruácoo nabéecha, cáashia línu quirrácuca yáctalaca, jáiwa rubáruawai liwícau. ¹¹ Néenee nawáruawai cuita lícula, jáiwa nacába liá'a quirrácuca María yáajcha, ruá'a litúwaca; néenee natúyau lirrúí náaque'e lirrú sáicai. Jáiwa naméecu nashínaa cajón natéeni náacoo, jáiwa náa lirrúí oro, ya áabai sáictai juménibee jí'ineerri incienso, ya áabata juménibee jí'ineerri mirra. ¹² Liáwinaami Dios íwa nalí dajuíshi rícueji jócubecha néejoo Herodes néenee, níwata Dios yáirri léenaa Herodes wówai línu liá'a quirrácuca; néenee néejoowai nashínaa cáinabi ítalau áabai injíbaa rícu.

Cánaquenai Egiptola náa'a José ya María, Jesús yáajcha

¹³ Quéecha'inaa náacuwai náa'a yáine léenaa, néenee José cába báqueerrri ángel Dios shínaa dajuíshi rícueji, ángel ma lirrú: "Jibárruo jiwína liarra samálitaca litúwa yáajchau, jicánacau Egipto shínaa cáinabi ítala, jimáacau néerrajoo cáashia nuiíwa jírúni, níwata Herodes wówairri libánua namúrru liarra samálitaca náinuaque'ini."

¹⁴ Néenee licáwíacuwai libáruawai liá'a Joséca, liwína liá'a samálitaca litúwa yáajchau táyee lijíáu Egipto néerra, ¹⁵ Namáacau néerrai cáashia máanali liá'a Heródesca. Cháwa lijíacuwai léjta limáyumi liá'a wawácalica linúma licuéji liá'a

fiwadedeerri Dios chuáni báinacumi, limá'inaa: "Numáidaminaajoo nucúuleu Egip-toeji."

Herodes wána náinua náa'a sáamanaica

¹⁶ Ne Herodes yá'inaa léenaa nachálujueda liyá náa'a yáine léenaa, néenee fiwirri wérri liwówa, liwána náinua quinínama náa'a sáamanai máachuca wáalienai chámai camuí cáinacula yéenaí Belén ricu, ya quinínama narrícu náa'a chacáaleeca yéenaí Belén téeki. Liwána náinua nayá léjta éerrimi náiiwa'inaa lirrúni náa'a yáine léenaa* .
¹⁷ Cha licúmpliacuwai liá'a limánimica liá'a fiwadedeerri Dios chuáni báinacumi jí'ineerri Jeremías, limá'inaa:

¹⁸ Néemi'e áabau wítama líta'aa liá'a Ramá† néeni, íchenai wérri cáiwinaa, ruyáwoo Raquelbinica íchanenai nanácueji náa'a natáqueenai'inaaca, jócau índa sáicta naméda ruwówa, níwatajani máanalicai.

¹⁹ Liáwinaami máanalí'inaami Herodes, néenee báqueerri ángel Dios shínaa, iyadau Josérru dajuíshi ricueji chalé'e Egiptola. ²⁰ Limá lirrú: "Jibárrroo, jiwína liárra samálitaca litúwa yáajchaw, jéejoo jiácoo Israel shínaa cáinabi ítala, máanalica náa'a wówainaimi náinua liárra samálitaca." ²¹ Néenee libárruawai liá'a Joséca, liwína liá'a samálitaca litúwa yáajchaw, léejoo Israel shínaa cáinabi ítala. ²² Ne liá'inaa léenaa Arquelao wánacaala Judea néeni, liárrumirra liá'a Heródesca lisáljinaa, néenee cáarru liácoo néerrai liá'a Joséca. Quéecha'inaa Dios íiwa lirrú dajuíshi ricueji, néenee liáu lirrícula liá'a cáinabica jí'ineerri Galilea. ²³ Ne línu'inaa néerrai, néenee liáu liyá áabai chacáalee ricu jí'ineerri Nazaret. Cha licúmpliacuwai liá'a namánimica náa'a fiwadedeenai Dios chuáni báinacumi, namá'inaa náaque'e líjí'inaa Nazaret néeni sái.

3

Liá'a Juan Bautista wáunamactalaca

(Mr 1:1-8; Lc 3:1-9,15-17)

¹ Íchaba camuí liáwinaami liyadau liá'a Juan Bautístaca á'a cáinabi Judea shínaa wáunamactalaca; néerra chóniwenai yáau néemi lirrú. ² Lichuáni ricuejiu limá'ee: "Íéejoo Diosru, jiniwata liá'a Dios wánacaalactalaca urrúniyi!" ³ Léewa Juanja lierra Dios máni jinácucha lirrú liá'a fiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Isaíasca: "Báqueerri chóniwerri máidada á'a wáunamactalaca:

"Tchúni iyáú libéecha quéewique'e irrishibia wawácali jáicta línuí',"
Léjta nachúni iníjbaa libéecha liá'a chóniwerri cawéni ínuerri'inaaca. ⁴ Juan íbala yáairri caméeyu íchunayu, libájini líwali ricu áabai íimanaayu; ya líiya langosta, újni irrichu máanuica ya máaba yáamitu. ⁵ Náa'a chóniwenai Jerusalén néeni sánaca, ya íchaba wérri náa'a yéenaí Judea téeki, ya náa'a yáanaí urrúni méeda jí'ineerri Jordán najíáu néemicani. ⁶ Náiiwanaa najíconau chóniwenai náneewa Diosru ya Juan báutiseerri nayá á'a méeda jí'ineerri Jordán.

⁷ Ne Juan cába'inaa íchaba náa'a fariséobinica ya saduceobinica, náiiu liyáctala quéewique'e Juan báutisa nayá, limá nalí: "¡Áai cawálai táqueenaimi! ¿Tána ma irrú íwasedacaala'inau líucha liá'a carrúnatabeeca máanuí wérrica urrúniyaca?"

⁸ Imédau sáica, chacábacanaa quéewique'e nacábacani icúcani éejuacoo Diosru, ⁹ ya jócu imá irrúwoo iyá jájiu: 'Jócu cáarru wacába liá'a Dios shínaa carrúnatabeeca, níwata wayá Abrahám táqueenaimi'; Dios éewerri liá irrú carrúnatabee, liyácta rúnaa Abrahám táqueenaimi, liyá éewerri liquénuda nayá matuínami íbicha áawita íiba íbicha. ¹⁰ Léjta báqueerri washialicuerrri liwinacta lishínaa chúushiu, liwíchuaque'e áabai áicuba yáirri lítau, ya líuca chichái rículani jócta liá lítau sáica, chacábacanaa Dios yáairri urrúni quéewique'e liá lirrú carrúnatabee liá'a jócai chúni liwíteu. ¹¹ Nuyá, yáawaiyi, nubáutisa shiátaiyu quéewique'e numáida iyá éejuacoo Diosru; ne liá'a ínuerri'inaa nuúshírricu, yáirri'inaaminaa irrú Espíritu Santo, quéewique'e icámiba iwítee yáayu'u yáminaa liá'a nalí carrúnatabee náa'a jócani éebida infierno shínaa chicháiyu. Liyá mawí cadánani núcha, jini báawita nutéeyu'inaa lishínaa cotiza. ¹² Liá'a wawácalica léjta washialicuerrri cáabanacai téerri licáaji ricúu lipálanu, quéewique'e lisárraa lishínaa trigo, ya licháquidaque'e máashiíbee yúcha. Liwáaliaminaa lishínaa trigoca liáarrui rículau, ne léemaminaa

* 2:16 Herodes pénsa'ee lirrúwoo liwánacta'ee náinua liá'a samáilita Jesúsca jócubecha ta reyni. † 2:18 Ramá áabai chacáalee píituimi yéerri urrúni Belénru, níwata linácueji Mateo máni licúni.

liá'a máashiibee chichái ricúla jócai chácacajiu. Chacábacanaa Dios shírri náa'a chóniwenai machácanini wítee ya táminaa léema'inaa náa'a chóniwenai jócani éebida áabai chichái ricúla jócai chácacajiu."

Jesús báutisactau

(Mr 1:9-11; Lc 3:21-22)

¹³ Jesús yáau Galilea néenee méedala jí'ineerri Jordán, Juan yáctalaca, quéewique'e Juan báutisacani. ¹⁴ Quéechanacu Juan jócai wówai libáutisacani, limá lirrú:

—Nuyá jócai saícanata báutisa jiyá, jiyáwata arrúnai'inaata báutisa nuyá.

¹⁵ Jesús éeba'ee:

—Jimáaca cha nírra íchaitaa, ne jiniwata arrúnaa wacúmplia quinínama liá'a saícaica Dios náneewa.

Néenee Juan áabenama liyá. ¹⁶ Ne liyáalimi Jesús báutisa'inau, lijíau shiátai yáacucha, jáiwa éerri méecu lirrú, licába'ee liá'a Espírítu Dios shínaaca, yúrrocoo linácula jicá'a áabai paloma. ¹⁷ Néenee léemi'e áabai chuánshi áacajji, máirri'e: "Léwa nucúulee caniínai nucábaca, saícta nuwówa liájcha."

4

Wawásimi énederri Jesús

(Mr 1:12-13; Lc 4:1-13)

¹ Liáwinaami libáutisa'inaa liá'a Jesúsca, Espírítu Santo litée liyá wáunamactala jiníctala yáairri, quéewique'e Wawásimi énedacani. ² Cuarenta éerri Jesús jócai íya, ya cuarenta táayebée, liáwinaami sáamu liwówai. ³ Wawásimi rúniu lirrú lénedaque'e liyá, limá lirrú:

—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jiwánate nanáawacoo náani íibaca íyacaishiyu.

⁴ Néenee Jesús éeba'ee:

—Jócai'inaa numéda. Liá'a tánerricoo máirri: 'Jócai bácai íyacaishiyu cáwi liá'a washialicuérri, cáwica liyá lécchoo liyú liá'a Dios chuáni jíerricoo linúma licuéji.'

⁵ Liáwinaami, Wawásimi téé liájcha Jesús lirrícula liá'a chacálee majíconaa jí'ineerri Jerusalén, libárruedani templo máanui númacua ita'aa. ⁶ Limá'ee lirrú:

—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jicáteu cáinacua, jái tánacuwai,

'Dios bánuaminaa lishínaa ángelbini jinácu'inaa, nawínaque'e jiyá nacáaji rícuu, jócubecha jínua jíbau íiba nácula.'

⁷ Néenee Jesús ma lirrú:

—Jócai'inaa numéda. Jái tánacuwai lécchu, 'Ujiméda carrúnatai quéewique'e jéneda wawácali litúyaque'e jiyá.'

⁸ Néenee Wawásimi téé liyá báaniwai áabai dúuli áacai wérri itala, liyada lirrú quinínama chacálee cáinabi ita sána, saíctani wérri cawéninamani. ⁹ Limá lirrú:

—Nuá jirrú quinínama léju liéni, jityactau jitájeda jinániu nulí jái nulí saícai jiwówa yáajchau.

¹⁰ Néenee Jesús éeba'ee lirrú:

—Jócai'inaa numéda. Jidánau núcha, Wawásimi, jái tánacuwai: 'Jiméda lirrú saícai jiwówa yáajchau liá'a jiwácali Diosca, jishírrueda lirrú bácai.'

¹¹ Néenee Wawásimi shírriu Jesús yúcha, jáiwa ángelbini ínuenai nashírrueda lirrú.

Jesús cháneerri liméda lishínaa tráawaju Galilea rícu

(Mr 1:14-15; Lc 4:14-15)

¹² Néenee Jesús éemi'inaa naníqui Juan cuíta manúmai rícula, léeejoo Galilea cáinaberra itala. ¹³ Ne jócu limáacau Nazaret á'a liyáctamica, jócta liáu liyáca Capernaúm chacálee rícula, litácoowa liá'a manua jí'ineerri Galilea, nayácta náa'a tribu Zabulón shínaa ya Neftalí. ¹⁴ Liáni bésuneerriu quéewique'e licúmpliacoo liá'a litánani liá'a íwadederri Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Isaiasca:

¹⁵ "Cáinabi lishínaa liá'a Zabulón ya Neftalí,

bajiála Jordán, manua tácoowa:

Galilea nayácta náa'a jócani éebida."

¹⁶ Náa'a chóniwenai jinanenai'inaacoo catáwacabee jirrícu,

nacábaminaa áabai jucámarrabee* máanui;

áabai jucámarrabee úcuni nalí náa'a yáainaimi catáwacabee jirrícu máanalimica.

* **4:16** Jucámarrabee. Áani táanierrí liyá linácu Jesúsca, ya lichuáni wáseederri'inaa nayá jícónaashi yúcha.

¹⁷ Néenee liyáali Jesús lichánau liiwadeda nalí: “Éejoo Diosru, jiniwata Dios wánacaalactalaca jái urrúnicai.”

Jesús máida cuatro catésucanica
(Mr 1:16-20; Lc 5:1-11)

¹⁸ Jesús jinaneerriu litácoowa liá'a manuí jí'ineerri Galilea, jáiwa licábai chámata washialicuenai néenajinai wáacoo: báqueerri liá'a Simónca, Jesús yáni'inaa jí'inaa Pé'eru, ya liá'a báqueerri Andrés. Náani catésucani, yúquenai nayá nashínaa máayau manuí yácula. ¹⁹ Jesús má'ee nalí:

—Yáau nuájcha, numédaminaa iyá cáindacani'inaa chóniwenai Diosru.

²⁰ Liyáalimi namáaca nashínau máayamiu, jáiwa náau liájchai.

²¹ Mawí nabéechala, Jesús cába áabibi chámata washialicuenai néenajinai wáacoo: Santiago ya Juan, léenibi liá'a Zebedeoca, yéenai nasáljininaa yáajchau áabai bónco ricu, chúneenai nayá namáayaniu. Jáiwa Jesús máida nalí. ²² Liyáalimi namáaca nashínaa bónco ya nasáljininaami, jáiwa náau liájchai liá'a Jesúsca.

Jesús éewida íchaba chóniwenai
(Lc 6:17-19)

²³ Jesús lijínaniu quinínama Galilea shínaa cáinabi, léewida limácoo narrícu náa'a sinagogaca. Liiwadeda linácu liá'a saícái chuánshica linácu liá'a Dios wánacaalactalaca, ya lichúni chóniwenai quinínama bálínacaalashi ya cáiwíbee.

²⁴ Natáania Jesús nácu quinínama náa'a yéenai Siria shínaa cáinabi ita'aa, nainda lirrú quinínama náa'a bálínenaicoo méenaami bálínacaalashi ya cáiwíbee, ya náa'a wáalenai espíritu máashii, ya náa'a cúcunenaicoo, ya náa'a macáwanica. Yá'ee Jesús chúni nayá, ²⁵ íchaba chóniwenai yáau Jesús yáctalaca, náa'a Galilea sánaca, ya náa'a chacáalee Decápolis sánaca, náa'a Jerusalén néenee sánaca, náa'a Judea néenee sánaca, ya náa'a yáine Jordán cáinaberra itacha cáiwia jíactejcóo, najínani'eewoo Jesús ishiirricu.

5

Jesús éewiderrí dúuli ita'aa

¹ Licábai'inaa íchaba wérrí chóniwenai, Jesús írrrau liwáacoo dúuli lítala quéewique'e léewidaca. Náa'a éewidenaicoo liájcha náinu liyáctalaca, ² jáiwa lichánau léewida nayái, limá'ee:

Liá'a yáawaiyi méda washialicuerrí saícta liwówa
(Lc 6:20-23)

³ “Saícta wérrí nawówa náa'a yáine léenaa narrúnjininaa cáwicaishi Dios shínaa, jiniwata nashínaa'inaa liá'a saícaica Dios wánacaalactalaca.

⁴ Saícta wérrí nawówa náa'a máashiini wówa, jiniwata Dios yáirri'inaa nalí saíctaque'e nawówa.

⁵ Saícta wérrí nawówa náa'a imíyanica, jiniwata Dios yáirri'inaa nalí liá'a cáinabi limánimi líshiirri'inaa nalí.

⁶ Saícta wérrí nawówa náa'a wáalianai inaishi ya náa'a iméeni wówa namédaque'e léjta Dios wánacaalau'u, jiniwata liyáminaa liwána licúmpliacoo léjta nawówau'i.

⁷ Saícta wérrí nawówa náa'a carrúni jinátani cába áabi, jiniwata Dios carrúni jinátaminaa licába nayá.

⁸ Saícta wérrí nawówa náa'a masáculani wówa, jiniwata áabai éerri nayáminaa Dios yáctalaca ya nacábaminaa liyá.

⁹ Saícta wérrí nawówa náa'a múrruenai saíctaque'e nawówa, jiniwata Dios yáa nají'inaa nayá léenibiyu.

¹⁰ Saícta wérrí nawówa náa'a nacánaquedanica namédacala liá'a Dios bánua namédaca, jiniwata nashínaa'inaa liá'a Dios wánacaalactalaca.

¹¹ “Saícta wérrí iwówa, jáicta chóniwenai báulidacta iyá ya nacáitadedada iyá, ya nunácue jini nawína iyá quinínama númashi yúwicayú. ¹² Jáicta libésunau léju liáni, saícta iwówa, cachúnica iwówa, jiniwata irrishibiacaala'inaa áabai iwéniú máanui áacairra; cháí léchchoo nacánacaída náa'a íwiwadenai Dios chuáni báinacu yáainaimi íbéecha.

Iyája nárra iwíduma ya jucámarrabee cáinabi shínaa
(Mr 9:50; Lc 14:34-35)

¹³ "Iyáwa chánii cábacanaa jicá'a iwíduma cáinabi shínaa. Ne ya limáacacta lijúwacau, ¿chítashia léewa liwína lijúwacau jini? Jái jócu sírbia mawiá, náucaminaani bináawala ya chóniwenai báawedani. ¹⁴ Iyáwa chánii cábacanaa jicá'a jucámarrabee cáinabi shínaa. Léjta jucámarrabee chacáalee shínaa yáairictani dúuli ita'aa, jócai éewa libáyacoo, chacábacanaa náa'a chóniwenai néewa nacába quinínama iyá imédanica. ¹⁵ Jócu watúculia áabai lámpara waniquique'e áabai cajón ricuni; mawí saícaca, wamáacacani áacai ita'aa liquénaque'e quinínama yáanaí cuíta ricu. ¹⁶ Chacábacanaa, imédau machácani, quéewique'e quinínama náa'a chóniwenai néewa nacába liá'a saícai imédani iyá, ya quinínama náa saícai lirrú liá'a isáljinaaca yéerri áacairra.

Jesús éewida linácu liá'a leyca

¹⁷ "Iyá u'éebida nuínucala numárda liá'a leyca o liá'a néewidani náa'a cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu; nuyá jócai ínu nuá linúmami, nuyá ínuerri nuá lirrú yáawaiyi licábacanaaca. ¹⁸ Ne yáawaiyi numá irrú, nácula liyája liá'a éerrica ya cáinabi, jiníminaa nuédani liúcha liá'a leyca, báawita áabai púnto'inaa báawita áabai letra, cáashia libésunacoo quinínama liá'a arrúnaa libésunacoo. ¹⁹ Tándawa, liá'a jócai éewida néenaa náa'a ley shínaaca, báawita píituicani, jini léewidacala náa'a chóniwenai éewidacani, nacábadedacani'inaa jini wéni liúcha liá'a wánacaleerri Dios shínaa. Ne liá'a éewiderrica ya léewida léecchoo áabi méda léjta liyá, mawí'inaa cawéni wérrí chaléeni Dios liwánacaalactalaca. ²⁰ Tándau numá irrú, iyá jócta iméda mawí saíca Dios náneewa, náucha náa'a quéewidacani ley shínaaca ya náa'a fariséobinica, jini wérrí wárroo áacairra Dios yáctalaca.

Jesús éewida linácu liá'a úwirri wówa
(Lc 12:57-59)

²¹ "Iyá jái éemicaí namá nalí náa'a wawérrinaimica: 'Ujínua, ne liá'a ínuerrica yúquerri'inau carrúnatai rícula.' ²² Ne nuyá ma irrú, tánashia úwirri wówa léenajirri yáajchau, yúquerri'inau. Tánashia cáitadedeerri léenajirri, nacábadedani yáawacta cajiconajani náa'a nawácanica; tánashia cáiteerri cáiwinaa wérrí léenajirri, arrúnai'inaa chichái infierno shínaaca.

²³ "Chái jitécta jishínaa ofrendau Dios íbana rícula, jédacanictau áicta jéenajirri wáaliani jájchau jináculaja, ²⁴ jimáaca jishínaa ofrendau néenijaa, arrúni lirrú liá'a néemacta ofrenda, ya jiáu jéenajirri néerrau jichúni jishínaa wíteshiu quéecha. Ta jéewa jéejocoo jitée jishínaa ofrendau Diosru, néemactala'inaacani.

²⁵ "Yá áicta yáirri jijiconajaja ya liwówai jiyá máashictala néerra, jénedau jimédacoo áabena lájcha nácula jócu libésunajau, jócubeecha léejueda jiyá juezru; táda jóctacala, liá'a juez yúquerri'inaa jiyá ya léentregaa jiyá nalí náa'a catúyacanica ya naníqui jiyá cuíta manúmai rícula. ²⁶ Numá jirrú yáawaa, jócala jijiáu chéni jóctacala jipáida quinínamani liá'a jimówinianica.*

Jesús éewida linácu liá'a méderrí máashii línaayu

²⁷ "Iyá éemini quéecha namáyu'u: 'Ujiméda jirrúwoo liá'a máashii jíinayu.' ²⁸ Ne nuyá ma irrú, tánashia liá'a cáberri báquetoo ínetoo liméda rúnainaa, jáiyi méda máashii ruájchai liwówa licuéjiwai.

²⁹ "Chacábacanaa, jituicta saícaquictejica liwána jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicábau újni jijédacchu jituú ya jiúca jiúchau déecuchalani; mawí saícaca jipérdia áabai jítánaí sái, ne jócaita quinínama jinánanaica liúccoo infierno rícula. ³⁰ Jicáaji saícaquictejica wánacta jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicába újni jiwíchuaacchu jicáajiu ya jiúca jiúchau déecuchalani; mawí saícaca jipérdia áabai jítánaí sái, ne jócaicta quinínama jinánanaica liúccoo infierno rícula.

Jesús éewida linácu liá'a máaca yáquenaicoo

(Mt 19:9; Mr 10:11-12; Lc 16:18)

³¹ "Cha léecchoo Moisés litána quéechanacumi: 'Tánashia máaquerri línuu, arrúnaa liá ruli áabai caashta limáctaca shirrida yáaqueneu.' ³² Ne nuyá ma irrú, báqueerri washílicuerri máacacta línuu, ne jócta ruméda ruínayu máashii, limáacani carrúnata ruméda máashii ruínayu, ya liá'a cáairricoo ruájcha ruá'a namáacanimi, liméda máashii línaayu léecchoo.

Jesús éewida linácu liá'a júlerricoo

* 5:26 Jédacani arrúnaa jichúni'inaa jicáwicau Dios yáajcha jóctanaa máanali jiyá.

³³ “Iyá éemenai lécchoo liá'a Moisés tánani nali náa'a iwérrinaibimica: ‘U'imíya máecha iméda liá'a imánimi iméda iwácalirru juramentoyu.’ ³⁴ Ne nuyá ma irrú: ‘U'ijúrau mawíá. U'ijúra linácu liá'a éerri áacairra saíca, jiniwata liyáwa Dios yáctalaca.’ ³⁵ Jiní liá'a cáinabica, níwata Dios wánacaalacta líta'aa lécchoo; báawita Jerusalén nácu, níwata liá'a chacáaleeca lishínaa liá'a Dios máanui wérrí reyca. ³⁶ Jiní ijúracalau inácu iyá jájju, jiniwata jócta éewa iméda cabáai ya cachájulai báawita bácuwa iwíta báinau. ³⁷ Imácta iyá ‘jajá’, jajá'inaa; imácta iyá ‘jócai’, jócai'inaa, ne liá'a shírrerriu liúcha liáni, máashiiyi.

Jesús éewida linácu liá'a éejueda júnibau

(Lc 6:29-30)

³⁸ “Iyá éemini namáyu'u quéecha: ‘tuíshiyu'inaa ya éeshiyu'inaa.’ ³⁹ Ne nuyá ma irrú: Ujiméda lirrú máashii liá'a méderrí máashii; mawí saíctaca, jáicta báseerri jináni saícaquicteji já'a, jináawida lirrú béema. ⁴⁰ Ya áicta yáirri jijiconaja ya wówerri léda jicámisani já'a, jinda lítée lécchoo liá'a jishínaa cápaca. ⁴¹ Ne báqueerri wánacaleerri liwánacta jitée jiánairrau áabai déecuchala, jitée chámaichu lidécuchaca. ⁴² Jáicta báqueerri sáteerri áabai rúni jináshi já'a, yáa lirrúni; ya áicta báqueerri sátani préstau jiúchaja, jiprésta lirrúni.

Jesús éewida linácu liá'a caníinaa wacába náa'a wajínaica

(Lc 6:27-28,32-36)

⁴³ “Iyá éemenai lécchoo namá irrú: ‘Caníinaa icába náa'a ijúninaica ya cadéni icába náa'a ijínaica.’ ⁴⁴ Ne nuyá ma irrú: Arrúnaa caníinaa icába ijínaiu lécchoo, ya i'óra nanácu náa'a cánaquedeenaí iyá. ⁴⁵ Iméda liáni, cháminaa léenibi iyá liá'a Dios isáljinaa yéerri áacairra; ya liyá wáneerri cáiwia jiácoo nanácu náa'a saícanica ya máashiinica, libánua únía saícáni nácu ya máashiiu nácu. ⁴⁶ Jiniwata caníinacta jicába náa'a caníinau icába iyá, ztána iwéni irrishibia? Báawita náa'a cóbrenai impuesto Romarru cháni médacajau, ya iyá pénsenaí máashiica wérrí nayá. ⁴⁷ Ne itácta nali rimija náa'a éenajinaica, ztána iméda mawí saícacai? Báawita náa'a jócani éewida médenaiu chá'a. ⁴⁸ Iyáyu machácani, ya caníinaa icába lécchoo náa'a cadénini cába iyá, chaléjta isáljinaa yéerri áacairra machácani.

6

Jesús éewida linácu liá'a wamédacta saícái

¹ “Ujéneda linácu liá'a jiwíteeco, quéeuque'e chóniwenai cába iyá saícái. Jimédacta cháni, isáljinaa liá'a yéerri áacairra, jinímínaa iwéni léni'inaa irrú.

² “Tándawa jiyúducta náa'a carrúni jináatanica, ujíuwadeda matuúnaamini, chaléjta namédani náa'a chámai wítee sinagoga rícu, ya namédani bináawala chóniwenai natáaniaque'e nanácu saíca. Yáawaiyi numá irrú, linácu jiliéni jái nisa nawáalia nawéniwai, Dios jócai liá nali nawéni mawí. ³ Ne jiyúducta náa'a rúnenaicani, ujíuwadedani báawita jijúnicaírru wáni; ⁴ jimédaca cabáyaintani. Ya Jisáljinaa licábani jimédani cabáyainta, liáminaa jirrú jiwéni.

Jesús éewida nasátacoo

(Lc 11:2-4)

⁵ “Jáicta i'órawai, uchá iyá léjta náa'a chámainsi wítee, isenai nabárruacoo na'óraca sinagoga rícu ya plaza táiba, quéeuque'e chóniwenai cába nayá. Yáawaiyi numá irrú, linácu jiliéni jái nisa nawáalia nawéniwai. ⁶ Jiyá jáicta ji'óra, jiwárruoo jíibana licúlau, jibáya cuíta núma ya ji'óra jisáljinau yáairri bácai jiájcha, ya jisáljinaa licábani jimédani cabáyainta, liáminaa jirrú jiwéni.

⁷ “Jáicta ji'óra ujéneda chuánshi jócai sirbia, chaléjta namédani náa'a jócani éebida, namá naliwoo, ne mawícta'ee natáaniaca, mawimínaa'ee Dios méda nali nawánacaala. ⁸ Uchá cábacanaa iyá léjta nayá, jiniwata isáljinaa jái yáa léenaa liá'a jirrúnaanica, libéecha isáta liúchani. ⁹ Ne iyá éewenai i'óra chá'a:

‘Wasáljinaa yáairri áacairra,
chóniwenai cawáunta nacába jijí'inaa.

¹⁰ Jíinu chérra jiwánacaala áani,
jiméda jiwánacaalau áani cáinabi íta'aa,
chaléjta jimédau'inaa áacairra.

¹¹ Jiá walí íyacaishi warrúnaanica éerri jútainchu.

¹² Jipérdona wáucha máashii wamédanica,
chaléjta wapérdonau wayá,
náa'a médenai walí máashii.

¹³ Ujinda wacácoo máashii rícula,
jítúya wayá liúcha liá'a wawásimica.'

¹⁴ "Ípérdonaa náa'a médenai irrú máashii, níwata chacábacanaa, liá'a Isáljinaa yáairri áacairra, lipérdonaaminaa iyá lécchoo; ¹⁵ Ne jócta ipérdonaa áabi, chacábacanaa jócu Isáljinaa pérdonaa iyájoo ijícona lécchoo.

Jesús éewida nayá ayuno nácu

¹⁶ "Iyá jáicta iyúnaa, umáashii iméda inániu máashii wówa chaléjta náa'a chámái wítee, iyadeneu nayá jájii máashii naméda nawóuwa chóniwenai cábaque'e nayá cháji'i. Yáawaiyi numá irrú, liyú léja lierra iwáalia iwéniu. ¹⁷ Jiyá, jáicta jiyúnaa, jibádeda jinániu jichúndaniu saíca, ¹⁸ quéewique'e náa'a chóniwenai jócu yáa léenaa jinácu jiyúnaaca. Bácai rími isáljinaa yáa léenaani, báawita jócu wacábani, liyá cáberri quíninama liá léenaa linácu, ya yáairri jiájcha, liyá yáa jirrú jiwéniu.

Rícucaishi yáairri áacairra

(Lc 12:33-34)

¹⁹ "Oyáawaqueda warrúwa líta'aa líeni cáinabica, á'a wijíi márdacta'inaa ya shínaashi amáarra'inaa o yúquerri'inau, nayácta náa'a canédica nawárroo nanéduca. ²⁰ Mawí saíca, iméda liá'a saíctai Dios cábaca, imédacta chacábacanaa, chaléjta wáalenai rícucai éerri ítala, níwata Dios yáa iwéniu. ²¹ Édacaniu, táshia nácuha jiwáaliacta jirricuau, jiwówa néeni yáa lécchoo.

Jucámarrabee yáairri wanácu

(Lc 11:34-36)

²² "Náa'a watúca jicá'a lámpara wanáanairru, nayú wéewa wacába matuínaami. Tándawa, ituí saícai, éewa nacába saíca quíninama. Chái cábacanaa, jócai camáisanai ya náa'a iwáalinica, iyá éewenai yáa léenaa atéwa quíninama liá'a Dios wówerri iyá yáni léenaa. ²³ Ne máashicta náa'a ituíca, iyá jócu éewa icába saíca matuínaami. Ya líani mamáarraca namédacoo chá'a, líinuminaa liá'a éerrica jáicta jini éewani icába. Iyáminaa quíninama catáwacabee rícu. Chái cábacanaa, mamáarraca namédacoo camáisanaiyu, quíninama icáwica yáairri catáwacabee rícu. Quíninamacta iyá éewani icába ya iwítee pénsani náa'a matuínaami éerri shínanaa, quíninaminaa liá'a imédanica máashii'inaa.

Dios ya warrúwa

(Lc 16:13)

²⁴ "Jini éewerri lishírueda chámatacta liwácali, jiniwata máashii licába báqueerri, ya caníinaa licába liá'a báqueerrica, jócta machácani báqueerrirruni ya lichánini liá'a báqueerrica. Jócai wéewa washírueda Diosru ya warrúwaru. Chái cábacanaa, iyá jócai éewa yáa icáwica Diosru ya lécchoo yáa icáwica yáawacaidaque'e warrúwa ya matuínaami.

Dios túyerri léenibiu

(Lc 12:22-31)

²⁵ "Tánda numá irrú: O'urrúni iwówa linácujeji liá'a iyacaishi, ya írra'inaa nácu ya iyáayu'inaa, jini íbalashi nácu lécchoo liá'a isúwani'inaaca. ¿Jócu cawéni icáwica mawí yúcha liá'a iyacaishica ya ináanai liúcha liá'a íbalashica? ²⁶ Icába náa'a míshiiduca yáarraneneecoo áacai: Jócani yáabana, jócani yáawaqueda, jócani wáalia iyacaishi náabana lícuu; ne liá'a isáljinaa yáairri áacairra yáirri náaya'inaa. ¡Ne iyá mawí cawéni náucha náa'a míshiiduca! ²⁷ Ne máayabaca, báawita íchaba urrúni wawówa, ¿chíta quéewau jini wadáwineda wacáwicau jini báawita áabai hóra'inaa? Néenee iyá jócai urrúni wówa iyacaishi nácu jócta íbalashi nácu.

²⁸ "¿Tánda bájjala urrúni iwówa íbalashi nácu? Icábau chítashia lidáwinau'u náa'a íwinaashi yáairri bacháida rícu: jócani tráawajaa, jócani súcueda. ²⁹ Ne áawita chácani, numá irrú, áawita rey Salomón, quíninama lishínaa chúnica, jócu lisúweda líbalau saícabeetaica léjta íwinaashi. ³⁰ Ne Dios shíwacta chacábacanaa íwinaashi saíctani wéerri, wáalee liyá bacháida rícu, ya cajójcha léemau chichái rícula, ¡mawíminaa liá'a íbalajoo, chóniwenai cháuctani éebidaca! ³¹ Dios caníinaa licába iyá, tánda cha numá irrú jócubeeca isátada éemiu: '¿Tána'ee wáyai?' o '¿Tána'ee wáirrai?' o '¿Tána'ee wasúwai?' ³² Quíninama líeni wáneerri urrúni nawówa náani jócani éebida, ne iyá wáalianai báqueerri isáljinau yáairri áacairra ya yáirri léenaa liá'a irrúnaanica. ³³ Tándawa numá irrú ya liwíbanaa líeni numáni irrú Dios wánacaalactalaca, imédaque'e lirrú léjta liwóuwa, chacábacanaa irrishibia quíninama méenaami. ³⁴ U'urrúni iwówa linácu liá'a cajójcha saí éerrica, jiniwata

cajójcha ái éerri já'a urrúni iwówa. Éerri jútainchu wáalianai lishínaa chúnsai máashiica. Tándawa, jócu urrúni iwówa libéecha liá'a éerrica.

7

Ojimá báqueerri nácucha máashiicalani

(Lc 6:37-38,41-42)

¹ "Ujitánia máashii linácu liá'a namédanica náa'a áabica, quéewique'e Dios jócu litánia máashii linácu liá'a imédani iyá. ² Chacábacanaa Dios yúca jiyá máashictala lécchoo, jimédacta máashii báqueerrirru; ne liyúja liá'a jénedauca iyá lécchoo, Dios éejoo léneda iyá liyú lécchoo. ³ ¿Tándá arrúnaa jicába jéenajirri tuí rícu liá'a catábibee liwáalianica, ne jócai jicába liá'a jiwáaliani áicuba shírriicu yáairri jituí rícu lécchoo? ⁴ Ne jiwáaliacta jituí rícu áabai áicuba shírriicu, ¿chíta quéewa jimá jéenajirri jini: 'Jínda nujéda jiuúcha liá'a catábibee yáairri jituí rícu?' ⁵ ¡Chámai wíte! jijéda quéechanacu liá'a áicuba shírriicu yáairri jituí rícu, chámínaajoo jéewa jicába saíca, jéewaque'e jédaca liwáalia lituú rícu jéenajirrica.

⁶ "Ujiá nalí náa'a yáawaiyi dujwala chuánshi saícai Dios bánuani, nalí náa'a chóniwenai cháneenai ya jócu nawówai néemica. Liérna léjta wácta áulirru, jócu náa léenaa néemica ya néewa náamuéda iyá; jócta jiá fíba cawénii puítirru, jócani yáa léenaa íiba cawénii ya éewenai nabáwedani.

Sáteerri ya múrruerri ya máiderri cuíta núma lícu

(Lc 11:9-13; 6:31)

⁷ "Isátau, ya Dios yáminaa irrújoni; imúrru, ya íinuminaajoni; imáida cuíta núma lícu, ya liméecuminau irrújoo. ⁸ Jiníwata liá'a sáterrica, lirrishibiaminaani; liá'a múrruerricani, liinuminaa; liá'a máiderri cuíta núma lícu, liméecuminau lirrú.

⁹ "Néenee Jesús liméda liáni licábacanaa: ¿Ne éenaminaa iyá yáa licúulee iyau bátui fíba, jánta lisáta liyau jiuúcha páani? ¹⁰ ¿O lisáta liyau jiuúcha cubái, jiáminaa liya bácuca áai cawáai? ¹¹ Ne chaléjta iyá báawita máashii, éewa yáa saícai éenibirru, ¡chítashia mawí jini isáljinaa saícai yáairri áacairra liá irrú, méenaami saícai wérri tánashia nasátani liúchai!

¹² "Chacábacanaa, iméda náajcha náa'a áabi chóniwenai, chaléjta iwówa naméda yáajcha náa'a áabica; jiníwata cháwa libánuacani liéni leyca, nashínaminaa náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacumi.

Cuíta núma púitui

(Lc 13:24)

¹³ "Jesús liméda liáni licábacanaa, limá nalí: Iwárroo rícuba liá'a cuíta núma áulabai téerri'inaa iyá áacairra. Níwata liá'a linúma ya injbaa téerri'inaa máashictala manúshidai ya jócai tráawajui wáacoo rícu, ya íchabaminaajoo wárroo lirrícubajoo; ¹⁴ ne liá'a linúma ya injbaa téerri'inaa liá'a cáwicaiishi jócai amáarra, áulabani wérri ya tráawajui wérri wáau rícu, ya áulabani rími náaiunujoni.

Liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejiu

(Lc 6:43-44)

¹⁵ "Cáwiwa icába yúchau náa'a chóniwenai médenai númashi yúwica, quéewique'e nawána áabi éebidacani nayá táanianai Dios nácu, ne jócai yáawaiyi. Náiiu iyáctala náabala léjta oveja, ne yáawaiyi nawówa lícúeji chaléjta cháawi carrúnatai. ¹⁶ ¿Chíta quéewau yáa léenaa tánashia cachálujedacani? Iyá éewani icúnusiaca tánashia jiliá'a namédanica, jócu wéewa nawína uva áabai banácali catúwirre ítacha, jócu wéewa wawína ítashi banácali máashii nácucha. ¹⁷ Chacábacanaa, quinínama banácali saícaitani yáairri lítau saíca, ne liá'a banácali máashictani liá lítau máashii lécchoo. ¹⁸ Liá'a banácali saícaitani jócai éewa liá lítau máashii, jini banácali máashii éewau liá lítau saíca. Cha lécchoo nabésunau náa'a chóniwenai. ¹⁹ Quinínama banácali jócai yáa lítau saíca, nawichuani ya náuca chichái rículani. Cha lécchoo Dios méda náajcha náa'a chóniwenai cachálujedacanic. ²⁰ Iyáminaa yáa léenaajoo icúnusia yúchau linácu liá'a namédanicojoo.

Jócuminaa quinínama nawárroo Dios wánacaalactalaca

(Lc 13:25-27)

²¹ "Jesús má'ee: jócuminaa quinínama náa'a máine nulí: 'Nuwácali, nuwácali', nawárroominajoo Dios wánacaalactalaca, nayá rímininaajoo wárruajoo náa'a médenai nusáljinaa wánacaala yáairri áacairra. ²² Liyáli éerriminaajoo íchaba ma nulíjoo: 'Nuwácali, nuwácali, wayá arrúnaa jida wawárruacoo Dios wánacaalactalaca,

níwata wayá táanianai jijí'inaa nácu, jijí'inaa nácu wajéda demonio chóniwenai yúcha, jijí'inaa nácu waméda íchaba jócai wacába cáji.' ²³ Néenee nuéebamináa nachuánijoo numá nalí: 'Jócuwa nucúnusia iyá; jishírriu núcha iyá camédacani máashii!' "

Náa'a chámai dánanica

(Mr 1:22; Lc 6:47-49)

²⁴ Jesús má'ee chóniwenairru: "Táda numá, tánashia émerri liáni nuchuánica ya liméda léjta numáyu'u, cháí léjta báqueerri washiálicuerri cawítee bárruedeerri líibanau íiba íta'aa. ²⁵ Néenee únía yúwawai manúta quinínama méeda, cáuli cánaca'eewowai lécchoo, náiiinu linácula quinínama liá'a cuítaca, ne jócu licáwai, níwata'ee lidáni bárruerriu íiba íta'aa cabálininaa. ²⁶ Ne tánashia émerri liáni nuchuánica ya jócai liméda léjta numáyu'u, cháí léjta báqueerri washiálicuerri mawítee, bárruedeerri líibanau cáina íta'aa. ²⁷ Néenee únía yúwawai manúta quinínama méeda, cáuli cánaca'eewowai lécchoo, náiiinu linácula quinínama liá'a cuítaca néenee licáwai. ¡Licáarraliawai quinínama!" ²⁸ Néenee Jesús nisa'inaa litániacai, quinínama náa'a chóniwenai nacáarruda'eewoo néemica léewidau nayá Jesús, ²⁹ níwata léewida nayá léjta báqueerri yáirri léenaa linácu liá'a léewidani liyáca, jócani chaléjta náa'a qéewidacani ley shínaaca.

8

Jesús chúni báqueerri bálinnerriu lepra nácu

(Mr 1:40-45; Lc 5:12-16)

¹ Quéecha'inaa Jesús yúrrucuacoo dúuli ítacha, íchaba chóniwenai yáa líshirricu. ² Liyáalimi'e lirrúniu báqueerri bálinnerriu lepra nácu, jáiwa litúyau liurruimiyu Jesús náneewa, limá'ee lirrú:

—Nuwácali, jiwówaicta, jéewaminaata jichúni nuyá liúcha liá'a nubálinacaalaca.

³ Jesús dúnu'e licáajiyu wáni, limá'ee lirrú:

—Jajá nuwówai. ¡Jimáacacoo masáculaiyu!

Liyáalimi, liá'a bálinnerricoo lepra nácu limáacacoo masáculai. ⁴ Jesús má'ee lirrú mawí:

—Jicábate, ówa jíiwa jiyá áabirrujoni jiní wérri; jimédani já'a jiá namówai jiyadacoo lirrú liá'a sacerdotéca, jitéa líerra ofrendaca Moisés wánani yáaca, quéewique'e quinínama yáa léenaa jáicala masáculai jiyái jishínaa bálinaaalashi yúchau.

Jesús chúni báqueerri icúlirrijui tráawajairri soldádobini wácalirru

(Lc 7:1-10)

⁵ Jái'inaa Jesús wárruau lirrícula liá'a chacáaleeca jí'ineerri Capernaúm, néenee báqueerri soldado wácali romano, lirrúniu lirrú lisáta liwówa yáajchau liúcha. ⁶ Limá lirrú:

—Nuwácali, liá'a icúlirrijui tráawajairri nulí bálinnerriu, jócai éewa libárruacoo ái ruwáirriu núbana néeni, súfriერი cáiwíbee.

⁷ Néenee Jesús éeba'ee lirrú:

—Nuáu nuchúnicaní.

⁸ Jáiwa soldado wácali léeba'ee:

—Nuwácali, nuyá jócai saícanata jiwárruacoo núbana rícula, jimá cháji'i líarra chuánshica, lichúnique'iniujoo liá'a icúlirrijuica. ⁹ Níwata ái áabi wánacaleenai cadájcueta nuyája'a, nuyá cháí wánacaala lécchoo soldado. Numácta báqueerrirru jiá namówai, yáairriu. Numácta báqueerrirru jinú chérta, ínuerri néenee. Numácta lirrú liá'a nushínaa tráawajairri nulí, jiméda liáni, liméda jini.

¹⁰ Jesús nisa'inaa léemiqui jini, néenee licáarrudau léemiqui jini saícta liwówa lécchoo, limá'ee nalí náa'a máinecoo liájcha:

—Yáawaiyii numá irrú, jiní nuínuni nácu náa'a israelítabinica, báawita bácairrimi, éebiderrí'inaa nunácu, léjta liáni washiálicuerri. ¹¹ Numá irrú íchabamináa chóniwenai ínu déecuchejjioo cáiwia jiáctejcoo ya cáiwia wárruactalacoo, nawáau náaya liájcha liá'a Abrahám, ya Isaac ya Jacob, chaléeni Dios wánacaalactalaca. ¹² Ne náa'a Dios máidani quéechanacu, arrúnaa nayá Dios wánacaalactalaca, náucamináa nayájoo bináwala catáwactata. Néenee náichaminaajoo ya náamueda néu licáicha.

¹³ Néenee Jesús ma lirrú liá'a soldado wácalica:

—Jiá namówai, jíibana néerra, cha limédacoo jirrú léjta jéebidau'u.

Liyáalimija liá'a tráawajairri lirrú limáacau saíca.

*Jesús chùni Pé'eru néerru**(Mr 1:29-31; Lc 4:38-39)*

¹⁴ Jesús yáa'eewoo Pé'eru íbana néerra, jáiwa'ee línu Pé'eru néerru runácu yáaichoo cama ita'aa bálínechoo licámunayu. ¹⁵ Jáiwa Jesús dúnú rucáaji nácu, ya liyáalimi licámuna éedau rúchai, jáiwa'ee rubárruawai, ya ruchána rushírrueda náaya'inaa.

*Jesús chùni íchaba bálíneneu**(Mr 1:32-34; Lc 4:40-41)*

¹⁶ Catáwaca'inaa liácuwai natée'e Jesúsru íchaba chóniwenai wáalenai espíritu máashii; áabai wánacaalashiyu já'a lijéda espíritu máashiini, yá'ee lécchoo lichúni'e quinínama bálíneneecoo. ¹⁷ Liéni bésuneerrii quéewique'e licúmpliacoo liiwadedani báinacu liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu liá'a Isafasca, limá'inaa:

“Liyá'ee liwína washínaa májinabee
ya litée washínaa bálínacaalashi.”

*Náa'a wówenai náacoo Jesús íshiirricu**(Lc 9:57-62)*

¹⁸ Jesús, cába'inaa'ee liyáu cashiámu litéeji chóniwenai, limá'ee wabésunau bajiála manúa. ¹⁹ Libéecha nabésunacoo bájiala, lirrúni lirrúí báqueerri quéewidacai ley shínanaa, limá'ee lirrú:

—Quéewidacai, nuwówai nuáacoo jiájcha táshia jiáctalau jini.

²⁰ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Náa'a iyáliduca wáalenai náutabeu, ya náa'a míshiiduca wáalenai namúrrubeu, ne nuyá washíalicuerri Dios cúuleeca, jócai wíta wáalia núbanau chúnasai táshia nurrúwaida'inaa nuwítau.

²¹ Báqueerri'e lishínaa éewiderricoo, limá'ee lirrú:

—Nuwácali, jinda nuáacoo quéechanacu nuquéni nusálijinau.

²² Jesús éeba'ee lichuáni:

—Jiáu nuishiirricu, ya jimáaca namáanalínica* naquéni nashínaa máanalínica.

*Jesús íyabaida cáuli ya marrádaca**(Mr 4:35-41; Lc 8:22-25)*

²³ Jesús yúrrucoo lancha rícula, lishínaa éewidenacoo natálideda liyá. ²⁴ Jáiwa cawíquinta áabai cáuli cadánani wérrí ínu manúa yáacu, jáiwa'ee marrádaca ísau lancha rículai. Né'e liá'a Jesúsca máairri liáacoo. ²⁵ Néenee náau nacáweda liyá náa'a lishínaa éewidenacoo, namá lirrú:

—¡Wawácali, jiwáseda wayá! ¡wayájani waquetacoo wayácai!

²⁶ Néenee léeba'ee nalí:

—¿Tánda cáarru wérrí iyá? ¡Iyá pítuirrimi imáaca iwówau nunácu!

Limá'inaa liáni, libárruau'eewoo liá'ee áabai wánacaalashi lirrú liá'a cáulica ya lirrú liá'a manuáca, quinínama limáacau machúnucunaa wérrí. ²⁷ Néenee nacáarrudau nacábaqui jini nasáta néemiu wáacoo:

—¿Tána washíalicuerri léji liáni, báawita cáuli ya manúa éewidani lirrú?

*Jesús chùni báqueerri Gerasa sái wálierri íchaba espíritu máashiini**(Mr 5:1-20; Lc 8:26-39)*

²⁸ Néenee Jesús ínu'inaa bajiála manúa, nashínaa cáinabi náa'a Gerasaca, jáiwa chámata wáalenai demonio jíaneu útawí rícuha máanalini yáarruica, jáiwa narrúniu Jesúsru. Nayá carrúnatani wérrí, jini éewerri libésunacoo lirrícuba liá'a injbaaca; ²⁹ Jáiwa nachánau namáidadaca namá'ee:

—¡Ujiniquíu wáajcha, jiyá Jesús, Dios cúulee! ¿Jíinu áani jiwánau'e wasúfriaca libéecha liá'a éerrica?

³⁰ Ne urrúni néeni já'a íchaba puíti íyenai'e nayáca, ³¹ náa'a demonioca namésuda Jesúsru:

—Jijédacta wayá, jinda wawárruacoo nalí náa'a puítica.

³² Jesús ma nalí:

—Yáa namówai.

Náa'a demonio najiáu náucha náa'a washíalicuenaica, jáiwa nawárroo nalí náa'a puítica; ne liyáalimi náa'a puítica, jáiwa nacánacawai báju rícula cáashia náinu manúa néerra, néeni'e nasácumawai.

* 8:22 Liwówau limá áani, náa'a jócani éebida Cristo nácu, jócaita náa'a máanalí náanai.

³³ Naa'a túyenaimi puíti najíáu nacánacacoo nacárruniu, náinu'inaami lirrícula liá'a chacáaleca, nachánau náiwadedaca liá'a bésunerricoo, quíninama libésunacoo náajcha náa'a wáalenai demonio. ³⁴ Néenee bájjialanaa náa'a chacáalee rícu sánaca, najíáu chaléeni Jesús yáctalaca, nacába'inaami jini namá lirrú lijíaque'iu lirrícucha liá'a nashínaa cáinabica.

9

Jesús lichúni báqueerri macáwai
(Mr 2:1-12; Lc 5:17-26)

¹ Néenee liáwinaami liéni, Jesús yúrrucoo áabai lancha rícula, lichúáu bajíala manuá, liyáctala quéecha, jáiwa línuu lishínaa chacáalee rículawai. ² Néeni natée lirrú báqueerri macáwai, rúwerrii áabai yáarruishi ita'aa; Jesús cába'inaa'ee néebida linácu, limá lirrú liá'a bálinnericoo:

—Cadánani jiyá, nucúulee, jishínaa jíconaashi jái méetuacuwai.

³ Áabibi qéewidacani ley shínaa, namá'ee nawówa licuéjiu: “Limáni jiliéni máashii Dios nácuha, níwata liyá táanierri újni Dios.” ⁴ Ne Jesús yáa léenaa liá'a namáni nalíwoo, lisáta léemiú nayá:

—¿Tánda iwáalia iwíteu máashii wérrí? ⁵ ¿Tána mawí jócui tráawajui, numácai: 'Jijíconaashi jái méetuacuwai', jócta numá 'Jibárruo jijínau'? Nulí áabenai jócai tráawajui numéetua jíconaashi jócta nuchúni bálinaaalashi. ⁶ Ne nuyadaminaa irrúni nuyá, Washiálicuerri Dios Cúuleca, wálierrí wánacaalashi líta'aa líeni cáinabi líméetua'inaa jíconaashi. Néenee limá macáwairru:

—Jibárruau, jiwína járrubaiu ya jáu jíibana néerrau.

⁷ Liá'a macáwaica jáiwa libárruawai, jáiwa liáwai líibana néerrau. ⁸ Nacába'inaa líáni, náa'a chóniwenai, jáiwa cáarru nayái, jáiwa náa saícai Diosru, líacala lídánanu nali náa'a washiálicuenaica.

Jesús máida Mateo límédaque'e liwánacaala
(Mr 2:13-17; Lc 5:27-32)

⁹ Liáwinaami Jesús yáau néenee. Néenee licába báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Mateo wáairru liyá á'a licóbracta liyá impuesto Romarru. Jáiwa'ee Jesús ma lirrú:

—Jíinu nuájcha, quéewique'e jéewida'au nunácu.

Néenee Mateo bárruawai ya líáu liájchai.

¹⁰ Libésunaute quéecha Jesús íya liyáca Mateo íibana rícu, jáiwa náa'a íchaba cóbrenai impuesto wánacaalactalaca Romarru, ya áabi chóniwenai máashiini íiwanaa, náinu'e nawáacoo mésa nácu léchoo, Jesús yáajcha ya lishínaa éewidenacoo. ¹¹ Ne nacába'inaa líáni náa'a fariséobinica, néenee nasáta néemi náa'a éewidenacoo liájcha:

—¿Tánda ishínaa qéewidacai íya náajcha náa'a cóbrenai impuesto Romarru ya náajcha náa'a áabi cajíconanica?

¹² Jesús éemi'inaa liá'a namánica, limá nalí:

—Naa'a yáainai saíca ya jócu nabálinau, jócani rúnaa médico, náwa rúnaani náa'a bálinaacoo. ¹³ Yáau éewidacoo chítashia liwówau'i limáqui jini liá'a tánerricoo: 'Uwówai mawí carrúni jináata icába áabi, náucha náa'a cuéshinai éemanica altarca ita'aa.' Jiniwata nuyá jócaita ínu numáida náa'a namáni nalíwoo majíconaashi nayá, núinu numáida náa'a cajíconanica, quéewique'e nacámbia nawíteu.

Nasáta néemiú ayuno nácu
(Mr 2:18-22; Lc 5:33-39)

¹⁴ Naa'a jinanenacoo liájcha liá'a Juan Bautístaca, narrúniu Jesúsru nasátaque'e néemiú liyá namá'ee:

—Wayá ya náa'a fariséobinica wayúnaa bájjiala, ¿tánda jishínaa éewidenacoo jócu nayúnaa?

¹⁵ Jesús éeba'ee:

—¿Ya néewaminau máashii nawówa náa'a nacúmídani áabai bódarru, nácula liá'a nashínaa yáa náajcha? Ne línuminaa liá'a éerrica jinícta'inaa nuyá náajcha; jáicta línu liá'a éerrica, néenee liyáali éerriminaa nayúnaa.

¹⁶ Jini chúnierri áabai íibalashi dánumimi áabai wáarruma wáalii yáajcha, jiniwata liá'a wáarruma wáaliica liáwaqueda liá'a íibalashi dánumimica jái lisúbirria jini, ya liá'a shírriuerri mawí máanuique'e jini. ¹⁷ Chacábacanaa jócu wachácuma vino

wáalii* íimanaashi dánumimica rícu, jiniwata carrúnatai dúwacoo, chacábacanaa liúcacoo liá'a vinoca léjta íimanaashi jái liúcawai. Tándawa arrúnaa wanuá liá'a vinoca wáalii lirrícu liá'a íimanaashi wáaliica, quéewique'e saíca nayá chámainaá.

Jesús chúni Jairo miyácaula, ya báquetoo ínetoo dúnuechoo líbala
(Mr 5:21-43; Lc 8:40-56)

¹⁸ Nácula Jesús táania liyáca chóniwenairru, báqueerri nawácali náa'a judiobinica línu, litúyau lináneewa, limá lirrú:

—Numiyacaula máanaluyi chóca rímijani; ne jiáctau jichánaa jicáajiu runácu rucáwiaminaujoo.

¹⁹ Jesús bárruawai ya liáwai lishínaa éewidenaicoo yáajchau. ²⁰ Néenee báquetoo ínetoo bálinechoo doce camuí, firrai éechani, rurrúnu Jesúsru liwójune, rudúnu líbala númacua nácu. ²¹ Jiniwata rumá'ee ruliwoo: “Lécta nudúnucta líbala nácu, saícaminaa nuyájoo.” ²² Ne Jesús náawau, licába ruá'a ínetoo, ya limá rulí:

—Cha jiwitemija'a, numiyacaula, jéebidacala nunácu saíca jiyái.

Liyáalimi éerri saíca ruyái.

²³ Néenee Jesús ínuí'inaami líbana néerra liá'a judío wácalica, licába'ee náa'a músicoca ya náa'a chóniwenai ca máidadenai náichaca máashiica nawówa, naméda bájjiala nawítamau. ²⁴ Jesús má'ee nalí:

—Ijiáyu mayéji áani, ne ruá'a miyácauca jócau máanalí,† máichoo ruyáca.

Nacáida'ee Jesús náa'a chóniwenai ca, náaca lénaa ruá'a miyácauca máanalí.

²⁵ Jáiwa liwána najiácuwai; néenee liwárruawai liwína rucáaji nácu ruá'a miyácauca, liyáalimi rubárruawai. ²⁶ Ya quinínama líta'aa liá'a cáinabica, líwanaa cánacacoo liá'a bésuneerricoo.

Jesús chúni chámata matuini

²⁷ Jesús já'inaamíu Jairo íbana rícuca, chámata matuini jiáu liánai namáidadaca:

—¡Carrúni jináata jicába wayá, David táqueerrimi!

²⁸ Néenee Jesús wárroo áabai cuíta rícuca, náa'a matuínica narrúniu lirrú, néenee Jesús sáta léemíu nayá:

—¿Eebidaminaa nuéewacta nuchúni iyá?

—Nayá néeba'ee lirrú: —Jajá, wawácali.

²⁹ Néenee Jesús dúnú natuí nácu, ya limá nalí:

—Nuchúni iyá éebidaque'e nunácu.

³⁰ Liyáalimi néewa nacába báaniu. Jesús má'ee nalí bájjiala:

—Jini jibéecha yáa léenaani.

³¹ Ne, liyáalimi najiáwai, náiwadeda jini quinínama cáinabi liá'a Jesús médani náajcha.

Jesús chúni báqueerri jócai éewa litáaniaca

³² Nácula najiáu náa'a matuínica, áabibi chóniwenai naínda Jesúsru báqueerri jócai éewa litáaniaca, liwáliaca demonio. ³³ Ne liyáalimi Jesús jéda'inaa demonio, liá'a jócaimi éewa litáaniaca, jáiwa litáania. Náa'a chóniwenai ca nacáarruda'eeewoo, namá'ee:

—¡Jócai wacába cáji líta'aa líeni Israel shínaa cáinabica cháí cábacanaa jí'í!

³⁴ Ne namá'ee náa'a fariseóbinica:

—Léeminawa chúnasai demonio wácali, líani'inaa líeni lidánani lijéda demonio náuchani.

Carrúni jináata Jesús cába náa'a chóniwenai ca

³⁵ Jesús jinaniu quinínama chacáalee ya náa'a chacáalee júbini rímica, léewidaca narrícu náa'a sinagogaca. Líiwadeda chuánshi saícaica liá'a Diosca wánacaleerrica, ya lichúni quinínama bálinaaalashi ya cáiwibee. ³⁶ Licába'inaa náa'a chóniwenai ca, carrúni jináata wérrí licába nayá, jiniwata yáainai urrúni wérrí nawówa ya jini néewactalau, chaléjta náa'a oveja jinínicta túyanini. ³⁷ Néenee Jesús ma lishínaa éewidenaicorru:

—Yáawaiyi wéerri liá'a shínaashica íchabai, ne náa'a tráawajadorbinica áulabani. Chacábacanaa, éerri rícu ái íchaba chóniwenai jócani yáa léenaá Dios nácu, ne náa'a

* **9:17** Liá'a namédanimi náa'a judiobini báinacumi, léjta nawiteemi, líerra léjta íibalashi dánumimi ya vino dánumimi. Chóque'e éerri jinibinai. Náa'a saícai chuánshi, náa'a éebidenaica ya witeeshi Jesús índani, chaléjta áabai wárruma wáalii jócta vino wáalii. Néenee jócai sírbia chánaida liá'a wáalii lidánimi yáajcha; wéebidacta Jesús nácu, jócu arrúnaa wapénsaa léjta wapénsani quéecha wéebida linácu. † **9:24** Jesús líani léenaá ruá'a miyácauca máanalí, ne liyá éewerri licába náa'a máanalínica újni namáccchu nayáca ya léewa licáweda nayá.

fiwadedenai nalí Dios chuáni áulabani rími. ³⁸ Tándawa, cháucta tráawajadorbini arrúnaa isáta liúcha liá'a shínaashi wácalica, libánuaque'e mawí tráawajadorbini quéewique'e náawaquedacani. Chacábacanaa, isáta Dios yúcha, libánuaque'e mawí náa'a fiwadedenai Dios chuáni nalí náa'a chóniwenai.

10

Jesús wína náa'a doce éewidenaicoo liájcha

(Mr 3:13-19; Lc 6:12-16)

¹ Jesús máida lishínaa doce éewidenaicoo, liáque'e nalí lidánaniu quéewique'e najéda náa'a espíritu máashiinica, ya quéewique'e lichúni quinínama bálínacaalashi ya cáiwibee. ² Léewa liáni nají'inaa náa'a doce apóstolucá: Quéechanacu lijí'inaa Simón, lijí'inaa lécchoo Pé'eru ya limérrerri Andrés; Santiago ya léenajirri Juan, licúlee liá'a Zebedeoca; ³ Felipe ya Bartolomé; ya Tomás ya Mateo cacóbraica impueste Romarru; Santiago Alfeo cúlee, ya Tadeo; ⁴ Simón liá'a cananita,* ya Judas Iscariote, liáwinaami éntreguerri'inaa Jesús lijínairru.

Jesús bánua lishínaa éewidenaicoo náiiwaque'e Dios wánacaalactalaca

(Mr 6:7-13; Lc 9:1-6)

⁵ Jesús bánua nánani doce apóstolucá, liájcha liá'a tánashia namédani'inaaca: Uyáu nashínaa cáinabi ítala náa'a jócani judío, u'iwárrroo lirrícúla náa'a chacáalee Samariaca;† ⁶ Yáau machácani chaléeni nayáctala náa'a Israel shínaa cáinabi ítala, nalí náa'a chóniwenai yáainai jicá'a oveja yúquenai. ⁷ Yáayu fiwadedaca urrúnicala liá'a Dios wánacaalactaca. ⁸ Ichúniu náa'a bálíneaicoo, icáweda náa'a máanalínica, iméetua nashínaa bálínacaalashi náa'a chorrówai sánaca ya ijéda demonio. Iyá irrishibia mawéni liáni danáanshica; u'icóbra náucha wéni'inaami ichúni nayá.

⁹ U'itée oro, báawita warrúwa ya cobre, ¹⁰ jiní chácála'inaa injíbaa lícu. Jiní itéeca íibalau áabai mawiá, báawita cotiza, báawita icháque'e, jiníwata liá'a catráawajaacaica arrúnaa liwáalia líya'inau.

¹¹ Jáicta ínu áabai chacáalee rículai, jócta chacáalee júbini rími, imúrru áabi chóniwenai sáicanictani, iyá nábana néeni cáashia yáacoo lirrícúcha liá'a chacáaleeca. ¹² Jáicta iwárrroojoo nábana rícula, itáa nalí náa'a yéenai lirrícú liá'a cuítaca. ¹³ Náa'a chóniwenai cuíta narrishibia sáica iyá, sáicabee wérrí'inaa nalí; ínsa iméda sáicai, ne jócta narrishibia iyá sáica, Dios jócu liméda nalí sáicai lécchoo. ¹⁴ Jócta narrishibia iyá, ya jócu nawówai néemi irrú, ijíyáyu lirrícúcha liá'a cuítaca, jócta chacáalee ricúcha ya icúsudau íiba náucúcha liá'a pucúpucubee, quéewique'e náa'a chóniwenai náaque'e léenaa Dios íwirri liwówa náajcha, níwata nayá nachánicala liyá. ¹⁵ Ne éemi sáica numáni irrú, liyáli éerri amáarracta'inaa cáinabi, Dios cástigaaminaa mawí nárra chóniwenai, jócani wówai narrishibia iyá ya jócu néemi irrú, náucha náa'a chóniwenaimica yáainaimi cáinabi íta'aa Sodoma ya Gomorra rícu.

Chítashia nasúfriau'inaa náawa éebidenai Jesús nácu

¹⁶ “¡Icábate! Nubánua iyá léjta oveja náa'a níquenai'inau béewami cháawirru. Imédau léjta liá'a áai cawítee wérrica, báawita iyá arrúnaa lécchoo léjta paloma jócani méda máashii. ¹⁷ Cá'wa yúchajoo, jiníwata néntregaa iyájoo nalí náa'a cawánacaalanica, nabáseada iyájoo narricu náa'a sinagogaca, ¹⁸ ya cáashia náyadaminaa iyá nanáneewa náa'a cawánacaalanica ya reybini nunácu; cháminaa éewa íwadedá chuánshi sáicaica nunácu nanáneewa náa'a jócani judiobini. ¹⁹ Ne jáicta néntregaa iyái nalí náa'a wánacaleenaica, cha iwíteemija'a linácu liá'a imáni'inaaca, léjta liá'a imáni'inaaca, jiníwata jáicta liinuujoo táaniacta'inaaca, Dios yáminaa ichuánijoo. ²⁰ Ne jócuminaa iyájoo cha táaniaca, Isálíjinaa shínaa Espíritu táaniaminaa irrícujei.

²¹ “Néenajinai néntregaaminaa néenajinai náiiuwaque'e nayá, ya náa'a nasálíjinaaca néntregaaminaa néenibiu; náa'a néenibica nanáawaminai nasálíjinaa náculau náiiuwaque'ini. ²² Íchabaminaa chóniwenai máashiiminaa nacába iyá nunácujei; ne liá'a cabálininaa wérrí yáca nunácu, liyáminaa liwásedajoo. ²³ Jáicta namúrru iyái áabai chacáalee rícu, yáau áabai rícula; ne yáawaiyi numá irrú, nuyá Washílicuerri Dios Cúleeeca, núinuminaajoo‡ jóctanaa icánaqueda quinínama

* **10:4** Liéni Simón néenaa náa'a chóniwenai wówainai najéda Israel cáinaberra ítacha, náa'a jócani judiobini wánacaleenai judiobini íta'aa. † **10:5** Náa'a samaritanobinica jócani chúnsana judiobini, níwata qéewisani áabi chóniwenai yáajcha jócani judiobini. ‡ **10:23** Áani Jesús táanierrí liyáca lééjtoactacoo cáinabi ítala léjta Rey, liáwinaami máanalícani ya licáwíacoo náiiibicha náa'a máanalínica.

chacáalee Israel shínaaca.

²⁴ “Jiní wérri báqueerri éewidenaicoo mawíyi lishínaa queéwidacai yúchau, jiní wérri catráawajaacai mawíyi liwácali yúchau. ²⁵ O'inénda chóniwenai méda báqueerri éewiderrri mawí saícai lishínaa queéwidacai yúcha, jócta naméda báqueerri shírruederrri mawí saícai liwácali yúcha. Chái cábacanaa, níwata nuyá ishínaa queéwidacai, iyá arrúnaa inénda chóniwenai méda irrú máashii, níwatajani méda nulí máashii. Ne mawí, iyá arrúnaa inénda náa'a chóniwenai naméda máashii iyá, léjta naméda nuyá. Nayá nacáitadede nuyá náa nuji'inaa Beelzebú, § néenee yáawaiyii iyá mawí wérri naméda irrú máashii.

Tána arrúnaa cáarru wacábacai
(Lc 12:2-7)

²⁶ “Ucáarru icába náa'a chóniwenai. Jiníwata quinínama liá'a cabáyaintaica, áabai éerri'inaa náa léenaajoni; quinínama liá'a yéerri báyeerricoo, áabai éerri'inaa náa léenaani. ²⁷ Liá'a numáni irrú catáwacabee ricu, iíwa jucámarrabee jirriculani; ya liá'a numáni cabáyainta, imáidadau iíwacani cuíta íta'aa. ²⁸ Ucáarru icába náa'a iínuenai inánai, ne jócani éewa náiinua liá'a icáwicaca; saicanata cáarru icábaca liá'a éewerri líinuaca* ya léchchoo éewerri limárdaca iyá infierno rícula mamáarraca éerri.

²⁹ “¿Jócu iwénda chámai míshiidu áabai moneda rími nácueji? Ne jiní wérri, áabai néenaa máanali, jóctaca wasálijinaa Dios wówai. ³⁰ Báawita iyá jájju, cáashia iwíta báinaa liwáaliani jútaderrriu bácuinama. ³¹ Tándá ucáarru iyá: Iyá cawénini wérri mawí náucha náa'a míshiidu rími íchabanica.

Náa'a iíwadedenai Jesucristo chóniwenai náneewa
(Lc 12:8-9)

³² “Báqueerricta iíwadede nunácu nanáneewa náa'a washiálicuenaica, nuyá léchchoo nuíwadede lináawa nusálijinaarru liá'a yéerri áacairra. ³³ Ne liá'a báyeerri nunáawa náucha náa'a chóniwenai, nuyá léchchoo nubáyaminaa, lináawa léchchoo liúcha liá'a nusálijinaa yéerri áacairra.

Jesús linácu liá'a lishírridauca
(Lc 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “U'éebida irrúwoo nuínucala nuíndacala saíctacta nawówa lítala líeni éerrica; nuyá jócai ínu nuínda saíctacta nawówa, nuyá iínderri jináawiu. ³⁵ Nuyá ínuerri nuwánaque'e liá'a washiálicuerrica lináwacoo lijúnta liá'a lisálijinaacoo, ya rumíyacaula rutúwa júntau, ya ruá'a runírruca rúneerri júntau; ³⁶ nayáminaa nája nárra éenajinai bácainaa, nayáminaa ijínai'inaa nárra.

³⁷ “Liá'a wówerri wérri lisálijinau jócta litúwa mawí núcha, jócai éewa nushínaaca; liá'a wówerri wérri licúuleu jócta limíyacaula mawí núcha, jócai éewa nushínaaca; ³⁸ liá'a jócai wówai carrúni jináata limédacoo nunácueji, ya jócu lisíguia nuyá, jócai éewa nushínaaca. ³⁹ Tánashia náa'a báyenai nuyá chóniwenai náneewa, jócu nabéecha náiinua liyá, jócai nacáwi Dios yáajcha mamáarraca. Ne liá'a máírrica léebidaca nunácu, báawita náiinua liyá, cáwiminaa liyá Dios yáajcha mamáarraca.

Náa'a wénishi'inaaca
(Mr 9:41)

⁴⁰ “Jesús síguerri limáca: Liá'a ríshibierrri iyá, ríshibierrri nuyá, ne liá'a ríshibierrri nuyá, ríshibierrri liá'a nusálijinaa bánuerri nuyá. ⁴¹ Liá'a ríshibierrri báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni, lirrishibiaminaa liyá liwéníu, léjta liá'a cáiiwadedacai Dios chuáni; ne liá'a ríshibierrri báqueerri saícaica, jiníwata saícalani, lirrishibiaminaa chacábacanaa áabai liwéníu léjta liyá. ⁴² Ne tánashia yáirri náirra shiátai casálini, náani júbinica máinecoo nuájcha nasíguica nuyá, yáawaiyi numá irrú, liwáaliaminaa liwéníujoo.”

11

Náa'a Juan Bautista bánuanica
(Lc 7:18-35)

§ 10:25 Beelzebú: Léwa áabai lijí'inaa líeni Wawásimica. * 10:28 Náa'a chuánshi ínuerri ya limárdaca áani, wówerri limáca liá'a carrúnatabee infierno rícula.

¹ Quéecha'inaa Jesús nisa líiwadeda nali náa'a doce éewidenaicoo, liáu néenee líiwadeda ya léewidaca liá'a chuánshica Dios shínaa nali náa'a chacáaleeca liá'a shínaa cáinabica.

² Juan, yéerri cuíta manúmai rícula, léemi líiwanaa liá'a Cristo médani liyáca. Néenee libánua áabibi néenaa náa'a jímanenaicoo liájcha, ³ nasátaque'e néemi Jesús liyáca yáawaa liá'a Cristoca léjta náiiwadedau náa'a cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu ínuerri'inaaca, jócta arrúnaa nanénda báqueerri.

⁴ Jesús éeba'ee nali: "Yáa namówai íiwa Juanruni liá'a icábanica ya liá'a éeminica. ⁵ Íiwa Juanruni náa'a matuínica cábenai, náa'a macáwanica éewenai najínacoo, náa'a chorrówai sánaca saícani nabálinacaalashi yúchau, náa'a mawíbanica éewenai néemica, náa'a máanalínimica éejueneu nacáwiacoo, náa'a carrúni jinátanica náiiwadeda nali liá'a chuánshi saícaica wásedeerri'inaa nayá. ⁶ ¡Ya saíctai wéerri liwówa liá'a jócai éejueda liwówau núcha!"

⁷ Néenee náa'inaamiwai, jáiwa Jesús táania nali náa'a chóniwenai linácu liá'a Juanca, limá'ee: "¿Tána ijiáu icábacai á'a wáunamactalaca? ¿Báqueerri washíalicuerri éerri jútainchu lináawida lichuániu? Jócai. ⁸ Jiníctani, ¿tána ijiáu icábacai? ¿Báqueerri washíalicuerri saíctai wéerri íbala? Iyá yáine léenaa náa'a súwedenai íbalashi saíctai yáainai návana rícu náa'a reybinica. ⁹ Ya jócta, ¿tána ijiáu icábacai? ¿Icába báqueerri íiwadedeerri Dios chuáni? Jajá, yáawaiyi, Juan mawíyi wéerri náucha náa'a íiwadedeenai Dios chuáni báinacu. ¹⁰ Juan léewa liá'a limáni jiliá'a tánerricoo cáashta ita'aa:

'Nuyá bánua cáiiwadecai chuánshi jibéecha,

quéewique'e lichúni* liá'a iníjbaa.'

¹¹ Ne yáawai numá irrú, jiní náiiibicha náa'a washíalicuenaica, jiní wéerri mawí máanui líucha liá'a Juan Bautístaca; ne máayabacaminaa, nayá náa'a chóniwenai máaquenai nawówau Dios nácu, mawíni cawéni Juan yúcha, báawita nayá jiní nawéni.

¹² "Néenee liyáli éerri jáicta Juan Bautista índa líiwa Dios chuáni chóque'e, liá'a Dios wánacaalactaca súfriერი jináwui, ya náa'a médenai danáanshi nénedaque'e namárdacani. ¹³ Quíninama náa'a íiwadedeenai Dios chuáni ya liá'a leyca yáainai bácai náiiwadedacanic linácuha liá'a wánacaalactaca, cáashia Juan ínuca; ¹⁴ ne iyá iwówaicta éebida liáni, Juan† léjta liá'a Elíasca íiwadedeerri Dios chuáni ínuerri'inaaca. ¹⁵ Iyá iwówaicta yáa léenaa liáni numánica, arrúnaa éedacanicoo saíca. ¹⁶ ¿Chíta nacábacanaa náa'a chóniwenai chóque'e? Iyá cháni léjta sáamanai jócani wówai naséwica áabi sáamanai yáajcha, wáanenaicoo plaza rícu namáidadaca najúnicaírru:

¹⁷ 'Wáiiuante íiwa,

ne iyá jócuwa iwáilaa;

warrábate shímashi cáiwii,

ne iyá jócute iwowai ichálujueda íchaca chaléjta wawówau imédacani.'

¹⁸ Jiníwata Juan ínuerri, jócai iya jiní líiraca, iyá imá'ee liwáaliaca'ee espíritu máashii, níwata jócai iwówai néemica lírrú. ¹⁹ Néenee nuíinui nuyá washíalicuerri Dios cúuleeca, íyeerica ya nuíirra, iyá imá'ee cáayacai ya cáírracalai, najúnicaí náa'a cóbrenai impuesto Romarru ya áabi chóniwenai máashiini íiwanaa. Ne liá'a Dios wíteeca iyaderri liyú liá'a méderricoo quíninamarru."

Náa'a chacáalee jócani éebida

(Lc 10:13-15)

²⁰ Néenee Jesús, báawita jócu liyá náiiibi, lichána líiraca náa'a chacáaleeca á'a limédacta mawí máanuica jóca nacába cáji, jiníwata náa'a chóniwenai yáainai náiiibi jócani éejueda nayáu Diosru. Jesús má'ee: ²¹ "¡Ái jiyámi carrúni jináata, Corazín! ¡Ái jiyámi carrúni jináata, Betsaida! Jiníwata á'a Tiro néeni ya Sidón néenictata naméda jócai nacába cáji, namédani íibi, báinacuminaata éejueda nayáwai Diosru, náayadaminata nasúwa íbalashi cadúrruderri ya nawáta báali nawíte. ²² Ne numá irrú liyáli éerri amáarraquicta cáinabiminaajoo, mawí'inaa máanuica ishínaa cástigu náucha náa'a chóniwenai yáainai Tiro ya Sidón rícu. ²³ Ya jiyá, chacáalee Capernaúm, ¿jéebidaminaa jinácudacoo áacairra? Jócai, ¡mawíminaa dujíwala wéerri jiáu útawica! Jiníwata á'a Sodoma néeni naméda liáni jócai nacába cáji, liá'a méderricoo íibi, líarra chacáaleeca yéerri'inaata chóque'e. ²⁴ Ne numá irrú liyáli

* **11:10** 'jibéecha' ya 'lichúni' líyada Cristoja. † **11:14** Juan liyáwa liá'a náiiwadedanimi Dios chuáni nácu báinacu, namá'ee liá'a ínuerri'inaaca lichúni'ee chóniwenai libéecha líinu liá'a Cristoca.

éerri amáarraquicta cáinabiminaajoo, mawí'inaa máanuica ishínaa cástigu náucha náa'a chóniwenai yéenaimi Sodoma shínaa cáinabi ita'aa."

Ínu nulí iwówa íyaba'au
(Lc 10:21-22)

²⁵ Ne liyáali éerri Jesús ma: Nuá jirru saícai nusáljinaa cawánacaalacai áacairra ya cáinabi, jiniwata jiyadaca nalí náa'a imíyanica iwiteu, ya jibáyate náucha náa'a yáainai léenaa ya náa'a cawíteenica. ²⁶ Jajá, nusáljinaa, jiniwata le jiwówau jáni. ²⁷ "Nusáljinaa liá nulí quinínama witeeshica. Jiní wéerri cúnusierrri yáawaa nuyá liá'a licúuleeca, léerrimija liá'a lisáljinaaca; jiní wéerri cúnusierrri yáawaa liá'a lisáljinaaca, léerrimija nuyá liá'a licúuleeca ya léerrimija náa'a nuyá licúulee wówaini liméda nacúnusiacani. ²⁸ Ínu nulí quinínama iyá sámunica ishínaa tráawajuyu ya cadúcunibeeca, nuyáminaa wána iwówa íyabacoo. ²⁹ Irrishibia nulíni liá'a cadúcunini nuáni irrú, ya éewidau nunácu, nuyácala saícai wáaleerri nuwówau imíyai; cháminaa ínu iwówa íyabacoo. ³⁰ Jiniwata liá'a nuwánanica ya liá'a cadúcunibeeca nuá irrú, itéeni'inaa madéjcanamai."

12

Náa'a éewidenaicoo éerruenai trigo dácue éerdi nawówa íyabactacoo
(Mr 2:23-28; Lc 6:1-5)

¹ Ne liyáali éerri, áabai éerri nawówa íyabactacoo, Jesús jinaneerri náabanacta banácali. Lishínaa éewidenaicoo, jáiwa sámu nawówai, jáiwa nachána néerrueda líta liá'a trigoca náyaque'e líta. ² Náa'a fariséobinica nacába'inaamini liá'a namédani nayáca, namá'ee Jesúsru:

—Jicábate, jishínaa éewidenaicoo médani nayáca báawita jócai wéewa wamédaca éerri wawówa íyabactacoo.

³ Jesús éeba'ee nalí:

—¿Jócu iliá éemiu liá'a David médanica, liyáali éerrimi liyá ya lijúnicaibinica sámu'inaa nawówa? ⁴ Ne liwárruateu Dios íbana rícula, jáiwa líya liá'a páanica Dios shínaaca, jócai'inaa ta saícanaa líyaca, liyá ya náa'a limánabacaca, liyárrimi léja liá'a sacerdotébinica, ya Dios jócai licástigaa naméda linácueji. ⁵ ¿Jócu iliá éemiu Moisés shínaa ley rícu, náa'a sacerdotéca templo rícu jócani méda cajíconau, báawita natráawajaaca liá'a éerri nawówa íyabactacoo? ⁶ Ne numá irrú ái ája áani, báqueerri* mawí cawénica templo yúcha. ⁷ Iyá jócani yáa léenaa éemi limáni nácuha líáni tánerrico: 'Nuwówa iyá carrúni jináataiyu, jócubeecha éema cuéshinai. Yácta ta léenaa éemicani, jócuminaa ta yúca chóniwenai chaléjta éebidenaicoo nuájcha, jiníni méda máashii.' ⁸ Ne saícai, nuyá Washiálicuerrica Dios Cúuleeca, wálierrri wánacaalashi lirrúcu liá'a éerri nawówa íyabactacoo.

Liá'a washiálicuerrri cáaji íshiderricoo
(Mr 3:1-6; Lc 6:6-11)

⁹ Néenee Jesús yáau náabanactalaca, liyáali éerri sábadoca, jáiwa liwárruoo sinagoga† rícula yéerri néeni. ¹⁰ Néeni lirrúcuja'a báqueerri washiálicuerrri cáaji íshiderru; namúrucalca chítashia néewau'inaa náuca Jesús, nasáta néemiu liyá:

—¿Léewaminau wachúni báqueerri léerdi wáalee liá'a wawówa íyabactacoo?

¹¹ Jesús éeba'ee nalí:

—¿Tána éenaa iyái, wáaleerri áabai oveja licáctau áabai útawi rícula, áa nawówa íyabactacoo, jócuminaa yáau ijédacani? ¹² ¡Mawí cawénica báqueerri washiálicuerrri oveja yúcha! Yáawaiyi saíca waméda liá'a saícabeeca éerrica nawówa íyabactacoo léchho.

¹³ Néenee Jesús ma lirrú liá'a washiálicuerrica:

—Jidáquinia jicájaiu.

Jáiwa dáquinia licájaiu liá'a washiálicuerrica, limáacau lirrú saíca léjta ruá'a béemaca. ¹⁴ Ne náa'a fariséobinica, jócai saícta nawówa, queécha'inaa najiácco nachána natáania nalíwoo chítashia néewau'inaa náiinua Jesús jini.

Áabibi chuánshi linácueji liá'a Jesúsca jóctanaa línu

* **12:6** Áani Jesús táanierri liyá linácucho, ne jócai líiwa jucámarranaa, liyá máirri liwáaliacala wánacaalashi mawí líucha liá'a ley templo shínaaca; ne náa'a chóniwenica arrúnaacala naméda liwánacaala líucha liá'a áabata leyca. † **12:9** Liá'a Sinagoga yáarruishi náawacactacoo náa'a judiobinica, néeni néewidau linácu liá'a táaneerricoo báinacu, néeni natáania comunidad nácu, ya léchho lisirbia léjta néewidactacoo.

¹⁵ Jesús yáa léenaa nawówai náiniua liyá liáu néenee, íchaba chóniwenai yáau liájcha. Jesús chúni quinínama náa'a bálinaicoo, ¹⁶ limá'ee nali jócubeecha natáania linácu chóniwenai íibi. ¹⁷ Léja liáni licúmpliaque'iu liá'a limánimi liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Isaíasca, limá'inaami:

¹⁸ “Ái ája áani nushínaa cashírruedacaica, liá'a nuwínanica, liá'a caníinai nucábaca, saíta nuwówa nucábacani.

Nuáminaa lirrú nushínaa Espíritu,
ya líiwadeda machácani quinínama cáinabi ita'aa.

¹⁹ Jócai'inaa litáania chuánshi amuáiyu,
jócuminaa léechu limáidada,
jini léchcho éemenai'inaa lichuáni cáaye rícuba béewami chacáalee.

²⁰ Limédaminaa[‡] nali saíca náa'a máajinaa néebidauca,
cháni léjta liá'a basuéca wówerri litúcuacoo,
cháni léjta lámpara iyacua májtarrimi jéda íisa.

Limédaminaa chájoni cáashia machácanicani liwánacaalactala'inaa quinínama cáinabi ita'aa.

²¹ Ya chóniwenaiquinínama cáinabi ita'aa sánaca,
namáacaminaa nanéndacaishi linácu.”

Náa Jesús jiconaa lirríshibiaca demonio wítee
(Mr 3:20-30; Lc 11:14-23; 12:10)

²² Natée Jesúsru báqueerri washílicuerri matuíyíi ya jócai éewa litániaca, níwata wáaleerri demonio, jáiwa Jesús éejua liwána licába báníwai ya léewa litániaca jáicta Jesús jéda liúcha demonio. ²³ Quinínama nacáarrudau nasáta néemiu nali wáacoo: “¿Liyáminaa léja liáni Cristo, litáqueerrimi liá'a washínaa rey Davidca?”

²⁴ Néemi'inaamini liáni, náa'a fariséobinica namá'ee: “Beelzebú, liá'a demonio wácalica, liyája líerra yáairri lidánani líeni washílicuerri lijédaque'e demonio.”

²⁵ Jesús, yáirri léenaa liá'a napénsaa nayáca, limá nali: “Quinínama país náawaca yáacaquictau máashii nacába yáacacoo, namárda yáacau nayá jájiu; áabai chacáaleeca o néenajinai yáacoo máashii nacába yáacacoo, jócani éewa nayá saíca, amáarrani'inaa. ²⁶ Chacábacanaa, Wawásimi jédacta lishínaa chúnsana demonio, liyá jájiu limárdau; ¿chíta quéewau liwáalia lidánaniu jini? ²⁷ Iyá máinai nujédacala demonio Beelzebú dánaniyu; ne cháctani, ¿tána yáa irrú náa'a ijúnicaiica liá'a danáanshica quéewique'e ijéda demonio? Tándawa nayája náiiwa ináawa iyáca yúqueneu. ²⁸ Jiniwata nujédacta demonio Espíritu Dios dánaniyu, liwówau limáca liá'a wánacaleerri Dios shínaa jái íinu irrú.

²⁹ “Nuá irrú áabai licábacanaa nuíwaque'e tádashia nuyá nuéewa nujéda demonio: ¿Chíta quéewoo liwárruacoo báqueerri shínaa cuíta rícua jini liá'a washílicuerri cadánanica lédaque'e lishínaa, jócta libájida liúchau quéechani? Táminaa, libájidaqui jini léewa lijédaque'e lishínaa.

³⁰ “Liá'a jócai yáau nuájcha, yáairriu báawachala núcha; liá'a jócai yáawaqueda nuájcha, cáarralerri'ináu. [‡]

³¹ “Tánda numá irrú Dios pérdonaa náa'a washílicuenaica quinínama jiconaaishi, ya quinínama máashii namánica, ne jócuminaa lipérdonaa liá'a namáni máashiica Espíritu Santo náucha. ³² Dios pérdonaaaminaa quinínama cha léchchoo táaneerri máashii nuyá washílicuerri Dios Cúuleeca; ne táaneerriicta máashii Espíritu Santo náucha, jócuminaa lipérdonaani nácula cáwi liyá lita'aa liáni cáinabica, ne jini áabata léerdi liáwinaami liáni.

Liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejju
(Lc 6:43-45)

³³ “Yáabanau saíca áabai banácali, iwáalia'a lítau saíca; yáabanau máashii iwáalia'a lítau máashii; ne liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejju. ³⁴ ¿Áai éenajinai? ¿Chíta quéewoo imá chuánshi saícai jini, ne iyá jájiu máashiini? Liá'a yéerri iwówa lícu, litánia inúma licuéji. ³⁵ Liá'a washílicuerri saícaica táaneerri chuánshi saícai, jiniwata saíca liyá, ne liá'a washílicuerri máashiica táaneerri chuánshi máashii,

[‡] **12:20** Áni wówairri limáca, Jesús yéerri madáninaa lisúfriaca ya máanalicani wáarru rícu, wayá náa'a máajinanaanica ya máaquenai bácai cájiconaanica, quéewique'e wawáalia wawásedau'ináu, ya liá'a machácanibeeca Dios yánica Jesús nácueji. **‡ 12:30** 'Jini éewerri limáacacoo béewami nulí. Ne náa'a jócani éebida léca liá'a espíritu Santo liá nulí wánacaalashi quéewique'e nujéda demonio, yáainai nayá nujúnta, ne náa'a jócani índá nulí chóniwenai quéewique'e namédacoo nushínaa éewidacanicoo, naméda náani chóniwenai náacoo jini éebidenai nunácu.

jiniwata máashii yéerri linácu. ³⁶ Ne numá irrú liyáali éerri Dios márdacta'inaa cáinabi, arrúnaa náa nashínaa cuenta quinínama chuánshi mawénii namánica. ³⁷ Ne linácujeji liá'a chúnsai jichuánica namáni jiyácta saícai jócta cajíconai.”

Náa'a chóniwenai máashiinica sátenai áabai señal jócai nacába cáji
(Mr 8:12; Lc 11:29-32)

³⁸ Áabi néenaa náa'a fariséobinica ya néenaa náa'a áabibi quéewidacani ley shínaaca, néenee namá'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, wawówai wacábaca jimédaca áabai cábacanaashi jócai wacába cáji.

³⁹ Néenee Jesús éeba'ee nalí:

—Nárra chóniwenai máashiini ne yáawaiyi jócai éebida Dios nácu, nasáta'ee áabai jócai nacába cáji; iyadaque'e nusálijinaa Dios bánuani nuyá, ne jócuminaa nuá mawí señal léjta liá'a iwadedeerrri Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Jonás. ⁴⁰ Chaléjta Jonás yáayumi matáli éerri ya matáli táayebee liáawi rícu liá'a cubái máanuica, chacábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuyáminaa matáli éerri ya matáli táayebee cáinabi yáajabala. ⁴¹ Náa'a yáainaimi Nínive rícu nacáwiaminaujoo máanalicai yúcha amáarracta'inaa cáinabi, ya natáaniaminaa ijúnta iyá quéewique'e Dios cástigaa iyá; níwata nárra chóniwenai yáawani nanáawida nacáwicau néemi'inaami liá'a chuánshi Jonás íiwani nalí. Ne iyá éemenai nuachuáni ne jócai éebida, báawita nuyá mawí cáiwanaa Jonás yúcha. ⁴² Ruá'a reina wánacalechoo chaléeni sur néerra, rubárruaminau amáarracta'inaa cáinabi, jáicta liúca chóniwenai le éerri jlliéni, ya rutáaniaminaa ijúnta iyá, níwata ruyá íinuechoo déecucheji wéerri cáinabica, quéewique'e ruéemi Salomón wítee. Ne iyá jócani wówai éemica nuéewidacala, báawita nuyá mawí cáiwanaa Salomón yúcha.

Liá'a espíritu máashiica éejuerricoo
(Lc 11:24-26)

⁴³ “Jáicta áabai espíritu máashii lijíau báqueerri washíalicuerri yúchai, jínaneerri yáarrushi máacarraí rícu múrruerri limáacoo líárrui; ne jínicta líinuni limá lírrúwoo: ⁴⁴ ‘Nuéejo'quictátawai núbana rículau báaniu nujíactejmicoo.’ Jáicta léejua'inaawai, líinu linácu líarra washíalicuerrica, léjta áabai cuita máisaictani, jichuderrictau wáni ya nachúndadanini. ⁴⁵ Néenee liáwai liáwaqueda áabi siete espíritu íchaba mawí máashiini wéerri líúcha, ya quinínama nárra sieteca nawárruau lírrú liá'a washíalicuerrica, mawíque'e nawána máashii wéerri mawíjani. Chacábacanaani'inaa bésunacoo nárra chóniwenai máashiini wérrica.

Litúwa ya léenajinaica liá'a Jesúsca
(Mr 3:31-35; Lc 8:19-21)

⁴⁶ Jesús táania'inaa liyá újnibii nalí náa'a chóniwenai, jáiwa náinu lírrú lécchoo ruá'a litúwaca ya léenajinai, nawówaica'ee natáania liájcha. Ne jáiwa namáacoo bináaweji, ⁴⁷ néenee báqueerri íiwa Jesúsru jíni:

—Jitúwa ya jéenajinai yáaine bináaweji, wówenai natáania jiájcha.

⁴⁸ Néenee Jesús éeba'ee liá'a íwerri lírrúni:

—¿Tána nutúwai ya nuéenajinaica?

⁴⁹ Néenee, lidúcuca nátala náa'a lishínaa éewidenaicoo, limá'ee:

—Náawa nutúwa ya nuéenajinai náani. ⁵⁰ Níwata tánashia méderri liwánacaala liá'a nusálijinaa yéerri áacairra, nuwówai lécchoo cháí cábacanaa léjta nuéenajirri, nuéenajetoo ya léjta nutúwa.

13

Licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica
(Mr 4:1-9; Lc 8:4-8)

¹ Liyáali éerrimija lijíau liá'a Jesúsca lírrícucha liá'a cuítaca léewidacta liyáca, néenee líau liwáacoo manúá tácoowala. ² Ne íchabaca wéerri chóniwenai yáawacacoo Jesúsru, jáiwa Jesús yúrrucuaú áabai lancha rícula, jáiwa liwáawai léewidacae'e, nácula náa'a chóniwenai máaquenaiu cáina íta'aa. ³ Néenee litáania nalí íchaba nácu licábacanaayu. Limá'ee nalí:

“Báqueerri cáabanacai líau lícása banácali íimi. ⁴ Ne liábana'inaa áabata léenaa liá'a líimica cáu ínjbáa lícu, náinu náa'a míshiiduca, jáiwa náya jíni. ⁵ Áabata cáirriu íiba íbirra, jínicta saíca cáinabi; jáiwa líarra líimica páquiau madéjcata, jiniwata jinírru cáinabi dujíwala; ⁶ ne liá'a cáiwíaca líjá'inaamiwai, jáiwa léema jíni, jiniwata jiní jíchú saíca, jáiwa léemawai míshii jíni. ⁷ Áabata léenaa liá'a líimica cáirriu túwirri íibi, ne jáiwa lidáwinau náa'a túwirrica, jáiwa lísácumeda jíni. ⁸ Ne áabata

liá'a banácalica cáirriu saíquitacta cáinabi, jáiwa liá lítau saíca; áabata yáa lítau újni cien líimi máanabaca, áabata sesenta líimi máanabaca, áabata treinta limáanabaca. ⁹ Ne iwówaicta liwárrueda lirrú liá'a numánica, arrúnaa e'écanicoo saíca."

Tánda Jesús éewida licábacanaayu
(Mr 4:10-12; Lc 8:9-10)

¹⁰ Náa'a lishínaa éewidenaicoo liá'a Jesúsca náiiinu lirrú nasáta néemiu liyá, tándashia léewida chóniwenai licábacanaayu. ¹¹ Jesús éeba'ee nali: "Iyá Dios wána yáa léenaa cabáyainta liá'a liwánacaalanica, ne nali jócai. ¹² Cháwajani, éemiu saíca, liá'a éemerri saíca, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi saíca, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá pérderrri'inaa liá'a píitui rími líáni léenaa nácu. ¹³ Tándawa nutáania nali licábacanaayu; níwata nayá báawita néemi nuchuáni, néemi bácai licábacanaa, cháija ne yáawaa jócai wárrueda nali limáyuca yáawaiyii liá'a numáni nácuca. ¹⁴ Cháminaa léjta nabésunau nayá, licúmpliawai liá'a limánimi liá'a cáiiwadedacai Dios chuáni báinacu jí'ineerri Isaias, limá'inaate:

'Iyá éemiminaa liá'a numánica,
ne jócuminaa liwárrueda irrú.
Iyá síguiaminaa icába liá'a numédanica,
ne jócuminaa liwárrueda léni limáyu'ca.
¹⁵ Ne nawíteee náani chóniwenai yáainai mawíteeni,
níwata jócani wówai liwárrueda nali,
wáalianai nawíbau báyeerriu,
wáalianai natuí báyeerriu,
quéewique'e jócu néewa nacába ya néemica,
ya jócubeecha náa léenaa;
jócubeecha néejoo nulí, nuchúni nayá.'

¹⁶ "Ne Dios saícta wérri liwówa yáajcha, níwata iyá cábenai liá'a numédanica, ya yáayu léenaa liá'a numánica. ¹⁷ Ne numá irrú yáawaa, íchaba cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu ya chóniwenai saícanica, wówenai nacába líáni icábani iyá, ne jócu néenaa nacábaqui jíni; nawówai néemi líáni éemini iyáca, ne jócu néenaa néemiqui jíni."

Jesús íiwa licábacanaa nácu liá'a cáabanacaica
(Mr 4:13-20; Lc 8:11-15)

¹⁸ Liáwinaami, Jesús ma nali náa'a lishínaa éewidenaicoo: "Éemite líáni liwówau'i limáca liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica. ¹⁹ Náa'a éemenai liá'a chuánshi Dios shínaa linácu liá'a Dios wánacaalactalaca, ne jócu náa léenaa néemicani, nayá léjta liá'a banácali íimica cáirricoo injbaa lícu; líinu liá'a Wawásimica lijéda liá'a Dios chuáni líáabanani liwówa lícu. ²⁰ Liá'a banácali íimica cáirricoo íiba íibirra, cháí licábacanaa léjta náa'a chóniwenai éemenai Dios chuáni, narríshibia saícta néemicani, ²¹ ne jóca liwáalia lijíchu saíca, jócani yáa cabálininaa, ne jáicta linácu liá'a Dios chuánica, nasúfria carrúni jináata nayá o nacánaqueda nayá namúrru namédaque'e nali máashii, náuca náuchau liá'a néebidauca. ²² Liá'a banácali íimi cáirricoo túwirri íibi, léjta náa'a chóniwerrica éemenai Dios chuáni, ne nawówai namédacoo cawárruanicajiyu, néenee nayá urrúni nawówa bácai linácu liá'a shínaashica. Libésunau'e nali namíya máecha liá'a Dios chuánica ya jócu naméda liá'a shínaashica Dios wówaini'e nayá médaca. ²³ Ne liá'a banácali íimi yáabaneerricoo cáinabi saícai íta'aa, cháí léjta náa'a chóniwenai éemenai Dios chuáni, náa léenaa néemicani. Natráawajaa Diosru saíca, áabi cháni léjta liá'a banácali íimica yáairri cien lítau, naméda bájjalanaa, áabi léjta líimica yáirri sesenta, naméda íchaba mawí, ya áabi cháni léjta líimica yáirri treinta, naméda píituita."

Liá'a licábacanaa linácu liá'a máashiibee trigo íibi

²⁴ Néenee Jesús íiwa báaniu áabata licábacanaa: "Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí léjta báqueerri washiálicuerri yáabaneerri banácali íimi saícai bacháida lícu. ²⁵ Ne quinínama namáa'inaami nayáca, líinu báqueerri najínai, jáiwa líáabanai máashiibee máashii nashínaa trigo íibi, jáiwa líáwai. ²⁶ Ne jái'inaami lidáwinau liá'a trigoca, jáiwa líiwinaa jíawai lécchoo, néenee lijíau lécchoo máashii máashiibeeca. ²⁷ Néenee náa'a tráawajadorbinica náawai náiiwa lirrúni liá'a liwácalica: 'Wawácali, liá'a banácali íimi jíáabanica bacháida lícu saícaica, ¿chíta lijíau jiliá'a máashii máashiibeeca?' ²⁸ Liá'a liwácalica limá nali: 'Báqueerri wajínai médaniminaa líáni.' Náa'a catráawajaacanica nasáta néemiu liyá: '¿Jiwówai jíyá wáacoo wéerruaque'e liá'a máashii máashiibeeca?' ²⁹ Néenee limá nali: 'Jóca, éerruacta liá'a máashii

máashibeeca, carrúnata éerrua léchchoo liá'a trigoca. ³⁰ Mawí saíca waínda lidáwinacoo áabena, cáashia lidáwinacoo wawínaquicta'inaacani; néeneeminaajoo nubánua náawaquedacoojoni, nashírrique'e quéecha liá'a máashii máashibeeca, nabáji macáshítani, wéemaque'ini, ne liábinaami nawína ya náawaqueda liá'a trigoca nushínaa liárrui rículau.' "

Liá'a licábacanaa linácu liá'a lími jí'ineerri mostaza.

(Mr 4:30-32; Lc 13:18-19)

³¹ Jesús íiwa nali léchchoo líeni licábacanaa: "Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí léjta áabai lími jí'ineerri mostaza, báqueerri washíalicuerri yáabanani bacháida lícu. ³² Líeni yáawaiyi, áabau néenaa ná'a mawí píituica quinínama náibicha ná'a límica; ne jáicta lidáwinawai mawí máanuica líucha liá'a yéerri lírricu liá'a náabanactacani, lidáwinau léjta áabai áicuba máanui, máanui wéerri míshidu ínu naméda líibanau linácai nácu." Cha léchchoo, liá'a Dios chuánica náiiwani ya lichána píitui rimiyu, néenee lidáwinawai máanui limédacuwai.

Liá'a licábacanaa wáneerri páani múrracacoo líj'inaa levadura

(Lc 13:20-21)

³³ Jesús íiwa nali léchchoo líeni licábacanaayu: "Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí léjta liá'a múrracairricoo, báquetoo ínetoo pílechchoo matálinai harina ínabi, quéewique'e cáiwique'ini quinínamani liá'a liináica."

Tánda Jesús táania licábacanaayu

(Mr 4:33-34)

³⁴ Jesús táania quinínama líani nali ná'a chóniwenairru linácujei líeni licábacanaayu, cháiji jócai táania nali liyáwoo licábacanaayu. ³⁵ Cháwa quéewique'e licúmpliacoo liá'a limáni liá'a cáiiwadedacai Dios chuáni báinacu:

"Nutáaniaminaa liyáwoo licábacanaayu;

núíwa áabata yéerri cabáyainta liyáalimi Dios liquénuda'inaami cáinabi".

Jesús íiwa licábacanaa máashii máashibeeca trigo íibi

³⁶ Néenee Jesús íiwa lináwau nali ná'a chóniwenai, jáiwa liwárruwai áabai cuíta rícula, jáiwa lishínaa éewidenaicoo narrúniu lírru, ya nasáta néemiu liyá namá lírru líiwaque'e nali linácu liá'a licábacanaa liá'a máashii máashibeeca yéerri bacháida rícu. ³⁷ Jesús éeba'ee nali: "Liá'a yábaneerri lími saícaica, nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca, ³⁸ léja líerra bacháidaca liyáwa éerrija. Liá'a lími saícaica, wówerri límáca ná'a médenai Dios wówainica, ya liá'a máashii máashibeeca wówerri límáca ná'a médenai Wawásimi wówainica, ³⁹ liá'a wajínai yábaneerri máashii máashíbee íibi, léwa Wawásimi líerra. Liá'a lítaca wówerri límáca amáarrau'inaa liá'a cáinabica, ná'a yáawacadenai banácali íta, náawa ángelbini nárra. ⁴⁰ Licábacanaa léjta náawaquedau máashii máashibeeca náucaque'ini chichái tuírricula léemaque'iu, chacábacanaa libésunacoo nali ná'a Wawásimi shínaaca jáicta amáarra cáinabijoo. ⁴¹ Nuyá Washíalicuerri Dios cúuleeca, nubánuaminaa nushínaa ángelbiniu, náawaquedaque'e nushínaa nuwánacaalactaca, ná'a quinínama wánenai naméda máashii chóniwenai cajícónaica, ya ná'a médenai máashii. ⁴² Náucani'inaa lírricula liá'a chichái tuculerricoo, náichactala'inaa náamuéda néu quírríquírrinaa lícáichau. ⁴³ Néenee ná'a médenaica léjta Dios máyu'ua, quéenenai'inaa chaléjta cáiwia quéenuu chaléeni wánacaalactalaca nusáljinnaa néerra. Iyá iwówaicta yáa léenaa líani numánica, arrúnaa édacanicoo saíca.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a cawénii báyeerricoo

⁴⁴ "Jesús má'ee nali: Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí jíca'a áabai cawéni wérrica báyeerricoo cáinabi yáawi rícula. Báqueerri washíalicuerri ínu linácu liá'a cawéni wérrica, ya léejoo líbaya néeni jíni; líwówa chúnicau liáa líwénda quinínama liá'a líwáalianica, ya líwéni líerra cáinabica, quéewique'e líá'a cawéniica lishínaacani.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a íiba úcuni cawénica

⁴⁵ "Jesús má'ee nali léchchoo: Liá'a Dios wánacaalactalaca, cháí léjta báqueerri cawéndacai jínaneerri limúrruerri íiba úcunini cawéninamai; * ⁴⁶ jái'inaa línu

* **13:45** Áani wówerri límáca báqueerri éebiderri Dios nácu, arrúnaa liá lírru bájalanaa líwéni jáicta Dios shínaa jíni líwanacaalactaca. Arrúnaa límáca quinínama liá'a méenaa éerri shínaaca jócai índa limédacoo Dios shínaayu.

linácui liá'a áabai cawéni wérrica báqueerri yúcha, liáu liwénda quinínama liá'a liwáalianica, ya liwéni liá'a fíba úcuni cawéniica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a máaya nawínau cubái

⁴⁷ "Jesús má'ee báaniu, lé'e liá'a Dios wánacaalactaca chá'e léjta áabai máaya náucanicta manuá yáaculani, lijéda matuínama cubái cábacanaa. ⁴⁸ Jáicta cashiámu léji liá'a máayaca, náa'a catésucanica najédani cáina itala, nawáctala'inau naníwacani náa'a cubáica; nawáaliani náa'a cubái saícanica náarrui rículau ya náuca liá'a máashiica. ⁴⁹ Chacábacanaa jáicta amáarra léju liá'a cáinabica; Dios bánuaminaa náa'a ángelbinica nashírridaque'e máashiinica báawachala ya náa'a saícanica, ⁵⁰ náucani'ináa náa'a máashiinica lirrícúla liá'a infiernoca írranii chicháiyu, náichactala'ináa ya náamuactala'ináa néu quírríquirrinaa licáichau."

Cawéninamai wáliica ya liá'a lidánimimica

⁵¹ Néenee Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Éemi jíni quinínama liáni?

—Jajá, wawácali —namá'ee.

⁵² Néenee Jesús má'ee nalí:

—Jáicta báqueerri quéewidacai ley shínaa léewidau saíca linácu liá'a Dios wánacaalactaca, chá'i léjta báqueerri cuíta wácali, liá'a liwáalianica liá léenaa lijéda méenaami wáliica ya liá'a lidánimimica.

Jesús Nazaret néeni

(Mr 6:1-6; Lc 4:16-30)

⁵³ Ne Jesús nísá'ináa líiwadeda liyú liá'a licábacanaaca, néenee liáwai néeneeji, ⁵⁴ jáiwa líinu liá'inaa cáinabi néerrau, jí'ineerri Nazaret, jáiwa lichánau léewidaca lirrícú liá'a sinagogaca. Náa'a chóniwenai nacáarruda'eewoo, namá'ee:

—¿Tanácuha jéewidau linácu quinínama liéni jíáni léenaa? ¿Chíta quéewau jéewa jímeda léji líerra jócai wacába cáaji? ⁵⁵ ¿Jócaita le licúlee liá'a camédacai méenaami áicubayu, ya María cúulee? ¿Jócaita le Santiago éenajirri ya José ya Simón ya Judas, ⁵⁶ ya léenajinai lína yéenai lécchoo wáibi áani? ¿Néenee tána bésunawai chóque'e litáania íchaba wíteeshiyu ya léewa límeda jócai wacába cáji?

⁵⁷ Tándawa jóca nawówai naméda liwánacaala. Tándawa Jesús má'ee nalí:

—Jáicta báqueerri cáiwadadacai litáania Dios chuáni nácu, báawachala jócaita lishínaa cáinabi, náa'a chóniwenai cawáunta ya néebida lirrú, ne jáicta litáania nalí náa'a chóniwenai lishínaa chacáalee rícu sánaca o á'a líibana néeni, nayá jócu cawáunta nacábacani jíni néebidaca lirrú.

⁵⁸ Jíni límedani íchaba jócai nacába cáji néerra, jíniwata náa'a chóniwenai jóceni éebida liyácala liá'a Mesíasca.

14

Juan Bautista máanalicami

(Mr 6:14-29; Lc 9:7-9)

¹ Liyáali éerrimi, Herodes Antipas, wánacaleerri léjta rey á'a Galilea, léemi'e natáania Jesús nácu. ² Herodes má'ee lishínaa tráawajadorbinirru: "Le Juan Bautístaja líerra cha cáwíaco; tádawa léewa límeda jócai wacába cáji."

³ Jíniwata quéechami liá'a Heródesca wáneerri nawína Juan preso, liwánani nabájida cadénayu natéque'ini cuíta manúmai rícula. Herodes wánaca nawárrueda Juan preso ruwánaca ruá'a Herodíasca, líinu liá'a Felipeca Herodes éenajirri. ⁴ Jíniwata Juan máirrite Heródesru: "Jócai éewoo jíjéda jíinu ruárra ínetooca cáwicalani rúnirri liá'a jéenajirrica."

⁵ Linácujeji Herodes wówai líinua Juan, ne cáarru licába náa'a chóniwenai, jíniwata quinínamarru néebida liá'a Juanica cawéni wérrí líiwadadaca Dios chuáni. ⁶ Ne liyáali éerri Herodes shínaa licúmpliaacta camuí, rumiyacaula ruá'a Herodíasca rujiáu ruwáilaca nanáneewa náa'a namáidanica, Herodes gusta ruyá ruwáilauca bájalanaa, ⁷ tánda Herodes ma ruli liwánacaala nácu, líaminaa ruli tánashia rusátani líúchai. ⁸ Néenee ruá'a miyáuca rutúwa éewidacai'ee ruwítee, rumá'ee Heródesru:

—Jiá nuli áabai mitájia rícu, liá'a líwítami liá'a Juan Bautístaca, nacábaque'ini.

⁹ Linácujeji liwána máashii wérrí líwówa liá'a rey Heródesca; ne jíniwata arrúnua licúmplia liá'a límánimica nanáneewa náa'a límáidanica, liwána náa ruliní. ¹⁰ Libánua báqueerri soldado nawíchua Juan wáa cuíta manúmai rícula. ¹¹ Jáiwa natée líwitamica báji mitájia rícu náa ruli jíni ruá'a miyáuca, jáiwa rutéee jíni rutúwarru.

¹² Néenee náinu náa'a jínanenaicoo Juan yáajcha, natée limáashiicaimi nabáyaque'ini, liáwinaami náawai náiiwacani Jesúsru jini.

Jesús yáa náaya náa'a cinco mil washialicuenai
(Mr 6:30-44; Lc 9:10-17)

¹³ Jesús éemi'inaa liéni chuánshica liáu lancha rícu náajcha náa'a éebidenaicoo liájcha, liáu chaléeni báawachala. Ne chóniwenai éemi'inaa jini, jáiwa najiáwai chacáalee rícuha, quéewique'e náacoo lijúnta macáshtai. ¹⁴ Jesús jái'inau lancha rícuha, licába chóniwenai íchabani, carrúni jináata licába nayá, jáiwa lichúni náa'a bálinaicoo natéenica. ¹⁵ Jái'inaa samásamai liácuwai, náa'a lishínaa éewidenaicoo narrúniu namá'ee lirrú:

—Jái táicalacai, liáni júshiquitawa áani. Jíiwana náacoo náa'a chóniwenai, náaque'iu nawéni náayau lirrícula liá'a chacáalee júbininica.

¹⁶ Jesús éeba'ee nali:

—Jócai arrúnaa náacoo; yáa náaya iyá.

¹⁷ Néenee néeba'ee lirrú:

—Wawáalia áani bácai cinco páani rími ya chámacua cubái.

¹⁸ Jesús má'ee nali:

—Índa nulíni ájini áani.

¹⁹ Néenee liwána náa'a chóniwenai máanabanaamica nawáaque'iu imíshi ita'aa. Jáiwa liwina licáaji rícu náa'a cinco páanica ya náa'a chámacua cubáica, licába áacairra, liá saícai Diosru, litúcueda liá'a páanica, ya náa'a cubáica; liá jini lishínaa éewidenaicoorru, nayá nashirridaque'ini chóniwenairru. ²⁰ Quinínama náaya cáashia cáawai wérri nayá, ya újnibii nacámusheda doce canasta lishídanaami máaquerrico. ²¹ Namáanabaca náa'a iyenaica cinco mil washialicuenai nayáwoo, jócani jútada ína ya saamanai léchchoo.

Jesús jinerriu shiátai náani nácu
(Mr 6:45-52)

²² Liáwinaami, Jesús bánua náa'a lishínaa éewidenaicoo náurrucocoo lancha rícuha, nachuáque'iu bajiála manúa libéecha, nácula líiwa lináwau nali náa'a chóniwenai. ²³ Jái'inaa líiwa lináwau nali náa'a chóniwenai, Jesús líirrau áabai dúuli itala quéewique'e líóraca bácai. Líinu'inaa liá'a catáwacabeeca yéerri néeni bácai, ²⁴ nácula liá'a lanchaca jái yáacuwei déecuchala litácoowa yícha. Liá'a marrádacaca ínuerri lancha nácula cadánani, jiníwata cáuli ínuerri najúnta. ²⁵ Jái'inaa újni cátai Jesús jiníu najúnta shiátai náani nácu. ²⁶ Nacába'inaateni lishínaa éewidenaicoo lijínacoo shiátai náninacu, nacáarrudau wérri, namáidada nacáarruniu namá'ee:

—¡Wówanaashimi cháí jinacoo!

²⁷ Ne Jesús táania nali, limá'ee:

—¡Ya iwówau cadánani, nuyácani, ucáarru iyá!

²⁸ Néenee Pé'eru éeba'ee lirrú:

—Nuwácali, jiyáquictani, jiwána nujínacoo jiyáctala shiátai náani nácu.

²⁹ —Jesús má'ee lirrú: —Jíinu chérrea.

Néenee Pé'eru yúrrucocoo barco rícuha, jáiwa lichána lijínacoo shiátai náani nácu Jesús yáctalaca. ³⁰ Ne licába'inaa náa'a marrádaca ya cáuli máanui wérriyu, jáiwa cáarru jini; jái'inaa liwówai liájuacuwei, jáiwa limáidadaí:

—¡Jiwáseda nuyá, nuwácali!

³¹ Liyáalimi'e Jesús wína licáaji nácu, limá'ee lirrú:

—¡Jiyá jócai máacai jiwówau nunácu saíca! ¿Tánda jócu jéebida nuyá wásedeerri jiyá?

³² Náirra'inaamiwai lancha rícuha, machúnucunaa liá'a cáulica. ³³ Néenee liyáli, náa'a yáainai lancha rícu, jáiwa natúyau náurruí juátamiyu Jesús náneewa, namá'ee lirrú:

—¡Yáawaiyi jiyá Dios Cúulee!

Jesús chúni náa'a bálinaicoo Genesaret néeni
(Mr 6:53-56)

³⁴ Nachuáu bajiála manúa, jáiwa náinuque'e lishínaa cáinabi itala liá'a Genesaret. ³⁵ Náa'a chóniwenai néeni sánaca nacúnusia nacába liá'a Jesúsca, lichuáni licáarraliau quinínama liá'a cáinabica. Natée Jesúsru náa'a bálinaicoo, ³⁶ ya namésuda'ee liwówa namá'ee lirrú jinda nadúnu líibala númacua nácu cadánia; ya quinínama náa'a dúnuenaicani, saícani máacacoo.

15

*Liá'a wáneerri casácula washíalicuerri**(Mr 7:1-23)*

¹ Narrúniu Jesúsru áabibi fariséobini ya áabibi queéwidacani ley shínaa, ínuenai Jerusalén néenee, ya nasáta néemiu liyá:

² —¿Tánda jishínaa éewidenaicoo jócu néewida nawítee náa'a wawérrinaimica? ¿Ya tánda jócu nacúmplia nawítee nabádeda nacáajiu queécha jóctanaa náaya, chaléjta nawánau'i naméda náa'a wawérrinaibimica?

³ Jesús má'ee nalí:

—Iyá jócani arrúnaa yáasacalaca náa'a éewidenaicoo nuájcha, níwata iyá iméda máashii mawí, ne iyá jócani méda Dios chuáni méda Dios chuáni wánaacaala, imédaque'e chaléja limáyu'u liá'a iwíteeca. ⁴ Jiniwata Dios má'ee: 'Cawáunta jiyá jitúya jisáljijnau ya jitúwa,' ya 'liá'a máashii núma lisáljijinaa nácu, ya litúwa nácu lécchoo, arrúnaí'inaa náinuaca.' ⁵ Ne iyá máinaí yáawaa báqueerri washíalicuerri éewerri limá lisáljijinaarru jócta litúwarru: 'Jócu nuéewa nuyúda jiyá, jiniwata liá'a nuwáaliani quinínama nuáni'inaa Diosru'; ⁶ ya tánashia máirri liáni, jócai éewa liyúda lisáljijnau jócta litúwa. Chacábacanaa iyá jócani éewida Dios chuáni, queéwique'e iméda léjta iwítee wówau'ca. ⁷ ¡Iyá chámainsi iwítee! Sáicai litáana liá'a Isaiasca íwadedeerrimi Dios chuáni báinacu, limá'inaami inácu iyá:

⁸ 'Náani chóniwenaica éebidenai nanúmayu cháji'i, ne nawówa déecuchai yáa núcha.

⁹ Jini wéni báawita naméda culto nulí, ne éewida nuchuáni nácu,

ya éewida liá'a napénsanica namáta náa'a nawánacaalactaca, ne liyáwoo washíalicuenai chuáni bácai.'

¹⁰ Jáiwa Jesús máida náa'a chóniwenaica, limá'ee:

—Éemini ya yáa léenaa: ¹¹ Liá'a wáruericoo washíalicuerri núma lícueji, jócai wána casácula liwówa. Ta léja liá'a jiérricoo washíalicuerri núma lícueji, wáneerri casácula liwówa.

¹² Néenee náa'a lishínaa éewidenaicoo liá'a Jesúsca narrúniu lirrú, jáiwa nasáta néemiu liyá:

—¿Jiá léenaa íwirri nawówa náa'a fariséoca néemi'inaa liáni jimánica?

¹³ Jesús éeba'ee limá'ee nalí liyú liáni licábacanaaca:

—Nusáljijinaa liá'a yáairri áacairra, liúcaminaa bináawala quinínama náa'a éewidenai méenaami yáairri báawachala yáawaiyi yúcha, chaléjta liá'a cáabanacaica léerrua liúca quinínama lijíchu yáajchau náa'a banácali jócani líaabana. ¹⁴ Imáacani, matuíyii lierra cháí téé áabi matuíyii. Ne báqueerri matuíyii técta báqueerri matuíyii, chámataanaa nacáacoo útawi rícula.

¹⁵ Néenee Pé'eru ma Jesúsru:

—Jichúni jiwadeda walí liá'a jimánica.

¹⁶ Jesús éeba'ee:

—Nuyá máashii wówa níwata iyá jócu yáa léenaa liá'a nuéewidanica. ¹⁷ Iyá arrúnaa yáa léenaa liá'a quinínama wáruericoo wanúma lícu, yáairriu wáyacua rícula, qéewique'e liáwinaami lijíau wáibibicha. ¹⁸ Ne lijíérricoo linúma lícueji, jiérriu liwówa lícueji liá'a washíalicuerrica, léwa lierra cháí wána casácula liyá. ¹⁹ Níwata liwówa liá'a washíalicuerrica najíau náa'a máashii liwíteeca, liá'a náinuá'inaaca, namáa washíalicuerri yáajcha jócai náanirri, ya ínetoo rumáa washíalicuerri yáajcha jócai runirri; camédacani máashii náinaayu, náa'a nédishica, nanúma yúwica, ya liá'a nacáitauca. ²⁰ Léewa liéni wáneerri casácula liá'a washíalicuerrica; ne náayacta ya jócu nacúmplia nabádeda nacáajiu, jócai wána casácula liyá.

*Báquetoo ínetoo bájirra cáinabi ítee sáú éebidechoo Jesús nácu**(Mr 7:24-30)*

²¹ Jesús yáau chéni Genesaret néenee liáque'iu cáinabi Tiro ya Sidón néerra. ²² Báquetoo ínetoo Caná néenee sáú, yéechoo líta'aa liá'a cáinabica jí'ineerri Tiro, ruínu Jesúsru rumáidadaca:

—¡Nuwácali, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába nuyá! ¡Numíyacaula wáalechoo áabai espíritu máashii méderri rulí máashii!

²³ Jesús jócai éeba rúchuáni. Néenee lishínaa éewidenaicoo rúniu lirrú, nasáta'ee liúcha:

—Jíiwa rulíni ruáque'iu wáucha ruá'a ínetooca bájalaca rumáidadaca wáishiirricu.

²⁴ Jesús má'ee:

—Dios bánuerri nuyá nalí náa'a bácai náa'a chóniwenai yéenai Israel néeni, léjta oveja yúquenaicta wáni.

²⁵ Ne ruá'a ínetoo ruáu rutúyacoo rúrui juátamiyu Jesúsru, rumá lirrú'e:

—¡Nuwácali, jiyúda nuyá!

²⁶ Jesús éeba'ee ruchaáni:

—Jócai saícanata wéda náayanibi náa'a wéenibicoo wáaque'e nalí náa'a áulica.

²⁷ Ruyá rumá'ee:

—Yáawaiyi, nuwácali; ne náa'a áulica íyenai liá'a lítabi cáirricoo nawácanai shínaa mesa yáajabala.

²⁸ Néenee Jesús ma rulí:

—¡Ínetoo, máanui wérrí liá'a jéebidauca! Liméda jirrú léjta jiwówauca.

Liyáalimi rumíyacaula ruá'a ínetooa saíca jíni.

Jesús chúni íchaba bálinaenai

²⁹ Jesús jiáu néeni, jáiwa línu á'a litácoowa liá'a lishínaa manúá liá'a Galileaca; néenee líirrau áabai dúuli ítala, jáiwa liwáawai. ³⁰ Íchaba chóniwenai yáawacau Jesúsru. Natée lirrú macáwani, matuíni, ya máacarrani cáaji, jócai éewa natáaniaca, ya áabibi wáalenai íchaba bálinaacaalashi, náindani Jesús yáctalaca, jáiwa lichúni nayá. ³¹ Tánda náa'a chóniwenai cáarrudeneu, nacába natáaniacala náa'a jócanimi éewa natáaniaca, ya náa'a máacarrani cáaji, namáacau saíca léccchu, náa'a macáwanimica éewenai najínacoo, ya náa'a matuínica néewa nacábaca. Jáiwa nachána náa lirrú saícai liá'a Dios chóniwenai Israel shínaaca.

Jesús yáa náaya náa'a cuatro mil washíalicuenaica

(Mr 8:1-10)

³² Jesús máida lishínaa éewidenaicoorru, limá'ee nalí:

—Carrúni jináata nucába náani chóniwenai, jiniwata nawáalia matáli éerri nayá nuájcha áani, jinicala nalí náayani'inaa. Jócu nuwówai nubánua nayá máayaca náabana néerrau, carrúnataca májina nayá iníjbaa lícu.

³³ Lishínaa éewidenaicoo namá'ee lirrú:

—Ne ¿chíta quéewau wáiiinu íyacashi áji'ani náaya náa'a chóniwenai íchabanica, líta'aa líáni júshiquitaca jinícta yáairri?

³⁴ Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Chíta máanaba páani iwáalia jíni?

—Siete páani ya píitui rími cubái júbinini, —néeba'ee nayá.

³⁵ Néenee Jesús wána nawáacoo cáinabi rícu náa'a chóniwenai, ³⁶ jáiwa liwína jíni náa'a siete páanica ya náa'a cubái rími, jáiwa liá saícai Diosrui, lipúrroida, jáiwa liá lishínaa éewidenaicoorru jíni, néenee nashírrida jíni nalí náa'a chóniwenai. ³⁷ Quininama náaya cáawaina wérrí, néenee náawaqueda néenamíu liá'a máaquerricoo siete canasta liyú liá'a litábimi máaquerricoo. ³⁸ Náa'a íyenaica cuatro mil namáanabaca washíalicuenaica, jócani najútada náa'a íinaca ya sáamanai. ³⁹ Néenee Jesús íiwa lináawau nalí náa'a chóniwenai, jáiwa líirrawai lancha rícula, jáiwa liáwai chaléeni áabai cáinabi jí'ineerri Magadán.

16

Náa'a fariséobinica ya náa'a saduceobinica nasáta áabai señal jócai nacába cáji

(Mr 8:11-13; Lc 12:54-56)

¹ Náa'a fariséobini ya náa'a saduceobini náau nacába Jesús néerra, nawówa namédaque'e lirrú áabai trampa, namá lirrú limédaque'e áabai señal jócai nacába cáji, néenedaque'i nacábawani yáawaicta ínuerri Dios néenee jíni, ne nanúma yúwicawajani. ² Ne Jesús éeba'ee nalí: "Táicala imá iyájoo: 'Sáitai'inaa liá'a éerrica, jiniwata liá'a éerrica chunída wérrí'inaa'; ³ manúlacaiba namá'ee: 'Wáalee máashí'inaa éerri, jiniwata liá'a éerrica quiírrai ya casáculai'. Ne yácta léenaa ícába liá'a éerri cábacanaa, ¿chíta quéewau'u jócu éewa yáa léenaa liá'a Dios médanica? ⁴ Iyá chóniwenai máashiini jócani éebida yáawaiyiyu, nasáta áabai señal jócai nacába cáji; ne jócuminaa nuá irrú áabai señal mawiá léjta Jonás." Jáiwa limáaca nayái, liáwai.

Néewida jócai yáawaiyi nashínaa náa'a fariséobinica

(Mr 8:14-21)

⁵ Quéecha'inaami nabésunacoo bajiála manuá, náa'a éewidenaicoo namíya máecha natée páani. ⁶ Néenee Jesús ma nalí:

—Icábate, cáwi icába yúchau levadura fariséobini shínaaca ya saduceobinica.

⁷ Náa'a éewidenaicoo Jesús yájcha jócu náa léenaa néemicani limánica, táda cha namá nayá jájiu:

—¡Jócuwa'ee waínda páanii!

⁸ Jesús yáa léenaa nanácu, limá'ee nalí:

—¿Táda imá jiníca irrú páani? ¡Piítui rimi éebidaca yáawaa! ⁹ Nuyá máashii wówa níwata iyá újnibi jócai yáa léenaa éemicani nuyá éewerri numéda jócai icába cáji, jiní éedanicoo linácu liá'a cinco páani nushírridani nalí náa'a cinco mil washiálicuenai. ¿Ya chíta máanaba canasta yáawaqueda jini? ¹⁰ ¿Jini édacanicalau léchchoo linácu liá'a siete páani, nushírridani nalí náa'a cuatro mil, ya chíta máanaba canasta yáawaqueda jini? ¹¹ ¿Chíta jócu yáa léenaa éemiqui jini jóca nutáania nuyá páani nácu? Cáwi icá'a yúchau náa'a jócani éewida yáawaiyi fariséobini shínaaca ya saduceobini shínaaca.

¹² Néenee náa léenaa néemiqui jini, Jesús jócai ma liyáca itúyaque'iu liúcha liá'a wáneerri páani múrracacoo, jóca queéwique'e cáwi nacá'a náuchau liá'a éewidacaishi nashínaa náa'a fariséobinica ya náa'a saduceobinica.

Pé'eru máirri Jesús liyáca Mesíasca

(Mr 8:27-30; Lc 9:18-21)

¹³ Quéecha'inaami Jesús ínucai litala liá'a cáinabi jí'ineerri Cesarea Filipo shínaaca, lisáta léemiu lishínaa éewidenaicoo:

—¿Tána namá nunácu cháí náa'a chóniwenai nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca?

¹⁴ Néeba'ee lichuáni:

—Áabi máinei jiyácala'ee Juan Bautista cáwerriwai; áabi máinei jiyácala'ee Elías cáwerriwai, ya áabi máinei jiyácala'ee Jeremías cáwerriwai o áabimi cáuwadecanimi Dios chuáni báinacu cáweneu.

¹⁵ —Ya iyá, ¿tánashia imá nuyái? —Lisáta léemiu nayá.

¹⁶ Simón Pé'eru éeba'ee:

—Jiyá waliérra, Mesíasca, liá'a Dios Cúulee cáwiica mamáarraca éerri'inaa.

¹⁷ Néenee Jesús ma lirrú:

—Sáicta wérrri jiwówa, Simón Jonás cúulee, jiniwata jiní báqueerri washiálicuerri íyaderrri jirrú liáni, liyárrimija liá'a nusálijinaa yáairri áacairra. ¹⁸ Ne nuyá ma jirrú jiyácala Pé'eru, linácueji liáni jinísani jimáca, jicá'a áabai íiba nubárruedaque'e nushínaa iglésiau, jiníminaa máanalicaí shínaa danáanshi éenaaca limárdaca nushínaa iglesia. ¹⁹ Nuáminaa jirrú wánacaalashi áacai sái jicá'a áabai yáawi; liá'a jibájini lita cáinabi liáni, ne chámínaa limáacacoo libáji áacairraajo, ne liá'a jiyá liwásedanica líta cáinabi liáni, chámínaa limáacacoo liwásedacoo áacairra.

²⁰ Jáiwa Jesús bánua lishínaa éewidenaicoorru jócubecha náiiwadedá matuúnaamirru liyácala liá'a Mesíasca.

Jesús úwadedá limáanalicaú

(Mr 8:31-9:1; Lc 9:22-27)

²¹ Liáwinaami liáni Jesús chánaú líiwadedá lishínaa éewidenaicoorru, arrúnaaca'ee liácoo Jerusalénra, ya chaléeni náa'a salínei, sacerdotébini wácanai, ya quéwidacani ley shínaabinica, nawánaminaa carrúni jináata bájalanaa. Limá nalí nuyá náinuaminaajoni, ne nucáwiaujoó matáli éerri rícula. ²² Néenee Pé'eru téé liyá báawachalani, jáiwa lichánaú licáita Jesús, limá lirrú:

—¡Dios jócu wówai, nuwácali! ¡Liéni jócai éewa libésunacoo jíájcha!

²³ Jáiwa Jesús náawawai, limá Pé'erurru:

—¡Jishírriu núcha, níwata jiyá pénserrri ya jítáania jiyáca chaléjta limédau'u liá'a Wawásimica, linácu jiliéni jimánica carrúnata jiwánata jócu néewida nusálijinaarru! Jiyá jócai cábau léjta Dios cábau'u, jiyá cáberri léjta nacábau náa'a washiálicuenai.

²⁴ Jáiwa, Jesús ma lishínaa éewidenaicoorru:

—Tánashia wówerri nushínaa éewiderricoo, limíya máecha liyá jájiu, yéerri liyá báitanacu lirrú liá'a carrúnataica ya cáashia máanalictalacani léewaqué'e líinu nuíshiirricu, chaléjta litécta áabai cruz. ²⁵ Jiniwata liá'a wówerri liwáseda licáwicau jócai amáarra, yúquerri'inau; ne liá'a yúquerri licáwicau jócai amáarra nunácueji, líinuminaa cáwicaishi jócai amáarra. ²⁶ ¿Tána liwéni lirrú liá'a washiálicuerrica ligáanacta quinínama cáinabi, ya liúca licáwicau jócai amáarra jóca limédau chaléjta éewidenaicoo nuájcha? ¿O chíta máanaba léenaa lipáida liá'a washiálicuerri licáwica jócai amáarra nácuejiu? Jiní wérrri léewa liwárruacoo áacairra báawita lipáidaca.

²⁷ Tándawa, yáau nuíshiirricu báawita libésunacoo liá'a bésuneerri'inaacoo, jiniwata

nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuínuminaa nusálijinaa wítee yáajchau ya nushínaa ángelbunica, ya néenee nupáidaminaa bácaínaa tánashia namédanii. ²⁸ Ne yáawaiyi numá irrú, áabi yáainai áani jócuminaa máanalí nayá, cáashia nacába nuyá Washiálicuerri Dios Cúulee nuínu nuwánacaalaca.

17

Jesús báwachactau
(Mr 9:2-13; Lc 9:28-36)

¹ Seis éerri liáwinaami, Jesús téé liájchau Pé'eru, Santiago ya Juan Santiago éenajirrica, ya liáu náajcha báawachala áabai dúuli áacai wérrí itala. ² Néeni libáwachau nanáneewa licábacanau liá'a Jesúsca. Lináni quéneerri jicá'a cáiwia, ya líibala náawerriu cabálayu jicá'a jucámarrabee. ³ Liyáali nacába Moisés ya Elías táanianai nayá Jesús yáajcha. ⁴ Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, ¡saicai wérrí wayá áani! Jiwówaicta, waméda'a matálli cuíta rími; áabai jirru sái'inaa, áabai Moisésru, ya áabai Elíasru.

⁵ Nácula Pé'eru táania liyáca, áabai sáanaí quirrámini lirrijcueda nayá catámuabeeyu, líibee sánaica áabai chuánshi jiáu, máirri nalí: “Léewa nucúlee caníinai nucábaca, lierra nuwínanica, éemiu lirrú.”

⁶ Néemi'inaamini liáni, náa'a éewidenaicoo natúyau náurruí juátamiyu, náa nanániu cáinabi nácula, cáarru wérrí nayá. ⁷ Jáiwa Jesús rúniu nalí, lidúnu nanácu limá'ee nalí:

—Ibárru, ucáarru iyá.

⁸ Quéecha'inaami nacábacani, jiní néeni Moisés ya Elías, Jesús bácai yáa néeni.

⁹ Nácula náurrucoo dúuli ítacha, Jesús ma nalí:

—Jiníqui béecha náiiwadede rúni liá'a nacábanica, cáashia nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca cáwiacoo máanalini íibicha.

¹⁰ Néenee náa'a éewidenaicoo nasáta'ee néemiu Jesús:

—¿Tánda namá náa'a quéewidacani ley shínaaca Elías ínucala'ee libéechalawau liá'a Mesíasca?

¹¹ Jesús éeba'ee:

—Yáawaiyi báqueerri léjta Elías ínuca quéechanacu, ne liyáminaajoo lipréparaminaa nawówa nayá quinínamajoo. ¹² Ne nuyá ma irrú Elías jái nisa líinucal, ne nayá jócu nacúnusia nacábaque'e jini, ne naméda liájcha máashii quinínama liá'a nawówaini naméda lirrú. Chacábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nusúfria nacáaji ricujoo.

¹³ Néenee lishínaa éewidenaicoo yáa léenaa néemica, Jesús táaniaca liyá Juan Bautista nácuha, litáania'inaa liyáca jicá'a Elías.

Jesús chúni báqueerri icúllirrijui wáalierrí espíritu máashii
(Mr 9:14-29; Lc 9:37-43)

¹⁴ Náiiinu'inaami Jesús ya matálitai éewidenaicoo liájcha néerra báaniu chóniwenai yáctala ya náa'a áabi éewidenaicoo liájcha, báqueerri washílicuerri rúniu Jesúsru, túyerriu lináneewa limá lirrú:

¹⁵ —Nuwácali, carrúni jináata jicába nucúlee, súfrierri bájjiala liwáaliaca espíritu máashii, wánacaleerri liyá, jiníwata ichabachu licáacoo chichái rícula, jócta shiátai yáacula lécchoo. ¹⁶ Áani nuínda nalíni náa'a jishínaa éewidenaicoo, ne jócai néenaa nachúnica.

¹⁷ Jáiwa Jesús éeba jini:

—Wóo, iyá chóniwenai jócani éebida, ya máashiicani! ¿Chacálita arrúnaa nuyá yáajcha jini? ¿Chacálita arrúnaa nuwánta yáajcha jini? Índa nulí áani lierra icúllirrijuica.

¹⁸ Néenee Jesús licáita jini liá'a espíritu máashii ya jáiwa liwána lijiácuwai icúllirrijui yúcha, jáiwa limáacau saicai liyáalimi.

¹⁹ Liáwinaami náa'a lishínaa éewidenaicoo linácu natáania liájcha báawacha Jesús, jáiwa nasáta néemiu jini:

—¿Tánda jócu wéenaa wajéda liá'a espíritu máashii wayá?

²⁰ Néenee Jesús ma nalí:

—Iyá jócani éenaa ijéda bináawalani liá'a espíritu máashii, níwata jócala éebida Dios dánaniyu éewa imédacani. Yáawaiyii numá irrú, iwáaliactata liá'a éebidauca, áawita píitui rími léjta áabai ítashi íimi rími jí'ineerri mostaza, néenee éewa imá lirrú liáni dúulica: ‘Jishírru chérra, ya jiáu báawachala’, ya dúuli lishírruinau.

Yácta léenaa éebidaca, éewa iméda quinínama. [²¹ Ne liérta licábacanaa espíritu máashiica, jócai najíau jócta na'óraa Dios ya nayúnaca.]

Jesús iwadeda limáanalica nácuu

(Mr 9:30-32; Lc 9:43-45)

²² Nácula lijínaniu náajcha líta'aa lía'a cáinabi Galilea shínaaca, Jesús má'ee nalí:
—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néejuedani'inaa nacáaji ricu'inaa nalí náa'a washiálicuenai, ²³ ya náinuaminaa nuyájoo; ne matálii éerri rícula nucáwiauúoo.
Néemi'inaami lía'a chuánshi limáni nalí, máashii wérri nawówai.

Napáidau'u impuesto templorru

²⁴ Quéecha'inaami Jesús ya lishínaa éewidenaicoo ínu Capernaúmra, náa'a cóbrenai impuesto templorru, náuu nacába Pé'eru, jáiwa nasáta néemiui liyá:

—¿Ishínaa quéewidacai lipáida impuesto templorru?

²⁵ Pé'eru éeba'ee:

—Jajá, lipáidani. Jáiwa, Pé'eru wárroo'inaamiu cuíta lícula, Jesús táania'ee lirrú quéechanacu, limá'ee lirrú:

—¿Chíta jimáqui jíni, Simón? ¿Tána yúcha nacobra impuesto ya náawaqueda yúcha náa'a reyebini cáinabi íta'aa sánaca: Náa'a chúnsana ásana áani o náweji náa'a bájirra cáinabi ítee sánaca?

²⁶ Pé'eru éeba'ee lirrú:

—Náa'a bájirra cáinabi ítee sánaca.

Jesús má'ee mawí:

—Cháwajani náa'a chúnsana ásana áani, jócani rúnaa páidaca. ²⁷ Ne, jiníqui béecha wáucani chuáni, jái namówai jítésuca manuála, jiúca jicúlanuani úniacula, ya jijéda quéechanacu sái cubái wineerri jirru. Linúma lícu lía'a cubáica jínuninaajoo áabai moneda, liyáminaa éenaa lipáida impuesto nushínaaca ya jishínaa, jitéeyuni jáuu jipáidaca.

18

¿Tána jiliá'a mawíyíi cawénica?

(Mr 9:33-37; Lc 9:46-48)

¹ Liyáalimi éerri náa'a éewidenaicoo rúniu Jesúsru, nasáta'ee néemiwani:

—¿Tána mawí cawéni wérri cái Dios médacta jiyá reyyu?

² Néenee Jesús máida báqueerri samálita, libárrueda nalí béewamini, ³ ya limá'ee:

—Yáawaiyi numá irrú, jóctaca ináawida iwíteu ya éejoo jicá'a liéni samálitaca, jócuminaa éewa iwárruacoo Dios wánacaalactalaca. ⁴ Liá'a mawí cawéni wérri Dios wánacaalactalaca, liyáwa arrúnaa imíyai limédacoo, ya limédactau jicá'a liéni samálitaca níwata náa'a saamanaica jócani pénsaa nayáca cawénini náibi náa'a máanui namánica. ⁵ Ya lía'a rishiberri nuji'inaa nácu báqueerri samálita léjta liéni, lirrishibiaminaa nuyá lécchoo.

Liá'a carrúnatai cáacoo jícnaashi rícula

(Mr 9:42-48; Lc 17:1-2)

⁶ “Matuínáami tánashia wáneerri nacáacoo jícnaashi rícula, bácai náani júbini éebidenai nunácu, mawíminata cawéni lirrú náajuedactatani dujéwala wérri manúa yáacula, áabai íibayu máanui wérri molino shínaa, nabájini liwáa nácu. ⁷ ¡Tándawa máashii wérri náani chóniwenai yáainai cáinabi íta'aa íchabacala máida naméda najiconau! Chái'inaa mamáarraca, ne ¡carrúni jináatai rími lía'a washiálicuerri wáneerri naméda najiconau áabica, súfrierrí'inaa mawí bájialanaa castíguca!

⁸ “Lítala mawí, jicáajicta o jíiba wána jicáacoo jícnaashi rícula, ujiméda máashii, jicá'a lía'a jiwíchuani ya jiúca jiúchau déecuchalani, mawí saícaca jiwárruocoo áacairra macáaji o máiba, ne jócubeecha jáuu chámainaa jicáaji ya jíiba, jíacoo chichái rícula jócai amáarra. ⁹ Jitúicta wána jicáacoo jícnaashi rícula, ujiméda máashii, jicá'a jijéda jiúchau ya jiúca déecuchalani, mawí saícaca jiwárruocoo cáwicashi rícula, bátui jítui yáajchau, ne jócubeecha jáuu chámai jítui yáajchau infierno rícula.

Licábacanaa linácu lía'a oveja yúquerricoo

(Lc 15:3-7)

¹⁰ “Jini icháanini náani júbini* rímica. Ne numá irrú, áacairra nashínaa ángelbini yáainai séewirri nusálijinaa náneewa áacairra. [¹¹ Jiniwata nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, ínuerri nuwásedaca náa'a yúquenaimicoo nayáca.]

¹² “¿Chíta icábaqui jiníni? Báqueerricta washiálicuerri wáliacta cien oveja, ya áabai yúquerriu liúcha, ¿jócuminaata limáaca náa'a noventa nueve awáca íibi, liáque'iu limúrru ruá'a áabai oveja jiáchocoo liúcha? ¹³ Ne léenactata línu runácu, ne yáawaiyi sáictai wérricta liwówa runácu ruárta ovejaca, náucha náa'a noventa nueveca jócani yúcau. ¹⁴ Cháwa cábacanaa lécchoo liá'a Isálijinaaca yáairri áacairra, jócai wówai náucacoo liúcha naáni júbinini rímica.

Chíta wéewau wapérdonaa wéenajirriu jini
(Lc 17:3)

¹⁵ “Ne jéenajirri médacta jirru máashii, jítáania liájcha bácai, ya jiwána liá léenaa lijíconau. Ne limédacta jiwánaacaala, jái jigána liá'a jéenajirricoo. ¹⁶ Ne jócta liméda jiwánaacaala, jimáida jiájchau báqueerri o chámata chóniwenai mawí, quéewique'e quinínama náa lijíconaa, limáaque'iu chámata o matálitai chóniwenai náneewa náa'a yáainai léenaa linácu. ¹⁷ Ne jócta liméda nawánaacaala lécchoo, íwa nalíni náa'a iglesia ísanaca éebidenai Dios chuáni; ne jócta liméda iglesia wánaacaala, néeneeminaa imáacani léjta jócai éebida Dios nácu,† o léjta náa'a cóbrenai impuesto Romarru.

¹⁸ “Yáawaiyi numá irrú, liá'a íbájiní mayéji áani cáinabi íteeji, lécchoo chalé'inaa ya áacairra, ne quinínama liá'a iwásedani mayéji áani cáinabi íteeji, chámínaa cábacanaa liwásacoo áacairra.

¹⁹ “Liéni numá irrú: Ne chámata iyá, áabeenacta iwówa cáinabi íta'aa, quéewique'e ísata máayabaca oraciónyu, nusálijinaa yáairri áacairra, liáminaa irrúni. ²⁰ Níwata chámata o matálitai yáawacactacoo nují'inaa nácu, néenimínaa nuyá béewami nalí, néemique'e nalí ya nusátaque'e Dios nanácu.

²¹ Néenee Pé'eru yáau lisáta léemiu Jesús:

—Nuwácali, ¿chíta máanabachu arrúnaa nupérdonaa nuéenajirriu méderriecta nulí máashii mamáarracani? ¿Sietechu limáanabaca?

²² Néenee Jesús éeba'ee:

—Jócai numá jirru sítechucalani, numá jirru setentachu‡ siete namáanabaca.

Liá'a bésuneerricoo liájcha liá'a jócani wówai lipérdonaaca

²³ Numéda irrú áabai licábacanaa quéewique'e yáa léenaa tánda iyá arrúnaa ípérdonaa liá'a méderri máashii irrú. “Liá'a Dios wánaacaalactalaca, cháí cábacanaa léjta báqueerri rey wówerri liméda cuenta lishínaa tráawajadorbini yáajchau. ²⁴ Wáli'inaate liméda liyáca, quéecha'inaami náayada lirrú báqueerri mówinierri máanui wérrí millones. ²⁵ Ne liá'a catráawajaacai quiníyu léenaa lipáidaca, jáiwa liá'a reyca liwána nawénda liyái léjta esclavo, chámataanaa línu yáajcha, ya léenibi, ya quinínama liá'a liwáalianica, quéewique'e limáacacoo páiderriu limówiníacalau.

²⁶ “Liá'a catráawajaacai, jáiwa litúyawai líurrui juátamiyu lináneewa liá'a reyca, ya lisáta liúcha cáiwínaa, limá'ee: ‘Nuwácali, carrúni jináata jicába nuyá, mátaminaa nupáida jirru quinínamani.’ ²⁷ Néenee liá'a reyca, jáiwa carrúni jináata licábaqui jini, jáiwa lipérdonaa liúcha quinínama liá'a limówinianica, jócu liwána liácuwai cuíta manúmai rículai.

²⁸ “Ne quéecha'inaami lijíacoo, liá'a mówinierri, jáiwa lijúnta báqueerri lijúnicaí yáajcha, limówinierri lirrú píitui rími warrúwa. Jáiwa liwína liwáa nácuí, lichána lisácuamedacani, tiri jimá lirrú: ‘Jipáida nuyá liá'a jimówinianica!’ ²⁹ Ne liá'a lijúnicaica, litúyaca líurrui juátamiyu lináneewa, limá'ee lirrú cáiwínaa: ‘Carrúni jináata jicába nuyá, mátaminaa nupáida jirru quinínamajoni.’ ³⁰ Ne liá'a lijúnicaica jócu liwówai lipérdonaa liúcha jini, jáiwa liwána naníquiqui jini cuíta manúmai rícula, cáashia lipáida limówiníacalau lirrú. ³¹ Jáiwa cáwi liyá nalí náa'a áabi tráawajadorbinica rey shínaa, náau náiiwa reyru quinínama liá'a bésuneerricoo. ³² Néenee rey wána namáida liyái, jáiwa limá lirrú: ‘Máashiicai jiyá! Nupérdonaa jiúcha quinínama liá'a jimówinianica, jiniwata jisátawa núchani cáiwínaa. ³³ Ne jiyá lécchoo éewerriecta carrúni jináata jicábacani liá'a jijúnicaica, chacábacanaa léjta

* **18:10** Ne litániacta nanácu náa'a 'júbinica' versículo néeni 6, 10 ya 14 liwóuwai'inaa limáca quinínama náa'a éebidenica, báawita náa'a imíyani wérrica. † **18:17** Náa'a judiobinica léjta nawitee séewirrinaa namáca báawachala náa'a chóniwenica Dios shínaaca, náa'a jócani éebida, náa'a cóbrenai impuesto Romarru ya áabi chóniwenai cábeneu cajíconai máanui wérrí. ‡ **18:22** Jesús liwóuwai'inaa limá áani, wayá arrúnaa wapérdonaa máanamachu naméda walí máashii.

carrúni jináata nucába jiyá léccchoo.’ ³⁴ Néenee úwirri wérri liwówa liá’a reyca, jáiwa liwána nacástigaa cáiwinaa jini, cáashia lipáida quinínama liá’a limówinicalacoo.”

³⁵ Jesús má’ee nali mawí:

—Cháminaa cábacanaa liméda yáajcha liá’a nusálijinaa yáairri áacairra, jóctaca bácainaa ipérdonaa iwówa yáajchau éenajirriu.

19

Jesús éewida linácu liá’a jócubeecha namáaca nanúinai

(Mr 10:1-12; Lc 16:18)

¹ Liáwinaami limá quinínama liáni, Jesús yáau Galilea néenee, jáiwa líinu Judea shínaa cáinabi itala, yéerri Jordán nácue cáiwa jiáctejcoo. ² Íchaba chóniwenai yáau liájcha, néeni lichúni náa’a bálinenaicoo.

³ Áabi fariséobini narrúniu Jesúsru, quéewique’e naméda lirrú áabai trampa, ne nasáta néemiu liyá:

—¿Léewaminau báqueerri máaca líinu matuínaami nácueji?

⁴ Jesús éeba’ee nali:

—Léjta iyájani ilíá Dios chuáni ricueji, arrúnaa yáa léenaa jái’inaa Dios liquénuda chóniwenai, liyá liquénuda báqueerri washílicuerri, néenee liméda báquetoo ínetoo quéewique’e líinucani liá’a washílicuerri. ⁵ Jáiwa limá’ee: ‘Tándawa, liá’a washílicuerri lishíriminau lisálijinaa yúchau ya litúwa, quéewique’e lirrúnicoo líinu yáajchau, ne nayá namédaminau léjta bácai rimi chóniwerri.’ ⁶ Tándawa, jócu chámata nayá mawiá, Dios náneewa nayá léjta bácai rími. Tándawa liá’a washílicuerri jócu arrúnaa lishírrida liá’a Dios rúndanica.

⁷ Nayá nasáta néemiu liyá:

—¿Ne tánda libánua Moisés liá’a washílicuerri liwówai limáaca líinu, liyá liá lirrú ruá’a líinuca, áabai cáashta quéewique’e limáaca ruyái ya libánuacani?

⁸ Jesús má’ee nali:

—Tándawa, jócala iwówai éebida Dios chuáni, Moisés wána imáaca ruá’a ínuca; ne queéchanacumi jócaimi chárta. ⁹ Numá irrú liá’a máaqueerri líinu, jócaita linácu ruyá médechoo máashii báqueerri washílicuerri yáajcha, ya liyá licásau báquetoo yáajcha, liméda máashii líinayu. Ya liá’a éedderri líinu máaquechoo rúnirriu, liméda máashii líinayu léccchoo.

¹⁰ Namá lirrú éewidenaicoo:

—Cháctaca libésunacoo liáni washílicuerri líinu yáajchau, jócai saícanata léda líinuu.

¹¹ Jesús éeba’ee nali:

—Jócai quinínama néewa náa léenaa linácu liáni, ne nayá rími yáa léenaa néemicani náa’a Dios wánani náa léenaani. ¹² Ne ái íchaba nácueji liá’a jócai índa washílicuenai múrru náinu: Áabi jiániu méewi, táda jócu arrúnaa cáinu nayá; ya áabi náa’a washílicuenai jócu náinda néewa namúrru náinu náijudaca nayá máashiiyu, áabi yáainai léjta jócani éewoo linácujeji liá’a Dios wánacaalactalaca. Náa’a éewenai cáinuca nacásaque’iu, ne náa’a éewenai nayá bácai, nayáque’e cha járra.

Jesús yáa saícai nali náa’a saamanaica

(Mr 10:13-16; Lc 18:15-17)

¹³ Natée áabi saamanai Jesúsru, quéewique’e lichánaa licáajiu nanácu ya líoraque’e nanácu; ne náa’a éewidenaicoo, jáiwa nachánau nacáita náa’a téenai nayá. ¹⁴ Néenee Jesús ma nali:

—Imáaca náinu nulí náa’a saamanaica, u’imáisanía núchani, jiniwata liá’a wánacaalactalaca Dios shínaa, cháni léjta náa’a éebidenai Dios nácu léjta saamanaica.

¹⁵ Jáiwa Jesús chánaa licáajiu nanácu náa’a saamanaica, jáiwa liáu náuchai néenejeji.

Báqueerri icúllirrijui ricuerri litáania Jesús yáajcha.

(Mr 10:17-31; Lc 18:18-30)

¹⁶ Báqueerri icúllirrijui yáau licába Jesús, ya lisáta léemiwani:

—Quéewidacai, ¿Tána saícai arrúnaa numédacai nuwáaliaque’e liá’a cáwicashi jócai amáarra?

¹⁷ Jesús éeba’ee lirrú:

—¿Tánda jisáta jeemiu nuyá linácu liá’a saícaica? Liá’a saícaica bácairrimi, Dios. Ne jiwówaicta jiwárruacoo cáwicashi jócai amáarra, jicúmplia náa’a wánacaalashi Dios máacanica Moisés nácueji.

¹⁸ —¿Tána jiliá? —Lisáta léemiú liá'a icúllirrijuica.

Ya Jesús ma lirrú:

—'Ujínua, ujiméda máashii jínayu, ujinédu; ujiméda jinúma yúwicau újni áabi nácueji, ¹⁹ cawáunta jiyúda jisáljinuau ya jitúwa, ya canínaa jicába jiyácchuniu, léjta canínuau jicába jiyá jájiu.'

²⁰ —Quíninama líerra jái nunísa numédacai, —limá liá'a icúllirrijuica—. ¿Tána cháucta mawí numédacai?

²¹ Jesús éeba lirrú:

—Jiwówaicta machácani jiyá, jáiu jiwénda liá'a jiwáalianica ya jái nalíni náa'a carrúni jináatanica. Cháminaa jiwáalia jirricuau áacairra. Néenee jínuu jáiu nuúshirricu.

²² Néenee léemi'inaami líáni liá'a icúllirrijuica, jáiwa liáawai máashiita liwówa, jiníwata bájjalalai rícuerrica, ya jócute liwówai liá lirrricuau nalí náa'a carrúni jináatanica.

²³ Néenee Jesús ma lishínaa éewidenaicoorru:

—Yáawaiyi numá irrú, tráawajuminaa nalí náa'a rícuibinica namáaca Dios wánacaala nacáwica. ²⁴ Nuéejoo numá irrú, áabai caméeyu jócai léewa libésunacoo litú rícu liá'a áabai ishíduica, ne mawí tráawajuca báqueerri ricuerrirru léewa liwárruacoo Dios wánacaalactalaca.

²⁵ Néemi'inaamini, náa'a lishínaa éewidenaicoo mawí nacáarrudacoo néemicani,* ya namá'ee:

—¿Néenee tána éewa liwásedacai?

²⁶ Jesús cába'ee nalí ya léeba'ee:

—Washiálicuenairru líeni jócáiminaa néenaa namédaca, ne Dios jócai, Dios éewerri liméda quíninama.

²⁷ Néenee Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Wayá máaquenai quíninama liá'a wawáalianimica, quéewique'e wáacoo jishirricu, ¿tána'inaa warrishibia?

²⁸ Jesús éeba'ee nalí:

—Ne yáawaiyi numá irrú, jáictaminaa línu liyáli éerri quíninama wáliiminaajoni, jáicta nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuwáau nuárrubaishi balíbalí ita'aajoo, iyáminaa ínuenai nuúshirricu, iwáaminau léquichoo doce yáarrubaishi, quéewique'e iwánacaala náa'a doce tribu Israel shínaaca. ²⁹ Ne quíninama náa'a máaquenai nunácueji náabanau, o néenajinai, o néenajetoo, o nasáljinuau, ya natúwa, o néenibi, o cáinabi, narrishibiaminaa cien máanabachu mawí liá'a namáacadanica, ya lécchoo narrishibiaminaa cáwicashi jócai amáarra. ³⁰ Ne ichaba chóque'e náa'a cawéninica, jócani'inaa cawéni, ya náa'a mawéninica chóque'e, nayáminaa cawénini'inaa.

20

Licábacanaa nanácu náa'a tráawajadorbinica

¹ "Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí cábacanaa jicá'a báqueerri finca wácali, lijíau manúlacaiba wérrí limúrru tráawajadorbini quéewique'e natráawajaa lishínaa uva yáanaí ita'aa. ² Línu'inaami nanácuí náa'a tráawajadorbini, lichúni liwéni náajcha áabai éerriquictacani, ya ta libánua natráawajaacai lishínaa uva yáanaí ita'aa. ³ Liáwinaami léejoo lijíacoo las nueve manúlacaiba, jáiwa licába áabi yáanaí nayá plaza rícu, jiníni médani nayáca. ⁴ Néenee limá nalí: 'Yáau iyá lécchoo itráawajaaca nushínaa uva yáanaí itala, máta nupáida iyá saícai.' Jáiwa náawai natráawajaaca. ⁵ Uva wácalica léejoo lijíacoo wíyaicumi, ya las tres táicala léejoo lijíacoo lécchoo, chacábacanaa léejoo liméda náajcha. ⁶ Léejoo lijíacoo plaza néerra las cinco táicala rími, jáiwa licába áabi báníwai jiníni médani nayáca, lisáta léemiú nayá: '¿Tánda iyá áani éerri yáajinaa jócani tráawajaa?' ⁷ Néenee néeba lirrú: 'Níwata jiní ínuerri litáa wáajcha.' Néenee limá nalí: 'Yáayu iyá lécchoo itráawajaa nushínaa uva yáanaí itala.' ⁸ "Jái'inaa táayebee ínuí, liwácali máida lishínaa wánacaleerri náa'a tráawajadorbinica, limá lirrú: 'Jimáida náa'a tráawajadorbinica ya ta jipáidaqui jiní, quéechanacu náa'a wárruenaicoo natráawajaa amáarractalacani, ya liáwinaami náajcha náa'a wárruenaicoo quéechanacu.' ⁹ Ne náinu'inaa éenaa, wárruenaicoo natráawajaa las cinco táicala rími, ya ta narrishibia nawéniwai

* **19:25** Náa'a judíoca éebidene liá'a rícucaishica nalí áabai señal liá'a Diosca wánanica báqueerri chóniwerri ya liá lirrú saícai (Salmo 128; Proverbios 10:22). Tádawa náa'a éewidenaicoo nacárrudau wérrí néemi'inaami liá'a Jesús mánica; ne nayá namá naliwoo náa'a ricuibinica, nayáwa Dios yáni irrú saícai, ne jócu néewa nawásedacoo, néenee jiní'inaa éewerri línu áacairra.

áabenaá áabai éerriquictacani. ¹⁰ Liáwinaami náinu'inaa náa'a wárruenaimicoo natráawajaa quéechanacu, napénsaa naliwoo narrishibiacala'inaa mawí, ne bácaínaa nayá narrishibia nawéniu áabai éerriquictacani. ¹¹ Nacóbra'inaamini nachánau namúnununuacoo linácula liá'a nawácalica, ¹² namá'ee: 'Náani iñuenaimi éerri éenaami nácu, natráawajaa áabai rími hóraa, jiyá páidenai nayá áabenaá wáajcha, wayá wántenai liá'a tráawajo ya cáiwia amuá quíninama éerri.' ¹³ Ne liá'a chúnai nawácalica léeba'ee báqueerri chuáni: 'Nujúnicaí, jiní máashii numédani nuyá jirru. ¿Jócute wachúni liwéni liá'a áabai éerri jitráawajaani nulí? ¹⁴ Ya jiwína jiwéniu ya jiá namówai. Ne nuwówaicta nupáida liéni wárruerricoo litráawajaa hóraa éenami nácu, áabenaá léjta nupáidau jiyá, ¹⁵ léewa nuwówau'u numédaca nuwárruani yáajchau. ¿O cadéniwee jiyá saícacala nuyá?'

¹⁶ "Chái'inaa cábacanaa léjta Dios yá'inaa nawéni náa'a chóniwenai áacairra; chóque'e náa'a cawéninica, liáwinaami'inaa jócai cawéni, ya chóque'e jiníni wéni, liáwinaami cawéniminaa nayá.

Jesús tíwa báaniu limáanalicau

(Mr 10:32-34; Lc 18:31-34)

¹⁷ Liáwinaami Jesús lijínau liácoo iníjbaa lícu Jerusalén néerra'inaa, limáida báawachala lishínaa éewidenaicoo ya limá'ee nalí:

¹⁸ —Léjta icábau'ini, chócaja'a wáau Jerusalén néerraminaa, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néentregaaminaa nuyá nalí náa'a sacerdotébiní wácanaica, ya nalí náa'a quéewidacani ley shínaa, máine'inaa arrúnaaca náinuua nuyá, ¹⁹ ya néējuedaminaa nuyá nalí náa'a bájirra cáinabi ítesanaca, quéewique'e nacáida nacábau nuyá, ya náinuueda nuyá, ya nacujidaque'e nuyá cruz nácu; ne matálii éerri rícula nucáwiaminaujoo máanalicaí yúcha.

Liá'a rusátani ruá'a Santiago ya Juan túwaca

(Mr 10:35-45)

²⁰ Natúwa náa'a Zebedeo éenibica, náajcha náa'a ruéenibica rurrúniu Jesúsru, jáiwa rutúyau lináneewai rusátaque'e líucha áabai saícaí. ²¹ Jesús sáta léemiu nuyá:

—¿Tána jiwówai?

Rumá'ee lirru:

—Jiwána nawáacoo náani nuéenibica chaléeni jiwánacaalactalaca, nawáacoo báqueerri saícaquictejica ya báqueerri apáulicue jíajchau.

²² Jesús éeba'ee nalí:

—Iyá jócani yáa léena isátanica. ¿Ya éewaminaa isúfria chaléjta nusúfriau'inaa?

Néenee namá'ee lirru:

—Wéewani.

²³ Jesús éeba'ee:

—Iyá yáawani'inaa isúfria léjta nuyá, ne liá'a wáairri'inaacoo nuémanacu saícaquictejica o apáulicueji, jócai arrúnaa nuyá yáa irrú, liyáminaa yáa nalíni náa'a nusálijinaa chúninica.

²⁴ Quéecha'inaami néemicaní náa'a áabi diez éewidenaicoo liájcha, jáiwa íiwirri nawówai náa'a chámataca léenajinaica. ²⁵ Ne Jesús máida nalí limá'ee:

—Léjta yáayu léenaani, náibi náa'a jócani éebida Dios nácu, nawácanai wánacaleenai máashii náa'a nashínaa chóniwenica, ya náa'a nawácanaica mawíni máanuica, saíctani wánacaala áabibi. ²⁶ Ne íbicha jócai éewa chácaarra. Arrúnaa báawatacani, íbicha iyá tánashia wówerri máanui limédacoo Dios náneewa, arrúnaa lisírbia quíninamaru. ²⁷ Ne liá'a íbicha iyá, tánashia wówerri quéechanacu sái'inaa, arrúnaa linda nawánacaala liyá. ²⁸ Iyá arrúnaa éenueda nuyá, báawita nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, jócai nuínu quéewique'e nasírbia nulí, nuyá ínuerri nusírbiaque'e nalí, ya máanali nuyá quéewique'e nuwáseda íchaba jíconaa.

Jesús chúni chámata matuúni

(Mr 10:46-52; Lc 18:35-43)

²⁹ Najjá'inaamiu nayá Jericó rícuca, íchaba chóniwenai náau Jesús íshiirricu. ³⁰ Chámata matuúni wáineu nayáca iníjbaa éema nácu, néemi'inaami Jesús bésunacoo, namáidada'ee:

—¡Wawácali, David táqueerrimi,* carrúni jináata jícaba wayá!

* 20:30 David táqueerrimi", náa'a judiobinica jóca náa líji'inaa quíninama litáqueerrimi liá'a rey David, bácairrimi liá'a Mesíasca, liá'a Cristoca ínuerri'inaaca; néenee liéni namáni nayá áani, jiyáwajani liá'a Mesíasca'.

³¹ Naa'a chóniwenai nacáita nayá quéewique'e manúmata, ne nayá namáidada mawí cadánani:

—¡Wawácali, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába wayá!

³² Néenee Jesús bárruawai, limáida náa'a matuínica lisáta léemiu nayá:

—¿Tána iwówai numéda irrúí?

³³ Néeba'ee lirrú:

—Wawácali, wéejuaque'iu wacába báaniu.

³⁴ Jesús carrúni jináata licába nayái, jáiwa lidúnu natuí. Liyáalimi náa'a matuínica néewa nacába báaniu, ya ta náacoo Jesús ishiirricui.

21

Jesús wárroo Jerusalén néerra

(Mr 11:1-11; Lc 19:28-40)

¹ Quéecha'inaami urrúni nayá Jerusalénru, liá'a Jesúsca náa'a lishínaa éewidenaicoo yáajchau, náiiinu'inaa'ee áabai chacáaleerru jí'ineerri Betfagé, yéerri áabai dúuli yáajba jí'ineerri Olivos, Jesús bánua chámata lishínaa éewidenaicoo liájcha, ² limá'ee nali:

—Yáau chaléeni lirrícula liá'a chacáalee rímica yéerri wajúntami. Néenimichu ínu runácujuoo áabai burro nabáijini rucúulee yáajchau. Iwáseda wáajooni índa nulljoni rucúulee yáajchaujoo. ³ Áicta báqueerri máni irrú já'a, imáwa lirrújuoo, Wawácali rúnaani, liyáalimi léejuedanijoo.

⁴ Liéni bésuneerricoo quéewique'e licúmpliacoo léjta limáyu'u liá'a íwadedeerri Dios chuáni báinacumi, litána'inaamica:

⁵ “Imá nali chóniwenai yéenai lirrúcu liá'a chacáaleeca jí'ineerri Sión:

‘Icábateni, ishínaa Rey ínuerri liáacoo irrú,

imíyayu, írrerriu burro ita'aa,

áabai burro rími, licúulee liá'a cuésherri cadúcunibee shínanaaca.’ ”

⁶ Néenee náa'eewowai náa'a lishínaa éewidenaicoo naméda'ee lirrú léjta Jesús bánua'u nayá, ⁷ Naté'e ruá'a búrroca rucúulee yáajchau, namáaca náabalau líta'aa, jáiwa Jesús wáa'eewoo líta'aa liá'a búrroca. ⁸ Íchaba wéerri chóniwenai. Áabibi nadáquinieda'ee nashínaa capa injbaa lícu, ya áabi nawichueda'ee cushíbai báinaa ya áicuba náacai nadáquinieda injbaa lícu. ⁹ Naa'a chóniwenai yáainecoo libéecha ya náa'a ínuenai lishiirricu namáidada'ee namá'ee:

—¡Wáa lirrú sáicai líta'a Rey David táqueerrimi! ¡Sáicai wéerri bájjalanaa liá'a ínuerrica líjí'inaa nácu Wawácali! ¡Wáa lirrú cawéni wéerri liá'a yáairri áacairra!

¹⁰ Jesús wárrua'inaa'eewoo Jerusalén rícula, quinínama chóniwenai chacáalee rícu sánaca nacáarralia'eewau, ya íchaba nasáta néemiu:

—¿Tána léji líáni?

¹¹ Néenee náa'a chóniwenai néeba'ee:

—Léwa Jesús íwadedeerri Dios chuáni, Nazaret sái wáalierra yéerri Galilea rícu.

Jesús chúndeda liá'a temploca

(Mr 11:15-19; Lc 19:45-48)

¹² Jesús wárroo templo rícula, jáiwa lijéda náa'a wéndenai nayáca ya náa'a wénenai nayáca. Lináawida nashínaa mesa náa'a cámbianai nayá wárrúwa chóniwenairru, ya náarrubai náa'a wéndenai palomas; ¹³ ya limá nali:

—Á'a Dios chuáni ita'aa limá: ‘Núbana jí'ineerriminaa cuíta oración shínanaa', ne iyá médenaini áabai cuíta chaléjta canédibini íbana.

¹⁴ Narrúniu Jesúsru templo rícula, náa'a matuínica, ya náa'a macáwanica, jáiwa lichúni nayái. ¹⁵ Ne quéecha'inaami náa'a nawácanai sacerdotébinica ya éewidenaica ley shínaaca, nacába jócai nacába cáji limédanica, ya néemi sáamanai máidada templo rícu, namá'ee: “¡Wáa lirrú sáicai liá'a David táqueerrimi!”, jáiwa íwirri nawówai éemiqui jíni, ¹⁶ ya namá'ee Jesúsru:

—¿Jéemi jiyá liá'a namáni náa'a sáamanaica?

Jesús éeba'ee nachuáni:

—Jájá, nuéemini. Ne ¿jócu ilíá icábau Dios chuáni litáaniacta nanácu náani sáamanaica? Limá chá'a:

'Naa'a sáamanai júbinica,

ya náa'a quirrácuca újnibii,

narrábaminaa sáicai wéerri jirrújuoo,'

¹⁷ Néenee limáaca nayái, jáiwa liáu chacáalee rícuchoi Betania néerra, libésuneda táayebee.

Jesús máandisierra higuera jini ita

(Mr 11:12-14,20-26)

¹⁸ Manúlacaiba, Jesús éejoo'inaami chacáalee rícula, jáiwa inaishi lirrúi. ¹⁹ Licába'inaami áabai higuera urrúni injbaa, jáiwa lirrúniu néerrai, ne liinu liyáwoo libáinaa. Néenee limá higuéerrui:

—Jinimínaa jéejoo já jítai mawíá!

Ne liyáalimi míshii liá'a higuéramica.

²⁰ Nacába'inaami liá'a bésuneerricoo, nacáarruda'eewoo náa'a éewidenáicoo, nasáta'ee néemiu Jesúsru:

—¿Chíta quéewoo míshii higuérami madéjcanaa jini?

²¹ Jesús éeba'ee nalí:

—Ne yáawaiyi numá irrú, éebidacta yáawaiyi, ya jócu éejueda iwówau, jócai bábaujuta éewa iméda liéni numédani higuera yáajcha, éenamínaa iméda mawíyi liájcha liáni dúulica imácta lirrú: 'Cachéerra jicháacu manuá yáacula', ya cháminaa libésunacoo irrú. ²² Ne quinínama iyá isáctacta i'óracoo ya éebidani, cháminaa limédacoo irrú léjta isátai'uni.

Liá'a wánacaalashi Jesús shína

(Mr 11:27-33; Lc 20:1-8)

²³ Liáwinaami liáni, Jesús wárroo templo rícula. Nácula léewida liyá néeni narrúniu lirrú náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica ya náa'a salínai judíobinica, nasáta néemiu wáni:

—¿Tána wánacaalashiyu jiméda léji liéni? ¿Tána yáa jirrú wánacaalashi?

²⁴ Jesús éeba'ee nalí:

—Nuyá lécchoo nusáta nuéemiu iyá áabai chuánshi nácu: ¿Tána bánua Juan báutisacai, Dios o washíalicuenai? Ne éewacta éeba nuchuáni, nuyá lécchoo nuíwamínaa irrú tánashia wánacaalashiyu numéda léji liéni.

²⁵ Jáiwa nachánau najútacoo nalí wáacuwai, namá'ee: "Ne wamácta lirrú Dios bánuani Juan, limámínaajoo walí: 'Néenee, ¿ne tánda jócai éebida lirrúi?' ²⁶ Jiní wéewaca wamá washíalicuenai, jiniwata cáarru wacába náa'a chóniwenáica, jiniwata quinínama éebidenai Juan táaniacala Dios chuáni rícujei." ²⁷ Jáiwa néeba'ee Jesúsru:

—Jócu wáa léenaa.

Néenee Jesús éebai:

—Ya nuyá cha já'a jóca nuéewa irrú tánashia wánacaalashiyu numéda léji liéni.

Liá'a licábacanaa nanácu náa'a chámata cúuleeca

²⁸ Jesús sáta'ee léemiu nayá:

—¿Chíta liyáyu'u irrú léji liéni? Báqueerri washíalicuerri wálierri chámata licúulee, jáiwa limá báqueerrirru: 'Nucúulee, jáu wáalee jítráawajaa nushínaa uva yáanaí itala.' ²⁹ Jáiwa licúulee éeba'ee lirrú: '¡Jócu nuwówai nuáacoo!' Ne liáwinaami lipénsaa lirrúwoo báaniu, jáiwa liáwai. ³⁰ Jáiwa lisáljinaa yáau linácula liá'a báqueerrica, néenee limá lirrú chacábacanaa. Néenee léeba lisáljinaa chuániwai: 'Jajá, nusáljinaa, nuáaminajoo.' Ne jócu liáwai. ³¹ ¿Tána náji náani chámataca méderri lisáljinaa liwówainica?

—Liá'a quéechanacu sáica, néeba'ee Jesúsru.

Néenee Jesús má'ee nalí:

—Yáawaiyi numá irrú, náa'a cóbrenai impuesto Romarru, ya náa'a rúbaca, wárruenai'inau Dios wánacaalactalaca liárrumirra'inaa iyáca. ³² Jiniwata Juan liá'a Bautístaca ínuerri léewida chítashia arrúnau'inau iyáqui jini, ne iyá jócu éebida lirrúi; ne ta nája náa'a cóbrenai impuesto ya náa'a rúbaca éebidenai lichuáni. Ne iyá, áawita icába quinínama liáni, jócu éenaa ináawida iwíteu quéewíque'e éebida lirrú.

Licábacanaa nanácu náa'a máashiicani tráawajadorbinica

(Mr 12:1-12; Lc 20:9-19)

³³ Jesús má'ee nalí: "Éemiu áabai licábacanaa báaniu: Báqueerri finca wácali, liábana áabai shínaashi uva yáanaí ya ta lirríjcuéda litéejii, lichúni áabai yáarrushi limédacta'inaa vino, ya libárrueda áabai torre quéewíque'e litúyacani lishínaa shínaashi. Néenee limáaca nalí liá'a cáinabi shínaashi áabi tráawajadorbinica, quéewíque'e natráawajaacani ya nashíri lishínaa éenaa lirrú, jáiwa liáwai áabai viaje. ³⁴ Quéécha'inaami liínucái éerri salírriquieta quinínama liá'a lishínaa

shínaashica, jáiwa libánua áabi náa'a shírruedenai lirrú, nasátaque'e lirrú náucha náa'a tráawajadorbinica liá'a léenaa liá'a lishínaa shínaashica. ³⁵ Ne náa'a tráawajadorbinica, jáiwa nawína náaji náa'a shírruedenai lirrú: ya ta náinuueda báqueerri, ya náiinua báqueerri, ya báqueerri náinuueda íbayu. ³⁶ Néenee liwácali liá'a shínaashica, léejoo libánua mawí shírruedenai lirrú queéchananami yúcha; ne náa'a tráawajadorbinica, jáiwa naméda náajcha léjta licábacanaa.

³⁷ "Ne liáwinaami ya ta libánua chúnsai licúuleewai, limá lirrúwoo: 'Yáawaiyiminnaa nucúulee cawáuntai ya páiderri lirrú.' ³⁸ Ne nacába'inaami licúulee ínuca, náa'a tráawajadorbinica namá nalí wáacoo: 'Léwa licúulee liá'a shínaashi wácalica, lé'inawaa máaquerriu lirrúwoo liájcha liá'a shínaashica; wáiiinuani queéwique'e wamáacacoo liájcha liáni cáinabica.' ³⁹ Jáiwa nawína jini, najéda shínaashi itacha jini, ya ta náiinuaqui jini.

⁴⁰ "Ya chóque'e, jáicta línu liá'a shínaashi wácalica, ¿tána imá irrúwoowai tánashia liméda náajcha jinárta tráawajadorbini máashiinica?"

⁴¹ Néeba'ee Jesúsru:

—Jócuminaa carrúni jináata licába nayá, línuaminaa nayá limáashiicayu, ne táminaa liá áabi tráawajadorbinirru liá'a shínaashimica, yáaine'inaa lishínaa shínaashi éenaa lirrú, jáicta léerdi nawína lítai.

⁴² Néenee Jesús má'ee nalí:

—¿Jócai cáji ilí icábau Dios chuáni cáashta ita'aa? Limá'ee:
'Liá'a íbaca nacháaninimi náa'a camédacani cuíta,
náawerriu íba queéchanacu síiyu.
Liáni limédani liá'a wawácalica,
tándawa wayá cáarrudenaiu.'

⁴³ Jiníwata iyá yáasacalaca nuyá nuíwa irrú, léedacala'inau yúcha liá'a Dios wánacaalactalaca, ya táminaa liá nalíni náa'a chóniwenaiica namédenai léjta Dios wówainica. [⁴⁴ Ne linácu liá'a íbaca,* tánashia cáirriu linácula limáacani lishídanaamiyu, ne íbacta cáu báqueerri ita'aa, limédaminaa pucúpucunani.]

⁴⁵ Náa'a nawácanai náa'a sacerdotébini ya fariséobinica, néemi'inaami náa'a licábacanaa Jesús íiwadedenai liyáca, jáiwa náa léenaa néemicani litáania liyá nanácu.

⁴⁶ Néenee nawówai nawína Jesús preso, ne cáarru nayá, jiniwata náa'a chóniwenai éebidenai Jesús báqueerri cáiiwadecacai Dios chuáni.

22

Licábacanaa linácu liá'a saíctacta nawówa liá'a cáserrico (Lc 14:15-24)

¹ Jesús lichána litáania nalí báaniu, limá'ee nalí: Nanácu náa'a chóniwenai jócai rishibia Dios wánacaalactalaca chaléjta liwówau'u, nuá irrú áabai licábacanaa.*

² "Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí jicá'a liá'a báqueerri rey méderri áabai saíctacta nawówa cáserrico licúulee shínaa. ³ Libánua lishínaa náa'a shírruedenai lirrú náaque'iu namáida náa'a nawánani ínuca, ne náani jócu nawówai náacuawai.

⁴ Léejoo libánua áabi lishínaa shírruedenai lirrú, licárgueda nalí: 'Imá nalí náa'a wamáidanica, jáica wanísa waméda íyacaishii. Nuwánacaala náiinua pacáa ya cuéshinai queénanica, ya quinínama jái yácai; queéwique'e náiniu licásactalacoo.'

⁵ Ne náa'a náanicoo namáidaca jócu naméda nawánacaala. Báqueerri néenaa yáau lishínaa cáinabi ítala, báqueerri yáau liwéndaque'e lishínau, ⁶ ne náa'a áabica jáiwa nawína náa'a shírruedenai reyrru, jáiwa náinuueda jini cáashia náiinua nayá. ⁷ Néenee liá'a reyca íwirri liwówa bájjala, jáiwa libánua lishínaa soldado náiiuaque'e'inaa cáinuacanicaya ya néema nashínaa chacáalee. ⁸ Jáiwa limá nalí náa'a lishínaa shírruedenai lirrú: 'Quinínama jái yácai cáserri'inaacoo, ne náa'a wamáidanica jócani saícanata ínuca. ⁹ Yáa namówai iyá, cáaye cawéni mawí, imáida quinínama náa'a tánashia íinuni nácu cáserrico.' ¹⁰ Náa'a shírruedenai lirrú liá'a nawácali saíctacta nawówa, najiáu cáaye rícula, jáiwa náawaqueda quinínama náa'a náiiinuni nácu, náa'a máashiinica ya náa'a saícanica, jáiwa cashiámu chóniwenaiyu liá'a cuítaca.

* **21:44** Liá'a íba liyáwa Jesús, náa'a chóniwenaiica, nayáwa yáasacalenai Jesús, nayáwa licástigaani'inaa.

* **22:1** Linácu liáni licábacanaa, liá'a reyca íyaderri liyá Dios, ya liá'a licúulee liá'a reyca íyaderri liyá Jesús; ya náa'a cashírruedanicaya na catéecanica rey chuáni, íyadenai nayá náa'a cáiiwadecacani Dios chuáni, báawitami léji liá'a Juan Bautístaca. Náa'a namáidanica queécha, íyadenai nayá judiobini nacháni Dios máidau nayá. Náa'a namáidanica liáwinaami, íyadenai nayá quinínama áabi chóniwenaiica, mawí náa'a jócani judiobini narrishibia liá'a Dios máidau nayá. Liá'a íbalashica íyaderri liá'a machácanica.

¹¹ “Jáíwa liwárrua'inaamiu liá'a reyca licába náa'a namáidanica fiestarru, ya licába báqueerri washiálicuerri jócai yáau íibalashi rícu liwárruaque'u nacásactalacoo. ¹² Liá'a rey sáta'ee léemi: ‘Nujúnicaí, ¿chíta quéewoo'u jiwárruacoo áji áani, jiyá jócai ínu íibalashi cáserricoo shínanaaca?’ Ne liá'a washiálicuerrica manúma'ee liyá. ¹³ Néenee rey má'ee nali náa'a shírruedenai mesa nácula: ‘Tbáji líiba ya licáaji, yúca bináawala catáwacactalaca, néeniminaa lícha lirrúwoo líámueda léu cáiwinaa.’ ¹⁴ Jiníwata Dios máida íchaba chóniwenai, ne áulabaniminaa náa'a liwánanica.”†

Nanácu náa'a impuestoca

(Mr 12:13-17; Lc 20:20-26)

¹⁵ Liáwinaami líáni, náa'a fariséobini nacúmida yáacau, quéewique'e nawána Jesús cácoo áabai máashictaca, quéewique'e néewa náa lijiconaa. ¹⁶ Néenee nabánua'ee áabi nashínaa chóniwenai náajcha, náajcha náa'a chóniwenai Herodes shínaaca, quéewique'e namá lirrú:

—Quéewidacai, wáa léenaa jimánica yáawaiyi, ya jéewidacala yáawaa léjta Dios wówau'u wayáca, jóca jiméda nawánacaala náa'a chóniwenai léjta namáyu'u, jiníwata jócai jicába náa'a washiálicuenai máanuini cábacoo, áabebactani jicábaca.‡ ¹⁷ Jíiwate walí, chítashia jimáyu jini: ¿Sáicai wérrí wapáidacta impuesto lirrú liá'a romano wácali jí'ineerri César, o jócuwee wapáida?

¹⁸ Jesús, yá'inaami léenaa nashínaa nawítee máashiica natéenica, limá'ee nali:

—Chámai wítee, ¿Tánda imáacha nulí trampa? ¹⁹ Íyada nulí liá'a moneda ipáidaníyu impuesto.

Jáíwa naínda lirrú áabai moneda jí'ineerri denario. ²⁰ Néenee Jesús sáta léemi nayái:

—¿Tána náani léji léni yáairri moneda nácu, ya lijí'inaa tánerricoo áani?

²¹ Néeba'ee Jesúsru:

—Liwácali liá'a Romaca, jí'ineerri César.

Néenee Jesús ma nali:

—Ne yáa lirrú liá'a Roma wácalirru liá'a lisátanica, ya yáa Diosru liá'a lisátanica.

²² Néemi'inaami liá'a Jesús mánica, jáíwa nacáarrudau néemiqui jini, ne lishínaa léebau'u jócu linda náa lijiconaa.

Nasáta néemi linácu liá'a nacáwiactacoo

(Mr 12:18-27; Lc 20:27-40)

²³ Liyáali éerrimi, áabi chóniwenai jí'ineenai saduceobini, náau nacába Jesús. Náa'a saduceobinica namá'ee jini nacáwiactau náa'a máanalínica; tánda náíiwa Jesúsru liá'a bésuneerrimiteu náibi:

²⁴ —Quéewidacai, Moisés máirrite báqueerricta máanali, ya jócu limáaca licúuleu, léenajirri arrúnaa liwína línu ruá'a máanali íinirri, liáque'e licúulee liá'a léenajirri máanalica, quéewique'e náa'a chóniwenai nacába léjta licúulee liá'a máanalica.

²⁵ Ne sáicai, áani wáibi, áija'a siete néenajinai wáacoo. Liá'a natátanica lédate línu, jáíwa máanali jini. Ne jócala liwáalia licúuleu, limáaca ruá'a máanirruca léenajirri lishimirru. ²⁶ Chacábacanaa libésunacoo lishimica, ya liáwinaami matálitai yáajcha, ya chacábacanaa cáashia máanali náa'a sieteca néenajinai. ²⁷ Ne liáwinaami quinínama máanali lécchu ruá'a ínetoomica. ²⁸ Ne sáicai, jáicta nacáwiawai náju náa'a máanalínimica, ¿tána'inaa chúnasai rúnirri róju ruáni ínetooca, jiníwata quinínamanimi rúnirrica náani siete néenajinai yáacau?

²⁹ Jesús éeba'ee nali:

—Íyá yúquenai iyáca, jiníwata jócani yáa léenaa liá'a Dios chuánica, jini icúnusiacaalécchoo Dios wítee quéewique'e licáweda máanalini. ³⁰ Jáicta máanalínimi cáwiaujo, náa'a washiálicuenai ya náa'a íinaca jócuminaa nacásau mawiá, ne cháminaa nayá léjta ángelbini yáainai áacairra. ³¹ Ne nanácu náa'a máanalini cáwienai'inaacoo, ¿jócu ilíá iyá Diosja chuáni limáctaca: ³² ‘Nuyáwa liá'a Diosca Abrahám shínaaca, ya Isaac ya Jacob?’ ¡Ya Dios jócai máanali shínaa, Dios nashínaa náa'a cáwínica, áawita máanalini nayá cáwiniyaca!

† **22:14** Dios narricue náa'a téene lichuáni limáida quinínama chóniwenai nasíguiaque'e liyá ya nayáque'e léjta liwówau'u, íchaba nacháani liá'a limáidau nayá, áabi báawita narríshibia liyá, jócani yáa léjta liwówau'u; quinínama náani jócani líniwa. Ne náa'a rishibiani liá'a limáidauca, ya narréptintiau ya nayá léjta Dios wówau'u, nayáwa náarra líniwanica. ‡ **22:16** Náa'a fariséobini ya náa'a chóniwenai yáainai áabenama náajcha, namá naliwoo jócala arrúnaa napáida impuesto Roma wácalirru, jócta nali náa'a judiobinica; ne néenaa náa'a chóniwenai lishínaa liá'a Herodes Antipas, limáacani nali liá'a nawácanai náa'a Romanoca, namá naliwoo jócubeecha napáida impuesto judiobinirru, jócta lirrú léji liá'a Roma wácalica.

³³ Néemi'inaami liéni, náa'a chóniwenai nacaárrudau namáacacoo néemi Jesús éwidacala.

Liá'a wánacaalashi mawíyi cawénica
(Mr 12:28-34)

³⁴ Náa'a fariséobinica náawaca'eewoo ná'inaami léenaa Jesús wána manúma namáacacoo náa'a saduceobinica. ³⁵ Ne báqueerri néenaa náa'a quéewidacai ley shínaaca, quéewique'e limáaca áabai trampa Jesúsru, limá'ee:

³⁶ —Quéewidacai, ¿tána wánacaalashi mawíyíi cawénicai líta'aa liá'a leyca?

³⁷ Jesús má'ee lirrú:

—'Canínaa jicába Jiwácali Dios quinínama jiwówa yáajchau, ya quinínama jicáwica yáajchau, ya quinínama jiwítee yáajchau.' ³⁸ Léwa mawí cawéníyi liéni ya quéechanacu sái wánacaalashica. ³⁹ Ya liá'a áabaica atéwai chacábacanaa léjta liáni; limá cha: 'Canínaa jicába jiyácchuniu léjta canínanu'u jicába jiyá jájiu.' ⁴⁰ Liéni chámai wánacaalashica^S léwa cawénii ley ita'aa, ya le néewidau'unaa íwadedenai Dios chuáni báinacu.

¿Tána rícueji línu léju liá'a Mesíasca?
(Mr 12:35-37; Lc 20:41-44)

⁴¹ Nácula náawacau újnibi náa'a fariséobinica, ⁴² Jesús sáta'ee léemiu nayá:

—¿Chíta imá irrúwoo jini linácueji liá'a Mesíasca? ¿Tána nasálijinaa báinacu sámii rícueji línuí?

Néeba'ee lichuáni:

—Ínuerri wawérrinaimi David éenibi rícueji.

⁴³ Néenee Jesús má'ee nalí:

—¿Ta quéewoo Espiritu Santo wítabee rícueji, David, limá lirrú nuwácali? Jiniwata David má'ee:

⁴⁴ 'Dios má'ee nuwácalirru liá'a Mesíasca:

Jiwáayuu nuéema nácu saícaquictejica, cáashia numáaca jijnái jiba yáajbeji quéewique'e naméda léjta jiwówau'u.'

⁴⁵ ¿Chíta géewau Mesías ínu David éenibi rícueji jini, Davidmija ma lirrú nuwácali? Néenee liá'a Mesías jócai éewa báacai David táqueerrica. Liyá arrúnaa mawí cawénica David yúcha.

⁴⁶ Jini éeneerri léeba áabai chuánshi lirrú, ne liyáli éerrimi, jini yáairri liwówau lisáta léemiu mawíi jini.

23

Jesús liá najíconaa náa'a fariséobinica ya quéewidacani ley nácu
(Mr 12:38-40; Lc 11:37-54; 20:45-47)

¹ Liáwinaami quinínama liáni, Jesús má'ee nalí náa'a chóniwenai ya lishínaa éewidacacoo liájcha: ² 'Náa'a quéewidacanicaley shínaaca ya fariséobini, wáalianai néewidaque'e ya náiiwa Moisés shínaa ley. ³ Tándawa éewida nalí iyá ya iméda quinínama liá'a namánica; ne u'iwína nawítee, jiniwata nayá namá áabai chuánshi, ne nayá naméda áabai. ⁴ Éewidenai wánacaalashi nácu liá'a tráawajui wérrí naméda'inaa, ne nayá jini wérrí namédani nacúmpiani'inaa; chaléjta liá'a méderri cadúcuni máanui wéerri, náaque'ini naséjcu ita'aa náa'a áabica, ne nayá jócai nawówai nadúnu báju nacáajiyu. ⁵ Quinínama naméda liéni quéewique'e chóniwenai cába nayá. Chacábacanaa, nabústani natéeca nanáni ita'aa ya naná nácu Dios chuáni, tánerri ya naniquíni náusacai rícuu nabájidani naná nácu manújirrai cínca ímanaayu; ya nabústa nasúwaca náabalau saíctai dúrrirri lichílinaa máanui yáajchau manújirrai númacua. ⁶ Wówenai nawáalia náarru saíctacta'inaa náayactaca, ya yáarrubaiishi quéecha nácu saíca ya cawéni wérrí sinagoga rícu, ⁷ ya wówenai quéewique'e chóniwenai ta nalí cawáunta cáaye rícuca ya namáque'e irrú quéewidacanicaley.

⁸ 'Ne iyá jócani arrúnaa iméda liáni, quéewique'e chóniwenai máida irrú quéewidacanicaley, jiniwata iyá quinínama éenajinai wáacoo, wáalianai bácairrimi quéewidacai. ⁹ Ya iyá u'imá áabirru nusálijinaa cáinabi ita'aa sánaca, jiniwata iyá wáalienai bácairrimi isálijinau: Liá'a Dios yáairri áacairra. ¹⁰ Jini imédacala quéewique'e namá irrú wawácali, jiniwata nuyá Cristo bácairrimi iwácalica.

^S 22:40 Áabai cábacanaa quéewique'e wamá liáni: 'Báqueerricta méda náani chámaica Wánacaalashi, méderri liyáca quinínama náa'a áabica wánacaalashica'.

11 Bâcainaa iyá wówenai quéewique'e Dios cába iyá cawéniyu, arrúnaa ishírrueda nalí náa'a áabica. 12 Jiníwata liá'a mawí máanui médacoo jiyá jájiu, léwa jiní'inaa wéni liérria; ne liá'a imíyai médacoo, liyá'inaawa máanui liérria.

13 "¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaaca ya fariséobinica, chámainsi wítee!, báyeenai linúma liá'a Dios wánacaalactaca, quéewique'e jócu néewa nawárruacoo náa'a áabica. Jiní iwárruacalau iyá jájiu, jiní índaca nawárruacoo náa'a wówenai namédacani.

[14 "¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaaca ya fariséobinica, chámainsi wítee!, jiníwata éedacala rúbana náa'a máanirriuca, ya quéewique'e áabi pénsaa saíca inácueji, imédaca oración machénii. Tándawa linácu jilíeni irrishibiaminaajoo máanui wéerri liá'a carrúnataca.]

15 "¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaaca ya fariséobinica, chámainsi wítee!, iyá iméda quinínama liá'a éenanica, quéewique'e igáanaa báqueerri irrúwoo, ne jáicta inísa imédaqui jiní, imédaminau liá'a chóniwerrica, chámaichu mawí saícaminaata líacoo infierno rícula, chaléjta iyá jájiu.

16 "¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, jicá'a náa'a matuúnica jínedenai náa'a chóniwenaical, imá'ee: 'Báqueerriicta liméda áabai promesa, lijúracoo templo nácula, jócai'inaa cawéni lirrú; jócta liméda liá'a limánica, ne ta lijúractau oro nácu yáairri templo nácu, néeneeminaa ta cha cawéni lirrújani.' 17 ¡Iyá mawíteeeni ya léjta matuúni! ¿Tána mawí cawénica: liá'a óroca o léwee jiliá'a templo, wáneerri oro máacacoo madúnucunai Diosru? Arrúnaa yáa léenaa liá'a templo mawí cawénica. 18 Iyá máinai lécchoo: 'Báqueerriicta ma liá'a limédani'inaa, lijúractau altar nácu, jócai'inaa cawéni lirrú; ne ta lijúractau ofrenda yáairri altar ita'aa, néeneeminaa ta cha cawéni lirrújani.' 19 ¡Matuúni! ¿Tána mawí cawénica, liá'a ofrendaca o léwee jiliá'a altarca, wáneerri ofrenda máacacoo madúnucunai Diosru? Arrúnaa yáa léenaa liá'a altar mawí cawénica. 20 Ya liá'a júlerriicoo altar nácu, jócaita báabajuta júracoo altar nácu, limédani liyá quinínama yáairri altar ita'aa; 21 ya liá'a júlerriicoo templo nácu, jócaita báabajuta júracoo liyá templo nácu, ne jóctata lécchui Dios wánacai liá'a yáairri néeni. 22 Ya liá'a júlerriicoo éerri nácu, júlerrii* liyáca Dios yáarrubai nácu, ya Dios nácu, wáairricoo liyá liárrubai ita'au néeni.

23 "¡Ái iyámi, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaa ya fariséobinica, chámainsi wítee!, shírrenai Diosru quinínama ishínaa banácali éenaa diezmoyu, áawita banácali píuti léjta menta ya anís ya comino éenaini yáaca, ne jócani méda liwánacaala liá'a néewidauca mawiyii cawénica ley shínaaca, léjta liá'a imédau'u saícái quinínama, ya carrúni jináatau jicá'a áabi ya síguia machácanii iwítee. Léwa arrúnaa iméda liérria, jiní imáacacala liá'a áabata lécchoo. 24 ¡Iyá, cajínedacani matuúni, jínedenai chóniwenai wítee, iyá léjta náa'a jíchuenai maliíwi, quéewique'e jócu iya irrúwoo wáni, ne jócai yáa léenaa iyau'u áabai cuésherri caméeyu máanui!

25 "¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaa ya fariséobinica, chámainsi wítee!, iyá léjta náa'a méetuedenai baso ya mitájia íteeji, quéewique'e nacábacoo majiconaiyu chóniwenai náneewa, ne liwówa lícu cashiámui liyú liá'a quinínama inéduca, ya liá'a éedani áabi wójuna íteeji yawícuca iyá. 26 ¡Fariseo matuúyí: quéechanacu íméetueda baso rícu, cháque'e cábacanaa masácula líteeji lécchoo!

27 "¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaa ya fariséobinica, chámainsi wítee!, cháni cábacanaa léjta liá'a máanalini yáarrui nasáquedani líta'aa, saíctai líteeji, ne iwówa lícu léjta liá'a máanalini yáarruica cashiámui iyájimiyu ya íchaba cacháninabee lirrúcu. 28 Cháwa cábacanaa iyá jírra: íteeji iyada jicá'a náa'a saícani chóniwenai náneewa, ne iwówa lícu cashiámui ya liyú liá'a íchálujuedauca ya áabata máashii mawí.

29 "¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaaca ya fariséobinica, chámainsi wítee!, médenai nayájide yáarrui saíca náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu, ya íchúni cuíta júbini rími cachílinani náa'a chóniwenai saícanimica, 30 ya ta imácai: 'Wayáquictactai liyáali éerrimi cáwi'inaami wawérrinaibimi, jócaminaata wayúda náiinua náji náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu.' 31 Chái cábacanaa iyá íiwactani néenibimica ya quéewidacani náa'a íinuenaimi náa'a íiwadedenai Dios

* 23:22 Jesús táanierri cadánaiyu nalí náa'a quéewidacanica ley nácu ya nalí náa'a fariséobini, linácueji náa'a wíteeeshi mawíteea linácueji liá'a najúrauca namáaque'e yáawaiyíca nacúmpliajani liá'a namánica, ne mawí saícaca nacúmpliaque'ini.

chuáni báinacumi. ³² ¡Inísa imédacani, náa'a iwérrinaibimi nachánaniami naméda báinacu!

³³ “¡Iyá máashiini wérrí! Iyá carrúnatani wérrí chaléjta náa'a áaica wálierrí veneno. ¿Iyá pénsenai jócu yáau infierno rícula chalée'i Dios cástigactala'inaa náa'a chóniwenai máashiinica? ³⁴ Linácue jiliéni nubánuamináa irrú áabi cáiiwadedacani Dios chuáni, cawíteenica, ya náa'a quéewidacanica. Ne iyáminaa ínuamináa néenajoo ya icuájida nayá cruz nácu néenaa nárra náiiuuaque'ini, ya áabi nabásedami'inaa nayájoo sinagoga rícu, ya táminaa icánaqueda nayájoo chacáalee jútainchu. ³⁵ Cháminaa línu inácujoo carrúnatai wérrí, linácueji quinínama náa'a chóniwenai saícani náiiuedanimica, rícuete náiiua Abel majíconaica, cáashia Zacarías Berequías cúulee, liá'a ínuanimica templo rícu altar éema nácu. ³⁶ Ne yáawaiyi numá irrú, liá'a carrúnatai wérrica quinínama'inaa líani nacáminau nanácu náani chóniwenai chóque'e sánaca.

Jesús ícha Jerusalén nácu

(Lc 13:34-35)

³⁷ “¡Chóniwenai Jerusalén rícu sána, chóniwenai Jerusalén rícu sána, ínuenai náa'a íiwadedenai Dios chuáni ya náa'a ínuedaniami íibayu náa'a índenaimi nalí náiiwa Dios chuáni libánuacala nayá! ¡Chíta máanabachu nuwówai nuáawaqueda nayá jéenibiu, léjta ruá'a cawáamaica yáawaquedau ruéenibiu rubáinaa yáajabalau, ne nayá jócani wówai! ³⁸ Ne icábate, liá'a íibanaca[†] máaquerri'ináu juishi jinícta'inaa yáairri; ³⁹ ne numá irrú, liáwinaami líani éerrica, jócuminaa éejoo icába nuyá mawíá, cáashia imáca: ‘¡Sáictai wérrí liá'a ínuerrica líj'i'inaa nácu liá'a wawácalica!’ ”

24

Jesús úwa linácu liá'a templo máanui cáarralerrí'inaacoo

(Mr 13:1-2; Lc 21:5-6)

¹ Quéecha'inaa Jesús jiácoo templo máanui rícuca, ya yáairriu liácoo, néenee narrúniu lirrú náa'a lishínaa éewidenáicoo, nachána náyada lirrú náa'a lishínaa cúitaca máanui liá'a temploca. ² Néenee Jesús má'ee nalí: ¿Icába quinínama líani? Yáawaiyi numá irrú, náani íiba máanuica templo shínanaaca, jócani wérrí'inaa máacau nayáca nátaba wáacoo. Quinínama cáarralerrí'ináu.

Liá'a bésuneerri'inaacoo libéecha jóctanaa amáarra quinínama éerri

(Mr 13:3-23; Lc 21:7-24; 17:22-24)

³ Jáiwa náawai litala liá'a dúuli jí'ineerri Olivos, Jesús wáairriu náajcha náa'a éewidenáicoo liájcha, ya narrúniu lirrú náa'a éewidenáicoo liájcha nasátaque'e néemiu báawachala:

—Wawówai jíiwa walíni chacálitashia libésuna léji líani. ¿Tánashia jíyada licábacanaajoo jáicta jéejoo jíinucojoo, ya amáarractala'inaa liá'a éerrica?

⁴ Jesús éeba'ee nalí:

—Cáwiwa yúchaujoo jiníbeechea chálujuedeerri iyájoo. ⁵ Jiniwata ínujoo íchaba nují'inaa nácu, nanúma yúwicau nunácueji, namájoo: ‘Nuyáwaa liá'a Mesíasca’, ya nachálujueda'inaa íchaba chóniwenaijoo. ⁶ Néenee éemijoo liwítama urrúni léju liá'a jináwiucojoo áani ya déecuchejijoo; ne úwa icáarrudaujoo, Dios ma arrúnaa cha libésunacoo; ne máayabaca, jócai amáarra újnibi. ⁷ Níwata náa'a chóniwenai áabai cáinabi íta sánaca, náiiua yáacau najúnta, ya bájirra cáinabi, ínuua yáacau bájirra cáinabi júnta; ya ínuminaajoo inaaishijoo, ya cáinabi cúsuminau matuínami. ⁸ Ne quinínama líani píitui rími cáiiwibeeca quéechanacu sái'inaa nalí náa'a chóniwenáica; néenee libésunajoo áabata máashiica liwánamináa íchaba cáiiwibece.

⁹ “Néenee néejuedaminaa iyájoo náiiuedaque'e iyá; ne áabata náiiuamináa iyájoo, ya quinínama chóniwenai máashiimináa nacába iyájoo nunácueji. ¹⁰ Liyáali éerriminaajoo íchaba chóniwenai namáacamináa liá'a néebidauca, máashiimináa nacába yáacacoojoo, ya íchabamináa táania nanácu wáacoo. ¹¹ Náyadaminajoo íchabamináa cáiiwadedacani Dios chuáni jócai yáawaiyi, ya nachálujuedaminaa íchaba chóniwenai; ¹² íchabamináa máashijoo, tándawa íchaba chóniwenai jócu caníinaa nacába áabi. ¹³ Ne náa'a máaquerri liwówau Dios nácu mamáarracaa, nayáminajoo Dios wásedajoo. ¹⁴ Náiiwamináa linácu liá'a chuánshi saícaica,

[†] **23:38** Ne jíibanamináa cájbami táaneerri liyá templo nácu, macáishitaque'e nayá judiobini yáajcha Dios yáajcha chaléjta náa'a chóniwenai nawinanica. Quéecha'inaa judiobini cháani liá'a Jesúsca, léji liá'a macáishitaimica lisúbirriwai, néenee limáacau bácai liá'a temploca.

linácu liá'a Dios wánacaalau'uca quinínama cáinabi ítala, quéewique'e quinínama chóniwenai yáa léenaa. Néenee ta ínuminaa amáarraqui jíni.

¹⁵ "Liá'a íiwadedeerrí Dios chuáni báinacu jí'ineerrí Daniel, litána linácu liá'a líjiconaa cacháninai wérrica. Jáicta icába jíni o éemicani á'a yáarruishi majiconai ricu —liá'a líerrica, liá léenaa—, ¹⁶ néenee tánashia yáainai Judea shínaa cáinabi ítala, quéewique'e nacáncacoo dúuli íibirra. ¹⁷ Tánashia yáairri ácai líibana ita'au, ujiurrucoo jíjéda jishínacu cuíta lícucha; jíá namówai ujíwárruau ácaai lícúla; ¹⁸ ne tánashia yáairri bacháida lícu, ujéejoo wítatu liáwaqueda líibalau. ¹⁹ ¡Carrúni jináata náa'a íinaca liyáali éerrica yáawirricuenaica, o náa'a júbinini éenibi írrenaica! Níwata tráawajui wérrí náucha namánicoo. ²⁰ Isátatu Dios yúcha, jócubeecha jíjéda ícánacacoo uníabi yáaji, jíni éerdi nawówa íyabactacoo; ²¹ Jíníwata íinuminaa áabata carrúni jináata máanui wérrí, jíni cháí cábacanaa ricue cáinabi, cáashia chóque'e, jíni líyácala líawinaami. ²² Ne jóctata Dios wána chúcu éerri jílierra, jínicata wásedeerriwai; ne líwánaminaa chúcucani nanácuejí'inaa líwínanaa.

²³ "Néenee áabi mácta irrú: 'Ícábateni Mesías líéni yáa áani,' o namáweeca, 'ícabateni liá'a yáa á'a', u'éebidani u'iméda líwánacaala. ²⁴ Jíníwata náinuminaa náa'a Mesías jócai yáawai, ya náa'a íiwadedenai Dios chuáni jócai yáawai; ya namédaminaa máanui wérrí lícábacanaa ya jócai nacába cáji, quéewique'e néewacta nachálujueda áawita náa'a éebidenai Dios wínanica. ²⁵ Tándawa núíwa irrúni líbéecha líbésunacoo. ²⁶ Tándawa, namácta irrú: 'Ícábateni, liá'a Mesías yáa á'a, jínicatála yáairri', uyáu néerra; o namáwee irrú: 'Ícábateni, líbáyau áani', u'éebidani. ²⁷ Jíníwata jícá'a áabai éenu cámarraa líquénacta cáiwia jíáctejcoco cáashia líwárractalacoo, cháwa cábacanaa jáicta nuéejoojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ²⁸ Jíníwaa táshia máanalini máashiicaimi yáctami jíni, néeni wáachuli yáawacau. Chacábacanaa, jáicta icába náani señalca, quinínama éewa yáa léenaa yáawaiyiyu nuyá ínuerri'inaa madéjcanaa.

Léjuactacoo Washiálicuerri Dios Cúuleeca

(Mr 13:24-37; Lc 17:26-30,34-36; 21:25-33)

²⁹ "Cawíquinta líbésunacoo liá'a éerri cacháninai wérrica, liá'a cáiwiaa líhácaminau catáwacanaa, ya quéerrica jócuminaa ruá rucáamarray, ya sáalii cáinenau ácaiji, ya espíritu wánacaleenai ácaai éerri ricu nachéchinaminau. ³⁰ Néenee nacábaminaa áacairra nácu, liá'a lícábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nacáarrudaminau bájjiala náa'a quinínama chacáalee yáairri cáinabi ita'aa, náichaminaa ya ta nacába nuyá washiálicuerri Dios Cúuleeca, ínuerri sánai líbi éerri íteejí quinínama máanui nudánani yáajchay núcáamarrayu. ³¹ Ya nubánuaminaa nushínaa ángelbiníu, quéewique'e náiinua cadánani trompeta, quéewique'e náawaqueda náa'a Dios wínanica quinínama yáainai éerri ricu, ya náa'a yáainai cáinabi ita'aa cáiwia jíáctejcoco cáashia cáiwia wárruactalacoo.

³² "Éewidau linácu líéni áicuba híguéraca: Jáicta icába wáalii líbáinaa ya icába líbáinaa páquiacoo, yáa léenaa jáica urrúni camuí.* ³³ Cháwa cábacanaa, jáicta icába quinínama líáni, bésuneerricoo, yáa léenaa jáica urrúni nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ³⁴ Ne yáawaiyí numá irrú, quinínama líbésucala'inau líéni, jóctanaa máanalí náani chóniwenanica líyáali éerri sánaca. ³⁵ Iyá éewenai iyá yáawaiyiyu quinínama líáni numáni irrú bésuneerri'inau. Liá'a éerrica ya cáinabi amáarra'inaa, ne liá'a nuchuánica jócainaa arrúnai'inaa cúmpliacoo.

³⁶ "Ne liá'a éerrica, ya liá'a hóraaca jíni yáa léenaa, jíni áawita náa'a ángelbinica yáainai áacairra, báawita Lícúlee. Bácairrimi líá léenaa líá'a lísalíjinaaca.

³⁷ "Léjta líbésuna'inaami Noé éerdimica, cháwa cábacanaa léccchoo jáicta nuéejoojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ³⁸ Ne líyáali éerrimi líbéecha liá'a unésaca wérrica, cáashia Noé wárruacoo barco rícula, náa'a chóniwenanica náaya ya náirra ya nacásau, jócani édcaniú Dios nácu. ³⁹ Ne á'a jócta naméda nayácani, líinu léji líá'a unésaca wérrimica, jáiwa lítéé quinínama nayái. Chái cábacanaa'inaa nacárrudau jáicta nuéejoojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ⁴⁰ Ne líyáali éerriminaa, jócu nutée quinínama chóniwenai áacairra, bácai rími náa'a éebidenai nunácu, léjta líéni: Chámata washiálicuenai yáaminaa nuyá bacháidala, báqueerriminaa natée líyájoo, ya báqueerriminaa namáaca líyájoo. ⁴¹ Chámata ínaminaa júli nayá molino ricuejí, báquetoominaa natée ruyájoo, ya báquetoominaa namáaca ruyájoo.

* 24:32 Cháwa'ee israel shínaa cáinabi ita'aa.

⁴² “Arrúnaa cáwi iyá iyáca, jiniwata jócai yáa léenaa liá'a éerri táshia línu liá'a iwácalica. ⁴³ Ne yáa léenaa linácu liáni, báqueerri cuíta wácali yácatata léenaa táshia hóraa táayebee línu liá'a canédica, linéduca, cáwicata liyá cáí jócata línda liwárruacoo líbana licúlai linéduca. ⁴⁴ Tándawa, iyá lécchoo arrúnaa iyá saíca; jiniwata nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca ínuerri'inaa jócta inénda iyácani.

Liá'a tráawajador saícaica ya tráawajador máashiica

(Lc 12:41-48)

⁴⁵ “¿Tánawa léji liá'a tráawajador saícaica cáwi wítee yáca, jáicta liwácali limáaca lirrú cuíta ísana yáaca, quéewique'e licábadada áabi ya liá náaya léerdictaca lécchoo? ⁴⁶ Sáicta liá'a tráawajador liwácali máacani, jáicta línuu línuu méderri liyá léjta limáyu lirrú saíctaminaa liwówa liá'a liwácalica. ⁴⁷ Ne yáawaiyi numá irrú, liwácali máacaminaa lirrú quinínama liá'a lishínaaca licáají ricu. ⁴⁸ Ne liá'a tráawajador máashiictani, ya lipénsaa lirrúwoo liwácali déecudacalau ⁴⁹ ya ta lichána máashii náajcha náa'a áabi tráawajadorbinica, ya ta liwína yáacacoo náajcha camáiwanaica liya náajcha ya lírraca, ⁵⁰ liyáali éerri jócta linénda liyácani, ya áabai hóraa jócta liá léenaa, línuminaa liá'a liwácalica ⁵¹ ya táminaa línueda liyájoo, carrúni jináataminaa liméda liyájoo léjta náa'a chámai wítee. Néeneeminaa líchajoo ya liámuedaminaa léujoo licáichajoo.

25

Liá'a licábacanaa nanácu náa'a diez miyácanaica

¹ “Numá irrú áabai mawí linácu liá'a liyáali éerri jáicta nuéejojoo áaqueji léjta rey. Íchaba chóniwenai namá'ee nacúnusiaca nuyá, nabésunaaminau léjta nabésu náa'a diez miyácanai áabai saíctata nawówa nacásactacoo. Náa'a miyácanai nawína nashínaa lámparamu acéiteyu saíca, jáiwa najiáu nashínaa cuíta najúntedaque'e liá'a nashínaacoo, ya natáledada liyá licásactalacoo. ² Cinco néenaa mawiteeni, ya cinco cáwini wítee. ³ Náa'a mawiteenica natée nashínaa lámparamu, ne jócu natée aceite nacámushedaque'e báaniwani; ⁴ ne ta nája náa'a cawiteenica, natée nashínaa aceite botella ricu ya nashínaa lámpara. ⁵ Ne lidécudacalau línu liá'a nashínaacoo, jáiwa cadájuni nayái quinínamai, ya ta namáacai. ⁶ Ya wówai'inaami béewami táayebee cáí, jáiwa néemi namáidadaca: ‘jái línu chéjirra nashínaacoo! ¡Ijiáyu irrishibiacani!’ ⁷ Quinínama náa'a miyácanaimica nabárruau, jáiwa nachána nachúndadani nashínaa lámparamu. ⁸ Néenee náa'a cinco mawiteenica, namá'ee nalí náa'a cinco cawiteenica: ‘Yáa walí píttui ishínaa aceite éenau, jiniwata washínaa lámpara cháqueneu nayáca.’ ⁹ Ne náa'a cinco miyácanai cawiteenica néeba'ee: ‘Jóca, jiniwata jóca léenaa walí jini irrú. Mawí cawénica yáacoo chaléeni nawéndactalacani iwénique'e irrúwoo iyá jájiwani.’ ¹⁰ Ne nácula náa'a cinco miyácanaica náau nawéni aceite, jáiwa línu léji liá'a nashínaacoo, ne náa'a cinco cawiteeninica nawárroo liájcha boda rícula, jáiwa cuíta númaca báyeerriwai. ¹¹ Ne liáwinaami náiiinu náa'a áabi miyácanaimi namá'ee: ‘iWawácali, wawácali, jiméecu wáajaba cuíta númaca!’ ¹² Ne léeba'ee nalí: ‘Ne yáawaiyi numá irrú, jócai nucúnusia iyá, tándawa jócai numéecu cuíta núma.’

¹³ “Cáwi iwítee yáca, jiniwata jócai yáa léenaa, tánashia éerri ricu, ya hóraa nuínuu. —Jesús má'ee.

Liá'a licábacanaa warrúwa nácu

(Lc 19:11-27)

¹⁴ Linácu liá'a nuéejojoo áacairra néeni léjta rey, nuá irrú áabai licábacanaa. “Dios wánacaalactalaca cháí cábacanaa léjta báqueerri washílicuerri, wówerri líacoo liyáca áabai cáinabi itala, limáida lishínaa tráawajadorbinii, jáiwa licárgueda nalí natúyaque'e liwárruanica. ¹⁵ Báqueerri néenaarru léntregaa lirrú cinco mil monedayu, báqueerriru dos mil moneda, ya báqueerri mil moneda. Bácaínaa liá nalí léjta nawítee éenau'li liá léenaami. Jáiwa liáwai áabai cáinabi néerra. ¹⁶ Liá'a tráawajadorca rishibierrri cinco mil moneda, néenee liméda negocio liyú liá'a warrúwaca, jáiwa ligáana áabata cinco mil moneda liyú. ¹⁷ Chacábacanaa liá'a rishibierrri dos mil moneda, ligáana áabata dos mil mawí. ¹⁸ Ne liá'a rishibierrri mil moneda, jáiwa liáwai libáya liwácali wárruaniwai, útawi ricu liméda cáinabi ricu, quéewique'e léējueta liwácalirru wáni.

¹⁹ “Íchaba éerri liáwinaami léejoo liá'a nawácalica náa'a tráawajadorbinica, jáiwa lichánau liméda náajcha cuenta. ²⁰ Quéechanacu línu liá'a rishibierrri cinco mil moneda, jáiwa léējueta liwácalirru áabata cinco mil, limá'ee: ‘Nuwácali, jiyá yáirri nulí cinco mil, áajee áabata cinco mil nugáanani jirrú.’ ²¹ Liwácali má'ee lirrú: ‘Saícai

wérri, jiyá tráawajador saícai machácanii wítee; ne machánica jiyá liyú liéni píituica, numácaminaa jiyá jiwánacaala áabata mawí. Jiwáaroo saícta jiwówau nuájcha.²² Liáwinaami línu liá'a tráawajadorca ríshibierrri dos mil moneda, limá'ee: 'Nuwácali, jiyá yáirri nulí dos mil moneda, áajee áabata dos mil nugáanani jirrú.'²³ Liwácali má'ee lirrú: 'Saícai wérri, jiyá tráawajador saícai machácani wítee; ne machácanica jiyá liyú liéni píituica, numácaminaa jiwánacaala áabata mawí. Jiwáaroo saícta jiwówau nuájcha.'

²⁴ "Ne quéecha'inaami línu liá'a tráawajador ríshibierrri mil moneda, limá'ee liwácalirru: 'Nuwácali, nuyá yáairri léenaa jiyáca washíalicuerri cabálini wérri, léjta liyá yáawaquederrri ítashi áabi shínaa bacháida rícu, ya jiáwaqueda á'a jócta jiáabana.²⁵ Cáarru nuyái wísta jócu nugáana ya nupérdia jiwárruani, tándawa nuáu nubáya jiwárruani cáinabi yáajabala. Ne áajee liéni jiwárruonica jishínaaca.'²⁶ Liwácali éeba'ee lirrú: 'Jiyá tráawajador máashii ya íinui, ne jiácta léenaa nuáwaqueda banácali á'a jócta nuáabana ya nuáwaqueda á'a jócta nucása,²⁷ jirrúna'inaa jítee ta nuwárruani banco rícula, ya jáicta nuéejoowai nurríshibiacta nuwárruani ya ta liá'a ligáanani nulí litala.'²⁸ Néenee liwácali ma nalí náa'a yáainai nayá néeni: 'Éeda líúcha líerra mil monedaca, ya yáa lirrúni liá'a wáalierrri diez mil.²⁹ Liá'a éemerrri saíca, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi saíca, áawita liyá lía léenaa mawí, liyá pérderrri'inaa liá'a píitui rimi líani léenaa nácu.³⁰ Ya liéni tráawajador jini sírbiani, ijéda bináawalani catáwacactalaca. Néeneeminaa líchajoo ya liámuedaminaa léujoo lícáichajoo.

Liá'a bésuneerrri'inaacoo quinínama chóniwenai jáicta amáarra cáinabijoo

³¹ "Jáicta nuyá washíalicuerri Dios Cúulee, ínujoo quinínama macájirra nucáamarra yáajchau, ya quinínama nushínaa ángelbini, nuwáaminau nuárrubai balíbalí íta'au.³² Quinínama chóniwenai cáinabi íta'aa sánaca, náawacaminau nunáneewa, ya táminaa nushírrida nayái bácaínaa, jíca'a báqueerrri pastor shírridau'u lishínaa ovejuu cabra íbicha.³³ Léjta pastor máidau oveja saícaquictējica ya náa'a cabraca apáuliquictējica; chacábacanaa numéda'inaa nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca, numáidaminaa náa'a Dios wínanica saícaquictējica, ya náa'a chóniwenai máashiínica numáidaminaa apáuliquictējica.³⁴ Numáminaa nuyá Reyca nalí náa'a yáainai saícaquictējica: 'Ínu chérra iyá, nusálíjinaa yáaque'e irrú saícabee; irríshibia liá'a wánacaalactalaca níseerrri líchúnicuwai irrú, rícuete Dios méda éerrica.³⁵ Quéecha'inaamite ínaaishi nulí, iyáte yáate nuya; iméete nuwówa, yáate nuírra shiátai; nujínani'inaamiteu jini núbana, yáate nuárrui.³⁶ Cháuctate núbala, yáate nulíni; nubálini'inaamiteu, yáateu iyúda nuyá; nuyá'inaamite cuíta manúmai rícula, ínute icába nuyá.'³⁷ Néenee nasátaminaa néemiu náa'a majíconaica Dios wínanica: 'Wawácali, ¿chacálicate wacába ínaaishi jirrú jini, ya wáate jíya? ¿O chacálicate wacába imée jiwówa jini, ya wáate jírra shiátai?'³⁸ ¿Chacálicate wacába jini jírrui jini, wáate jírrui, o cháucta'inaamite jíbala, ya wáate jírrui?'³⁹ ¿Chacálitamite wacába jibálinacoo jini, ya jiyá cuíta manúmai rícula, ya wáateu wacába jiyá?'⁴⁰ Nuyá Rey nuéebaminaa nalí: 'Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama liá'a imédani nalí náani nuéenajinaa* mawíni rimi imíyaca, nulí iméda iyácani.'

⁴¹ "Néenee nuyá Rey máminaa nalí náa'a yáainai apáuliquictéji: 'Ishírrui núcha iyá náa'a Dios núsani limárru nayácala lícástigaani'inaa; yáa namówai infierno rícula méderricoo Wawásimírru ya lishínaa ángelbinica.⁴² Iyá'ee éenalícuni yáacoo infierno rícula, níwata ínaaishite nulí, ne jóctate yáa nuya; iméete nuwówa, ne jóctate yáa nuírra shiátai,⁴³ nujínaniteu déecucha nucáinaberra yúchau, ne jóctate yáa nulí yáarrushi. Cháuctate núbala, ne jóctate yáa nulíni; nubáliniteu ya nuyá cuíta manúmai rícula, ne jóctate ínu iyúda nuyá.'⁴⁴ Néenee nasátaminaa néemiu liyá: 'Wawácali, ¿chacálicate wacába ínaaishi jirrú, o imée jiwówa, o léjta liá'a jini yáarrui liyácta'inaa, o cháucta jíbala, o jibálinacoo, o cuíta manúmai rícula, ne jóctate wayúda jiyá?'⁴⁵ Nuyá liá'a Reyca léebaminaa nalí: 'Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama liá'a jócai iméda nalí náani éebidenai imíyani rímicá, chacábacanaa jóca iméda nulíni.'⁴⁶ Náaminau náani carrúnatai néerra jócai amáarra, ne náa'a majíconaica náaminau cáwicashi néerra jócai amáarra."

26

Náa'a chóniwenai napénsaa chítashia néewo'inaa nawína Jesús preso jini
(Mr 14:1-2; Lc 22:1-2)

* 25:40 Jáicta Jesús táania áani léenajinaa náacuchau, wówairri limáca náa'a éebidenai.

¹ Liáwinaami linísa'inaami limá quinínama léji liáni, Jesús má'ee lishínaa éewidenaicoo:

² —Léjta yáyu'u léenani, chámai éerri rícula, fiestaminaa pascua shínaaca, ya nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néejudaminaa nuyá quéewique'e natáata nuyá cruz nácu.

³ Liyáali éerrimi, náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica ya náa'a salínai judiobínica, jáiwa náawacawai Caifás shínaa cuíta máanui néeni, chúnsai sacerdotébinini wácalica, ⁴ namá'ee naliwau chítashia néewau'inaa nawína Jesús jini núnashi yúwica nácue jini, náinuaque'ini. ⁵ Ne namá'ee:

—Ne jócu wamédani fiesta éerdi rícu, quéewique'e jócu nacaárraliau chóniwenai.

Báquetoo ínetoo nuádedeechoo Jesús nácu juménibee

(Mr 14:3-9)

⁶ Jesús jinaniu áabai chacáalee jí'ineerri Betania, líibana néeni Simónca nánimi jí'inaa chorrówai sái; ⁷ nácula lirrúwedau, báquetoo ínetoo rúniu lirrú, téechoo ruácoo áabai urrúwa rimi, namédani íibayu jí'ineerri alabastro, cashiámui juménibeeyu cawéni wéerri. Nácula Jesús rúweda liyáu liyaca, jáiwa runuádeda Jesús juáta licué jini. ⁸ Náa'a lishínaa éewidenaicoo, nacába'inaamini, jáiwa íwirri nawówai ya nachána namá'ee nali wáacoo:

—¿Tánda ruínu runuádeda léji líerra juménibee? ⁹ Sáicaicta nawéndaca máanui warrúwa nacuéjica, quéewiquinicta wayúda náa'a carrúni jináatanica.

¹⁰ Jesús éemi'inaani, limá'ee nali: —¿Tánda ijódia ruáni ínetoo? Liéni rumédani ruyáca nuájcha saícai. ¹¹ Ne náa'a carrúni jináatanica mamáarracani'inaa yáa íibijoo, ne nuyá jócainaa mamáarraca yáa yáajcha. ¹² Liéni rumédani nuájcha ruáni ínetoo, runuádedau'u juménibee nutánai, chúnechoo ruyá nuyá urrúnica naquéni nuyá. ¹³ Ne yáawaiyi numá irrú, táshia nácuha quinínama cáinabi íta'aa náiiwadedacta liáni chuánshi wásedeerri'inaaca, natáaniaminaa runácu lécchoo liá'a rumédani ruáni ínetoo, cháminaa nédacanicoo runácujo lécchoo.

Judas náawerri'inaa Jesús junta

(Mr 14:10-11; Lc 22:3-6)

¹⁴ Judas Iscariote, báawitate néenaa náa'a doce éewidenaicoo, liáu licába nayáctala náa'a sacerdote wácanaica ¹⁵ ya limá'ee nali:

—¿Chíta máanaba iwówai yáa nulí jini, nuéntregaaque'e irrú Jesús?

Nayá chánaa liwénija: Treinta moneda warrúwayu. ¹⁶ Lirricuete liáwinaami Judas limúrru chítashia léewau'u léntregaa Jesús jini.

Liá'a cena Wawácali shínaaca

(Mr 14:12-25; Lc 22:7-23)

¹⁷ Quéechanacu sái éerri fiestaca, éerdi náayacta liá'a páanica jini íibisai wáneerri limúrracacoo, náa'a éewidenaicoo narrúniu Jesúsru nasáta néemiui liyá:

—¿Tanácucha jiwówai wachúni liá'a íyacaishi pascua shínaaca?

¹⁸ Jesús éeba'ee:

—Yáa namówai lirricula liá'a chacáaleeca, líibana néerra liá'a washiálicuerrica nutáaniani'ini irrú nácu, imá lirrú: 'Quéewidacai má'ee: Liá'a éerri numánimi jirrú nácu jái urrúnica, nuáu jíibana néerra numéda íyacaishi pascua shínanaaca nushínaa éewidenaicoo yáajchau.'

¹⁹ Náa'a éewidenaicoo naméda léjta Jesús bánua'u nayá, ya ta naméda íyacaishi pascua shínanaaca.

²⁰ Quéecha'inaami catáwacacai, Jesús yáau liyá mesa nácula lishínaa doce éewidenaicoo yáajchau; ²¹ ne nácula náaya nayáca Jesús ma nali: —Ne yáawaiyi numá irrú, báqueerri éenaa náawerri'inau nujúnta.

²² Jáiwa máashii wéerri nawówai, ya nachána bácainaa nasátada néemiui liyá:

—Nuwácali, ¿nuyáminaa?

²³ Jesús éeba'ee nali:

—Báqueerri íyeerri nuájcha, chaléjta nujúnicaí mawíyica, lé'inawa náawerrii nujúnta líerra. ²⁴ Nuyá washiálicuerrica Dios Cúuleeca, arrúnaa máanali nuyá, léjta limá liá'a Dios chuáni; ¡ne carrúni jináatai rími'inaa liá'a náawerriicoo nujúnta! Sáicanata lirrú jócu lijíáu liúchau cáinabi ítala.

²⁵ Néenee Judasca, náawerri'inaacoo lijúnta, lisáta léemiui Jesús:

—Quéewidacai, ¿nuyá'inaamina?

—Jesús éeba'ee lirrú: —Chái já'a léjta jimáyuu.

²⁶ Nácula náaya nayáca, Jesús wína licáaji rícuu páani, linísa'inaami liá saícai Diosru, lisúbirreda ya ta liá lishínaa éewidenaioorru jini, limá'ee:

—Íyau, léwa nuínaa liéni.

²⁷ Jáiwa liwína licáaji rícuu áabai copa, liá saícai Diosru, lidúcua nalíni limá'ee:

—Írrau quinínama iyá liéni cópaca, ²⁸ níwata léwa nuírranaa, liéni nuéjeo'u numéda yáajcha áabai wáalii wíteeshica; liéni írraica nuádedeeri'inaaminau íchaba nácuéji, quéewique'e najíconaa méetuacoo. ²⁹ Ne numá irrú jócuminaa nuéjeoo nuírra liábi liáni uvaca, cáashia liyáali éerri nuírra yáajchani liá'a vino wáalii nusálijinaa wánacaalactalaca.

Jesús íiwa Pé'erurru yáawaa inácala'inaa libáya lináwa

(Mr 13:26-31; Lc 22:31-34)

³⁰ Liáwinaami nanísa'inaami narrába salmo, náau dúuli ítala jí'ineerri Olivos. ³¹ Ya Jesús má'ee nalí:

—Quinínama iyájoo yúrrucuedaminaa éebidauca nunácu wáalee táayee. Cháwa limá tánerricoo cáashta íta'aa:

'Nuwánaca nuínuaminaa liá'a pastorca,

ya táminaa oveja nacáarraliacoo.*

³² Ne quéechanacu jáicta nucáwiauwoo, nuáaminaajoo íbéechajoo Galilea rículajoo.

³³ Pé'eru má'ee lirrú:

—Áawita quinínamacta yúrrucueda néebidauca jinácu, nuyá jócai'inaa yúrrucuedani.

³⁴ Jesús má'ee lirrú:

—Ne yáawaiyi numá jirrú, wáalee bíwaaami táayee yáawinaami, jóctanaa limáida chámaichu liá'a gáayuca, matálichu jibáyaminaa nunáawa jócala jicúnusia nuyá.

³⁵ Pé'eru éejoo'ee limá mamáarraca:

—Arrúnacta máanali nuyá jíajcha, jócuminaa nubáya jináawa.

Ya quinínama éewidenaiocoo líajcha namá'ee chacábacanaa.

Jesús óreerri Getsemaní néeni

(Mr 14:32-42; Lc 22:39-46)

³⁶ Jáiwa Jesús yáau lishínaa éewidenaiocoo yáajchau, áabai yáarruishi jí'ineerri Getsemaní, limá'ee nalí:

—Iwáayu áani, nácula nuáu nuóracoo chaléeni.

³⁷ Ne jáiwa litée Pé'eru ya chámata léenibi liá'a Zebedeoca, jáiwa lichánau lisíntia limáashii wérrí liwówai ya cáwi licábacoo. ³⁸ Limá'ee nalí:

—Nusíntia nucáwica nácuu máashii nuwówa máanalicaiyu. Imáacau áani, ya cáwi iyá nuájcha.

³⁹ Liyáalimi Jesús yáau píituirrimi libéechalawoo, litájiau linánimiyu cáinabi nácula, líóra'eewoo limá'ee: "Nusálijinaa, jéewacta jijéda nuyá liúcha liáni carrúnatai wérrica; ne jócubeecha jiméda léjta nuwówau'u, ne jimédaque'e léjta jiwówau'u."

⁴⁰ Jáiwa léējuawai licába lishínaa matálitai éewidenaiocoo néerrawai, líinu nanácu máinai nayáca. Limá'ee Pé'erurru:

—¿Ne jócuwita éenaa cáwi áabai hóraa nuájchai? ⁴¹ Cáwi iyáca ya í'órau, quéewique'e jócubeecha icáu máashictalaca. Iyá saícani métaa iwówai imédacani, ne ináanai wáneerri máajinaa iyá.

⁴² Chámaichu léejocoo líoraca chá'a: "Nusálijinaa, ne jócta jéewacta jijéda nuyá liúcha liáni carrúnatai wérrica, jimédau léjta jiwówau'u."

⁴³ Léēju'inaamiu, líinu nanácu náa'a éewidenaiocoo máinai nayá báaniu, jiníwata natuí báyeerri dajuishiyu. ⁴⁴ Limáaca nayái léejoo liácoo lí'óracoo matálichu, limá léja liá'a chuánshi cháí cábacanaa. ⁴⁵ Néenee léejoo nayáctala náa'a éewidenaiocoo, limá'ee nalí:

—¿Iyá mamáarracani máa iyáca, ya iwówa íyabactacoo? Jáí ínu liá'a léerdicai nuyá Washílicuerri Dios Cúuleeca, néentregacta'inaa nuyá nacáaji rícula náa'a cajíconaanica. ⁴⁶ Ibárroo, wayúwai; jáí urrúnicai liá'a éentreguerri'inaa nuyá nujínairru.

Nawína preso Jesús

(Mr 14:43-50; Lc 22:47-53)

⁴⁷ Nácula Jesús táania liyá újnibii, Judas ínu'inaami, báqueerri néenaa náa'a doce éewidenaiocoo, ínuerri íchaba chóniwenai téenai espada ya áicuba yáajcha. Yáaineu

* **26:31** Liáni áabai cábacanaa, Jesús chaléjta liá'a pastorca ya náa'a éewidenaiocoo líajcha, cháni léjta náa'a ovejaca.

nawánacaala nácu náa'a sacerdotébini wácanai ya salínai judiobini wácanai. ⁴⁸ Judas, liá'a náawerri'inaacoo Jesús júnta, liá nali áabai chítashia quéewau'u náa léenaa nacábaquai jiníni, limá'ee nali: "Tánashia icábanii nushíshi wídani, liyáwa léju liárra; iwínani preso áani." ⁴⁹ Jáiwa'ee, lirrúniu Jesúsruí, limá'ee:

—¡Yáali, quéewidacai!

Jáiwa'ee lishíshi liwídani. ⁵⁰ Jesús éeba'ee lirrú:

—Nujúnicaí, liá'a jíinuni jimédaca, jimédani. Néenee náa'a áabica narrúniu, nawína Jesús, natée preso jini.

⁵¹ Liyáalimi, báqueerri néenaa náa'a yáainai Jesús yáajcha, lijéda lishínaa espadau, jáiwa liwíchua liwíba liá'a shírruederri nali náa'a sacerdotébini wácanaica. ⁵² Jesús má'ee lirrú:

—Jiwáalia jishínaa espadau liárrui rículau. Jiniwata quinínama náa'a íinua yáaquenaicoo espadayu, espadayu lécchu máanali nayá. ⁵³ ¿Jócu já léenaa nusáactata nusalíjinaa yúchau, libánuaminaata nulí chóca jirrimitaja'a setenta y dos mil ángelbini? ⁵⁴ Ne chátatani, ¿chítashia quéewauca licúmpliacoo liá'a cáashta tánerricoo máirrica arrúnaaca libésunacoo cháa?

⁵⁵ Liyáalimi Jesús sáta léemiu náa'a chóniwenai:

—¿Tánda íinu iyá espada yáajcha ya áicuba iwína nuyá preso, jicá'a liá'a máashiica? Éerri jútainchu nuéewida templo mánuica, ne jiniwaa iwínacta nuyá.

⁵⁶ Ne quinínama liéni libésunau quéewique'e licúmpliacoo léjta liá'a namáyu'u náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu, tánerricoo cáashta íta'aa. Ne liyáalimi, quinínama éewidenaicoo lájcha, namáaca bácai Jesús, jáiwa nacánacawai.

Jesús natéeni najúnta náa'a judiobini wácanaica

(Mr 14:53-65; Lc 22:54-55,63-71)

⁵⁷ Néenee náa'a wínenai Jesús natée Caifás íibana néerra, liá'a sacerdote wácanaica, náawacai yáacactalau náa'a quéewidacanica ley shínaa ya náa'a salínaica. ⁵⁸ Pé'eru yáau lishiirricu déecucheji lishínaa patio néerra liá'a sacerdote wácalica. Néenee liwárruau liwáacoo náajcha náa'a soldado túyeni liá'a templo mánuica, quéewique'e licába namédau'e lirrúni quinínama liá'a Jesúsca.

⁵⁹ Náa'a sacerdote wácanai ya quinínama náa'a Judío wácanaica, namúrru áabai chuánshi jicá'a liá'a saícaica, áawita máashiicani, quéewique'e nawána náinuacani liá'a Jesúsca, ⁶⁰ ne jócai náinu, áawita íchaba chóniwenai íyadacoo ya náa lijiconaa jócai yáawaiyíi. Ne máayabaca náyadacoo chámata mawí, ⁶¹ namá'ee:

—Ne liáni washíalicuerrica limá'ee: 'Nuéewa nucáarralia liá'a templo Dios shínaaca, ya nuéewa nubárrueda báaniwani matálii éerri rícula.' ⁶² Néenee libárrua'e ewoo liá'a sacerdoté wácalica, lisáta léemiu Jesúsru: ¿Jini jéebaca? ¿Tána léji liáni namáni nayá jinácuha?

⁶³ Ne Jesús máaquerriu manúma. Jáiwa'ee sacerdote wácali má'ee lirrú:

—Lij'inaa nácu Dios cáwiica mamárraca, nubánua jimáque'e liá'a yáawaiyica. Jáiwa walíni, jiyáctani Mesíasca, Dios Cúuleeca.

⁶⁴ Jesús éeba'ee lirrú:

—Chái já'a, léjta jimáyu'u. Ne numá irrú lécchoo iyá icábaminaajoo nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca, wáairri'inau léema nácu saícaquicteji liá'a Dios cadánani wítee, ya línu sáanai íbeji áacaiji.

⁶⁵ Néenee lishírricua líbala liá'a sacerdote wácalica, líyadaque'e liyáau íwirri wérrica liwówa, ya limá'ee:

—¡Liéni washíalicuerrica táanierrri léjta liyáccchu Dios! ¿Tánda warrúnaa wamúrru áabi mawí táanianai'inaa linácu? Ne iyá inísa éemi lichuáni, jócala cawáunta licába Dios; ⁶⁶ ¿chíta icábau jiníni?

Jáiwa néeba'ee:

—Jái cajiconacai, arrúnaa máanalicani.

⁶⁷ Néenee'e nawísada lináni ya náinuédani. Áabi nabáya lituí tá'ee nabáseda lináni, ⁶⁸ namá'ee lirrú:

—Jiyáwa liá'a Mesíasca, jidiwinate tánashia íinua jiyái!

Pé'eru báyeerri jócala licúnusia Jesúsca

(Mr 14:66-72; Lc 22:56-62)

⁶⁹ Pé'eru, nácula liwáau liyáca bináawa, patio íta'aa. Liyáalimija, báquetoo ínetoo nawánacaala yáarru rurrúniu Pé'erurru, ya rumá lirrú:

—Jiyá lécchoo yéerrimi Jesús yáajcha, liá'a Galilea néenee saí.

⁷⁰ Ne Pé'eru báya lináawa quinínama náneewa, limá'ee ruli:

—Jócu nuá léenaa liá'a jitáaniani jiyá nácu.

⁷¹ Jáiwa liáwai cufta núma néerra, néeni báquetoo finetoo cábani, ya rumá nalí:

—Liérta jínaneerrimiu Jesús yáajcha, liá'a Nazaret néenee saíca.

⁷² Pé'eru báaniu báya lináawa, limá'ee:

—¡Dios cástigaa nuyá jócta numá liá'a yáawaiyi, jócai nucúnusia liérta washialicuerrica!

⁷³ Íchaitaa liáwinaami, náa'a yéenai néeni narrúniu Pé'erurru ya namá'ee lirrú:

—Yáawaiyi jiyá báqueerri néenaa náa'a jinaneneeco Jesús yáajcha, níwata jitáaniacala chaléjta nayá.

⁷⁴ Néenee Pé'eru chána limáca cadánani mawí:

—¡Dios cástigaa nuyá jócta numá yáawaiyi, jócu nucúnusia liérta washialicuerrica!

Liyáalimi já'a, áabai gáayu máidai. ⁷⁵ Néenee Pé'eru édacaniu linácu liá'a Jesús mánimi lirrú: 'Libéecha limáida liá'a gáayuca matálichu jibáya nunáawajoo'. Néenee Pé'eru jáiu néeni, lícha cáiwinaa wérrí.

27

Jesús néntregaa ni Pilatorru

(Mr 15:1; Lc 23:1-2)

¹ Quéecha'inaa jucámarracai, quinínama náa'a sacerdote wácanai, yá'ee náa'a saliná Judíobini shínaaca, náawaqueda yáacau chítashia néewo'inaa nawána náinuua Jesús jini. ² Naté'inaa jini nabájini ya néntregaa Pilatorru jini, liá'a wánacaleerri Roma néenee saí.

Judas máanalica

³ Néenee liá'a Judasca náawerricoo Jesús júnta, licába'inaa náinuua liá'a Jesúsca, jáiwa cáwi liyá lirrú. Néenee lipénsaa léējueta náa'a treinta moneda jiárrunica cawénitani jí'ineerri plata, nalí náa'a sacerdote wácanai yá'ee náa'a salínaica.

⁴ Limá'ee nalí:

—Cajíconaa nuyá nuéntregaacalani máanalique'ini liá'a báqueerri washialicuerrí majíconai.

Néenee néeba'ee lirrú:

—Jini wéni walí. ¡Jiyáíwa méda jirruwoojani!

⁵ Néenee'e Judasca liúca náa'a moneda templo rícula, ya lijíáu néenee, jáiwa'ee lijórcawai.

⁶ Néenee'e náa'a sacerdote wácanai náawaqueda liá'a warrúwaca, namá'ee:

—Liéni warrúwaca yáairri casáculai firraiyyu, jócai wéewa wamáaca á'a yáarrushi ofrenda shínaaca, níwata liá'a washínaa ley jócai línda.

⁷ Jáiwa'ee naméda áabenaama, nawínaque'e liyú áabai cáinabi jí'ineerri Campo del Alfarero (liwówau'u limáca: lishínaa cáinabi liá'a washialicuerrí méderri méenaami cáinabiyu) naquénicta'inaa náa'a chóniwenai máanali déecucha sánaca. ⁸ Tándawa, liá'a cáinabica, lijí'inaa chóque'e éerri Yáarruishi firrai shínaa. ⁹ Cha libésunacuwai léjta limáyu'u liá'a íwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Jeremías, limá'inaa: "Nawína'inaa náa'a treinta moneda jiárrunica cawénitani jí'ineerri plata, léwa liwéni namácani náa'a israelítabini wácanai. ¹⁰ Néenee nawéni'inaa nayú náa'a monedaca liá'a cáinabi lishínaa liá'a tráawajairri méenaami cáinabiyu. Namédani'inaa líani níwata nuwácali cháa liwówaicani." Cháwate limá liá'a íwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Jeremías.

Jesús Pilato náneewa

(Mr 15:2-5; Lc 23:3-5)

¹¹ Náa'a soldádobini naté Jesús lijúnta liá'a wánacaleerri, néenee wánacaleerri sáta léemiu jini limá'ee:

—¿Jiyá rey judíobini shínaaca?

Jesús léeba'ee lirrú:

—Chái já'a, léjta jimáyu'u.

¹² Nácula náa'a sacerdoté wácanai yá náa'a salínaica náa lijíconaa, Jesús jini jócai éeba. ¹³ Tándawa Pilato sáta léemiu Jesús:

—¿Jóca jéemi quinínama liá'a namáni jinácucha? ¿Táda jócu jéeba?

¹⁴ Ne Jesús jiniwita áabai chuánshi léebani Pilatorru; tándawa licáarrudau wérrí licábacani liá'a wánacaleerri.

Jesús nawánani náinuaca

(Mr 15:6-20; Lc 23:13-25)

¹⁵ Nácua liyá liá'a fiesta jí'ineerri pascua, liá'a wánacaleerrica séewirrinaa liwásaida báqueerri preso, tánashia chóniwenai wínanii. ¹⁶ Ái báqueerri preso cáiwanaí jí'ineerri Jesús Barrabás; ¹⁷ ya nácua náawacaida yáacau quinínama, Pilato sáta léemiu nayá:

—¿Tána iwówai nuwásedacai: Jesús Barrabás o liyáwee Jesús, liá'a náa jí'ineerri Mesías?

¹⁸ Jiniwata liáca léenaa néntregaa liyá cadénica nayá, ne jáiwa nasáta'inaa liúcha liwáseda.

¹⁹ Nácua Pilato wáau liyáca á'a lijí'inacta tribunal, línu rubánua namá lirrú: "Ujiméda máashii lirrú lierra washialicuerrica saícaica, jiniwata táayee nudájuni áabai dajuishi cáarrui wérrri linácueji."

²⁰ Ne náa'a chóniwenai nawówai'e Pilato liwáseda liá'a Barrabásca, ya lishínaa soldádobini náinuaque'e Jesús, léjta sacerdotébini wácanai ya salínai wówau'u.

²¹ Liá'a wánacaleerri lisáta léemiu nayá báaniu:

—¿Tána néenaa náa'a chámataca iwówai nuwásedaca?

Néeba'ee liúchani:

—¡Barrabás!

²² Pilato sáta léemiu nayá:

—¿Ya tánaque'e numéda liájcha lierra Jesús, namáni nácucha Mesías?

Quinínama néeba'ee:

—¡Jitáata cruz nácuni!

²³ Pilato limá'ee nalí: Ne ¿tána máashii limédai? Ne nayá namáidada báaniu: — ¡Jitáata cruz nácuni!

²⁴ Jái'inaa Pilato cába jócu léenaa lináawida nawítee náa'a chóniwenai, mawí'e naméda nawítamau, libánua náacoo néeda shiátaí ya libádeda licáajiu quinínama náneewa, limá cháa:

—Nuyá jócai wáaroo limáanalicau nácu liáni washialicuerrica; ishínaa italashi iyá jájiu.

²⁵ Quinínama chóniwenai néeba'ee:

—¡Wayá ya wéenibi ta wayá waméda limáanalica!

²⁶ Néenee Pilato wáseda liá'a Barrabásca; jáiwa liwána nabásaida Jesús ya léntregaa nalí náa'a soldádoca quéewique'e natáata liyá cruz nácu.

²⁷ Náa'a soldádoca lishínaa liá'a wánacaleerrica, natée Jesús líibana máanui néerra, ya náawacau litéeji quinínama náa'a áabibi soldádoca. ²⁸ Namídu líibala, nasúwa linácu áabai capa quíirrai, léjta báqueerri rey, ²⁹ ya namáaca liwita nácu áabai túwirri yáacanaa chaléjta corona, ya báju vara licáaji saícaquicteji léjta nawáaliani reybinica. Jáiwa natúyau lináneewa, nacáida liyá namá'ee lirrú:

—¡Jiyá yéerri íchaba camuí, jiyá rey judiobini shínaa!

³⁰ Yá'ee nawísada léchchoo, yá'ee liyú liá'a varaca nabása'ee liwita nácu.

³¹ Liáwinaami nacáidaqui jini, namídu'e liúcha íibalashi quíirrai, néejo'e nasúwa linácu líibala, yá'ee natée quéewique'e natáata cruz nácuni.

Jesús natátani'inaa cruz nácu

(Mr 15:21-32; Lc 23:26-43)

³² Quéechanacu'inaa najtau náacoo, Jesús litécta liácco lishínaa cruz, náinu linácu báqueerri washialicuerrica jí'ineerri Simón, áabai chacáalee saí jí'ineerri Cirene, ne liáni nawána máashiiyu liyúda litée Jesús shínaa cruz.

³³ Náinu'inaa linácu áabai dúuli rími lijí'inacta Gólgota, (wówerri limáca: "Iyájimi yáarru"). ³⁴ Néenee náa líirrai liá'a Jesúsca vino éewiderriu ténaashiyu; ne Jesús jáiwa linísa'inaa'ee liprówaqui jini, jócai liwówa líirraqui jini.

³⁵ Néenee namídu líibala ya nanísa'inaa natáataniqui jini cruz nácu, náa'a soldádoca náuqueda tánashia wíshii, náaque'e léenaa tánashia máacau nashírdaque'e nalí wáacco líibala liá'a Jesúsca. ³⁶ Jáiwa nawáau néeni natúyaque'e liá'a Jesúsca. ³⁷ Namáaca liwita wícau áabai tánerriu íiwerri tándashia náinua jini, máirri'e: "Le Jesúsca liáni, rey Judiobini shínaa."

³⁸ Natáata cruz nácu léchchoo liájcha liá'a Jesúsca, chámata canédi, báqueerri saícaquicteji ya báqueerri apáuliquicteji. ³⁹ Náa'a chóniwenai bésunenaicoo néeni nacáitani ya nácúsuda nawita nacáidaque'e, ⁴⁰ ya namá'ee:

—¡Yáawaicta Dios cúulee jiyá, jiúrroco cruz nácucha! ¡Jiyá máirri jéenacala jicáarralia liá'a temploa, jéjoo jinácuda báaniu joni matálii éerri rícula, jiwásedateu jiyá jájiu!

⁴¹ Chacábacanaa nacáida liyá náa'a sacerdotébinica wácanaiica náajcha náa'a géewidacani ley shínaaca yá'ee náajcha náa'a salínai léchchoo. Namá'ee nalí wáacoo:

⁴² —Jiyá chüneerri náa'a bálíneecoo ya jicáweda náa'a máanalica, ne jócu jéewa jiwásedacoo náinuuda'echa jiyá. Israel shínaa reyca walierra: jicúwaa liúrrucacoojoo chóca já'a cruz nácuha, ya wéebidaque'e linácu! ⁴³ Liyá máirri limáaca liwówau Dios nácu: ¿ne Dios wáseda chócu jiní'i, yáawaicta canínaa licába liyá! ¿Jócai limácala Dios cúuleecaalani?

⁴⁴ Chacábacanaa léchchoo natáania máashii linácu náa'a canédibinica táatenecoo cruz nácu liájcha liá'a Jesúsca.

Jesús máanalica

(Mr 15:33-41; Lc 23:44-49)

⁴⁵ Néenee'e catáawaca quinínama cáinabi wíyiaicumi cáashia las tresca. ⁴⁶ Liyáli hóraami, Jesús máidada'ee cadánani limá'ee: “Elí, Elí, ¿lema sabactani?” (wówerri limáca: “nushínaa Dios, nushínaa Dios, ¿tánda jimáaca nuyá bácai?”)

⁴⁷ Néenee nanísa'inaa néemiquí jiní náa'a áabica namánabaca yáainai néeni, namá'ee:

—Liáni washíalicuerri máiderri liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Elías.

⁴⁸ Néenee báqueerri yáau madéjcanaa línca esponja, újni espumaca. Néenee'e lisábida jiní liyú liá'a vino ijishiyu,* jáiwa libájini báju shitúwa, jáiwa liá Jesús íirraqui jiní. ⁴⁹ Ne náa'a áabica namá'ee:

—Jimáacani, wacába'aa Elías íinucta liwásedacani.

⁵⁰ Jesús limáidada cadánani báaniu, jáiwa máanalí jiní. ⁵¹ Liyáalimi, liá'a cortina templo núma lícu sáica, lishírricuawai† béewami áaqueji cáinaculanaa. Cáinabi cúsuwai yá'ee íiba wérrí páquiawai. ⁵² Yá'ee útawi namáacata máanalínimi méecuenai'eewoo, néenee ichaba washíalicuenai Dios shínaa máanalicai néejoocoo nacáwiacoo. ⁵³ Néenee licáwia'inau báaniu liá'a Jesúsca, najíau útawi rícuha náa'a mashíquishimica, nawárruau lírricula liá'a chacáalee Dios shínaa jí'ineerri Jerusalén, ya íchaba chóniwenai cábacta nayá.

⁵⁴ Jái'inaa liá'a soldado wácalica ya náa'a yáaine liájcha néeni túyenai Jesús, nacába'inaa cáinabi cúsucoo yá'ee quinínama liá'a bésuneerricoo, cáarru wérrí'e nayá ya namá'ee:

—¡Yáawaiyíi líáni washíalicuerrica Dios Cúulee!

⁵⁵ Ichaba íina yáa néeni cábenai nayá déecucheji, íinuenai Jesús yáajcha Galilea rícuha nayúda liyá. ⁵⁶ Náiibi ruyá léchchoo ruá'a María Magdalenaca ya ruá'a báquetoo Mariaca natúwa náa'a Santiago ya José, ya ruá'a natúwa náa'a nacúulee liá'a Zebedeoca.

Jesús naquénini

(Mr 15:42-47; Lc 23:50-56)

⁵⁷ Jái'inaa catáwacai, línu báqueerri washíalicuerri rícuerri jí'ineerri José, Arimatea néenee sái, liá'a léchchoo éebiderri Jesús nácu. ⁵⁸ José yáau licába Pilato néerra, ya lisáta líuicha Jesús máshicaimi quéewique'e líquénicani. Pilato bánua néntregaa Jesús náanaimi Josérru. ⁵⁹ Jáiwa José ya áabi nawína limáshicaimi, nawówanaani áabai wárruma íbi jí'ineerri lino, masáculai, ⁶⁰ ya liwárrueda útawi wáalii rícuha José shínaa, liwánani naquéní íiba máanu rícu. Liáwinaami linísa'inaa libáya útawi íiba máanuiyú jiní, jáiwa liáwai. ⁶¹ Ne ruá'a María Magdalena ya ruá'a báquetoo Mariaca namáacau nawáanicoo útawi júntami.

Catúyacani Jesús shínaa útawi

⁶² Cajóchanaami, liwówai limá, liá'a éerri nawówa íyabactacoo, náa'a sacerdote wácanaiica ya náa'a fariséobini náau nacába Pilato, ⁶³ ya namá lírrú:

—Wawácali, wayá édacanineu liá'a limáni liá'a canúma yúwicaica, cáwi'inaami liyá újnibi, limá'inaa matáli éerri yáwinaami máanalicani shínaa, licáwiominaa báaniu. ⁶⁴ Táda, bánua náa'a soldádoca natúyaque'e útawi, cáashia matáli éerri bésunacoo, jócubecha náinu táayee náa'a líshínaa éewidenaicoo ya nanédu limáshicaimi, ya

* **27:48** Liá'a vino ijishiica áabai íirracaiishi mawénitai, ne náirrani náa'a chóniwenai carrúni jináatanica ya báawita léchchoo náirrani náa'a soldádoca quéewique'e léda nawówa méeca. † **27:51** Liéni wówerri limáca, chóque'e méenaami chóniwerri éewerri liwárrucacoo Dios náneewa. Nanácu nawítee náa'a judíobinica bácai liá'a sacerdotéca éewerri liwárrucacoo néeni, ya bácai báitachu camuí máanabaca.

liáwinaami namá chóniwenairru licáwiacaalawai. Libésunactau liáni chá'a, liá'a amáarractalacani nómashi yúwica máashii mawí liúcha liá'a quéechanacu sáimica.

⁶⁵ Pilato limá'ee nali:

—Soldado nárra iwáalia áarra natúyaque'e. Yáau itúya útawi léjta yáayu'i léenaa.

⁶⁶ Náau nachúni sáica wérrí útawi núma, namáaca sello íiba nácu nabáyau liá'a útawica, quéewique'e nayá náa léenaa tánashia méecu jini, jáiwa namáaca soldádoca túyacani.

28

Jesús cáwiarriu máanalicai yúcha

(Mr 16:1-8; Lc 24:1-12)

¹ Libésuna'inau liá'a éerri nawówa íyabactacoo, jái'inaa jucámarrai liá'a éerri quéecha sái semana nácu, María Magdalena ya báquetoo María náau nacába útawi.

² Cawíquinta cáinabi cúsucoo cadánani, jiniwata báqueerri ángel wawácali shínaa yúrrucuerriu áacai, ya lirrúniu útawirru, léeda íiba nabáyau'i útawi núma, jáiwa liwáau líta'aa. ³ Liá'a ángelca licámarra quéenaca újni éenu bérrudau'i, ya líbala cabálai wérrí. ⁴ Nacába'inaa ángel, náa'a soldádoca nachéchinou nacáarruniu ya namáacau újni máanalínica. ⁵ Liá'a ángel limá nali náa'a íinaca:

—O'icáarrudau iyá. Nuá léenaa imúrru imácoo Jesús, liá'a natáatanimi cruz nácu.

⁶ Jini áani, cáwierríwai, léjta limáyu'umi. Ínu icába áani namáacactami limáshicaimi.

⁷ Yáa namówai madéjcalicu ya íiwa nalíni náa'a éewidenaicoo: 'Cáwerriwai, ya liáu íbécha Galilearra, néerra icábajoni.' Léwa arrúnai'inaa nuíwa irrú liáni, —limá'ee liá'a ángelca.

⁸ Náa'a íinaca náau madéjcanaa útawi néenee, cáarruni ne sáicta wérrí nawówa, ya nacánacau natée chuánshi sáicaica nali náa'a éewidenaicoo. ⁹ Liyálimi rimíja Jesús jiáu nali najúnta yáa litáa nali. Narrúniu Jesúsru natúyau nanánimiyu lirrú ya nashíquia licáwa nácu. ¹⁰ Jáiwa Jesús ma nali:

—Ocaárru iyá. Yáau íiwa nali náa'a éewidenaicoo nuájcha, náaque'iniu Galilearra, ya néerra nacába nuyájoo.

Náiiwani náa'a soldádoca linácu liá'a bésuneerricoo

¹¹ Nácula náa'a íinaca náau náiiwa nalíni náa'a éewidenaicoo, néenaa náa'a soldado túyenaí útawi, náiiu chacáalee rícula, ya náiiwa sacerdote wácanairru quinínama liá'a bésuneerricoo. ¹² Náani nawácanaiaca náau natáania náajcha náa'a salínai wácanaiaca quéewique'e áabenaá nawówa náajcha. Yá'ee náa íchaba warrúwa nali náa'a soldádoca, quéewique'e áabenamaa nayáca ya náiiwaque'e léja liá'a namáni náa'a nawácanaiaca. ¹³ Náa'a nawácanaiaca néewida nawítee náa'a soldádoca chá'a:

—Máta imájoo táayeemi, nácula wamáa wayáca, náa'a éewidenaicoo Jesús shínaaca, náiiu nanédu Jesús máshicaimi. ¹⁴ Ya wánacaleerri wérrí yácta léenaa liáni, wayá wachúni quinínama liájcha, jini éecha íbésunau'iu.

¹⁵ Náa'a soldádoca nawína liá'a warrúwa, jáiwa'ee naméda léjta namáyu'i nali. Íchaba chóniwenai éemi liáni íiwadedeerriu, ya cáashia chóque'e éerri náa'a judíobini namá chá'a.

Jesús íiwata nali náa'a éewidenaicoo namédaque'e léjta liwówau'i

(Mr 16:14-18; Lc 24:36-49)

¹⁶ Liáwinaami, náa'a once éewidenaicoo náau Galilea néerra, lítala liá'a dúulii Jesús máni nácuha nali. ¹⁷ Ya nacába'inaa Jesús, natúyau nanánimiyu lirrú, báawita áabi éewidenaicoo napénsaa naliwoo jócai liyá liá'a Jesúsca. ¹⁸ Jesús rúniu nali ya limá'ee:

—Dios yáa nulí quinínama lidánaniyu áacairra ya cáinabi ita'aa. ¹⁹ Yáau nali náa'a chóniwenai yéenaí quinínama cáinabi itala, ya éewida nayá quéewique'e nushínaa éewidenaicoo nulí; íbáutisa nayá nusálijinaa jí'inaa nácu, ya licúulee ya Espíritu Santo, ²⁰ ya éewida nayá naméda liwánacaala liáni quinínama nuwánini iméda iyá. Nuyáminaa, yáajcha éerri jútainchu, cáashia amáarra liá'a éerrica.

Evangelio según SAN MARCOS

Liá'a Juan Bautístaca jiníctala yáairri

(Mt 3:1-12; Lc 3:1-9,15-17)

¹ Quéechanacu saícai chuánshi bangéliu* Jesucristo Dios Cúulee shínaa. ² Liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Isaías litánanímica limáni Licúuleerru:

“Nubánua nubéechau íwerri'inaa nuchuáni jibéecha,
quéewique'e lichúni iníjbaa.

³ Báqueerri chóniwerri máidaderri jiníctala yáairri:

Ichúni iníjbaa íiwaca lirrú;
iméecu áabai iníjbaa machácani”.

⁴ Libésunate'eewoo Juan Bautista iyadau wáunamactaca libáutisa chóniwenai; limá'ee nali, arrúnaa éejuederri iyáu Diosru ya íbáutisacoo, quéewique'e Dios méetuerrri ijíconaa. ⁵ Íchaba náa'a yáainai Judea shínaa cáinabi íta'aa, ya liá'a chacáalee Jerusalén najíáu néemicani. Náiiwa najíconaa Diosru, ya Juan báutisa nayá méeda Jordán yáacula. ⁶ Juan íbala yáairri caméeyu íchunayu, libájiní líwali ricu áabai ímanaaayu, ya líya langosta, újni irríchu máanuica ya máaba yáamitu awáca íibisai. ⁷ Léewidacala limá'ee: “Nuáwinaami báqueerri íinu mawí cadánani núcha, jócaita cawówanaa nutájiacoo nuwáseda lishínaa sandalia báji. ⁸ Nuyá báutiseerri iyá shiátaiyu; ne líyá líaminaa irrújoo iyá Espíritu Santoyu.”

Jesús báutiseerri

(Mt 3:13-17; Lc 3:21-22)

⁹ Líyáali éerrimite, Jesús jíáu Nazaret rícuha yáairri cáinabi Galilea rícu, ya Juan báutisa méeda Jordán yáacu jíni. ¹⁰ Quéecha'inaami líjiácoo shiátai yáacucha, Jesús cába éerri méecucoo ya Espíritu Santo yúrrucoo linácula jíca'á áabai paloma. ¹¹ Jáiwa'ee Jesús éemi Lisáljinaa chuániu éerri rícuje, máirri'ee: “Jiyáwa Nucúulee caníinaa nucábaca, liá'a nuwínanica”. —Cháwa'ee Dios ma licúuleerru.

Wawásimi wówairri licába Jesús cáacoo

(Mt 4:1-11; Lc 4:1-13)

¹² Líáwinaami líáni, liá'a Espíritu Santo libánua Jesús líaque'iu jiníctala yáairri. ¹³ Néerra líyá cuarenta éerri, líyá cuéshinai cawálani íibi ya Wawásimi wówairri licába licáacoo liá'a Jesúsca; ya ángelbini íinuenai ya nasírbia lirrú.

Jesús prínscipia lishínaa tráawaju Galilea rícu

(Mt 4:12-17; Lc 4:14-15)

¹⁴ Líáwinaami naníqui Juan cuíta manúmai rícula, Jesús yáau Galilea néerra líiwa liá'a chuánshi saícaica Dios bánuani líiwaca. ¹⁵ Jesús má'ee chóniwenairru: “Jái ínucai liá'a léerdica, ya liá'a Dios wánacaalauca urrúnii. Éejoo Diosru ya irríshibia éebidayu liá'a saícai chuánshica”.

Jesús máida cuatro catésucani

(Mt 4:18-22; Lc 5:1-11)

¹⁶ Áabai éerri Jesús hésuneerri líacoo Galilea shínaa manúá tácoowa, licába'inaa Simón ya léenajirri Andrés. Yúquenai nayá nashínaa máaya shiátai yáacula. ¹⁷ Jesús limá'ee nali:

—Yáau nuájcha, ya nuyá numéda iyájoo catésucani washíalicuenai.

¹⁸ Líyáalimi namáaca namáayaniu ya náau líájchai.

¹⁹ Píitui rími libéechalata, Jesús cába Santiago ya léenajirri Juan, Zebedeo éenibi, yéenai áabai lancha rícu nachúni nashínaa máayau. ²⁰ Líyáalimi limáida nali, ya jáiwa'ee namáaca nasáljinaa Zebedeo lancha rícu náajcha náa'a yúdainai líyá, ya náau Jesús yájchai.

Báqueerri washílicuerri wáaleerri áabai espíritu máashii

(Lc 4:31-37)

²¹ Náiiuu Capernaúm néerra, lirrícula éerrica líwówa íyabactacoo, Jesús wárrroo sinagoga† rícu (cuíta náawacatau náa'a judíobini) ya líhána léewida'ee nayá

* 1:1 bangéliuBangéliu líwówai límá líá'a chuánshi saícaica. † 1:21 sinagoga Yáarruishi náawactacoo náa'a judíobinica.

chóniwenai. ²² Naa'a chóniwenai nacaárrudau nacába léewidacala, jiniwata limédacala quinínama wánacaalashiyuni, ya jócala léewida léjta náa'a éewidenai ley nácu. ²³ Chacáalee shínaa sinagoga rícu ái báqueerri washiálicuerri wáaleerri áabai espíritu máashii, liyá limáidada'ee Jesúsru:

²⁴ —¿Táda jiwárruo wáajcha Jesús Nazaret néenee saí? ¿Jiyá ínuerri limárda wayá? Nucúnusia jiyá, nuá léenaa jiyá Santo Dios shínaa. Chá'ee limá Jesúsru liá'a espíritu máashiica.

²⁵ Jesús cáita liá'a espíritu limá lirrú:

—¡Manúmata jimáaca washiálicuerri liéni!

²⁶ Liá'a espíritu máashiica licúsuda liá'a washiálicuerri, ya limáidada cadánani lijiáa liúchai. ²⁷ Quinínama nacaárrudau, ya nasáta néemi nayá wáacoo:

—¿Tána léji liéni? ¡Léewidaca wáaliyu, ya wálierri quinínama libánuaca! ¡Lécchoo liá nali bánua náa'a espíritu máashii ya naméda liwánacaala!

²⁸ Ya liyáalimi náa léenaa Jesús íwanaa quinínama Galilea shínaa cáinabi íta'aa.

Jesús chúni Simón Pé'eru néerru

(Mt 8:14-15; Lc 5:38-39)

²⁹ Quéecha'inaami najiácoo sinagoga rícuha, Jesús yáa'eewoo Santiago ya Juan yáajcha, náabana néerra náa'a Simón ya Andrés. ³⁰ Ruá'a Simón néerruca rúwechoo cama íta'aa bálinechoo ruwáalia licámuna. Jáiwa náiiwa Jesúsru jini, ³¹ jáiwa lirrúniwai, liwína rucáaji nácu libárrueda ruyá; liyáalimija léedau rúcha liá'a licámuna, jáiwa rusírbia nali.

Jesús chúni íchaba bálineneu

(Mt 8:16-17; Lc 4:40-41)

³² Wówai'inaami cáiwia wárruacuwai samáaque'e, natée quinínama náa'a bálineneecoo ya náa'a wáalianai demonio Jesúsru, ³³ ya quinínama chacáalee náawacau cuíta núma lícu. ³⁴ Jesús chúni matuínaami bálinacaalashi chóniwenai wáalianica, ya lijéda ichaba demonio; ne jócai líná natáaniaca náa'a demoniaca, níwata nacúnusiani.

Jesús éewiderrri saícai chuánshi náa'a sinagoga rícu

(Lc 4:42-44)

³⁵ Ujnicáta'inaa, catáwacai újnbii, Jesús bárroo ya lijiáu chacáalee rícuha quéewique'e liácoo lióracoo chalée jinictala yáairri. ³⁶ Simón ya lijúnicaí náau namúrru Jesús, ³⁷ ya náiiu'inaami jini namá'ee lirrú:

—Quinínama namúrru jiyá.

³⁸ Ne léeba'ee nachuáni:

—Wáau áabata chalée urrúnicta mawí; néeni lécchoo nurrúnuaa núiwa saícai chuánshica, linácuejiwa nujiáu liáni.

³⁹ Cháwa'ee Jesús jnanicoo quinínama Galilea, líiwa limácoo saícai chuánshica sinagoga rícuha ya lijéda demonio.

Jesús chúni báqueerri leproso

(Mt 8:1-4; Lc 5:12-16)

⁴⁰ Báqueerri washiálicuerri bálinerrii chorrówa íyeerri náinaa jí'ineerri lepra[‡] nácu, irrúniu Jesúsru, ya litúyau liúrruii íta'aa limá'ee:

—Jiwówaicta jéewa jichúni nushínaa bálinacaalashi.

⁴¹ Jesús carrúni jináata licábacani; lidúnuni licáajiyu wáni limá:

—Jajá, nuwówai ¡jimáacau saíca!

⁴² Liyáalimi léedau liúcha lepraca bálinerrimicoo ya limáacau saíca. ⁴³ Jesús wána liácoo liyáalimi, ya líiwa lirrú bájialanani:

⁴⁴ —Jicábateni, ujjiwa áabirruni; bácai rími jiáu jiyadacoo sacerdoterru, ya jitée jishínaa jiméetua'inau jiyáu, liá'a Moisés wánanimi imédaca, quéewique'e quinínama yáa léenaa jáica saíca jiyái jibálinacaala yúchau.

⁴⁵ Ne liá'a washiálicuerri liáwai, jáiwa líiwadeda quinínamarru jini liá'a bésuneerriico. Tándawa Jesús jócai éewa liwárruacoo matuínaami chacáalee rícu, arrúnuaa limáacacoo bináaweji, á'a báawachala jinicta chóniwenai; ne quinínama matuínaami náiiu nacaába liyá.

[‡] 1:40 lepra Bálinacaalashi íyeerri náinaa.

2

*Jesús lichúni báqueerri macáwai**(Mt 9:1-8; Lc 5:17-26)*

¹ Áabi éerri liáwinaami, Jesús éejoo liwárruacoo Capernaúm rícula. Quéecha'inaami náa'a chóniwenai náa léenaa liyá cuíta lícu, ² jáiwa náawacau íchaba chóniwenai jócani éenaa cuíta nánibala; ya líiwa nalí saícái chuánshica. ³ Néenee, cuatro washíalicuenai téé lirrú, báqueerri macáwai. ⁴ Ne bájalalaca chóniwenai jóca néewa narrúnda Jesúsruni, jáiwa náirrau cuíta ita'aa néeda áabai libáinaa á'a liyáctaca, súwarra rícujeji náurrucueda liá'a bálínerricoo liárrubai ita'au lirrú wáctacoo. ⁵ Jesús cába'inaami néebida linácu, limá lirrú liá'a bálínerricoo:

—Nucúulee, jijíconaa máaquerri liméetuacoo.

⁶ Áabi éewidenai yáaine léenaa ley wáineu nayáca, napénsaa: ⁷ ¿Chíta quéewoo litáaniaca cháji líeni? Lichuáni táanierrri máashii Dios nácula. Bácairrimi Dios éewerri liméetua jíconaashi. ⁸ Ne Jesús liyáalimi liá léenaa liá'a napénsani nayáca, néenee lisáta léemi nayá:

—¿Tánda ipénaa chárta? ⁹ ¿Tána mawí jócai tráawajui, numá macáwai: “Jijíconaa máaquerri liméetuacoo”, o numá lirrú: “Jibárrroo, jiwína jiárrubaiu jijínau”? ¹⁰ Ne nuyadaminaa irrúni nuyá, Washíalicuerri Dios Cúuleeca, wálierrri wánacaalashi cáinabi ita'aa liméetua'inaa jíconaashi.

Néenee limá macáwairru:

¹¹ —Numá jirrú, jibárrruau, jiwína jiárrubaiu ya jiáu jíbana néerrau.

¹² Liá'a bálínerricoo libárrroo cawíquinta, ya liwína liárrubaiu lijiáu néenee, natuúmi rícula quinínama. Linácué jiliéni, nacáarrudau quinínama, jáiwa náa saícái Diosrui, namá'ee:

—Jócai wacába cáji cháí bésunacoo.

*Jesús máida Leví lishírruedaque'e lirrú**(Mt 9:9-13; Lc 5:27-32)*

¹³ Liáwinaami Jesús yáu báaniu manúá tácoowala; náa'a chóniwenai yáawacau lirrú, ya liyá léewida nayá. ¹⁴ Libésuna'inaami licába Leví, licúulee liá'a Alfeo, wáairrui liyáca náarrui náa'a cóbrenai impuesto Romarru. Jesús ma lirrú:

—Jínu nuájcha.

Leví bárroowai liáu liájchai.

¹⁵ Jáiwa'ee Jesús íyeerri liyáca Leví íbana néeni, ya íchaba cóbrenai impuesto Romarru, ya áabi chóniwenai máashiini íiwanaa, wáaine'eewoo mésa nácu léchchoo, Jesús yáajcha ya lishínaa éewidenaicoo, jiniwata íchabani náa'a yáainecoo liájcha. ¹⁶ Áabi éewidenai ley shínaa, náa'a fariséoca, nacába'inaami Jesúsca íyeerri liyáca náajcha quinínama náa'a, nasáta néemi náa'a éewidenaicoo:

—¿Tánda ishínaa géewidacai íya náajcha náa'a cóbrenai impuesto ya náa'a cajíconaonica?

¹⁷ Jesús éemi'e jini, yá'ee limá nalí:

—Náa'a saícanica jócani rúnaa médico, náwa rúnaani náa'a bálínenaicoo. Chacábacanaa, nuyá jócai ínu numáida náa'a máinaí saícaca nayá, náwa nuínu numáida náa'a cajíconaonica.

*Nasáta néemi ayuno nácu**(Mt 12:1-8; Lc 6:1-5)*

¹⁸ Báitate yúnenai nayáca náa'a éewidenaicoo Juan Bautista ya náa'a fariséoca, néenee áabi chóniwenai náa'a'eewoo Jesús néerra nasáta néemi wáni:

—Náa'a Juan shínaa éewidenaicoo ya náa'a fariséoca yúnenai: ¿Tánda jóca jishínaa éewidenai náyuna?

¹⁹ Jesús éeba'ee nachuáni:

—¿Ya néewa nayúnaa náa'a nabítani áabai boda, nácula nashínaa novio yáa náajcha? Nácula liyá náajcha nashínaa novioca jócani éewa nayúnaaca. ²⁰ Ne líinúminaa liá'a éerrica natécta'inaa nuyá léjta nashínaa novio; jáiceta líinu liá'a éerrica, néenee liyáli éerriminaa nayúnaa.

²¹ Jesús íyada chuánshi mawí litáania linácu liá'a wálii léewidani jinácu ya liá'a ajuítami nawáalianica quéecha. Jini chüneerri áabai íbalashi dánumimi áabai wáarruma wálii yáajcha, jiniwata liá'a wáarruma wáliica liáwaqueda liá'a íbalashi dánumimica jái lisúbirria jini, ya liá'a shírricuerri mawí máanuique'e jini. ²² Jini léchchoo yáa vino wálii ímanaashi lidánumimi ricu, jiniwata liá'a vino wáliica

wáneerri lisúbirriacoo liá'a íimanaashica, ta lipérdiacoo liá'a vinoca ya íimanaashica. Tándawa arrúnaa yáa vino wáalii íimanaashi wáalii ricu.

Náa'a éewidenaicoo éerruenai trigo dácue sábado ricu

²³ Áabai sábado* Jesús jínaneerriu náabanacta banácali, ya lishínaa éewidenaicoo nabésunau náacoo, jáiwa néerrua trigo dácue. ²⁴ Jáiwa náa'a fariseo nacába'inaami liáni, nasáta néemiu:

—Jicábate, ¿Tánda naméda náa'a jishínaa éewidenaicoo jócai wéewa waméda sábado ricu?

²⁵ Ne limá nali:

—¿Jócai cáji iliá icábau Dios chuáni nácu, liá'a David médanimica áabai éerrite quéecha'inaamite liyá ya lijúnicaibinica jáiwate nawáalia jini rúnijinaa ya nasintia ínaaishi? ²⁶ Quéecha'inaami Abiatar yáairri sacerdote wácaliyu, David wáaroo Dios íbana rícula, jáiwa liya liá'a páanica Diosru saíca; bácai sacerdotébini éewa náayacani, jáiwa liá náaya lécchoo náa'a chóniwenai yáainecoo liájcha.

²⁷ Jesús túculeda mawi:

—Dios limáaca liá'a sábadoca chóniwenairru, ne jócai chóniwenai sábadorru. Náa'a chóniwenai jócai arrúnaa néndaca táanashia namédani sábado ricuii, jiniwata wawácali nísani limáacai. ²⁸ Linácueji liéni, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleca, wáliierri wánacaalishi lécchoo éerri nawówa iyabactacoo.

3

Liá'a washiálicuerri cáaji ishiderricoo

(Mt 12:1-8; Lc 6:1-5)

¹ Jesús wáaroo báaniu sinagoga ricu; lirrícu báqueerri washiálicuerri wáliierri áabai licáaji ishiderriu. ² Náa'a fariseo néda lituínaa Jesúsca lichúnicta nacába sábado ricu, quéewique'e néewa náa lijíconaa. ³ Jesús ma lirrú liá'a washiálicuerri cáaji ishiderricoo:

—Jibáaroo jimédau béewami.

⁴ Jáiwa lisáta léemiu náa'a áabica:

—¿Tána wéewa waméda saíca mawí éerri wawówa iyabactacoo: Liá'a saícaica o léewee jiliá'a máashica? ¿Wawáseda áabai cáwicashi o wamárdacani?

Ne jáiwa manúma nayái. ⁵ Néenee Jesús cába nalí íwirri liwówa náa'a yáaine lítejei, máashii liwówa cabálinica nawówa, limá lirrú liá'a washiálicuerrica:

—Jidáquinia jicáajru.

Liá'a washiálicuerri dáquinia jini, ya licáaji chúniwai. ⁶ Quéecha'inaami najiáacoo fariséoca, nachánau naméda natáaniaca náajcha náa'a heródesbinica quéewique'e náiinua Jesús.

Íchaba chóniwenai manú tácoowa

⁷ Jesús, náaniu ishiirricu ichaba chóniwenai Galilea sánaca, ya liáu lishínaa éewidenaicoo manú tácoowala. ⁸ Quéecha'inaami náa léenaa máanui limédanica, jáiwa íchaba lécchoo náau nacábacani náa'a Judea sánaca, ya Jerusalén, ya Idumea, cáiwia jiáctejcoo Jordánca ya náa'a cáinabi Tiro ya Sidón. ⁹ Tádawa linácu jiliéni, Jesús bánua jishínaa éewidenaicoorru nawáaliaque'e libéecha madánainaa áabai lancha, quéewique'e jóca chóniwenai bádadani. ¹⁰ Jiniwata íchaba lichúni, quinínama náa'a bálinenacoo náiniu linácula nadúnuque'ini.

¹¹ Quéecha'inaami espíritu máashiini cábacani, nacáu náurruimiyu lináneewa namáidada'ee:

—¡Jiyáwa Dios Cúulee!

¹² Ne Jesús liwána jócu natánia linácu quinínama chóniwenai náneewa.

Jesús níwa doce apóstolubinica

(Mt 10:1-4; Lc 6:12-16)

¹³ Liáwinaami Jesús irrerriu dúuli itala, jáiwa limáida léjta liwówau. Báitate náawacau, ¹⁴ líníwa náiiibicha doce, quéewique'e natáidedacani ya quéewique'e libánua náiiwa saícai chuánshica. Náani liá nají'inaa apóstolubinica. ¹⁵ Ya liá nalí wánacaalashi najédau'inaa demonio chóniwenai yúcha. ¹⁶ Náawa liniwani doce náani: Simón, liáni jí'inaa Pé'eru; ¹⁷ Santiago ya léenajirri Juan, Zebedeo éenibi, limáni jí'inaa Boanerges (liwówa limáca "túrrunerriu éenibi"); ¹⁸ Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo,

* 2:23 Éerri nawówa iyabactacoo nashínaa náa'a judíobinica

Tomás, ya Santiago, Alfeo cúulee; Tadeo, Simón cananeo saí, ¹⁹ ya Judas Iscariote, liáwinaami wáneerri'inaa náinuua Jesús.

Náa Jesús jíconaa

(Mt 12:22-32; Lc 11:14-23; 12:10)

²⁰ Liáwinaami Jesús wárrroo áabai cuíta rícu, éejoo náawacacoo íchaba chóniwenai, jócai éewa líiyaca ya lishínaa éewidenaicoo. ²¹ Náa'inaami léenaani náa'a Jesús éenajinaica, náau natéecani, namá'ee lócucaala éewani.

²² Lécchoo quéewidacani ley shínaaca ínuenai Jerusalén néenee namá'ee: “Beelzebú, chúnasai demonio wácalica, léewa yáairri lirrú líeni washíalicuerrica wánacaalashi léewau'inaa lijédacani chóniwenai yúcha”.

²³ Jesús máida nayá, jáiwa liá nali áabai licábacanaa limá'ee nali: “Wawásimi jócai jéda chúnasai Wawásimica. ²⁴ Áabai país shírrerriu yáaineu grupoyu máashiini cába yáacacoo, jócani éewa nayá machúnuca; ²⁵ ya áabai éenajinai shírreneu, jócai éewa nayáca. ²⁶ Cháwa lécchoo ya Wawásimi lishírrictau ya libárrroo lináculawoo, jóca éewa liyáca; líinuminaa amáarractala liyá.

²⁷ “Litánia chítashia wéewau'inaa wagánaqui jini Wawásimica, liá'a cadánani wérrica, Jesús má'ee: Jini éewerri liwárruacoo líibana rícula washíalicuerri cadánanirru ya linédu lishínaa, jóctaca libájidaque'e cháani; bácai cha já'a léewa linéducani.

²⁸ “Nuíwa irrú Dios éewerri liméetua quinínama washíalicuenai jíconaa ya quinínama liá'a máashii namánica: ²⁹ Ne liá'a táanierri máashii Espiritu Santo nácu, jócuminaa lédacani linácu liá'a limédanica, máaquerriminau cajíconaiyu mamáarraca.”

³⁰ Líeni Jesús máni'e, jiniwata namácala'ee liwáaliacala espíritu máashii.

Litúwa ya Jesús éenajinai

(Mt 12:46-50; Lc 8:19-21)

³¹ Néenimichu ruínu ruá'a litúwaca ya Jesús éenajinai, jáiwa namáacau bináawejj nabánua namáidacani. ³² Náa'a chóniwenai wáinecoco Jesús téegi namá lirrú'e:

—Jitúwa, ya jéenajinai ya jéenajetoo yáaine bináawa, namúrru jiyá.

³³ Jesús éeba nachuáni:

—¿Tána nutúwai ya nuéenajinai?

³⁴ Jáiwa, licába náa'a wáinecoco litéegi, lidúcueda'ee:

—Náawa nutúwa ya nuéenajinai náani. ³⁵ Quinínama náa'a médenai Dios wánacaala, léewa nuéenajirri lierra, ya nuéenajetoo ya nutúwa.

4

Jesús méderri licábacanaa liá'a cáabanacaica

(Mt 12:46-50; Lc 8:19-21)

¹ Báaniu lichána léewidaca calisa tácoowa liá'a Jesúsca. Jáiwa náawacau lirrú íchaba wérrí chóniwenai, néenee Jesús írrau áabai lancha rícula lierra calisa yáacu, jáiwa liwáawai, nácula chóniwenai máacau litácoowa. ² Néenee léewida nayá íchaba nácu chá'a licábacanaayu. Liyú liá'a léewidau'u limá nali: ³ “Éemi liáni: báqueerri cáabanacai liáu licása banácali ími. ⁴ Liáabana'inaa liyáca áabata lími cáu líucha injíbaa lícu, náinu náa'a míshiiduca jáiwa náaya jini. ⁵ Áabata cáu líibi íibaca, jinícta saíca cáinabi, lierra banácalica, jáiwa lipáquiau madéjcata, jócala saíca cáinabi, dujíwalanaa liá'a cáinabica; ⁶ Néenee cáiwia éema jini lipáquia'inaamiu jiniwata lijíchui, máacarra jini. ⁷ Áabata léena liá'a banácalica cáirriu túwirri íibi, jáiwa túwirri dáwinawai línuua jini jócu liá litawai. ⁸ Ne áabata liá'a banácalica cáirriu saíquitacta cáinabi, lidáwinawai liá litau saíca; áabata yáa litau léjta treinta bátuinaa, áabata sesenta litau ya áabata cien.” ⁹ Ne Jesús túculedani mawi: “Náa'a wáalianai nawibau, néemi'a.”

Jesús ma tánda liméda licábacanaa

(Mt 13:10-17; Lc 8:9-10)

¹⁰ Néenee liáwinaami, Jesús máaca'inaamiu bácai, náa'a yéenai urrúni lirrú náajcha náa'a doce léewidanicoo, nasáta néemiu Jesús tánashia liwówai limá léji líeni licábacanaaca. ¹¹ Jesús éeba'ee limá'ee nali: “Iyá Dios wána yáa léena jócai náa léena liwánacaalactaca shínaaca; ne náa'a jócani éebida Dios nácu numá nali quinínama licábacanaayu, ¹² quéewique'e nacába mawí, ne jócai nacába, ne mawícta

éemica jócai éemi, quéewique'e jócai éejoo Diosru, ya tándawa jócai Dios pérdonaa nayá."

Jesús úwa liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica
(Mt 13:18-23; Lc 8:11-15)

¹³ Jáiwa limá nali: "¿Iyá jócani yáa léenaa éemi licábacanaa liéni? ¿Chíta quéewoo yáa léenaa éemi quinínama áabata?" ¹⁴ Liá'a yáabaneerri líimi chaléjta liá'a íiwadedeerri Dios shínaa chuánshi. ¹⁵ Ái áabi chaléjta líimi cáirricoo iníjbaa lícu: Néemini liá'a Dios shínaa chuánshi, ne liáwinaami néemicani líinu liá'a Wawásimi ya lijéda liá'a Dios chuáni yáairri nawówa lícu, léjta míshiidu íyau'u banácali íimi cáirricoo iníjbaa lícu. ¹⁶ Ái áabi já'a léjta líimi liá'a náabanani íiba íibi: Éemenai Dios chuáni narrishibia nawówa yáajchau ya néejoo Diosru, ¹⁷ ne jócala liwáalia lijíchu sáica, léjta banácali íimi cáirricoo íiba íibi, jócu léewa machácani liyáca; táda linácueji, Dios chuáni nácueji naméda máashii nali, jócai namáaca nawówa Dios nácu, tánda néewa nacáacoo Dios chuáni yúcha. ¹⁸ Áabi chaléjta ná'a líimi náabanani túwirri íibi: Éemenai Dios chuáni, ¹⁹ ne ná'a shínaashica yéenai áani cáinabi ita'aa, nawána urrúni liwówa bájjala, lináinaa liá'a ricucái lichálujueda nayá, nawówaiceta nawáalia quinínama cábacanaa. Quinínama liáni liwáaroo nanácu, ya jócu línda nadáwinacoo Dios chuáni nácu, léjta banácali jócai éewa liá litau. ²⁰ Ne ái áabi éemenai Dios chuáni ya narrishibiani, nayá médenai sáicai, chaléjta líimi náabanani sáicacta cáinabi. Áabi néenaa náani cháí léjta lítau yáainai treinta lítau bátui líimi nácu, naméda píituica, áabi chaléjta yáirriu lítau sesenta, naméda íchaba mawí, ya áabi chaléjta yáairri cien lítau, naméda bájjalanaa.

Jesús táania licábacanaa liá'a lámparaca
(Lc 8:16-18)

²¹ Ne limá'ee nali lécchoo: "¿Ne léquichoo naínda áabai lámpara namáacani cajón yáajaba ya cama yáajaba? Jócai, áabai lámpara namáacani áacai, líquénique'e. ²² Chacábacanaa, jini éenaa libáyacoo líucha quinínama liá'a léenaajoo, jini cabáyaintai máacacoo. ²³ Náa'a nawáalianai nawíbau, néemique'e." ²⁴ Ne limá'ee nali lécchoo: "Yáa liwówanaa linácu sáica liá'a éemini lécchoo. Ne liá'a néenee dáuca liyú Dios éeneda iyá lécchoo; ya liáminaa irrú mawíjoo. ²⁵ Liá'a éemerri sáica, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi sáica, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá pérderri'inaa liá'a píitui rimi líáni léenaa nácu."

Jesús táania licábacanaa liá'a líimi dáwinerricoo

²⁶ Jesús má'ee lécchoo: "Dios wánacaala chacábacanaa jicá'a báqueerri washíalicuerri yáabaneerri liáabanacaalau cáinabi ita'aa: ²⁷ Chacábacanaa újni jimácta, chacábacanaa újni cábichu liyá, chacábacanaa léjta táayee, léjta éerrinacu, liá'a líimi páquerri dáwinerriu jócai liá léenaa dáwinaw'u. ²⁸ Liyá jájju liá'a cáinabica liwána: Quéechanacu lipáquiau áabai máashiibeeca, néenee lidáwinau liwínaca, néenee liáwinaami líta cámuishederri'inaa linánaa. ²⁹ Jáicta salírri lítai, liwína jini, jiniwata jái yácai léerdi rícuwai." Cháwa jáicta amáarra líáni éerrica, Dios yúcaminaa wayájoo, o lírrishibiaminaa wayájoo áacairra.

Jesús táania licábacanaa liá'a mostaza úmica
(Mt 13:31-32; Lc 13:18-19)

³⁰ Jesús má'ee lécchoo: "¿Chíta licábacanaa irrú jini Dios wánacaala? ¿Tánayu ta wéewa wacómparaqui jini? ³¹ Chaléjta mostaza íimi náabanane cáinabi ita'aa. Léwa áabai banácali íimi mawí píituica yáairri quinínama cáinabi ita'aa. ³² Ne liáwinaami náabana'inaa jini, jáiwa lidáwinawai mawí máanui quinínama banácali yúcha, léjta áabai áicuba, linácai máanui namái míshiidu éenaa naméda nábanau, libáinaa yáajba. Cha lécchoo, liá'a Dios chuánica náúiwani ya lichána píitui rimiyu, néenee lidáwinawai máanui limédacuwai."

Liá'a limédani Jesús licábacanaayu
(Mt 13:34-35)

³³ Chacábacanaa Jesús éewida nayá linácu liá'a lichuánica, léewida nayá chacábacanaa léjta licábacanaa, limáyu líáni táshia náctala néemiqui jini. ³⁴ Ne jócai limá jini licábacanaa, báawita éewidenaicoo íiwa quinínama báawachala.

Jesús íyabaida cáuli ya marrádaca
(Mt 8:23-27; Lc 8:22-25)

³⁵ Liyáali éerri táayeemi, Jesús má'ee lishínaa éewidenaicorru:

—Wáau bajíala manúa, —limá'ee nalí.

³⁶ Néenee namáaca náa'a chóniwenáica ya natée Jesús lirrícu liá'a lancha liániu liácoo rícu; ya áabi lancha natálideda náacoo liyá. ³⁷ Cawíquinta ñiuerrí cáuli wérri, áabai cáuli cadánani wérri marrádaca íserriu lancha rícula, jái wáuwai cashiámu shiátaiyui. ³⁸ Ne Jesús máairri láiju néenee, ruwáirriu liwíta yáarrubai ita'au. Jái nacáweda jini, namá'ee lirrú:

—¡Quéewidacai! ¿Tánda jini jiwéni jicába wayá báawita jicába waquetácoo wayáca?

³⁹ Jesús bárruawai limá'ee cáulirru, ya limá'ee manuárru:

—¡Jibórroo! ¡machúnuca!

Néenee libárroo cáuli, ya quinínama machúnucai. ⁴⁰ Liáwinaami Jesús má'ee lishínaa éewidenaicoorru:

—¿Tánda bájjiala cáarru iyá? ¿Ái újnibii jócu éebida nunácu já'a?

⁴¹ Ne nayá bájjialani wérri cáarruca, ya nasáta néemiui nayá wáacoo:

—¿Tánashia léji liéni, cáuli ya manúa éewidani lirrú?

5

Jesús chúni báqueerri Gadara sái wálierri íchaba espíritu máashiini

(Mt 8:28-34; Lc 8:26-39)

¹ Jesús bésunau bajíala manúa náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo, áabai cáinabi itala, urrúni áabai chacáaleerri jí'ineerri Gerasa. ² Jáyaali Jesús jiáu lancha rícuha, néenee báqueerri washíalicuerrí rúniu lirrú, wálierri espíritu máashii, ñinu lijúnta lirrícuha náa'a útawi yéenai máanali íibi. ³ Ne liyá yéerri narrícu náa'a útawica liáni washíalicuerrica, jini éewa libájjica, báawita cadénayu. ⁴ Nabájjidanimi íchabachu cadénayu licáaji nácu ya jiárruyu líiba nácu, jiniwata carrúnatai, ne liwíchua náucha liá'a cadénaca ya liá'a jiárruca liwíchua liúchau léchchoo, jini éena libárruedaca. ⁵ Limáu séewirrinaa éerrinacu ya táayee limáidada narrícula náa'a útawica ya náiiibi náa'a dúulica, ya ñinuederriu íibayu. ⁶ Licába'inaa Jesús déecucheji, néenee licánacau litúyau Jesúsru. ⁷ Néenee liá'a espíritu máashii máidada cadánani limá'ee: ¿Táda jiwárruau nuájcha, Jesús, licúulee liá'a Diosca yéerri áacairra quinínama ita'aa? ¡Nusáta Dios yúcha jócubeecha carrúni jináata nuyá bájjiala!

⁸ Limáni liáni Jesúsca ma liyá lirrú:

—¡Espíritu máashii, jijiáu liúcha liárra washíalicuerrica!

⁹ Néenee Jesús ma lirrú:

—¿Tána jiji'inaa?

Ne liyá ma Jesúsru:

—Nují'inaa íchabani, jiniwata wayáca íchabani.

¹⁰ Néenee liá'a espíritu máashiica lisáta'ee bájjiala Jesús yúcha, jócu lijéda nayá báawachala liúcha liá'a cáinabica nayáctaca. ¹¹ Ái íchaba puíti urrúni nalí íyenai dúuli ita'aa. ¹² Táda nasáta Jesús yúcha namá'ee:

—Jibánua wayá nanácula puíti náa'a wawárruaque'iu nawówa rícula.

¹³ Néenee linda náacoo nawárruacoo. Néenee náa'a espíritu máashiinica najiáu liúcha liá'a washíalicuerrica nawárruaque'iu narrícula náa'a puítica, újni dos mil namánabaca, néenee nacánacau danáanshiyu carrátalia íteeji, náa'a puítica nacáacoo manúa yáacala nasácumactala'inau.

¹⁴ Néenee náa'a natúyenai puíti nacánacawai náiiwaque'e chacáalee rículani ya nalí náa'a yéenai bacháida lícu. Néenee náa'a chóniwenai éemenai liáni ñinuenai nacába liá'a bésuneerricoo. ¹⁵ Náiiinu'inaa Jesús néerra, néenee nacába liá'a washíalicuerrica wálierrimi náa'a espíritu máashiica, náa'a espíritu máashiini íchabanica. Nacába liyá wáairriu, líbala rícu, jái sáica wítee, cáarru nacábaqui jini. ¹⁶ Néenee náa'a cábeneemi liá'a bésuneerricoo, náiiwadeda nalí chítashia libésunau'u jiliá'a washíalicuerrí wálierrimi náa'a espíritu máashiinica, ya nanácu léchchoo náa'a puítica. ¹⁷ Táda linácueji nasáta Jesús yúcha nawówa yáajchau, queéwíque'e liácoo nashínaa cáinabi ítacha, jiniwata cáarrui nacábaca linácu liá'a Jesús médanica.

¹⁸ Jesús wárrua'inau liyáca lancha rícula liáque'iu, néenee liá'a wálierrimi náa'a espíritu máashiini lisáta liúcha liwówa yáajchau liáque'iu liájcha. ¹⁹ Ne Jesús jócai índa liácoo liájcha, limá lirrú:

—Jiáu jíibana néerrau jéenajinai íbirrau, jíiwadeda quinínama liáni jiwácali médani jirrú ya chítashia carrúni jináatau'u licába jiyá jini.

²⁰ Néenee liá'a washíalicuerrica liáwai, ñineda lichánacoo liiwadadaca narrícula náa'a chacáaleeca Decápolis shínaaca, liá'a Jesús médanica lirrú, ya quinínama namáacau nacáarrudacoo.

Jesús chúni Jairo míyacaula, ya báquetoo ínetoo dúnuechoo líbala

(Mt 9:18-26; Lc 8:40-56)

²¹ Quéécha'inaa Jesús éejuacoo lichuácoo bajíala manúa, náawacau lirrú íchaba chóniwenai, liyá yáairri manúa tácoowa. ²² Liyáalimi línu liá'a liwácali liá'a báqueerrica nawácanai náa'a sinagogaca, jí'ineerri Jairo, licába'inaa Jesús litúyau líba néeni. ²³ Liyá sáteerri wérrri, liwówa limá lirrú:

—Numíyacaula máanaluyaca; jíinu jicháanaa jicáajiu runácu saícaque'e ya cáwique'e ruyá.

²⁴ Jesús yáau liájcha, ya íchaba chóniwenai yáau liájcha bádada yáaquenaiu litéeeji. ²⁵ Náibi náa'a chóniwenai báquetoo ínetoo bálinechoo doce camuí, íirrai éechani.

²⁶ Carrúni jináatau bájalanaa íchaba médico cáaji ricueji, rugásta quinínama liá'a ruwáalianimica, jiní wéni rulí, mawú rubálinacuwei. ²⁷ Ruéemi'inaami cáwanaa Jesús chúnica, jáiwa ruáni ínetooa rurrúniu liwójuna íteeji, chóniwenai íbi, jáiwa rudúnu Jesús íbala nácu. ²⁸ Jiníwata rumá'ee ruliwoo: “Nudúnucta líbala nácu, saícaminaa nuyájoo”. ²⁹ Liyáalimi, liá'a íirraica libárrroo rúcha, ya rusintia rutácai rushínaa bálinaaalashi saíca ruyái. ³⁰ Jesús, yá'inaa léena líjiácoo liá'a lidánanica lináwau licába chóniwenairru, ya lisáta léemiu nayá:

—¿Tána dúnú núbala nácuí?

³¹ Lishínaa éewidenaicoo ma lirrú:

—Jicába chóniwenai bádada yáaquenaiu, ya jisáta jéemiu “¿Tána dúnú nuyái?”

³² Ne Jesús licábateda litéeejiu, tánashia licába dúnú liyái. ³³ Néenee ruá'a ínetooa, cáarru wérrri chéchinecho ruáca léena liá'a rubésunaucoo, jáiwa ruáwai rutúyacoo lináneewai, ruiíwa lirrú quinínama yáawaiyi. ³⁴ Jesús ma rulí:

—Numíyacaula, jéebidaca nunácu jisánawai. Jíá namówai chajiwíteemija'a ya saíca jiyái.

³⁵ Újnbii Jesús táaneerri liyáca, náinu lirrú áabi líbana néenee liá'a sinagoga wácanai, namá'ee lirrú liá'a samáshta sáljinaacarru:

—Jimíyacaula máanaluyi. ¿Táda jijódia liá'a quéewidacaica?

³⁶ Ne Jesús, jiní limédaca nawánacaala, limá sinagoga wácalirru:

—Ocáarru jiyá, jéebida nunácu cháji'i.

³⁷ Ya nayárrimi já'a táldeda liyá Pé'eru, Santiago ya Juan, Santiago éenajirri. ³⁸ Línu'inaa líácoo líbana néerra liá'a sinagoga wácalica, Jesús éemi nawítama ya licába chóniwenai íchaca ya namádadaca. ³⁹ Liwárrroo ya limá nalí:

—¿Táda bájala iméda iwítamau ya ícha chárra? Ruá'a samáshta jócau máanalí, máichocho ruyáca.

⁴⁰ Náa'a chóniwenai nacáida Jesús nácu, ne liyá liwána najiácoo bináawala quinínama, ya liwína rusáljinaa ya rutúwa ya náa'a liájcha sánaca, liwárrroo ruyáctala ruá'a samáshtaca máanaluyca. ⁴¹ Liwína rucáaji nácu ya limá rulí:

—Talita, cumi (liwówau'i limáca: “míyácau, numá jirrú jibárrroo.”)

⁴² Liyáalimi, ruá'a míyácau, wáalechoo doce camuí, rubárrroowai ya rujínawai. Ya chóniwenai nacáarrudau nacábacani. ⁴³ Ne Jesús bánua wérrri nayá jiní éecharru náiiwani, ya jáiwa libánua náaque'e rúya ruá'a samáshtaca.

6

Jesús Nazaret néeni saí

(Mt 13:53-58; Lc 4:16-30)

¹ Jesús jíerriu lítacha cáinabi néenee liáwai lishínaa cáinabi néerrau, ya lishínaa éewidenaicoo yáaineu liájcha. ² Línu'inaa liá'a éerri nawówa íyabactacoo, lichána léewidacai sinagoga rícu. Manuábani chóniwenai, néemi ná'ee Jesús éewidaca, nasáta néemiu nacáarrudau néemicani:

—¿Tanácucha léewidau léji liéni bájala liá'a léena? ¿Tanácucha lijéda léji liéni liwíteeshica ya léji liéni jócai wacába cáji limédanica? ³ Léwa carpintero líani, María cúuleeca, Santiago, José ya Judas ya Simón léenajirri, léenajinai ína yáainai wáibi áani.

Tánda jóca néewa naméda liwánacaala. ⁴ Ne Jesús má'ee nalí:

—Quinínama cáinabi naméda liwánaca liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu, ne jócaita lishínaa cáinabi ita'au, jócaita léenajinai íbi ya líbana rícu.

⁵ Jóca léewa liméda jócai wacába cáji, bácai rími licháanaa licáajiu nanácu áabi nabálineneecoo ya lichúnique'e nayá, jiníwita jócala quinínama néebida linácu.

^{6a} Licáarrudau licába nayá jócala chóniwenai éebida linácu.

Jesús b́anua lish́inaa éewidenaicoo náiiwaque'e Dios ẃanacaalactala

(Mt 10:5-15; Lc 9:1-6)

^{6b} Jesús j́inaniu chacáalee j́ubini ŕimi urrúni léewida limácoo. ⁷ Limáida nayá náa'a doce éewidenaicoo Jesús yáajcha, jáiwa libánua j́ini ch́amatanaa, liá nadánani najédau'inaa espírítu máashiini. ⁸ Jáiwa limá nali j́ini béecha natéeni inj́baa lícu, báajui ŕimi licháque'e. J́oca néewa natée ch́acala ya páani ya warrúwa. ⁹ Néewa nasúwa cotiza, ne j́oca natée íbalashi áabai ŕimi. ¹⁰ Limá'ee nali:

—Jáicta iwárroo áabai chacáalee ŕiculai, imáacau áabai cuíta lícu já'a cáashia yáacoo néenee. ¹¹ Táshia j́octa nawówai narrishibia iyá j́ini, j́octa nawówa néemirru, ij́iáu líucha icúsudau íiba tábiu, quéewique'e jái náiiwa nali b́esuneerri'inaacoo.

¹² Néenee najíawai náa'a éewidenaicoo namá'ee chóniwenairru néejuedaque'e nayáu Diosru. ¹³ Íchaba espírítu máashii najéda léechoo, ya íchaba nachúni b́alineneu nachánaa nanácu aceite.

Herodes b́anua náiihua Juan Bautístaca

(Mt 14:1-12; Lc 9:7-9)

¹⁴ Rey Herodes léemi natáania Jesús nácu, líiwanaa cáarralia'eewoo quinínama. Ya limá'ee Heródesca: “Juan Bautista jái cáwacuawai báaniu, tánda liwáalia lidánaniu, limédau j́ocai wacába cáji.”

¹⁵ Áabi má'ee: “Léewa liá'a íiwadedeerri Dios chuáni b́ainacu Elías ya áabi: Chaléjta íiwadedeerri Dios chuáni b́ainacu sánamica.”

¹⁶ Ne Herodes, léemi'inaa lé'ilieni, limá'ee:

—Juan waliérta, nuyá wána nawíchua livíta, ne léejoo licáwacuawai.

¹⁷ Ruwánaca ruá'a Herodíasca, Herodes wána nawína Juan ya nawána nabájicani cadénayu ya nawárrueda cuíta manúmai ŕicula, Herodías línu liá'a Felipeca, éenajirri liá'a Herodes, ne Herodes cáaserri ruájcha. ¹⁸ Juan má'ee Heródesru: “J́oca jéewa j́iwáalia j́iinuyu wáni, j́iniwata j́eenajirri ínu.”

¹⁹ Herodías máashii rucába Juan limáca rulí j́oca ruéewa rumáacoo liá'a Herodes, ne ruwówaine ruínuaca; ne j́ocai ruéewa ruínuaca. ²⁰ J́iniwata cáarruca Herodes, yáa léenaa liyá washílicuerri sáicai wítee ne litúyani. Libánua namáidaca quéewique'e litáaniani lirrú, báawita léemicani j́ini léewa limédacani, Herodes sáictaimi éemi Juan mánica. ²¹ Né'e Herodías rucába'inaami éerri ínu rulí léjta ruwówau ruínu Juan, ne línu'inaa'ee lirrú liá'a Herodes licúmplia camuí, liméda áabai fiesta máanui nali náa'a nawácanai mawí máanuca ya nali náa'a chóniwenaca cawéni wérrri náa'a Galilea sánaca. ²² Né'e Herodías miyacaula, ruwárroo sáictactata wérrri nawówa ŕicula, Jáiwa'ee ruwáila, jáiwa'ee Herodes ligústaa wérrri ya náa'a íyanai liájcha, ne rey má'ee rulí ínetooca:

—Jísata núcha tánashia j́iwówaini, nuáni'inaa j́irru.

²³ Yá'ee lijúra'eewoo limá'ee rulí yáawaiyi numá j́irru, nuáminaa j́irru tánashia sátani núchai, báawita arrúnua nuá j́irru béewami cáinabi. ²⁴ Jáiwa'ee rujiáwai rusáta ruéemiu rutúwau:

—¿Tána nusátai?

Jáiwa'ee rumá rulí:

—Sáta Juan Bautista wíta.

²⁵ Ruá'a ínetooca jáiwa'ee ruwárroo madéjcanaa liyácta liá'a reyca, ya rumá'ee lirrú:

—Nuwówai madéjcanaa jíá nulí Juan Bautista wítami mitájia ŕicu, quéewique'e quinínama cábacani.

²⁶ Rey éemi'inaami ruchuáni, jáiwa máashii liwówai; ne lijúracala'eewau nanáneewa náa'a chóniwenai limáidanica, j́ocai liwówa liásacala rúcha liá'a rusáta líucha. ²⁷ Néenimichu'e libánua báqueerri soldado lish́inaa wánacaleerri ŕiceuji litéque'e lirrú Juan wítami. ²⁸ Liá'a soldado liáu cuíta manúmai ŕicula, jáiwa liwíchua Juan wítai, jáiwa litée mitájia ŕicu j́ini. Jáiwa'ee liá rulí j́ini ruá'a ínetooca, ne ruyá jáiwa ruá rutúwarru j́ini.

²⁹ Náa'inaa léenaa j́ini náa'a máinecoo Juan yáajcha, jáiwa nawína limáashiicaimi, jáiwa'ee náau nabáyaqui j́ini.

Jesús yáa cinco mil washílicuenai íya

(Mt 14:13-21; Lc 9:10-17)

³⁰ Quéecha'inaami néejooocoo chacáalee ŕicucha náa'a Jesús b́anuani náiiwadeda Dios chuáni, náawacau Jesús yáajcha, náiiwadeda lirrú quinínama liá'a namédanica ya liá'a néewidauca. ³¹ Jesús má'ee nali:

—Ínuchera, iyáawoo iyábitau wá'au wawówa íyabactacoo íchaitaa á'a wáunamactaca.

Jiniwata íchaba chóniwenai yáainaiu ya éejuenaiu, nayá jini nali yáarrushi náayau'inaa. ³² Jesús ya lishínaa éewideneubinica yáainaiu áabai lancha rícu chaléeni wáunamactalaca. ³³ Ne íchaba cába náacoo, ya nacúnusia nayá; néenee quinínama náa'a chacáalee rícu sánaca nacánacau néerra, náiiu'e nabéecha. ³⁴ Liúrrucua'inaawai lancha rícuca, licába íchaba chóniwenai, jáiwa'ee carrúni jináata licába nayái, jiniwata yáainai bácaínaa léjta oveja jinícta shínaa pastor; ya jáiwa léewida nayái íchaba Dios chuáni nácu. ³⁵ Táicala náawacau lirrú náa'a lishínaa éewideneu namá lirrú:

—Jái táicala cái áani jiníctawa yáairri líáni. ³⁶ Jáiwa jináwau nali náa'a chóniwenai, quéewique'e náau bacháidala ya chacáalee júbini yáainai litéjeji ya nawéni íyacaishi náayau.

³⁷ Ne Jesús má'ee nali:

—Yáa náaya iyá.

Namá'ee:

—¿Jiwówai wá'au nawéni páani, cháí léjta tráawajo doscientos éerri tácani liwéni, quéewique'e wáa náaya? Íchabani, jócani wénaa wáa íya.

³⁸ Jesús má'ee nali:

—¿Ta mánabaca páani iwáalia jini? Yáau icábacani.

Quéecha'inaa nacábaqui jini, namá lirrú:

—Cinco páani rími ya chámai cubái.

³⁹ Jáiwa limá nali libánua nayá nawáaque'eu macáishita imíshi ulé ita'aa. ⁴⁰ Jáiwa nawáawai macáishita áabi wáau cien ya áabi cincúentanaa. ⁴¹ Néenee Jesús wina licáaji rícuu, liá'a cinco páanica ya náa'a chámai cubáica, jáiwa licába áacairra, liá saícai Diosru, litúcueda liá páanica lishínaa éewideneurru nachújidaque'ini chóniwenairru. Lichújida lécchoo liá'a chámai cubáica quinínama chóniwenai nácu. ⁴² Quinínama náaya cáawaina wérrí namáacau saícta nawówa. ⁴³ Jáiwa náawaqueda léenaami liá'a máaquerricoo páanica ya cubái ya nacámusheda doce canastas. ⁴⁴ Náa'a íyenaicani liá'a páanica cinco mil washíalicuenai.

Jesús jinerrii shiátai náani nácu
(Mt 14:22-27)

⁴⁵ Jesús nisa'inaa'ee liá chóniwenai íyai, liwána'ee nawáruacoo náa'a lishínaa éewideneu lancha rícula nabésunaque'iu libéecha bajíala áabai chacáaleerra jí'ineerri Betsaida, nácula libánua náacoo náabana néerrau náa'a chóniwenai. ⁴⁶ Linisa'inaa'ee libánua náacoo náabanaa néerrau, lijíáu dúuli itala lí'óraca. ⁴⁷ Néenee samásama'inaa, liá'a lanchaca jái ya béewami manúa. Yá Jesús máaquerrui macáshtai bácai; ⁴⁸ licába'ee tráawaju natéeniaca, cáuli cánacacaa'eewoo najúnta. Ujnicáta'inaa'ee, lirrúni'eewoo nanácula jinerri'eewoo shiátai náninacu jái'e wówai libésunacuwai. ⁴⁹ Nacába'inaa'ee lijínacoo shiátai náninacu, napénsa'ee natuí rícusai cháí léjta wówanaashi, néenee namáidada'ee; ⁵⁰ jiniwata nacába'ee quinínama cáarru'e nacábacani. Ne madéjcanaa litáania náajcha limá'ee nali:

—¡Nuyácani, saícta iwówa! ¡O'icáarrudau!

⁵¹ Linisa'inaa'ee litáania náajchai, liwárrua'eewoo náajcha lancha rícula. Linisa'inaa'ee liwárruacuwai, cáuli íyaba'eewowai, nacáarrudau wérrí'e nacábacani. ⁵² Jócta néenaa nédacanicoo linácu páanimica, nawítee cabálini, jócala néenaa náa léenaa saíca Jesús nácu.

Jesús chúni'inaa bálíneecoo Genesaret rícu sánaca
(Mt 14:34-36)

⁵³ Jesús lishínaa éewideneu yáajchau nabésunau bajíala manúa náiiu lijí'inacta Genesaret, nabájita nashínaa lancha manúa tácoowa. ⁵⁴ Cawíquinta najiá'inau lancha rícuca náa'a chóniwenai náa léenaa Jesúsqui jini. ⁵⁵ Najíá'eewoo quinínama lirrú liá'a nayáctaca, nachána'ee natéca liárrubai ita'au náa'a bálíneecoo nácta léenaa Jesús yáaca. ⁵⁶ Táshia Jesús wárruactau liácoo jini, báawita báawachalacani, chacáalee júbini rícula, o chacáalee rícula o bacháida lícu, najéda náa'a bálíneecoo bináawala ya namésuda Jesús wówa nadúnuque'e líbala númacua nácu; ya quinínama nadúnuenai linácu namáacau saíca nayái.

7

Liá'a wáneerri casácula washíalicuerri
(Mt 15:1-20)

¹ Narríniu lirrú fariséoca Jesúsru, náajcha náa'a áabi quéewidacani ley shínanaaca ínuenai Jerusalén néenee. ² Náani, nacába'inaa néenaa náa'a Jesús shínaa éewidenaicoo, náaya nacáaji sáculau, liwówau'i limáca, jócu nabádeda nacáajiu éerri jútainchu, natáania máashii nanácu. ³ Jiniwata náa'a fariséobini ya quinínama judiobinica nasíguia naméda nawítee báinacu sáimi, jócani íya jócta nabádeda nacáajiu léjta arrúnaa nabádedacani. ⁴ Ya néejo'inau nawéniqui téejica, jócau íya jóctanaa nabádeda icáajiu libéecha. Ya lécchoo nawáalia íchaba áabi witeeshi, léjta nabádedau báasu, náa'a jáarru, náa'a mulíquia jíarru shínaa ya náa'a camaca. ⁵ Táda, náa'a fariséobini ya náa'a quéewidacani ley shínaa nasáta néemiu Jesús:

—¿Táda jishínaa éewidenaicoo jócani síguia naméda nawítee báinacu sáimi, jócta náaya nacáajiu masáculai?

⁶ Jesús éeba'ee nayá:

—Sáicai litáania nácu liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacu Isafasca ishínaa chámai wítee, litána'inaa linácu:

'Liéni chacáalee nanúmayu natáania nanácu sáica,
ne nawówa déecuchai ya núcha, jócani éemi nulí.

⁷ Jini sírbiani naméda culto nulí,
nashínaa néewidacala washíalicuerri wánacaala.'

⁸ Táda íya imáaca liá'a Dios bánuani namédacala, quéewique'e nasíguia naméda nawítee báinacu sáimi washíalicuerri shínaa.

⁹ Lécchoo limá nalí:

—Quéewique'e nawáalia mamáarraca naméda nawítee báinacu sáimi, íya bésuneneu liwícau liá'a Dios bánuani imédaca. ¹⁰ Táda Moisés ma: 'Caníinaa jícaba jisáljinau ya jítúwa', ya liá'a mándisierrri jisáljinau ya jítúwa, éewerri máanalica. ¹¹ Ne íya imá yáawacaala báqueerri washíalicuerri éewerri limá lisáljinarru o litúwarru: "Jócu nuéwa nuyúda jiyá, jiniwata quinínama liá'a nuwáalianica 'corbán' (liwówau'i limáca, fréserriu Diosru)"; ¹² ya lécchoo yáawacaala tánashia máirri liéni jái jócai arrúnaa yúda jisáljinau o jítúwa. ¹³ Chái líerra íya quini wéni liá'a Dios bánuanica liyú liá'a naméda liwítee báinacu sáimi liá'a ibésunaidani irrú wáacoo. Ya iméda áabata íchaba méenaami áabenamai.

¹⁴ Jáiwa Jesús máida chóniwenai ya limá:

—Éemi nulí quinínama ya yáa léenaa éemica: ¹⁵ Jini liá'a wárruerricoo bináaweji (iyacaishi wáayanica) léewa máashii liméda chóniwenai. Liá'a líerricoo washíalicuerri wówa lícueji liyáwa wáneerri máashii chóniwenai. [¹⁶ Iyá wáalenee iwíbau éemiu.]

¹⁷ Quéecha'inaa Jesús máaca chóniwenai ya liwárruoo cuíta lícula, lishínaa éewidenaicoo nasáta néemiu liyá linácu liáni léewidauca. ¹⁸ Liyá ma nalí:

—¿Cha íya lécchoo jócai yáa léenaa? ¿Jóca yáa léenaa éemi quini liá'a wárruerricoo bináawe éewa máashii liméda chóniwenai, ¹⁹ táda jócai wárruoo wówashí rícula, jócta yáawaishi rícula, quéewique'e liáwinaami lijiácoo tácaishi yúcha?

Liyú liáni léewidauca liwówa limá quinínama íyacaishi masáculani. ²⁰ Limá lécchoo:

—Liá'a jíerricoo washíalicuerri yúcha, ta liyá méderriu casáculai liá'a washíalicuerri. ²¹ Táda lirrícueji, liwówa limáca, nawówa lícueji náa'a washíalicuenaica, najiáu náa'a máashiini ínuerri nawíta lícu, máashii namédani náinaayu, náa'a nédishí, cáinuacabini, ²² náa'a báawachala líinu yúchau, wówairri lirrúwoo quinínama, náa'a máashiicaica, liá'a cháluedacalashi, náa'a ísadenecoo naméda máashii, cadéni cába áabi shínaa, náa'a númashi yúwica, sáictai cábacoo áabi yúcha, ya cháucta liwítee pénsaca. ²³ Quinínama náani méenaami máashiinica jíaneu narrícueji ya naméda máashii chóniwenairru.

Báquetoo báawatau éebidechoo Jesús nácu
(Mt 15:21-28)

²⁴ Néenee lijiáu Jesús lítala liá'a cáinabi jí'ineerri Tiro. Liwárruoo áabai cuíta rícula, jini liwówaini yáa léenaa; ne jócai léewa libáyacoo. ²⁵ Madéjcanaa ruá léenaa rutúwa ruá'a báquetoo miyácauca wáalechoo áabai espíritu casáculai, ruyá ruáni ínetooca ruíinu rutúyacoo Jesús íiba néeni. ²⁶ Ruá'a ínetoo áabai cáinabi báawata ítesana, yéechoo sirofenicia rícu. Néenee ruáu, ya rusáta bájjiala Jesús quéewique'e líjéda rumiyacaula yúcha liá'a demoniaca. ²⁷ Ne Jesús ma nulí:

—Jída náaya quéecha náa'a néenibica náa'a judíobinica, jiniwata jócai saíca néda náucha páani náa'a néenibica náaque'e nali náa'a áulica, náa'a báawacha sánaca.

²⁸ Ruyá ruéeba liúchani:

—Jajá, nuwácali, ne cáashia áuli íyene mésa yáajaba lítabi náidani cáacoo náa'a néenibica.

²⁹ Jesús ma ruli:

—Jiyá táaniechoo saíca; jéewa jiácowai. Liá'a demonioca jái jiáacoo jimíyacauala yúchai.

³⁰ Jái'inaa ruínu rúbana néerrau, ruínu rumíyacauala cama ita'aa, ne demonio jái jiáacoo rúchai.

Jesús chúni báqueerri jócai éemi ya jócai táania

³¹ Jesús éejoo lijíacoo lítacha liá'a cáinabi jí'ineerri Tiro, ya libésunau Sidón, ya náa'a chacáalee yáaine lirrúcu liá'a cáinabi jí'ineerri Decápolis, línu Galilea shínaa manúa néerra. ³² Néeni nainda lirrú báqueerri jócai éemi ya jócai táaniaca, ya nasáta liúcha lichánaque'e licáajiu linácu. ³³ Jesús téee báawachala, náucha náa'a chóniwenai, liniqui licáaji shíwianaa liwíba rícu, ya jáiwa lérrueyu lidúnu línane. ³⁴ Jáiwa, licába áacairra, léējueta licálesau máanui ya limá lirrú liá'a washílicuerrica: “¡Efata!” (liwówa limáca, “¡jiméecu!”).

³⁵ Liyáalimi, liwíba liá'a jócani éemi liméecuwei, ya línane máacau saíca léewa litáaniacai saícai. ³⁶ Jesús bánua nayá jini éecharru náiiwani; ne áawita libánua jócubecha náiiwani, mawí náiiwadedaca. ³⁷ Bájalai nacáarrudacoo nacábaca, namá: “Quinínama liméda saícai. ¡Cáashia léewa liméda náa'a jócani éemi néemique'e ya náa'a jócani táania natáaniaque'e!”

8

Jesús yáa cuatro mil chóniwenai íya

(Mt 15:32-39)

¹ Áabai éerri báaniu náawacau íchaba chóniwenai ya jini nawáalia náaya'inaaca, Jesús máida lishínaa éewidenaicoo ya limá nali:

²—Nusíntia carrúni jináata náani chóniwenai, jiniwata jái matálíi éerri nayá nuájcha áani ya jini wáaliani náaya'inaa. ³ Ya nubánuacta nayá jini náayaca nábana néerrau, néewa májina nayá injbaa lícu, jiniwata áabi ínuene déecucheji.

⁴ Lishínaa éewidenaicoo néeba liúcha:

—¿Ne chíta quéewoo wáa náaya áani, jinícta yéerri?

⁵ Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Chíta máanaba páani iwáalia iyá jini?

—Siete —néeba nayáni.

⁶ Néenee libánua nawáacoo náa'a chóniwenai cáinabi rícu, liwína licáaji rícu náa'a siete páanica, ya néenee liáwinaami liá saíca Diosru, lipúrraidá ya liá lishínaa éewidenaicoorru, ya nayá jáiwa nashírrida chóniwenai nácu. ⁷ Nawáalia lécchoo jócai íchaba cubái rími; Jesús yá saícai Diosru nanácu, ya lécchoo libánua nashírrida. ⁸ Quinínama náayaca cáashia namáacacoo cáawaina, ya újnibii cashiámuí siete canasta liyú liá'a litábimi máaquerricoo. ⁹ Náa'a íyeneca urrúnini yáca cuatro mílru. Jáiwa Jesús líwa lináwau, ¹⁰ liwárruo lancha rícula lishínaa éewideneu yáajchau, ya líau liá'a cáinabi jí'ineerri Dalmanuta.

Náa'a fariséobini nasáta áabai señal jócai nacába cáji

(Mt 16:1-4; Lc 12:54-56)

¹¹ Náiiinu náa'a fariséobinica naméda yáacacoo Jesús yáajcha. Ya quéewique'e naméda lirrú áabai trampa, nasáta liúcha limédaque'e áabai jócai nacába cáji, quéewique'e néeneda yáawacta Dios bánuajani. ¹² Jesús léējueta licálesau máanui ya limá:

—¿Táda nasáta náani chóniwenai áabai jócai nacába cáji? Nuyá yáawai numáca irrú jiníminaa numédani icába.

¹³ Néenee limáaca nayá, ya léejoo liúrrucocoo lancha rícula líau bajíala manúa.

Éewidacaishi jócai yáawaiyi nashínaa náa'a fariséobinica

(Mt 16:5-12)

¹⁴ Náa'a éewidenaicoo Jesús yáajcha namiya máecha natée iyacaishi, ya bánai rími báhshida páani nawáalia lancha rícu. ¹⁵ Jesús íiwa nali:

—Icába, yúchau liá'a levadura fariséobini shínaaca ya lécchoo liá'a Herodes shínaaca.

¹⁶ Ne jócu náa léenaa néemi Jesús wówaini limáca, náa'a lishínaa éewidenaicoo Jesús yáajcha, natáania'ee nali wáacoo:

—Limá walí liáni jócala waínda páani.

¹⁷ Jesús yáa'inaa léenaa, limá nali:

—¿Táda imá jinica irrú páani? ¿Újnibii jócai yáa léenaa éemica jini yáaca léenaa? ¿Iwáalia iwíteu cabálini wérri? ¹⁸ ¿Iwáalia ituíu ya jócai icábaca, ya iwiba jócai éemi? ¿Jócu édacani? ¹⁹ Quéecha'inaa nuchújida cinco páani nanácu náa'a cinco mil washíalicuenai, ¿chíta máanaba canasta cashiámui lishídami yáawacaida jini?

Nayá éeba:

—Doce.

²⁰ —Ya quéecha'inaa nuchújida náa'a siete páani nanácu náa'a cuatro milca, ¿chíta máanaba canasta cashiámui yáawacaida jini?

Nayá éeba:

—Siete.

²¹ Néenee limá nali:

—¿Újnibii jócu yáa léenaa?

Jesús chúni báqueerri matuíyii lirrúcu liá'a chacáaleeca jí'ineerri Betsaida

²² Liáwinaami Jesús ya lishínaa éewidenaicoo náinu áabai chacáalee rícula jí'ineerri Betsaida, néenee náinda lirrú báqueerri matuíyii nasáta liyá nawówa yáajchau lidínuque'e linácu, lichúnique'ini. ²³ Néenee Jesús wína licáaji nácu liá'a matuíyica lijéda báawachala chacáalee yúcha jini. Néenee liwísa lituí ita'aa lichánaa náa'a licáajicoo linácu lisáta léemiu liyá áicta léewani licábaca já'a. ²⁴ Néenee licába liá'a matuíyica limá'ee:

—Nucába washíalicuenai újnini áicubaca ne jíneneu.

²⁵ Néenee Jesús chánaa náa'a licáajicoo lituí ita'aa báníu néenee liwána licábacai. Néenee lichúnuiwai liá'a matuíyica licába quinínama jucámarranaa. ²⁶ Néenee Jesús bánua líibana néerra jini limá lirrú:

—Ojwárruau chacáalee rículajoo, jini jíiwanirru néerrajooni.

Pé'eru máirri Jesús liyáca Mesías

(Mt 16:13-20; Lc 9:18-21)

²⁷ Liáwinaami liéni, Jesús ya lishínaa éewideneu náau náa'a chacáalee júbini lítala liá'a cáinabi jí'ineerri Cesarea Filipo shínaa. Iníjbaa lícu Jesús sáta léemiu lishínaa éewidenaicoo:

—¿Tána namá náa'a chóniwenai tánashia nuyá?

²⁸ Nayá éebani:

—Áabi ma jiyácala liá'a Juan Bautista, áabi ma jiyácala liá'a íwaderri Dios chuáni báinacu Elías, ya áabi ma jiyácala báqueerri néenaa náa'a éewidenai Dios chuáni báinacumi.

²⁹ —Ya iyá ¿tánashia imá nuyái? —lisáta nayá.

Pé'eru éeba líucha:

—Jiyáwa liá'a Mesíasca, liá'a Dios bánuani liméda saícai chóniwenairru.

³⁰ Ne Jesús bánua nayá jócubecha natáania linácu, liyácala liá'a Mesíasca.

Jesús íwadedica limánalica

(Mt 16:21-28; Lc 9:22-27)

³¹ Jesús chánau léewida nayá, Nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca arrúnai'inaa carrúni jináata'inaa médacoo hájjala, ya nacháani nuyá náa'a salínaica, náa'a sacerdotébini wácanai ya náa'a quéewidacani ley shínaa. Limá nalí, nuyá náinuani'inaa, ne matálí éerri rícula nucáwiaujo. ³² Liáni líiwani nalí jucámarranaa. Néenee Pé'eru téé liyá báawachalani ya licáitacani. ³³ Ne Jesús linácuau, licába nalí náa'a éewideneeco ya licáita Pé'eru, limá lirrú:

—¡Jidánau núcha. Wawásimi! Jiyá jócai cába léjta Dios cábau'u, jiyá cáberri léjta washíalicuenai cábau'u.

³⁴ Jáiwa Jesús limáida náa'a lishínaa éewidenaicoo ya chóniwenai, ya limá:

—Tánashia wówairri limédacoo nushínaa éewidenaicoo, limíya máecha liyá jájju, liánaida lishínaa cruz ya jáu nuíshírricu. ³⁵ Jiniwata liá'a wówerri liyá léjta liwíteé wówau'u, jócuminaa línu licáwicau saíca Dios yáajcha; ne liá'a yúquerri licáwicau nunácueji ya linácueji liá'a chuánshi wásedeerrica, liwásedaminajoo. ³⁶ ¿Tána lisírbia washíalicuerri lígáanacta quinínama éerri, ya líucacta licáwicau Dios yúcha báawachala? ³⁷ Jini éeneerri washíalicuerrica lipáida quéewique'e liwáalia licáwicau Dios yáajcha. ³⁸ Áicta áabi báini nunácueji ya nushínaa chuánshi nácueji

nanáneewa náani chóniwenai jócani éebida ya mamáarraca cajícanaani, cha léecchoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca báiminaa nucába liyá, jáicta nuínu nusálijinaa balíbalicta lichúnicayu ya nuájcha majícanaani náa'a ángelbini.

9

¹ Jesús léecchoo limá nali: Numá irrú yáawaiyi néenaa náani yáaine áani nunáneewa jócani'inaa máanali cáashia nacába liá'a Dios wánacaalaca línu lidánaniyu.

Jesús báwachactau
(Mt 17:1-13; Lc 9:28-36)

² Seis éerri liáwinaami, Jesús yáu áabai dúuli áacai itala, litée liájcha yáu Pé'eru, ya Santiago ya Juan. Néeni, nanáneewa, libáwachau licábacanau liá'a Jesúsca. ³ Líibala náawerriu quirrámini, cabálai wéerri quinínama yúcha liá'a nabádedaniquictani.

⁴ Jáiwa nacába Elías ya Moisés táanianai nayá Jesús yáajcha. ⁵ Pé'eru má'ee Jesúsru: —Queéwidacai, ¡sáicai wéerri wayá áani! Waméda matálii cuíta rími: áabai jirru sái'inaa, áabai Moisésru, ya áabai Elíasru.

⁶ Jiníwata náa'a éewidenaicoo cáarrudenai, ya Pé'eru jócai liá léenaa liá'a limáni liyáca. ⁷ Liyáalimi, áabai sáanaí yúrrucocoo nanácu catámuana. Jáiwa áabai chuánshi, jiáu sáanaí íbeji limá'ee: “Léewa nucúulee caníinaí nucába liéni, éemiu lirrú”. ⁸ Liyáalimi, nacába'inaami natéejiu, jiní nacábani náajcha, Jesús bácai rími.

⁹ Nácula náurrucoo náacoo dúuli ítacha, Jesús yáarra nayá jócubecha náiiwadede nayá áabi rúni liá'a nacábanica, cáashia Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca cáwiacoo máanali íbicha. ¹⁰ Linácu jilíeni nawáaliadani nawíta lícuu, áawita nasáta néemiu nayá jájui tánashia léji liá'a licáwiacoo máanalini íbicha. ¹¹ Nasáta'ee néemiu Jesús: —¿Tánda namá náa'a queéwidacani ley shínaaca Elíasca'ee arrúnaí ínu queécha nácu?

¹² Néenee léeba nachuáni:

—Yáawaiyi arrúnaa Elías ínu queécha nácu, liyáminaajoo lichúni quinínamani. Tándawa namá náa'a cáashtaca arrúnaacala Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca carrúni jináatayu ya nacháani nuyá. ¹³ Ne nuyá ma irrú Elías jái ínucai, ne nayá naméda liájcha léjta nawówau, léjta litánau'inimi limáyu'u linácu cháa.

Jesús chúni báqueerri icúulirrijui wáalierrri espíritu máashii
(Mt 17:14-21; Lc 9:37-43)

¹⁴ Quéécha nácu'inaami néejoocoo náacoo nayáctala náa'a áabi néenaa éewidenaicoo Jesús yáajcha, náiiu nanácu íchabani wéerri chóniwenai natéeji, ya áabi queéwidacani ley shínaaca méda yáaqueneu nayá náajcha. ¹⁵ Ne nacába'inaami Jesús, quinínama nacánacau natáa lirrú nacáarrudacalau. ¹⁶ Néenee Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Tána ijútau iméda iyá náajchai?

¹⁷ Ne báqueerri yáairri liyá néeni léeba:

—Queéwidacai, nuínda nucúuleu áani, wáaleerri áabai espíritu máaquerri liyá machuáni. ¹⁸ Tashia nácuca liyácta jini, liá'a espíritu liwínani líucani cáinabi rícula; ya cacáli jiáu liwálicueji, liwána liá'a muéda léu, ya limáacau cadácani. Ne nusáta jishínaa éewidenaicoo yúcha najédaque'e líucha liá'a espírituca, ne jócai néenaa.

¹⁹ Jesús éeba'ee:

—¡Chóniwenai jócani éebida! ¿Cachálita arrúnaa nuyá yáajcha mamáarraca jini? ¿Cachálita arrúnaa nuwánta yáajcha jini? Índa lierra icúulirrijui máyala áani.

²⁰ Néenee natée liá'a icúulirrijui Jesúsru. Ne queécha'inaami espíritu cába Jesús, liwána icúulirrijui cúcunacoo, jáiwa licáu cáinabi rícula liwówanaanicoo cacálíbee jiáu liwálicueji. ²¹ Jesús sáta léemiu lisálijinaa:

—¿Cachálitami liwáalia cháiqui jilierra?

Lisálijinaa éeba:

—Rícué samálitaqui jini. ²² Ya íchabachu lierra espírituca líucani chichái rícula ya shiátai yáacula, línuaque'ini. Jéewacta jimédacani walí, carrúni jináata jicába wayá ya jiyúda wayá.

²³ Jesús má'ee lirrú:

—¿Chíta 'Jéewacta jimédacani'? ¡Quinínama éewacoo lirrú liá'a éebiderri nunácu!

²⁴ Néenee lisálijinaa liá'a icúulirrijuica limáidada:

—Nuyá éebiderri. ¡Jiyúda nuéebida mawí!

²⁵ Jesús cába'inaami náawacacoo íchaba chóniwenai, licáita liá'a espíritu máashii, limá'ee:

—Espíritu jócai índa táaniaca ya mawíbai nuyá wána jijíacoo liúcha liérna icúulirrijuica ya ujéejoo jiwárruacoo linácu mawía.

²⁶ Liá'a espíritu limáidada, liwána icúulirrijui cúcunacoo. Jáiwa lijíáu liúchai, limáacani jicá'a máanali, tánda íchaba ma máanalicalani. ²⁷ Ne Jesús wína licáaji nácu, libárruedaque'ini; jáiwa libárroo liá'a icúulirrijuica.

²⁸ Néenee Jesús wárroo áabai cuíta licúla, jáiwa lishínaa éewidenacoo sáta néemiu liyái nayá bítau:

—¿Tánda jócu wéena wajéda liérna espírituca?

²⁹ Ne Jesús éeba'ee:

—Liéni demonio cháica'a jiáirriu bácai oración ya ayúnouy.

Jesús íiwadeda chámaichu limáanalicau

(Mt 17:22-23; Lc 9:43-45)

³⁰ Quéecha'inaami náacoo chéni, nayáctami nayáca nabésunau Galileai. Ne Jesús jócai liwówai áabi yáa léenaa táshia nayá jini, ³¹ jiniwata éewiderrri liyá lishínaa éewidenaiu liájcha. Limá'ee nalí:

—Nuyá Washiálicuerrri Dios Cúuleeca néntregaani'inaa nayá nalí náa'a washiálicuenaica, ya náinuaminaa nuyájoo; ne matálii éerri ricúla nucáwiaujoy máanalicai yúcha.

³² Ne nayá jócai náa léenaa néemica liúcha cáarru nasáta néemiwani.

¿Tánaji liá'a mawíyii cawénica?

(Mt 18:1-5; Lc 9:46-48)

³³ Néenee náiiu chacáalee jí'ineerri Capernaúm. Nayá'inaami cuíta ricúla, Jesús sáta léemiu nayá éewidenacoo liájcha:

—¿Tána ijútau yáacoo iníjbaa lícui?

³⁴ Ne jáiwa manúma nayái, jiniwata iníjbaa lícuu jútenaiu náinuca tánashia mawí cawénii wérrri náiiibicha. ³⁵ Néenee Jesús liwáawai, limáida náa'a doceca, limá nalí:

—Tánashia wówerri quéecha nácu, arrúnai'inaa náishiirricuu quinínama yúcha, ya lishírrueda nalí quinínama.

³⁶ Jáiwa libárrueda béewami nalí báqueerri samálita, jáiwa liwína liná licúlau jini limá nalí:

³⁷ —Tánashia ríshibierrri nuji'inaa nácu báqueerri samálita léjta liéni, ríshibierrri nuyá; ya liá'a ríshibierrri nuyáni, jócai bábaujta lirríshibia nuyá, ya léchchoo liá'a bánuerri nuyá.

Ne liá'a jócaicta yáa wajúntani, yáairri wáajcha

(Mt 10:42; Lc 9:49-50)

³⁸ Juan má'ee lirrú:

—Quéewidacai, wacába báqueerri jéderrri demonio jijí'inaa nácu, ne jócaica wáajcha sái jini, jáiwa waprúbibia liúcha jini.

³⁹ Jáiwa Jesús éeba'ee:

—Jócai iprúbibia liúchani, jiniwata liá'a méderri jócai nacába cáji nuji'inaa nácu, jócai éewa litáania máashii nunácueji. ⁴⁰ Ne liá'a jócaicta ya wajúntani, yáairri wáajcha. ⁴¹ Matuínami tánashia yáairri írta áabai báasu shiátai iyá Cristo shínaaca, yáawai numá irrú liwáaliaminaa liwénuijoo.

Liá'a carrúnatai cáacoo jícnaashi rícula

(Mt 18:6-9; Lc 17:1-2)

⁴² “Matuínami tánashia wáneerri nacáacoo jícnaashi rícula náani áabi júbini éebidenai nunácu, Dios cástigaa liyá, saíctami náuca manúa yáaculani áabai íiba wérrri liwánacoo nabájini linácula. ⁴³ Ne jicáajiquicta wána jicáacoo jícnaashi rícula, ujiméda máashii, jicá'a liá'a wíchuerrri jicáajiu; saícai jiwárruacoo macáaji áacairra, ne jócubeecha chámai jicáajiyu jiáu jibárruacoo infierno rícula, chaléeni jóctala chichái éewa licháacoo. [⁴⁴ Chaléeni jóctala máanali dalánai, ya chichái jócai chácacajiu.] ⁴⁵ Ne júbacta wána jicáacoo jícnaashi rícula, ujiméda máashii, jicá'a liá'a wíchuerrri jíbba; saícai jiwárruacoo áacairra macáwa, ne jócubeecha chámai jíbba; saícai jiwárruacoo infierno rícula. [⁴⁶ Chaléeni jóctala máanali dalánai, ya chichái jócai chácacajiu.] ⁴⁷ Ne jituícta wána jicáacoo jícnaashi rícula, ujiméda máashii, jicá'a liá'a jijédanica jituí; saícai jiwárruacoo bátui tuíshiyu Dios wánacaalactaca rícula, ne jócubeecha chámatui jituíyú jicáu infierno rícula. ⁴⁸ Chaléeni jóctala máanali dalánai, ya chichái jócai chácacajiu.

⁴⁹ “Jiniwata quinínama minájoo nasálau chicháiyu, liwówau limáaca arrúnaa wabésunacoo íchaba cacháninai íbeji. ⁵⁰ Iwiduma saícai; ne jáicta majúwacani,

¿chíta quéeuwau éewa iwána lisírbia bániu jíni? Iyá léjta iwíduma saícaica, saíca iyá iyáwaacoo.”

10

Jesús éewida linácu liá'a jócubeecha namáaca yáacau
(Mt 19:1-12; Lc 16:18)

¹ Jesús jiáu Capernaúm néenee, jáiwa liáu Judea shínaa cáinabi itala, cáiwia jiáctejucoo Jordán shínaa cáinabi itala. Néeni néejoo náawacacoo lirrú náa'a chóniwenaica, jáiwa léejoo léewida nayái léjta limédau'uni séewirrinaa. ² Áabi fariséobini narrúniu Jesúsru, quéewique'e néeneda nacába wáni, nasáta néemiu wáni washíalicuerrri léewacta limáaca línu, léjta wawítee báinacu. ³ Jáiwa léeba nachuáni: —¿Tána Moisés bánua imédacai?

⁴ Namá'ee:

—Moisés máca néewaca namáaca naníniau, liá nali áabai cáashta namáaca yáaca'inau.

⁵ Néenee Jesús ma nali:

—Moisés yáa irrú líerra wánacaalashica liyá júrricacala iyá. ⁶ Ne quéechanacu'inaami Dios quénuda cáinabi, Dios quénuda washíalicuerrri ya íinetoo, ⁷ Linácu jiliéni washíalicuerrri shírriu lisálijinaa yúcha ya litúwa quéewique'e cáinu liyá. ⁸ Ne nayá chámata léjta chóniwenaica áabaiminaa nayája. Chá'a jóca chámata nayá mawiájani bácaicai. ⁹ Linácue jiliéni liá'a washíalicuerrrica jócai éewa lishírrica liá'a Dios rúndanica.

¹⁰ Jái'inaami nayá cuíta rículai lishínaa éewidenaicoo sáta néemiu liyá linácue jiliéni.

¹¹ Jesús má'ee nali:

—Tánashia liá'a máaquerrri línu ya licásau báquetoo yáajcha, liméda máashii línayu runácula ruá'a quéecha nácu saúmica. ¹² Ya íinetoo mácacta rúneerrri ya rucásau báqueerrri yáajcha, cháí cábacanaa ruméda ruínayu máashii.

Jesús yáa saícai nali náa'a saamanaica
(Mt 19:13-15; Lc 18:15-17)

¹³ Natée Jesúsru áabi saamanai lidúnuque'ini; ne náa'a éewidenaicoo jáiwa nacáita náa'a téenei lirrúni. ¹⁴ Jesús cába'inaami jini líani, íwirri liwówa ya limá nali:

—Imáaca saamanai ínu nuli, ya u'ipróbibia núchani, jiniwata náa'a éebidenai Dios nácu, léjta náani saamanaica, jócai éewa náinuminaa Dios néerra. ¹⁵ Yáawai numá irrú jócta éebida Dios nácu léjta náani saamanaica, jócai éewa liwárroocoo néerra.

¹⁶ Jáiwa linácuda limá licú saamanai, jáiwa liá nali saícai nayái lichánaa licáajiu nanácu.

Báqueerrri washíalicuerrri rícuerrri táania Jesús yáajcha
(Mt 19:16-30; Lc 18:18-30)

¹⁷ Jái'inaa Jesús jiáu liwína liájabau, báqueerrri washíalicuerrri cánacau línuca litúyau lirrú, lisáta léemiu jini limá lirrú:

—Quéewidacai saícai, ¿tána arrúnaa numédacai quéewique'e nuyá Dios yáajcha mamáarraca?

¹⁸ Néenee Jesús ma lirrú:

—¿Táda jiá nuji'inaa saícai? Jini saícai, bácai Dios. ¹⁹ Jiá léena náa'a Dios wánacaalau'uca: 'Ujiihua; Ujimá báquetoo yáajcha jiinu yúchau, (ujimá báqueerrri yáajcha jiniirri yúchau léchoo); ujinédu; ujiméda jinúma yúwicau báqueerrri nácucha; ujichálueda; cawáunta jisálijinau ya jitúwa léchoo.'

²⁰ Néenee limá Jesúsru liá'a washíalicuerrrica:

—Quéewidacai, quinínama líani numédani icúulirrijuicteji nuyá.

²¹ Néenee Jesús cába lirrú canúnaa licába liyái limá lirrú:

—Cháucta jirrú áabai rími mawí: Jiáu, jiwénda quinínama liá'a jiwáalianica ya jiá nalni náa'a carrúni jináatanica. Jiwáalianinaa méenaami chaléeni áacairrajo. Néenee jiinu jijínanicoo nuájcha.

²² Néenee liá'a washíalicuerrrica, linísa'inaa léemi liá'a Jesús máni lirrú, liúrrucueda liwówau liáwai máashii wérrica liwówa yáacoo, bájalaca rícuerrricani.

²³ Néenee Jesús cába náa'a lishínaa éewidenaicoo yénei litéeji limá nali:

—¡Traawajui wérrri nali náa'a ricubínica nawárrua'inau Dios wánacaalactalaca!

²⁴ Néenee náa'a lishínaa éewidenaicoo nacáarrudau néemi lichuáni, ne Jesús éejoo limá nali:

—Nuéenibi, ¡traáawajui wérri nali náa'a máaquenai nawówau warrúwa nácu nawárrua'inau Dios wánacaalactalaca! ²⁵ Traáawajui mawí báqueerri rícuerriru liwárrua'inau Dios wánacaalactalaca liúcha léjta áabai caméeyu jócai éewa libésunacoo ishídui tuí ricueji.

²⁶ Néenee nacárrudau wérri néemicani namá'ee naliwaacoo:

—¿Yáawaicta liáni, tána éewa línu Dios néerra?

²⁷ Néenee Jesús cába nali limá nali:

—Chóniwenai jócai néewa naméda liáni, ne Dios, léewaca liméda, ne Dios léewaca liméda quinínama.

²⁸ Jáiwa Pé'eru ma lirrú:

—Wayá wamáacani quinínama liá'a wawáalianimica, quéewique'e wéewa wasíguia jiyá.

²⁹ Jesús éeba'ee:

—Ne yáawaiyi namá irrú matuínaami máaquerricta nunácueji o nuchuáni nácueji sálwerrica limáacacta líbanau, o léenajinai, o léenajetoo, o litúwa, o lisálijinaa, o léenibi, o cáinabi, ³⁰ lirrishibiaminaa lirrícu liéni éerrica, cien cuíta yúcha mawí, léenajinai, léenajetoo, litúwanai, léenibi ya cáinabi, báawita namúrru iyá namédaque'e irrú máashii; ya liá'a éerri ínuerrica iwáaliaminaa cáwicashi jócai amáarra. ³¹ Ne íchaba náa'a chóque'e cawéninica, nayáminaa mawénini'inaa; ya íchabaminaa chóque'e náa'a mawéninimica, nayáminaa cawénini'inaa.

Jesús úwadedeerri matálichu máanalicala'inaa iyá

(Mt 20:17-19; Lc 18:31-34)

³² Ná'eewoo Jerusalénra, Jesús jínerru éewidenaicoo béecha. Ne nayá cáarrudenai, ne náa'a yáainecoo líshíirricu cáarruni. Jesús éejoo limáida náa'a doce éewidenaicoo báawachala, jáiwa líiwa nali liá'a libésuna'inaacoo. ³³ “Léjta icábau'uni, wayá yáaineu Jerusalénra, chaléeni nuyá Washíalícuerri Dios Cúulee'inaaca néntregaani'inaa nuyá nali náa'a sacerdotébini wácanai, ya nali náa'a quéewidacai ley shínaa, nawánaminaa náinuacojoni nuyá, ya néntregaaminajoni nuyá nali náa'a bájirra cáinabi ítesanaca. ³⁴ Nacáidaminaa nuyájoo, nawisadaminaa nuyá, náiiuenedaminaa nuyá ya náiiuaminaa nuyájoo; ne matáli éerri yáwinaami nucáwiaminaujoo máanalicala yúcha.”

Santiago ya Juan sátenai áabai saícai

(Mt 20:20-28)

³⁵ Santiago ya Juan, Zebedeo éenibi, narrúniu Jesúsru namá'ee lirrú:

—Quéewidacai, wawówai jiméda walí áabai saícai wasátani'inaa jiúcha.

³⁶ Ne lisáta léemiu nayái:

—¿Tána iwówai numéda irrú?

³⁷ Namá'ee lirrú:

—Jimáca walí jiwána wawáacoo jiwánacaalactaca balíbalictaca báqueerri saícaquicteji ya báqueerri apáulicueji.

³⁸ Jesús éeba'ee:

—Iyá jócai yáa léenaa isátanica. Nuyá carrúni jináata'inaa namédaca ya náiihua nuyá. ¿Iyá éenaa iméda carrúni jináata ya máanali iyá léjta nuyá?

³⁹ Jáiwa néebai:

—Wéenani.

Jesús má'ee nali:

—Iyá carrúni jináatani namédaca ya máanali iyá léjta máanali nuyá; ⁴⁰ Ne iwáayu'inau saícaquicteji o apáulicueji, jócai nutóca nuá irrú, ne náa'a nusálijinaa wínaní quéecha, náwa wáaine'inau néeni nárra.

⁴¹ Quéecha'inaami néemicani náa'a áabi diez éewidenaicoo, jáiwa íwirri nawówai Santiago yáajcha ya Juan. ⁴² Ne Jesús máida'ee nali limá'ee:

—Léjta yáayu léenaani, náiiibi náa'a jócani éebida, aí wánacaleerri nayá já'a mawí máanu cábacoo náucha, ya náa'a máanuini cábacoo áacai nacábacoo áabi yúcha. ⁴³ Ne íbicha jócai éewa chácaarra. Báawacha wáucha, iyá, liá'a wówerri máanu limédacoo íbicha, arrúnaa lisírbia quinínamaru. ⁴⁴ Ne liá'a íbicha wówerri limédacoo cawéniyu arrúnaa lishírrueda áabirru. ⁴⁵ Jiníwata Nuyá Washíalícuerri Dios Cúuleeca, ínuca jócai nasírbia nulí, nuyá ínuerri nusírbiaque'e nali, ya máanali nuyá quéewique'e nuwáseda íchaba jíconaa.

Jesús chúni Bartimeo matuýiica

(Mt 20:29-34; Lc 18:35-43)

⁴⁶ Liáwinaami Jesús iinu áabai chacáalee rícula jí'ineerri Jericó náajcha náa'a lishínaa éewideneu. Jáyaali najiáu Jericó rícula, íchaba chóniwenai yáajcha, néenee báqueerri matuíyí jí'ineerri Bartimeo, licúulee liá'a Timeoca, wáairriu liyáca injbaa éemanacu sáteerri warrúwa chóniwenai yúcha. ⁴⁷ Léemi'inaa liyáca Jesús Nasaret sái, néenee limáida liá'a matuíyíica limá'ee:

—¡Jesús, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába nuyá!

⁴⁸ Néenee íchaba cáita liyá quéewique'e manúmata liyáca, ne limáidada danáanshiyu mawí:

—¡Jesús, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába nuyá!

⁴⁹ Néenee Jesús bárruawai limá'ee:

—Imáida lirrú.

Néenee namáida lirrú matuíyíica namá lirrú:

—Cadánani, jiwówa, jibárroo, limáida jirrú liá'a Jesúsca.

⁵⁰ Néenee liúca lishínaa sábanawai léjta ruana liá'a Bartimeoca léenu libárruacoo líinu Jesús néerra. ⁵¹ Néenee Jesús sáta léemiu jini limá lirrú:

—¿Tána jiwówai numéda jirrúí?

Liá'a matuíyíica limá Jesúsru:

—Nuwácali, nuwówai nucábaca báaniu.

⁵² Néenee Jesús ma lirrú:

—Jéewa jiácuwai. Nunísa nuchúni jiyái jéebidacala nunácu. Madéjcanaa léewa licábaca liá'a matuíyíica liáu Jesús yáajcha injbaa licui.

11

Jesús wárrroo Jerusalénra
(Mt 21:1-11; Lc 19:28-40)

¹ Quéecha'inaami urrúni nayá Jerusalénru, á'a chacáalee Betfagé ya Betania rícu, urrúni lirrú liá'a Olivos shínaa awácaca, Jesús bánua chámata lishínaa éewidenaicoo, ² limá'ee nalí:

—Yáayu'u áabai chacáalee píitui rími júntami, iwárruaminau néerrajoo iinuminaa áabai burro bájerriu, jini írracajiu ita'aa újnibii. Iwásedani ya ta índaque'e jini. ³ Ne áabi sáacta néemi iyá tánda imédani, imá nalí wawácalirru náani, ne liyáalimin léejueda irrújoni.

⁴ Jáiwa náawai, náiiinu linácu liá'a búrroca cáaye rícu, bájerriu cuíta núma lícu, jáiwa nawáseda jini. ⁵ Áabi yáaine nayá néeni nasáta néemiu nayá:

—¿Tána imédaí? ¿Tánda iwáseda liárta búrroca?

⁶ Ne néeba nachuáni léjta Jesús máyu'u nalí; jáiwa naínda náacuwei. ⁷ Néenee namáaca náabalau burro ita'aa ta natée Jesúsru jini. Jáiwa Jesús irrau burro ita'aa. ⁸ Íchaba dáquinia náabalau injbaa lícu, liá'a Jesús bésunactacoo, ya áabi dáquinia áicuba nácai nawíchua bacháida lícu. ⁹ Ya náa'a yáainecoo libéecha ya lishiirricu, namáidada'ee:

—¡Cawéni wérrí! ¡Sáicai wérrí iinuerrí lijí'inaa nácu Wawácali Diosca! ¹⁰ ¡Sáicai wérrí línuca liá'a wánacaleerrica, léjta wawérrí Davidmi wánacaalactamica lishínaami sáictai wérrí! ¡Cawéni wérrí Jesúsru áacairra!

¹¹ Jesús wárrroo Jerusalénra jáiwa liáu templo néerra. Licábateda litéejiu néenee ta liáccoo Betania néerra náajcha náa'a doce éewidenaicoo, níwata jái táicalacai.

Jesús mándisierrí higuera jini ita
(Mt 21:18-19)

¹² Áabai éerri rícula, najiá'inaamiu Betania rícueji, Jesús sántia inaishi. ¹³ Déecucheji licába áabai higuera cabáinai, jáiwa lirrúniwai licába cáctactani, ne líinu licába liyáwoo libáinaaca, jócala léerdi liá'a lítau. ¹⁴ Néenee limá higuérrari:

—¡Jinimínaa mawíá éejoo líiya jíta mawíá!

Lishínaa éewidenaicoo néemini.

Jesús yúca templo rícuca náa'a wéndenaica
(Mt 21:12-17; Lc 19:45-48)

¹⁵ Liáwinaami Jesús iinu Jerusalénra náajcha náa'a lishínaa éewidenaicooca. Quéecha'inaa liwárruacuwei (lishínaa patio itala liá'a) templo máanuica, néenee licába náa'a wéndenai néeni ya náa'a wénenai lécchoo. Néenee ya ta liúca bináawala jini. Lináawida nashínaa mésa náa'a cámbianai warrúwa chóniwenairru, ya náarrubai náa'a wéndenai paloma, ¹⁶ jócu línda jini'eecha bésuneerriu templo ricueji tánashia natéeni. ¹⁷ Néenee léewida nayá limá nalí:

—Jái tánacuwai,
 'Núbana jí'inaaminaa cuíta na'óracta'inaa náa'a quinínama chóniwenai yéenai cáinabi ita'aa',
 ne iyá médani léjta áabai útawi canédibini shínaa. (Jesús ma nalí liáni náa'a wéndenaica nachálujuedacala chóniwenai.)

¹⁸ Néemi'inaa liá'a Jesús médani náa'a sacerdote wácanai ya náa'a quéewidacai ley shínaa, néenee namúrru chítashia náiiuu'u'inaa Jesús jíni, cáarrucaacacábacani, níwata quinínama chóniwenai cáarrudau néemi léewidacala, sáicta néemi léccchuni.
¹⁹ Ne catáawaca'inaa, Jesús jíáu lirrícucha liá'a chacáaleeca lishínaa éewidenaicoo yáajcha.

Higuera máataica múshiyii

(Mt 21:20-22)

²⁰ Manúlacai'inaami néejoo nabésunacoo higuera jüntami, jáiwa nacába jíni múshii líjichu yáajchau. ²¹ Néenee Pé'eru, lédcaniu bésuneerricoo, limá'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, jicábate, liá'a higuera jimándisiani múshiyii.

²² Jesús éeba'ee:

—Éebida Dios nácu. ²³ Ne báqueerri chóniwerri éebidacta liwówa yáajchau Dios nácu éewerri limá lirrú liáni dúulica: '¡Cachéerra, jichánau manúa yáacula!', ya yáawaa léebidaca cháminaa libésunacoo léjta limáyu. ²⁴ Tándawa numá irrú quinínama liá'a isátani Dios yúcha, éebidani jái ínucai, ya irrishibiaminaajoni. ²⁵ Ne jáicta isáta iyá Dios, ipérdonaa yáacau jáicta máashii ímédani irrúwacoo, quéewique'e isáljinaa yáairri áacai liméetuaque'e ijíconaa léccchoo. [²⁶ Ne jóctaca ipérdonaa, chacábacanaa isáljinaa yáairri áacai jócai lipérdonaa ijíconaa léccchoo.]

Liá'a wánacaalacta Jesús shínaa

(Mt 21:23-27; Lc 20:1-8)

²⁷ Liáwinaami liáni néejoo Jerusalénra. Nácula Jesús jínanu templo rícu, jáiwa narrúnu lirrú náa'a sacerdotébini wácanai, náa'a quéewidacai ley shínaaca, ya náa'a salínaica, ²⁸ ya nasáta néemiu wáni:

—¿Tána wíteeshiyu jííqueda nashínaa náa'a cawéndacani templo rícu? ¿Tána yáa jirrú wíteeshi jimédau'inaani?

²⁹⁻³⁰ Jesús éeba'ee nachuáni:

—Nuyá léccchoo nusáta nuéemiu iyá: ¿Tána bánua Juan Bautístaca, Dios o washíalicuenai? Éeba nulíni. Ne íiwacta nulíni, nuyáminaa léccchoo nuíwaminaa irrú tánashia wíteeshiyu numéda léji liéni.

³¹ Jáiwa nachánau najútacoo nayá wáacoo: "Ne wamácta lirrú Dios bánuani, limáminajoo: 'Néenee, ¿ne tándá jóca éebida lirrú?' ³² Ne wamácta washíalicuenai bánuani," íwirriminaa chóniwenai wówa wáajcha, quinínama yáine léenaa yáawaiyi, Juan táania yáawaiyi Dios ricueji. ³³ Jáiwa néeba Jesúsru:

—Jócu wáa léenaa.

Néenee Jesús éebai:

—Ya nuyá chajá'a jóca nuíwa irrú tánashia wíteeshiyu numéda léji liéni.

12

Liá'a licábacanaaca náa'a catráawajaacanica máashiicanica

(Mt 21:33-36; Lc 20:9-19)

¹ Jesús litáania nalí licábacanaayu. Limá'ee nalí: "Báqueerri washíalicuerri liábana uva yáanai, jáiwa lirrúcuéda litéejii; lichánau lichúni liárrui limédacta'inaa vino, jáiwa libárrueda áabai torre quéewique'e litúyacani quinínama. Néenee liá nalí jíni lishínaa shínaashiwai áabi tráawajadorbinirru, jáiwa láwái. ² Léerdi'inaami náawaqueda banácali ita, libánua báqueerri lishínaa tráawajadorru yáairri liájcha, lisáta náucha náa'a cáabanacani lishínaa cáinabi ita'aa, léenaa liá'a shínaashi éenaaca banácali ita litócani'inaaca. ³ Ne jáiwa nawína liyái, náiiuuedaque'ini nabánuani cháaji macáaji rícu sái. ⁴ Néenee liá'a liwácalica libánua báqueerri léenaa, ne liáni nawánani catúca liwíta nácu ya nacáitadeda liyá. ⁵ Libánua báqueerri jáiwa náiiuu jíni. Liáwinaami libánua áabi ichabani; ya áabi nabásedani ya áabi náiiuuani.

⁶ "Újnbii limáacau lirrú báqueerri: Licúulee, caníinai wérri licábaca. Último libánua liyá lipénsaa lirrúwoo: 'Cájbami cawáunta nacába liáni nucúuleeca.'

⁷ Ne namá nalíwoo, náa'a cáabanacanicca: 'Lé'inaa léju liáni ríshibierri'inaa liá'a máacaderricoo jáicta máanali lisáljinaajoo, wáiiuuani washínaa áani quinínama.'

⁸ Jáiwa'ee nawína jíni, náiinua jíni ya náuca jíni limáashiicaimi bináawala banácali yúcha.

⁹ “¿Ya tána imá irrúwoo tána liméda liá'a liwácali liá'a banácalica? Ya liáminau línuuca náa'a cáabanacánica, liáminaa liá'a banácalica áabirru.

¹⁰ “¿Jóca iliá icábau liá'a Dios chuánica? Limáctaca:
‘Cristo léjta liá'a íbaca nacháninica náa'a camédacaica,
liyá'inaawa íba chúnsai saícaca.

¹¹ Liáni limédani liá'a Wánacaleerrica,
ya wayá cárrudenaiu.’ ”

¹² Néenee náa'a wánacaleenai judíobini nawówai'e natée Jesús preso, jiniwata náaca léenaa liméda licábacanaa nanácula. Ne cáarru nayái chóniwenai nácujei, néenee namáaca jíni, ya náawai.

Linácu liá'a napáidau impuesto

(Mt 22:15-22; Lc 20:20-26)

¹³ Nabánua Jesús náa'a áabica fariséobinica ya lishínaa néenaa náa'a Heródesca, quéewique'e nawána limá áabata náucaque'e linácue jíni. ¹⁴ Nayá janárta ma lirrúni: —Quéewidacai, wáa léenaa jimáni yáawaiyi, jócala jínda natée jiwítee jini cáarrucala jicába chóniwenai, áabenaacala jimédacoo quinínama chóniwenai yáajcha. Jiyá éewiderriu yáawaa léjta Dios máyu'u. ¿Sáicai wérru wapáidacta impuesto lirrú liá'a romano wácalirru, o jócta wapáida? ¿Arrúnua wapáida o jócuwee wapáidani?

¹⁵ Ne Jesús, yáirri léenaa nawówaicala naméda lirrú máashii, limá nalí:

—¿Tánda iméda nulí trampa? Índa nulí áabai moneda nucába áani.

¹⁶ Natée jíni, ya Jesús ma nalí:

—¿Tána náani léji liérta ya liérta jí'inaa tánerricoo lináni nácu?

Namá'ee néebacani:

—César, romanobini wácali.

¹⁷ Néenee Jesús ma nalí:

—Ne yáa lirrú liá'a César tánashia lishínaa, ya Diosru liá'a lishínaa léchcho.

Ya liá'a léebau náuchani nacáarrudau wérru néemicani.

Liá'a nasátau néemi linácu liá'a nacáwiactacoo

(Mt 22:23-33; Lc 20:27-40)

¹⁸ Néenee náau nacába Jesús áabi néenaa náa'a saduceoca. Namá'ee náani náa'a máanalínica jócani éwa nacáwiacoo mawiá; táda náau nalí namá chá'a:

¹⁹ —Quéewidacai, Moisés máacani tánerriu báqueerri washiálicuerri máanali cáinui ya jini licúulee ruájcha ruá'a línuuca, liá'a léenajirrica liwínaminaa línu ruá'a máanirruuca, náa'a léenibi jiaínecoo, máaquenaimicoo léenibiyu liá'a léenajirri máanalimica. ²⁰ Wée saícái wérru, áitee já'a siete léenajinai, liá'a quéecha nácu saíca cáserriu, jáiwa máanali jíni jócai máaca licúuleu. ²¹ Néenee liá'a líshirricusaica licásau ruájcha ruá'a máanirruuca, liyá cháí máanalica jini máacani licúuleu. Chacábacanaa liá'a báqueerri léenajirri líshirricusai léchcho, ²² ya náajcha náa'a sieteca; ne jini wérru éeneerri limáca licúuleu. Néenee máanali ruá'a línuumica.

²³ Wée saícái wérru, jáicta rucáwiaujo, nayá náajcha wáacojoo báaniu, ¿Tánashia néenaa náani rúnirri'inaa náani sieteca yéenaimi ruájcha cásenaimiu?

²⁴ Jesús má'ee nalí:

—Iyá yúquenai wérru iyáca, jócala yáa léenaa liá'a tánerricoo ya liá'a Dios wíteea.

²⁵ Jáicta máanalini cáwiaujo, náa'a washiálicuenaica ya náa'a íinaca jócuminaa nacásau, ne cháminaa nayá léjta ángelbini yéenai áacairra. ²⁶ Léjta jáicta máanalini cáwiawai, ¿Jócu iliá iyá, liá'a cáashta Moisés tánanimica? Moisés cába'inaami áabai banácali éemacoo liyáca ne jini bálanaa. Dios má'ee Moisésru: —Nuyá jáa lierra Dios néebidaniami nácu liá'a Abrahámca, ya Isaac ya Jacob. ²⁷ ¡Ya Dios jócai máanalini shínaa, Dios nashínaa náa'a cáwinica! Tándawa iwítee wérru iyá yúquerriu liyáca. Dios má'ee chá'a áawita máanalini nayá, cáwiniyaca.

Liwánacaala mawí cawéni wérrica

(Mt 22:34-40)

²⁸ Lirrúniu Jesúsru báqueerri néenaa náa'a éewidenai Moisés chuáni éemerrimi Jesús méda yáacau'u chóniwenai yáajcha. Liá'inaa léenaa Jesús éeba nachuáni saíca, néenee lisáta léemiu jini léchcho limá'ee lirrú:

—¿Tána náibicha náa'a Dios wánacaalau'u cawénii mawí quinínama yúcha?

²⁹ Ne Jesús ma lirrú:

—Le Dios wánacaalau'u cawénii mawí quinínama yúcha liáni: 'Israel shínaa chóniwenai, éemite liáni: Wawácali, washínaa Dios, Wawácali Dios bácai rími. ³⁰ Táda arrúnaa canínaa jicába jiwácali Dios quinínama jiwówa yáajchau, quinínama jicáwica yáajchau, quinínama jiwítee yáajchau ya quinínama jidánani yáajchau.' Liyáwa Dios wánacaalau'u cawénii mawí quinínama yúcha liáni. ³¹ Ya liá'a yéerri lishiirricu liá'a Dios wánacaalau'u cawéniica cha léjta liáni: 'Arrúnaa canínaa jicába áabi léjta jiyá jájiu.' Jiní áabai Dios wánacaalau'u mawí cawéniica náuchaja liáni.

³² Néenee liá'a éewiderrri Moisés chuáni ma lirrú liá'a Jesúsca:

—Sáicai jimáca, Quéewidacai. Yáawaiyi jimáca bácai rími Dios, jiní báqueerri mawí liúcha. ³³ Arrúnaa canínaa wacába Dios quinínama wawówa yáajchau, ya quinínama wawítee yáajchau, ya quinínama wacáwica yáajchau ya quinínama wadánani yáajchau. Arrúnaa canínaa wacába wayáccuniu léjta wayá jájiu. Cawénii mawí náucha ná'a cuéshinai wéemani wáa Diosruni, ya quinínama náucha ná'a áabata náindani altar itala.

³⁴ Jesús cába'inaa liá'a quéewidacai ley shínaaca, léeba liwítee sáicaiyu jini, néenee limá lirrú:

—Jócai déecucha yáaca Dios wánacaalactalaca.

Néenee ná'a éemenai nayácani, jócu ná'a nawówau nasátau néemiu liá'a Jesúsca.

¿Tána lisálijinaa báinacu sánami liá'a Mesíasca?

(Mt 22:41-46; Lc 20:41-44)

³⁵ Jesús yéerri liyáca templo ricu éewiderrri liyáca, ya lisáta léemiu:

—¿Tánda namá ná'a quéewidacani ley shínaaca lécala liá'a Mesíasca néenea ná'a Davidca? ³⁶ Le Davidja lierra, táanierrri Espiritu Santo dánaniyu limá'ee:

'Liá'a Diosca limá nushínaa cawánacaalacai:

Jiwáau nulí sáicaquictejica,

cáashia nuwáalia jijnaiu jíajabalau'.

³⁷ ¿Chíta quéewau liá'a Mesíasca David cúuleequi jiníni, liyá jájiu limáni liwácalica? Náa'a chóniwenai, íchabani néemi nawówa yáajchau Jesús chuáni.

Jesús liá najíconaa ná'a quéewidacani ley shínaaca

(Mt 23:1-36; Lc 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Jesús má'ee já'a léewidacta liyáca: "Itúyau náucha ná'a quéewidacani shínaa leyca, ná'a wówenai namáacoo machénita náabala ya natáaque'e sáica nawówa yáajchau plaza ricu. ³⁹ Níuwenai yáarrubaishi mawí sáicaca sinagoga ricu, ya níuwenai liá'a yáarrushi mawí sáitaca ya íyacaishi sáicaica. ⁴⁰ Ya néda náabana ná'a máanirrinica, nawówaiyu ta ná'a óraca machéni. Nayá rishíbenai'inaa carrúnatabee máanui mawí."

Ofrenda rushínaa ruá'a máanirriuca ruyá carrúni jináatau

(Lc 21:1-4)

⁴¹ Jesús yeerrite lijúntami ná'acaja náawaquedani ricu warrúwa nachúnique'e liyú templo, licába liyáca náayu'u warrúwa lirrícula. Íchaba rícbini yáa íchaba warrúwa. ⁴² Jáiwa'ee ruíinu báquetoo máanirrii carrúni jináatau, jáiwa'ee ruácaja rícula chámai moneda rími cobre, jiníjtaí wéni. ⁴³ Néenee Jesús máida lishínaa éewidenaicoo, ya limá nalí:

—Ne yáawaiyi numá irrú ruáni máanirriuca carrúni jináatau yáichoo lirrícula mawí máanui náucha ná'a áabibica; ⁴⁴ ne yáainai quinínama liá'a sóberrerri nalí, ne ruyá carrúni jináatau ruáni quinínama carrúni jináataiyu ruyá'inaa.

13

Jesús úwadedá linácu liá'a templo cárralerrri'inau

(Mt 24:1-2; Lc 21:5-6)

¹ Jesús jíá'inaamiu templo rícuca, báqueerri néenea ná'a lishínaa éewidenaicoo limá Jesúsru:

—¡Quéewidacai, jicábateja íiba ya cuíta máanui namáni sáiquitani!

² Jesús éeba'ee lirrú:

—¿Jicába náani cuíta máanui namánica? Ne jócai éenea lichánacu linácula íiba líta'aa wáacoo. Quinínama cárralerrri'inau.

Jócai icába cáji libéechalau amáarractala'inaa cáinabi

(Mt 24:3-28; Lc 21:7-24; 17:22-24)

³ Jáiwa náawai awáca íibirra jí'ineerri Olivos, yéerri templo júntami. Jesús wáairriu ya Pé'eru ya Santiago ya Juan ya Andrés nasátani néemiú báawacha ⁴ chacálista'inaa libésunau jiliérra, tánashia lishínaa señal liá'a bésuneerri'inaacoo urrúniquictacani.

⁵ Jesús éeba'ee limá'ee nali: "Cá'wa yúchaujoo jiní béecha chálujueda iyájoo. ⁶ Jiniwata ínuenai'inaa íchaba ménai nuyája líeni Cristo. Namá'ee nuyája líani Cristoa, nachálujueda'inaa íchaba chóniwenaijoo.

⁷ "Jáicta éemi jináawiu íbana áanijoo ya chaléenii, u'icáarrudau. Arrúnaawa chácani, libésunacoo, ne jócai amáarra újnibi. ⁸ Jiniwata áabi cáinabi ínuua yáacaminau áabi cáinabi júnta, ya áabi chóniwenai naméda jináawiu nali wáacoo, ya cáinabi cúsuu matuínaami, já'inaa ínaaishi. Liyáminaa wacábani quéechanacu carrúnatabeeca.

⁹ "Itúya iyáú; jiniwata náa'inaa iyá nali náa'a wánacaleenaica carrúnatanica ya básaida iyá sinagoga rícu léchchoo. Nawánaminaa yáacoo nanáneewa náa'a wánacaleenaica ya reybiní náneewa éebidacala nunácueji; cháminaa éewa ítáania éebidau'u nunácu nanáneewa. ¹⁰ Quéechanacu jóctanaa amáarrajani, liá'a chuánshica wásedeerrica arrúnaa cáiiwanacani quinínama cáinabi. ¹¹ Ne u'urrúni iwówa iyá linácue liá'a imánica jáicta néntregaa iyájoo lirrú liá'a carrúnataica. Jáicta nasáta néemiú iyá, imáyu liá'a Dios wánani imáca, jiniwata jócta iyá táania léja liá'a Espíritu Santo táanierrí'inaa nali irrícueji. ¹² Néenajinai wáacoo néntregaaminaa néenajinaiuí náinuaque'inini, ya nasálijinaa néntregaa néenibiu léchchu; ya náa'a néenibica nanáwaminau náinuua nasálijinau. ¹³ Quinínama chóniwenai máashii nacába iyá éebidacala nunácu; ne liá'a báruerricoo machácani cáashia quiníctala mawiá, liyáminaa wásedeerri'inau.

¹⁴ "Jáicta icábajoo línuminaa líerra chóniwerri máashiicai wérrica, Dios jinaica. Liwárruaminau Dios íbana licúla, jóctala léewa liwárruacoo, —Liá'a líerrica léemini —, jáicta libésunau léju líáni, náa'a yéenai Judea rícu, náau awáca íibirra nabáyacoo, ¹⁵ ya liá'a yéerrica líibana lícu jócu limúrru lishínau, jiniwata liyáali éerri carrúnatai wérrí'inaaca, cánacau íbáyacoo. ¹⁶ Néenee liá'a yéerri bacháida lícu jócu léejoo líibana néerra liáwaqueda líibalau. ¹⁷ ¡Carrúni jináatani náa'a ínaca máanuini yáawai, ya náa'a wáalenai saamanai írrenai náini! ¹⁸ Isátau Dios yúcha jócubeecha uníabi yáajini, ¹⁹ jiniwata liyáali éerrica bájalai cacháninaca, jócai wacábacaji líta'aa líeni cáinabi limédanica, jiníminaa mawiá cháí. ²⁰ Jóctata Dios wána amáarraitai liyáali éerrica, jiníminata wásedeerriwai; ne amáarraitai nanácueji, náa'a lishínaacoo líniwanica, jócubeecha carrúni jináata bájalaa náya.

²¹ "Ne jáicta máirri irrú já'a 'Cristo líeni yáa áani, o icábateni liá'a yáa á'a', u'éebidani". ²² Jiniwata náinuminaa chóniwenai máinei'inaa nayáca'ee Cristo, ya íwadedenai chuáni báawachala. Namédaminaa íchaba señal ya méenaami, quéewique'e nachálujueda chóniwenai, áawita néewachta náa'a Dios winanica. ²³ ¡Cá'wa yúchaujoo! Quinínama líani nunísani núiwa irrúí jóctanaa libésunajau.

Léjuactacoo Washílicuerri Dios Cúuleeca
(Mt 24:29-35,42,44; Lc 21:25-36)

²⁴ "Ne liyáali éerri'inaa, libésunactacoo carrúnatacaica, liá'a cáiiwaca lichácaminau, liá'a quéeerrica jócai'inaa quéena, ²⁵ ya sáalii cáinenau áacai ya náa'a quinínama yáinai áacai nachéchinaminau léchchu. ²⁶ Néenee nacábaninaa nuyá Washílicuerri Dios Cúuleeca líinu'inaa sáanai íbeji lichúnicyu lidánaniyu. ²⁷ Nubánuaminaa nushínaa ángelbiníu, náawaquedaminaa náa'a nushínaa chóniwenanica quinínama cáinabi íta'aa, quinínama licúchui rícu liá'a cáinabica cáashia último licúchui rícueji áacairranaa.

²⁸ "Éewidau linácu líani licábacanaa áicuba báinaca: Jáicta icá'a libáinaa páquiawai wáa léenaa ái urrúni camuí. (Cháwa'ee Israel shínaa cáinabi íta'aa). ²⁹ Chacábacanaa, jáicta icábai libésunacoo liá'a núiiwani irrú, yáa léenaa urrúni nuínuca, Nuyá Washílicuerri Dios Cúuleeca. ³⁰ Numá irrú yáawaa quinínama líerra bésuneerri'inau yáawaa jóctanaa máanali náa'a chóniwenanica cábenai líani bésuneerricoo liyáca. ³¹ Quinínama cáinabi ítasai ya éerri rícu amáarrai'inaa, ne nuchuáni arrúnaa licúmpliacoo.

³² "Ne liá'a éerrica ya liá'a hóraaca jiní yáa léenaa, báawita náa'a ángelbinica yéenai áacai, báawita Licúulee. Bácai yáa léenaa liá'a Lisálíjinaaca.

³³ "Tanda, arrúnaa iyá cáwitui yáca icábadeda iyáca, jócta yáa léenaa chacálishia nuínujoni. ³⁴ Chái cábacanaa léjta báqueerri washílicuerri, yáairrietau liyácani bájirra cáinabi ítala, licárgueda lishínaa tráawajadorbiníu natúyaque'e líibana. Bácainaa nabánua natráawajaaca ya libánua liá'a catúyacai cuíta núma cáberri

liyá línuquicta. ³⁵ Chacábacanaa, cáwitui yáca, jócta yáa léenaa chacálishia nuínojoní nuyá cuíta wácalica, jócta samásamanaa, jócta béewami táayebee, jócta á'a cawáamai máidactaca, jócta manúlacaiba; ³⁶ jócubeecha nuínu walíqueda nuínu'inaacu máinei iyáca. ³⁷ Liéni nuíwani irrú, nuíwani irrú quinínama: ¡Cáwique'e ituí yáca quinínama!"

14

Nacúmida yácau nawínaque'e Jesús preso

(Mt 26:1-5; Lc 22:1-2)

¹ Cháucta chámai éerri liyáali lishínaa saíctacta nawówa líj'inaa pascuaca, náayacta'inaa liá'a páanica jócai múrracau. Náa'a nawácanaica, náa'a sacerdotebínica ya náa'a queéwidacani ley shínaaca náawacau natáania nalí wáacoo, chítashia néewoo nawínaque'e Jesús natéequ'e cuíta manúmai rículani, númashia yúwica nácueji ya náiiuaque'inini. ² Ne áabi má'ee:

—Jócaita fiesta éerdi rícu, jócubeecha íiwirri chóniwenai wówa naméda máashii.

Báquetoo ínetoo nuádeda juménibee Jesús nácu

(Mt 26:6-13)

³ Jesús yáairriu Betániala, Simón íbana néerra, liá'a Simónca wáalierrimite lepra; nácula liwáau mésa nácula, ruínu báquetoo ínetoo índechoo áabai frasco alabastro yúsai cashiámui juménibeeyu jí'ineerri nardo liyáwoo, cawéni wéerri. Lisúwirria liá'a frascoca léewaque'e liméecucuo ya linuádeda liá'a juménibeeca Jesús wíta nácu.

⁴ Áabibi náa'a yéenei néenee íiwirri wówa, namá'ee nalí wáacoo:

—¿Táda namáshida liá'a juménibeeca? ⁵ Éewerricta wawéndaca áabai camuíta liwéni liá'a tráawajuca, queéwique'e nayúda náa'a carrúni jináatanica.

Ya táania máashii runácula ruá'a ínetooca.

⁶ Ne Jesús má'ee:

—Imáacani; ¿tánda ijódiáni? Liáni rumédani nulí saícai wéerri. ⁷ Ne náa'a carrúni jináatanica arrúnaa iyá íibi, ya éewani iméda irrú saícai táshia éewacta jiníni; ne nuyá jócai'inaa nayá íibi mamáarraca. ⁸ Ruáni ínetooca le ruénani rumédacaja liáni: Rujúsueda nunácu juménibee jóctanaa naquéni nuyá. ⁹ Ne yáawaiyi numá irrú, táshia nácuha cáinabi jini táshia náiiwadedacta liá'a chuánshica wásedau'inaacoo, natáaniaminaa runácu ruá'a ínetooca liá'a rumédanica, cháminaa nédacanicoo runácujo.

Judas fréserrí léntregaa Jesús

(Mt 26:14-16; Lc 22:3-6)

¹⁰ Judas Iscarioteca, néenaa náa'a doce éewideneu, yáairriu licábaca nawácanai náa'a sacerdotebínica queéwique'e chítashia léewoo'u léntregaa nalí Jesús.

¹¹ Néemi'inaami, saíta nawówa ya nafrésia náa lirrú warrúwa liá'a Judasca, liyá prínsipierrí limúrru liyáalimi saíca léntregaaque'e Jesúsca.

Liá'a santa cena Wawácali shínaaca

(Mt 26:17-29; Lc 22:7-23)

¹² Quéechanacu áabai éerri liá'a fiestaca náayacta liá'a páanica jócai náarru limúrracau'u, quéecha'inaa náiiuua liá'a cordéroca pascua shínanaaca, náa'a éewidenaicoo nasáta néemi Jesús:

—¿Tanácuha jíwówai jíyá jini wáacoo waméda liá'a íyacashica pascua shínaaca jírru jini?

¹³ Néenee'e libánua chámata lishínaa éewidenaicoo ma nalí:

—Yáa namówai lirrícula liá'a chacáaleeca. Néeni ínujoo báqueerri washíalicuerri téerri áabai cántaru shiátai; yáau liánai, ¹⁴ táshia liwáruactau jini, imá lirrú liá'a cuíta wácalica: 'Liá'a queéwidacai lisáta léemi: ¿Tanácuha liyá jini liá'a cuartoca nuyacta'inaa nushínaa éewidenaicoo yájchau pascua íyaninaaca?' ¹⁵ Liyá liyadaminaa irrú liá'a piso áacaica áabai cuarto máanui, ichúnini ya listo náayacta'inaa cena. Iméda árra quinínama liá'a arrúnai'inaa wáayaca.

¹⁶ Néenee náa'a éewidenaicoo jáiwa náawai chacáalee rícula. Náiiu quinínama léjta Jesús máyu'u nalí, ya naméda liá'a cenaca pascua shínanaaca.

¹⁷ Quéecha'inaa samáacai, línu liá'a Jesúsca cuarto rícula lishínaa doce éewidenaicoo yájchau. ¹⁸ Nácula'ee nawáacoo náayaque'e Jesús má'ee nalí:

—Yáawai'inaa numá irrú, ái báqueerri íibi já'a íyeerri nuájcha éntreguerri'inaa nuyá náiiuaque'e nuyá.

¹⁹ Néenee máashii nawówai náa'a éewidenaicoo nasáta néemiui liyá bácainaa namá'ee:

—¿Nuyáminaani? Báqueerri ma léccchoo: —¿Nuyáminaani?

²⁰ Jesús ma nalí:

—Báqueerri íbi iyá doceca íyeerri nuájcha lirrícu liáni mitájiaca. ²¹ Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, ínuerri Dios néenee yáairri'inau máanalica léjta litánau'u Dios chuáni rícu. Ne máashii wérrri lijiácoo lirrú liá'a washiálicuerri léējuéda'inaa náiniua nuyá. Sáictaminaata jini jóctata lijiáwai liá'a washiálicuerri caínabi íta'aa.

²² Nácula náaya náa'a éewidenaicoo liájcha liá'a Jesúsca, liwína páani, liá Diosru sáicai linácu liá'a páanica. Linísa'inaa liá Diosru sáicai linácu liá'a páanica, litúcedani liá nalí, limá'ee:

—Íyau, nuíinaa waliérrea.

²³ Néenee liwína vino áabai báasu liá Diosru sáicai linácu. Linísa'inaa liá Diosru sáicai linácu, liá jini nali náirra quinínama báasu rícuéji. ²⁴ Limá nali:

—Liáni wówerri limáaca nuírranacaalani, nuádedani'inaa íchaba jiconashi nácuéji. Liyú liáni íirraica, numéda nuyá léjta Dios máyu'u numédaque'ini quéeuque'e numéetua íchaba jiconaa. ²⁵ Yáawaayii numá jóca nuírra liábi liá'a uvaca mawiá ne liyáali éerri'inaajoo nuírra liábi liá'a wáaliica chaléeni áacairra Dios wánacaalactalaca.

Jesús íiwa Pé'erurru libáyaque'e lináawa liá'a Jesúsca
(Mt 26:30-35; Lc 22:31-34)

²⁶ Quéécha'inaa narrába áabai shímashi, jáiwa najiáu cuíta lícucha náau áabai dúuli néerra jí'ineerri Olivos. ²⁷ Néenee'e Jesús má'ee nali náa'a éewidenaicoo:

—Quinínama iyájoo yúrrucuedaminaajoo iwówaujoo nunácueji wáalee táayee, imáaca nuyá bácai, jiniwata jái tánacuwei wanácu:

'Nuínuaminaajoo léju liá'a pastorcojoo,

náju náa'a ovejaca nacáarraliaminaajoo.'

²⁸ Ne quéechanacu jáicta nucáwiauajoo, nuáuminaajoo íbéechajoo Galilea rículajoo.

²⁹ Néenee'e Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Áawita náurruueda nawówaujoo quinínamajoo namáaca jiyá bácai, nuyá jócai'inaa.

³⁰ Néenee'e Jesús éeba'ee Pé'eru chuáni: —Yáawaiyii numá jirrú jiyá, wáalee táayee, jóctanaa limáida chámaichu liá'a gáayuca, jibáya jináawaujoo matálichujoo nunácueji, jócala yáa léenaa nunácu.

³¹ Ne limá'ee Jesúsru danáanshiyu mawí:

—Áawita rúnaa máanali nuyá jiájchajoo, jóca nuéjoo nubáya jináawa mawiá.

Quinínama cha namácai.

Jesús óreerri Getsemani néeni
(Mt 26:36-46; Lc 22:39-46)

³² Jáiwa náawai chaléeni jí'ineerri Getsemani. Jesús ma lishínaa éewidenaicoorru:

—Iwáayu íchaitaa áani nácula, nuáu nu'óracoo.

³³ Ya litéee Pé'eru, ya Santiago ya Juan, ya néenee lisíntia bájiála máashii liwówa cáwi licábacoo léccchu. ³⁴ Limá nali:

—Nusíntia nácuu máashii máanalicai. Imáacau áani, úwa imáajoo.

³⁵ Liyáalimi Jesús yáu libéechalawoo mawí, litájiu cáashia lináni dúnu caínabi, lisáta'eewoo Dios yúcha, jócubecha línca carrúni jináata limédacoo bájiála. ³⁶ Á'a li'óractacoo limá'ee: Nusálijinaa, jiyá éewerri jiméda quinínama: Jéda nútacha liáni carrúnatai wérrica; ne jócubecha jiméda léjta nuwówau'u, ne jimédaque'e léjta jiwówau'u. ³⁷ Néenee léējuawai chaléeni nayáctalaca ya línu nanácu máainai. Limá'ee Pé'erurru:

—Simón, ¿jimáa jiyáca? ¿Jócu wita áabai hóraa jéewa jiyá cáwi jitálideda nuyá?

³⁸ Arrúnaa cáwi iyáca ya i'órau, quéeuque'e jócubecha licáu irrú liá'a máashiica. Iyá sáicai iwówa, ne ínaa wáneerri cáarru iyá.

³⁹ Ne líau báaniu, ya li'orau lirrípítia liyáa chuánshicaja. ⁴⁰ Néenee léēju'inau báaniu, línu nanácu náa'a éewidenaicoo báaniu máainai, jiniwata dajuíshi báya wérrri natuí. Jini náa léenaa namá lirrú. ⁴¹ Lééjoo matálichu, ya limá nali:

—¿Isiguia imáaca ya iwówa iyabacoo? Cáí ája árra, línu léji liárta hóraaca Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca néntregaani'inaa nacáaji ricúla náa'a cajiconaanica.

⁴² Ibárroo, wáawai; ái urrúnica liá'a éntreguerri'inaa nuyá nujinairru.

*Natée preso liá'a Jesúsca**(Mt 26:47-56; Lc 22:47-53)*

⁴³ Jesús táania'inaa liyá újni'ii, línu néerrai liá'a Judasca néenaa náa'a doce éewidenaicoo, íchabani chóniwenai yáajcha índenai espada ya áicuba. Ínuenai nawánacaala nácu náa'a sacerdote wácanaica, náa'a íiwadenai Moisés chuáni, yá'ee náa'a salínaica. ⁴⁴ Liá'a Judasca éntregueerri nalí Jesús linísa líiwa nalí chítashia quéewo'oo náa léenaa Jesúsqui jíni:

—Léju liárra nushíshi linánijoo, liyáwa léju liárra. Iprésudani itée saícani.

⁴⁵ Línu'inaa liá'a Judasca, lirrúniu Jesúsru madéjalicunaa limá lirrú:

—¡Quéewidacai!

Néenee lishíshi jíni. ⁴⁶ Linísa'inaa lishíshiqui jíni, néenee nawína jíni natée preso jíni.

⁴⁷ Néenee báqueerri néenaa yáainai néeni, líjéda lishínaa espada líimanaca licúchau, jáiwa líju le jiliá'a sacerdote wácali shínaa chóniwerri tráawajairri lirrú liwíchua liwíbai. ⁴⁸ Ya Jesús lisáta léemiu náa'a chóniwenai:

—¿Tánda índa espada ya áicuba quéewique'e iwína nuyá preso, jicá'a liá'a máashiicaica? ⁴⁹ Éerri jútainchu nuyá yáajcha nuéewida iyá lirrúcu liá'a templo máanuica, jócai iwína nuyá preso. Ne liáni imédani iyáca léjta limáyu'u liá'a Dios chuánica.

⁵⁰ Néenee quinínama náa'a lishínaa éewidenaicoo namáaca jíni liá'a Jesúsca nacánacau líuchai. ⁵¹ Ne báqueerri icúlirrijui yáau liánai, dájiderrui áabai éeyaishiyu. Ne liárra jáiwa nawína jíni. ⁵² Ne liyá jáiwa liwáseda lishínaa éeyaishimiwai jáiwa licánacau jushícai.

*Jesús náajcha náa'a judío wácanaica**(Mt 26:57-68; Lc 22:54-55,63-71)*

⁵³ Natée Jesús lirrú liá'a sacerdote wácalirru, ya náawacau quinínama náa'a wácanaica sacerdotébinica, náa'a salínaica ya náa'a quéewidacanica ley shínaaca. ⁵⁴ Pé'eru yáau lishiirricu déecuchata, cáashia línu patio ítala lishínaa cuíta liá'a sacerdote wácalica, ya jáiwa limáacawai náajcha náa'a catúyacani templo, licámudau liyá chichái téjei.

⁵⁵ Náa'a sacerdotébini wácanaica ya quinínama nawácanaica, namúrru'e chítashia quéewau'inaa cajíconaa nalí Jesús náiihuaque'inini; ne jócai jiáu nalí léjta nawówau. ⁵⁶ Jiniwata báawita namá íchaba ne jócai yáawaiyi, namá'ee nalí wáacoo bácainaa. ⁵⁷ Áabi bárroo namáca újni namé'e nanúma yúbicau:

⁵⁸ —Wayá éemenai limáca: 'Nuyá cáarralerrí'inaa liáni templocá namédani náa'a washíalicuenaica, ya matáli éerri nubárrueda áabai ya jócai namédacala náa'a washíalicuenaica.'

⁵⁹ Ne jíni éewiderrini liá'a namánica.

⁶⁰ Néenee liá'a sacerdotébini wácanaica libárroo béewami nalí quinínama, ya lisáta léemiu liá'a Jesúsca:

—¿Jini éebaca? ¿Tána léji liéni namáni nayá jáica jiyá jíni?

⁶¹ Ne Jesús máacau manúma, jini éebacta; jiniwata náa'aca léenaa jócu liwáalia ítalashi. Liá'a sacerdotébini wácanaica léejoo lisáta léemiuni:

—¿Jiyá jiliérra Mesías, liá'a licúulee Dios saícaica?

⁶² Jesús ma lirrú:

—Jajá, nuyá. Ya iyá icábaminaajoo nuyá Licúulee liá'a Washíalicuerrica wáairriu chéni saícaquictejeica liá'a Dios cadánani wítee, ya línu sáanaí íibeji.

⁶³ Néenee liá'a sacerdotébini wácanaica jáiwa lishírricua líibalawai liwówau limáca íwirricala liwówa, ya limá'ee:

—¿Tána arrúnaa warrúnaacai nacábaque'e mawí jíni? ⁶⁴ Iyá éemenai limá chuánshi máashii Dios nácu. ¿Chíta icábau jiníni? Quinínama namá cajíconaacalani ya arrúnaacala máanalicani.

⁶⁵ Áabibi chánau nawísadacani, ya nabáya lituí ya nabásaida liyá, namá lirrú:

—¡Jiácta léenaa tánashia básaida jiyái!

Ya náa'a catúyacani templo nabáseda lináni.

*Pé'eru báyeerri jócala licúnusia Jesúsca**(Mt 26:69-75; Lc 22:56-62)*

⁶⁶ Nácula Pé'eru yáa liyáca cáinacula patio ita'aa, néenee ruínu ruá'a báquetoo néenaa náa'a sacerdote wácali shínaa chóniwenai néeni sána yáca. ⁶⁷ Rucába'inaa Pé'eru nábeerri liyáca chichái dáninacu, néenee'e rucába'ee lirrú rumá'ee lirrú:

—Jiyácani yáairrimi liájcha lécchoo liá'a Jesús Nazaret saíca.

⁶⁸ Ne Pé'eru báya jini limá'ee:

—Jócai nucúnusia liyá, jini nuá léenaa liá'a tánashia jitáaniaca.

Néenee lijiáu bináawalai cuíta núma licúla néenee gáayu máidai. ⁶⁹ Rucába'inaa lirrú báaniu ruá'a chóniwetoooca, néenee rumá nali náa'a yáinai néerra:

—Léwa báqueerri néenaa liarra náa'a yéeneemi Jesús yáajcha.

⁷⁰ Néenee Pé'eru léejoo libáya báaniu jini liá'a Jesús náwa. Íchaitaa rími liáwinaami, náa'a yáainai néerra namáwee Pé'erurru báaniu:

—Yáawaiyí, jiyá báqueerri néenaa, níwata jiyá Galilea saí lécchoo, jitáaniacala léjta nayá.

⁷¹ Néenee'e lijúrawai limá'ee:

—Dios cástigaa nuyá jócta numá liá'a yáawaiyiica. “Dios yáa léenaa jócai nucúnusia liá'a washíalicuerrica cháí itáania iyá nácu”.

⁷² Liyáalimi já'a, gáayu éejoo limáida báaniu. Néenee'e líinu Pé'eru liwíta lículai liá'a chuánshica Jesús mánimi lirrú:

—Jóctanaa gáayu máida chámaichu, jibáya nunáawa matálichu.

Ne lédacani'inau linácu líani, néenee lichai.

15

Jesús Pilato náneewa

(Mt 27:1-2,11-14; Lc 23:1-5)

¹ Jucámarra'inaami liácuwai, nawáca yáacau náa'a sacerdotébini wácanaica náajcha náa'a salícaica ya náa'a queéwidacani ley shínaaca, quinínama judío wácanaica. Ya natée Jesús libáji rícuu, jáiwa néntregaa jini Pilatorru. ² Pilato sáta léemiuni:

—¿Jiyá jilierra rey judíobini shínaaca?

—Jiyái máca, —Jesús éeba'ee.

³ Jiniwata sacerdotébini wácanaica náani nalíta'aa íchaba chuánshi, ⁴ Pilato éejoo lisáta léemiuni:

—¿Jini jéebacta? Jicába chítashia mánaba najútacoo jini.

⁵ Ne Jesús jócai éeba lichuáni; jáiwa'ee Pilato cáarrudawai.

Jesús nawána náinuaca

(Mt 27:15-31; Lc 23:13-25)

⁶ (Nuwówai núíwa irrú áabai chuánshi rími). Lijútainchu liá'a fiestaca jí'ineerri pascua, Pilato wáseda nali náa'a judíobinica báqueerri preso tánashia nasátani. ⁷ Ái báqueerri cuíta manúmai rícula já'a jí'ineerri Barrabás náajcha náa'a limánabacaca, finuenai chóniwenai lirrúcu liá'a jináwiuca namédani náajcha náa'a gobierno shínaa chóniwenai, ya náiinua báqueerri chóniwerrite. ⁸ Néenee narrúni'inau Pilatorru náa'a chóniwenai íchabanica, néenee nasáta limédaque'e nali léjta liwítee séewirrinaa. ⁹ Néenee Pilato má'ee nali:

—¿Iwówai nuwáseda irrúni liá'a Judíobini shínaa reyca?

¹⁰ Pilato liáca léenaa náa'a sacerdotébini wácanaica, néējueta Jesús lirrú cadénica nayá. ¹¹ Ne náa'a sacerdotéca wáneenai nacáarraliacoo náa'a chóniwenai queéwique'e nasáta Pilato wáseda saíca mawí liá'a Barrabásca. ¹² Néenee Pilato má'ee nali báaniu:

—¿Tánawa iwówai numéda liájcha liá'a imáni liá'a imáni nácuca judíobini shínaa reyca?

¹³ Néenee namáidada báaniwai namá'ee:

—¡Jiinua cruz nácuni!

¹⁴ Néenee Pilato má'ee nali:

—¿Tánawa máashii limédai?

Ne namáidada danáanshiyu mawí namá'ee:

—¡Jiinua cruz nácuni!

¹⁵ Néenee Pilato wówai limáacacoo saíca chóniwenai yáajcha, néenee liwáseda nali jini liá'a Barrabásca. Néenee'e liwána nabása liyá danáanshiyu mawí liá'a Jesúsca. Nanísa'inaa nabásaqui jini, néenee'e liá nali jini queéwique'e máanali cruz nácuni.

¹⁶ Néenee náa'a soldádoca nanísa'inaa natée Jesús lítala liá'a cuíta wérrica shínaa bináawaca, néenee náawaqueda yáacuwei náa'a soldado íchabani mawí. ¹⁷ Néenee nasúwa lirrú liá'a líbala quiirrai wérrica léjta rey úbala, jáiwa'ee nanísa'inaa nayáaqui jini liá'a túwirrica macájcuiyu újni corónaca, nasúwa liwíta nácu jini.

¹⁸ Néenee'e ya ta nachána namáidadaca namá'ee lirrú:

—¡Yáali, Judíobini shínaa Rey!

¹⁹ Nanísa'inaa natáa lirrú jini, néenee nabáse da náacoo jini liwíta nácu varayu, nawísadani náacoo natúyau náacoo náurrui ita'au lirrú naméda náacoo lirrú nacáidaque'inini. ²⁰ Nanísa'inaa nacáidaqui jini, néenee namídu líbalmi liá'a quiirrai wérrica néenee nasúwa lirrú le jilí'a líbálaca. Néenee naté jini náinuaque'e cruz nánci.

Jesús natáatani'inaa cruz nácu

(Mt 27:32-44; Lc 23:26-43)

²¹ Báqueerri washílicuerrri Cirene néenee sái, jí'ineerri Simón, liá'a lisáljinaa liá'a Alejandro ya Rufo, ínuerri bacháideji. Libésuna'inaamiu á'a, nawána litée máashiyu Jesús shínaa cruz. ²² Naté Jesús áabai sitio jí'ineerri Gólgota (wówerri limáca: "iyájimi yáarru"); ²³ Náa líirra vino éewiderrri mirra yáajcha, áabai debé cáiwibeeyuca, jí'ineerri mirra, ne Jesús jócai líirra náuchani. ²⁴ Ne jáiwa natáata jini. Ya náa'a soldádooca jáiwa nachújida nali wáacoo líbalmi liá'a Jesúsca, nacába tánashia naté nali wáacuwai.

²⁵ Manúlacaiba las nueve natáata'inaamini liá'a Jesúsca. ²⁶ Ya nachánaa áabai letra cruz nácu wówerri limáca tándashia nácueji náinuua jini, limá: "Rey judíobini shínaa". ²⁷ Liájcha natáata chámata máashiinini léchchoo, báqueerri saícaquicteji ya báqueerri apáuliquicteji. [²⁸ Cha licúmpliacoo liá'a tánerricoo: "Naniquini náibi náa'a máashiinica".]

²⁹ Náa'a bésunenaicoo náacoo nacáita liyá, nacúsuda nawítaw ya namá lirrú:

—¡Éemite, jiyá cárralerrri templo ya matáli éerri jinácuda báaniu wáni, ³⁰ jíwásedateu jiyá jájui ya jíurrucoo cruz nácuha!

³¹ Chacábacanaa nacáida liyá náa'a sacerdotébinica wácanaica ya náa'a quéewidacani ley shínaaca. Namá'ee: —liwáseda áabi, ne liyá jájui jócai éewa liwásedacoo. ³² ¡jíurrucoo cruz nácuha liá'a Mesíasca, Rey Israel shínaa, quéewique'e wacábacani ya wéebidaque'ini! Ya náa'a chámataca táatenaicoo liájcha nacáitade liyá.

Jesús máanalica

(Mt 27:45-56; Lc 23:44-49)

³³ Ne wówai'inaami wíyaicumi cái, quíninama cáinabi máaquerrri catáwaca cáashia las tresca. ³⁴ Liyáali hóraami Jesús máidada cadánani: "Eloi, Eloi, ¿lema sabactani?" (wówerri limáca: "Nushínaa Dios, nushínaa Dios, ¿Tánda jimáca nuyá bácai?")

³⁵ Áabi náa'a yéenai á'a, néemini namá'ee:

—Éemite, máiderrri liá'a íwadedeerri Dios chuáni Elíasca.

³⁶ Néenee báqueerri néenaa jáiwa licánacawai, jáiwa lisábida áabai esponja vino ijíshiyu, libájini báju shitúwa juáta lícu, jáiwa lidúcua Jesúsru jini quéewique'e líirracani, limá'ee:

—Imáacani, wacába Elías ínueta liúrrucueda cruz nácuhaajoni.

³⁷ Ne Jesús jáiwa limáidada cadánani wérrri, jáiwa máanali jini. ³⁸ Ne liá'a cortinaca templo núma lícu saíca jáiwa lishírricuawai béewami cáinacueji áacairra. ³⁹ Liá'a wánacaleerri romanoca, yéerri Jesús júniami, licába'inaa máanali Jesús, limá'ee:

—Yáawaiyi líeni washílicuerrrica Dios Cúulee.

⁴⁰ Léchchoo ái áabi íina já'a cábenai nayá déecucheji; náibi ruyá ruá'a María Magdalena, María litúwa liá'a Santiago líshimica ya José, ya Salomé. ⁴¹ Náani íinaca yáainaiu Jesús yáajcha ya nayúda liyá quéecha'inaa liyá Galilea néeni. Ái áabi mawí já'a áani ichaba áabi yéenaiu liájcha Jerusalén néerra.

Jesús naquéenini

(Mt 27:57-61; Lc 23:50-56)

⁴² Jesús máanali'inaami liyáali éerrica náa'a judíoca nachúnicta quíninama nayáca liá'a éerrica sábadoca, liwówai limá walí, libéecha liá'a éerri nawówa íyabactacoo, táda samáabee béecha. ⁴³ Jáiwa, báqueerri washílicuerrri Arimatea sái jí'ineerri José ínuerri. Liá'a Joséca wánacaleerri áacai náibi náa'a wánacaleenai judíobini, néenderri Dios wánacaalau'ú léchchoo, jócai cáarrunaa wárruacoo Pilato néerra lisátaque'e líucha Jesús náanaimi. ⁴⁴ Néenee Pilato cáarrudau léemi jáica máanali liá'a Jesúsca néenee limáida lirrú liá'a soldado wácalica lisátaque'e léemiu liyá jáicta máanali jini. ⁴⁵ Jáyaali soldado wácali íiwa lirrú jini, néenee Pilato línda áabi éntregaa Josérruni Jesús náanaimi. ⁴⁶ Néenee José wéni bájirra wáarruma mawíyíi cawénica. Líurrucoo Jesús cruz líucha jini, linísa'inaa lidájidaqui jini, néenee libáyani útawí rícu wáalii jini naquéenini íiba íibi. Linísa'inaa libáya útawí rícu jini, néenee liwówaneda

áabai íiba libáyaque'e útawi núma. ⁴⁷ Ruá'a María Magdalena ruájcha ruá'a María José túwaca nacábani liá'a namáacactacani.

16

Jesús cáwiactau

(Mt 28:1-10; Lc 24:1-12)

¹ Libésuna'inau liá'a éerri nawówa iyabactacoo, ruá'a María Magdalena, ruájcha ruá'a María Santiago túwaca ya ruá'a Saloméca, nawéni juménibee náaque'iu najúsua Jesús náanai nácuni (jócubeecha máashii líisaani). ² Domingo manúlacaiba wérri, cáiwia wáalii jíacuwai, náau útawi néerra. ³ Namá'ee náacoo nalíwaacoo:

—¿Tána wówanaida walí útawi núma rícuca liá'a íibaca?

⁴ Ne nacába'inaa nabéechau, nacába liá'a íibaca shírruerru liárru rícucau liá'a íiba máanui wérrica. ⁵ Néenee nawárrua'inau útawi rícula, nacába báqueerri icúllirrijui wáacoo líyaca saícacuictajica wáalierrri líbalau cabálai dírrirri néenee nacáarrudau bájjala. ⁶ Ne limá nali:

—O'icáarrudau. Imúrru imácoo liá'a Jesús Nazaret saíca liá'a náinuanimi cruz nácu. Ne cáweerruiwai, jiní áani. Icábateni áani namáacactamicani. ⁷ Yáa namówai, íiwa nali náa'a lishínaa éewidenaicoo ya Pé'erurru léchchoo: 'Líacalau nabéecha Galilearra. Icába néerrajoni, léjta limáyu'umi irrúni.'

⁸ Néenee najíau nacánacacoo útawi yúcha náa'a íinaca, níwata chéchineneu, nacáarrudacalau. Jiní namá áabirru jiníwata cáarruca nayá.

Jesús íyaderru María Magdalenarru

[⁹ Quéecha'inaa Jesús cáwicuawai domingo manúlacaiba wérri, líyadau ruli quéechanacu ruá'a María Magdalenaca, lijédanimi yúcha siete espíritu máashiini. ¹⁰ Néenee ruáu ruiwa nali náa'a yéenaimi Jesús líájcha náa'a máashiini wówa íchenaica. ¹¹ Néemi'inaa cáwicaca Jesús báaniu rucábalani, ne nayá jócai néebida ruli.

Jesús íyaderru chámata lishínaa éewidenaicoo

(Lc 24:13-35)

¹² Liáwinaami, Jesús íyaderru nali áabaiyu nali náa'a chámata limáanabaca yéenaimi líájcha yáaineu náacoo náibayu bacháidala. ¹³ Néenee néejoo náaque'iu náiiwa áabi apóstolu Jesús yáajcha, ne nayá jócai néebida nali léchchoo.

Jesús íiwacta nali náa'a apóstolucá namédaque'e léjta liwówau'i

(Mt 28:16-20; Lc 24:36-49)

¹⁴ Liáwinaami, Jesús íyadau nali náa'a once éewidenaicoo nali já'a nácula náaya nayácacaa, néenee licáita nayá cháuctacaa néebidaca ya cabálinicala nawówa níwata jócai néebida nali náa'a cábeneemi licáwicoo. ¹⁵ Néenee limá nali: "Yáau quinínama cáinabi íiwa líáni chuánshica wáseerri'inaa quinínamarru. ¹⁶ Tánashia éebiderru liá'a chuánshi saícaicojoo libáutisacoo, líaminaa Dios néerra, ne tánashia jócai éebida liá'a chuánshijoo, jócani liwásedajoo, líucaminau máashiiquictalaca. ¹⁷ Namédaminaa léju líáni, náa'a éebidenai nu chuáni: Nují'inaa nácu najédaminaa espíritu máashii chóniwenai yúchajoo; natáaniaminaa chuánshi wáaliyujoo; ¹⁸ Nawínaminaa áai nacáaji rícujo; ya náirreacta'ee méenaami máanalicaica, jócuminaa máashii liméda nalíjoo; ya mawí'inaajoo jáicta nachánaminaa nacáajiu nanácu náa'a bálínenecoo saícaminaa nayájoo."

Jesús írrerri áacairra

(Lc 24:50-53)

¹⁹ Linísa'inaa litáania náajcha liá'a Nawácali Jesúsca, néenee linácudawai narrishibia áacairra jini, liwáau Dios éemanacu saíacuictajica, wáaque'e léena Dios máaca liyá áacai wérri. ²⁰ Néenee najíau náa'a éewidenaicoo náiiwa liá'a chuánshi saícaica matuinaamirru. Liyá Nawácali yúda nayá líyadaque'e quinínamarru lichuáni saícai nayú náa'a méenaami libánuani lichuáni yáajchau. Chácajani.]

Evangelio según SAN LUCAS

Quéechanacu sái

¹ Íchaba chóniwenai natána liá'a quéecha sáimi bésunacoo wáibi. ² Chaléjta néewidaumi náa'a chóniwenai cábenai quéechanacumi, ya narrishibia liá'a libánuani namédaca náiiwa liá'a sáica chuánshica Jesucristo shínaaca. ³ Nuyá Lucas, léechoo nujúnicaí cawéni wérrí Teófilo, nunísa nuá léenaa quinínama sáica quéechanacu sáimica, núcába lirrúnaacoo nácu íchaba nutána jirrú quinínama liáni nuchúni jirrú sáicani, ⁴ quéewique'e jicúnusia sáica liá'a yáawaiiica néewidani jiyá nácu.

Báqueerri ángel iwa Juan Bautista jiácta'inaacoo

⁵ Liyáali éerrimi liwánacaala'inaami liá'a rey Heródesca líta'aa liá'a cáinabi jí'ineerri Judea, yéerri néeni báqueerri sacerdote jí'ineerri Zacarías, báqueerri Abías táqueerri éenaami. Líinu liá'a Zacaríasca rují'inaa Isabel Aarón táquetoomi. ⁶ Chámatanaa nayá majíconaani Dios náneewa ya naméda liwánacaala liá'a Dios wánani namédaca, táda jini éewa liá najiconaa. ⁷ Ne jócai nawáalia néenibiu, jiniwata Isabel jócau éewa quéenibica; ya mawíjani salínai cáí.

⁸ Áabai éerri arrúnaa naméda nashínaa tráawaju náa'a Zacarías máanabaca Dios náneewa, ⁹ léjta séewirrinaa nawítee nayáwacoo náa'a sacerdotébinica, naníwani náibiu tánashia wárruerri'inau templo rícula, jáiwa lijiáwai Zacaríasru arrúnaa liwárruacoo Dios shínaa templo rícula quéewique'e léema juménibee nafrésiani Diosru. ¹⁰ Nácula léema liá'a juménibeecca Diosru, quinínama chóniwenai na'óraa nayáca bináaweji. ¹¹ Liyáalimija báqueerri ángel Dios shínaa íyadau Zacaríasru, bárruerriu altar éema nácu sáicaquictéjica néemactaca juménibee jí'ineerri incienso. ¹² Jáí'inaa Zacarías cába ángel, jáiwa licáarrudawai. ¹³ Ne ángel má'ee lirrú:

—Zacarías, ocáarru jiyá, jiniwata Dios éemerri jisátau'u liúcha, ya ruá'a jiinu Isabelca wáaleecho'inaa rucúuleu, jáicta samálita jiáujoo jiáni'inaa jí'inaa Juan. ¹⁴ Iyá sáictai wérrí'inaa iwówa, ya íchabaminaa sáicta wójoo jáicta lijiáujoo. ¹⁵ Jiniwata jicúulee cadánani'inaa wítee Dios náneewa. Jócai'inaa írra írracaishi cáiwii, cashiámui'inaa Espiritu Santoyu jóctanaa lijiájau. ¹⁶ Liwánaminaa íchaba éejueda nawítee nashínaa Diosru, náa'a chóniwenai Israel rícu sánaca. ¹⁷ Liéni Juan yáairri'inau, Wawácali béecha, Espiritu dánaniyu ya liwítee léjta liá'a íwadadeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Elías, quéewique'e néejoocoo áabenaawówa nasáljinana néenibi yáajchau ya náa'a máashiinica néewidaque'iu naméda sáicai. Cha licábacanaa lichúni náa'a chóniwenai narrishibia'inaaque'e Wawácali. —Limá'ee liáni ángelca.

¹⁸ Zacarías sáta léemiu ángelca:

—¿Chíta quéewau'inaa nuá léenaa nuéewa nuwáalia nucúuleu níwata nuyá bájjialai salírnanica ya nuíinu léechoo.

¹⁹ Ángel éeba'ee lichuáni:

—Nuyá Gabriel ya nutráawajaa Diosru; liyá bánuerri nuyá nutáaniaque'e jiájcha, ya nuiíwa jirrú liáni sáicai chuánshica. ²⁰ Ne wáalee, níwata jócai jéebida liáni chuánshica numáni nácuha jirrú, jiyá manúmái'inaa; jócuminaa jéewa jitáaniacojoo, cáashia libésunacoo quinínama liáni.

²¹ Nácula, náa'a chóniwenai nanénda Zacarías bináaweji ya nasáta néemiu nayá jájju táda lidécudau bájjiala lijiácoo templo rícuha. ²² Lijiá'inaawai, jócai éewa litáania nali; néenee náa léenaa jini licábaca lituirricu sáiu templo rícu, litáania nali señalyu; cha lisíguiacoo jócu litáania.

²³ Linisa'inaa liméda lishínaa tráawaju Diosru templo rícu, Zacaríasca jáiwa léejoo líibana néerrawai. ²⁴ Liáwinaami liáni, ruá'a líinu Isabelca ruáwi ricuí, ya nácula cinco quéerri jócau jiáu rúbana yúchau, rupénsaa rumá ruliwo: ²⁵ “Liá'a Nuwácali chóque'e liméda nulí liáni, quéewique'e náa'a chóniwenai jócubeecha nacháani nuyá mawíá.”

Báqueerri ángel iwa Mariarru linácu liá'a Jesús jiácta'inaacoo

²⁶ Ruwáalia'inaa seis quéerri ruáwi ricucaí ruá Isabelca, néenee Dios bánua báqueerri ángel jí'ineerri Gabriel, lirrícula liá'a chacáalee jí'ineerri Nazaret, yéerri áabai cáinabi ita'aa judiobini shínaa jí'ineerri Galilea, ²⁷ quéewique'e litáania ruájcha ruá'a miyácau jócai yáacaji washíalicuerri yáajcha, jí'ineechoo

María, comprométechoo rucásacoo báqueerri washialicuerrri yáajcha jí'ineerri José, litáqueerri liá'a rey David. ²⁸ Néenee liwárruau ruyáctala liá'a ángelca limá rulí:

—¿Nutáa jirru, Dios wówairri liméda jirru áabai saícabee máanui! Wawácali yéerri jiájcha. Dios méderri saícai mawí náucha náa'a ína quinínama.

²⁹ Ne rucába'inaa ángel ruá'a Mariáca, jáiwa rucáarrudau ruéemi lichuáni, rumá rullíwoo tádasha línu limá rulí cháji'i. ³⁰ Néenee liá'a ángel ma rulí:

—Ocáarru jiyá, María, níwata Dios wówairri liméda jirru saícai. ³¹ Jiáwi ricuminaajoo, jiwáaliaminaa jicúuleujoo, jáminaa lijí'inaa Jesúsjo. ³² Liyá saícai'inaa chóniwenai yúcha, jí'ineerri'inaa Licúlee liá'a Dios yéerri áacairra wéerri, ya Wawácali Dios méderri'inaa liyá reyyui liwánacaalae'ue léjta liwéerri David. ³³ Liwánacaalamináa náa'a israelítacujoo Jacob éenibimica mamáarraca éerri, liá'a liwánacaalau'uca jócai'inaa amáarra.

³⁴ Néenee ruá'a Mariáca rumá ángelrru:

—¿Chítai'inaa libésuna'ináu líáni? nuyá jócai yáacaji washialicuerrri yáajcha.

³⁵ Néenee limá rulí liá'a ángelca:

—Liá'a Espíritu Santocoo ínuerri'inaa jináculajoo ya lidánani liá'a Dios yéerri áacairra wéerri liúrrucocoinau lidájida jiyájoo léjta áabai sánani. Tándawa liá'a samálita jíerri'inaacoo jí'ineerri'inaa majiconai Dios Cúlee. ³⁶ Ya jéemite líáni: —Ruá'a jéenajetoo déecucheji jí'ineechoo Isabelca, ruyá jáu yáawi rícu lécchoo, báawita salitueni ruyá. Namánimi náucucha jócala éewa quéenibi ruyá, ne chóque'e ruáwi rícu, ruwáalia seis quéerri, ³⁷ “níwata Dios éewerri liméda quinínama.”

³⁸ Néenee rumá ruá'a Mariáca:

—Nuyá yéerri Dios wánacaala nácu. Dios méda'aa nulí léjta jimáyu'u nulí.

Néenee ángel jiáu rúchai.

María yáau rupáshia Isabel néerra

³⁹ Liyáali éerrimica, María yáau madéjcanaa áabai chacáalee rícula yéerri dúuli namáctalaca Judea shínaa cáinabi ita'aa. ⁴⁰ Ruwárruo Zacarías íbana rícula ya rutáa Isabelru. ⁴¹ Jái'inaa Isabel éemi María táa rulí, liá'a samálita ruáwi rícu saíca jáiwa lichúnuniwai, ya Isabel máacau cashíamu Espíritu Santoyu. ⁴² Néenee Isabel rumá cadánani chuánshiyu: —¿María, Dios túya jiyá mawí náucha náa'a quinínama ínaca, ya litúya jicúulee! ⁴³ ¿Tána nuyá? Nuyá jócai cawéni quéewique'e jínu jipáshia nuyáctalaca Nuwácali túwaca. ⁴⁴ Nuéemi'inaa jítáa nulí, nucúlee chúnuniwíwowa chúnica nuáwi rícu. ⁴⁵ ¿Saícta jiwówa jiyá jéebidacala liá'a cúmplerri'inaacoo Wawácali máni náucucha jirru!

⁴⁶ María má'ee:

“Nucáwica méda saícai lirrú liá'a Nuwácali máanui wéerrica;

⁴⁷ nushínaa espíritu saícta liwówa Dios nácu liwáseda nuyá.

⁴⁸ Jiniwata Dios cába nulí saíca, nuyá imíyau, cashirruedacau jirru,

ya chóquejoo chóniwenai ma nunáucucha saíctau wówa;

⁴⁹ jiniwata liá'a Dios éewerri liméda quinínama liméda nulí máanui wéerri saícaica majiconaa lijí'inaa.

⁵⁰ Dios wáalia séewirrinaa carrúni jináata licába náa'a cawáunta liyá.

⁵¹ Dios méda íchaba quinínama liwítee dánaniyu,

licáarralia náucha nashínaa náa'a fachósunica.

⁵² Liúrrucueda náa'a reybini náarrubai ítachau ya limáaca áacai náa'a imíyanica.

⁵³ Dios yáa saícai nalí náa'a sáamuni wówa ya liwána náacoo macáaji rícu saí náa'a rícubinica.

⁵⁴ Liyúda nayá chóniwenai Israel shínaaca sírberri lirrú,

ya jócai limíya máecha nayá liméda saícaica carrúni jináata licába nayá.

⁵⁵ Dios íwanimi báinacu wawéerriinaimirru,

ya Abrahámmu ya náa'a jítáqueenemi jíenecoo liáwinaami líeni.”

⁵⁶ María máacau ruájcha ruá'a Isabelca matálicua quéerri, liáwinaami ruéejoo rúbana néerrau.

Juan Bautista jíacta'inaacoo

⁵⁷ Línu'inaa liá'a éerrica, Isabel cúlicuctála'inaaca, jáiwa ruwáalia rucúuleewai. ⁵⁸ Náa'a yéenai urrúni ya náa'a ruéenajinai náau nawána saícta ruwówa náa'inaa lénaa Dios méda rulí saícai, liá rucúlee. ⁵⁹ Liwáalia'inaa ocho éerri natée liá'a samálitaca namédaque'e lirrú náiju nachípi juáta límana, ya nawówai náa lijí'inaa léjta lisáljináa, Zacarías. ⁶⁰ Ne litúwa rumá nalí:

—Jócai. Arrúnaa yáa lijí'inaa Juan.

⁶¹ Néeba'eerru chuáni:

—Jini jéenajinai wáaleerri lijí'inau chárra.

⁶² Néenee natánia nacáajiyu samálita sáljinaarru, náaque'e léenaa tánashia jí'inaashi liwówai licúuleerru. ⁶³ Zacarías sáta náucha áabai tablero píitui litánaque'e ya jáiwa litána: 'Lijí'inaa Juan'. Ya jáiwa báawata liyá nalí quinínama. ⁶⁴ Liyáalimi rimija Zacarías léewa litánia báaniuwai, ya lichána liá saícai Diosru. ⁶⁵ Quinínama náa'a yéenai urrúni báawatai wérrí yájnali, ya quinínama liá'a cáinabi yéenai dúuli íibi Judea shínaaca, náiiwadede liá'a bésuneerricoo. ⁶⁶ Quinínama náa'a éemenai liáni nasáta néemiu nayá jájiu: "¿Tánashia liméda liáni samálitaca jáicta máanui jini?" Níwata yáawaiyi Dios iyada liwítee dánaniu liájcha liáni samálitaca.

Zacarías shíma

⁶⁷ Zacarías, samálita sáljinaaca, cashiámui Espiritu Santoyu, ya litánia lijí'inaa nácu, limá:

⁶⁸ "¡Nuá lirrú saícai nuwácalica, Dios Israel shínaaca,

jiniwata línuca quéewique'e lishínaa chóniwenai éewaqué'e náacoo áacairra!

⁶⁹ Libánua walí báqueerri cadánani wítee wásedeerri'inaa wayá wajíconaa yúchau, báqueerri David táqueerri sirbeerrimi lirrú.

⁷⁰ Liyáwa limánimi liá'a walí báinacu, náiiwanimi náa'a majíconaani íiwadedenai Dios chuáni báinacu.

⁷¹ Liwásedaqué'e wayá wajínei yúcha,

ya quinínama náucha náa'a máashiini cába wayá,

⁷² ya licába carrúni jináataiyu wawérrinaimica,

ya jócai limíya máecha liá'a limánimi limédaca wawérrinaimi yáajcha.

⁷³ Liyáwa liéni yáawaiyi Dios máni nácuca lirrú liá'a wasálijinaa Abrahámmica:

⁷⁴ Liwásedacala'inaa wayá náucha náa'a wajínaica,

quéewique'e wasírba lirrú jócu cáarru wayá,

⁷⁵ ya wayá lináneewa machácaniyu ya majíconaani, ya quinínama éerri jútainchu wacáwica.

⁷⁶ Ya jiyá, nucuúlee rimi, jiyá jí'ineerri'inaa cáiiwadedaca Dios chuáni,

lishínaa liá'a Diosca máanui wérrí yéerri áacairra wérrí,

níwata yáairri'inau libéecha liá'a Wawácali jichúnique'e libéecha injbaa.

⁷⁷ Quéewique'e jiwána náa léenaa náa'a lishínaa chóniwenai Dios méetuerrí najíconaa ya línda nawárruacoo liyáctalaca.

⁷⁸ Jiniwata washínaa Dios, carrúni jináataca wérrí,

liwána jucámarra wawítee, újni líndachu cáiwia chaléjta éerri wáalii.

⁷⁹ Quéewique'e liá nalí camarrashi náa'a yéenai dujíwala catáwacabee rícu,

quéewique'e lité wayá lirrícuba liá'a injbaa saíctactaca wawówa."

Limá liá'a Zacarías.

⁸⁰ Liá'a samálitaca lidáwinau ya liwíteu cadánani liwítee Dios wíteeyu, ya liyá jiníctala yéerri, cáashia línu liá'a éerri líyadactacoo nacába náa'a israelítabinica.

2

Jesús jiáctau

(Mt 1:18-25)

¹ Liyáali éerrimi, liá'a wánacaleerri íchaba cáinabi jí'ineerri Augusto César, liwána, natána nají'inau quinínama náa'a chóniwenai cáashta ita'aa lijútadaqué'e nayá.

² Liáni quéechanacu sái natána najiá'inau chóniwenai quéecha'inaa Cirenio ya lishínaa wánacaleerri liá'a cáinabica jí'ineerri Siria. ³ Quinínama arrúnaa náacoo natána nají'inau chúnsai nashínaa chacáalee rícula. ⁴ Tándawa José jáu liúcha liá'a chacáaleeca jí'ineerri Nazaret yéerri áabai cáinabi rícu jí'ineerri Galilea, ya liáque'iu áabai chacáalee néerra jí'ineerri Belén, yéerri áabai cáinabi jí'ineerri Judea rey David jiáctamicoo, Josécala David táqueerri.

⁵ Liáu néerra quéewique'e litána lijí'inau cáashta ita'aa ruájcha ruá'a línu'inaa Mariaca comprométechoo rucásacoo liájcha, liyáali éerri jáu yáawi rícucai. ⁶ Néenee nácula nayá'inaa Belénra, línu liá'a éerdi María cúlicucta'inaaca, ⁷ jáiwa lijíáu néenii quéechanacu sái rucuúleeca, jáiwa rudájida jini wáarruma shídami íibi, rurrúwaida cuéshinai íibana rícu jini, jinícala náarrui nayácta'inaa cuíta rícu.

Ángelbini ya pastorbini

⁸ Urrúni Belénru áabi washíalicuenai catúyacani ovejas, nají'inaa pastorbini, nayá bésunedenai táayebee bacháida rícu túyenai nashínaa ovejaca. ⁹ Cawíquinta báqueerri ángel Dios shínaa iyadacoo nalí náa'a pastorbinica ya Dios shínaa

cámarrashi quéena natéeji, jáiwa cáarru bájjiala nacábacani. ¹⁰ Ne ángel ma nalí: “Ocáarru iyá, núnda irrú áabai chuánshi saícai, quéewique'e saícta wéerri iwówai quinínama chóniwenai. ¹¹ Wáalee lijíáu irrú, David shínaa chacáalee rícu jí'ineerri Belén, báqueerri cawásedacai iyá cáarrunatai ijiconaa yúchau, Iwácali Cristo'inaaca. ¹² Ne quéewique'e yáa léenaa tánashia jíni, ínuminaa iyájoo linácu liá'a quirrácuaca dájiderri wáarruma shídami íibi ruwáirrii cuéshinai íibana rícu.”

¹³ Liyáalimi cawíquinta, íchaba ángel áacai sána íyadacoo mawí liájcha liá'a ángelca náa Diosru saícai namá'ee:

¹⁴ “ÍWáa lirrú saícai liá'a Diosca yéerri áacai!

ÍSáictaque'e nawówa quinínama yéerri áani cáinabi íta'aa, saícaque'e chóniwenai!”

¹⁵ Quéécha'inaa jáyaali néejoo áacairra náa'a ángelmica, náa'a pastorbini namá'ee nalí wáacoo:

—Wáateu Belénra, wacába liáni bésuneerricoo Wawácali íiwani walí.

¹⁶ Néenee náau madéjcanaa náiiinu María ya José ya quirrácu ruwáirrii cuéshinai íibana rícu. ¹⁷ Nacába'inaa jíni, náiiwadedá liá'a ángel máni nalí linácu liáni samálitaca. ¹⁸ Ya quinínama náa'a éemenaicani nacáarrudau néemi nachuáni namáni náa'a pastorbinica. ¹⁹ Né'e ruá'a Mariaca ruwáalia ruwówa lícuu quinínama liáni rupénsani'e nácu séewirrinaa. ²⁰ Náa'a pastorbinica néejua'inaa'eewoowai náa'ee saícai Diosru quinínama linácu'e liá'a néeminica yá'ee liá'a nacábanica, ne quinínama bésunau léjta náa'a ángelbini máyu'u nalí.

Liá'a samálita Jesús náyadani templo rícu

²¹ Liwáalia'inaa ocho éerri nacírcuncida* liá'a samálitaca, ya ná'ee lijí'inaa Jesús, liyá'ee jí'inaashica liá'a ángel máni Mariárru jóctanaa quéenibi ruyá.

²² Líinu'inaa liá'a éerrica arrúnaa naméda léjta Moisés wánau'mi namédaca masáculaque'e nayá, natée liá'a samálitaca Jerusalénra náyadaque'ini Diosruni. ²³ Cha namédaqui jíni, jiniwata ley lishínaa liá'a wácalishica tánerrii: “Quinínama quéechanacu saí samálitaca arrúnaa nashirri Wawácalirruni.” ²⁴ Néenee náawai nafresía sacrificio liá'a libánua naméda liá'a ley Wawácali mánica: Chámai paloma wéerri o chámai paloma éenibi.

²⁵ Liyáali éerrimi liyá Jerusalén rícu báqueerri washíalicuerri jí'ineerri Simeón. Liéni washíalicuerri machácani ya saícai wítee, ya yáairri saícai Diosru, ya liméda léjta Dios wówau'i, ya linéda liwásaida Israel táqueenaimi. Liá'a Espíritu Santo liyá Simeón yáajcha. ²⁶ Espíritu Santo wána liá léenaa jóctanaa máanali liyá libéecha, cáashia lijíáctala'inaa ya licába liá'a Mesíasca, liá'a Dios bánuani'inaaca. ²⁷ Espíritu Santo bánua Simeón liáque'iu templo rícu; ya jái'inaa litúwanai liá'a samálita Jesúsca natée liyá lécchoo, nacúmpliaque'e léjta ley wánacaalau'i, náiiinu Simeón nácu. Nawíchua lichípi íimanaa dácu. ²⁸ Néenee Simeón liwína liná lícu liá'a samálitaca, liá Diosru saícai limá chá'a:

²⁹ “Ya ta, Nuwácali, jinísa jiméda léjta jimáyumi;

ya ta jéewa jimáaca máanali nuyái jishínaa cha liwíteemija'a, nuyá cashírruedacaica jírri.

³⁰ Jiniwata nunísa nucába liá'a wásedeerri'inaa wayá Dios shínaa máashii yúcha,

³¹ lichána limédacoo quinínama chóniwenai tuími rícu,

³² liá'a cámarrashica liqénuminaa nawítee rícuéjjíoo quinínama chóniwenai, yáminaa liwánaque'e cawáunta nayá Israel táqueenaimi. Limá liáni Simeónca.”

³³ Néenee José ya litúwa liá'a Jesús nacáarrudau néemi liá'a simeón máni linácuha liéni samálitaca. ³⁴ Néenee Simeón liá nalí saícai, ya limá Mariárru, Jesús túwaca:

—Jéemite, liéni samálitaca Dios wínani quéewique'e liméda íchaba chóniwenai israel néenee sána nacáu o nabárroo. Liyá'inaminaa áabai señal, íchabaminaa cháami liyá, ³⁵ quéewique'e liá'a yéerri íchaba wówa lícu líyadaque'iu. Ne quinínama liéni jírri'inaa cáiwí wéerri'inaa, chaléjta áabai espada dúurrerri jicáwica íbeeji.

³⁶ Cha lécchoo ruyá néeni báquetoo ínetoo jí'ineechoo Ana, rutáania Dios jí'inaa nácu, limíyacaulami liá'a Panuel, litáqueerrimi liá'a Aser. Ana bájjialau salítuenica, ya rucása'inaami miyácau wáaliu rími, ya rúnirri máanali nawáalia'inaa náajcha wáacoo siete camuí; ³⁷ liyáalimi éerri ruwáalia ochenta cuatro camuí, ruyá máanirri. Jócau jiáu templo rícuha, rusírbia Diosru táayenaa ya éerrinacu ayúnoyu ya oraciónyu. ³⁸ Ana ínu liyáalimi jáa, ya ruchánaa ruá Diosru saícai, ya rutáania linácu liá'a samálita Jesúsca ya quinínama náa'a chóniwenai néndenai liwásaida, náa'a chóniwenai yéenai Jerusalén rícu.

* **2:21** Nacírcuncida: Nawíchua lichípi íimanaa dácu

Néejoo Nazaret néerra

³⁹ Liáwinaami nanísa'inaa nacúmplia quinínama léjta libánua liá'a ley Wawácali shínaa, jáiwa néejoo Galilea néerra, nashínaa chacáalee jí'ineerri Nazaret. ⁴⁰ Ya liá'a samálita Jesús lidáwinau cadánani ya mawí cawíteeca, ya Dios yáa lirrú saícai mamáarraca.

Liá'a samálitaca Jesús yáairri templo rícu

⁴¹ Jesús túwanai yáaineu Jerusalén néerra camuí jútainchu lirrú liá'a fiestaca jí'ineerri pascua. ⁴² Quéecha'inaa Jesús cúmplia doce camuí, yáaineu Jerusalénra naméda fiesta léjta nawíteeyu. ⁴³ Ne amáarrai'inaa fiestai, néejoowai, ne liá'a samálita Jesús máaquerriu Jerusalén rícu, jócani litúwanai yáa léenaa. ⁴⁴ Namáta'ee Jesús yáairri chóniwenai íibi, najínactacoo áabai éerri injbaa lícu. Quéecha'inaa namúrruquí jini náibiú náa'a néenaaca náa'a nacúnsianica lécchoo, ⁴⁵ jócai náinu linácu liá'a Jesúsca. Néenee néejoowai Jerusalén rícula báaniu namúrruque'e néerrani.

⁴⁶ Liáwinaami matálii éerri rícula, náinu linácu templo rícu, wáairriu liyá náibi náa'a éewidenaica Moisés chuáni, éemerri liyá nalí ya sáteeerri liyá léemiú nayá. ⁴⁷ Ya quinínama náa'a éemenai Jesúsru nacáarrudau néemi liwítee ya léebaca nachuáni. ⁴⁸ Litúwanai cába'inaa jini, nacáarrudau nacábaque'e jini, litúwa ma lirrú:

—¿Nucúleee rími, táda jiméda walí líarra? Jicá'ateni, jisáljinaa yáajchau urrúni wawówa wamúrru jiyá.

⁴⁹ Jesús ma nalí:

—¿Táda imúrru nuyá? jócai yáa léenaa arrúnaa báwatui nuyáca linácu liá'a nusáljinaa wówainica?

⁵⁰ Né'e jócai náa léenaa néemi liá'a limáni nalí.

⁵¹ Néenee Jesús léejoo náajcha Nazaret néerra, lisíguia liméda nawánacaala. Quinínama liáni litúwa jócai rumíya máecha, ruwáaliani ruácoo ruwówa lícu. ⁵² Ya Jesús mamáarracai dáwinacoo linánaica, ya liwítee, ya saícta liwówa Dios yáajcha chóniwenai yáajcha lécchoo.

3*Juan Bautista yáairri jiníctala yáa
(Mt 3:1-12; Mr 1:1-8)*

¹ Jái'inaa quínse camuí liwánacaala liá'a chúnsai wánacaalaca jí'ineerri Tiberio, liyáali éerrimi Poncio Pilato liwánacaala cáinabi jí'ineerri Judea, Herodes liwánacaala cáinabi jí'ineerri Galilea, ya léenajirri Felipe liwánacaala cáinabi jí'ineerri Iturea ya Traconite, ya liá'a Lisinias liwánacaala cáinabi jí'ineerri Abilinia. ² Anás ya Caifás sacerdotébini wácanai. Liyáalite Dios táania Juanru licúulee liá'a Zacaríasca yáairri jiníctala yáa, ³ ya Juan libésunau quinínama cáinabi urrúni méeda jí'ineerri Jordán, limá liácoo chóniwenairru arrúnaa néejooocoo Diosru ya nawána nabáutisa nayá, quéewique'e Dios méetua najíconaa. ⁴ Liáni bésuneerriu léjta litánaumi liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Isaías:

“Báqueerri chóniwerri máidaderri'inaa jiníctala yáairri:

‘Ichúni liá'a injbaaca Wawácalirru,
iméecu áabai injbaa machácani.

⁵ Quinínama sájaba máanui wéerri báyeerri'inau, quinínama dúuli wéerri ya dúuli rími naquéenini nabáyaque'e liyáque'e áabee, náa'a injbaa cúwaneerriicoo arrúnaa machácanicani, ya áabee naméda injbaa dujíwanamaica.

⁶ Quinínama chóniwenai nacábaminaa liá'a Dios bánuani wáseda wayá.’ ”

⁷ Najiá'inau náa'a chóniwenai quéewique'e Juan báutisa nayá, limá nalí: “¡Iyá léjta áai éenajinai! ¿Tána ma irrúí íbáutisaacalau iwásedacaalau liúcha liá'a carrúnatai rúneerriicoo liácoo? Ipénsacta chárria iyá yúquenaiu iyáca. ⁸ Iyá saíca, nacábaque'e yáawacta éejoo Wawácalirru, ya ówa imá irrúwoo: ‘¡Wayá Abrahám táqueenaimi wásedeenai'inau!’ Ne yáawaiyi numá irrú, Dios éewerri lináwida náani íibaca Abrahám táqueenaimiyu. ⁹ Ya mawí, liá'a chúushi jái ya cáí quéewique'e liwíchua áicuba lijichu yáajchau. Quinínama áicuba jócai yáa lítau saíca, wíchuerru ya náuca chichái rículani.”

¹⁰ Néenee chóniwenai sáta néemiú liyá:

—¿Tána wéewa wamédacai?

¹¹ Juan éeba nachuáni:

—Liá'a wáaleerri chámai íibalashi, jiá lirrú áabai liá'a jiní wáaliani; ya liá'a wáaleerri iyacaishi, jishírrida liájcha liá'a jiní wáaliani.

¹² Néenaa náa'a cóbrenai impuesto Romarru narrúniu Juanru quéewique'e nabáutisacoo ya nasáta néemiu liyá:

—Quéewidacai, ¿tána wéewa wamédacai?

¹³ Juan ma nalí:

—Jócai cobra bájjiala liúcha liá'a léjta nawánau icóbraca.

¹⁴ Néenaa náa'a soldado nasáta néemiu lécchoo:

—Ya wayá ¿tána arrúnaa wamédacai?

Juan éeba nachuáni:

—Jiní éedani náucha cháji'i, jiní ibáulidaca nayá, uyáa najíconaa cháji'i jócai naméda; ya saícta iwówa liájcha lierra iwénica napáida iyá.

¹⁵ Náa'a chóniwenai nanénda nacábau tána'inaa bésunawai, nasáta néemiu nayá wáacoo Mesías liá'a Juanca; ¹⁶ Ne Juan ma nalí quinínama: “Nuyá yáawaa nubáutisa shiátaiyu; ne báqueerri ínuminaa báutiseerri'inaa Espíritu Santo wíteeyu, ya chicháiyu. Liyá mawí cadánani wítee núcha, jócai saícaminaata nutájjiacoo nuwáseda lishínaa cotiza báji. ¹⁷ Línda licáaji rícuu léjta áabai pala, quéewique'e liáwaqueda trigo ya lishírrini máashiibee liúcha. Liwáaliaminaa trigo líbana rículau, ne léemaminaa liá'a máashiibeeea chichái rícula jócai chácacajiu.” Liáni wówerri limáca lishírrini náa'a saícánica, ya máashii liúcani'inaa chichái rícula jócai chácacajiu.

¹⁸ Cháwate Juan íiwa nalíni, ya áabi íchaba wítee lécchoo, Juan íiwa nalí saícai chuánshi chóniwenairru. ¹⁹ Ya lécchoo licáita Herodes wánacaleerri Galilea shínaa cáinabi, jiníwata liwáaliaca línuyu ruá'a Herodíasca, léenajirri Felipe ínucoo, ya lécchoo quinínama máashii limédanica; ²⁰ Ne Herodes jócai méda liwánacaala liá'a Juanca, litúculeda áabai máashii mawí: liwárrueda Juan cúita manúmai rícula.

Juan Bautista báutiseerri Jesús

(Mt 3:13-17; Mr 1:9-11)

²¹ Jóctanaa Juan yáa cúita manúmai rícula, báutisa'inaa quinínama chóniwenai, Jesús báutisau lécchoo; ya nácula lí'óra, liá'a Jesús éerri méecu lirrú, ²² ya Espíritu Santo yúrrucoo linácula léjta áabai paloma, ya nacábani; ya léemi áabai chuánshi áacai méerri lirrú:

—Jiyá Nucúulee nuwówaini, jiyáwa nuwínani.

Náa'a nawérrinaibimica Cristo béecha sánamica

(Mt 1:1-17)

²³ Jesús wáalia'inaa újni treinta camúca lichánau liméda lishínaa tráawajo.

Léjta néebidau'u José cúuleecani.

José Elí cúuleemi,

²⁴ Elí Matat cúuleemi,

Matat Leví cúuleemi,

Leví Melqui cúuleemi,

Melqui Jana cúuleemi,

Jana José cúuleemi,

²⁵ José Matatías cúuleemi,

Matatías Amós cúuleemi,

Amós Nahum cúuleemi,

Nahum Esli cúuleemi,

Esli Nagai cúuleemi,

²⁶ Nagai Maat cúuleemi,

Maat Matatías cúuleemi,

Matatías Simeí cúuleemi,

Simeí Josec cúuleemi,

Josec Judá cúuleemi,

²⁷ Judá Joanán cúuleemi,

Joanán Resa cúuleemi,

Resa Zorobabel cúuleemi,

Zorobabel Salatiel cúuleemi,

Salatiel Neri cúuleemi,

²⁸ Neri Melqui cúuleemi,

Melqui Adi cúuleemi,

Adi Cosam cúuleemi,

Cosam Elmadam cúuleemi,

Elmadam Er cúuleemi,
²⁹ Er Jesús cúuleemi,
 Jesús Eliezer cúuleemi,
 Eliezer Jorim cúuleemi,
 Jorim Matat cúuleemi,
³⁰ Matat Leví cúuleemi,
 Leví Simeón cúuleemi,
 Simeón Judá cúuleemi,
 Judá José cúuleemi,
 José Jonam cúuleemi,
 Jonam Eliaquim cúuleemi,
³¹ Eliaquim Melea cúuleemi,
 Melea Mena cúuleemi,
 Mena Matata cúuleemi,
 Matata Natán cúuleemi,
³² Natán David cúuleemi,
 David Isaí cúuleemi,
 Isaí Obed cúuleemi,
 Obed Booz cúuleemi,
 Booz Sala cúuleemi,
 Sala Nahasón cúuleemi,
³³ Nahasón Aminadab cúuleemi,
 Aminadab Admin cúuleemi,
 Admin Arni cúuleemi,
 Arni Esrom cúuleemi,
 Esrom Fares cúuleemi,
 Fares Judá cúuleemi,
³⁴ Judá Jacob cúuleemi,
 Jacob Isaac cúuleemi,
 Isaac Abrahám cúuleemi,
 Abrahám Taré cúuleemi,
 Taré Nacor cúuleemi,
³⁵ Nacor Serug cúuleemi,
 Serug Ragau cúuleemi,
 Ragau Peleg cúuleemi,
 Peleg Heber cúuleemi,
 Heber Sala cúuleemi,
³⁶ Sala Cainán cúuleemi,
 Cainán Arfaxad cúuleemi,
 Arfaxad Sem cúuleemi,
 Sem Noé cúuleemi,
 Noé Lamec cúuleemi,
³⁷ Lamec Matusalén cúuleemi,
 Matusalén Enoc cúuleemi,
 Enoc Jared cúuleemi,
 Jared Mahalaleel cúuleemi,
 Mahalaleel Cainán cúuleemi,
³⁸ Cainán Enós cúuleemi,
 Enós Set cúuleemi,
 Set Adán cúuleemi,
 Adán Dios cúuleemi.

4

Wawásimi wówai Jesús méda lijíconau

(Mt 4:1-11; Mr 1:12-13)

¹ Jesús Espíritu Santo cámušheda liwítee, léejoo méeda Jordán néenee, ya Espíritu litée jinictala yáairri. ² Néerra liyá cuarenta éerri, ya liá'a Wawásimi wówai Jesús méda lijíconau. Jesús jiní íyani narrícu náa'a éerrica, táda cha liáwinaami lisíntia inaaishi. ³ Néenee Wawásimi ma lírrú:

—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jiwánate lináawacoo liéni íibaca páaniyu.

⁴ Jesús éeba'ee:

—Limá'ee liá'a Dios chuáni jái tánacuawai: 'jócai bácai iyacaishiyu liyá liá'a nushálicuerrica.'

⁵ Néenee Wawásimi írrida Jesús ya líyada lirrú quinínama náa'a país éerri rícu, ⁶ limá lirrú:

—Nuá jirrú quinínama jiwánacaalake'e éerri rícu cawéninica. Níwata nuyá nunísani nurrishibiaca, ya nuá tánashia nuwówaini nuárru jini. ⁷ Jitúyactau nulí ya jái nulí saícai, quinínama jishínaaminaa.

⁸ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Nuyá jócai túyau jirrú, jiniwata limá liá'a tánerricoo: 'Jitúyau Diosruja, ya jisírbia lirrú bácai.'

⁹ Liáwinaami Wawásimi téé Jesús chacáalee Jerusalénra, lírrida liyá templo itala mawíta áacaica ya limá lirrú:

—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jicáteu cáinabi rícula wayéji áani; ¹⁰ Jiniwata limá liá'a tánerricoo:

'Dios bánuaminaa lishínaa ángelbini nayúda ya natúya jiyá.

¹¹ Nanácudaminaa jiyá nacáaji rícuu,

jócubeecha jínuau íiba nácula'.

¹² Jesús éeba'ee Wawásimi chuáni:

—Limá léchchoo liá'a tánerricoo: 'Ujimáca máashii Diosru jiwówaini limédaca.'

¹³ Quéecha'inaami Wawásimi jócu léenaa liwána Jesús méda lijiconau, néenee Wawásimi dáanau liúcha íchaba éerri.

Jesús chánau liméda lishínaa tráawaju Diosru Galilea rícu

(Mt 4:12-17; Mr 1:14-15)

¹⁴ Liáwinaami Jesús éejoo lishínaa cáinabi italau jí'ineerri Galilea Espíritu Santo dánaniyu, néenee natáania linácu quinínama lirrícu liá'a cáinabica yéerri litéjeji. ¹⁵ Ne léewida nayá narrícu náa'a cuíta jí'ineenai sinagoga, ya náa lirrú quinínama saícai.

Jesús Nazaret néeni

(Mt 13:53-58; Mr 6:1-6)

¹⁶ Jesús yáau Nazaret néerra, chacáalee lidáwinactamicoo. Léerdi nawówa iyabactacoo liwárrroo sinagoga rícula, léjta liwíteeja, jáiwa libárruawai quéewique'e liliá Dios Chuáni. ¹⁷ Náa liliá cáashta litánaniami liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Isaiasca, limécu'inaamini línu linácu liá'a tánerricoo chá'a:

¹⁸ "Espíritu nuwácali shínaa yáairri nunácu, jiniwata liniwaca nuyá quéewique'e nutée chuánshi wáalii nalí náa'a carrúni jináatanica;

libánua nuyá nuíiwadeda chítashia éewau'inaa mabáji náa'a presoca ya nuéejueda natuí náa'a matuínica;

nuchánaa nuéda nabáji náa'a nabáadanica;

¹⁹ nufiwa liá'a camuí saíctaica Wawácali shínaaca."

²⁰ Liáwinaami Jesús támu liá'a cáashta, jáiwa liá lirrú jini liá'a yúderri nayá sinagoga rícu, jáiwa liwáawai. Quinínama náa'a yáaine néeni nacába lirrú. ²¹ Jáiwa lichánau litániaicai limá'ee:

—Wáalee éerri linísa licumpliacoo liéni tánerricoo ináneewa.

²² Quinínama natáania Jesús nácu saíca ya nacáarrudau nacába liá'a limánica saíctaica. Nasátada'ee néemi nayá wáacoo:

—¿Jócaita le José cúulee léji liéni?

²³ Jesús éeba'ee nalí:

—Yáawaiyi numá irrú, imáminaa nulí léju liéni chuánshica: 'Médico, jichúni jiyá jájui.' Mawí imáminaa nuljoo: 'Liá'a wéeminica jimédani Capernaúm rícu, jiméda léchchoo ája áani chúnsai jicáinabeerra ita'au.'

²⁴ Ne mamáarraca limá'ee: —Ne yáawaiyi jini báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni, jócai saíca nurrishibia lishínaa cáinabi ita'au. ²⁵ Yáawai méetaa íchabate máanirriini Israel rícu, éerri liyá'inaami liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Elíasca, quéecha'inaamite jócu liúwau matálii camuí ya béewami mawí, jáiwa íchaba finaishi quinínama Israel cáinaberra ita'aa; ²⁶ ne Elías Dios jócai libánua nalí náa'a máanirrinica Israel rícu, ne ta chaléjani Sarepta néerra, urrúni lirrú liá'a chacáalee Sidónca. ²⁷ Chacábacanaa íchabate bálinenai liyú liá'a chorrówa iyeerri náinaa Israel rícu, éerrimi liyá liá'a cáiiwadedacaimi Dios chuáni báinacu Eliseoca, ne jini éeneerri lichúnicoo néenaaca bácai rími Naamán, chéesaicani Siria saíca.

²⁸ Quéecha'inaami néemi quinínama liéni, náa'a yáaine sinagoga rícu íwirri wéerri nawówa bájalanaa. ²⁹ Nabárrua'inaamiu, jáiwa najéda chacáalee rícuha Jesús,

natée'e wáni dúuli áacai ítala chacáalee yáctaca, quéeuque'e najúsunedacani cáinacula néenini. ³⁰ Ne Jesús bésunau nadécumi quinínama, jáiwa liáu néenee.

Báqueerri washiálicuerri wálierri áabai espíritu máashii
(Mr 1:21-28)

³¹ Jesús yá'eewoo Capernaúmra, áabai chacáalee Galilea sái, ne léerdi nawówa iyabactacoo léewida náa'a chóniwenai. ³² Ne náa'a chóniwenai nacáarrudau nacába léewidacalaca, jiníwata táanierri quinínama wánaacalashiyu.

³³ Sinagoga ricu báqueerri washiálicuerri yá'ee wálierri demonio, jáiwa'ee limáidada lidánaniyuwai:

³⁴ ¡Jimáaca wayá! ¿Tánda jiníquiu wáajcha, Jesús Nazaret néenee sái? ¿Jiyá iinuerri'e jimárda wayá? Nuyá cúnusierri jiyá, nuá léenaa jiyá majícónaica Dios shínaaca.

³⁵ Jesús cáita'ee liá'a demoniaca limá'ee lirrú:

—¡Manúmata ya jimáaca liéni washiálicuerrica! Néenee liá'a demonio líuca liá'a washiálicuerrimica cáinabi rícala nanáneewa quinínama, ya jáiwa lijíáu liúchai jiní limédacta lirrú máashii. ³⁶ Quinínama nacáarrudau'eewoo, ya namá'ee nali wáacoo: —¿Tána chuánshiqui jiliéni? Quinínama liá'a wánacaleerrica ya liwítee dánani liéni washiálicuerrica liwána najiácoo náa'a espíritu máashiinica, ¡ya nayá jiáneu!

³⁷ Ya natáania sáica Jesús nácue quinínama líta'aa liá'a quinínama cáinabica.

Jesús chúni Simón Pé'eru néerru
(Mt 8:14-15; Mr 1:29-31)

³⁸ Jesús jiá'inaamiu sinagoga rícuha ya jáiwa liwárroo líibana lícula liá'a Simónca. Linéerru liá'a Simónca bálínechoo'eewoo ruyáca, máanui wérrí licámuna, nasáta Jesús yúcha runácuí. ³⁹ Jesús tájia'eewoo ruyáctaca ya jáiwa licáita liá'a licámunacaa, jáiwa licámuna éedawai, liyáalimi, jáiwa rubárruawai ya ruchánau rushírrueda nali.

Jesús chúni íchaba Chóniwenai bálíneneu
(Mt 8:16-17; Mr 1:32-34)

⁴⁰ Éerri wárruau'inaami liyá cáí, quinínama náa'a nawáalia bálínacaalashi, matuínaami bálínacaalashi natée'e nayá Jesúsru; ne jáiwa lichánaa licáajiu nanácuí bácaínaa, jáiwa lichúni nayái. ⁴¹ Ne náibicha náa'a bálínenai'coo íchaba lécchoo najíáu náa'a demoniaca, namáidadaca namá'ee: —¡Jiyáwa líerra Dios Cúuleeca! Ne Jesús cáita náa'a demoniaca, ya jócu línda natáaniaca, jiníwata náaca léenaa liyá liá'a Mesíasca.

Jesús íiwa liá'a chuánshica sinagoga rícu
(Mr 1:35-39)

⁴² Jucámarrá'inaami, Jesús jiáu chacáalee rícuha, áabai yáarruishi jiníctala yáairri. Ne náa'a chóniwenai'ca namúrru liyá, jáiwa náiniu liyáctala liyáca. Nawówai náayabedacani jócubeechata liáu, ⁴³ ne Jesús má'ee nali:

—Lécchoo arrúnaa nuiiwa liáni chuánshi sáicaica linácue sái liá'a Dios wánaacaalactalaca nali náa'a áabi chacáaleeca, linácueji liéni Dios bánua nuyá máyala áani.

⁴⁴ Cháwa'ee Jesús íiwa liácoo liá'a chuánshica sinagoga rícuba cáinabi nashínaa náa'a judiobinica.

5

Natésu jócai nacába cáji
(Mt 4:18-22; Mr 1:16-20)

¹ Áabai éerrite, Jesús yáa liyáca litácoowa liá'a manuá jí'ineerri Genesaret, lisíntia nabádeda liyá náa'a chóniwenai máanabanaamica wówenai néemi Dios chuáni. ² Jesús cába chámai lancha cáina nácu. Máisananiyaca níwata náa'a catésucanica yúrrucuenaiu lirrícucha nabádeda nashínaa máayau. ³ Jesús yúrruocoo áabai lancha rícala, Simón shínaaca, jáiwa liwána lidánaa pítuíta litácooweji bachátairra. Jáiwa liwáau lirrícú liá'a lanchaca néenee lichánau léewida náa'a chóniwenai. ⁴ Linísa'inaami litániacai, limá'ee Simónru:

—Jitée liá'a lanchaca chaléni bachátala dujíwactalaca, ya ta yúca ishínaa máayawai itésuque'e.

⁵ Simón éeba'ee:

—Quéeuidacai, táayenaa watráawajaaca watésuca, ne jiní wérrí wajédani; ne jiyáctaca bánuani, nuá'au nudáquinia numáyaníu.

⁶ Ne naméda'inaami jíni, náawaqueda bájjialanaa cubái liá'a namáayani atéwanamai súbirriacoo. ⁷ Néenee namáida náa'a nashínaa najúnicaica máinecoo áabai lancha rícu, quéewique'e náacoo nayúda nayá. Néenee náau néerrai, nacámusheda náa'a chámái lanchaca atéwa namácta natámucoo. ⁸ Simón Pé'eru cába'inaami liéni, litúyau liúrruimiyyu Jesús náneewa limá'ee lirrú:

—¡Jishírriu núcha, Nuwácali, níwata nuyá cajíconai!

⁹ Jiniwata Simón ya quinínama cáarrudenaiyu nacába liá'a najédau cubái, máanaba náami jócai nacába cáji. ¹⁰ Lécchoo cáarrudenaiyu náa'a Santiago ya Juan, Zebedeo éenibica, Simón máanabacaca. Ne Jesús má'ee Simónru:

—Ocáarru jiyá; léjta jínisau jitésucai, chacábacanaa jimúrru nulí chóque'e chóniwenai nasíguia nuyá.

¹¹ Néenee natée lanchami litácoowalai, namáaca quinínama, jáiwa náau Jesús yáajchai.

Jesús chúni báqueerri bálinnerriu lepra
(Mt 8:1-4; Mr 1:40-45)

¹² Áabai éerrite, Jesús yáa liyáca áabai chacáalee rícu, líinu báqueerri washiálicuerrri bálinnerriu chorrówa íyeerri náinaa jí'ineerri lepra; licába'inaami Jesús litájiau linánimiyyu cáinabi nácula, lisáta'ee líúcha:

—Nuwácali, jiwówaicta, jichúni nuyá nubálinacaala yúcha.

¹³ Jesús dúnú'e licájaiyyu wáni, limá'ee:

—Nuwówai, ¡jichúnicoo! Liyáalimi libálinacaala'ee chorrówa íyeerri líinaa éedau líúcha, ¹⁴ Jáiwa Jesús ma lirrú:

—Jiniwaa jíiwani jiyárrujoni; bácai rímii jáu jiyadacoo sacerdote náneewa, ya jitée jishínaa jiméetua'inau jiyáu, liá'a Moisés wánanimi imédaca, quéewique'e quinínama yáa lénaa jáica saíca jiyái jibálinacaala yúchau.

¹⁵ Ne mamáarraca, Jesús íiwanaa cáarraliacoo quinínama matuínaami, ya íchaba chóniwenai yáawacau néemique'e lichuáni ya lichúnique'e nabálinacaala. ¹⁶ Ne Jesús lishírriu jiníctala yáairri quéewique'e li'óracoo.

Jesús chúni báqueerri macáwai
(Mt 9:1-8; Mr 2:1-12)

¹⁷ Áabai éerri Jesús éewidacta liyáca, nawáau nayá néeni náa'a áabi fariséobini ya quéewidacanaica ley shínaabinica ínuenai quinínama chacáalee rimi Galilea shínaaca, ya Judea ya Jerusalén néenee. Ya Dios wítee íyadau Jesús nácu lichúni náa'a bálinenaicoo. ¹⁸ Néenee áabi washiálicuenai ínu indenai báqueerri macáwai liárrubai ita'au. Nawówaicta'ee nawárrueda cuíta licúlani ya náyada Jesús náneewani; ¹⁹ Ne jócu náinu táshia nácuca nawárrua jíni, jiniwata bájjialaca íchaba chóniwenai; jáiwa náirda liyá cuíta íteeji, néeda bájjirra cuíta báinaa ya náurrucuedaque'e liyá néenee bálinnerricoo liárrubai ita'au, néeni béewami nalí quinínama, Jesús náneewa. ²⁰ Quéecha'inaami Jesús yáa lénaa néebida'inaa linácu, limá'ee lirrú liá'a bálinnerricoo:

—Nujúnicaí, jijíconaa jái méetuacuwai.

²¹ Néenee náa'a quéewidacanaica ley shínaabinica ya náa'a fariséobinica nachánau napénsaaca: “¿Tána léji liéni éeneerri limá chá'a chuánshi máashii Dios nácula? Bácai rimi Dios éeneerri liméetua jíconaashi.”

²² Ne Jesús yáairri lénaa liá'a napénsaani nayáca, lisáta'ee léemiu nayá:

—¿Tána ipénsa irruwóo chárta? ²³ —¿Tána mawí jócu tráawajui, wamácai: ‘Jijíconaa máaquerrriu liméetuacuwai’, o numáca: ‘Jibárruo jijínau?’ ²⁴ Ne nuyadaminaa irrú, nuyá Washiálicuerrri Dios Cúuleeca wáalierrri wánacaalashi cáinabi ita'aa liméetua'inaa jíconaashi.

Néenee limá lirrú liá'a macáwaica:

—Numá jirrú, jibárruo, jiwína jiárrubaiu ya jáu júbana néerrau.

²⁵ Liyáalimi, liá'a macáwaica léenuu libárruacoo quinínama náneewa, liwína liárrubaiu lirrú wánimicoo ita'aa, jáiwa liáu líibana néerrawai liá saícai Diosru.

²⁶ Quinínama nacáarrudau nacábacani, jáiwa náa saícai Diosru ya bájjialanaa nacáarrudacoo namá'ee:

—Wáalee wacába watuíyu jócai wacába cáji.

Jesús máida Levírriu
(Mt 9:9-13; Mr 2:13-17)

²⁷ Liáwinaami liéni, Jesús jiáu, jáiwa licába báqueerri cacóbracai impuesto Romarru. Jí'ineerri Levi, wáairriu liyáca yáarrubaishi ita'aa licóbra liyá impuesto. Jesús má'ee lirrú:

—Jisíguia nuyá.

²⁸ Néenee Levi bárroowai, limáaca quinínama, jáiwa liáu Jesús yáajchai. ²⁹ Táicala'inaami mawí, Levi méda áabai fiesta máanui wérrí líbana néeniu Jesúsru; ya íchaba náa'a cóbrenai impuesto Romarru, náajcha náa'a áabi chóniwenai, wáaineu nayáca mesa nácula náajcha. ³⁰ Ne náa'a fariseobinica ya náa'a quéewidacanica ley shínaabinica néenaacajaa, nachánau nacáida Jesús shínaa éewidenaicoo. Namá'ee nali:

—¿Tánda íya ya írra náajcha nárra cacóbracani impuesto ya cajíconaanica?

³¹ Jesús éeba'ee nachuáni: —Náa'a saícanica, jócani rúnaa médico, ta nayá náa'a bálinaaicoo. ³² Nuyá jócai ínu numáida náa'a saícanica, nuínu numáida náa'a cajíconaanica, quéewique'e néējueta nayáu Diosru.

Linácue sái liá'a ayúnoca

(Mt 9:14-17; Mr 2:18-22)

³³ Néenee namá'ee Jesúsru:

—Náa'a casíguiacani Juan ya fariseobini shínaaca yúnenaí bájjalanaa ya naméda bájjalanaa oración, ne jishínaa éewidenaicoo jíajcha éerri jútainchu náaya ya náirra.

³⁴ Jesús éeba'ee nali:

—¿Léewaminaatau éewa iwána nayúnaa náa'a namáidani áabai matrimóniorru, nácula liyá náajcha néeni liá'a novioa? ³⁵ Ne línuminaa liá'a éerrica, natécta'inaa liá'a novioa; jáicta línu liá'a éerrica, liyáaliminaa nayúnaajoo.

³⁶ Chá'a léchoo líwa nali áabai licábacanaa:

—Jini dáulerrí áabai íbalashi wáalii quéewique'e lichánaida áabai íbalashi dánumimi. Ne limédactacala cháni'i, ya táminaa líuca liá'a íbalashi wáallimica; mawíyí liá'a shídanaamica wáalii, jócai saícta máacacoo íbalashi dánumimi yáajcha.

³⁷ Ne jini léchoo wanuácala vino wáalii áabai ímanaashi salírrani rícula, níwata liá'a vino wáaliica wáneerri lisúbirriacoo liá'a ímanaashi dánumimica, léjta liá'a ímanaashi ya liá'a vinoa jái líucawai. ³⁸ Tádawa arrúnaa wanú vino wáalii lirrícula liá'a ímanaashi wáaliica. ³⁹ Ne liá'a írrerri vino salírrani, jócai wówai liáwinaami vino wáalii, jiniwata jái limái: 'Liá'a vino salírranica mawí saíctaca.'

6

Náa'a éewidenaicoo Jesús yáajcha éerruedenai trigo ita léerdi nawówa íyabactacoo

(Mt 12:1-8; Mr 2:23-28)

¹ Áabai éerri nawówa íyabactacoo Jesús jínani nabáanacaala íbi. Lishínaa éewidenaicoo liájcha néerrua líta liá'a trigoca, ya ta nacárta nacáaji rícuu jini ya ta náaya líimii. ² Jáiwa áabi fariseobini nacába'inaami líáni, nasáta néemiu:

—¿Tánda iméda iyá líerra jócai wéewa waméda éerdi wawówa íyabactacoo? Jiniwata jócai ley índa wamédaca.

³ Jesús éeba'ee nachuáni:

—¿Jócai ilí ícábau Dios chuáni nácu báitate David ya náa'a limánabaca nawáaliata inaashi? ⁴ Jáiwate liwárruawai Dios íbana rícula, jáiwa líwina náji náa'a páanica nashírrini Diosru, líya liyái ya lía náaya léchoo náa'a limánabaca, báawita bácai rimi ta náa'a sacerdotébinica éewata náayacani bácai liá'a páanica.

⁵ Néenee Jesús ma mawí:

—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuwáalia wánacaalashi linácu liá'a éerrica nawówa íyabactacoo.

Liá'a washiálicuerrica máacarrai cáaji

(Mt 12:9-14; Mr 3:1-6)

⁶ Áabai éerri nawówa íyabactacoo náa'a judiobinica, Jesús wárruerri sinagoga rícu ya lichánau léewidaca. Báqueerri washiálicuerri yáairri néeni máacarrai cáaji ché'e saícaquitejica. ⁷ Néenee néeda lituínaa liá'a Jesúsca náa'a éewidenai Moisés shínaa ley ya fariseobini léchoo, nacábaque'e lichúnicta liá'a máacarrai cáaji, lirrícua liá'a éerrica nawówa íyabactacoo, néewaque'e náa lijíconaa liá'a Jesúsca. ⁸ Ne liá'a Jesúsca, liá léenaa chítashia nawíte jini, limá lirrú liá'a washiálicuerrica máacarrai cáaji:

—Jibárroo, jimédau béewami.

Néenee libárruawai. ⁹ Néenee Jesús ma nali náa'a áabica:

—Nuwówai nusáta nuéemiu iyá áabai chuánshi rími: ¿Lirricu liá'a éerrica wawówa iyabacoo, wéewa waméda saícai o máashii? ¿Wawáse da cáwicaishi o wamárdacani?

¹⁰ Linísa litánia náajcha, liá'a Jesúsca licába quinínama litéejuu limá lirrú liá'a washíalicuerrica:

—Jidúcu jicáajiu.

Liméda jini, saícai báaniu jini licáajica. ¹¹ Ne náa'a áabica iúwirrini wérrí nawówa. (Namáctacala'ee Jesús méda lijiconau litráawajaaca lirrúcu liá'a éerrica nawówa iyabactacoo). Táda natánia nali wáacoo tánashia néewa namédaca Jesús júnta.

Jesús níwa náa'a doce éewidenaicoo

(Mt 10:1-4; Mr 3:13-19)

¹² Liyáali éerrite, Jesús yáau áabai dúuli itala li'óracoo, libésuneda quinínama táayebee li'óracoo Diosru. ¹³ Quéecha'inaami jucámarra cái, limáida lishínaa éewidenaicoo, jáiwa liwína doce néenea, liá nají'inaa apóstolu. (Wówerri limá bánuani naméda áabai tráawajuca). ¹⁴ Léewa nají'inaa liáni: Simón, liá liéni jí'inaa Pé'eru; Andrés, Simón éenajirrica; Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, Santiago, licúulee liá'a Alfeo; Simón liá'a Celote, ¹⁶ Judas, Santiago cúleeca, ya Judas Iscariote, liá'a náawiderríu liwítee máashii éejuederrí'inaa Jesús.

Jesús éewida íchaba chóniwenai

(Mt 4:23-25)

¹⁷ Jesús yúrrucoo dúuli itacha lishínaa apóstolu yáajcha, jáiwa limáacau áabai bacháida licui. Néeni náawacau íchaba náa'a síguianai liyá, ya íchaba chóniwenai Judea shínaa cáinabi ítesanaca ya Jerusalén ya litácooweji liá'a Tiroca ya Sidón. Ínuenai néemique'e Jesús chuáni ya quéewique'e lichúni nashínaa bálinacaalashi. ¹⁸ Ya náa'a carrúni jináata nanácueji náa'a espíritu máashii, máaquenai lécchoo saíca. ¹⁹ Chacábacanaa quinínama Chóniwenai wówenai nadúnu Jesús nácu, níwata lichúnicala nayá quinínama liyú liá'a Dios wítee jáirricoo linácucha.

Liá'a saíctacta nawówa ya máashicta nawówa

(Mt 5:1-12)

²⁰ Jesús cába'ee lishínaa náa'a éewidenaicoo liájcha, ya limá'ee nali:

“Saícta iwówa iyá carrúni jináatanica,
níwata liá'a Dios wánacaalactalaca ishínaa.

²¹ Saícta iwówa iyá chóque'e ínaaishinirru,
jiniwata imáacaminajoo cáawai.

Saícta iwówa chóque'e iyá íchenaica,
jiniwata liáwinaamimínaa icáidaminajoo.

²² “Saícta iwówa iyá jáicta máashii chóniwenai cába iyái, jáicta nawáana yáacuawai, jáicta máashii nanúma irrúu ya jáicta nacháani iyái jicá'a náa'a máashiinica, nunácueji nuyá Washíalicuerrí Dios Cúleeca, ²³ Saícta wérrí iméda iwówau, cashíamu iméda iwówau liyú liá'a saícai liyáali éerri, níwata iyá rishibianai'inaa máanu wérrí saícai áacairra; cháwa cábacanaa náinuueda náa'a nawérrinaibimi chóniwenai náa'a íwadedeenaimi Dios chuáni báinacu nabéecha.

²⁴ “Ne, jái éenea já'a carrúni jináata'inaa iyá rícutinica, jáni nisa saícta iméda iwówawai!

²⁵ “¡Ái éenea já'a carrúni jináata iyá chóque'e nísenai cáawaica, ne liáwinaami'inaa ínaaishi irrújoo!

“¡Ái éenea já'a carrúni jináata'inaa iyá chóque'e cáidenaica, ne liáwinaami'inaa ícha irrúwooo máashii'inaa iméda iwówau!

²⁶ “¡Ái éenea já'a carrúni jináata'inaa iyá quinínama cáinabi ítesana náa irrú saícai, ne cháwa cábacanaa nabésunacoo náajcha náa'a chóniwenai íbécha sánaca, náajcha náa'a íwadedenai Dios chuáni jócai yáawaiyi!

Canínaa wacába wajínaiu

(Mt 5:38-48; 7:12)

²⁷ “Ne iyá éemenai nulí numá irrú: Canínaa icába íjinaiu, iméda nali saícai náa'a máashiini cába iyá. ²⁸ Yáa nali saícai náa'a mándisieni iyá, i'óra nanácu náa'a máashiini numá inácucha. ²⁹ Áiwee báseerri jiwídani já'a, jináawida lirrú béema; ne áiwee éederri jisácuni já'a, jináaca lécchoo litée jicámisani. ³⁰ Ne matúinaami tánashia nasátani jíucha, já lirrúni, ne léedacta jishínaa, ujísata líuchani. ³¹ Iméda náajcha náa'a chóniwenai, chaléjta iwówa naméda yáajcha náa'a áabica.

³² “Ne iyá caníinacta icába iyá jájiu liá'a caníinai cába iyá, ¿tána iwáalia mawí saícacai? Áawita náa'a cajícónaana caníina nacába yáacacoo. ³³ Ne imédacta nalí saícái náa'a médenai irrú saícái iyá jájiu, ¿tána iwáalia mawí saícacai? Áawita náa'a cajícónaana naméda saícái nalí wáacoo. ³⁴ Ne ipréstacta nalí bácai náa'a ipénsani éejueda irrú lijúnta náa'a saí, ¿tána iyada néenii iwíteecoowai? Lécchoo náa'a cajícónaana présteni nashínaa wáacoo bácaínaa napénsaa narrishibia lijúnta saí náucha wáacoo. ³⁵ Iyá éewenai caníinaa icába ijínaiu, ya iméda nalí saícái, ya éewa iprésta ishínau jini inéndacala néejueda irrú lijúntanaa saí. Cháminaa máanui ishínaa saícabee ya iyáminaa léenibi liá'a Dios áacai saíca, liá'a lécchoo saícaica náajcha náa'a chóniwenai cháaninica, ya náa'a máashiinica. ³⁶ Arrúnaa iyá carrúni jináata icába áabi, léjta carrúni jináata isálijinaa Dios cába iyá.

Ujiúca áabi máashiiquictala
(Mt 7:1-5)

³⁷ “Ojiúca áabi máashiiquictala, jócubeecha Dios yúca jiyá máashiiquictala lécchoo. Jócu jiá áabi jíconaa, ya Dios jócuminaa liá ijíconaa lécchoo. Jimíya máecha áabi jíconaa, ya Dios pérdonaaminaa iyá. ³⁸ Yáa áabirru, ya Dios liáminaa irrú lécchoo. Liáminaa ishínaa cháacala rícu áabai léenedayu'inaa saícái wérrí, libádadani, licúsudani ya cashiámunaa. Dios éenedaminaa iyá lécchoo léjta cábacanaa éenedau'u áabibi.”

³⁹ Jesús máaca nalí léeni licábacanaa: “¿Léewaminau báqueerri matuíyii lijíneda báqueerri matuíyii wítabii? ¿Jócuminaa nacáu chámatanaa útawi rícula? ⁴⁰ Jini báqueerri éewiderricoo mawíyii lishínaa quéewidacai yúchau; jáicta limárda lishínaa estúdiowai liinuminaa limédacoo léjta lishínaa quéewidacai.

⁴¹ “¿Tánda jicába jéenajirri tuí rícu catábibee, ne jócu jicába liá'a áicuba dánumimi yáairri jituí rícu? ⁴² Ne jócta jiá léenaa jiwáalia'u áicuba dánumimi chúnsai jituí rícu, ¿chíta jéenau'u jimá jéenajirrirru jini: ‘Nuéenajirri, jinda nujéda'aa jituí rícu cha lierra catábibeeca?’ ¡Chámai wítee! Jijédau quéechanacu lierra áicuba dánumimi yáairri jituí rícu, táminaa cha jéewa jicába saíca quéewique'e jéewa jijéda jéenajirri tuí rícu cha catábibee.

Liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejju
(Mt 7:17-20; 12:34-35)

⁴³ “Jini banácali saícái éewa liá lítau máashii, jini banácali máashii éewa liá lítau saíca. ⁴⁴ Quinínama banácali wáa léenaa wacába líta nácuejju: Jócu wéewa wawína itashi saícái áabai túwirri náanai itacha, jini wéewaca wawína uva catícali itacha. ⁴⁵ Liá'a washialicuerrí saícaica, táanierrí chuánshi saícái, níwata saícaica liá'a yáairri liwówa lícu, liá'a washialicuerrí máashiica, táanierrí chuánshii cacháninai, jiniwata máashii liá'a yáairri liwówa lícu. Ne tándawa liá'a cashiámui ya liwówa lícu, léewa linúma táaniani lierra.

Náa'a chámai cuíta dánanica
(Mt 7:24-27)

⁴⁶ “¿Tánda imá nulí, ‘nuwácali, nuwácalí’, ne jócani méda léjta numáyu'u irrú? ⁴⁷ Nuiíwa'ee irrú liá'a cháí cábacanaa ínuerri nulí léemi nu chuáni ya limédani liá'a numáni lirrú: ⁴⁸ cháí cábacanaa léjta báqueerri washialicuerrí, jáicta libárueda líbanawai, quéechanacu liméda dujíwala útawi, ya ta limáaca lidánani íiba íta'aa. Quéecha'inaami manútaa méedai, unésaca ínu linácula liá'a cuítaca, ne jócu léenaa lichúndaqui jini, níwata bárruerri saíca íiba íta'aa. ⁴⁹ Ne liá'a éemerri nu chuáni, ya jócu liméda liá'a numáni lirrú, cháí cábacanaa léjta báqueerri washialicuerrí bárruedeerri líbanau cáina íta'aa, jáiwa jócu liá'a lidánani dujíwalai; quéecha'inaami manútaa méedai unésaca ínu lítala liá'a cuítamica, jáiwa licáuwai limáacacoo licáarraliacoo.”

7

Jesús chúni báqueerri shírruederri lirrú liá'a wánacaleerri romano saí
(Mt 8:5-13)

¹ Jesús nisa'inaami litáania náajcha náa'a chóniwenai, jáiwa liáwai Capernaúm néerra. ² Néeni báqueerri yáa Roma saí nawácali náa'a soldádoca, wálierrí báqueerri shírruederri lirrú caníinai wérrí licábaca, bálinerriuminaatanaa atéwacta máanalicani. ³ Quéecha'inaami romanobini wácali éemi natáania Jesús nácu, libánua áabi salínai judíobini shínaaca, quéewique'e nasáta líucha liácoo lichúni liá'a

shírruederri lirrú liá'a romano wácalica. ⁴ Jáiwa náinu Jesús yáctalai nasáta liúcha cáiwinaa namá'ee lirrú:

—Liéni wawácalica saícanatai jiyúdaca, ⁵ jiniwata caníinai licába washínaa chóniwenai quinínama, ya liwána naméda walí washínaa sinagoga.

⁶ Jesús yáau náajchai, ne queécha'inaami urrúni línu cuitarrui, liá'a nawácalica libánua áabi lijúninau namá lirrú: “Nuwácali, chajjiwitemija, jiniwata nuyá jócai saícanata jiwárruacoo núbana rícula; ⁷ tándawa, jócu nuáu nuyá jájiu numúrru jiyá. Bácai rími jái wánacaleerri chuánshi queewique'e jichúni shírruederri nulí. ⁸ Jiniwata nuyá jájiu yáairri nuwánacaala nácu léchchoo, liyáalimi léchchoo nuwáalia náa'a soldado nuwánacaalaninica. Jáicta numá néenaa báqueerrirruí jiáyu, arrúnaa liácoo; jáicta numá báqueerrirruí jiínuu, arrúnaa línuca; ya jáicta nubánua nushínaa shírruederri nulí liméda nuwánacaala, jái liméda jini.”

⁹ Jesús cáarrudau léemi jiliéni, licábadeda nalí náa'a chóniwenai yáaineu lishiirricu, limá'ee nalí:

—Ne yáawaiyi numá irrú, jiniwita Israel rícu nuínuni nácu éebiderri wérrí léjta liáni washíalicuerrica.

¹⁰ Quéécha'inaami néejooocoo cuíta néerra, náa'a libánuanimica náinu linácu liá'a cashiíruedacaica, jái saícacai.

Jesús cáweda rucúulee ruá'a báquetoo ínetoo máanalíu íinirrimi

¹¹ Liáwinaami Jesús yáau áabai chacáaleerra jí'ineerri Naín, náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo ya íchaba chóniwenai lájcha mawí. ¹² Línu'inaa urrúni chacáalee numá licula, licába náinda náacoo báqueerri máanalíu naquénique'inini. Liyámi'e bácairrimi rucúuleeca ruá'a máanalíu íinirrimi, ya íchaba chóniwenai chacáalee rícu sána yáaineu ruájcha. ¹³ Jesús cába'inaa ruyái, néenee carrúni jináata licába ruyái limá rulí:

—Ujícha.

¹⁴ Néenee Jesús rúniu lidúnu cajón nácu, néenee nabárruawai náa'a índenai náacoo liá'a máanalica. Néenee limá lirrú liá'a máanalica:

—Icúllirrijui, numá jirrú: ¡jibáaroo!

¹⁵ Néenee libárrueda liá'a máanalimica ya ta litániaca, néenee Jesús éejueda litúwarru jini. ¹⁶ Nacába'inaa liáni, cáarru quinínama náa'a chóniwenai náa Diosru saícacai namá'ee:

—Báqueerri cawénii cáiwadedacani Dios chuáni jíárrui wáilibi.

Namá'ee léchchoo:

—Dios íinuerrí liyúda lishínaa chóniwenai.

¹⁷ Néenee náiwadeda liá'a namáni Jesús nácuca quinínama lirrúcu liá'a Judea rícu léchchoo liá'a cáinabi yéerri Judea téjei.

*Náa'a Juan Bautista bánuanica
(Mt 11:2-19)*

¹⁸ Juan éemi quinínama liá'a Jesús médanica, náiwacala lirrúnini náa'a máinecoo lájcha. Limáida chámata néenaa, ¹⁹ jáiwa libánua Jesús néerra jini, nasátaque'e néemiuni liyácta yáawaa liá'a nanéendani nayáca, o wanéendawee báqueerri. ²⁰ Náa'a Juan bánuanica narrúni'eewoo Jesúsru namá'ee lirrú:

—Juan liá'a Bautístaca libánua wayá wasátaque'e wéemiu, jiyácta liá'a wanéendani wayáca o arrúnaawee wanéenda báqueerri.

²¹ Liyáalimi nanáneewa Jesús chúni íchaba chóniwenai bálinaicoo ya liá'a máashii yáairri nanácu, ya náa'a wáalianai espíritu máashii, jáiwa liwána íchaba matuíní cábaca. ²² Néenee léeba nachuánii: —yáayu Juan néerra íiwa lirrú liá'a icábanica ya liá'a éeminica. Íiwadeda lirrú náa'a matuínica éewenai nacábaca, náa'a macáwanica éewenai najínacoo, náa'a cacháunanica méetuerríu náucha liá'a nabálinacaalaca, náa'a mawíbanica éewenai néemica, náa'a máanalimimica éejueneu nacáwíacoo, ya nalí náa'a carrúni jináatanica náiiwa liá'a chuánshi wáseerri'inaaca. ²³ Sáicta liwówa liá'a chóniwerri éebiderri nunácu mamáarraca, jócai náawida liwíteu núcha.

²⁴ Quéécha'inaami náacoo náji náa'a Juan bánuanimica, Jesús chánau litánia chóniwenairru Juan nácu, limá'ee nalí: “¿Tána ijíáu icábacai iyá chaléeni jiníctala yáairri? ¿Áabai basué cáuli cúsudani? ²⁵ Ne jócta, ¿tána ijíáu icábacai? ¿Báqueerri washíalicuerrí cawéni namái íbala? Iyá yáine léenaa náa'a súwedenai íbalashi cáwena namái yáainei nawíteeyu, yáainai nábana rícu náa'a wánacaleenaica. ²⁶ Ne cháctani, ¿tána ijíáu icábacai? ¿Báqueerri íiwadederri Dios chuáni? Jajá, yáawaiyii,

ne báqueerri ta mawíyíi máanui liúcha liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu. ²⁷ Juan liá'a litáanianimi nácu liá'a cáashtaca:

'Nubánua catéecai nuchuáni jibéecha,
quéewique'e lichúni jibéecha injbaa.'

²⁸ Ne yáawaiyi numá irrú, náibichica quinínama náa'a washíalicuenaica, jiní máanui Juan yúcha mawí; ne áawita liá'a mawí píitui Dios wánaaalactalaca mawíyíi máanui liúcha."

²⁹ Quinínama náa'a éemenai Juan chuáni, áawita náa'a cacóbracani impuesto Romarru, wánenai Juan báutisa nayá, néebidacala yáawaa Dios machácanii; ³⁰ Ne náa'a fariséoca ya náa'a quéewidacanaica ley shínaaca, jócani índa Juan báutisa nayá, nacháani quinínama léni Dios wóweni liméda nawícaubali.

³¹ "¿Chíta nacábacanaa náa'a chóniwenai chóque'e sánaca? ¿Chíta nacábacanaa jíní? ³² Cháni cábacanaa léjta náa'a sámanaica wáainecoo naséwicaca plaza rícu ya ta namáidada najúnicaírruwai:

'Wáiinuate irrú butútu,
ne iyá jócani báaweda;
warrábate shímashi cáiwii wítama,
ne iyá jócani ícha.'

³³ Áawita Juan Bautista ínuca, jócai íya páani jiní líirracca vino, ne iyá máinai jáica liwáalia áabai demonio. ³⁴ Néenee liáwinaami nuínu nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca, íyeerrica ya nuírra, ne iyá máinai jáica yawíqui jíní ya cáirracalai, najúnicaí náa'a chóniwenai máashíini íwánaa ya náa'a cacóbracani impuesto Romarru. ³⁵ Ne Dios íyada quinínama liwíteu linácueji liá'a limédanica."

Jesús líbana néerra liá'a Simón fariséoca

³⁶ Báqueerri fariseo cúmida Jesús íya liájcha, jáiwa Jesús yáau líbana néerrai. Liwáau liyá mesa nácula, ³⁷ jáiwa báquetoo ínetoo máashíu íwánaa yáichoo lírricu léja liá'a chacáaleeca, jáiwa ruá léenaa Jesús yáacoo líiya líbana néerra liá'a fariséoca, ruínda áabai frasco jí'íneerri alabastro* cashíamu juménibee. ³⁸ Ruchánu ruíchaca Jesús íiba néeni, rusábida rutuí yáabiyu. Jáiwa rumácarra ruwíta báinayu, ya ta rushíshi líibai, jáiwa runuádeda juménibee linácuí. ³⁹ Liá'a fariseo cúmideerri Jesús, licába'inaamini léni limá'ee lírrúwoo: "Léni washíalicuerrica yáawaictata báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni, liá'aca ta léenaa tánashia chóniwetooa róji ruárra dúnechoo ruyá linácu: báquetoo ínetoo máashíu íwánaa." ⁴⁰ Néenee Jesús ma lírrú liá'a fariséoca:

—Simón, nuwáalia áabai chuánshi nuíiwani'inaa jírrú.

Léeba'ee liá'a fariséoca:

—Jíiwate nulíni, quéewidacai.

⁴¹ Néenee Jesús má'ee lírrú: —Chámata washíalicuenaí mówiniate warrúwa báqueerri capréstacai warrúwa. Báqueerri mówiniate léjta liwéni léni quinientos éerrictaca, ya liá'a báqueerrica cincuenta éerrictaca; ⁴² ne jócala néenaa napáida lírrúni, liá'a capréstacai nalíni, jáiwa jócu liwána yéejueda lírrúni líerrumírrai náa'a chámataca jíní. Ya ta jíiwa nulí jíní, ¿tána néenaa caníinaa licába mawí?

⁴³ Simón éeba'ee lichuáni:

—Nulí tá'ee liá'a washíalicuerri mawíyíi mówiniaca.

Jesús má'ee lírrú:

—Yáawaiyi jimácaa.

⁴⁴ Néenee licába rulí ruá'a ínetooa, Jesús má'ee Simónru: —¿Jicába róji ruáni ínetooa? Nuwáaroo jíibana rícula, ne jócu jíá nulí shiátai nubádeda'inaa nuíibau; ne ta rója ruáni ínetooa bádedeechoo nuíiba rutuí yáawiyu, ya ta rumácarra ruwita báinayu jíní. ⁴⁵ Jócai shíshi nuyá, ne ruyá rícu ruwárruacuwai jócau máaca rushíshi nuíiba. ⁴⁶ Jóca jíinu nuwita nácu aceite, ne ruyá nuádedeechoo juménibee nuíiba nácu. ⁴⁷ Tándawa numá jírrú íchaba wérrí rujiconaa méetuerríu, níwata bájjalaca caníinaa rucábaca; ne liá'a chóniwerri píitui mówiniaca, píitui líyada caníinau'u licá'aca.

⁴⁸ Néenee Jesús má'ee rulí ruá'a ínetooa:

—Jíjiconaa jái méetuacuwai.

⁴⁹ Náa'a áabi yáainai nayá néeni, nachánau nasáta néemiu nayá jájiu:

—¿Tána léji léni éeneerri liméetua jíconaashi?

⁵⁰ Ne Jesús má'ee mawí, rulí ruá'a ínetooa:

* 7:37 Áabai íiba namédau náa'a frascoca.

—Jéebidacala jiyá'au jíconaa méetuacuwai; jiáu chaiwíteemija'a.

8

Náa'a íinaca yúdenai Jesús

¹ Liáwinaami liéni, Jesús jínaniu íchaba chacáalee rícu ya náa'a júbininica, lichánau léewidaca ya liiwadeda Dios wánacaalactaca. Náa'a doce apóstolu natálideda liyá. ² Ya léecchoo áabi íina tálideda liyá, náa'a liwásedani espíritu máashii yúcha ya áabata bálinacaalashi; náiiibicha léecchoo ruáu ruá'a María jí'ineechoo Magdalena, siete demonio jíanimicoo yúcha; ³ léecchoo Juanaca, líinu liá'a Cúzaca, liá'a wánacaleerrimi Heródesru; ya Susana, ya áabi íchaba mawí náa'a yúdenaimi nayá liyú liá'a nawáalianica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica

(Mt 13:1-9; Mr 4:1-9)

⁴ Íchaba jiáu chacáalee rícuha quéewique'e nacába Jesús, jáiwa náawacawai íchaba chóniwenai. Néenee líiwa nalí liéni áabai licábacanaa: ⁵ “Báqueerri cáabanacai jiáu licása líimi liá'a liáabanani'inaaca. Licása'inaamini, áabata líimi cáu iníjbaa lícu, jáiwa nabáweda jíni ya ta míshiidu íyaqui jíni. ⁶ Áabata léenaa cáu íiba íibi; ne quéecha'inaami lipáquiaco, jáiwa máacarra jíni cháuctacala lirrú shiátaí. ⁷ Áabata léenaa liá'a líimica cáu túwirri íbirra; ne quéecha'inaami lipáquiacuwai túwirri yáajcha, jáiwa lisácumeda jíni. ⁸ Ne áabata cáu saícai cáinabi íta'aa; jáiwa lidáwinawai, liá lítau manuába, cáashia liá cien líimiu líta nácuu.” Léewa Jesús máni liéni, jáiwa limá mawí cadánani: “¡Náa'a wáalianai nawíbau, néemique'e!”

Tánda Jesús léewida chacábacanaayu

(Mt 13:10-17; Mr 4:10-12)

⁹ Néenee lishínaa éewidenaicoo sáta néemiuni, chítashia liwówau'u limá léji liá'a licábacanaa. ¹⁰ Jesús má'ee nalí: “Iyá Dios íyadani irrú liá'a báyeerriico liwánacaalactalaca; ne áabimi nutáanianirru licábacanaayu; ya áawita nacábaca jócai néenaa nacába saíca, ya áawita néemica jócai néenaa náa léenaa.

Jesús chúni líiwa liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica

(Mt 13:18-23; Mr 4:13-20)

¹¹ “Léewa liwówau'u limá liéni licábacanaa: Liá'a banácali íimica wówerri limáca léewa Dios chuáni líerra; ¹² ne liá'a áabata líimi liá'a banácalica cáirricoo iníjbaa lícu, wówerri limáca náa'a éemenai Dios chuáni, ne Wawásimi íinu, jáiwa lijéda Dios chuáni nawówa ricucha, jócubeechea néebida ya jócu néewa nawárruacoo Dios yáctalaca. ¹³ Liá'a líimi cáirricoo íiba íibi wówerri limáca, náa'a éemenai Dios chuáni narríshibia nawówa yáajcha wáni, ne jócani wáalia saíca najichu; néebida áabata éerri rími, ne jáicta carrúnatai íinu náatalai jái namáaca Dios chuáni. ¹⁴ Liá'a líimi cáirricoo túwirri íbirra, wówerri limáca, náa'a éemenai Dios chuáni, ne arrájuatayu náinda lisácumacoo nawówa lícu Dios chuánica nafánacalau éerri shínanaa nácu, namúrru warrúwa ya saícta nacába liá'a éerri íyadanica, chacábacanaa jócu néewa náa'a naméda saícai Diosru. ¹⁵ Ne liá'a líimi cáirricoo saícai cáinabi íbirra, náwa chóniwenai méecuenaí nawówau saíca máaqueneu nayáu néemi Dios chuáni namédaque'e léjta liwówau'u, ya ta nayá machácanii náayada nayáu léjta banácali yáairri lítau saíca.

Jesús táania licábacanaa liá'a lámparaca

(Mr 4:21-25)

¹⁶ “Jini túculeerri áabai lámpara ya ta libáyaqui jíni o limáaca cama yáajbalani, litúculiactani límacani áacai, quéewique'e nawáalia jucámarrabee náa'a wárruenaicoo. ¹⁷ Ne cháwa cábacanaa, jini báyeerrii néenaani'inaa náa léenaa, jini liá'a cabáyaintaica éeneerri'inaa náa léenaa ya limáacacoo jucámarranaa. ¹⁸ Cháwa jáni, éemiu saíca, liá'a éemerri saíca, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi saíca, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá pérderri'inaa liá'a pítui rími líani léenaa nácu.”

Jesús túwa ya léenajinai

(Mt 12:46-50; Mr 3:31-35)

¹⁹ Jesús túwa ya léenajinai náiiinu liyáctalaca, ne jócu néenaa narrúnicoo lirrú, íchabaca wéerri chóniwenai. ²⁰ Áabi náiiibicha íiwa Jesúsruni:

—Jitúwa ya jéenajinai náa'a yáa bináawa, wówenai nacába jiyá.

²¹ Jesús éeba'ee:

—Náa'a éemenai Dios chuáni, ya naméda liwánacaala, náwa nutúwa ya nuéenajinai nárra.

Jesús iyabaida cáuli ya marrádaca

(Mt 8:23-27; Mr 4:35-41)

²² Áabai éerri, Jesús yúrrucoo áabai lancha rícula lishínaa éewidenaicoo yáajchaw, limá'ee nali:

—Wáau bajiála manuí. Jáiwa náawai. ²³ Nácua nachuáu manuí íwalirricu, Jesús máairri. Liyáalimi áabai cáuli wérrri ínu manuí yáacoo, jáiwa'ee liá'a lanchaca lichána cashiámu shiátaiyu, ya atéwacta natámucoo. ²⁴ Néenee náau nacáweda Jesús namá'ee lirrú:

—¡Quéewidacai! ¡quéewidacai! ¡Watámucoo wayácai! Jesús bárrua'inaamiu litáania cáulirru ya marrádacarru, jáiwa machúnucunaa limáacacoo quinínama chawitemija'a. ²⁵ Néenee limá lishínaa éewidenaicoo liájcha:

—¿Ta liáu éebidaumi jini?

Ne nayá, cárdaneenu nacábadedanica, nasátada'ee néemiu nayá wáacoo:

—¿Tánashia léji liéni, táanirri cáulirru ya shiátairru ya léewida lichuáni?

Jesús chúni báqueerri Gerasa néeni sái wálierri íchaba espíritu máashiini

(Mt 8:28-34; Mr 5:1-20)

²⁶ Déecu'inaami wáli náinu licáinaberra itala liá'a Gerasaca, yáairri bajiála manuí, lijúntami liá'a Galileaca. ²⁷ Jesús yúrrucue'inaamiu lancha rícuca cáinabi itala, báqueerri washílicuerri jiáu chacálee rícuca, wálierri demonio, jáiwa lirrúniwai Jesúsru. Íchaba wérrri éerri jócai súwa líbalau jini liyácala cuíta lícu, níwata yáairri útawi rícuca máanalini yáarruica. ²⁸ Quéecha'inaami licába Jesús, licáu liúrruimiyu Jesús náneewa, limáidada'ee:

—¡Ujniqiu nuájcha, Jesús Dios Cúlee áacai saíca! ¡Nusátani wérrri jiúcha jócubeecha jiwána nusúfria bajiála!

²⁹ Limá liáni jiniwata Jesús wáneerri ljiácóo liá'a espíritu máashiica liúcha. Íchabachu liá'a demoniaca wáarroo lirrú; áawita chóniwenai bájida liná ya líiba cadénayu quéewique'e nawínacani, liyá léenaani lisúbirriaca, ya liá'a demonio wána licánacoo liácóo jiníctala yáairri. ³⁰ Jesús sáta'ee léemiu wáni:

—¿Tána jiji'inaa?

Liyá'ee léeba'ee:

—Nují'inaa legión. Limá liáni jiniwata íchaba wérrri demonio cha wáarrucóo lirrú. ³¹ Náa'a demonio nasáta Jesús yúcha jócubeecha libánua nayá liwítabami rícuca chaléeni cástigu yáctala'inaa nali. ³² Ne néeni íchaba puíti íyenaí namáacoo dúuli nácu, náa'a espíritu nasáta Jesús yúcha lín daque'e nawáarrucóo puítirru; jáiwa Jesús índá nawárrucóo nali. ³³ Néenee najiáu náa'a demoniaca liúcha liá'a washílicuerri, jáiwa nawáarroo puítirru, najiáu nacánacau najúsunacoo cáinacua shiátai yáacua, jáiwa néeni nasácumacuwai.

³⁴ Náa'a túyenaí nayá puíti, quéecha'inaami nacába liá'a bésuneerricoo, najiáu nacánacacoo, jáiwa náau náiiwadedá chacálee rícuca jini ya litéejibaa. ³⁵ Náa'a chóniwenai najiáu nacábaca liá'a bésuneerricoo. Ne quéecha'inaami náinu Jesús yáctalaca, náinu linácu liá'a wálierrimi demonio, wáairriu liyáca Jesús íiba néeni, jái cáabalacai, jócai mawítee mawiá, jáiwa cáarru nayái. ³⁶ Náa'a cábenai liá'a bésuneerricoo, náiiwadedá chítashia liwásedau'u jiníni liá'a wálierrimi demonio. ³⁷ Quinínama náa'a chóniwenai yáainai Gerasa cáinaberra ita'aa, nachánau nasáta Jesús yúcha quéewique'e liácóo nacáinaberra itacha, níwata bájialaca cáarru nayá. Jócala nacába cáji liá'a bésuneerricoo. Jáiwa Jesús yúrrucóo lancha rículai, jáiwa liáwai. ³⁸ Liá'a washílicuerri demonio jiánicoo yúcha, lisáta Jesús yúcha quéewiquini'e liácóo liájcha, ne Jesús wána'ee limáacacoo limá'ee lirrú:

³⁹ —Jéejoo jibana néerrau ya jiiwadedá quinínama liá'a Dios médani jirrú.

Liá'a washílicuerri, jáiwa liáwai ya liiwadedá quinínama chacálee rícu liá'a Jesús médani liájcha.

Jairo miyacaula ya báquetoo ínetoo dúnuechoo Jesús íibala nácu

(Mt 9:18-26; Mr 5:21-43)

⁴⁰ Quéecha'inaami Jesús éjuacuwai báaniu bajiála manuí, náa'a chóniwenai saícta nawówa níwata nanéndacala nayácani. ⁴¹ Liyáalimi báqueerri ínu jí'ineerri Jairo, liwácali liá'a sinagogaca. Liéni washílicuerri litúyau Jesús íiba néeni, lisáta liúcha liáque'iu líibana néerra, ⁴² níwata liwáliacala bácau rími limiyacalau, wáliachoo doce camuí, wówechoo máanalí ruyáca. Nácua Jesús yáau, lisíntia nabádeda liyá

náa'a chóniwenai íchabanica yáaineu lishiirricu. ⁴³ Náiiibicha náa'a chóniwenai bāquetoo ínetoo rícuete doce camuí ruwáalia bálínacaalashi írrai éechani, [ya rugástaá quinínama ruwáalianica nanácula náa'a médicoca,] ne jini éeneerri lichúni ruyá. ⁴⁴ Ruáni ínetooa rurrúniu Jesúsru liwójuna itéeji, jáiwa rudúnu líbala númacua, liyáalimi libárruau rúcha liá'a írrai éechau'u ruyá. ⁴⁵ Néenee Jesús sáta léemiu:

—¿Tána dúnú nunácuí?

Ne quinínama nabáyaca líuchani, nadúnu, Pedro má'ee:

—Quéewidacai, náa'a chóniwenai nábádeda jiyá, ya nadáanai jiyá matuínami.

⁴⁶ Ne Jesús má'ee mamáarraca:

—Ái dúnuerri nunácu já'a, nuáca léenaa nunácuha jíerriu liá'a cadánani wíteeshica.

⁴⁷ Ruá'a ínetooa ruá'inaa léenaa jócu ruéenaa rubáyaqui jini, jáiwa ruchéchinau ruácoo rutúyacoo Jesús íiba néeni. Ruíiwa quinínama náneewani tánashia rudúnu jini, chítashia saícu ruchúnicoo liyáalimi jini. ⁴⁸ Jesús má'ee ruli:

—Numíyacaula, jéebidacala Dios nácu saíca jiyái, jiá namówai chaijiwitemija'a.

⁴⁹ Jesús táaniacta liyá újnibi, báqueerri ínu indeerri chuánshi limá'ee lírrú liá'a sinagoga wácalica:

—Jimíyacaula máanaluyii; ujijódia mawiá liérra quéewidacaica.

⁵⁰ Ne Jesús éemi'inaamini limá'ee:

—Ucáarru jiyá, bácai rími jéebida Dios nácu, ya jimíyacaula saícamináa ruyájoo.

⁵¹ Quéécha'inaami náiiu cuíta néerra, jini líndani wárruacoo líajcha bácai rímii Pé'eru ya Santiago ya Juan ya rusálijinaa ya rutúwa ruá'a samáshtaca. ⁵² Quinínama íchenai nayáca ya cáiiwi wérrri nacábacoo runácuéji ruá'a samáshtaca, ne Jesús má'ee nali:

—U'ícha, ruárra samáshta jócauwa máanali ruárra, máichoo ruyá cháji'i.

⁵³ Quinínama nacáida'ee Jesús, níwata náa'aca'ee léenaa máanali ruyá. ⁵⁴ Néenee Jesús wína rucáaji nácu, limá'ee danáanshiyu:

—¡Miyácau, jibárruau!

⁵⁵ Jáiwa rucáwica éejoo ruli; liyáalimi rubárruawai, néenee Jesús bánua náa ruyái. ⁵⁶ Rusálijinaa ya rutúwa nacáarrudau nacábacani; ne Jesús wána'ee jiníbeecha náiiwadedanirruni liá'a bésuneerriicoo.

9

Jesús bánua náa'a lishínaa éewidenaicoo náiiwa Dios wánacaalactalaca
(Mt 10:5-15; Mr 6:7-13)

¹ Liáwinaami, Jesús yáawacaida náa'a lishínaa doce éewidenaicoo liá nali néewaque'e najéda quinínama demonio ya nachúnique'e bálínacaalashi. ² Libánua náiiwadedaca chítashia Dios wówa'u liwánacaala cáinabi ita'aa jini, ya nachúni náa'a bálíneecoo. ³ Limá'ee nali:

—Jini itéeni iníjbaa lícujo, jini áicuba icháqui'inaa, jini chácala, jini íyacaishi, jini warrúwa, itée áabai rími líbalashi, jini mawiá. ⁴ Tánashia cuíta ínuní nácu, iyá néenijoo cáashia íjiácoo néenee. ⁵ Ne tánashia chacáalee jócai wówai narrishibia iyá, íjiáu lírrícuha liérra chacáaleeca ya itútuda liá'a pucúpucubee yéerri íba nácu, quéewique'e náa léenaa jáicala jócu saíca nayá náa'a chóniwenai jóca narrishibia iyá.

⁶ Néenee najíáu nawárruanicoo narrícua náa'a chacáaleeca quinínama, náiiwa liá'a Dios chuánica nachúni chóniwenai léchho.

Herodes jócai éenajta éebidaca
(Mt 14:1-12; Mr 6:14-29)

⁷ Liá'a rey Herodes éemi natáania Jesús nácu quinínama liá'a limédanica, ne jócai éenajta éebidaca, áabi mácala Juancala éejoo licáwíaco, ⁸ áabi ma jáicala'ee liá'a cáiiwadedacaimi Dios chuáni báinacu Elíasca cha íyadacuwai, ya áabi ma jáicala'ee cáiiwadedacaimi Dios chuáni báinacu wérrri cha éejoooco licáwíaco. ⁹ Ne Herodes má'ee:

—Nuyá jáiiu nuwána nawíchua Juan wíta liwáa númami. ¿Tánashia léji liérra, cha nuéemi náiiwadedaca íiwanaa bájjiala?

Tándawa'ee Herodes wówerri licába Jesús.

Jesús yáa náaya náa'a cinco mil washíalicuenaica
(Mt 14:13-21; Mr 6:30-44)

¹⁰ Quéecha'inaa'ee néejuacoo Jesúsru náa'a éewidenaicoo, náiiwadede'ee lirrú liá'a namédanica. Néenee'e litée'e nayái náa'eewowai báawachala chaléeni urrúni lirrú liá'a chacáaleeca jí'ineerri Betsaida. ¹¹ Quéecha'inaa'ee chóniwenai yáa léenaa jini, náa'eewoo líshirricu, jáiwa Jesús lirrishibia nayái, litáania nalí chítashia Dios wówau'u liwánacaala nayá jini ya lichúni náa'a bálinaaicoo.

¹² Quéecha'inaa táicala liácuwai, narrúni'e náacoo Jesúsru náa'a doce éewidenaicoo liájcha namá'ee lirrú:

—Jiwána chóniwenai yáacuwai, náaque'iniu nawówa íyabacoo ya namúrruque'e náayau chacáalee júbini rícu ya bacháida urrúni nalí, níwata áani wayáctaca jinícta yáairri.

¹³ Néenee'e Jesús ma nalí náa'a éewidenaicoo:

—Yáa náaya iyá.

Néenee namá'ee lirrú:

—Wawáalia rimi cinco páani ya chámacua cubái, yáshiawa wáacoo wawéni náaya'inaa náani quinínama chóniwenai.

¹⁴ Léjta'ee cinco mil washiálicuenai máanabaca. Ne Jesús má'ee nalí náa'a lishínaa éewidenaicoo:

—Iwána nawáacoo cincúntanaa namáanabaca.

¹⁵ Chá'ee namédaqui jini, jáiwa nawáau quinínamai. ¹⁶ Néenee'e Jesús wína náa'a cinco páanica ya náa'a chámacua cubáica ya licába'ee áacairra, liá'ee Diosru saícai linácueji liá'a íyacaishica. Linísa'inaami liá Diosru saícai, lisúbirreda jini, jáiwa liá nalí jini náa'a lishínaa éewidenaicoo quéewique'e nachújida chóniwenai iyani.

¹⁷ Náa'a chóniwenai náaya quinínamai cáashia cáawai nayá, ya néenaa náawaqueda doce canasta liá'a máacaderricoo léenaamica.

Pedro íwa jucámarranaa Jesúsca liá'a Mesíasca

(Mt 16:13-19; Mr 8:27-29)

¹⁸ Ábabi éerri Jesús óractau liyá bácai ya lishínaa éewidenaicoo yáainai liájcha, lisáta'ee léemiu nayá:

—¿Tána chóniwenai ma nunácucai tánashia nuyái?

¹⁹ Néeba'ee lichuáni:

—Áabi máinei jiyáca'ee Juan Bautista, áabi máinei jiyáca'ee Elías, ya áabi máinei jiyáca'ee liá'a báqueerri íwadedeerrimi Dios chuáni báinacu éejuerri'eewoo licáwiacoo.

²⁰ Ne Jesús éejoo'e lisáta léemiu nayá:

—Ya iyá, ¿tána imácai tánashia nuyái?

Jáiwa'ee Pé'eru éebai:

—Jiyáwa lierra Mesías* Dios shínaaca.

Jesús íwa limáanalicau

(Mt 16:20-28; Mr 8:30-9:1)

²¹ Ne Jesús má'ee nalí jiní béecha íwerri liyácani liyáwa Mesías. ²² Limá'ee nalí linácu cháu:

—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, arrúnai'inaa nusúfria bájalanaa, ya nacháaniminaajoni náa'a salínaica, ya nawácanai náa'a sacerdotébinica, ya náa'a quéewidanica ley shínaabinica. Náinuaminaajoni, ne matálii éerri rícula nucáwiaminaujoo.

²³ Néenee limá nalí quinínama:

—Ne áicta wówerri já'a limédacoo nushínaa ewidenaicooyu, limíya máechau liyá jájii liwánacaalacoo, ya línca Dios wánacaala licáwica nácu éerri jútainchu, liyá lichúni carrúni jináatau'inaa ya máanali liyá nunácueji. ²⁴ Jiniwata liá'a caníinai cába licáwicau líta'aa líeni éerrica, liúca licáwicau jócai amáarra, ne liá'a jócai caníinai cába licáwicau lítacha líeni éerrica nunácueji, ligáanaminaa lirrúwoo liá'a cáwicashi jócai amáarra. ²⁵ ¿Tána lishírbia lirrú liá'a washiálicuerrica ligáanacta quinínama éerri rícu sái yáca, ya liúca lishínaa licáwicau ya licárraliau liyá jájii?

²⁶ Ne tánashia báiyii nunácueji ya nuchuáni nácujeji, nuyá lécchoo Washiálicuerri Dios Cúuleeca báiminaa núíwa lináawa lécchoo, jáicta nuínujoo quinínama nucáamarra yáajchau, ya nusálijinaa cáamarra ya liwítee yáajchau, ya náa'a majíconaa ángelbini shírruedenai nulí. ²⁷ Ne yáawaiyii numá irrú áabi néenaa náani yáainai áani nunáneewa, jócuminaa máanali nayá cáashia nacába liá'a Dios wánacaalactaca.

* 9:20 Mesías Cháwa limá Cristo hebreo chuániyu, cháí wówa limá lécchoo 'Liá'a Dios níwani quéewique'e liwánacaala'.

Jesús bawachactau
(Mt 17:1-8; Mr 9:2-8)

²⁸ Liáwinaami ocho éerri néenee litáaniactami liyá nali, Jesús írrrau áabai dúuli ítala li'óraco, natálideda liyá Pé'eru, Santiago ya Juan. ²⁹ Ne nácula li'óracta liyáca, lináni cábacana bawachau, ya líbala náawau cabálai ya úcuni léchcho. ³⁰ Jáiwa najiáu lirrúí chámata washiálicuenai natáania nayá liájcha. Náawa'ee Moisés ya Elías. ³¹ Yáainai nayáca natéjeji áabai cáamarrashi úcuni saíctai wérri, ya natáania linácu liá'a Jesús máanalicaica licúmpliani'inaaca Jerusalén néerra. ³² Áawita Pé'eruca ya náa'a limánabacaca cadájuni wérri nayá, jáiwa cáwi nayácai, nacába Jesús cáamarra ya náa'a chámata washiálicuenai yáainai liájcha néeni. ³³ Quéecha'inaami náacoo náacuawai náa'a washiálicuenaica Jesús yúcha, limá'ee Pé'eruca Jesúsru:

—Quéewidacai, ¡saíctai walí wayáca áani! Waméda'aa matálii cuíta rími: áabai jirrú, áabai Moisésru ya áabai Elíasru.

Ne Pé'eru jócai yáa léenaa tánashia limácai. ³⁴ Nácula litáania liyáca, áabai saánai yurrucoo libáya nayái, nacába'inaami saánai dájida nayái, jáiwa cáarru nayái. ³⁵ Néenee saánai íbejeji lijíáu áabai chuánshi máirri'e: "Léewa Nucúulee, nuníwani, éemiu lirrú."

³⁶ Linísa'inaa néemi liá'a chuánshica, Jesús máacau bácai. Jáiwa'ee náa'a éewidenaicoo jiní wérri náiiwadedacta liá'a nacábanimica liyáali éerri.

Jesús chúni báqueerri icúllirrijui wáalierrri espíritu máashii
(Mt 17:14-21; Mr 9:14-29)

³⁷ Áabai éerri rícula cajójchanaami, náurrucoo'inaamii dúuli ítacha, chóniwenai máanabanaami jiáu najúnteda Jesús. ³⁸ Ya báqueerri washiálicuerri máidada náibicha limá'ee cadánani wérri:

—Quéewidacai, jiméda nulí saícai, jicábate nucúulee bácai rímii nuwáalianica.

³⁹ Áabai espíritu wínani, liwána limáidadaca ya liwána licúcunacoo ya cacálibee jiáu linúma licuéji, liwána linuedacoo jócai liwówai limáacaca. ⁴⁰ Nusáta jishínaa éewidenaicoo yúcha, najédaque'e liúchani liérta espírituca, ne jócai néenaa najédaca.

⁴¹ Jesús éeba'ee:

—¡Wóo, chóniwenai jiníni éebidacta ya máashiicani! ¿Chacálista iwówai nuyá yáajcha mamáarraca jiní ya nuwánta yáajcha jiníni? Jínda liérta jicúuleecoo áani.

⁴² Quéecha'inaami lirrúnicoo liá'a icúllirrijuica, liá'a demonio yúca cáinabi rícula, liwána licúcunacoo báaniu; ne Jesús cáita liá'a espíritu máashiica, jáiwa lichúni léji liá'a icúllirrijuimica, ya ta léējuéda lisálíjinaarru jiní. ^{43a} Ya quinínama namáacau nacáarrudacoo nacába Dios wítee máanuica.

Jesús íiwa chámaichu limáanalicaú nácula quinínama
(Mt 17:22-23; Mr 9:30-32)

^{43b} Nacáarrudau nacábacani liá'a Jesús médanica, limá'ee lishínaa éewidenaicoo:

⁴⁴ —Éemi saíca liéni ya u'imíya máechani: Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néentregaani'inaami náa'a nacáaji rícula náa'a washiálicuenaica quéewique'e naméda nuájcha léjta nawówau.

⁴⁵ Ne nayá jócai náa léenaa néemica liá'a limánica, níwata Dios báya nawítee nájbeechea léenaa néemicaní; mawí léchcho cáarru nayá nasáta néemiu Jesús líiwaquinicta nalní jucámarranaa.

¿Tánashia néenaa liá'a mawíyii cawéni náibicha?
(Mt 18:1-5; Mr 9:33-37)

⁴⁶ Ya néenee náa'a éewidenaicoo nachánau najútacoo nalíwaacoo tánashia néenaa liá'a mawíyii cawéni náibichai. ⁴⁷ Jesús, yá'inaami léenaa liá'a nédanicoo nácu nayáca, liwína'ee báqueerri samálista, libárrueda'ee léema nácuu wáni. ⁴⁸ Jáiwa limá'ee nali:

—Liá'a rishibierrri samálitaca nují'inaa nácu, lirríshibiaminaa nuyá, ne liá'a rishibierrri nuyá, lirríshibiaminaa léchcho liá'a bánuerri nuyá áaqueji. Tándawa liá'a mawíyii mawéni icábaca quinínama íibichau, léewa cawénii wérri liérta.

Ne liá'a jócaita ya wajúntani, léewa wáajcha saí liérta
(Mr 9:38-40)

⁴⁹ Juan má'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, wacába báqueerri jédeerri demonio jijí'inaa nácu, jáiwa jócu waínda limédaqui jiní, jiníwata jóca wáajcha saíni.

⁵⁰ Jesús éeba'ee lichuáni:

—U'imáisaniani liúchani, jiniwata liá'a jócai médau wajúnta, léewa wáajcha sái liérta.

Jesús cáita Santiago ya Juan

⁵¹ Quéécha'inaami urrúni liá'a éerrica Jesús úrractala'inaacoo áacairra, liá'a liwówa dánaniu liácoo Jerusalénra. ⁵² Libánua libéechau catéecani chuánshi, náaque'iu áabai chacáalee júbini rícula yáainai Samaria, quéewique'e namúrru liárrui limáacata'inaacoo. ⁵³ Ne náa'a samarítanobinica jócai nawówai narríshibiaca, náaca léenaa liácoo Jerusalénra. ⁵⁴ Quéécha'inaami lishínaa éewidenaicoo Santiago ya Juan cába léji liéni, namá'ee lirrú:

—Wawácali, ¿jiiwówai jiwána wáurrucueda chichái áaqueji, quéewique'e wamárdá nayá quinínama?

⁵⁵ Ne Jesús náawau nanácula, jáiwa licáita nayái máashiica nawítee. ⁵⁶ Néenee Jesús má'ee: Nuyá jócai ínu nuá chóniwenai jíconaa, nuyá ínuerri nuwáseda nayá najiconaa yúchau. Néenee náau áabata chacáalee júbini rículai.

Náa'a wówenai nasíguia Jesús

(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Nácula náau náacoo iníjbaa lícu, báqueerri washíalicuerri má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, nuwówaicta nusíguia jiyá táshia jiáctalau jini.

⁵⁸ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Náa'a iyáliduca wáalianai útawi nayácta'inaa nawówa iyabacoo ya náa'a míshiiduca wáalianai namúrrubeu; ne nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca, jini wíta wáaliacta nuwíta yáarrubai nuwówa iyabacta'inaacoo.

⁵⁹ Jesús má'ee báqueerriru:

—Jíinu nuíshíirricu.

Ne léeba'ee:

—Nuwácali, jinda nuáacoo quéécha nuquéni nusálijinau.

⁶⁰ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Jinda máanalini quénicoo nayá jájiu, ne jiyá jiáu jíiwadeda Dios wánacaalactaca.

⁶¹ Báqueerri má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, nuwówai méetaa nusíguia jiyá, ne quéécha jinda nuáacoo nuíwa nunáawau nuéenajinairru.

⁶² Jesús éeba'ee lichuáni:

—Liá'a canínai cába éerri shínanaa, cháí jicá'a liá'a tráawajeerricta liácuwani, ya licába liwójunalau, jócai éewa lipíqueda cáinabi, cháwa limédacoo chóniwerri jírra jócai'inaa sírbia Dios wánacaalactalaca.

10

Jesús bánua náa'a setenta y dosca

¹ Liáwinaami liáni, Wawácalica, liwina lécchoo áabi setenta y dos éewidenaicoo, ya libánua nayá libéechau chámatanaa, quinínama chacáalee ya júbini arrúnactala'inaa liácoo.

² Limá'ee nali: “Chái cábacanaa liá'a Dios wánacaalactaca léjta áabai finca, íchabacta banácali náawaquedani'inaa, ne náa'a tráawajadorbinica áulabani, tándawa isáta liúcha liá'a banácali wácalica, libánuaque'e íchaba tráawajadorbini náawaquedacani. ³ Yáau iyá, icábateni, nubánua iyá léjta oveja béewami cháawirru.

⁴ U'itée chácala ya warrúwa yáarrui, jini zapatos; ya jócu íbárru itáa déecu ijúntacta báqueerri iníjbaa lícu. ⁵ Jáicta iwárru áabai cuíta lícui, itáa ibéechau quééchanacu ya ta imácai: 'sáica iyáca quinínama lirrúcu liáni cuítaca'. ⁶ Ne áicta néeni chóniwenai sáicani wítee já'a, liá'a nawítee sáicaica licúmpliaminau liyá náajcha; ne jócta sáica nawítee, jócuminaa licúmpliau nali. ⁷ Imáacau néeni já'a lirrúcu liá'a cuítaca, ya íya ya írrau liá'a nawáaliani néeni, níwata liá'a tráawajeerrica íwerri Dios chuáni, rúni jinerri liwéníu. U'ijínaniu cuíta jútáinchu. ⁸ Jáicta ínu áabai chacáalee rículai narríshibiacta iyá sáica, íyau tánashia náani íyai; ⁹ ichúni náa'a bálinaaicoo néeni, ya imá nali: 'Liá'a Dios wánacaalactaca jái ya urrúni irrúí.' ¹⁰ Ne ínuacta áabai chacáalee rícula ya jócu narríshibia iyá, íjiáyu imáidada cáaye rícula chá'a:

¹¹ '¡Áawita liá'a pucúpucubee yáairri ishínaa chacáalee rícu, liá'a cháneerricoo wáiliba nácu, watútuda ináneewani! Yáaque'e léenaa linácu liéni, Dios wánacaalactaca jái ya urrúni irrúí.' ¹² Numá irrú liyáali éerriminaa liá'a carrúnatabeeca lirrú liéni

chacáaleeca mawí'inaa cacháninaca, náucha náa'a chóniwenaini yáainai Sodoma rícu.

Náa'a chacáalee jócani éebida
(Mt 11:20-24)

¹³ “¡Áchunu carrúni jináata jiyámi Corazín! ¡Áchunu carrúni jináata jiyámi Betsaida! Jiniwata á'a Tiro néeni ya Sidón néeni Dios médactata liá'a jócai nacába cáji médanicta íibini, báinacuminaata néejueda nayáwai Diosru, ya nasúwa náabalau jarrájarrai ya nawáacoo báali íibi quéewique'e náayada néejueda nayáu Diosru. ¹⁴ Ne éerri amáarrau'u cáinabi liá'a carrúnatabeeca mawí'inaa cachánina irrú, náucha náa'a chóniwenai yáainai Tiro rícu ya Sidón. ¹⁵ Ya jiyá, chacáalee Capernaúm, jirrúminaata jénaa jinácudacoo áacairra? ¡Jiurrucaminau mawí cáinacula wérrri dijriwala jiúcacoo!

¹⁶ “Liá'a éemerri ichuáni, léemiminaa nulí, ne liá'a cháaneerri iyá, licháani nuyá; ne liá'a cháaneerri nuyá, licháaniminaa liá'a bánuerri nuyá.”

Néejuactacoo náa'a setenta y dosca

¹⁷ Náa'a setenta y dosca néejua'inaamiu saícta wérrri'e nawówa, namá'ee:

—¡Wawácali, áawita náa'a demonioca médenai wawánaacala najiácoo jijí'inaa nácu!

¹⁸ Jesús má'ee nalí:

—Jajá, yáawaiyi, ne nuyá cábeerri Wawásimi cácoo áaqueji léjta éenu íimi únía shínaaca. ¹⁹ Nuyá yáirri irrú witeeshi cadánani quéewique'e ijinanicoo áai íibi ya aquétu íibi, ya éenaque'e igáanaa quinínama danáanshi lishínaa liá'a wajínaica Wawásimica, jócubecha liméda irrú máashii. ²⁰ Usáicta iwówa namédacala iwánacala irrú náa'a espírituca, saícta iméda iwówau mawí jáicala iji'inaa tánau áacairrai.

Jesús saíctai wówa

(Mt 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ne liyáalimi éerri, Jesús saíctai wérrri liwówa Espiritu Santoyu, limá'ee: “Nuá jirrú saícai nusálijinaa, Wácalishi wánacaleerri áacai ya áani cáinabi ita'aa, jiyadacala nalí náa'a imíyanica liá'a báyeerrimicoo náucha náa'a yáine léenaa ya néemica. Jajá, Nusálijinaa, léewa jiwówau jáni.

²² “Nusálijinaa éejueda nulí quinínama. Jini yáirri léenaa tánashia Licúlee nácu, Lisálijinaa rími; jini yáirri léenaa tánashia Lisálijinaa, bácai rími Licúlee yáa léenaa jáni, ne tánashia Licúlee wówaini liyadarru jini licúnusiaque'ini.”

²³ Lináawa'eewoo lishínaa éewidenaicoo náculau, limá'ee nalí báawachala: “Saícta nawówa náa'a cábenai liá'a icábani iyáca; ²⁴ níwata nuíwa irrú íchaba cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu ya náa'a reybinica wówenaimi nacába liáni icábani iyáca, ne jócu nacába jini; nawówai néemi liá'a éemini iyáca, ne jócu néemi jini.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a samaritano saícaica

²⁵ Báqueerri quéewidacai ley nácu yáau litáania Jesús yáajcha, ya léenedaque'e licábau limá'ee:

—Quéewidacai, ¿tána nuéewa numédacai nuwáaliaque'e nucáwicau jócai amáarra?

²⁶ Jesús má'ee lirrú:

—¿Tána jiliá'a tánerricoo ley rícu? ¿Tána léji liá'a jiliénica?

²⁷ Liá'a quéewidacai ley nácu léeba'ee:

—Caníinaaminaa jicába jiwácali Dios quinínama jiwówa yáajchau, quinínama jicáwica yáajchau, quinínama jidánani yáajchau ya quinínama jiwítee yáajchau; ya arrúnaa caníinaa jicába jiyácachuni chóniwenai léjta caníinau jicába jiyá jájiu.

²⁸ Jesús ma lirrú:

—Jéebani saíca liáni. Jimédacta liáni, jiwáliaminaa jicáwicau mamáarraca.

²⁹ Ne liá'a quéewidacai ley shínaaca, liwówai limáacacoo saíca, lisáta'ee léemiu Jesús limá'ee

—¿Ya tána arrúnaa nuyúdacai?

³⁰ Néenee Jesús éeba'ee lirrú:

—Báqueerri washiálicuerri yáairriu Jerusalén yáajba náalico Jericó néerra'inaa, jáiwa áabi canédibini jiáu lirrú, jáiwa nanédu jini néedacta liá'a líibalaca; náinuueda jini, jáiwa náawai atéwai náinuaca. ³¹ Chítashiawa wánaca jini báqueerri sacerdote bésunau néenee jini lirrú liá'a injbaaca, jáiwa licába jini, jáiwa líshierriu líucha liáawai. ³² Cha lécchoo báqueerri néenaa náa'a levitaca libésunau néeni, ne

licába'inaamini lishiirriu liúcha, jáiwa liáawai. ³³ Ne báqueerri washialicuerrri Samaria néenee sái yáairriu lirrícuba léja liá'a injbaaca, licába'inaamini, carrúni jináata licábaqui jini. ³⁴ Lirrúniu lirrú, jáiwa liméda lidabee acéiteyu ya vino, jáiwa lidájida litúcai. Jáiwa lirda jini lishínaa éema italau, litée jini áabai cuíta rícula litúya jini. ³⁵ Cajóychanaami, liá'a samarítanoca lijéda léjta chámai éerricta lishínaa tráawaju wéni, jáiwa liá lirrú jini liá'a cuíta wácalica ya limá'ee lirrú: 'Jitúya liáni washialicuerrrica, ne jigáastacta áabata mawí, nupáidaminaa jirrújoni jáicta nuéejoo.' ³⁶ Sáicai wérrri, çtána néenaa náani matálitaica caníinai cába liá'a washialicuerrri canédi ínuedanímica?

³⁷ Liá'a queéwidacai ley shínaaca léeba'ee:

—Liá'a carrúni jináatai cába liyá.

Jesús má'ee lirrú:

—Ya jiáu jiméda chacábacanaa.

Jesús yáairri rúbana néerra ruá'a Marta ya Mariaca

³⁸ Jesús síguia lishínaa injbau (náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo) jáiwa liwárroo áabai chacáalee rími, báquetoo ínetoo yácta j'íneechoo Marta rurrishibia liyá rúbana rícula. ³⁹ Marta wáalia báquetoo ruénajetoo jí'íneechoo María, wáaichoo ruyáca Jesús íiba néeni ruéemique'e liá'a limáni liyáca. ⁴⁰ Ne Marta urrúniu wówa linácu liá'a íchaba arrúnai'inaa rumédaca, tándawa rurrúniu Jesúsru rumá'ee lirrú:

—Nuwácali, çjini wéni jirrú nuénajetooca rumácau'u nuyá bácai quinínama liájcha liáni tráawajuca? Jíiwa rulíni, ruyúda'aa nuyá.

⁴¹ Ne Jesús éeba'ee rulí:

—Marta, Marta, urrúni jiwówa ya máashii jiwówa íchaba jishínaa nácueji. ⁴² Ne ái áabai mawíyíi chúnsaica já'a. Mariaca ruwína mawíyíi saíctaca, ya jini'inaa éenaa léeda rúcha.

11

Jesús ya liá'a oraciónca

(Mt 6:9-15; 7:7-11)

¹ Baitate Jesús órau liyá áabai yáarruishimi, ne queécha'inaami linísa lí'óracuwai, báqueerri néenaa náa'a lishínaa éewidenaicoo má'ee lirrú:

—Wawácali, jéewida wa'óracoo, léjta Juan éewidau'u lishínaa éewidenaicoo.

² Jesús má'ee nalí:

—Jáicta í'órawai imá chá'a:

'Wasálijinaa yáairri áacairra, chóniwenai cáarru nacába jijí'inaa.

Jíinu chérra liá'a jiwánacaalactaca.

³ Jiá walí íyacaishi warrúnaani éerri jútainchu.

⁴ Jimíya máecha warrúconaa níwata wayá lécchoo wamíya máecha najiconaa quinínama náa'a médenai walí máashii.

Jáicta máashii ínu wáatalai ujínda wacácoo jiconaa rícula.'

⁵ Jesús má'ee lécchoo nalí:

—Wamáacate báqueerri éenaa wáalierrri báqueerri lijúnicaui, yá'ee béewami táayebee'inaa liá'eewoo jíibana néerra ya limá'ee jirrú: 'Nujúnicaui, jiprésta nulí matálii páani, ⁶ níwata báqueerri nujúnicaui chóca rimíi nísa línu déecucheji núbana néerra, ya jini nuwáaliani nuáni'inaa lirrú.' ⁷ Ne yáawaiyi jócta léeba jichuáni cuíta lícucha limáminaa jirrú: 'Ujjíodia nuyá, cuíta núma báyeerriu, ya nuénibi ya nuyájani rúwacuawai; jócu nuéewa nubáruacoo nuá jirrúni.' ⁸ Ne numá irrú áawita jócu libárroo liá irrúni liá'a jirrúnaanica áawita jijúnicaicani, liáminaa jímésudacta liwówa, ya liáminaa jirrú quinínama liá'a jirrúnaanica. ⁹ Tándawa numá irrú: Isátau, ya Dios yáaminaa irrúni; imúrru, ya ínuminaa linácu; imáida cuíta náanibala, ya liméecuminau irrú. ¹⁰ Jiníwata liá'a sáterríca, lirrúshibiaminaani; ya liá'a múrruerricani, línuminaa linácu; ya liá'a máiderrri cuíta núma lícu, liméecuminau lirrú.

¹¹ "¿Áiminaa báqueerri éenaa já'a cacúlectani, ya licúlee sáctacta liúcha áabai cubái, léenaaminaa liá lirrú bácuca áai? ¹² ¿O lisátawee jíúcha bátui éewishi, éenaaminaa jiá lirrú áabai aquétu? ¹³ Ne iyá máashiicani séewirri, yáaine léenaa yáa éenibirru saícabeeca, ¡chítashia ta mawí jini Isálijinaa yáairri áacai liáminaa irrú Espíritu Santo isáctacta liúchani!"

Naa Jesús jiconaa lirrúshibia demonio wítee

(Mt 12:22-30; Mr 3:20-27)

¹⁴ Jesús jederrite liyáca áabai demonio báqueerri washílicuerri wáneerrite limáacacoo manúma; ne quéecha'inaami lijiácoo liá'a demonioca, jáiwa léewa litániacai. Náa'a chóniwenai nacáarrudau nacábacani. ¹⁵ Ne áabi má'ee: "Beelzebú, demonio wácalica, léwa cha yáa lirrú liwíteu liáni washílicuerrica léewaque'e lijéda demonio."

¹⁶ Ne áabibi, namédaquini'e lirrú áabai trampa, nasáta'ee liúcha áabai jócai nacába cáji áaqueji. ¹⁷ Ne Jesús, liáca'e léenaa liá'a nédacanicoo nayá nácu, limá'ee nali:

"Quinínama país nashírrictau nayá wáacoo, ya máashii nacába yáacacoo, jócani éewa nayá jájiu, ya náa'a chóniwenai jócuminaa nayá saíca nayá wáacoo, cháiminaa cábacanaa nali, léjta áabai néenajinai náiinua yáacaminau nayá wáacoo. ¹⁸ Cháiminaa cábacanaa, Wawásimi máashiiquicta licába yáacacoo liyá jájiu, ¿chíta quéeuwau'u cadánani liwítee cábacoo jini? Numá irrú liáni, imácala jáica nujéda demonio Beelzebú wítee dánaniyu. ¹⁹ Ne chactacalani, ¿tána yáa ishínaa chóniwenai irrú wíteeshi danáanshi najédaque'e demonio? Tándawa, nayá jájiu náayada liá'a yáawaiyica, ne iyácala yúquenaue iyáca. ²⁰ Jiniwata nuyácta jéda demonio numédani nuyáca Dios wíteeyu, liáni wówerri limáca Dios wánacaalactaca jái inu irrú.

²¹ "Áicta báqueerri washílicuerri cadánani já'a ya liwáalia íchaba arma ya litúya líibanau, liá'a liwáaliani líibana lícuu jini éenaa linédu liúcha. ²² Ne áicta báqueerri ínuerri liyáctalaca mawí cadánani liúcha ya ligáanani, léeda liúcha lishínaa ármami liwínani liwówau nácula, ya quinínama linda litée liá'a liwáalianimica limédaque'e léjta liwówau'u.

²³ "Liá'a yáa nuájcha áabena, léewa nujíni líerra, ne liá'a jócaicta yáawaqueda nuájcha, léewa cacáarraliacai líerra.

Liá'a espíritu máashii éejuerricoo
(Mt 12:43-45)

²⁴ "Jáicta áabai espíritu máashii jáu báqueerri washílicuerri yúchai, jínaneerri yáarruishi máacarractaca limúrru liwówa iyabacta'inaacoo; ne jinícta linuctani, lédacanictau lirrúwo: 'Nuéjocawai núbana rículau nujiáctejimicoo.' ²⁵ Jáicta léējuawai, línu linácu liá'a washílicuerrica léjta áabai cuíta máisai jíchuderrri ya nachúndadanini saíca. ²⁶ Néenee liáu liáawaqueda siete espíritu lítalau mawíni máashiicaca liúcha, ya quinínama nawárruau nayá liwówa lícu liá'a washílicuerrica, mawíque'e nawána máashii wérrí liyá quéecha yúcha."

Wówashí saíctai wérrí yáawaiyíca

²⁷ Nácula Jesús táania liyáca linácuéji quinínama liáni, báquetoo ínetoo chóniwenai íbicha rumáidada'ee rumáca:

—¡Sáicta ruá'a ínetoo ca culícuéchoo jiyá ya rudáwinaa jiyá!

²⁸ Jesús éeba'ee:

—¡Sáicta mawí tánashia liá'a éemerri Dios chuáni, ya liméda liwánacaala!

Náa'a chóniwenai máashiinica sátenai áabai señal jini éenaa limédaca
(Mt 12:38-42; Mr 8:12)

²⁹ Náa'a chóniwenai máanabacanaamica náawaca'eewoo Jesús tééji, jáiwa lichánau léewida nayá limá'ee: "Náani chóniwenai chóque'e sánaca bájjalani máashiicaca; nasáta'ee ya nawówai nacába jócai nacába cáji, ne Dios jócai éejoo liméda nali léjta limédau Jonás yáajcha. ³⁰ Ne léjta Jonás liyá señal nali náa'a chóniwenai yáainemi Nínive, chacábacanaa léchchoo nuyá Washílicuerri Dios Cúuleeca, núyadaminaa nuyá léjta áabai señal nali sána'inaa náa'a chóniwenai chóque'e sánaca'a. ³¹ Jáicta amáarra cáinabijoo limáidacta'inaa quinínama náani chóniwenai chóque'e sánaca, rubárruaminau ruá'a reinaca ínuéchoomi déecucheji rumáminaa jóca saíca nayáca; jiniwata ruyá ínuéchoo déecucheji wérrí bájjirra cáinabi íteeji, quéeuwíque'e ruéemi Salomón wíteeca, ne nuyá yáairri yáajcha chóca rími áani, mawíyíi cawéni Salomón yúcha. ³² Chacábacanaa léchchoo jáicta amáarra cáinabijoo, nabárruaminaujoo náa'a Nínive sánaca quéeuwíque'e namá náani chóniwenai jócani saícayaca; níwata náa'a Nínive sánaca, néemi'inaami Jonás chuáni, jáiwa néejoo Diosrui, ne nuyá yáairri chóca rími áani, mawíyíi cawéni Jonás yúcha.

Liá'a lámpara yáairri'inaa nanácu
(Mt 5:15; 6:22-23)

³³ "Jini túculierri áabai lámpara ya ta libáyaqui jini, jini limáacalani áabai cajón yáajabani, limáacaminaani áacai, quéeuwíque'e náa'a wárruenaicoo nawáalia jucámarrabee. ³⁴ Jitui cháí cábacanaa léjta áabai lámpara jináanairru; saícaquicta jitiú, quinínama jináanai liwáaliaminaa jucámarrabee; ne máashictani, quinínama

jináanaí yáairri catáwacacta. ³⁵ Jicáwaa jiúchaujoo quéewique'e liá'a jucámarrabee yáairri jinácu, jócu lináwau catáwacabeeyu, quéewique'e quinínama liá'a jimédanica lijiáque'iu jirru sáica. ³⁶ Ne quinínama jináanaí liwáaliacta jucámarrabee sáicaica, jini éewo'u jiyá catáwacacta, jicáaminaa quinínama jucámarranaa liá'a jimédanica, léjta áabai lámpara jáicta liquénaí quinínama cábani cámarraa."

Jesús má'ee nanácula ná'a fariséobinica ya quéewidacaica ley shínaabinica jócala machácani nawítee

(Mt 23:1-36; Mr 12:38-40; Lc 20:45-47)

³⁷ Quéecha'inaami Jesús nása litániacai, báqueerri fariseo cúmida liya líibana néerra, jáiwa Jesús wárruau liwáacoo mesa nácula. ³⁸ Liá'a fariséoca, licáarrudau licába jóca liméda liwánacaala liá'a nawítee nabádeda nacáajiu jóctanaa náayaa. ³⁹ Ne Jesús má'ee lirrú:

—Iyá fariséobinica méetuedenai líteeji liá'a básoca ya mitájia, ne iwówa lícu cashiámui yáca liyú liá'a shínaashica inédunica ya liá'a iwítee máashiica. ⁴⁰ ¡Chóniwenai jócani éewa nedacanicoo sáica! ¿Jócu yáa léenaa liá'a méderri bináawe sái ya liméda liá'a yáairri lirrú lécchoo? ⁴¹ Yáa ishínau limósnau liá'a yáairri iwówa lícu, cháminaa limáacacoo masácula.

⁴² "¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá fariséobinica! shírrenai Diosru diéсна méenaami éenaa áabata méenaami éenaa liá'a ibánacalaca piituinamai jí'ineerri menta, ya ruda ya quinínama méenaami banácali júbinica, ne jócani méda machácanica ya canúinaabeeca Diosru. Léewa éewani iméda liárta, ya jócu imáaca iméda lécchu liá'a áabatata.

⁴³ "¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá, fariséobinica! wówenai iwáalia yáarrubaiu mawí cawéninamaica sinagoga ricu, ya iwówai chóniwenai natáa irrú sáicai wérrri cáaye rícuba.

⁴⁴ "¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá cháni cábacanaa léjta útawi máanalini yáarrui, jócai iyadau chóniwenai tuírricu, náa'a chóniwenai báawedani jócta náa léenaa jini!

⁴⁵ Néenee báqueerri quéewidacai ley shínaa éeba'ee, limá'ee:

—Quéewidacai, líeni jimáni jiyá nalí náani, jócai sáica cáacoo walí lécchoo.

⁴⁶ Ne Jesús má'ee:

—¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá lécchoo, quéewidacaica ley shínaaca!, yáainei áabirru cadúcunibee léjta náayu'u éemarru cadúcunibee, ne iyá jócai iwówechoo idúnu nácu icáajiyu.

⁴⁷ "¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá!, chúndenai iméda náutabee náa'a íiwadedeenaimi Dios chuáni báinacu, náa'a iwérrinaibimi ínuanimi báinacu. ⁴⁸ Liyú liárta iwówau'u imáca áabenaaca iwíteu náajcha iwérrinaibimi médani báinacu, ne nayá ínuenai yáawaa náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni, ya iyá médenai bárrueda náutabee.

⁴⁹ "Tándawa, Dios liwítee rícuejiu limá'ee: 'Nubánuminaa irrú íiwadedeerri nuchuáni ya quéewidacani, ne ínuaminaa áabi néenaajoo, ya áabiminaa icánaquedanijoo.' ⁵⁰ Ne náa'a chóniwenai chóque'e sánaca, Dios sátaminaa náucha nanácue sái liá'a náirranaami náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu, rícuete cáinabi quénucuwai, ⁵¹ rícuete Abel írrranaami néenee cáashia Zacarías írrranaami néerra, liá'a náiiunanimi béewami lirrú altarca ya templo. Tándawa Dios sátaminaa lijúniba sái liá'a limáalicaca náucha náa'a chóniwenai chóque'e sánaca ya licástigaaminaa nayá.

⁵² "¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá, éewidenai ley shínaa nácu!, iyá léjta náa'a túyenali cuíta núma Dios shínaa, jini yácala léenaa linácu sáica, jini íjínacalau Dios yáajbalicu, jini índaca áabi jinacoo.

⁵³ Jesús nása'inaami limá nalí léji líeni, náa'a quéewidacaica ley shínaaca ya fariséobinica, jáiwa íwirri wérrri nawówai, ya ta nachánau najódia nasátada néemiu liyá íchaba chuánshiyu, ⁵⁴ naméda'ee lirrú trampa quéewiquinicta nachálujuedaca liyá cháquinicta néewa náa lijiconaa liyú liá'a chuánshi limánicaja.

12

Jesús éewida'ee lijúnta sái liá'a chámainsi wítee

(Mt 10:26-27)

¹ Nácula íchaitaa náawacau miles ya miles chóniwenai, bájjalacalani nadánaida yáacau nayá wáacoo. Jáiwa Jesús chánau litániacai, limá'ee lishínaa éewidacoo

queéchanacu: “Cáwi icába yúchau néewidacala náa'a fariséobinica, liwówau'u limáca, chámaica nawítee. ² Jiniwata liá'a báyeerrimicoo néenaani'inaa náa léenaa nácu, áawita liá'a báyeerrimicoo arrúnai'inaa jiácoo jucámarrari rícula náaque'e léenani. ³ Tándawa, quinínama liá'a itáanianica catáwacacta, jiéirri'inau jucámarrari jírricula; ya liá'a imáni cabáyainta áawita ibáya íbana númau, arrúnai'inaa namáidada cuíta íteeji.

Tána arrúnaa cáarru wacábacai
(Mt 10:28-31)

⁴ “Iyá nujúninai, numá irrú: jócai éewa cáarru icába liá'a máanaliu wanáanai, ne jini léewani liméda mawíá. ⁵ Nuúwa irrú saíca liá'a tánashia éewani cáarru icába yáawaa: ‘Cáarru icába liá'a wáliierri wánaacalashi cáwicaishi nácu léewacala lédacani ya ta libánua inferno* rícula jini. Léewa éewani cáarru icába líerra.’

⁶ “¿Jócai iwénda cinco míshiidu chámai moneda nácueji rími? Ne áawita chácani Dios jócai míya máecha áabai néenaa. ⁷ Ne áawita iyá jájiu, iwíta báinaa lijútdani máanabaca báajunaa. Tándawa jócu éewa cáarru iyá. Iyá cawénini mawí íchaba míshiidu yúcha.

Náa'a jócani báí Jesucristo nácueji chóniwenai náneewa
(Mt 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Numá irrú áicta báqueerri chóniwerri jócai báí íwa nunáawa chóniwenai náneewa, cháminaa cábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, jócuminaa báí nuúwa lináawa léchoo nanáneewa náa'a ángelbini Dios shínaaca. ⁹ Ne liá'a báiyii íwa nunáawa chóniwenai náneewa, báiminaa nuúwa lináawa léchoo nanáneewa náa'a ángelbini Dios shínaaca.

¹⁰ “Dios méetuaminaa lijiconaa liá'a chóniwerri táanierri máashii nunácucha nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca; ne jócuminaa liméetua lijiconaa liá'a táanierri máashii Espíritu Santo nácueji.

¹¹ “Jáicta natée iyáí sinagoga rícula o lináneewa náa'a chóniwenai yáairri léenaa léemi saícani o máashiibeecani o nanáneewa náa'a wánacaleenaica, o'icáarrudau chítashia éewo'inaa jjiácoo o imáqui jini, ¹² jiniwata jáicta línu liá'a éerrica itániacta'inaaca, liá'a Espíritu Santoca léewidaminaa iyá, tánashia itániani'inaa.”

Carrúnatai nawáliacta narrícucau

¹³ Báqueerri náibicha náa'a chóniwenai limá'ee Jesúsru:

—Queéwidacai, jimá lirrú liá'a nuéenajirrica, liáque'e nushínaa léenaa liá'a shínaashi máaquerricoo walí.

¹⁴ Jáíwa'ee Jesús éeba lichuánii:

—Nujúnicaí, ¿tána máaca nuyái irrúí léjta liá'a yaárri léenaa licába saícani o máashictani o cashíruedacaica?

¹⁵ Limá'ee léchoo: Itúyau iyá quinínama liúcha liá'a iwówau'u iwáalia méenaami quinínama; niwata liá'a cáwicaishica jócai línu lirrícueji liá'a wawáliacta méenaami.

¹⁶ Néenee líiwa nalí liéni áabai cha licábacanaa: “Báqueerri washiálicuerri rícuerru, yáte lirrú lishínaa cáinabi banácali manuábai íta. ¹⁷ Liá'a ricuerrica lichánau lipénsaa lirrúwoo: ‘¿Tána'ee numédajoo? jócai nuwáalia líarru nuwáliacta'inaa nushínaa shínaashi íta.’ ¹⁸ Limá'ee lirrúwoo: ‘Ya ta nuá léenaa numédani'inaa. Nucáarraliaminaa nushínaa banácali yáarrui, ya ta numéda áabi mawí máanuica, queéwique'e nuwáliada néeni nushínaa banácali íta, ya quinínama liá'a nuwáliánica. ¹⁹ Ne ya ta numá nulíwoowai nuyá jájiu: Nujúnicaí, jiwáalia íchaba wérrri shínaashi éeneerri'inaa jirrú íchaba wérrri camú; jiwówa íyabau, jiyau, jírri, saíca jiméda jiwówau.’ ²⁰ Ne Dios má'ee lirrú: ‘Mawítee, wáalee táayee máanali jiyájo, ya liá'a jiwáliadánica ¿tánarru saí'inaa jini?’ ²¹ Cháwa cábacanaa libésunacoo liájcha liá'a washiálicuerri yáawaquederrri lirrícucáu liyá jájiu ne carrúni jináatai Dios náneewa.”

Dios túya léenibiu
(Mt 6:25-34)

²² Liáwinaami Jesús ma lishínaa éewidenaicoo: “Liáni numá irrú: O'urrúni iwówa linácueji liá'a iyacaishica éewau'inaa cáwi iyá, jini íbala nácuu isúwani'inaaca.

²³ Liá'a cáwicaishica mawí cawénica iyacaishi yúcha, ya liá'a náanaishica mawí cawénica íbalashi yúcha. ²⁴ Éeda natúinaa náa'a míshiiduca: Jócani yáabana, jini nawáliacala nashínau, jócani wáalia nábanau nawáliadacta'inaa náaya'inau; ne

* 12:5 inferno Yáarruishi náctalau náa'a máanalini nawówanaami jócani éejueda nayáu Diosru.

áawita chácani, Dios yáirri náaya'inaa. ¡Chíta mawí jini iyá cawénini míshiidu yúcha!
²⁵ Ne áawita chácani, iméda urrúni iwówau, ¿tána éenaa idáwineda icáwicau áabai hóraa mawí? ²⁶ Ne jócta éenaa imédacani liá'a mawí pítuica, ¿tánda urrúni iwówa linácueji liá'a mawí méenaamica?

²⁷ “Éeda natuúnaa náa'a íiwinaashica chítashia nadáwinau'u jini: jócani tráawajaa jini natícalica. Ne áawita chácani, numá irrú liá'a rey Salomónimica, áawita liwáalia quinínama lishínaa méenaami cawéninamaica, jócai súweda líibalau léjta íiwinaashi.
²⁸ Ne Dios yácta sáicta nacábacanaa náa'a íiwinaashica yáaine chóque'e bacháida lícu, ya cajóchanaami léemawai, ¡chíta mawí iyá jini liáminaa irrú íibala irrúnaanica, iyá chóniwenai jócai éenaa éebidaca! ²⁹ Ne tándawa, umáashii iwówa máacoo, imúrru tánashia íinuni'inaa iyawai ya irra'inaa. ³⁰ Jiniwata quinínama liáni, léewa wáneerri urrúni chóniwenai wówa náa'a éerri rícu sánaca, ne iyá wáalianai báqueerri isáljiniau áacai, yáirri léenaa tánashia irrúnaanica. ³¹ Iyá imáaca iwíteu linácula liá'a Dios wánacaalactalaca, ya táminaa irríshibia quinínama léji liéni.

Rícucaishi yáairri áacairra
(Mt 6:19-21)

³² “Ucáarru iyá nushínaa oveja jinanenai nuájcha, iyá áulabani rími, ne Nusálijinaa saícalani liwówaiyu liá irrú lishínaa wánacaalashi. ³³ Iwénda liá'a iwáalianica, ya yáa nalíni náa'a carrúni jináatanica; éeneda iwáalia chácala wáalii, jócai salírrani, cháminaa máanui wérrí ricucaishi áacairra jócai amáarra, jóctala canédi éewa liwáruacoo jini camárra iyacala shínaashi néerra. ³⁴ Táshia nácuca iwáaliacta ishínaa cawéninamai, iwówa néeniya lécchoo.

Arrúnaa wachúnicoo

³⁵ “Léjta náa'a cashírruedacanicáa súwedenai nábalau sáica ya nashínaa lámpara túculerri, nanénda nawácali ínuca, chacábacanaa iyá chúni jáicta línu léji liá'a Wawácalica. ³⁶ Imédau léjta náa'a tráawajadorbinica néndenai nayáca nawácali éejooocoo áabai boda yúcha, jáicta línueda cuíta númai le naméecu lirrú jiliá'a. ³⁷ Sáicta náa'a cashírruedacanicáa jáicta línu léji liá'a nawácalica, ya línu nanácu cáwi. Ne yáawaiyii numá irrú nawácalicaja liwána nawáacoo mesa nácula, ya táminaa lishírrueda náayai. ³⁸ Sáicta wérrí nayá, línuacta nanácu cáwi béewami táayebé o méscatla éerri. ³⁹ Yáa léenaa sáica linácu liéni: Liá'a cuíta wácalica liáctata léenaa táshia hóraa línu léji liá'a canéдика, jócata línda naméecu líibanai nanéduque'e lishínaa. ⁴⁰ Iyá lécchoo ichúni; jiniwata nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuínuminaa jócta nanénda nayá nuyá.”

Liá'a cashírruedacaica machácaniyaca ya liá'a cashírruedacai jócai machácaniyaca

(Mt 24:45-51)

⁴¹ Pé'eru sáta'ee léemiu Jesús:
 —Nuwácali, ¿jiiwadedá liáni licábacanaa walí sái'inaa já'a bácai o quinínamarru sái'inaa wéeca?

⁴² Limá'ee liá'a Wácalishica: “¿Tána léji liá'a chóniwerri liwácali máacanicáa machácani liyáca ya cáwi wíteeyaca, liwácali máacani lirrú litúyaque'e líibana, quéewique'e liá iyacaishi éerdi náayaca? ⁴³ Sáicta liá'a cashírruedacaica, jáicta liwácali íinui méderri liyá léjta limáyu'u lirrú. ⁴⁴ Ne yáawaiyii numá irrú, liwácali máacamináa liwánacaala quinínama liá'a liwáalianica. ⁴⁵ Ne liá'a cashírruedacaica lipénsacta lirrúwoo liwácali déecudacalau, lichánau liméda máashii nanácula náa'a áabi cashírruedacani ya náa'a íinaca cashírruedacani, ya lichánau liyaca ya líirraca licámadectalaca, ⁴⁶ liá'a éerrica jócta linénda liyá liwácaliu, ya áabai hóraa jócai liá léenaa nácu, liwácali íinuminaa ya ta licástigaa cáiwinaa jini, líucamináa liyá chacábacanaa léjta náa'a jócani machácaniyaca.

⁴⁷ “Liá'a cashírruedacaica yáirri léenaa tánashia liwówai liwána liméda liá'a liwácalica, ne jócai chúni liyáca, jini léewidacala, licástigaaminaani libásaidamináa liyá ichabachu. ⁴⁸ Ne liá'a cashírruedacaica jócai yáa léenaa liméda liá'a máashiica, jócai'inaami náa bájiala libásaca. Liá'a náani lirrú mawí ichaba, chacábacanaa lécchoo nasáta liúcha ichaba; ne liá'a namáacani lirrú nashínaa chawitemija'a, chacábacanaa nawána liméda mawí máanui lécchoo.

Náa'a chóniwenai shírridenai Jesús nácujeji
(Mt 10:34-36)

⁴⁹ “Nuyá íinuerrí éerri rícula nutúcula chichái; ya ¡chítata nuwówau'u nucába léemau'u jini! ⁵⁰ Arrúnaa nusúfrica bájialanaa, ¡ne máashii wérrí nuwówa nunénda

libésunacoo quinínama liérta! ⁵¹ ¿Éebida nuínucala éerri rícula nuínda saítaque'e iwówa iyáca? Numá irrú jócala, indeerri queéwique'e ishírrida yáacaque'iu. ⁵² Ne chóque'e wabéechalawoo, cinco néenajinai wáacoo áabai cuíta lícu máashiiminaa nacába yáacacoo, matálitai chámata júnta, chámata matálitai júnta. ⁵³ Liá'a lisálijinaaca máashiiminaa licába licúuleu, liá'a licúuleeca máashiiminaa licába lisálijinai; ruá'a natúwaca máashiiminaa rucába rumíyacalau ya rumíyacaula máashiiminaa rucába rutúwau; ruá'a rúneerruca máashiiminaa rucába runírru ya runírru máashiiminaa rucába rúneerru."

Chíta queéwau'u wáa léenaa linácu liá'a éerrica
(Mt 16:1-4; Mr 8:11-13)

⁵⁴ Jesús má'ee léchoo chóniwenairru: "Jáicta icába sánai nácudacoo chéni éerri wárruactalacoo, imá'ee yúwerri'inai, ne yáawaiyi imácaa. ⁵⁵ Ne áicta cáuli cánacau bácheji imá amuábeecala'inai chunídanaa, ne yáawaiyi imácaa. ⁵⁶ ¡Chámmaini wítee!, Ne yácta léenaa icába éerri cábacanaa bésuneerri'inaacoo cáinabi ita'aa, ¿chíta queéwau'u jócu yáa léenaa icába liéni éerri Dios íyadani liyá icába?"

Arrúnaa jéeneda jiyá liájcha saíca liá'a jijnáica
(Mt 5:25-26)

⁵⁷ "Jesús má'ee nali: '¿Tánda jócu yáa léenaa icábacoo saíacta o máashicta iyá jájiu imá tánashia saícai? ⁵⁸ Báqueerri yácta jijíconaa, ya litée jiyá jíyadacoo nali náa'a wánacaleenaica, arrúnaa jéeneda jichúnicoo jóctanaa natée jiyá ái éerri já'a jéewaque'e jichúnica, queéwique'e jócu natée jiyá lináneewa liá'a yáirri léenaa licába saíactani o máashictani; léējuedaminaa jiyá nali náa'a soldado, ya táminaa naníqui jiyái cuíta manúmai rícula. ⁵⁹ Ne numá jírú jócuminaa jijíáu néenee, cáashia jipáida quinínama liá'a jimówinianica.' "

13

Liá'a mawí cawénica wéējuacoo Diosru wajíconaa yúchau

¹ Liyáalimi éerri áabi yáau nacába Jesús, náiiwadede'ee lirrú Pilato bánuaca náiinua áabii washíalicuenai Galilea néenee sánami, yá'ee léewida náirra náa'a cuéshinai írranaa íibi sacrificioy. ² Jesús má'ee nali: "¿Imáuminai irrúwau libésunacalau liéni náajcha náa'a washíalicuenaimica yáainaimi Galilea rícu, níwata nali mawíni cajíconaaca náucha náa'a ishínaa cáinabi ita sánaca? ³ Numá irrú jócala; ne iyá jájiu jóctacala éējueda iyáu Diosru, cháí'inaa cábacanaa máanali iyá. ⁴ ¿O imáuminai irrúwau nanácu náa'a dieciocho máanalínimica licá'inaamiu nawítee liá'a cuíta áacai yáairrimi chacáalee Siloé rícu, nali mawíni cajíconaaca náucha náa'a yáaine Jerusalén rícu? ⁵ Numá irrú jócala; ne iyá jájiu jóctacala éējueda iyáu Diosru, cháí'inaa cábacanaa máanali iyá."

Liá'a licábacanaa linácu liá'a higuera jintíyii ita

⁶ Jesús íiwa'ee nali liáni licábacanaaca: "Báqueerri washíalicuerri wáaliatē áabai banácali jí'ineerri higuera lishínaa shínaashi ita'au, liá'inaamiu licába líacta hígos, ne jini línuacta líta. ⁷ Jáíwa'ee limá lirrú liá'a washíalicuerri túyerri lishínaa shínaashi: 'Jicábateni, matáli camuí nuínuca numúrru líta líáni híguérta, ne jini wérri nuínucta líta. Jiwíchuani, ¿tándashia ta liwína liyá néeni cáinabi újni?' ⁸ Ne liá'a túyerri lirrú cáinabi limá'ee léeba lichuáni: Nuwácali, jimáaca újnibini le camuícaja líáni; nuwáseda'a lirrú cáinabi nuáque'e lirrú abono. ⁹ Cháminaa cájbami liá lítau; ne jóctacala, ya ta jiwíchuacojoni."

Jesús chúni báquetoo ínetoo mulídu wójuna eérđi nawówa íyabactacoo

¹⁰ Áabai éerri, eérđi nawówa íyabactacoo, Jesús chánau léewidaca áabai sinagoga rícu; ¹¹ ya néeni báquetoo ínetoo bálinechoo báinacu wérri dieciocho camuí. Áabai espíritu máashii máacani mulídu ruwójuna, jócau éewa rumáchiquiniacoo saíca. ¹² Quéecha'inaami Jesús cába ruyái, limáida ruli limá'ee:

—Ínetoo, jiyá'au chúnicuawai jishínaa bálinaacalashi yúcha.

¹³ Néenee lichánaa licáajju runácu, liyáalimi ruéewa rumáchiquiniacoo, jáiwa ruchánau ruá saícai Diosru. ¹⁴ Ne liá'a sinagoga wácalica fiwirri liwówa, níwata Jesús chúnica'ee ruyá eérđi nawówa íyabactacoo, limá'ee nali náa'a chóniwenáica:

—Ái seis éerri já'a eérđi natráawajaaca; ínu liyáali éerri queéwique'e ichúnicoo íbálinacaala yúcha, ne jócai eérđictaca nawówa íyabactacoo.

¹⁵ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Chámai wítee, ¿jócu iwáseda ishínaa pacáa o burro léerdi nawówa íyabactacoo, quéewique'e itée líirra shiátai? ¹⁶ Ne ruáni ínetooa, Abrahám táquetoomica, Wawásimi ya rulí líeni bálinacaalashica dieciocho camuí, ¿ne jócuminaata nuéewa nuchúni nuwáseda rúcha léerdi nawówa íyabactacoo?

¹⁷ Quéécha'inaami Jesús ma léji líeni, lijínai máaqueneu báinata; ne quinínama náa'a chóniwenai ca sáicta nawówa nacába liá'a máanui Jesús médanica.

Liá'a licábacanaa lími nácucha liá'a banácali jí'ineerri mostaza

(Mt 13:31-32; Mr 4:30-32)

¹⁸ Jesús má'ee lécchoo: “¿Chíta licábacanaa liá'a Dios wánacaalactaca ya tána cábacanaa nuiwa irrú jini? ¹⁹ Chái léjta áabai mostaza ími báqueerri washíalicuerri yáabanani lishínaa shínaashi ita'au, ya ta lidáwinacuwei máanui, cáashia limédacoo áicubayu máanui ya ta náiiinu náa'a míshiiduca naméda nábanau linácai nácu.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a wáneerri páani múrracacoo

(Mt 13:33)

²⁰ Jesús má'ee lécchoo: “¿Chíta nuéewa numéda licábacanaa liá'a Dios wánacaalactaca? ²¹ Chái cábacanaa léjta liá'a wáneerri páani múrracacoo báquetoo ínetoo ruéewidani matálli íinabishi íibirra, quéewique'e liwána íinabishi múrracacoo quinínama.”

Áulabai cuíta núma

(Mt 7:13-14,21-23)

²² Jesús liá'a'inaamiu liácoo iníjbaa lícu Jerusalénra, Jesús éewida liácoo chacáalee máanuini rícu ya júbini libésunactacoo liácoo. ²³ Báqueerri sáta'ee léemiwani:

—Nuwácali, ¿áulabani yáainecoo'inaa Dios néerra?

Jesús éeba'ee lichuáni:

²⁴ —Éeneda iméda idánaniu iwárruacoo lirrícu liá'a cuíta nánibala áulabaica; jiniwata numá irrú íchaba éenedaminaa nawárruacoo, ne jócuminaa nawárruoo.

²⁵ Liáwinaami libárruacoo liá'a cuíta wácalica ya libáya cuíta núma, iyá yáaine bináawa imáidaminaa iyáca: ‘Wawácali, jiméecu walí cuíta núma.’ Ne léebaminaa ichuáni: ‘jócu nuá léena chítashia sána iyái.’ ²⁶ Néenee ichánaminau imáca: ‘Wayáwa nárra iyenaimi ya wáirra jiájcha, ya jéewidate washínaa cáaye rícuba.’

²⁷ Ne léebaminaa ichuáni: ‘Jái nunísa numá irrú, jócu nuá léena chítashia sána iyái. ¡Ishírriu núcha iyá médenai máashii!’ ²⁸ Néeniminaa ícha irrúwoo cáiwinaa yáamuedacta éeu chíchichinaa, icába nawáacoo Abrahám, Isaac, Jacob ya quinínama náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu yáainai Dios wánacaalactalaca, ne ya iyá najédani bináawala. ²⁹ Jiniwata náiiinuminaa chóniwenai matuínaami íiba nácueji, ya báacheeji, ya cáirricueji ya áaqueji náawacaque'iu nawáacoo náayaca Dios wánacaalactalaca. ³⁰ Néenee áabiminaa chóque'e náa'a jócani cawéni cábacoo éenajta, náa'ínaminaa cawénini'inaa, ya chóque'e náa'a cawénini cábacoo nayá'inaa mawénini'inaa.

Jesús ícha Jerusalén nácu

(Mt 23:37-39)

³¹ Néenee náiiinu lécchoo áabi fariséobini namá'ee Jesúsru:

—Jiáu mayéji áani níwata Herodes wówerri líinua jiyá.

³² Jesús éeba'ee nachuáni:

—Yáa namówai imá lirrú líerra újni iyáliduca: ‘Jicábateni, wáalee ya cajóycha nujéda demonio ya nuchúni náa'a bálinenaicoo ya batáijinaami nunísajoo.’ ³³ Ne arrúnaa nusíguia nushínaa iníjbaa wáalee, cajóycha ya batáijinaami, jiniwata jócai éewau máanali báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni Jerusalén yúcha báawachala.

³⁴ ¡Chóniwenai Jerusalén rícu sána, chóniwenai Jerusalén rícu sána, ínuenai náa'a íiwadedeenai Dios chuáni ya ínueda íibayuni náa'a índenai irrú ínuenai náiiwa irrú Dios chuáni libánuacala nayá! ¡Chíta máanabachu nuwówai nuáawaqueda iyá nuéenibiyu, léjta ruá'a cawáamai yáawaquedau ruéenibiu rubáinaa yáajbau, ne iyá jócani wówai! ³⁵ Ne icábate, liá'a iyáctaca máaqueerri'inau jinícta'inaa yáairri; ne numá irrú jócuminaa éejoo icába nuyá, cáashia líinu liá'a éerrica imácta'inaaca: ‘¡Sáictai wéerri liá'a ínuerrica líjí'inaa liá'a wácalishica!’

14

Jesús chúni báqueerri bálinerriu iméemai náanai

¹ Libésunateu áabai éerrii léerdi nawówa íyabactacoo, Jesús yáau líiyaca líubana néerra liá'a fariséobini wácalica, ne áabi fariséobini néeda'ee nayá natuínaa. ² Néeni lécchoo báqueerri washiálicuerri yáa Jesús náneewa, bálinerrii liyú liá'a iméemai wána lináana. ³ Jesús sáta'ee léemiú náa'a éewidenai ley nácu ya náa'a fariséobinica: —¿Tána imá iyái? ¿Dios índaminaa wachúni bálinerrii léerdi nawówa íyabactacoo, jajtá o jócuweeca?

⁴ Ne nayá namáaca'eewoo manúma. Néenee liwína liá'a bálinerricoo, lichúni'e jini ya ta limá lirrúí léewaqué'e liácuwai. ⁵ Ya fariséobinirru limá'ee:

—¿Tána éenaa iyái, jicúlee o jishínaa pacáa cáctau útawi rícula, jócu ijéda liyáalimijani, áawita léerdi nawówa íyabactacoo?

⁶ Ne jócu néewa néeba lichúanii.

Náa'a nacúmídaní áabai fiestarru boda shínanaaca

⁷ Jesús cába'inaami'e náa'a nacúmídanica namúrru yáarrubaishi mawíyíi cawéni namáaca nawáaque'iu lita'aa mesa nácula, liá'ee nawítee limá'ee nalí:

⁸ —Jáicta báqueerri cúmida iyái áabai fiestarrui licásaque'iniu, u'iwáau náarrubai ita'aa náa'a cawénini yúcha mawí, éewerri báqueerri ínu mawí cawéni yúcha; ⁹ ne liá'a cúmideerri iyá chámatanaa éewerri línu limá jirrú: 'Jimáaca liáarrubai líáni báqueerrica'. Ne ya táminaa báinata jibárruacoo jiácoo jiwáacoo último yáarrubaishi ita'aa. ¹⁰ Báawacha wáucha, nuyá ma jirrú:

Jáicta nacúmida jiyái, jiwáayu quéecha nácu sái yáarrubaishi ita'aa, quéewique'e áicta línu léji liá'a cúmideerri jiyá, limá jirrú:

—'Nujúnicaí, jibésunau jiwáacoo áabai yáarrubaishi cawéni mawí itala.' Cháminaa liwána cawéni jiyá nanáneewa náa'a wáainecoo nayá jiájcha mesa nácula. ¹¹ Jiniwata liá'a máanui jicábacoo, carrúni jináatai'inaa médacoo; ne liá'a carrúni jináatai médacoo, máanui'inaaminaa médacoo.

¹² Jesús má'ee lirrú lécchoo liá'a cúmideerri liyá:

—Jáicta jiwáalia áabai fiesta o léerdi jiyaca, ujicúmida náa'a jijúninaica, ya jéenajinai, o wénaa, jini náa'a ricubini yáainai jirrú urrúni; níwata nayá lécchoo nacúmídaninaa jiyá chacábacanaa, cháminaa jinísa jimáacacoo cawéni.

¹³ Ne uliámaca, numá irrú:

—Jáicta jiméda áabai fiestai, jicúmida náa'a carrúni jináatanica, náa'a jócani éewa najínacoo, náa'a tucútucuni jínacoo, ya náa'a matuínaa. ¹⁴ Cháminaa sáicta jiwówa. Nayácala jócani éewa napáida jiyá lijúniba, ne jiyáminaa wáaleerri'inaa jiwéniu, éerri nacáwio náa'a chóniwenai sáicanimica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a máanui'inaa iyacaishica

(Mt 22:1-10)

¹⁵ Néemi'inaami líeni báqueerri wáairricoo liyá mesa nácula, limá'ee Jesúsru:

—¿Sáicta wérrí liá'a íyeerri'inaa iyacaishi máanui wérrí Dios wánacaalactalaca!

¹⁶ Jesús má'ee lirrú:

—Báqueerri washiálicuerri méda áabai iyacaishi wérrí, ya ta libánua nacúmida íchaba wérrí chóniwenai. ¹⁷ Quéecha'inaami léerdicaí liá'a iyacaishica, libánua lishínaa cashíruedacai lirrú líwa nalíni náa'a nacúmídanica: 'Déjcaa jái ya sáicaí quinínamai.' ¹⁸ Ne quinínama nachána'eewoo namáaca. Limá'ee liá'a báqueerri quéechanacu: 'Chóca rími nunísa nuwéni áabai cáinabi, arrúnaa nuáacoo nucábacani. Ne nusáta júcha jócubeecha máashii liyá jirrú.' ¹⁹ Báqueerri má'ee: 'Nunísa nuwéni diez pacáa, píquedenai'inaa cáinabi, arrúnaa nuáacoo nuénda nucába wáni. Ne nusáta júcha jócubeecha máashii liyá jirrú.' ²⁰ Ya báqueerri má'ee: 'Nunísa nucásacoo chóca rími já'a, jócu nuéewa nuáacoo.' ²¹ Liá'a cashíruedacaica léejo'eewoo liwácali néerrau, líiwa'ee liwácalirru quinínama, jócau'u nawówai náinuca. Néenee íwirri wérrí liwówa liá'a liwácalica, ya tá'ee limá lirrú liá'a cashíruedacai lirrú: 'Jiá namówai madéjcanaa cáaye rícula ya plaza rícula chacáalee shínaaca, ya jinda áani náa'a carrúni jináatanica, náa'a macáwanica ya náa'a matuínaa ya náa'a tucútucunica.' ²² Déecu'inaami'e mawí cashíruedacai má'ee: 'Nuwácali, nunísa numéda jirrú jiwánani numédaca, áí újnibi já'a yáarruishi.' ²³ Néenee liwácali má'ee lirrú liá'a cashíruedacaica: 'Jiáu iníjbaa lícu ya náa'a yáainai carretera éemanacu, ya jimésuda nawówa náinuque'e nawáarruacoo, quéewique'e cashiámu núbana. ²⁴ Jiniwata numá irrú, jini'inaa néenaa náa'a nacúmida quéechanacu jócani'inaa éenaa náaya núya nuúbi.'

Chíta quéewau wáacoo Cristo íshiirricu jini

(Mt 10:37-38)

²⁵ Íchaba chóniwenai yáau Jesús íshiirricu; jáiwa léeejoo limá'ee nali: ²⁶ “Ne báqueerricta ínno nuli, ya jócu caníinaa licába nuyá mawí lisáljinaa yúchau, ya litúwa, ya líinu, ya léenibi, ya léenajinai, ya léenajetoo, ya liyá jájiu mawí, jócai éewa nushínaa éewidenaicoo. ²⁷ Ne liá'a jócai wówai carrúni jináata limédacoo nunácueji, ya jócu líinu nuíshiirricu, jócai éewa nushínaa éewidenaicoo nuájcha. ²⁸ Ne báqueerricta éenaa wówai liméda áabai cuíta wérrí, ¿jócuminaa quéechanacu liwáau lijútada léenacta linísacani? ²⁹ Ne áabatayu, liúcta lidáni ya liáwinaami jócu léenaa linísacani, quinínama náa'a cábenaicani, nachána'inaa nacáidaminaa líiwanaa, ³⁰ namá'ee: ‘Liéni washíalicuerrica lichánau liméda cuíta, ne jócai léenaa linísaca.’ ³¹ O báqueerri rey yáctau jináwiurru báqueerri rey júnta, ¿jócuminaa liwáau quéechanacu lijútada, léenacta diez mil soldado yáajcha léewa limédacoo lijúnta liá'a ínuerri lijúnta veinte mil soldado yáajcha? ³² Ne jócta léenaa líinu yáacacoo lijúnta, áicta újnibi déecucheji liyá báqueerri reyca, libánuaminaa catéecai chuánshi yáajcha lijúnta jócubecha naméda jináwiu. ³³ Cháwa licábacanaa, matuínama éenaa jócai wówai limáaca quinínama liwáalianica, jócai éewa nushínaa éewidenaicoo nuájcha.

Jáicta iwíduma jócu liá'a lijúwacawai

(Mt 5:13; Mr 9:50)

³⁴ “Liá'a iwídumaca saícai; ne jócta liá'a lijúwacau, ¿chítaminaa léeejoo limédacoo saícai jini? ³⁵ jócai éewau áawita cáinabirru, jini léewacalau namédaque'e liyú abono. Jini wéni náucaca. Nawáalianai nawibau éemiu.”

15

Jesús méderri áabai licábacanaa linácu liá'a oveja yúquerricoo

(Mt 18:10-14)

¹ Narrúni'eewoo Jesúsru íchaba néenaa náa'a jédenai warrúwa chóniwenai yúcha gobiernorru, ya náa'a áabi chóniwenai máashiini íwanaa cajícanaa, léecchoo néemi'e lirrú. ² Néenee náa'a fariséobinica ya náa'a éewidenai ley Moisés shínaa natáanea máashii linácu liá'a Jesúsca namá'ee:

—Liáni chóniwerrica lirrishibia náa'a cajícanaa ya líiya náajcha.

³ Néenee Jesús íiwa nali áabai licábacanaa, limá'ee: ⁴ “¿Áicta báqueerri íibi já'a wálierri cien oveja ne liúca áabai, jócuminaata limáaca náa'a noventa y nueve chaléeni bacháidala, ya ta limúrru liácoo liá'a áabai oveja yúcairrimicoo cáashiaque'e líinu linácu? ⁵ Jáicta líinu linácu, saícta liwówa liúca liséjcu íta'auni, ⁶ jáicta líinu líibana néerrawai, liáawaqueda lijúninai ya náa'a yáainai lirrú urrúni, limá'ee nali: ‘Sáicta iméda iwówau nuájcha, jáicala nuínu linácu liá'a oveja yúquerrimicoo núcha.’ ⁷ Numá irrú cháí cábacanaa saícta wérrí wówashí áacairra báqueerri cajícónai nácueji éejuederricta liwíteu Diosru, náucha náa'a noventa y nueve chóniwenai saícanica jócani arrúnaa éejueda nayáu Diosru.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a báquetoo ínetoo ínuechoo rushínaa moneda nácuu

⁸ “O léecchoo, ¿chíta báquetoo ínetoo wáaliechocta diez monedani ya bátui yúcau rúcha, jócuminaa rutúculia áabai lámpara ya ta rujíchuda cuíta lícui, rumúrru arrájuata cáashia ruínu linácu? ⁹ Ne jáicta ruínu linácu, ruáawaqueda rujúninai ya náa'a yáainai ruli urrúni, rumá nali: ‘Sáicta iméda iwówau nuájcha, jáicala nuínu linácu liá'a moneda yúquerrimicoo núcha.’ ¹⁰ Numá irrú chacábacanaa léecchoo ái saíctani wówa náa'a ángelbini Dios shínaaca báqueerri cajícónaica éejueda liwíteu Diosru.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a lisáljinaa míya máecha licúulee jíconau

¹¹ Jesús íiwadeda'ee léecchoo: “Báqueerri washíalicuerrí wáliate chámata léenibi. ¹² Liá'a, mawí icúllirrijuica, limá'ee lisáljinaarru: ‘Nusáljinaa, jiá nuli léenaa liá'a nushínaa jiwáaliani nuli saí'inaaca.’ Néenee nasáljinaa shirrida nali quinínama liá'a liwáalianica nanácu. ¹³ Jócai íchaba éerri néenee liáwinaami, liá'a licúulee náishimica liwénda lishínaa quinínama éenaa, ya liyú liá'a warrúwaca líau déecuchala áabai cáinabi ítala, ligástactala máashii quinínama liá'a liwáalianica, liyácta cáwicaiishi cacháninai ricu. ¹⁴ Ne línisa'inaami ligásta quinínama liwárruanu, jáiwa áabai ínaishi wérrí ínu lítala liá'a cáinabi liyáctalaca, néenee liwántedani línaiwai. ¹⁵ Jáiwa líau lisáta lirrúwoo tráawaju báqueerri washíalicuerrí yúcha, lítala liá'a cáinabi yáctalaca, jáiwa libánua lishínaa finca néerrau jini litúya puíti. ¹⁶ Liá'a icúllirrijuica wówerri'ee líiya cáawaina liá'a puíti íyanibica, ne jini yáirri líiyani. ¹⁷ Néenee'e lipénsaa lirrúwoo limá'ee: ‘Íchaba tráawajadorbini ya nusáljinaa íibana néeni wáalianai íyacaishi yúctacacoo, nácula nuyá áani máanali nuyá nunáiu!

¹⁸ Nuéejoctatawai nusálijinaa íbana néerrawai, ya numáminaa lirrújoo: Nusálijinaa, numéda nujíconau Diosru ya jirrú lécchoo; ¹⁹ nuyá jócai saícanata jimáida jicúuleeyu mawiá; jicába nuyá léjta báqueerri jishínaa tráawajadorbiníu.' ²⁰ Néenee liwína'ee iníjbaa ya tá'ee léejocoo lisálijinaa íbana néerrawai.

"Líinu'inaa déecuceheji újni'íi, lisálijinaa cába'ee jíni carrúni jináata'ee licábaqui jíni. Licánaca'eewoo licúleele jüntau lishíquia'ee ya lishíshi liwidani. ²¹ Néenee licúleele má'ee lirrú: 'Nusálijinaa, nuyá méderri nujíconau Diosru ya jirrú lécchoo. Nuyá jócai saícanata jimáida cúuleeyu mawiá.' ²² Ne lisálijinaa má'ee nalí náa'a lishínaa chóniwenai tráawajainai lirrú: 'Íjéda liá'a íibalashi mawí saíctaca isúwa linácuni. Ya isúwa áabai aníiyu licáaji nácu ya áabai zapato líiba nácu. ²³ Índa liá'a becerro mawí quéenaaca ya íinuani, wáya áani waméda'aa fiesta saícta'a wawówa. ²⁴ Léca líáni nucúuleeca nédacanimicoo nácu máanalica, ne éejuerri licáwíacoo, nédacanimicoo nácu yucacoo, ne wáinu linácuí.' Jáiwa nachánau naméda fiesta saícta nawówai.

²⁵ "Ne nácula liá'a licúleele nabéecanaataca chalé'e yáa bacháidala. Líinu'inaa urrúni cuitarru, léemi'e shímashe wítama yá'ee nawáilaaca. ²⁶ Néenee'e limáida báqueerri icúlirrijui, ya lisáta'ee léemiú liyá tánashia léji líerra. ²⁷ Icúlirrijui má'ee lirrú: 'Jéenjirri jái éejuacuwai, tánda jisálijinaa wána wáinuua liá'a becerro mawí quéenaaca, licúleele éejuacalau lirrú saíca cáwicalani.' ²⁸ Ne jáiwa'ee bájjiala fiwirri liwówai, jóca'ee liwówai liwárruacoo. Néenee táda'ee lisálijinaa jáiu litánia liájcha liwówa yáajchau liwárruacue'iu. ²⁹ Ne limá'ee lisálijinaarru: 'Jicábateni íchaba camuí nutráawajaa jirrú, séewirri numéda jiwánacaala, ne jiyá jócai yáacaji nulí áabai cabra rími nuínuaque'ini saíctaque'e nuwówa nujínicaibini yáajchau. ³⁰ Ne líinu'inaa líeni jicúuleeca, gástairri máashii jishínaa warrúwa rúmbabini nácula, ái jáji jiyá wáneerri náinuua lirrú becerro mawí quéenaaca.'

³¹ "Ne lisálijinaa éeba'ee lichuáni: 'Nucúulee, jiyá séewirrinaa yáa nuájcha, quinínama líáni nuwáalianica jishínawa líerra. ³² Tánda arrúnaa waméda fiesta, saíctaque'e wawówa lécchoo, léca líáni jéenjirrica nuédacanimicoo nácu máanalica, ne éejuerri licáwíacoo, nuédacanimicoo yucacoo, ne wáinu linácuí.' "

16

Liá'a licábacanaa linácu liá'a catúyacaica jócai machácani

¹ Jesús íiwa'ee lishínaa éewidenacoo líáni: "Báqueerri washiálicuerri rícuerri liwáaliatae báqueerri túyerri lishínaa; jáiwa'ee áabi yáau náiiwa lirrú liá'a rícuerrica léca'ee liá'a limáacani túya lishínaa, gásteerri'e liyá máashii lishínaa. ² Liwácali máida'ee lirrú ya tá'ee limá lirrú: '¿Tána léji líeni namáni nulí jinácucha? Jíiwadeda nulí chitashia liá'a quinínama jishínaa tráawajuca, jiyá jócai éewa jítuya nushínaa mawiá.' ³ Lédcani'eewoo lirrúwoo liá'a catúyacaimi rícuerri shínaa: '¿Tána'ee numéda chóquejoo nuwácali jócai yáa nulí mawiá tráawaju? Jíni nudánani nutráawajau'inaa nulíwoo cáinabi, ya báibee nujínanicoo nusáta áabi yúcha. ⁴ Ya ta nuá léenaa tánashia numédani'inaa, quéewique'e ái ríshibierrri nuyá já'a nábana licúlau, jáicta numácau jíni nulí tráawajujo.' ⁵ Néenee limáida'ee bácaínaa náa'a mówinianai liwácalirru. Lisáta'ee léemiú báqueerri quéechanacu: '¿Chíta máanaba jimówinia nuwácalirru jíni?' ⁶ Léeba'ee lichuáni: 'Numówinia lirrú cien tímbo aceite.' Limá'ee liá'a catúyacai rícuerri shínaa: 'Jishínaa recibo líáni yáa áani; jiwáayu madéjcanaa ya jítana áabata cincuenta, béewamicta bácaijani.' ⁷ Néenee liáwinaami lisáta léemiú báqueerri: '¿ya jiyá, chíta máanaba jimówinia lirrú jíni?' Léeba'ee lichuáni: 'Cien máanabaca trigo inaabishi.' Limá'ee lirrú: 'Jishínaa recibo líeni; jiméda áabata ochenta, béewamicta máayabacajani.' ⁸ Liá'a liwácali yáa léenaa licába liá'a limáacani wánacaala, yáairri léenaa liyá liméda léjta liwówau'u. Ne jáicta chúnasai nashínaa negociocaa, náa'a máinecoo éerri rícu, mawíni cáwi tuí naméda nashínaa, náucha náa'a éewidenai Dios chuáni.

⁹ "Ne nuá íwitee iyá wáalianai irrícucau éerri rícu cajíconaica, igánaaque'e ijúninai, quéewique'e jáicta amáarra rícucaishi áani, narríshibia iyá nábana licúlau jócai amáarra.

¹⁰ "Liá'a saícai médacoo áulabai yáajcha, cháminaa cábacanaa lécchoo saíca limédacoo íchaba yáajcha; ne liá'a jócai saíca áulaba yáajcha, cháí cábacanaa lécchoo jócai éewa saíca limédacoo íchaba yáajcha. ¹¹ Ne cháwa cábacanaa, liyú líáni ricucaí éerri rícu saí cajíconaica, iyá jócani saíca médacoo, çtánaminaa éewida'inaacu yáawaa, nácta irrú liá'a rícucaí jócai amáarra? ¹² Ne jóctaca imédau saíca liájcha liá'a jócai ishínaa, çtánaminaa yáa irrú ishínaa'inaa yáawaa?

¹³ “Jini cashírruedacai éewacala lishírrueda chámata liwácanairru; jiniwata máashiiminaa licába báqueerri ya caníinaa licába báqueerri, o machácaniwee báqueerrirruni o lichániwee báqueerri. Jócai éewa washírrueda Diosru ya ricucairru.” ¹⁴ Náa'a fariséobinica máanalini warrúwa nácu, néemi'inaa quinínama liáni nacáida'ee Jesús náawa. ¹⁵ Jesús má'ee nali: “Íyá wanárta bésunenaicoo sáicaniyu chóniwenai náneewa, ne Dios yáirri léena iwówa; ne liá'a washiálicuerri wáaliani áacai mawí, Dios cháanini.

Liá'a ley ya Dios wánacaalactalaca

¹⁶ “Jócu'inaami Juan Bautista ínu újnibi, Dios wówerriicta nayá náa'a chóniwenai áabena nawówa liájcha liá'a leyca ya liá'a natánanimita náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni. Néeneete nuúiwadeda sáicai chuánshica Dios wánacaalactala nácu, ya quinínama naméda nadánaniyu quéewiquinicta nawárruacoo.

¹⁷ “Mawí jócu tráawaju amáarra liá'a éerrica ya cáinabi liúcha liá'a licumpliaccoo quinínama tánerricoo ley ricu.

Jesús éewida linácu liá'a namáaca yáacactau

(Mt 19:1-12; Mr 10:1-12)

¹⁸ “Báqueerri washiálicuerri máacacta línuu ya léeda línuu báquetoo, liméda máashii línayu; ya liá'a éederri línu ruá'a máaquechoo rúnirriu, cháí lécchoo méda máashii línayu.

Liá'a ricuerrica ya liá'a Lázaro carrúni jináataica

¹⁹ “Báqueerri washiálicuerri ricuerri yáate, séewirrinaa lisúweda líibala cawéninamai ya sáicabeetai, ya éerri jútainchu liméda fiesta máanu wérrri. ²⁰ Báqueerri lécchoo carrúni jináatai jí'ineerri Lázaro, yáairri cacháunai wérrri liwá'eewoo cáinabi ricu líibana numa lícu liá'a ricuerrica. ²¹ Liéni washiálicuerri carrúni jináataica wówerri'e cáawaica liyú liá'a íyacaishi tábi cáirricoo ricuerri shínaa mesa ítacha; yá'ee áuli narrúni'eewoo nabérruda lichírruani. ²² Áabai éerri'e máanalí léji liá'a carrúni jináataimica, yá'ee náa'a ángelbinica naté'e liyá Abrahám néerra paraíso ricula. Liá'a ricuerrimi máanalí lécchoo jíni, jáiwa'ee nabáya jíni.

²³ “Nácula carrúni jináata ricuerri yáca náarrui rícula náa'a máanalínica, linácuda'ee linánu licába'ee déecucheji Abrahám, ya Lázaro liájcha. ²⁴ Néenee'e limáidada liá'a ricuerrica limá'ee: ‘Ínuwérrri Abrahám, carrúni jináata jícabá nuyá! Jibánua Lázaro jisábida licáaji yáatuu shiáta yáacula, ya línuque'e lidúji nuínanee náculani, níwata carrúni jináata nuyá bájjialanaa lírrícu liáni chicháica.’ ²⁵ Ne Abrahám éeba'ee lichuáni: ‘Nútáqueerri, jédacaniyu linácu liá'a sáica'umi jíyá cáinabi íta'aa, yá'ee Lázaro máashiimiyaca. Chóque'e sáicta lírrishibia liméda liwówau áani, ya nácula jíyá carrúni jináata. ²⁶ Nácula liúcha liáni, ái áabai carrátalia wérrri wáucha wáacoo já'a ya jíájcha; tándawa náa'a wówerri nabésunacoo mayéji áani jíyáctalaca, jócani éewa nabésunacoo, áawita náa'a yáaine chérra wówai nabésunacoo máyala áani, jócani éewa lécchoo nabésunacoo máyala áani.

²⁷ “Limá'ee liá'a ricuerrica: ‘Nusátani wérrri jíúcha, nuwérrri Abrahám, jibánuaque'e Lázaro nusálijinaa íibana néerra, ²⁸ nuwáaliacta cinco nuéenajinau, quéewique'e lítánia líiwa nali, jócubecha náiiinu máyala áani carrúni jináata nuyá.’ ²⁹ Abrahám éeba'ee lichuáni: ‘Nayá jái wáalia liá'a Moisés tánanimita ya nachuánimi náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu; ¡namédaque'e nawánacaala!’ ³⁰ Léeba'ee liá'a ricuerrimica: ‘Jájá, nuwérrri Abrahám, ne báqueerri máanalimicta éejoo licáwíacoo, ya líiyadau nali, ya táminaa néējuéda nawíteu.’ ³¹ Ne Abrahám má'ee lírru: ‘Ne jócta nawówai néemi Moisés chuánimi tánerricoo, ya nachuáni náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu, jócuminaa néebida lécchoo áawitata báqueerri máanalí cáwíacoo nali.’ ”

17

Liá'a carrúnatai cáacoo jíconaashi rícula

(Mt 18:6-7,21-22; Mr 9:42)

¹ Jesús ma nali náa'a éewidenaicoo: “Ái séewirrinaa cúmiderri naméda jíconaashi; ne ¡carrúni jináatai liá'a washiálicuerri wáneerri naméda najíconau! ² Sáicaita líerra chóniwerri náuca manúá yáaculani nabáji liwáa nácu bátui íiba máanu wérrri, liwánaca naméda najíconau náani júbini rímica. ³ ¡Cáwiwa yúchajoo!

“Jéenajirri médaeta máashii jírru, jíarra liyá; ne licámbiacta liwíteu, jímiya máecha líjícónaa limédani jírru. ⁴ Éewita liméda jírru máashii sietechu áabai éerri, ya sietechu

línu limá jirru: 'jóca nuéejoo numéda jirru máashii', sietechu arrúnaa jimíya máecha lijiconaa."

Ébida Dios nácu léewa liméda íchaba

⁵ Naa'a apóstolu nasáta Jesús yúcha: —Jíá walí wéebidaque'e mawí. ⁶ Jesús éeba'ee: —Iwáaliactata éebidau, éewita pítui rími, léjta bátui líta lími líá'a mostaza, éewa imá lirrú líáni banácali jí'ineerri sicómoro: 'Jéerruau wayéji áani, ya jiáabanau manuá yáacula', ya banácali liméda liwánacaala.

Tána arrúnaa liméda lía'a cashírruedacaica

⁷ "Báqueerri éena liwáaliacta báqueerri cashírruedacai éejuerri bacháideji liáwinaami líyá lipúrreda cáinabi o litúya pacáa, ¿Limáminaa, jiwáaroo jiwácoo jiyaca? ⁸ jócai, újni limá lirrú: 'jiwáaroo jichúni núyanibi, ya listau quéewique'e jiméda nuwánacaala, nácula núya ya nuírra. Liáwinaami jéewa jíya ya jírrai.' ⁹ Ya léchchoo jócani lía saícai cashírruedacairru, tánashia lía'a liwána limédaca. ¹⁰ Cha léchchoo iyá, jáicta ínisa iméda quinínama lía'a Dios wánani limédaca, ya ta éewa imáca: 'Wayá cashírruedacani jócani cawéni, níwata waméda bácai lía'a arrúnai wamédaca.'

Jesús chúni náa'a diez washíalicuenaí bálíneu chorrówayu

¹¹ Quéecha'inaa'ee Jesús yácoo Jerusalén néerra, libésunau béewami náa'a cáinabica jí'ineenai Samaria ya Galilea. ¹² Liwárrua'inaa'eewoo áabai chacáalee rími rícu, najíau lijúnta náa'a diez washíalicuenaí bálíneu chorrówa nácu, nabárrua'eewoo déecucheji, ¹³ namáidada'ee cadánani namá'ee: ¿Jesús, quéewidacai, carrúni jináata jicába wayá! ¹⁴ Licába'inaa'ee nayá lía'a Jesúsca, limá'ee nalí: —Yáau iyadacoo sacerdotébinirru. Nácula'ee náawai, saíca jíni náa'a bálíneemicoo. ¹⁵ Néenee'e báqueerri néena lícába'inaa saíca liyái, léejua'eewowai lía'ee Diosru saícai cadánani, ¹⁶ litúyau linánimiyu cáinabi nácula Jesús náneewa, lía lirrú saícai. Líáni washíalicuerrica, lícáinaberra jí'ineerri Samaria. ¹⁷ Néenee'e Jesús má'ee: —¿Ya jócai diez namáanabaca náa'a chúneneeco? ¿Ya náa'a nueve, tanácuha nayá jíni? ¹⁸ ¿Jini éejueneu náa Diosru saícai mawí bácai rími líáni déecucha saíca? ¹⁹ Néenee'e Jesús ma lirrú, —Jibáaroo, jíá namówai, jéebidacala saíca jíyá.

Chíta línu'inaa jíni lía'a Dios wánacaalactaca
(Mt 24:23-28,36-41)

²⁰ Naa'a fariséobini nasáta néemiu Jesús, chacálita'inaa línu lía'a Dios wánacaalactaca, ya liyá léeba náuchani:

—Jáicta línu Dios wánacaalactaca iyá jócainaa jéewa icábaca. ²¹ Jini namá irrú: 'Líáni yáa áani', 'jócta lía'a yáa á'a'; níwata Dios wánacaalactaca jái yáa íibi.

²² Ya Jesús ma lishínaa éewídenaicoo: —Línuminaa éerri iwówaiminaa icábacani nuyá Washíalicuerrri Dios Cúuleeca, ne jócaininaa icába. ²³ Áabi máminaa: 'Líáni yáa áani', 'jócta 'Líá'a yáa á'a'; ne oyáau néerra, jini ísiguicalani. ²⁴ Cháminaa'joni icába éenu bérrudeerrica jáicta liquénai quinínama éerri rícu, cháminaa nuínucojoo nuyá Washíalicuerrri Dios Cúuleeca. ²⁵ Ne quéechanacu rúnaa nusúfria bájialanaa, ya nacháani nuyá náa'a chóniwenai liyáli éerri. ²⁶ Cháminaa libésunacoo léjta Noé yá'inaami, cháminaa libésunacoo léchchoojoo líáni éerrica rícu léejoc'ta'inaacoo nuyá Washíalicuerrri Dios Cúuleeca. ²⁷ Chóniwenai liyáli éerri íyeni ya írrenai ya léchchoo cáseneu, cáashia línu lía'a éerrica Noé wárrua'inau barco rículai, línu'inaa lía'a únésacaca, ya quinínama máanali nayá. ²⁸ Chacábacanaa libésunacoo léjta Lot yá'inaami: Yáanimi rícu, chóniwenai cha nawíteemija náaya ya náirra, newéni ya nawénda, ya náabana ya naméda nábanau; ²⁹ Ne Lot jíá'inaawai liúcha lía'a chacáalee Sodomaca, líuwa'eewau éerri rícu chichái, ya azufre amuíyíi léchchoo ya quinínama máanali nayái. ³⁰ Cháminaa líeni éerri rícu liyadaminaa nuyá Washíalicuerrri Dios Cúuleeca.

³¹ "Liyáli éerrijo, línuni nácujo cuíta íta'aa, líurrucoo líaque'iu machácani, jócubeecha liwáaroo cuíta rícula léeda lishínaa lía'a yéerri lirrú; lía'a yéerri bacháida rícu, jócubeecha léejoo cuíta néerra. ³² Édacaniteu runácu ruá'a Lot ínumica. ³³ Líá'a cáarru máanali Dios jí'inaa nácu, líucaminau; ne lía'a jócai cáarru máanalica Dios jí'inaa nácu, léeminaa wárruau Dios yáctalaca.

³⁴ "Numá irrú liyáli táayee nayáminaa'joo chámata máaminaa nayá áabai yáarrubaijaa íta'aa: Báqueerriminaa yáujoo, ya báqueerriminaa máacaujoo. ³⁵ Chámata fina júlenai nayáca molinoyu, báquetoo yáaicho'inau, báquetoo

máaquecho'inau. [³⁶ Chámata washiálicuenai yéenai bacháida rícu: báqueerri yáairri'inau, báqueerri máaqueerri'inau.]

³⁷ Néenee nasáta néemiu Jesús: —¿Nuwácali, tanácutcha'inna libésunau léju liérna? Néenee'e limá nali: —Táshia liyácta liá'a máanalimi, náinuminaa náa'a wáachulica néerra.

18

Liá'a licábacanaa linácu ruá'a máanirriuca ya liá'a wánacaleerrica

¹ Jesús íiwa'ee naliní áabai licábacanaa léewidaque'e na'óraca jócubeecha sámuyá. ² Limá nali: “Ái báqueerri washiálicuerri já'a áabai chacáalee rícu, báqueerri wánacaleerri, jócai cáarru cába Dios, jócai cawáunta chóniwenai. ³ Liyá chacáaleeca ái báquetoo máanirriu, ruá'eewau liyáctala liá'a wánacaleerrica liyúdaque'e ruyá licástigaaque'e liá'a washiálicuerri méderri ruli máashii. ⁴ Íchaba éerri liá'a wánacaleerrica jócai liwówai liyúda ruyá, ne liáwinaami lipénsaa: ‘Áawita jócu cáarru nucába Dios, jóca cawáunta washiálicuenai léchchoo’, ⁵ ne néenee léjta ruáni máanirriuca éerri jútainchu ruínu rutáania nuájcha nuyúdaque'e ruyá rushínaa pleito nácu, ya tácoojoo nuyúda ruyájo, jócubeecha ruínu usébrica nuwówa mawiá.”

⁶ Jesús má'ee nali mawí: “Léewa limáni liáni washiálicuerri wánacaleerrica máashiica. ⁷ Wée, saíca cajáni, ¿ya jócuminaa Dios túya léchchoo náa'a éebidenai linácu sátenaicoo liúcha éerri jútainchu ya táayee? ¿Liwánaminaa naéndaca? ⁸ Numáminaaajo léemiminaa ya liyúda nayá madéjcalicunaa. Ne jáicta nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca nuínu, nuinuminaa náa'a chóniwenai yéenai cáinabi ita'aa, ¿áani újni éebida nunácu já'a?”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a fariséoca ya liá'a cacóbracai impuesto

⁹ Jesús íiwa'ee nali liéni áabai licábacanaa áabibirru máine'e naliwoo nayá saícani wítee náucha náa'a áabica: ¹⁰ “Chámata washiálicuenai yáaineu templo néerra na'óraca: báqueerri fariseo ya báqueerri liérna cacóbracai impuesto Romarru. ¹¹ Liá'a fariséoca, libárruau li'óracoo chá'a: ‘Oh Dios, nuyá nuá jirru saícai jiníwata nuyá jócai cha léjta náa'a áabica, canédini, máashiica, méderri liinayu máashii liinu yúchau, ya jiníwata jócala cha nuyá léjta liérna cáwaquedacai warrúwa chóniwenai yúcha. ¹² Nuyá nuyúnaa chámai éerri semana nácu, ya nuá diezmo liá'a quinínama nugáananaica.’ ¹³ Ne liá'a cáwaquedacai warrúwa chóniwenai yúcha, limáaca'eewau déecuchata, jócai wita'ee nácuca lináni áacairra, ta jáirriu cáinabi nácula cáiwí ya liwówa lícu limá'ee: ‘¿Oh Dios, carrúni jináata jicába nuyá, nuyá cajiconai!’ ¹⁴ Numá jirru liá'a cacóbracai impuesto, léejo'eewoo libana néerrau jái Dios pérdonaa jiconaa, ne liá'a fariseo jócai Dios pérdonaa jiconaa. Ne liá'a máanui wérri cábacoo, jócainaa cawéni; liá'a carrúni jináatai cábacoo jiníca, léewani máanui'innaa Dios yáa wítee.”

Jesús dúnu sáamanai nácu quéewique'e Dios yúda nayá

(Mt 19:13-15; Mr 10:13-16)

¹⁵ Náinda'ee Jesúsru sáamanai júbini léchchoo lidúnuque'e nanácu, quéewique'e Dios yúda nayá. Nacába'inna'ee jini náa'a éewidenaicoo, nárra'ee nayá náa'a índenai sáamanai. ¹⁶ Néenee'e Jesús máida sáamanairru limá'ee:

—Imáaca náarra sáamanaica náinuque'e nuyáctala, o'iyabaida nayá, nayácala jicá'a sáamanai nawárruaminau á'a Dios wánacaalactalaca. ¹⁷ Yáawaiyi numá irru, táanashia jócai wówai Dios wánacaalactalala liyá léjta báqueerri samáilita, jócaminna'ee liwárruau lirricula liá'a Dios wánacaalactalaca.

Báqueerri washiálicuerri rícuerri únuerri litáania Jesús yájcha

(Mt 19:16-30; Mr 10:17-31)

¹⁸ Báqueerri washiálicuerri wánacaleerri lisáta'ee léemiu Jesús:

—Quéewidacai saícai, ¿tána'innaa numédai nuéewaque'e nuéena liá'a cáwicashi jócai amáarra?

¹⁹ Jesús éeba'ee lirru:

—¿Tánda jimá nulí saícaca nuyá? Saícai ái já'a bácai rímii: Dios. ²⁰ Jái jái léenaa linácu liá'a Dios bánuanica: ‘Ujiméda jínayu máashii báquetoo ínetoo yájcha, ujínua, ujínédu, ujínédu, ujíméda jinúma yúwicau báqueerri, ya cawáunta ya jítuya jisáljinaarru ya jítúwa léchchoo.’

²¹ Liá'a washiálicuerri limá'ee Jesúsru:

—Quíninama núcumplanicai quéecha'inna icúlirrijui nuyá. ²² Quéecha'inna Jesús léemiqui jini, Jesús má'ee lirru: cháucta jibéecha áabata mawí: jiwénda quinínama

liárna jiwáalianica jíaque'e nalíni náarra carrúni jináatanica. Ya táminaacojoo jiwáalia mawíjoo áacairra. Néenee jínu chérra jisíguia nuyá.

²³ Né'e léemi'inaa liá'a washiálicuerrica líáni, jáiwa'ee máashii liwówai, níwata liyá ricuerri wérrí. ²⁴ Jesús cába'inaa máashii liwówa liá'a washiálicuerrica, Jesús má'ee: —;Tráawajui wérrí naliwoo náa'a rícbunica nawárrua'inau Dios wánacaalactalaca!

²⁵ Jócaiminaa tráawaju lirrú liá'a caméyuca liwárruaque'iu lituí rícu liá'a ishídui yájuca, tráawajui wérrí naliwoo náa'a rícbunica nawárrua'inau Dios wánacaalactalaca.

²⁶ Náa'a éemenaicani nasáta'ee néemi:

—¿Tána éena liácoo Dios néerrai?

²⁷ Jesús éeba'ee nalí: Liá'a jócai washiálicuenai éena namédaca, Dios éenaani limédaca.

²⁸ Pé'eru má'ee lirrú:

—Nuwácali, wayá máaquenai quinínama washínau wasíguiaque'e jiyá.

²⁹ Jesús éeba'ee lirrú:

—Yáawaiyi numá irrú tánashia máaquerri nunácueji, liibanau, ya línu, ya léenajinai, ya lisálijinaa, ya léenibi lécchoo, ³⁰ lirrishibiaminaa máanu wérrí áani líta'aa líeni cáinabica, ne liáwinaami liá'a cáwícashí áani, lirrishibia licáwica jócai amáarra áacairra.

Jesús úwerri matálichu arrúnaaca máanali liyá

(Mt 20:17-19; Mr 10:32-34)

³¹ Jesús máida'ee báawachala náa'a lishínaa doce éewidenaicoo, limá'ee nalí: “Chóquejoo wáaminajoo chaléeni chacáalee Jerusalén néerra, licúmpliactalá'inaacoo quinínama namánimi náa'a íwadedeene Dios chuáni báinacu natánanimica urrúnicala jíni nuyá Washiálicuerrí Dios Cúleeca.

³² Néejuedaminaajoni nuyá nalí náa'a chóniwenai báawache sánaca, nacáidaminaa nuyájoo, máashiiminaa nanúma nulíjoo, nawísadaminaa nuyájoo. ³³ Nabásedaminaa nuyájoo ya náinuaminaa nuyájoo; ne matálii éerri rícula nuéejoo nucáwíacoo báaniu.”

³⁴ Nayá jócai yáa léena néemi quinínama Jesús mánica, jíni náacala léena liá'a litániani nácu, ne áabi jócai néena náa léena nácu.

Jesús chúni'e báqueerri matuyíi chacáalee Jericó rícu

(Mt 20:29-34; Mr 10:46-52)

³⁵ Urrúni'inaa Jesús ínu lirrú liá'a chacáalee Jericóca, báqueerri matuyíi wáairriu liyá iníjbaa éemanacu, sáteerri liyá tánashia náani lirrú. ³⁶ Léemi'inaa'ee nawítama bésunacoo náa'a chóniwenai, lisáta'ee léemi tana jinárra. ³⁷ Namá'ee lirrú Jesús Nazaret néenee sái líerra bésunau árra, ³⁸ liá'a matuyíiica limáida'ee:

—;Jesús, David cúlee, carrúni jináata jicába nuyá!

³⁹ Náa'a yáainecoo libéecha jáiwa'ee nacáita jíni, manúmata jíyabau, ne liyá liá'a matuyíiica limáidada mawí cadánani:

—;David cúlee, carrúni jináata jicába nuyá!

⁴⁰ Néenee'e Jesús libárruowai liwána naíndacani. Urrúni'inaa'ee liyá línu Jesús néerra lisáta'ee léemi liyá:

⁴¹ ¿Tána jíwówai numéda jirrú?

Liá'a matuyíiica má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, nuwówai jíá nulí nutuí nuéewa'ee nucába báaniu.

⁴² Jesús má'ee lirrú:

—;Jiwáalia jítuí báaniu! Jiwáliica jéebidaca nunácu sáica jíyá.

⁴³ Liyáalimi'eewai licábai, jáiwa'ee liáwai Jesús íshiirricu liá'ee lirrú sáicai Diosru. Quinínama náa'a chóniwenai nacábani, má'ee sáicai Diosru lécchoo.

19

Jesús táanierrí Zaqueo yáajcha

¹ Néenee Jesús wárruawai á'a Jericó rícula libésunacta'ee'woo líacoo néerra. ² Ái báqueerri washiálicuerrí néerra jí'ineerri Zaqueo, nawácali náa'a jédenai impuesto Romarru. ³ Liwówa'ee licábacani tánashia jíni liá'a Jesúsca, ne jócai léewa licábacani jócta'ee íchaba chóniwenai yá'ee bájala pítuicani liá'a Zaqueo. ⁴ Jáiwa licánacawai Jesús béecha néenee líirrawai áabai áicuba nácu jí'ineerri sicómoro quéewique'e licábacani á'a libésunacta'inaacoo liá'a Jesúsca. ⁵ Quéechanacu Jesús ínuca chalé'e liyáctala liá'a Zaqueo, licába'ee áacairra, néenee'e licába jíni. Licába'inaa jíni,

néene'e limá lirrúi, "Zaqueo, jiúrrucoo cálicu chérra, arrúnaaca numáacacoo wáalee jüibana néerra." ⁶ Néene'e liúrrucua'eewoowai madéjcalicu sáicta wérrí liwówa licúmida Jesúsca líbana néerrau. ⁷ Nacába'inaa quinínama léji líáni, natáania'ee máashii linácu liá'a Jesúsca, namá'ee liácala'eewoo limáacacoo chaléeni liájcha liá'a cajícónaica. ⁸ Náinu'inaa líbana néerra liá'a Zaqueoca, néenee liáwinaami Zaqueo bárruawai limá'ee liwácalirru:

—Jicábateni, Nuwácali, nuáni'inaa nali náa'a carrúni jináata béewami liá'a nushínaaca. Tánashia nunéduni náucha náa'a áabica, nuéjueda nali cuatro mawí.

⁹ Néenee Jesús má'ee lirrú:

—Wáalee línu liwáseda iyá quinínama náani yáainai lirrúcu líáni cuítaca, liyácala líáni washíalicuerrica cháí lécchoo litáqueerrimica liá'a Abrahámca. ¹⁰ Táda'ee nuyá, liá'a Washíalicuerrica Dios Cúuleeca, nuyá ínuerri numúrruca ya nuwásedaca cajícónaani náa'a chóniwenai yúquenaimicoo nayáca.

Liá'a licábacanaa warrúwa nácueji

¹¹ Náa'a chóniwenaca éemenai nayáca Jesús máni liyáca quinínama líáni, jáiwa líiwa nali áabai licábacanaa, jiniwata urrúncala náinu náacoo Jerusalénra, yá'ee napénsaa náacoo linácu liá'a Dios wánacaalactaca jáicala'ee línu liyáalimi.

¹² Limá'ee nali:

—Báqueerri washíalicuerrí cawénii yáte, jáiwa'ee liáu déecuchala áabai cáinabi ítala, quéewiquini'e namáaca reyni ya ta léejocoo néenee. ¹³ Jóctana'e liájau limáida'ee lishínaa diez tráawajadorbiníu, liá'ee nali bácaínaa manuába warrúwa, ya tá'ee limá nali: 'Itráawajaa liyú líáni warrúwaca cáashia nuéejocoo.' ¹⁴ Ne chóniwenai lishínaa cáinabi lítala sánaca jócai nawówai liyá, nabánua lishiirricu áabi téenee lirrú áabai chuánshi máirri'e: 'Jócu wawówai líeni washíalicuerrí washínaa reyyu.'

¹⁵ "Ne máayabaca limáacacoo reyyu ya tá'ee léjuacuwai lishínaa cáinabi ítala. Quéecha'inaami línuca libánua namáida lishínaa tráawajadorbiníu, náa'a léjuedaminaa nali warrúwa, quéewique'e liá léenaa chítashia máanaba nagáana jini bácaínaa. ¹⁶ Quéechanacu sáica línu'e líyadacoo limá'ee: 'Nuwácali, jiwárruani dáwinerriu mawí diez máanabachu lítala mawí.' ¹⁷ Rey éeba'ee lichuáni: 'Sáicai wérrí, jiyá tráawajador sáicai wérrí; machácanicala jimédacoo áulaba yáajcha, numáacaminaa jiwánacaalaca diez chacáalee.' ¹⁸ Línu'e líyadacoo báqueerrica lishínaa tráawajador, limá'ee: 'Nuwácali, jiwárruani dáwinerriu cinco máanabachu mawí.' ¹⁹ Rey éeba'ee lichuáni líeni lécchoo: 'Jiyáminaa numáaca jiwánacaala cinco chacáalee.'

²⁰ "Ne báqueerri línu'e líyadacoo limá'ee: 'Nuwácali, jiwárruani líáni ya áani. Nuwáliiawa nudájidaqui jini wárrumashidami íibi; ²¹ cáarruwa nucába jiyái, níwata jiyá washíalicuerrí camáashicaica, yáawaqederri jócta jimáacani ya jiáawaqueda banácali jócta cáji jiáabana.' ²² Néenee limá'ee lirrú liá'a reyca: 'Tráawajador máashii, jichuániyua nuá jijícóna. Ne jiácta léenaa washíalicuerrí camáashicaica nuyá, nuáawaqueda jócta numáacani ya nuáawaqueda banácali jócta nuáabana, ²³ ¿tánda jócu jitée nuwárruani lirrúcula liá'a cuíta nawáliadacta warrúwa, quéewiquinicta jéejueda nuli ligáanica jáictata nuéejoo cuíta néerrai?' ²⁴ Rey má'ee nali náa'a yáaine néeni: 'Éeda líucha warrúwa líarra, ya yáa lirrúni liá'a gáneerri diez máanabachu mawí.' ²⁵ Namá'ee reyrru: 'Wawácali, ¡ne liyá áí wáalia diez máanabachu mawí!' ²⁶ Léeba'ee liá'a reyca: 'Ne numá irrú, liá'a wálierri, náaminaa lirrú mawí; ne liá'a jini wáliani, áawita áulabai liwáliánica nédaminaa líuchani. ²⁷ Ya náa'a nujinai jócanimi wówai rey nuyá, índá áani áani ya ta ínuua nunáneewa jini.' "

Jesús wárruo Jerusalénra

(Mt 21:1-11; Mr 11:1-11)

²⁸ Liáwinaami limá quinínama líáni, Jesús síguia lishínaa iníjbau Jerusalénra. ²⁹ Quéecha'inaami urrúni línu nali náa'a chacáalee júbini jí'ineenai Betfagé ya Betania, urrúni lirrú liá'a dúuli jí'ineerri Olivos, libánua'ee chámata lishínaa éewidenaicoo, ³⁰ limá'ee nali:

—Yáau narrícula náa'a chacáalee júbinica yáainai ijúntami, jáicta ínu néerrajoo ínuminaa áabai burro bájerriu, jini írrraniu ita'aa újibni. Iwásedani ya índá nulíni.

³¹ Ne áicta sáteerri léemiu iyá já'a tádashia iwásedani, imá lirrú wawácali rúnaani.

³² Náa'a éewidenaicoo ná'inaami'eewoo náinu linácu quinínama léjta Jesús máyu'u nali. ³³ Nácula nawáseda nayáca liá'a búrruca, nawácali sáta'ee léemiu nayá:

—¿Tánda iwásedani?

³⁴ Nayá néeba'ee lichuáni:

—Jiniwata Wawácali rúnaani.

³⁵ Ne nadáquinia'ee náabalau burro ita'aa, natée'e jini Jesúsru nawá'ee liirracoo líta'aa. ³⁶ Léjta Jesús jínau'u liácoo, náa'a chóniwenai nadáquinia'ee náabalau injbaa lícu. ³⁷ Ya urrúni'inaami liúrrucocoo liácoo dúulu ítacha jí'ineerri Olivos, quinínama náa'a yáainecoo líajcha nachánu namáidadaca nawówa chúnicau náa sáica Diosru quinínama linácueji lía'a jócai nacába cáji. ³⁸ Namá'ee:

—¡Sáicta wérrí lía'a rey iinuerrí Wawácali jí'inaa nácu! ¡Sáictacta nawówa áacairra ya licámarra áacairra wérrí!

³⁹ Néenee áabi fariseóbini yáainai chóniwenai líbi namá'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, jíarra náarra jinanenaicoo jíajcha.

⁴⁰ Ne Jesús éeba'ee nachuáni:

—Ne numá irrú náctaca manúmata náani, íiba máidadaminaa.

⁴¹ Quéecha'inaami urrúni línu Jerusalénra, licába'inaami lía'a chacáaleeca Jesús fícha'ee linácueji, ⁴² limá'ee: “¡Jiáctata léénaa, linácueji líeni éerrica lía'a éewerri lía jirré sáitaque'e liwówa! Ne chóque'e lía'a báyeerricoo jíúcha jócainaa jéewa jicábaca níwata jícháanica nuyá. ⁴³ Ne líinuminaa ítala lía'a éerri máashiica, jijjinaí naméda pared máanui jíteeji ayáacai áani, narríjcuédaminaa jíyá ya natáca iyá matuúnaami, ⁴⁴ ya táminaa namária iyái quinínama. Náinuaminaa quinínama chóniwenai yáainai jirrícu, jiníminaa namáacani jirré áawita bátui íiba lítaba wáacoo, jiníwata jócala jíá léénaa jéemica éerdi Dios bánua nuwáse da iyá.”

Jesús jéda náa'a wéndenai Templo rícu

(Mt 21:12-17; Mr 11:15-19)

⁴⁵ Liáwinaami líeni, Jesús wárroo templo rícu ya jáiwa líjéda néenee náa'a wéndenai nayá lirricu, ⁴⁶ ya limá'ee nalí:

—Á'a cáashta ita'aa Dios chuánica limá: ‘Núbanaminaa, cuíta nasáacta'inaacoo’, ne iyá imédani áabai cuíta chaléjta canédibini íibana.

⁴⁷ Éerri jútainchu Jesús éewida templo rícu, ya náa'a sacerdotébini wácanaica ya quéewidacanaica ley shínaa, ya náa'a lécchoo chacáalee wácanaica, namúrru namáacoo chítashia náinuua'inaa Jesús. ⁴⁸ Ne jócu náinu chítashia namédau'inaa jini, jiníwata quinínama chóniwenai éemenai nayá nawówa yáajchau lía'a limánica.

20

Liá'a Jesús wánacaalacta liwítee dánani yáajchau

(Mt 21:23-27; Mr 11:27-33)

¹ Áabai éerri, nácula Jesús yáa liyá templo rícu, léewida liyá náa'a chóniwenai ya líiwa nalí Dios chuáni, náinu náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinaica, ya náa'a éewidenai ley shínaaca, náajcha náa'a salínaica. ² Ya namá'ee lirré Jesúsca:

—¿Tánayu jéewa jímeda léji líáni? ¿Tána yáa jirré jini líerra jídananica?

³ Jesús éeba'ee nalí:

—Nuyá nusáta nuéemiu iyá lécchoo. Éeba nulí: ⁴ ¿Tána bánua Juan báutisacai, Dios o washiálicuenai?

⁵ Jáiwa'ee natáania nalí wáacuwei: “Wamá lirré Dios bánuani, limá walí: ¿Táda jóca éebida lirré jini? ⁶ Quini wéewa wamá lirré jáica washiálicuenai jini, táda chóniwenai wówai náinuua wayá íibayu, quinínama néebidaca Dios bánuaca Juan báutisaca.” ⁷ Jáiwa éeba'ee lichuáni jócala náa léénaa tánashia bánua Juan báutisacai. ⁸ Néenee Jesús éeba'ee nachuáni:

—Ne nuyá lécchoo jócai núíwa irrú tánashia dánaniyu jini numéda léji líáni.

Liá'a licábacanaa nanácu náa'a tráawajadorbini máashiinica

(Mt 21:33-44; Mr 12:1-11)

⁹ Jáiwa lichána litáania nalí chóniwenai ya líiwaque'e líani licábacanaaca:

—Báqueerri washiálicuerri yábaneerri áabai shínaashi uva, jáiwa limáaca nalí lía'a cáinabi shínaashi yáctaca nalí náa'a áabi tráawajadorbinaica quéewique'e natráawajaacani ya nashírri lishínaa éénaa lirré, jáiwa líawai déecuchala wérrí.

¹⁰ Liáwinaami linísa lía'a banácalica, libánua báqueerri tráawajadorbini lisáta náucha lía'a banácali ita'éénaa náabananica, ne nayá jáiwa nabása jini líáu cháji'i. ¹¹ Néenee liwácali bánua báqueerri, ne lécchoo jáiwa nacáita jini, nabásani ya nabánua cha jini. ¹² Léejoo libánua báqueerri, ne náa'a tráawajadorbini nawínani catúcaca lécchoo, jáiwa nabánua jini.

¹³ “Néenee limá jíliá'a cáinabi wácalica: ‘¿Tána numédai? Nubánua nucúleu canínai nucábaca; cájbami cawáunta liyá.’ ¹⁴ Ne nacába'inaa jini náa'a

tráawajadorbinica namá'ee, léewata'ee máaquerr'i'inau liájcha liéni shínaashica, wáinuani, limáaque'iu walí liá'a cáinabica. ¹⁵ Cháwa'ee najéda jini liúcha liá'a shínaashica, jáiwa náinuua jini.

“¿Tána imácai, tánashia liméda náajcha liá'a shínaashi wácalica? ¹⁶ Ne liyá yáairriu línuaminaa náa'a tráawajadorbinica ya ta liáminaa shínaashi áabirru”.

Néemi'inaa jini léji liérra, namá'ee:

—¡Jóctata'inaa libésunau wáajcha!

¹⁷ Ne Jesús cába nayá limá cháa:

—Néenee ¿tána liwówai limácai Dios chuáni tánerrimicoo?:

'Liá'a íiba nacháaninica náa'a médenai cuíta, wáalee limáaca liérra íbaca mawíyi rúnaacoo'.

¹⁸ Tánashia cáirriu líta'aa liá'a íbaca lisúbirriaminau, ya íiba cáctau matuínaami íta'aa, limédani'inaa pucúpucubeeyu.

¹⁹ Náa'a wánacaleenai sacerdotébini ya náa'a quéewidacai ley shínaaca, nawówai nawína Jesús preso liyáalimi, níwata náaca léenaa litáania nanácu. Ne cáarru nacába chóniwenai.

Linácu liá'a napáidau impuesto

(Mt 22:15-22; Mr 12:13-17)

²⁰ Liáwinaami nabánua áabi éeda lituínaa, namédacoo washíalicuenai saícánica, namédaque'e Jesúsru liáni chuánshica quéewiquinicta nawinacani natéequinictani lírrú liá'a chúnasai wánacalaca. ²¹ Néenee nasáta néemiú Jesús:

—Quéewidacai, wáa léenaa jéewida machácani, jiyá jinírru liwéni liérra mawí rúnaacau. Jiyá éewiderrí wayáca léjta Dios bánuau. ²² ¿Sáicaminaa wapáida impuesto lírrú liá'a wánacaleerrica Roma saíca, o jócuweeca?

²³ Jesús yáa léenaa náncu nawíteé máashii natéénica náacoo, limá nalí:

²⁴ —Jiyadani nulí áabai moneda. Nabésuneda'inaa lírrú liá'a moneda licábaque'e, lisáta'ee léemi nayá: ¿tánashia náani jini, tána jí'inaa jini liérra yéerri moneda nácu?

Néeba'ee lichuáni:

—Wánacaleerrica.

²⁵ Jesús ma nalí:

—Yáa lírrúni liá'a wánacaleerrica lishínaawa jáni, yáa Diosru lishínaaca.

²⁶ Quini limá nalí chóniwenai náneewa, quini náinuuni líjiconaca natéequ'e'e preso; nacáarrudawai limá nalí manúma nayái.

Nasáta néemiú liá'a Jesúsca linácu liá'a máanalí éejóctau nacáwiacoo

(Mt 22:23-33; Mr 12:18-27)

²⁷ Liáwinaami áabi saduceos yáau nacába Jesús. Saduceos namá'ee máanalini jócani cáwiú; táda náiuua lírrú jini liáni bésuneerricoo, ne jócai yáawaiyi.

²⁸ Quéewidacai, Moisés limáacani walí tánerríu, báqueerri washíalicuerrí cáserríu máanalicta jini, jiníca léenibi ruájcha ruá'a línuca, liá'a léenajirrica licásau ruájcha ruá'a máanalíu íinirri, limáacaque'e léenibíu lírrú liá'a léenajirri liá'a máanalimica.

²⁹ Ne saícai, báitete nácu nayá siete léenajinai, quéechanacu saí néenajirrica, nabéecanaataca léeda línuwai, ne máanalí jini, jini limáacacta cúleu. ³⁰⁻³¹ Liá'a léenajirri líshíirricu saíca ya liá'a matálitaictacani, léeda línu léccuni ya quíninama náa'a léenajinai, ne náa'a sieteca jáiwa máanalí jini, jini namáacala nacúleu ruájcha.

³² Néenee liáwinaami máanalí ruyá léccoo. ³³ Ne saícai, ne nacáwiacta'inau ¿tánashia náibicha, náa'a éedenai náinu ruyá, tána'inaa chúnasai rúnirricai?

³⁴ Jesús éeba'ee nachuáni:

—Líta'aa liáni cáinabica, washíalicuenai cásenenaiu lína yáajcha; ³⁵ náa'a éewenai náinuca lítala liá'a áabai cáinabica néejoo nacáwiacoo, nayá washíalicuenai jócta lína, jócuminaa néejoo nacásacoo mawíá, ³⁶ jócani éewa máanalí mawí. Cháminaa nayá jicá'a ángelbini, Dios éenibiminaa nayá nacáwiactalau líúcha liá'a máanalicaica, tánda jócu néewa nacásacoo mawíá. ³⁷ Moisés liyáca limáaca wáa léenaa litániactaca linácu liá'a banácali éemerrimicoo, náa'a máanalini nacáwiactalau báaniu. Á'a limá Wácalishi liá'a Dios shínaa Abrahám, Isaac ya Jacob. ³⁸ ¡Dios jócai máanalini shínaa, nashínanaa cáwinica, quíninama lírrú cáwini!

³⁹ Néenee áabi quéewidacani ley shínaa namá lírrú:

—Sáicai wérrí jimáca, quéewidacai.

⁴⁰ Jócuwa'ee náa'a nawówau nasáta néemiú mawíá jini, carrúnata namáacacoo báí nayá.

¿Tána táqueerri léji liáni Cristoca?

(Mt 22:41-46; Mr 12:35-37)

⁴¹ Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Táda imá iyá Cristoca David táqueerrimi? ⁴² Ne David liyája, liá'a cáashta liji'inaa salmos, limá'ee:

'Dios limá'ee nuwácali:

Jiwáau saícaquictejica,

⁴³ cáashia nuyá méderri jishínaa jijínei máaqueneu jíiba yáajba.'

⁴⁴ ¿Chíta queéwau'u Cristo David táqueenaimi, David liyája liji'inaa nuwácalica?

Jesús liá najíconaa ná'a éewidenai ley shínanaaca

(Mt 23:1-36; Mr 12:38-40; Lc 11:37-54)

⁴⁵ Quinínama chóniwenai éemenai nayáca, Jesús ma lishínaa éewidenaicoo liájcha: ⁴⁶ "Itúyau náucha ná'a éewidenai ley nácu, ya saíta nawówa jínanicoo náabala machéni rícu, náyadaque'e nacábacanau jicá'a ná'a chóniwenai saícanica. Nawówai itáa nalí cawáuntaiyu plaza rícu. Namúrru yáarrubaiishi mawí saícaca sinagoga rícu, ya mawí saíctacta yáarruishi náyadaquictaca; ⁴⁷ néeda náabana ná'a máanirrinica, ya náyadaque'e nacábacanau jicá'a ná'a chóniwenai saícanica; nasátacoo déecu; nayá narríshibiaminaa mawíyii máashiica".

21

Liá'a warrúwa ruáni ruá'a máanirriu carrúni jináatauca

(Mr 12:41-44)

¹ Jesús cába ná'a rícubinica náuca warrúwaca liárrui rículau warrúwa yáarruica. ² Jesús cába léchoo báquetoo ínetoo máanirriu, carrúni jináataurruca chámai moneda rimi cóbreyu sána. ³ Néenee Jesús ma: Yáawai numá irrú, ruáni ínetoo carrúni jináatauca yáichoo náucha mawí; ⁴ ne quinínama yáine warrúwa lénabimica nalí, ne ruyá, carrúni jináataca ruyá, ruá quinínama ruwáalianimica ruyáu'inaami.

Jesús má'ee templo cáarralerrri'inau

(Mt 24:1-2; Mr 13:1-3)

⁵ Áabi táanianai nayáca templo nácu, ná'a íiba saícabeetanica, ya ná'a cachílinaica chóniwenai téenica. Jesús ma nalí: ⁶ Línuminaa éerrica, quinínama icábani jiní máaquerrri'inau, áawita bátui íibana máaquerrri'inaa wítuu. Quinínama'inaa cáarraliacoo.

Báawataminaa licábacanaa liá'a éerrica jóctanaa amáarra liá'a cáinabica

(Mt 24:3-28; Mr 13:3-23)

⁷ Néenee nasáta néemiu Jesús:

—Queéwidacai, ¿chacálita libésunau léji liéni? ¿Tána léji liéni wacábani wayáca jái atéwa bésunacoo liyácai?

⁸ Jesús éeba'ee nachuáni: "Icábawa yúchajoo nachálujueda'eecha iyájoo. Íchabaca náinucojoo máine'inaa nuyáwa Cristo. Máine'inaa, 'nuyáwa jáni' ya 'wáalee éerrija.' Ne iyá uwáyau náishiirricujoo. ⁹ Jáicta éemi jináwi íiwanaajoo ya íinu yáaquenaiu, ówa icáarrudaujoo, léca liéni rúnainaa bésunacoo queécha, újnibii jócai íinu néerra amáarractalacani."

¹⁰ Jesús má'ee nalí mawí:

—Áabai cáinabi línuwa yáacaminau áabai cáinabi júnta, áabai país limédaminaa jináwiu áabai país júnta. ¹¹ Línuminajoo liá'a cáinabi cúsuerrri'inaacoo máanui ya inaishi ya bálinaaalashi yáirri'inau matuínaami cáinabi itá'aa; éerri náani nácu wacábaminaa íchaba cacháninaí wérrri ya máanui wérrri jócai wacába cáji.

¹² Ne queéchanacu mináajoo nawína iyájoo nawánaminaa carrúni jináata iyá, ya nacánaquedaminaa iyájoo. Natéemi'inaa iyájoo sinagogala nacástigaaque'e iyá. Nawárruedaminaa cuíta manúmai rícula. Natéeminaa iyájoo nanáneewa ná'a reyesca ya wánacaleerrri náneewa nunácueji. ¹³ Cháminaa éewa itáania nalí liá'a yáaini léenaa nunácueji. ¹⁴ O'ipénsaa libéecha liá'a imáni'inaaca chítashia itúya'inau jiní. ¹⁵ Jiniwata nuyá nuá irrú chuánshi wawitee quinínaminaa, ijinaí jiní éewa'inaa naméda iyá. ¹⁶ Ne iyá néējuedaminaa iyájoo cáashia isálijinaaja, jéenajinai ya ijúnicaí. Éenaaminaa iyájoo náinuaminaa iyájoo. ¹⁷ Ya quinínama chóniwenai íiwirri nawówa cába iyá nunácueji. ¹⁸ Ne jiníninaa yúquerriu bácu iwíta báinaa. ¹⁹ Jiyá machácani Dios chuáni nácu, éewaque'e Dios iwáseda iyájoo!

²⁰ “Jáicta icába chacáalee jí'ineerri Jerusalén narijcuedacani náa'a soldado máanabanaami yáa léenaa cawíquinta'inaa namárdacani. ²¹ Néenee náa'a yáainea liá'a cáinabi jí'ineerri Judea, cánaquenai'inau awáca íibirra; náa'a yáaine chacáalee rícu jí'ineerri Jerusalén, najíáque'iu chacáalee rícu. Náa'a yáaine bacháida rícu, jócubeecha néejoo chacáalee rícula. ²² Liyáali éerriminaajoo líinuminaajoo liá'a carrúnataica, jáicta licúmpliaujoo quinínama liá'a Dios chuánica tánerricoo. ²³ ¡Carrúni jináatani náa'a íinaca liyáali éerri quéenibinica, o nawáalia néenibiu írrene náini! Liyáalimi'inaajoo íchaba carrúni jináata cáinabi ita'aa, líinuminaa carrúnatai máanui wérrí linácula líani chacáaleeca. ²⁴ Áabiminaa máanalini'inaa espadaya, ya áabiminaa natéeminaa nayá preso áabata cáinabi itala, náa'a jócani judiobini nabáwedaminaa quinínama macárruninaa ya náinuwedaminaa chóniwenai Jerusalén rícu sána, táshia línúmami Dios wówaiqui jini.

Jáicta nuéejojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca
(Mt 24:29-35,42-44; Mr 13:24-37)

²⁵ “Liyáaminaa jócai wacába cáji linácu liá'a cáiwíaca, walícuí nácu ya sáalii nácu; ya liá'a cáinabica náa'a nasiónica jiníminaa nawíteejoo, nacáarrudaminau bájjiala, cáiwinaa wérrí liwítamayu ya manuáca ya marrádaca shínaa. ²⁶ Náa'a chóniwenai mawiteeminaa nayájoo nacáarruniu libésunau'inau líani cáinabica; ne náa'a espíritu yéenai áacai lítacha líeni cáinabica wáalenai nadánaniu cháminaa cábacanaa licúsuda nayá. ²⁷ Néenee icábaminaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca nuíinuminaa sáanai íibeji nudánaniyu nuchúnicayu. ²⁸ Jáicta léju líani nachána médanicoo, cadánani méda iwíteu ya íbárrueda iwítai, jiniwata cawíquintaminaa nawádeca iyájoo.”

²⁹ Chacábacanaa liméda nalí liá'a licábacanaa: “Ícábate áicuba jí'ineerri higuera jócta áabata áicuba mawiá. ³⁰ Jáicta icába libáinaa cárracuwei, jái urrúni liá'a camuica*. ³¹ Chacábacanaa, jáicta icába jiliéni libésunacoo líeni, yáa léenaa Dios wánacaleerrica jái urrúnica. ³² Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama líani bésuneerri'inau, jóctanaa máanalni náani chóniwenai liyáali éerri sána. ³³ Liá'a éerrica ya liá'a cáinabica amáarraí'inaa, ne nuchuáni jócainaa éenaa amáarraca.

³⁴ “Cábawa yúchajoo u'inda cabálini iwówa linácu liá'a éerri rícu sáica liá'a iwíteu, icámadedauca ya urrúni iwówa linácu líani icáwica rícu sáica, quéewíque'e liyáali éerri jócu licáu cawíquinta ita'aa léjta áabai trampaca. ³⁵ Níwata ínuerri'inaa nanácula quinínama náa'a yéenai líta'aa líeni cáinabica. ³⁶ Iyá ichúni iwówa sáica, isátau éerri jútainchu Dios yúcha, quéewíque'e éenaa imánicoo quinínama líúcha líani bésuneerri'inaujoo, ya quéewíque'e éewa iyadacoo sáicai nunáneewa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca.”

³⁷ Liyáali éerri Jesús éewiderri éerrinacu templo rícu, ne táayee líáu limáaca líibi liá'a awáca jí'ineerri Olivos. ³⁸ Ya quinínama náa'a chóniwenai yáaineu manúlacaiba templo rícula néemíque'e lírrú.

22

Judas wówairri léejueda Jesús cabáyainta
(Mt 26:1-5,14-16; Mr 14:1-2,10-11)

¹ Jái'e urrúnica liá'a fiestaca jí'ineerri'e Pascua náayacta'inaa'ee liá'a páanica jini'e éewisaa léewaque'e limúrracacoo. ² Náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica yá'ee náa'a éewidenai Moisés chuáni, namúrruni chítashia'ee néewau'inaa náinuacui jiníni liá'a Jesúsca, né'e cáarru nacába chóniwenai. ³ Néenee Wawásimi wárruau Judas wówa lícu, lé'e liá'a jí'ineerrica Iscariote, namáanabacami náa'a doce apóstolubinica. ⁴ Quéechanacu'e líáu lítánia náajcha náa'a sacerdotébiní wácanai, náa'a nawácanai táyenaa templo máanui lécchoo, chítashia'ee léewau'u léejueda nalí jiníni liá'a Jesúsca. ⁵ Nayá'ee sáicta'ee nawówa nabáuli'e náa lírrú warrúwa liá'a Judasca. ⁶ Liyá'ee wée limá'ee nalí, ya múrruerri'e chítashia léejuedayu'u'inaa'ee nalíni cabáyainta chóniwenai yúcha.

Jesús tya náajcha náa'a lishínaa éewidenacoo líajcha pascua léerdi rícu
(Mt 26:17-29; Mr 14:12-25)

⁷ Quéecha'inaa línu liá'a éerrica náayacta liá'a páanica méewisai, náinuacta liá'a cuésherri jí'ineerri cordero líyani'inaa liá'a fiesta pascuaca. ⁸ Jesús máida liá'a Pé'erauca ya Juan, limá nalí:

* 21:30 Cháwa Israel néerra jini, ne Colombia ita'aa jócai cha, libáinaa jíerriu jáicta liwárrua liá'a uníabica.

—Yáau ichúni liá'a iyacaishi pascua shínanaaca.

⁹ Nayá nasáta néemiu Jesús:

—¿Tanácucha jiwówai wamédaqui jiníni?

¹⁰ Jesús má'ee nalí:

—Yáayu chacáalee néerra, á'a linúma lícu liá'a chacáalee Jerusalénca icába báqueerri washialicuerrri téerri shiátai urruwa rícu. Yáau lishiirricu táshia liwárruaquictalau jini lirrícua liá'a cuítaca. ¹¹ Imá lirrú liá'a cuíta wácalica: “Liá'a quéewidacai liwówai liá léenaa táshia liyá jiliá'a sala liyacta'inaa lishínaa éewidenaicoo yáajchau táayee pascua éerdi rícu”. ¹² Liyá liyadaminaa irrú cuíta rícu áacairra áabai sala máanui ya lichúnini. Iméda iyau néenii, quinínama tánashia irrúnaani.

¹³ Pé'eru ya Juan náa'eewoo nacábaca náinu'e quinínama léjta Jesús máyu, liyáalimi nachána liá'a iyacashica pascua íyaninaaca.

¹⁴ Línu'inaa léji liá'a hóraaca, Jesús ya lishínaa éewidenaicoo nawáau náayaca. ¹⁵ Néenee Jesús ma nalí: “Nuyá wówerri wéerri núya yáajcha le pascua liáni, jóctanaa carrúni jináata nuyá numáanalica béechau. ¹⁶ Ne yáawaa numá irrú, jócuminaa nuéejoo núya yáajcha liáni iyacashica mawiá cáashia linisa limédacoo liáni Dios wánacaalactaca.”

¹⁷ Néenee liwína áabai copa vino, jáiwa liá saícai Diosru, limá'ee:

—Áajee liáni ichújidau inácu wáacuwani; ¹⁸ ne yáawaiyi numá irrú, jócuminaa nuírra vino mawiá, cáashia línu liá'a Dios wánacaalactaca.

¹⁹ Liáwinaami liwína páani liá saícai linácu Diosru; néenee litúcuedani jíni, liá jini lishínaa éewidenaicoorro ru ya limá nalí: —Liyáwa nuínaa liárra, wáni irrú ínuaque'ini numédaque'e irrú saícai. Chóque'e wabéechalawoo iméda liáni édacanique'iu nunácu jáicta isúbirreda liá'a páanica.

²⁰ Chacábacanaa liméda lájcha liá'a cópaca, liáwinaami líiyaca, Jesús má'ee:

—Liéni vinoca léewa nuírranaa líerra nuádedeerricoo inácueji. Linácueji líerra Dios méda áabai iwítee wáalii. ²¹ Liá'a éejuederri'inaa nuyá yéerri áani, wáairriu liyáca wáajcha mesa nácula. ²² Nuyá Washialicuerrri Dios Cúuleeca, máanaliminaa nuyájo léjta Dios máyu. Ne liá'a éejuederri nuyá máashii wérriminaajoo libésunacoo.

²³ Jáiwa náa'a éewidenaicoo nasáta néemiu nayá wáacoo tánashia éenaa liméda liárra léejuedaminaa Jesúsjo.

Liá'a mawí cawítee quinínama yúcha

²⁴ Néenee náa'a éewidenaicoo naméda yáaca'eewau tánashia'ee mawí cawéni náibicha. ²⁵ Néenee Jesús má'ee nalí:

—Lita'aa liéni cáinabica, náa'a reybinica nawánacaala máashii, léjta nawówau'u nachóniwenai. Mawí náa'a nawácanai wánacaleenai namá'ee náa'a washialicuenai médenai saícai. ²⁶ Ne iyá jócani éewa médacoo léjta nayá. Iméda báawachala, liá'a mawí cawéni yúcha, éewerriicta mawítee yúcha mawí; liá'a nawácalica quinínama arrúnaa liyúda náa'a áabica léchchoo.

²⁷ “Ipénsate liéni: ¿Tána mawí cawénicai, liá'a shírruederri iyacaishi? ¿O léewee jiliá'a wáairricoo líiyaca mesa nácula? ¿Ya jócu liéni liá'a wáairricoo líiya méda nácula? Ne nuyá yáairri íibi nushírruedaque'e irrú iya quinínama. ²⁸ Iyá tálidedenai nuyá liyáali éerri máashiiquictaca. ²⁹ Tádawa nuá irrú áabai wánacaleerri, léjta nusálijinaa yá nuli nuwánacaalactaca. ³⁰ Chaléni nuwánacaalactala'inaaca néerra, iwáaminau iyaminaa ya irra nushínaa mesa íta'aa, iwáaminau nuárrubai íta'aa nuéma nácu íiwaque'e saícaicta jócta máashii nayá náa'a doce tribu israelítabinica”.

Jesús íiwa Pé'erurru libáya'inaacala lináwa

(Mt 26:31-35; Mr 14:27-31)

³¹ Néenee Jesús má'ee Pé'erurru:

—Simón Pé'eru, jéemi saícani. Liá'a Wawásimica sáteerri Dios yúcha, lénedaque'e licábau iyá, ya Dios wánaca. ³² Ne nuyá sáteerri Dios jócubeecha cháucta jirrú liá'a éebidauca, ya jiyá jéejoo'inaa nuli báaniu, jiyúdaque'e jéenajinau, nayáque'e cabálininaa nuchuáni nácu.

³³ Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, rúnacta nuáacoo jíajcha cuíta manúmai rícula, nuájoo; ne arrúnacta máanali nuyá jíajcha, máanali nuyájo.

³⁴ Ya Jesús éeba'ee Pé'erurru:

—Pé'eru, numá jirrú wáaleejaa, jóctanaa gáayu máida, matálichuminaa jibáya nunáawa jócala jíá léenaa nunácu.

Línu urrúni liá'a léerdi liá'a léenedacta'inaa.

³⁵ Néenee Jesús sáta léemiu lishínaa éewidenacoocoo:

—¿Quéecha'inaa nubánua iyá mashínaa machácalee, jiní shínaa moneda yáarrui, jiní zapato, cháucta irrú áabata mawí? Jiní, namá'ee lirrú.

³⁶ Néenee Jesús má'ee nalí:

—Wée, ya báaniu ái áabatacai, liá'a wáaleerri chácala, litéeni, ya wáaleerri lichácaleu warrúwa yáarrui'inaa léechoo; liá'a jiníctarru espadani jiwénda jisácuniu jiwéni'a liyú áabai espada. ³⁷ Ne numá irrú, arrúnaaca libésunacoocoo nunácu líani limáni jiliéni Dios chuánica tánerricoocoo: 'Ne najútadani náibi náa'a camédacani máashii'. Ne liá'a tánerricoocoo quinínama nunácueji arrúnai'inaa médacoocoo.

³⁸ Náa'a éewidenacoocoo namá'ee:

—Wawácali, áani ái chámai espada já'a.

Jesús éeba'ee:

—Ája árra.

Jesús órerri lirrícúla liá'a líj'i'inaactala Getsemani

(Mt 26:36-46; Mr 14:32-42)

³⁹ Jesús nisa'inaa litáania náajchai, lijiáwai cuíta rícuha. Léjta liwítee séewirrínaaja, liáwai áabai dúuli ítala jí'ineerri Olivos, náa'a lishínaa éewidenacoocoo náau lishiirricui. ⁴⁰ Línu'inaa néerrai, limá nalí:

—Í'óra, jócubeecha máashii wíteeshi wárruau irrú, icá'eechau.

⁴¹ Néenee lidáanau náucha pítuuita liá'a Jesúsca, lidéecucha lidáanacoocoo náucha léjta báqueerri éenactala líuca bátui íiba, litúyawai lí'óraca. ⁴² Néenee limái: "Nusálijinaa, jijéda nuyá líucha liá'a cáiwí'inaaca jócubeecha nusúfria bájjala, jiwówaicta, ne jócaita bésunau nuwánacaala nácu nuyá, ne jiwánacaala nácu jiyá."

[⁴³ Néenee líyadau lirrú báqueerri ángel áacai sái quéewiyé'e liá lidánani liá'a Jesúsca. ⁴⁴ Carrúni jináatai licáwica nácuu órerri danáanshiyu mawí ne liruúca jicá'a íirrai dújuerri máanui cáirriu cáinabi rícuha.]

⁴⁵ Libárrua'inau líucha liá'a oracióncá, liáu lishínaa éewidenacoocoo néerrau, línu nanácu máainai nayáca máashii wérricala nawówa. ⁴⁶ Limá'ee nalí:

—¿Tánda imá iyáca? Ibárruo ya í'óra jócubeecha icáu máashii rícuha.

Nawína preso Jesús

(Mt 26:47-56; Mr 14:43-50)

⁴⁷ Nácula litáania Jesúsca újnibi, náiiu lirrú íchaba chóniwenai. Liá'a yáairricoo nabéecha, jí'ineerri Judas, néenaa náa'a lishínaa doce éewidenacoocoo. Lierra rúneerri lishíshique'e Jesús widani. ⁴⁸ Néenee Jesús ma lirrú:

—Judas, ¿áabai ishíshicala nuwidani jimáaca nuyá nacáaji rícu náa'a nujínaica, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca?

⁴⁹ Quéecha'inaa éewidenacoocoo cába liá'a namédani'inaaca, nasáta néemiu liyá liá'a Jesúsca:

—Wawácali, ¿jiwówai wáiinua nayá espadayu?

⁵⁰ Néenaa náa'a éewidenacoocoo, liwána catúca liá'a méderri liwánacaala liá'a sacerdoté wácalica, liwánani catúcaca, liwíchuaní wíiba saícaquictejica. ⁵¹ Néenee Jesús ma nalí:

—Imáacani, ája árra.

Néenee lidúnu liwíba liá'a lishínaa camé'ecai liwánacaala, jáiwa lichúni jini. ⁵² Néenee Jesús sáta léemiu náa'a sacerdotébini wácanaica, náa'a liwácali náa'a nawácanai túyenai templo, ya náa'a salínaica, ínuenai natéequé'inini:

—¿Tánda índa áicubayu ya espadayu újni icábacuchu canédi nuyá? ⁵³ Éerri jútainchu nuyá yáajcha templo rícu, ne jócai néenaa natée cuíta manúmai rícuha. Ne wée, léewa éerdi ishínaa líeni, éerdi liwánacaala liá'a wíteeshi máashiica.

Pé'eru máirri jócala licúnusia Jesús

(Mt 26:57-58,69-75; Mr 14:53-54,66-72)

⁵⁴ Náa'a wínenai Jesús preso natéeni chaléeni náabana néerra náa'a sacerdotébini wácanaica. Pé'eru yáairriu déecuchecta lisíguia liácoo nayá. ⁵⁵ Á'a, béewami patio, natúculia chichái, nawáaniu nanábaca líteeji; ya Pé'eru wáairriu náajcha léechoo. ⁵⁶ Nácula Pé'eru wáau liyá néeni, báquetoo ínetoo camé'ecau nawánacaala, rucába'inaa Pé'eru wáairriu liyáca chichái dáni, rucába jini, rumá'ee:

—Cháiwatee yáa Jesús yáajcha líarra.

⁵⁷ Pé'eru má'ee jócala licúnusiani, limá'ee:

—Ínetoo, jócu nucúnusia Jesús.

⁵⁸ Néenee íchaitaa rími, báqueerri cába jíni, limá'ee:

—Jiyá néenaa náa'a Jesúsca.

Pé'eru má'ee léebacani:

—Jócu, washíalicuerri, jócu nuyáni.

⁵⁹ Néenee áabai hóraa liáwinaami, báqueerri éejoo limáca:

—Liyáwa yeérrimi Jesús yáajcha liárna. Chái Galilea néenee sái.

⁶⁰ Pé'eru má'ee:

—Washíalicuerri, jócu nuá léenaa tánashia nácu jitáania.

Liyáalimi, litáaniacta liyáca, jáiwa áabai gáayu máida. ⁶¹ Néenee liá'a Jesúsca lináawau licába Pé'erurru, jáiwa Pé'eru lédacaniu liá'a Jesús mánimi lirrú: "Wáaleeminaa, jóctanaa gáayu máida, matálichujoo jimámínaajoo jócala jiá léenaa nunácu." ⁶² Pé'eru jiáu néeni, lícha lirrúwoo cáiwinaa wérrí.

Náasacala Jesús

(Mt 26:67-68; Mr 14:65)

⁶³ Naa'a washíalicuenaica túyenai nayá Jesús, náasacala ya nabásaida liyá.

⁶⁴ Nabáya lituí, nabásaida liyá, néenee nasáta néemiu liyá:

—Jiácta léenaa jiiwa walíni tánashia báseda jiyái!

⁶⁵ Ya máashii nanúma lirrú, namá lirrú íchaba chuánshi mawí máashii.

Jesús nanáneewa náa'a judiobini wácanaica

(Mt 26:59-66; Mr 14:55-64)

⁶⁶ Jái'inai jucámarrái, náawacau náa'a salínai judiobini, náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica, ya náa'a éewidenai ley nácu, ya natée Jesús nalí néenaa náa'a cawénini mawí jí'ineerri Junta Suprema Wácanai.

⁶⁷ Néerra nasátani néemiu liá'a Jesúsca:

—Jiiwa walí: ¿Jiyá liá'a Dios Cúuleeca, liá'a Mesíasca?

Jesús má'ee nalí:

—Numácta irrú jajá, jócai'inaa éebida nulí. ⁶⁸ Nusátacta nuéemiu iyá, jócai'inaa éenaa éeba núcha. ⁶⁹ Ne chóque'e, nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca, nuwáau saícaquictajica lidáni liá'a Dios cadánani wérrí wítee.

⁷⁰ Néenee quinínama nasáta néemiu liyá:

—¿Yáawaiyi jiyá Licúulee liá'a Diosca?

Jesús má'ee nalí:

—Iyá jájiu májani.

⁷¹ Nayá namá'ee:

—Jócu mawíá warrúnnaa náa'a íiwenai walíni. Wayá jájiu wéemi liérna jinúma licuéji.

23

Jesús Pilato náneewa

(Mt 27:1-2,11-14; Mr 15:1-5)

¹ Quinínama nabárroo natée Jesús Pilato náneewa. ² Lináneewa nachánau náa lijíconaa, namá'ee:

—Wáiiinu linácu liáni washíalicuerrica cáarrulederri limáacoo washínaa chóniwenai ášana áani cáinabi ita'aa. Limá'ee jócala wéewa wapáida impuesto lirrú liá'a chúnsai wánacaala, ya cadájcueta limá liyácala'ee Dios níwani, reyca liyá.

³ Pilato sáta'ee léemiu wáni:

—¿Yáawaa jiyá rey judiobini shínaaca?

—Jesús éeba'ee: —Jiyái mácaja.

⁴ Néenee Pilato ma nalí náa'a sacerdotébini wácanaica ya chóniwenairru:

—Jini nuínucta áabai lijíconaa liéni washíalicuerrica.

⁵ Ne nayá namá mamáarraca danánshiyu:

—Liyú liá'a léewidauca wáneerri matuínaami chóniwenai wítee. Lichánau quéechanacu Galilea shínaa cáinabi íteeji, ya chóque'e lichánau liméda áani áani Judea.

Jesús Herodes náneewa

⁶ Quéecha'inaami Pilato éemi liéni, lisáta'ee léemiu Jesúscta Galilea sái.

⁷ Namá'inaamite lirrú néenee saícalani, libánua'ee Heródesruni, wánacaleerri Galilea shínaa cáinabi ita'aa, ne liyáalimi éerri chalée yáacani Jerusalénra. ⁸ Herodes cába'inaami Jesús, sáita wérrí liwówa, jiniwata ichaba wérrí éerri liwówa licába Jesús, léemica'ee natáania linácu ya linénda liméda lináneewa áabai jócai licába cáji. ⁹ Ne íchabachu lisáta léemiu Jesús, ne Jesús jócai éeba lichuáni. ¹⁰ Ya néeni nayá lécchu

náa'a sacerdotébini wácanai, ya náa'a éewidenai ley shínaaca, ná'ee lijíconaa mamáarraca. ¹¹ Néenee Herodes ya lishínaa soldado náasacala nacáida nacábacani, ya nacáidaque'e nacábacani nasúwa líbala léjta reybini íbala. Néenee Herodes bánua Pilatorru báaniu jini. ¹² Liyáali éerrimi saícta nawówa médacoo Pilato ya Herodes, máashiinimi cába yáacacoo quéecha.

Jesús nawánani náinuaca

(Mt 27:15-26; Mr 15:6-15)

¹³ Pilato yáawaqueda náa'a sacerdotébini wácanai, ya náa'a wáalianai wánacaleenaica ya quinínama chóniwenai, ¹⁴ limá'ee nalí:

—Iyá inda nuli líani washíalicuerrica, liwánaca matuínaami chóniwenai wítee; ne nuyá sátaderri nuéemiu wáni jini nuínuca áabai lijíconaa liá'a imáni linácucha. ¹⁵ Jini Herodes ínuca lijíconaa léchchoo, tándawa jicá'a léeuweda wali jini. Jái inisa icábacai jini lijíconaa, jócai saícanata máanalica. ¹⁶ Nuwána'a nabásedacani ya liáwinaami nuwásedajoni. [¹⁷ Fiesta éerdi ricu Pilato wánaque'e saícta chóniwenai wówa liájcha liwáseda nalí báqueerri preso tánashia nawówaini.]

¹⁸ Ne quinínama nayá nachánau namáidaca:

—¡Jiwána náinuca Jesús! ya ¡Jiwáseda Barrabás!

¹⁹ Liéni Barrabásca, naníquini cuíta manúmai rícula, liwánaca quinínama chóniwenai ínuca yáacacoo lijúnta liá'a wánacaleerri chacáalee ricu, ya línuacala lirrúwoo, báqueerri chóniwerri. ²⁰ Pilato, wówerri liwáseda Jesús, léejoo litánia nalí báaniu; ²¹ ne néejoo namáidada mawí cadánani:

—¡Itáata cruz náculani! ¡Itáata cruz náculani!

²² Matálichu Pilato éejoo limá nalí báaniu:

—Ne ¿tána máashii lijíconaa limédai? Nuyá jini nuínuca lijíconaa quéewique'e máanalicani. Nuwána'a nabásedacani, néenee ta numáaca machúnucajoni.

²³ Ne nayá namáidada mamáarraca, nawánaque'e natáata cruz náculani; ne namáidacala mamáarraca nawána náinuca Jesúsni. ²⁴ Pilato máaca liyáu liá nalí liá'a nasátanica; ²⁵ jáiwa liwáseda nalí liá'a Barrabás nawówaini jiáacoo, liá'a yáairrimi cuíta manúmai rícula, línuacala lirrúwoo ya léewidacala chóniwenai wítee máashii, ya ta liá nalí Jesús quéewique'e naméda liájcha léjta nawówau'u.

Jesús natáatani cruz nácula

(Mt 27:32-44; Mr 15:21-32)

²⁶ Quéecha'inaami soldado téee Jesús natáataque'inini cruz nácula, iníjbaa lícu náinuca báqueerri washíalicuerri Cirene néenee saí, jí'ineerri Simón, jáiwa'ee nawána litée cruzca Jesús ishiirricu. Liyáali éejuerri liáacoo bacháide, yáairrii chacáalee jí'ineerri Jerusalén.

²⁷ Íchaba chóniwenai ya íchaba ína yáainaiu Jesús, yáainai íchenai ya máidadenai máashiicala nawówa linácu. ²⁸ Néenee Jesús cába nayái náa'a íinaca limá'ee nalí:

—Ína Jerusalén néenee sána, u'ícha nunácu, ícha inácu ya éenibi nácu. ²⁹ Jiniwata línuminaajoo liá'a éerrica namáctaca: 'Saíctaminaa nawówa náa'a jócani éewa nawáala néenibiu, saíctaminaa nawówa náa'a jócani yáawi ricucaji, jiníni éenibi náani'inaa írra'. ³⁰ Néenee nachánaminau namáca náa'a chóniwenai awácarru: '¡Icáu wáata'aa!' ya náa'a dúulirru: '¡Ibáya wayá!' ³¹ Ne nuyá jini médani máashiica, náinuca nuyá cháa, ¿chítaminaa náji náa'a médenai máashii?

³² Léchchoo natée chámata washíalicuenaí máashiini natáataque'e cruz náculi Jesús yáajcha. ³³ Náinu'inaa liyácta liá'a yáarrushi jí'ineerri iyájimi, jáiwa natáata Jesús ya náa'a chámata máashiinica, báqueerri saícaquicteji ya báqueerri máashiquicteji. [³⁴ Jesús má'ee:

—Nusálijinaa, jimíya máecha najíconaa, jiniwata jócai náa léenaa liá'a namédanica.]

Náa'a soldádoca nachújida liá'a íbalashica, tánashia saícai yáajba máaquerri'inau Jesús íbala yáajcha. ³⁵ Náa'a chóniwenai yéeni néeni nacábani nayáca; báawita náa'a wánacaleenaica nacáida liyá namá'ee:

—Liwáseda áabi, chacábacanaa liwásedau liyá jájiu, liyácta yáawaa liá'a Cristo, Dios wínanica.

³⁶ Náa'a soldádoca yáasacalenai Jesús léchchu. Narrúniu náa líirra liá'a vinoca ijíshiica, ³⁷ namá'ee lirrú:

—¡Jiyácta liá'a nashínaa rey náa'a judíoca, jiwásedau jiyá jájiu! ³⁸ Ya ái áabai já'a tánerrii liwicau, máirri'e: "Léwata nashínaa rey náa'a judíoca."

³⁹ Báqueerri léenaa, liá'a máashiicaica cuérricoo cruz nácu, licáita'ee limá'ee:

—¡Jiyácta liá'a Cristoca, jiwásedau jiyá jájiu ya wayá léchchu!

⁴⁰ Ne liá'a báqueerrica liárria'ee liá'a lijúnicaicoo limá'ee lirrú:

—¿Jócu cáarru jicá'a Dios, jiyá yáairri jiyá liáajba léja liáni cachánaica? ⁴¹ Wayája carrúni jináatanica, yáawaa níwata wapáida wajíconau liá'a wamédanica; ne liéni washílicuerrica, jiní médani máashiica.

⁴² Néenee limá mawí:

—Jesús, jédacaniu nunácu jáicta jichánau jiwánacaalacojo.

⁴³ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Numá jirrú yáawaa wáaleeminaa jiyá nuájcha saíctactala wérrica rícula.

Jesús máanalica

(Mt 27:45-56; Mr 15:33-41)

⁴⁴ Wiyaicumi yáwinaami ya léjta las tres táicala'inaami, quinínama cáinabi catáwacai máacacoo. ⁴⁵ Liá'a cáiwiaa jócai quéena, ya liá'a cortinaca lishínaa liá'a temploca shírricuerru béewami áaqueji cáinaculanaa. ⁴⁶ Jesús máidada cadánani limá'ee:

—¡Nusálijinaa, jicáaji rícu numáaca nushínaa nucáwicau!

Limá'inaa liáni, máanali jíní.

⁴⁷ Quéecha'inaa liá'a nawácali romanoca licába'inaa liárria bésuneerricoo, jáiwa liá saícai Diosru limá'ee:

—Yáawaiyi liéni washílicuerru jiní jíconaa.

⁴⁸ Quinínama náa'a chóniwenai máanabanaamica yéenai néeni, nacába liá'a bésuneerricoo, yéenai máashiini wówa návana néerrau nánueda nacútau, náaca léenaa cajíconaa nayá. ⁴⁹ Ne quinínama náa'a Jesús júnicaica, ya náa'a fina yáainai liájcha Galilea néenee namáacau néeni, nacába'ee déecuche liá'a bésuneerricoo.

Jesús naquéenini

(Mt 27:57-61; Mr 15:42-47)

⁵⁰⁻⁵¹ Liyáte báqueerri washílicuerru saícai ya liá'a yáawaiyica, jí'ineerri José che sáimi chacáalee jí'ineerri Arimatea, yéerri Judea shínaa cáinabi ita'aa. Néenaa náa'a nawácanai náa'a judiobinica. Liyája liárria José, nénderrri Dios wánacaalacai líta'aa liáni cáinabi. Liyá jócai áabena wówa náajcha náa'a limáanabaca wánacaleenaica namá'inaa náa'a áabi wánacaleenaica máanalicaala'inaa Jesús. ⁵² Liá'a Joséca yáairru Pilato néerra, lisáta líucha Jesús máshicaimi. ⁵³ Néenee liúrrucueda'inaa Jesús máshicaimi liwówanaa jiní áabai wáarruma cabálai íibi, limáacani áabai útawi rícu áabai dúuli wáaleerri útawi jócta náucacaji chóniwenai. ⁵⁴ Liyáali éerri biéernimi, náa'a judíoca chúndadeneu nawówa iyabaque'iu lirrícu liá'a sábadoca, níwata ái atéwa ínu néerra liá'a éerrica.

⁵⁵ Náa'a íinaca táldedeenai Jesús chéni Galilea néenee, náau nacába liá'a útawica, ya nacába'ee chítashia namáacau Jesús máshicaimi. ⁵⁶ Néenee néējuawia cuíta néerra, nachúndada juménibee najúsuedaque'e Jesús máshicaimi náconi. Néenee nawówa iyabau sábadu rícu léjta liwánacaalau liá'a Moisés shínaa leyca.

24

Liá'a Jesús cáwíactacoo

(Mt 28:1-10; Mr 16:1-8)

¹ Náa'a íinaca nawówa iyabau sábadu rícu, léjta cábacanaa nawítee yáayu'u, ne domingomi manúlacaiba wérrri néejoo Jesús shínaa cáinabi néerra, natée liá'a juménibeeca nachúnini. ² Néenee náinu'inaa néerrai nacába liá'a íiba nabáyau linúma útawi yáairri báawachala. ³ Néenee nawárruwai útawi rícula, ne jiní náinu Jesús máshicaimi lirrícu. ⁴ Nayá cáarrudenai, jiní náa léenaa naméda árra, ne cawíquinta nacába chámata washílicuenai bárruenai urrúni nalí, nábala cabálai ya balíbalí wérrri. ⁵ Náa'a íinaca cáarru wérrri nayá natájeda nanániu cáinabi nácula, ne namá nalí náa'a washílicuenaica:

—¿Tánda imúrru máanalini íibi liá'a cáwica? ⁶ Jiní áani, cáwerriwai. Édacaniu linácu liá'a limánimica liyá'inaa újnibi Galilea: ⁷ Liyácala, licúulee liá'a Washílicuerrica arrúnaacala'inaa néejueda nacáaji rícu náa'a cajíconaanica, natáataque'inini cruz nácu, ne matáli éerriminaajoo licáwiaminaujoo.

⁸ Néenee nédacaniwai linácu liá'a Jesús mánimi nalí náa'a íinaca. ⁹ Néenee néejoo'inaawai chéni útawi néenee, náiiwa nalíni náa'a once apóstolucá ya nalí náa'a quinínama chóniwenai. ¹⁰ Náa'a téenai liá'a chuánshica nalí náa'a apóstolucá ruá'a María Magdalenaca, Juana, María Santiago túwaca ya áabibi ína mawí. ¹¹ Ne náa'a

apóstoluca namá'ee naliwoow mawítee yúquenaicoo nárra, ya jócai nawówai néebida nali.

¹² Ne máayabaca, Pé'eru cánacau liácoo útawi néerra; ne licába'inaa lirrícui licába léeyeimica jiní néeni. Néenee léējuawai cuíta néerrai, cáarruderrui liácoo licába liá'a bésuneerricoo.

Injbaa yáairricoo chacáalee Emaúsra

(Mr 16:12-13)

¹³ Liyáalimi éerri, chámata éewidenaicoo ná'eewoo áabai chacáalee rícula jí'ineerri Emaús, máaquerricoo once quilómetros Jerusalén yúcha. ¹⁴ Natáania náacoo quinínama linácu liá'a bésuneerricoo. ¹⁵ Nácula natáania náacoo, ya náiiwadede, Jesúsja lirrúni'eewoo nali, lichána'eewoo lijínacoo náajcha. ¹⁶ Ne áawita nacábacani nayá, jócai'e nacúnusia nacába Jesús shía jiní. ¹⁷ Jesús sáta'ee léemiu nayá:

—¿Tána itáania yáacoo nácuí injbaa lícu?

Jáíwa nabárruawai máashicta nawówa, ¹⁸ báqueerri néenaa jí'ineerri Cleofás léeba'ee:

—¿Jiyá bácai rímii yáairri Jerusalén, jócai yáa léenaa liá'a bésuneerricoo lirrícui éerri jiliéni?

¹⁹ Jesús sáta'ee léemi wáni:

—¿Tána bésunawai?

Namá'ee lirrú:

—Linácue sái Jesús Nazaret néenee sáica, báqueerri íiwadedeerrri Dios chuáni wíteeshi dánaniyu liá'a limédanica, ya lichuáni Dios náneewa ya quinínama chóniwenai náneewa; ²⁰ ne náa'a sacerdotébini wácanai ya náa'a wálianai wánacaalashi wéenaaca, jáíwa néejueda nalíni náa'a romanobinica quéewique'e náinuacani natáata cruz náculani. ²¹ Wayá éebidenaimi liyácala liá'a ínuerri liwáseda Israel quinínama máashii yúcha. Ne jái matálii éerri máanaliqui jiní. ²² Áajuani manúlacaiba áabi ína wéenaaca, nacáarruda wayá, náa'eewoo manúlacaiba wéerri namáacactami Jesús, ²³ ne jócala náiiu limáshicaimi néejoo nábaa néerrau. Ya náiiwadede áabi ángel íyadai nali, namá'ee nali cáwica'ee Jesús. ²⁴ Ne áabi wajúnicaí wéenaa náau liáwinaami nabáyactalami Jesús, cháí yáca léjta namáyu'u náa'a ínaca. Ne Jesús jócai nacába.

²⁵ Néenee Jesús má'ee nali:

—¡Chábala iwítee báyacoo jírra, ne jócani éenaa éebidaca léjta namáyuni náa'a éewidenai Dios chuáni rícujei! ²⁶ ¿Ya jócu arrúnaa carrúni jináata limédacoo liá'a Cristoca quinínama liáni bésuneerricoo, quéecha'inaa jóctanaa Dios yáa lirrú wíteeshi cawénica?

²⁷ Néenee lichánau lííwa nali sáica liá'a Dios chuánica táanierrri linácu, lichána léewidada Moisés cáashtami rícujei, ya quinínama lichánau nacáashtami rícujei náa'a íiwadedeenaimi Dios chuánshi rícujei báinacu.

²⁸ Náiiu'inaami lirrícula liá'a chacáaleeca, Jesús méda'eewoo jicá'a liá'a bésuneerri'inaacoo machácani. ²⁹ Ne jáíwa'ee namáisia jiní namá'ee lirrú:

—Jimáacau wáajcha, jái táicala cáí. Wówerri samáacai.

Jesús wárrua'eewowai limáacaque'iu náajcha. ³⁰ Ne quéecha'inaami nawáacoo nayá mesa nácula náayaque'e, Jesús wína licáaji rícu liá'a páani, liá'e sáicai Diosru, litúcueda'ee liá nali jiní. ³¹ Ne liyáalimi natuí méeco nacúnusia Jesús; jáíwa lichálinawai, náau natú ricucha. ³² Namá'ee nali wáacoo:

—¿Jócai újni yáawaa litáania'inaami liácoo walí injbaa lícu lichánau lííwa walí sáica liá'a Dios chuánica, wasintia wawówa lícuu jicá'a áabai chichái éemerricoo liyáca?

³³ Jócu nanénda mawíá, jáíwa néejoo Jerusalén néerrai, náiiu nanácu náa'a once apóstolu yáawaquenaiyu ya quinínama najúnicaí. ³⁴ Náa'a apóstoluca namá'ee nali:

—Yáawaiyi cáwiacoo liá'a wawácalica, liyadai Simónru.

³⁵ Néenee náa'a chámataca náiiwa nali liá'a bésuneerricoo náajcha injbaa lícu, ya néewau'u nacúnusia Jesús quéecha'inaami litúcueda nali páani.

Jesús íyadai nali náa'a lishínaa éewidenaicoo liájcha

(Mt 28:16-20; Mr 16:14-18)

³⁶ Natáaniacta nayá újnibi quinínama liá'a bésuneerricoo, jáíwa Jesús íyadai nali béewami litá'ee limá'ee nali:

—Sáictacta iyáca.

³⁷ Jáíwa'ee nacáarrudai bájalai nacábacani nali tá'ee liwówanaami. ³⁸ Ne Jesús má'ee nali:

—¿Tánda icáarrudau? ¿Tánda jócai éewa éebida iwówa licuéjiu? ³⁹ Icába nucáaji ya nuíiba. Nuyáwajani. Idúnu nunácu ya icába nuyá. Áabai wówanaashimi jócai wáalia liinau ya liyájde, léjta icábau'u nuwáaliacani.

⁴⁰ Limá'inaami liéni, liyada licáajiu nalí ya líiba. ⁴¹ Ne jócala néenaa néebida újnibi sáictaca nawówa ya nacáarrudau, Jesús sáta'ee léemiu nayá:

—¿Iwáalia iyacaishi wáya'inaa?

⁴² Jáiwa natúcuá lirrúí bácuá cubái mídiquinaa. ⁴³ Jáiwa liwína náucha jíni líya nanáneewa jíni. ⁴⁴ Néenee limá'ee nalí:

—Líá'a bésuneerricoo nunácula léewa nuíwanimite irrú quéecha nuyá'inaami yáajcha: arrúnai cúmpliacoo nunácué sáica Moisés shínaa ley rícué sáica, ya nacáashta rícuésaimi náa'a tánenaimi Dios chuáni rícuéji, ya cáashta salmos shínaaca.

⁴⁵ Néenee liwána náa léenaa sáica líá'a Dios chuáni tánerricoo báinacu. ⁴⁶ Ya limá'ee nalí:

—Jái tánacuwai, arrúnaaca'ee máanali líá'a Cristoca, ya licáwíacoo matáli éerri ricúla. ⁴⁷ Nuji'inaa nácu, ya Jerusalén néenee, arrúnaa íwa quinínama cáinabi néējuédaque'e nawíteu Diosru, quééwique'e liméetua najíconaa. ⁴⁸ Iyá'inaawa nárra arrúnaani'inaa íwa quinínama líáni. ⁴⁹ Nubánuaminaa irrú líá'a nusálijinaa báulini líá irrú. Ne iyá imáacau áani, chacáalee Jerusalénca, cáashia irríshibia líá'a wíteeshi dánanica ínuerri áaqueji.

Jesús yáairriu áacairra

(Mr 16:19-20)

⁵⁰ Néenee Jesús téé nayá bináwala chacáalee, urrúni Betániarru, linácuda licáajiu liáque'e nalí sáicai. ⁵¹ Nácula líá nalí sáicai, lishírriu náucha, jáiwa liáu áacairrai.

⁵² Nayá nácula, canínaa nacába liyá náa lirrú sáicai, néejoo Jerusalénra sáictani wérru wówa. ⁵³ Éerri jútainchu nayá templo rícu, náa sáicai Diosru.

LOS HECHOS de los Apóstoles

Limáni liáca linácu liá'a Espíritu Santoca

¹ Ne nushínaa quéechanacu saí cáashta, nujúnicaí cawéni wérri Teófilo, tánerrí urrúni quíninama liá'a Jesús médanica ya liá'a léewidanica quéechanacu, ² cáashia'inaamítee éerri lírracoo áacairra. Ne jóctanaa liájau áacairra, léewida nayá Espíritu Santo ricueji, náa'a apóstolubínica liwinanica quéecha, liá'a arrúnai'inaa namédaca. ³ Ne liáwinaami máanalini, líyadau cáwi chóniwerríyu, yáawacaala cáwíjani. Cuarenta éerri líyadacoo líyá náajcha, litáania nalí Dios wánacaalactala nácu, ne ta liácoo áacairra. ⁴ Quéecha'inaami líyá újnibi náajcha náa'a apóstolubínica, Jesús má'ee nalí jócu béecha éenau chéni Jerusalén néenee. Ne limá nalí:

—Inéndau liá'a nusálijinaa mánimi irrú, linácu liá'a nutáanianimi irrú nácu. ⁵ Ne yáawaiyi liá'a Juanca báutiseerri shiátaiyu, ne wabéechalawoo Dios báutisa iyájoo liá'a Espíritu Santoyu.

Jesús írrerrii áacairra

⁶ Náa'a yéenaími Jesús yáajcha náawacau nasáta néemiu líyá:

—Wawácali, ¿jiwána nawánacaala báaniu Israel lírricu éerri jiliéni?

⁷ Néenee Jesús má'ee nalí: —Ne jócai arrúnaa yáa léenaa tánashia éerri o jócta áabata éerri bácai nusálijinaa Dios éewerri liméda liáni. ⁸ Quéecha'inaa línu liá'a Espíritu Santo ínácuda, irrishibiaminaa lidánanijoo, ijíaminau itáania nunácu, á'a Jerusalén, quíninama Judea shínaa cáinabi ita'aa ya Samaria cáinabi ita'aa léecchu, ya quíninama déecuchala áabata cáinabi itala.

⁹ Nácula limá nalí léja líerra, nácula nacába nayáca jini, Jesús nácadau liáque'iu áacairra, jáiwa libáyau sáanaí íbirra, jócu nacába mawiá jini. ¹⁰ Nácula nacába Jesús írrau'u áacairra, chámata washíalicuenai jáu nalí cabálani íbala, ¹¹ namá nalí:

—Chóniwenai Galilea néenee sána, ¿tánda icába iyá áacairra? líyája líarra Jesús yeerrimi yáajcha yáairriu áacairra, línuminaajoo chacábacanaa léjta liáyu'imiu.

Nawína liá'a Matiasca Judas yáarrumirra

¹² Ne chéni lítee liá'a dúllica jí'ineerrica Olivos, néejoo náa'a apóstolubínica Jerusalén néerra; urrúni rimi, léjta nómami línda najinanicoo liá'a ley líyáali éerri nawówa iyabactacoo. ¹³ Quéecha'inaa náinucai lírrícua liá'a chacáaleeca, náirrau lírrícua liá'a cuítaca áacairra namáctala nayáca. Náa'a apóstoluca Pé'eru ya Juan, ya Santiago, ya Andrés, ya Felipe, ya Tomás, ya Bartolomé, ya Mateo, ya Santiago Alfeo cuúlee, ya Simón liá'a Celóteca, ya Judas licúulee liá'a Santiagoca. ¹⁴ Quíninama nayá náawacau séewirri quéewique'e na'óraca náajcha náa'a Jesús éenajinaica, ruájcha ruá'a Maríaca Jesús túwaca, ya náajcha náa'a áabi ínaca.

¹⁵ Líyáalite náawacau náa'a éebidenai Dios nácu, namáanabaca újni ciento veinte chóniwenai, jáiwa Pé'eru táania limá'ee nalí: ¹⁶ “Nuéenajinai, arrúnaa licúmpliacoo liá'a Espíritu Santo máni Davidru, jái limácai lírricu liá'a tánerricoo linácu liá'a Judasca, liá'a yúderri náa'a Jesús jinaica nawínaque'e preso líyá. ¹⁷ Liá'a Judasca wéenaami, wáaleerrimi tráawaju léjta wayá. ¹⁸ Ne jáiwa liáu líwéni áabai cáinabi líyú liá'a warrúwaca lígáanani máashiicaca líyá; néenee licáwai líjuátamiyu, jáiwa lípáquiawai, líjiáu quíninama líyacuaca. ¹⁹ Quéecha'inaa néemiqui jini náa'a yéenaí Jerusalén, jáiwa náa líjí'inaa liá'a cáinabica Acéldama, nachuániyu wówerri limáca: ‘bacháida írrai.’ ²⁰ Jiniwata líta'aa liá'a cáashta Salmoca limá'ee:

‘Liá'a jíibanaca máaquerri'inau bácai,

jini'inaa yáa rícu.

Ya limá'ee léecchoo:

Báqueerri wíneerri'inaa jishínaa tráawajumi.’ ”

²¹ Néenee Pé'eru má'ee nalí: “Wawáalia áani washíalicuenai táldedeenaimi wayá quíninama éerri Jesús máa'inaami wáajcha, ²² jinanenaiyu wáajcha quéecha'inaami líbáutisactami Jesús liá'a Juanca, cáashia lírracoo wáucha áacairra. Mawíminaa saíca, néenaa máacacoo wáajcha, quéewique'e áabena wáajcha natáania saíca licáwicaalau liá'a Jesúsca.”

²³ Néenee namáaca chámata: José, jí'ineerri Barsabás, ya áabai líjí'inaa Justo, matáli líjí'inaa, líjúnicaí báqueerrica Matías. ²⁴ Ya jáiwa nasátau Dios yúcha cháji':

“Wawácali, jiyá cúnusierrri nawówa quinínama, jiyada walí tánashia jiwínani néenaa náani chámataca. ²⁵ Quéewique'e liwína tráawajumi apóstolu shínaa, lipérdiani liá'a Judasca lishínaa lijíconaa nácueji, quéecha'inaa liácoo chaléeni liárrui yáctalaca.”

²⁶ Naméda léjta judiobini wítee napóstaca. Jáiwa naméda léji liéni Matías gánaa, ne liyáalimi limáacau náibirrai ná'a once apóstolua.

2

Línu'inaa liá'a Espíritu Santoca

¹ Liyáalite léerdi línu'inaa liá'a fiesta jí'ineerri Pentecostés, quinínama náa'a máaquenai nawówa Dios nácu, yáawaqueneu macáishita áabai cuíta rícuu.

² Cawíquinta, néemi áacaiji cawítamai wérrri línuca, léjta áabai cáuli cadánani, cawítamai wérrri lirrícula liá'a cuítaca nayáctaca. ³ Líyaduu nalí léjta chichái fimini bérrucuta, cáirri nanácu quinínama. ⁴ Ya quinínama namáacau cashíamu nayá Espíritu Santoyu, jáiwa nachánau natáania áabi chuánshiyui, léjta Espíritu Santo liwána natáaniaca. ⁵ Liyáali éerri áabi judiobini yéenai Jerusalén rícu, náani éebidenai linácu liáni Dios wánani namédaca, ínuenai bájirra cáinabi íteeji. ⁶ Náa'a chóniwenai yáawaquenaiu néemi liá'a wítamashi, jini néewau namáca, jiniwata bácainaa néemicala natáania náa'a éebidenaica Jesús nácu chúnai nachuániu. ⁷ Nayá cáarrudeeneu wérrri nasátada néemi nayá wáacoo:

—¿Ya jócani Galilea néenee sána náji náani cháni wéemi táaniaca? ⁸ ¿Tánda wéemi néewa natáania chúnai wachuániu? ⁹ Aani ái chóniwenai já'a bíawache sána jí'ineerri Partia, ya Media shínaa, ya Elam shínaa, ya Mesopotamia shínaa, ya Judea shínaa, ya Capadocia shínaa, ya Ponto shínaa, ya Asia shínaa cáinabi, ¹⁰ ya Frigia shínaa, ya Panfilia shínaa, ya Egipto shínaa, ya náa'a cáinabi Libia shinaaca urrúni Cirénerru. Ái áabibi já'a ínuenai Roma néenee; ¹¹ áabi judiobini já'a, áabi náawenu judiobiniyu. Ya ái chóniwenai já'a ínuenai Creta néenee ya Arabia néenee. ¡Ya quinínama wéemi natáania chúnai wachuániu, linácu liá'a Dios médani máanuica!

¹² Quinínama nacáarrudau jini náa léenaa namáca; ya nasáta néemi nayá wáacoo bácainaa:

—¿Tánda libésunau liéni cháica?

¹³ Ne áabi nacáida'ee namá'ee:

—¡Cámenai nárra!

Pé'eru íiwadeda Jesús chuáni

¹⁴ Néenee Pé'eru bárruawai náajcha náa'a once apóstolua, limá'ee cadánani: “Judíobini, ya quinínama náa'a yéenai Jerusalén néenee, yáa léenaa quinínama liáni, éemi saíca liáni nuíwani'inaa irrú. ¹⁵ Náani jócani cáma nayáca léjta imáyu, wáalli las nuveca manúlacaiba. ¹⁶ Jócai cha, léjta limáyumi liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Joel, limá'inaami:

¹⁷ ‘Bésuneerri'inau á'a amáarracta'inaa éerri, limá liá'a Diosca, nuwátani'inaa nushínaa Espíritu Santo quinínama chóniwenai ita'aa;

náa'a éenibica washílicuenaica,

ya náa'a íinaca éenibinaaca natáaniaminaa nuhuáni nácu chóniwenairru,

náa'a icúlinaica nacábaminaa natuúrricu saí, ya náa'a salínaica nadájuniminaa dajuíshi.

¹⁸ Ya lécchoo nanácu náa'a médenai nuwánacaala, ya nanácu náa'a íinaca médenai nuwánacaala,

chóniwenai nuwátaminaa nalí nuwítee dánaniu liá'a Espíritu Santoca liyáli éerri, natáaniaminaa nunácu.

¹⁹ Éerri rícu núyadaminaa jócai icába cáji,

ya cáinabi ita'aa íirrai, ya chichái, ya íisa léjta sáanaí cáinabi ita'aa.

²⁰ Liá'a cáíwica catáwacai'inaa, ya liá'a quéerrica náawerri'inau léjta íirrai, jóctanaa línu léja liá'a Wawácalica, léerdi máanui ya saíctai wérrri.

²¹ Ne quinínama náa'a manulicuenai Wawácali jí'inaa nácu, wásederri'inaa nayá.'

²² “Éemi iyá, israelítabinica, liá'a numáni'inaa irrú: Léjta yáa léenau'u saíca, liá'a Jesús Nazaret néenee saíca, liyá washílicuerri Dios wínani ináneewa limédaca lirrú léjta liwówau'u, Dios méda lirrícueji máanui saíctai wérrica, jócai icába cáji ya señal íbiu. ²³ Ne quéewanaa ná'inaa néewa náa'a icáaji rícu jini, léjta limáyu liá'a Dios quéecha, iyája iwínani preso ínuaque'inini itátani cruz nácu, nawánacanaa washílicuenai máashiini wérrica. ²⁴ Ne jáiwa Dios cáweda jini, liwáseda jini líluha

liá'a cáiwibeeca máanalicaica, jócai léewa liwáalia néeni mamáarraca jíni. ²⁵ Liá'a rey Davidca, limáte Jesús nácucha:

'Nuyá cáberri séewirri liá'a Nuwácalica nunáneewa;
nuyácta liájcha saícaquiteji, jiníminaa wána nucáacoo.

²⁶ Tándawa saícta wérrri nuwówa, ya nurrába nuínaneyu saíctaca nuwówa.
Cadánani nuwówa cábacoo jinácu.

²⁷ Jiníwata jócuminaa jimáaca nunáanai útawi rícula,
chacábacanaa jócu jínda nuíinaa bádacoo, nuyáwa jishínaa cashírruedacai jirru májiconaca.

²⁸ Jíyadate nulí injíbaa yáirri nucáwica,
ya jicámusheda nuyá saítai'u jiwána nuwówa jináneewa.'

²⁹ "Nuéenajinai, índate nuíwa irrú quinínama yáawaa liá'a wawérrimi Davidca máanalíyi ya naquénini, liá'a lishínaa útawica yéerri wáibi újnibii. ³⁰ Ne liá'a Davidca úwadederri Dios chuáni, ne liá léenaa Dios ma lirrú yáawaiyi liá'a báquerri litáqueerri rey'inaa. ³¹ Chacábacanaa újni licábani liyáca, David táanierrimi liyáca Cristo cáwiactacoo nácu, ya limá'ee líarra jócai'inaa lináanai máacau útawi rícula, jiní limáshicaimi máashiidacaalau. ³² Ne saícai, quinínama iyá yáine léenaa Dios cáwedacala liá'a Jesúsca, linácujei quinínama wayá wáiwadeda líwinaa. ³³ Jesús nácu derriu quéewique'e líacoo liwáacoo saícaquitejica Dios lisáljinaa émanacu, tándawa Lisáljinaa yáa lirrú Espíritu Santo limánimi líaca, tándawa chóque'e Jesús yáa walí léja líerra Espíritu Santo icábani iyáca ya éemini. ³⁴ Wáa léenaa David jócai írrau áacairra, liyá jájju limá:
'Dios ma Nuwácali, Cristorru:

Jiwáau nuémanacu saícaquitejica,
³⁵ cáashia numáaca jijínai jíiba yáajba.'

³⁶ "Yáa léenaa quinínama chóniwenai Israel shínaa cáinabi ítesana, quinínama yáawaiyica, líeni Jesús itáatanimi cruz nácula, Dios máacani Wawácaliyu ya Cristo."

³⁷ Náa'a yáawaquenaicoo néemi'inaami líeni, máashii wérrri nawówa cáiwinaa, ya nasáta'ee néemiu Pé'eru ya náa'a áabi apóstolucá namá'ee:

—Numánubaca, ¿Tána arrúnaa wamédacai?

³⁸ Pé'eru éeba'ee:

—Éejueda iyáu Diosru, ya ibáutisau bácaínaa Jesucristo jí'inaa nácu, quéewique'e Dios méetuerrri ijíconaa, ya chámínaa liá irrú liá'a Espíritu Santoca. ³⁹ Líani libáulini líaca irrú saí'inaawa líerra ya éenibirru, ya léchho nali náa'a yáainai déecuchala; liwówau'u limáca, quinínama náa'a Dios wawácali wówaini limáidaca.

⁴⁰ Liyú líani chuánshica, Pé'eru táania ya liá nawítee limá'ee nali:

—¡Ishírriu náucha nárra chóniwenai máashiini cajíconaanaci!

⁴¹ Ne náa'a éewidenai lichuáni, jáiwa nabáutisawai; ne liyáalimi éerri nawínau náibirra náa'a éebidenai namáanabaca tres mil chóniwenai. ⁴² Quinínama nayá cabálininaa léjta apóstolucá éewidau nayá, ya nashírda nanácu wáacoo quinínama liá'a nawáalianica ya na'órau náawacacoo náayaca.

Chíta nayáyu'u quéechanacu náa'a éebidenaimica

⁴³ Quinínama nayá nacáarrudacoo, nacába liá'a jócai nacába cáji Dios médanica narrícueji náa'a apóstolucá, liyadaque'e liwítee dánaniu. ⁴⁴ Náa'a éebidenai yáawaquenaicu saíctaca nawówa náajcha wáacoo, ya nashírridani nashínau nanácu wáacoo; ⁴⁵ nawéndadani nashínau ya quinínama liá'a nawáalianica, ya nashírridani liá'a warrúwaca nanácu wáacoo náa'a carrúni jináatanica. ⁴⁶ Éerri jútainchu náawacoo templo rícula, ya nábana lícu wáacoo náaya macáshita saíctaca wérrri nawówa, jiní báawatai cábacoo líucha wáacoo. ⁴⁷ Náa saícai Diosru, ya quinínama chóniwenai caníinaa nacába nayá; ya éerri jútainchu Wawácali dáwineda namánabaca náa'a liwásedani'inaaca.

3

Báqueerri macáwai chúneerrii

¹ Áabai éerri, Pé'eru ya Juan náau templo rícula táicala las tres, éerdi judíobini óracoo. ² Néeni, templo núma lícu, báqueerri washílicuerri macáwai lijíaniu yáajcha, natéeni éerri jútainchu linúma licúla liá'a templo jí'ineerri Hermosa, quéewique'e lisáta náucha warrúwa náa'a wárruenaicoo náacoo. ³ Quéecha'inaami macáwai cába Pé'eru ya Juan, jáni wówai nawárruacuwei templo rícula, lisáta náucha warrúwa. ⁴ Pé'eru ya Juan yáajcha narrátueda'ee lirrú, jáiwa'ee Pé'eru má'ee lirrú:

—Jicába walí.

⁵ Liá'a washiálicuerrri licába'ee nali, linénda tánashia náa lirrú. ⁶ Ne Pé'eru má'ee lirrú:

—Jini nuli warrúwa ya oro, ne liá'a nuwáalianica nuá'a jirrúni: Jesucristo Nazaret neénee sái jí'inaa nácu, jibáaroo jijnácoo.

⁷ Linísa'inaami limá liáni Pé'eru, wina licáaji saícaquictejica ya libárueda jini, ya liyáalimi danáanshi iinu líiba rícu ya licúdi nácu. ⁸ Liá'a macáwaica léenuu libáruuaco, ya lichánau lijínaco, jáiwa liwáaroo náajcha templo rúculai, chúnjai lijínacoo líibayu, léenunicoo liá saícai Diosru. ⁹ Quíninama náa'a cábenai lijínacoo ya liá saícai Diosru, ¹⁰ nacáarruda'eewoo nacábacani linácueji liá'a bésuneerricoo, náaca'ee léenaa nacába liá'a washiálicuerrrica ya náa léenaa liyácala liá'a séewirrimi wáaco lisáta warrúwa templo núma lícu jí'ineerri Hermosa.

Pé'eru táania templo júntami

¹¹ Liá'a macáwai níseerri saícacai, jócai máaca Pé'eru ya Juan. Quíninama chóniwenai nacáarrudau, nacánacau liyácta liá'a templo númaca néerra jí'ineerri Salomón shínaa, á'a nayácta nayáca. ¹² Pé'eru cába'inaa liáni, limá nali: “¿Tánda icáarrudau iyá israelítabini? ¿Tánda icába walí újni wayáchu chúni liéni washiálicuerrri, újni wayáchu wána lijínacoo wadánaniyu o wéebidaca Dios nácu?” ¹³ Liá'a Abrahám shínaa Diosmica, Isaac ya Jacob, wawérrinaimi shínaa Dios, liyáwa Dios bánuerri wawácali Jesús, liwánacaalacae'e mawí quíninama yúcha. Ne iyá éejueda romanobinirru quéewique'e náinuacani, ya áawita Pilato wówai liwásaidacani, iyá jócai índá liwásaidacani. ¹⁴ Jócubeecha isáta Pilato yúcha liwásedaque'e liá'a majiconai ya saícaica, iyá isáta liwásedaque'e irrú báqueerri cáinuacai. ¹⁵ Ya cháte iinua liá'a yáirri wacáwica. Ne Dios cáweda báaniu jini, táda linácueji wayá wáiwadeda linácu yáawaiyi. ¹⁶ Liá'a wáneerri cadánani licáwa liéni washiálicuerrri icábani iyá icúnusianica, léebidaca lijí'inaa Jesús nácu. Liá'a limáacau liwówa Jesús nácu liyáwa wáneerri lichúnicoo saíca quíninama, léjta icábau'i quíninama.

¹⁷ “Nuá léenaa, nuéenajinai, quéecha'inaa iwácanai iinua Jesús, yáawaiyi iyá ya iwácanai jócai yáa léenaa liá'a imédanica. ¹⁸ Ne Dios méda cha licábacanaa liá'a náiiwanimi libéecha náa'a quíninama íiwadedenai Dios chuáni báinacu: Léecala'e liá'a Cristoca máanali'inaa. ¹⁹ Tánda, iyá rúnua éejuacoo Diosru, ináwida iwíteu, quéewique'e liméetua yúcha ijiconau. Ne cájbami Wawácali bánua irrú éerri iwówa iyabaque'iu, ²⁰ libánua irrú Jesús, liá'a liwinani quéechanacu léjta Cristo irrú'inaa. ²¹ Báawita chóque'e Jesucristo yáa chaléja áacairra, cáashia Dios lichúni quíninama, léjta limáyumi nali náa'a íiwadedenaimi Dios chuáni báinacu yéenaimi báinacu. ²² Moisés íiwadeda nanácu náa'a wawérrinaimica: ‘Liá'a wawácali Diosca liwána báqueerri jíacoo éewiderri Dios chuáni léjta nuyá. Éewidau lirrú quíninama liá'a limánica, ²³ jiniwata quíninama liáni jócai méda liwánacaala liá'a íiwadederri Dios chuáni, jíerri'inau lirrícucha liáni chacáaleeca.’

²⁴ “Ya quíninama náa'a íiwadedenai Dios chuáni, ne íiwadederri Samuel quéechanacu, natániaa lécchu linácu liáni éerrica. ²⁵ Iyája irrishibiaminaa liá'a Dios máni líaca narrícueji náa'a íiwadedenaimi Dios chuáni báinacu, ya lécchoo irrishibiaminaa liá'a Dios mánica nali náa'a wawérrinaimica. Ne Dios ma Abrahámu: ‘Quíninama náa'a chóniwenai yéenai cáinabi ita'aa narrishibiaminaa saícai nanácu náa'a natáqueenaimica.’ ²⁶ Quéecha'inaa Dios cáweda licúuleu, libánuani quéechanacu iyáctala, quéewique'e litúya iyá, quéewique'e iyá bácinanaa imácaque'e íjiconau éejuaque'iu lirrú.”

4

Pé'eru ya Juan nanáneewa náa'a wánacaleenai

¹ Újnibii Pé'eru ya Juan táanenaimi nayáca chóniwenairru, jáiwa náinu nali náa'a sacerdotéca, liájcha liá'a liwácali liá'a catúyacai templo ya náajcha náa'a saduceobinica. ² Íwirri wówa jiniwata Pé'eru ya Juan éewidenai náa'a chóniwenai, ya namá'ee léecala'e liá'a nacáwíactacoo máanalicai yúcha yáawaiyi, jiniwata licáwíacaalau liá'a Jesúsca. ³ Jáiwa nawína nayá preso, ya jái táicalacai, nawárueda nayái cuíta manúma ricúla cáashia jucámarraca. ⁴ Ne íchaba náa'a éemenai lichuáni, náa'a éebidenai Jesús nácu; namáanabaca náa'a chóniwenai éebidenai lichuáni atéwani cinco mílca jócai wajútada náa'a sámanaica ya íina. ⁵ Cajóchanaami náawacau lirrícucha liá'a Jerusalén náa'a judíobinica wácanai, ya náa'a salínaica ya

náa'a queéwidacánica ley shínaaca. ⁶ Néeni yáca liá'a Anás, nawácali náa'a sacerdotébini, Caifás, Juan, Alejandro ya quinínama náa'a néenajinai náa'a sacerdotébini wácanai éenaa. ⁷ Nawána natéeca Pé'eru ya Juan, naínda nayá nasáta néemiú nayá:

—¿Tána wánacaala nácu, ya tána jí'inaa nácu jíni iméda iyáji liáni?

⁸ Jáiwa Pé'eru, cashiámui Espíritu Santoyu, léeba jíni:

—Chóniwenai wácanai ya salínbini: ⁹ Iyá isáta éemiú wayá linácu liáni bálínerricoo, yáaque'e léenaa chítashia éewau saícaqui jiníni. ¹⁰ Wée saícai, wáiiwa irrúni queéwique'e náa léenaa náa'a quinínama chóniwenai Israel néenee sánaca, ne liéni washialicuerrí yéerri áani, quinínama náneewa, saícacai Jesucristo jí'inaa nácu Nazaret néenee saí, liyája lierra iwánanimi natáata cruz nácu, liá'a Dios cáwedanimica. ¹¹ Liéni Jesús léjta íiba iyá camédacani cuíta jócaimi iwówai, ne liyáwa ínuerri limédacoo yáawaiyi íibaca. ¹² Quiní báqueerri mawiá éeneerri litée wayá áacairra, jiníwata mawiá éerri rícu Dios yáni mawiá báqueerri washialicuerrí éeneerri liwáseda wayá, újni Jesúsca.

¹³ Ne nacába'inaa jíni, náa'a chóniwenai wácanaica, natáania danáanshiyu náa'a Pé'eru ya Juan, náa léenaa washialicuenai jócani éenajta éewa naliáca, yáni léenaa májta rímii, jáiwa jiní namácai nacáarrudacuwei, ya náa léenaa jíni éewidanaicoo Jesús shínaa. ¹⁴ Mawí'inaa, léchoo liá'a bálínerrimiu jái saícacai, néeni limáaca náajcha, tánda quiní néewa namáca linácucha. ¹⁵ Jáiwa nawána najiácuwai náawacactacoo yúcha, jáiwa namácau natániaca nayáca nayáwoo. ¹⁶ Nayá namá'ee:

—¿Tána waméda náajcha náani washialicuenai? Quinínama chóniwenai yéeni Jerusalén rícu yáine léenaa namédau liéni jócai wacába cáji, quiní wéewaca wamáca jóca namédani. ¹⁷ Ne léju liáni jócubecha wawówai wéemi nanúma licuéji, wacáarruda nayá, jócu béecha natáania mawiá Jesús jí'inaa nácu.

¹⁸ Jáiwa namáda nayái namá nalí jócu béecha natáania mawiá, jócu béecha néewida mawiá, quiní nácu mawiá lijí'inaa nácu liá'a Jesúsca. ¹⁹ Ne liá'a Pé'eru ya Juan néeba nachuáni:

—Isátate éemiú iyá jájiu, saícactani Dios náneewa, wéewidaquicta ichuáni queéchanacu ya jócuweeca wéewida Diosru. ²⁰ Wayá jócani éewa wamáca wamá liá'a wacábanica ya liá'a wéeminica.

²¹ Náa'a chóniwenai wácanaica nabáulida nayá, ne namáca nayái. Quiní náiiu najíconaa, jiníwata náa'a chóniwenai médenai saícai Diosru quinínama, linácucha liá'a bésuneerricoo. ²² Liá'a washialicuerrica chüneerricoo saíca léjta licábacanaa jócai nacába cáji, wáaleerri'e mawí cuarenta camuí yúcha.

Náa'a éebidenaica Jesús nácu sátenai Dios yúcha nadánaniu jócai cáarrunaa

²³ Pé'eru ya Juan jáni nawásedacai, náawacacoo najúnicaí yáajchau náiiwa nalíni quinínama nawácanai náa'a sacerdotébini ya salíni máni nácuca. ²⁴ Néemi'inaamini, quinínama áabebacta nasáta Dios yúcha, namá cháa: “Wawácali, jíyá méderri éerri, ya cáinabi, ya manuá ya quinínama liwáaliani néeni, ²⁵ jimáte lirrícue liá'a Espíritu Santoca ya linúma licuéji liá'a lishínaa cashíruedacai jirru Davidca:

‘¿Tánda cha chóniwenai ya cárra?

¿Tánda naméda mawítee liáni?

²⁶ Náa'a reyebini ya náa'a wánacaleenai cáinabi íiwerri nawówa,

nayá quinínama náajcha áabenaani yáca Dios júnta,

ya najúnta liá'a Dios wínanica, liá'a Mesíasca.’

²⁷ “Yáawaiyica lé'e liá'a Heródesca ya Poncio Pilato yáawaqueneu áani, lirrícú liáni chacáaleeca, náajcha náa'a chóniwenai báawatani chuáni ya náa'a israelitábinica, najúnta náa'a jishínaa Santoca shíruederri jirru Jesúsca, léjta liá'a jiwínanica Mesíasca. ²⁸ Chámínaaja, nayá namédaminaa léjta jinísaú jimácai, arrúnai'inaa bésunacoo. ²⁹ Wáalee, Wawácali, jicábateni nabáulidau wayá, ne wayá shíruedenai jirru, jiyúda wayá jócubecha cáarru wáiiwa jichuáni. ³⁰ Ne jidánaniyu saícaque'e náa'a chóniwenai bálínenaicoo, wamédaque'e báawataica ya jócai wacába cáji lijí'inaa nácu liá'a Santo shíruederri jirru Jesúsca.”

³¹ Nanísa'inaami nasátacuwei, á'a nayáctaca jáiwa licúsuwai; jáiwa cashiámu nayái Espíritu Santoyu, náiiwani cha nawíteemija liá'a Dios chuánica.

Quinínama méenaami nashínaa nashínaa quinínama

³² Náa'a éebidenai íchabani, ne quinínama áabenaá nawówa náajcha wáacoo. Quiní máirri jishínaacalani bácai, ne nashínaa quinínama. ³³ Náa'a apóstolubini íiwenai cadánani wawácali Jesús cáwíactacoo, ya Dios túya nayá máanui quinínama.

³⁴ Quiní liyáali náibi carrúni jináatai, nawáalianai cáinabi, ya cuíta nawéndani, liá'a warrúwaca, ³⁵ náani apóstolubinirru nachújidaque'ini quinínamaru, léjta narrúnijina bácaínaa. ³⁶ Cháwate libésunacoo báqueerrirru néenaa náa'a levítabinica jí'ineerri José, Chipre néenee sái, liá'a apóstolubini yáni jí'inaashi báawatai jí'ineerri Bernabé (liwówaiyu limáca "Liá saíctai wówa chóniwenai yáajcha"). ³⁷ Liéni washialicuerrica wáaleerri áabai cáinabi, jáiwa liwénda jini limáca warrúwa nacáaji rícu náa'a apóstolubínica.

5

Liá'a jíconaashi Ananías shínaaca ya Safira shínaaca

¹ Ne néeni báqueerri, jí'ineerri Ananías, ne nayá Safira línu yáajchau, wéndenai áabai cáinabi. ² Liéni washialicuerrica, limédani línu yáajchau namáacau warrúwa éenaa yáajcha, ya namáaca áabata warrúwa nacáaji rícu apóstolubinirru. ³ Pé'eru ma Ananíasru:

—Ananías, ¿tánda jinda Wawásimi wárruo jiwówa licúla, jéenedaquinicta lichálujueda jíyáca Espírítu Santoca, áawita jiwína warrúwa éenaa napáidaumi jírú cáinabi? ⁴ ¿Ya jócai jishínaa léji líerra cáinabica? Ya jiwéndana jini ¿jócai jishínaa líerra warrúwaca? ¿Jiá jiwówai jiméda jinúma yúwicau? Jócai méda jíyá jinúma yúwicau washialicuénairru, méderri jíyá jinúma yúwicau Diosru.

⁵ Ananías éemi'inaami líani, licáu máanalina. Náa'a quinínama yáine léenaa cáarru wérrri nayá. ⁶ Jáiwa áabi icúlinai ínuí, nadájida liá'a limáshicaími natéeni naquéniqui'ini.

⁷ Újni matáli hora liáwinaami ruwárruau ruá'a Ananías ínuca, jócu yáa léenaa tánashia bésuneerriwai. ⁸ Pé'eru sáta léemiu ruyá:

—Jíiwa nulíni: ¿Iwénda iyá líarra cáinabica le liwéni imáni nacucha?

Jáiwa ruéeba jini:

—Jajá, léewa liwéni líerra.

⁹ Pé'eru ma ruli:

—¿Tánda itáania chárra éeneda iyáca Espírítu Wawácali shínaa? Náa'a ínu chéji téenaimi nabáyau jíinirri, chócaja natée jíyá léchchoja.

¹⁰ Jái liyáali rucáu ruá'a Safira máanalí'inaa Pé'eru íiba néeni. Nawárruau'inaa icúlinai, náinu runácu máanalí, ya natéu naquéní ruyá rúnirri éema nácu. ¹¹ Quinínama náa'a iglesia ísanaca, ya náa'a quinínama yáine léenaa liá'a bésuneerricoo, jáiwa cáarru wérrri nayái.

Íchaba jócai nacába cáji ya méderricoo

¹² Dios yúda apóstolubini namédaque'e jócai nacába cáji ya méderricoo wérrri chóniwenai íbi; ya quinínama yáawaquenaiu templo núma néerra jí'ineerri Salomón shínaa. ¹³ Quiní néenaa náa'a áabica liwówai liwína yáacacoo náajcha, cáarruca nacába nawácanai, báawita quinínama chóniwenai cawáunta nayá natáania nanácucha saíca. ¹⁴ Jáiwa manuába nayá washialicuenaica ya ínaca, náa'a éebidenaca nawácali nácuu. ¹⁵ Najéda náa'a bálínenacoo cáaye rícula cama ita'aa ya yáarrubaishi ita'aa, jáicta Pé'eru bésunawai, cadánia litána winaque'e nayá. ¹⁶ Ya léchchoo áabi chacáalee urrúnini liyáca yáaíneu íchaba chóniwenai Jerusalén néerra, téenaiu bálíneueu ya chóniwenai wáaleenai espírítu máashii; ne quinínama saícáni'inaa.

Náa'a apóstolubínica nacánaquedani

¹⁷ Liá'a sacerdotébini wácalica ya náa'a saduceobini éenaaca, yáainai liájcha, jáiwa cadéni nayái. ¹⁸ Jáiwa nawína apóstolubínimi preso naníqui nayá cuíta manúmai rícula chacáalee shínaa. ¹⁹ Ne báqueerri ángel Wawácali shínaa liméecu táyee linúma liá'a cuíta manúmaica, jái lijéda nayái jáiwa límalí lirruí: ²⁰ "Yáa namówai, íbayu templo rícula, íiwa chóniwenairruni liéni cáwiacaishi wáliica." ²¹ Léjta éemiu'inii, cajójchanaami nawárruo manúlacaiba templo rícu, jáiwa néewidai. Nácula, liá'a sacerdotébini wácanai ya náa'a yéenai liájcha, namáida salínaibini israelita áabai yáawaquedenaiu nawácanai nayáwoo, nawána nácu néeda cuíta manúmai rícujei náa'a apóstolubínica. ²² Ne náinu náa'a catúyacani cuíta manúmai rícula, jócu náinu nanácu náa'a apóstolubínica. Jáiwa néejoowai chuánshi yáajcha, ²³ namá'ee:

—Wáinu cuíta manúmai báyeerricoo saíca, ya soldado néenini túyaca cuíta núma jüntami; ne waméecu'inaani quiní wáinuni nácu lirricula.

²⁴ Quéécha'inaa léemiqui jini sacerdotébini wácalica, ya liá'a nawácali náa'a catúyacani templo, ya nawácanai náa'a sacerdotébini, nasáta'ee nayá wáacoo táshia liáu léju liáni. ²⁵ Néenimichu báqueerri iinu, limá'ee nalí:

—Náa'a iwárruedanimica cuíta manúmai rícula, náa'a yáa templo rícula éewidenai nayáca chóniwenai.

²⁶ Liá'a nawácali náa'a catúyacanica náajcha náa'a túyenai, náau néeda nayá; ne jócani náinueda, cáarruca nacába chóniwenai iinueda nayá íbayu. ²⁷ Náiiinu'inaami natée nayái najúntanaa nawácanáicoo, liá'a nawácali náa'a sacerdotébini limá nalí:

²⁸ —Wayá wanísa wamá irrúí jócubeecha itáania mawiá, linácu mawiá léji liérra jí'inaashi liérra. ¿Iyá tána imédajoo? Jái cashiámu iméda Jerusalén liyú liérra éewidauca, ya líta'aa mawí iwówai yáa wáta'a limáanalica liérra washialicuerrica.

²⁹ Pé'eru ya náa'a apóstolubini néeba'ee chá'a:

—Mawí cawéni liá'a Dios wánani wamédaca, líucha liá'a washialicuenai shínaaca.

³⁰ Liá'a Dios wawérrinaibimi shínaa cáwedeerri Jesús, léja liérra iinuanimica icuájjidani cruz nácu. ³¹ Dios nácuda liyá limáaca liyá machácaniquictéji, limáaca liyá nawíta ya wásedeerri nayá, quéewique'e chóniwenai quinínama Israel shínaa néejooocoo Diosru ya néewaqué'e najíconaa méetuacoo. ³² Wayá yáini léenaa lécchoo wacábacaalani, tánda wáiiwani lécchoo, liá'a Espiritu Santo Dios yáni nalí léquichoo náa'a éebidenai.

³³ Quéécha'inaa néemi jiliáni, íwirri wérrri nawówa, jáiwa nawówai náiiinuaqui jini. ³⁴ Ne náiiibi náa'a nawácanai, báqueerri fariseo jí'ineerri Gamaliel, báqueerri quéewidacai ley shínaa, chóniwenai íchaba cawáuntani'e. Jáiwa libásuawai ya líwána najéda nayá náa'a apóstolubini íchaitaa. ³⁵ Néenee limá nalí náa'a áabi wánacaleenaica:

—Israelítabini, cáwi icába yúchaujoni namédani'inaa náani washialicuenai.

³⁶ Édacaniu báinacu nácu báqueerri washialicuerrri jíateo jí'ineerri Teudas, máirri'e liyá washialicuerrri wérricala'e liyá, jáiwa'ee cuatrocientos washialicuenai yáau liájchai. Ne liéni náiiinuanica ya náa'a yáainaimicoo liájcha cáarralianaiwai, jáiwa amáarra quinínama jini. ³⁷ Néenee liáwinaami, liá'a censo éerdimi, jáiwa líjiáu báqueerri Judas, Galílea néenee sái, jáiwa'ee líinu áabi yáaineu liájcha; jáiwa náiiinua jini lécchoo, ya náa'a yáainaimicoo liájcha cáarralianaiwai. ³⁸ Tánda, nuá iwítee imáaca náani washialicuenai, u'iniquíu náajcha. Jiniwata liáni shínaashica washialicuenai shinactani bésuneerri'inau. ³⁹ Ne Dios shinactani, jócainaa éenaa yáajcha. Cáwiwa icá yúchaujoo, wishiquicta iméda iyá danáanshi Dios júnta.

Nayá naméda liwánacaala. ⁴⁰ Jáiwa namáida apóstolubini, néenee nabásaida nayá, jáiwa néeneda náiiwaca jócubeecha náiiwa Jesús jí'inaa mawiá; liáwinaami nawáseda nayái. ⁴¹ Náa'a apóstolubínica jíaineu nanáneewa náa'a wánacaleenaica sáitani wérrri wówa, léca, Dios wówaiyu carrúni jináatai máashiicaishi linácucha liá'a Jesús jí'inaaca. ⁴² Éerri jútainchu néewidaca ya náiiwaca liá'a sáicaica chuánshica Jesús shínaa liá'a Mesíasca, léjta templo rícu ya cuíta lícu.

6

Namáaca siete cayúdacani iglesia rícu

¹ Liyáali éerrimi, namánabaca náa'a éebidenai dáwinerri liáacoo mawí, natáania néemi griégoyu, jáiwa najútwai nanácu náa'a táanianai hebreoyu, namá'ee nanácucha náa'a máanirriini griegasca jócala néenaa natúya nayá sáica jáicta éerdi nachújidaca. ² Náa'a doce apóstolubini náawaqueda'ee náa'a éebidenai quinínama, namá'ee nalí:

—Jócai sáica wamáaca liá'a wáiiwadede Dios chuáni linácu jiliáni washírruedau náaya náa'a chóniwenai carrúni jináatanica. ³ Tánda, wéenajinai, imúrru íibi siete washialicuenai icúnusiani wítee, cawíteenibinai ya cashiámu Espiritu Santoyu, wamáacaqué'e nalí liéni tráawajuca. ⁴ Wayáminaa mamáarraca sátacoo ya wáiiwadede Dios chuáni.

⁵ Quinínama áabenaawówa, jáiwa nawína Esteban, washialicuerrri cashiámui wítee éebiderri ya Espiritu Santo nácu, ya Felipe, ya Prócoro, ya Nicanor, ya Timón, ya Parmenas, ya Nicolás, báqueerri Antioquía sái, quéecha níquerrii judaismo rícula. ⁶ Jáiwa natée nayá apóstolubini néerra, jáiwa nasáta Dios yúcha nanácuda nacáajju náta'aa, quéewique'e Dios yúda nayá linácu liáni tráawajuca.

⁷ Liá'a Dios chuánica mamáarracai dáwinacoo libéechalawoo, liá'a namánabaca náa'a éebidenai mamáarracai manuábaca Jerusalén rícu. Mawíquichuca íchabani sacerdoté judío éebidenai linácu.

Nawina preso Esteban

⁸ Esteban cashiámui Dios wíteeyu, ya saícabeeyu Dios shínaa, liméda jócai nacába cáji ya liá'a méderricoo chóniwenai íibi. ⁹ Áabibi sinagoga ricu jí'ineerri cashíruedacani jáni wasácuwai, náajcha náa'a áabi Cirene néenee sána, Alejandría néenee, Cilicia néenee, cáinabi Asia néenee sái, náani chóniwenai ca jáiwa nacáita yáacawai Esteban yáajcha; ¹⁰ ne jócai néenaa liájcha, jíníwata litániacala lidánaniyu liyú liá'a liwíteeyu Espiritu Santo yáni lirrú. ¹¹ Napáida'ee áabibi léchchoo náiiwaque'e Esteban íiwaca chuánshi máashii Moisés júnta yá Dios júnta léquichoo. ¹² Cháwa cábacanaaji nacáarralia chóniwenaiji ya salínai ya queéwidacai ley shinaabini; tánda natáca Estébanmi, nawínani preso, jáiwa natée jini chaléeni nawácanai néerra. ¹³ Jáiwa namúrru chóniwenai canúmai yúwicani, namá'ee:

—Liéni washialicuerrica jócai éenaa manúmaca lijúnta liáni santo temploca ya lijúnta liá'a leyca. ¹⁴ Ne wéemi jimáca lierra'ee Jesús Nazaret néenee saíca, licáarraliani'inaa lierra temploca, náawiderrí'inaa liá'a wíteeshica Moisés mácanimica.

¹⁵ Náa'a wánacaleenaica, náa'a quinínama wáainecoo, nacába'inaa Esteban, nacába lináni jicá'a báqueerri ángel.

7*Esteban méderrí liwicaubaliu*

¹ Liá'a sacerdotébini wácanai lisáta léemi Esteban, liá'a namáni jinácucha yáawactajani, ² jáiwa léeba jini: "Iyá numánubaca ya iyá nujúnicaica, éemiteni nuliní: Washínaa Dios cadánani balíbalí wérrica, liyada liyáu wawérrimi Abrahámru, liyá'inaami cáinabi Mesopotamia shínaa, jóctanaa liáu liyáca Harán rícala, ³ ne limá lirrú: 'Jimáaca jishínaa cáinabiu ya náa'a jimánubaca, já namówai chaléeni cáinabi núyadani'inaa jirrú.' ⁴ Jáiwa, Abrahám jiáu chéji Caldea néenee, jáiwa liáu liyá Harán rícala. Liáwinaami máanali jisáljinaami ya Dios índa Abrahám áani ínuctala iyá chóque'e. ⁵ Ne quiní lishínaa limáacani néeni; quiní wíta liwáidactana líbau. Ne limá lirrú liáminaa lirrújoo liáni cáinabica queewique'e liáwinaami máanalicojoni limáacau litáqueenairru, (áawita liyáali éerrijoo Abrahám jiníte cúulee). ⁶ Lécchoote, Dios ma lirrú, táqueenaiminaajoo yáaine'inaa chaléjta chóniwenai báawatani áabai cáinabi báawatái ita'aa, chóniwenai íjirra, máashiiminaa nacába nayájoo cha mánubaca cuatocates camujjoo. ⁷ Lécchoo Dios ma lirrú: Nuyáminaaajoo cástigaa nayájoo yáaine líta'aa lierra cáinabi náa'a wánenaica nájirra nayá, liáwinaami'inaajoo najíáminau che jorra náinuminaa nusírba nulíjoo líta'aa liáni cáinabicojoo. ⁸ Limácanica Dios méda Abrahám yáajcha, liwána náiju nachípi dáu ímanaa. Tánda, liwáalianami ocho éerri lijíacuwai jicúulee Isaac, Abrahám íju lichípi dáu ímanaa. Cháwa liméda Isaac licúulee Jacob yáajchau, ya Jacob liméda léchchoo léenibi yáajchau, nayáwa'ee nasáljinaa náa'a doce tribu israelítabinica.

⁹ "Náni Jacob éenibica, náa'a wawérrinaibimi queécha, cadéni'inaa nacába néenajirri José, jáiwa nawénda jini natéque'e jini Egiptola léjta nájirra. Ne Dios yéerri José yáajcha, ¹⁰ ne litúya liyá liúcha liá'a máashiu liwówa. Dios liá lirrú wíteeshi máanui, jáiwa saíca licáacoo Faraónru, rey Egipto shínaa, jáiwa limáaca Josémi wánacaleerri Egipto ricu ya cúta máanui wérrí rícala.

¹¹ "Liyáali éerrija ínaashi ya máashii wérrí nawówa quinínama cáinabi Egipto ricu ya Canaán ricu ya náa'a queécha wawérrinaibi quinínibinai wáalia náaya'inau. ¹² Queécha'inaami Jacob yáa léenaa Egipto néeni ái'e trigoja, libánua'ee néerra léenibiu, nuwówayu numáca náa'a wawérrinaibimica. Léewate queécha nácuí náctamiu namédanimi liáni. ¹³ Náa'a náau chaímachui, jáiwa José líyadau nalí néenajinaica liyá, jáiwa Faraón yáa léenaa tánashia éenaa léji liá'a Joséca. ¹⁴ Mawí libéechau, jáiwa José libánua jisáljinaa Jacobru ya náa'a jéenajinai, setenta y cinco chóniwenai, natéequene'e nayá Egiptola. ¹⁵ Léewau'inaa Jacob éewa liáacoo Egipto néerra; liáwinaami néeni máanali jini, liáwinaami néeni léchchoo máanali náa'a wawérrinaimi. ¹⁶ Liá'a nayájidemi Jacob natéeni Siquem néerra, naquénique'e nayá líta'aa cáinabi liá'a Abrahám liwénini warrúwayu néenibi yúcha náa'a Hamor, Siquem néeni.

¹⁷ "Queécha'inaami urrúni liá'a éerri licúmpliactala'inaacoo liá'a Dios máni liá'a Abrahámru, náa'a chóniwenai israelítabinica manuába wérrí nadáwinacoo Egipto shínaa cáinabi ita'aa. ¹⁸ Ne liyáali éerri báqueerri rey wánacaala Egipto ricu, jócai cúnusia José. ¹⁹ Liáni rey lichálujuedate washínaa chóniwenai, ya liá nalí cáiwinaa náa'a wawérrinaimica; liwána máashiiyu namáaca ya náinua nacúuleu wáaliimi

jiácoo. ²⁰ Ne liyáali éerrimi Moisés jiáu. Liyá samálitaca saíctai Dios cába liwítee, ya lisáljináa ya litúwa dáwina jini liyá líbana lícuu matáli queérri. ²¹ Ne quéecha'inaami arrúnaa namáaca liyái, Faraón míyacauala éeda jini ta rudáwinaqui jini jicá'a chúnasai rucúuleeca. ²² Tándawa Moisés éewidau nawítee rícueji náa'a egipcioa, jáiwa lináwau washiálicuerri máanui wérri wítee, chuánshiyu ya liá'a limédani nanáeewa.

²³ "Liwáalia'inaami cuarenta camuí, Moisés yá'ewoo licábadedaca israelítabini, náa'a chúnasana lishínaa chóniwenai lírranaa wéenaica. ²⁴ Ne licába'inaa báqueerri egipcio iinueda liyá báqueerri israelita léenaa, Moisés wárrua'eewoo liyúda léenaaca, jáiwa línuu egipcio. ²⁵ Ne jiniwata Moisés máirri lírrúwoo léenajinaí israelítabini yáaquinicta léenaa, lírríjcue'inaacala Dios jéda nayá lícha liá'a carrúnatabeeca; ne nayá jócu néenaa náa léenaa jini. ²⁶ Ne áabai éerri rícula, Moisés ínu licába chámata israelítabini ínuu yáaquenaiu nayáca, ne liwówai lichúni nayá, limá'ee nalí: 'Iyá éenajinaí yáaquenaiu; ¿tánda ínuueda iyácau? ²⁷ Néenee liá'a báqueerri ínuueda liyá líjúnicaui lidána'ee Moisés limá'ee lírrú: ¿Tána máaca jiyái wawácali ya cáberri'inaa wanácu? ²⁸ ¿Ya jiwówai jínua nuyá lécchoo léjta jínua'u táiquicha egipcioa? ²⁹ Quéecha'inaami léemi líeni, Moisés máni'eewoo líaco Madián shínaa cáinabi néerra. Néerra liyái áawita jócaimi néerra sáimi, liwáalia chámata léenibiu néerra.

³⁰ "Cuarenta camuí liáwinaami, liyá chaléeni jiníctala yáa, urrúni lírrú liá'a dúuli jí'ineerri Sinaí, báqueerri ángel iyadau lírrú áabai banácali jí'ineerri zarza jújunerriu íbi liyáca. ³¹ Moisés cáarruda'eewoo licába liá'a licábani liyáca, ne quéecha'inaami lírrúnicoo licába mawí urrúni, léemi'e liwácali chuáni, limá'ee lírrú: ³² 'Nuyáwa liá'a Dios iwérrinai shínaaca. Nuyáwa Dios Abrahám shínaa, ya Isaac ya Jacob.' Moisés chána'eewoo lichéchinacoo licáarruni, jóca'ee liá liwówau licábacani. ³³ Néenee liwácali má'ee lírrú: 'Jimídu jizápatoeu, jiniwata líerra cáinabi jibáwacta jiyáca madúnucunai. ³⁴ Jucámarranaa núcaba carrúni jináata nushúna chóniwenai yáainai Egipto nácu. Nuéemi nawitama jútacoo, tándawa núrrucuuw quéewique'e nujéda nayá máashii yúcha. Tándawa jínua chérra, quéewique'e nubánua jiyá Egiptola.'

³⁵ "Ne áawitate nacháani Moisés ya namáte lírrú: '¿Tána máaca jiyái wawácali cáberri'inaa wanácu?', Dios bánua liyá nawácali'inaa jéderri'inaa nayá máashii yúcha, lírrícueji liá'a ángel iyaderricoo lírrú banácali zarza jújunerriu íbi. ³⁶ Ne Moisés waliérra jéderrite wawérrinai Egipto rícuca, liá'a méderrite jócai wacába cáji ya liá'a wacábanica líta'aa liá'a cáinabi Egipto shínaaca, chaléeni manúa quíirraí néerra ya chaléeni jiníctala yáairri cuarenta camuí'inaa. ³⁷ Léwa Moisés léja líerra máirrimi nalí náa'a israelítabina: 'Dios wánaminaa líjiácoo íbicha báqueerri cáiiwadedacani nuchuáni léjta nuyá. ³⁸ Léwa Moisés lécchoo léja líerra jinederrimi israelita wítabi jinícta yáairri, liájcha liá'a ángel táanierrimi lírrú dúuli jí'ineerri Sinaí néeni, ya náajcha náa'a wawérrinaibimica; liyáwa liá'a rishibierrimi chuánshi cáwii quéewique'e libésuneda walíni.

³⁹ "Ne náa'a wawérrinaibimi jócu nawówai néewida lírrú, quéewanaa nacháanicajani nawówai néejoo Egiptola. ⁴⁰ Namá'ee Aarónru: 'Jiméda walí áabibi diose jinederri'inaa wawítabi, jiniwata jócai wáa léenaa tánashia yéesa léji líeni Moisés jéderrimi wayá Egiptoéji'. ⁴¹ Néenee naméda áabai ídolo léjta pacáa cúulee cábacanaa, náinua lírrú cuéshinai ta naméda liyáanaami áabai fiesta wérri, lírrú liá'a becerro cábacanaa nayái médaca. ⁴² Tándawa linácueji, Dios shírru náucha línda náa lírrú saícai náa'a sáliica. Ne cháwa litánacoo nacáashte íta'aa náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu: 'Israelítabini, ¿Ya jócute cuarenta camuí jinícta yáairri, yáate nulí cuéshinai éemanimica ya áabata mawí?

⁴³ Ne jócu cha jini, quéewanaa yáanaida licábacanaa liá'a dios jí'ineerri Moloc, ya liájcha liá'a sálii cábacanaa lishínaa liá'a dios Refán, dios cábacanaa quéewique'e yáa nalí saícai.

Tándawa núcaminai iyá chaléeni áabai cáinabi ítala, mawí chaléeni jí'ineerri Babilonia.'

⁴⁴ "Wawérrinaibimi wáalianaite chaléeni jinícta yáairri templo licábacanaa léjta tólda máanui, cháí médacoo léjta Dios íwaumi Moisésruni, léjta liyadau lírrú licábacanaa. ⁴⁵ Náa'a wawérrinaibimica narrishibia líeni templo cábacanaa máaquerricoo nalí, ya náa'a ínuenaimi Josué yáajcha naínda yáajchau jini quéecha'inaami néeda áabi chacáalee cáinaberra, náa'a Dios jédani nabéechau. Chacábacanaa cáashia David yáctalaca. ⁴⁶ Liá'a rey Davidca saíca Dios cábaqui jini, liwówaite liméda áabai yáarruishi nayácta'inaamicta náa'a Jacob táqueenaimica.

47 Ne Salomón walierra bárruedeerrimi templo Dios shínaaca. 48 Áawita liá'a Dios áaque saíca jócai yáa templo rícu namédani nacáajiyu washiálicuenaica. Léjta limáyu'u liá'a cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu:

49 'Liá'a éerrica léwa nuárrui,

liá'a cáinabica léwa numáacacta nuíbau.

¿Chítashia cábacanaa liá'a cuíta nabárruedani nulí?,

limá liá'a wácalishica;

¿tánashia nuárrui nuwówa iyabacta'inau jini,

50 ne nuyáwa lierra méderri quinínama yáairrica?'

51 "Ne Esteban má'ee nali mamáarraca: Iyá mamáarracani mawíteeca, wáalianai iwíbau ya iwówa jócai éebida. Séewirri iyá lijúnta liá'a Espíritu Santoca. Cháni cábacanaa léjta iwérrinai. 52 ¿Tána náiiibicha náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu jócani iwérrinai finueda? Nayá finuenai náa'a íiwenai línucala'inaa liá'a chóniwerri machácanica, ne chóque'e línísaca línu líeni washiálicuerri machácanica, iyá yáa lijíconaa ya ta ínuaquí jini. 53 Iyá, ríshibienai liá'a ley narrícueji náa'a ángelbinica, jócai iméda wánacaala."

Esteban máanalica

54 Quéecha'inaami néemi jiliéni, íwirri wérrí nawówa, námueda néu Esteban júnta. 55 Ne liyá, cashiámi Espíritu Santo wíteeyu, licába áacairra licába'ee Dios cámarra, licába'ee Jesús bárruerri iyáca saícaquictejica Dios éema nácu. 56 Néenee limá'ee: —¡Icábate! nucába éerri méecucoo, ya Washiálicuerri Dios Cúuleeca saícaquictejica Diosru.

57 Ne nayá nabáya'ee nawíbau, namáidada'ee cadánani náu'eewoo linácula quinínama. 58 Najéda'ee chacáalee rícuha jini ya náiiueda'ee íbayu jini; yá'ee yáinai lijíconaa namáaca'ee liá'a líibalaca báqueerri icúlirrijui jí'ineerri Saulo, quéewique'e litúyacani.

59 Nácua náiiueda íbayuni, Esteban óra'eewoo limá'ee: "Nuwácali Jesús, jirríshibia nucáwica." 60 Néenee litúyau liúrrui juátamiyu limáidada'ee cadánani limá'ee: "¡Nuwácali, ujédacaniu linácu líani najíconaaca!" Ne linísa'inaami limá léji líeni, máanalí jini.

8

1 Saulo néeni yáaca, áabenai wówa náajcha náiiinua'inaa Esteban.

Saulo cánaquedeerri náa'a éebidenai Dios chuáni

Liyáali éerrimi lichána naméda jináwiu najúnta náa'a éebidenai Dios chuáni Jerusalén rícu. Ne bácai rími náa'a apóstolubini máaquenai Jerusalén rícu, ne náa'a quinínama éebidenai nacáarraliau quinínama cáinabi ítala Judea shínaaca ya Samaria. 2 Áabi washiálicuenai saícani naquéni Estébanmi yá'ee náicha bájjialanaa linácueji. 3 Nácua Saulo licánaqueda náa'a éebidenai Dios chuáni, liwárrua'eewoo cuíta jútainimi lijédaque'e líárdedani washiálicuenai ya íina, ya libánua nayá cuíta manúmái rícula.

Náiiwadede saícai chuáni Samaria rícu

4 Ne náa'a rúnanimi jíacoo Jerusalén rícuha, náiiwadede'ee Dios chuáni táshia náctau jini. 5 Felipe, báqueerri néenaa, liá'eewoo chacáalee mawí cáiiwanaca Samaria shínaaca lichána'eewoo litánia nali Cristo nácué saí. 6 Náawaca'eewoo náa'a chóniwenai, quinínama nábedacoo Felipe chuáni nácu, nacábacala liméda jócai nacába cáji nanáneewa. 7 Íchaba chóniwenai wáalianai espíritu máashiini chúnenu, ya náa'a espíritu máashiinica najiá'eewoo namáidada náucha, ya lécchoo íchaba macáwani ya náa'a tucútucunica chúnenu. 8 Linácueji líeni saícta wérrí nawówa lirrícu liá'a chacáaleeca.

9 Ne néeni báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Simón, quéecha éewerri lirrúwoo limálica, lichálujueda chóniwenai Samaria isanaca libésunacoo washiálicuerri cawéni wérrí. 10 Quinínama, náa'a saamanai ya náa'a salínica, néemi'e lirrú quinínama, ya namá'ee: "Léwa namáni nácuha líani 'liá'a Dios wíteeca'."

11 Naméda'ee liwánaca néewida'ee lirrú, jiníwata limálicaji rícueji, lichálujueda nayá íchaba éerri. 12 Ne quéecha'inaami néebida saícai chuánshi nácu Felipe íiwadedani, linácueji liá'a Dios wánacaalactalaca, ya linácué saí liá'a Jesucristoca, tándawa washiálicuenai ya íina nabáutisau. 13 Áawita Simónimi léebida liwána nabáutisa liyá lécchoo, lichána'eewoo litálidada Felipe, licáarrudau licába liá'a máanui jócai licába cáji ya señal licábanica.

¹⁴ Quéecha'inaami náa léenaa náa'a apóstolu yáaine Jerusalén rícu, Samariacala'ee éebiderri Dios chuáni, nabánua'ee néerra Pé'eru ya Juan. ¹⁵ Náinu'inaami néerra, na'óra nanácu náa'a éebidenai Dios chuáni Samaria rícu, quéewique'e narríshibia Espíritu Santo. ¹⁶ Jiniwata jócai finu nanácu újnibi liá'a Espíritu Santoca; bácai rímii nabáutisau Jesús Wawácali jí'inaa nácu. ¹⁷ Néenee Pé'eru ya Juan nachánaa nacáajiu nanácu, cháwa'ee narríshibia Espíritu Santo.

¹⁸ Simón, licába'inaa Espíritu Santo finu nanácula, jáicta apóstolubini chánaa nacáajiu chóniwenai nácu, libáuli'e liá nali warrúwa, ¹⁹ limá'ee nali:

—Yáa nulí lécchoo liérna wíteeshica, quéewique'e nuchánacta nucáajiu, lirrishibiaque'e lécchoo Espíritu Santo.

²⁰ Néenee Pé'eru éeba'ee lichuáni:

—Jiwárruani yúcau jiájcha, jiniwata jimáca jirruwo jiwéni warrúwayu liá'a Dios wíteeca! ²¹ Jiyá jini wána jirríshibia jiyáca, jiniwata Dios náneewa jiwówa jócai machácani. ²² Jimáca liérna jijiconaco, ya jisáta cáiwinaa Dios, cájbamicta liméetua jijiconaa chácala jimá jirru wawárra. ²³ Nucábacala jiyá cashiámu jiwówa máashiiyu, ya jijiconaa bájiderrri jiyá.

²⁴ Simón éeba'ee:

—I'óraa iwácaliu nunácueji, jócubeecha máashii libésunacoo léjta imáyu'u nulí.

²⁵ Liáwinaami quinínama náyada nayáu náiiwadedda Dios chuáni, náa'a apóstolua náiiwa saícai chuánshica íchaba chacáalee júbini Samaria shínaa rícu, ya tá'ee néejoooco Jerusalénrai.

Felipe ya liá'a jí'ineerri etiope

²⁶ Liáwinaami liáni, báqueerri ángel wawácali shínaa limá Feliperru: “Jibárruau ya jiáu báchairra, lirrícuba liá'a injíbaa Jerusalén néenee saíca yáairricoo Gazala.” Liéni injíbaa bésuneerri jiniácala yáairri. ²⁷ Felipe bárrua'eewoo, jáiwa liáwai; ne injíbaa lícu lijúnta yáacau báqueerri cawéni wérrri, wánacaleerri ruwárruani ruá'a reina Etiopía saíca. Liéni washiálicuerrica yáairriu Jerusalénra liá saícai Diosru. ²⁸ Jáí éejoooco liácoo lichácaaleerrau, wáairriu liácoo carroza ricuu ya liliá'ee liácoo licáashtemi liá'a cáiiwadedacai Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Isaías.

²⁹ Espíritu má'ee Feliperru: “Jiáyu jirruuni lirrú liérna carrozaca.” ³⁰ Quéecha'inaami Felipe lirrúnicoo, léemi'e etiope liliá liácoo Isaías cáashtemica; néenee Felipe sáta léemiu jini:

—¿Jiá léenaa jéemica léja liérna jiliéni jiyáca?

³¹ Léeba'ee liá'a etiopeca:

—¿Chíta quéewoo'u nuá léenaa nuéemiqui jiníni, jini yáa léenaa líiwa nulí?

Néenee lisáta Felipe yúcha quéewique'e lírracoo liwáacoo léema nácu. ³² Liá'a tánerricoo cáashta ita'aa liliéni liyáca liwówau limáca:

“Natéete liyá jicá'a áabai oveja natéeni náinuactalacani;

jicá'a áabai oveja máachu, máaquerricoo manúma nanáneewa náa'a dáuleni nayá líchuna,

chacábacanaa liérna washiálicuerrica jócu liméecu linúmau.

³³ Carrúni jináatate namédacani, ya jócu naméda lirrú machácanica;

¿tána éewa natáania litáqueenaimi nácueji?

Jiniwata licáwica nédani cáinabi itacha.”

³⁴ Liá'a cawéni washiálicuerrri etiopeca, lisáta léemiu Felipe:

—Jiiwate nulí, yáawaiyini, ¿tána nácueji litáania liyá léji liéni cáiiwadedacai Dios chuáni báinacu, linácu liyá jájiu o báqueerriweeca?

³⁵ Néenee Felipe, liwína cáashta liliácta liyá quéecha nácu, etiope liéni liyáca, líiwa lirrú saícai chuánshí Jesús nácue saí. ³⁶ Mátacachu, nabésunau áabai shiátaí yácta, limá'ee liá'a cawéni washiálicuerrica:

—Aani ái shiátaí já'a; ¿nuéewaminaa nubáutisacoo?

[³⁷ Felipe má'ee lirrú:

—Jéebidacta quinínama jiwówa yáajchau, éewerriu.

Liá'a washiálicuerrri léeba'ee:

—Nuéebida Jesucristocala Dios Cúulee.]

³⁸ Néenee liwána carroza bárruacoo; jáiwa náurrucco chámataanaa shiátaí yáacula, jáiwa Felipe báutisa liá'a etiopeca. ³⁹ Quéecha'inaa najiácoo shiátaí yácuha, Espíritu Wawácali shínaa lité Felipe, liá'a cawéni washiálicuerrica jócu léeejo licába mawiá jini; ne liyá mamáarraca lijinacoo lishínaa injíbaa lícuu saícta wérrri liwówa. ⁴⁰ Felipe iinu'e Azótola, ya libésunau chacáalee jútainimi líiwa liácoo saícai chuánshica cáashia línu Cesareala.

9

*Saulo éejueda'inaa liyáu Diosru
(Hch 22:6-16; 26:12-18)*

¹ Nácula, Saulo jócai íiyabau libáulida línuua náa'a éebidenaica linácu liá'a Jesúsca. Tándá, liáu sacerdotébini wácanai néerra, ² tándá lisáta liúcha cáashta léewaqué'e limédacani, liáque'iu sinagogala chacáalee jí'ineerri Damasco, wówerri liácoo limúrruca náa'a éebidenaica Jesús chuáni nácu, chaléjta washialicuenai ina léchho, natéequé'e nayá preso Jerusalén rícula. ³ Ne urrúni'inaami línuu liácoo chacáalee Damasco, áabai cámarashi ínuerri áaqueji quéena litéeeji cawíquinta. ⁴ Saulo cáirriu cáinabi rícula, léemi áabai chuánshi máirri lírrú: "Saulo, Saulo, ¿tándá jicánaqueda nuyá?"

⁵ Saulo sáta léemi: "¿Tána jiyá, nuwácali?" Liwítama éeba lichuáni: "Nuyáwa Jesús, léja liá'a cháí jicánaqueda jimácoo." ⁶ Jibárroo jiwárroo chacáalee rícula, néerraminaa náiiwa jírrú liá'a jimédani'inaaca.

⁷ Náa'a yáainecoo séewirri Saulo yáajcha cáarruni wérri, néemica áabai chuánshi, ne quini nacábani. ⁸ Jáiwa, Saulo bárruawai cáinabi itacha; ne liméecu'inaa lituíu jócu léewa licábaca. Jáiwa nawína licáaji nácu natéequé'e liyá Damasco rícula. ⁹ Néeni liyá matálii éerri jócai éewa licábaca, jócai íya ya jócai írra shiátai.

¹⁰ Á'a Damasco báqueerri washialicuerri éebiderri Dios chuáni jí'ineerri Ananías, Dios iyadaniu lírrú licábani lituírricuejiu ya limá lírrú: "¡Ananías!" Jáiwa léeba lichuáni: "nuyá liéni yáa áani, nuwácali."

¹¹ Liá'a liwácalica ma lírrú: "Jibárroo ya jiáu jiwína liá'a cáaye jí'ineerri Machácani, Judas íbana néeni, lisáta jéemi báqueerri washialicuerri Tarso néenee sái, jí'ineerri Saulo. Sáterriu liyáca, ¹² licába lituírricuejiu báqueerri jí'ineerri Ananías wárruerru lichánaa licáajiu líta'aa léewaqué'e licába báaniu."

¹³ Ne léemi'inaami, Ananías má'ee: "Nuwácali, íchaba táania nulí linácu liáni washialicuerri, líwanaa liá'a máashii limédanica Jerusalén rícu jishínaa chóniwenai majiconaa. ¹⁴ Chóque'e ínuerri áani, nawánaacala nácu náa'a sacerdotébini wácanai, natéequé'e preso quinínama náa'a mánulicuenai jiji'inaa."

¹⁵ Ne liwácali ma lírrú: "Jiá namówai, léca lierra washialicuerri nuniwani litánaiaqué'e nuji'inaa áabi chóniwenairru bájirra cáinabi itala, ya nashínaa reybinirru, léquichu israelítabinirru. ¹⁶ Nuyá nuyadaminaa lírrú máanui carrúni jináatau'inaa liyá nunácu."

¹⁷ Ananías yáu chalée cuíta néerra Saulo yáctaca. Liwárrua'inaami liácoo limáaca licáajiu linácu, ya limá lírrú:

—Nuéenajirri Saulo, liá'a nuwácali Jesús, liá'a jicábanimi injbaa lícu jínuctani, jiácoo nuyá libánuani jéewaqué'e jicába báaniu, quéewaqué'e cashíamu jimáacacoo Espíritu Santoyu.

¹⁸ Néenimichu lícáu Saulo tuí rícujei jicá'a chíhubeshi, jáiwa léewa licábacai. Jáiwa libárruawai libáutisawai. ¹⁹ Jáiwa líyai, jáiwa cadánani jini, jáiwa limáacau píitui éerri rimi náajcha náa'a éebidenai Dios chuáni nácu Damasco rícu.

Saulo úiwerri Dios chuáni Damasco rícu

²⁰ Liáwinaami Saulo lichána íiwa Dios náawa sinagoga lícu, Jesús liá'a Dios Cúuleeca. ²¹ Quinínama náa'a éemenaicani nacáarruda'eewoo néemicani, ya namá'ee:

—¿Jócai liyá léji liéni cánaquedeerri Jerusalén rícu liáni náa'a táanianai Jesús chuáni nácu? ¿Jócai liyá báaniu léji liéni cháí ínu áani líwina preso náa'a éebidenai Jesús nácu, litéee léejuedaque'e nayá sacerdotébini wácanairru?

²² Ne liá'a Saulo táanierri ne jócai cáarrunaa, limáaca nayá mawítee náa'a judiobini yéenai Damasco rícu, íyaderri yáawaa lé'e liá'a Jesús léewa'ee Mesías líarra.

Saulo máanerru judiobini yúcha

²³ Jái'inaami íchaba éerri bésunawai, náa'a judiobini natáania nayá wáacoo náiiuaque'e Saulo. ²⁴ Jáiwa liá léenaa jini. Éerrinacu ya táayee nanénda liyá línúma lícu liá'a chacáaleeca náiiuaque'ini. ²⁵ Ne náa'a éebidenai Jesús nácu namáaca liyá áabai canasto máanui rícu, ne áabai táayee náurrucueda liyá bádanicaiishi máanui rijcuederri chacáalee. Cháwa limánicoo jírra.

Saulo yáairri Jerusalén néerra

²⁶ Jái'inaami línu Saulo Jerusalén néerra, liwówai liáawacacoo náajcha náa'a éebidenai Jesús nácu; ne nayá quinínama cáarru nacába liyá, jiníwata jócai néebida Pablo yáawaiyi máacaca liwówau Jesús nácu léchho. ²⁷ Ne jáiwa Bernabé téee jini,

liyada apóstolubiniirru jini Saulo cába'ee Jesús injbaa lícu, jáiwa'ee liwácali Jesús táania lirrú, né'e Damasco rícu Saulo íiwa'ee Jesús nácu jócai cáarrunaa. ²⁸ Jáiwa Saulo máacawai Jerusalén rícu, ya jínaneerriu náajcha. Táanierrri liwácali Jesús nácu cadánani liwówa. ²⁹ Táanierrri náajcha ya méda yáaquerri náajcha judiobini náa'a táanianai Griego; ne náani nawówaini náiiuaca. ³⁰ Náa'a áabi éebidenai Dios chuáni, náa'a náa léenaa nawówai náiiuacani, natée Saulo lirrícua liá'a chacáalee jí'ineerri Cesarea, néenee nabánua liyá chacáalee jí'ineerri Tarso.

³¹ Néenee liá'a iglésiaca, quinínama liá'a cáinabica Judea shínaaca, Galilea shínaaca ya Samaria chaiwiteemi yácajaa, ya mamáarracai dáwinacoo Dios witeeshi nácu. Yáainai carrúicai yáajaba nawácali Jesús nácuu, ya liyúda liyá liá'a witeeshi Espiritu Santoyu, mawí dáwinacoo liácuo namáanabacoo náa'a éebidenai Jesús nácu.

Pé'eru chúni liá'a Eneasca

³² Pé'eru, jínaneerriu íchaba cáinabi itaba, licábaque'e liácuo náa'a éebidenai ca wawácali Jesús nácu. Áji éerri léquichoo liáu licába náa'a éebidenai Jesús chuáni nácu yéenai chacáalee rícu jí'ineerri Lida. ³³ Néeni línu báqueerri washialícuerrri jí'ineerri Eneas, jái'e liwáalia ocho camuí liyá yáarrubaishi ita'aa, macáwai. ³⁴ Pé'eru ma lirrú: —Eneas, Jesucristo chüneerri'inaa jiyá. Jibárroo ya jichúni jiárrubaimiu.

Eneas bárroowai cawíquinta. ³⁵ Ya náa'a yéenai quinínama Lida néeni ya Sarón rícu nacábani bárroo quinínama, jáiwa nééjueda nayáu Nawácali Jesúsru.

Tabita éejuechoo rucáwiacoo

³⁶ Liyáali éerri liyáte lirrúcu liá'a chacáaleeca jí'ineerri Jope, báquetoo éebidechoo Jesús chuáni jí'ineechoo Tabita, griego liwówayu limáca Dorcas. Ruáni ínetoooca ruméda séewirri saícai ya ruyúdaca náa'a carrúni jináatanica. ³⁷ Liyáali éerrica, ruá'a Dorcas rubálinawai néenee máanali ruyái. Rumáshicaimi nanísa'inaa nabádedaqui jini, namáaca ruyá áabai cuarto rícu áacai piso rícu. ³⁸ Jope yéerri urrúni Lida, Pé'eru yáctaca; ne náa'a náa léenaa náa'a éebidenai Jesús chuáni, Pé'eru néeni yáca, nabánua chámata washialícuenai náiiwa lirrú: “Jíinu chérna Jope néerra madéjcanaa.”

³⁹ Ya Pé'eru yáairriu náajcha. Línu'inaami néerra natée liyá cuarto licúla ruyácta ruá'a mashíquishimi. Ne nayá quinínama náa'a ínaca máanirrinica yáainai Pé'eru téji náichaca, náyada náabalau ya natúnicue Dorcas médanimi'e quéecha'inaa'ee cáwi ruyá. ⁴⁰ Pé'eru wána najiácuo quinínama, jáiwa lituyawai ya lisáta Dios; néenee licába ruá'a máanaliuca, limá:

—¡Tabita, jibárroo!

Ruyá ruméecoo rutuú, rucába'inaa Pé'eru jáiwa ruwáawai. ⁴¹ Jáiwa liwína rucáaji nácu libárrueda ruyá; jáiwa limáida náa'a éebidenai Jesús chuáni ya náa'a máanirrinica, liyada ruyá cáwi. ⁴² Liéni quinínama náa léenaa chacáalee Jope shínaaca ya íchaba éebida wawácali Jesús. ⁴³ Pé'eru máacau néeni íchaba éerri lirrúcu liá'a chacáaleeca, áabai cuíta báqueerri íbana cachúnicaí ímanaashi jí'ineerri'e Simón.

10

Pé'eru ya Cornelio

¹ Liyáte chacáalee jí'ineerri Cesarea, báqueerri washialícuerrri jí'ineerri Cornelio, wánacaleerri áabi soldado jí'ineenai Italiano. ² Báqueerri washialícuerrri saícai wérri, quinínama léenajinai yáajcha liá saícai Diosru. Yáirri manuába warrúwa lécchoo liyúdaque'e náa'a judiobini carrúni jináatanica, ya séewirri lisáta Dios lécchoo. ³ Áabai éerri táicalate las trésmi, licábate lituirricu saícu:

Licába jucámarranaa báqueerri ángel Dios shínaa, liwárrroo liyáctala limá lirrú: “¡Cornelio!” ⁴ Jáiwa Cornelio cába lítalai liá'a ángel, licáarrroo íibejiu lisáta léemiu liyá: “¿Tána jiwówai, yawácali?” Ángel ma lirrú: “Dios éemi jichuáni ya licába lécchoo liá'a jimédani náajcha náa'a jiyúdacala carrúni jináatani. ⁵ Jibánua báqueerri liá'a chacáalee jí'ineerri Jope jiwánaque'e línu liá'a Simónca, ya áabai líj'inaa lécchoo Pé'eru. ⁶ Ái yéerri áabai cuíta rícu báqueerri jí'ineerri Simón, báqueerri cachúnicaí ímanaashi yéerri manuí tácoowa.”

⁷ Jái'inaa ángelmi yáawai liá'a táania rimi lirrú, Cornelio máida chámata cashírruedacani ya báqueerri soldado bájalai éebidaca ya liá'a líisainica. ⁸ Líawinaami'inaa líiwa nalí jini libánua nayá chacáalee jí'ineerri Jope.

⁹ Cajóchanaami, léjtainaa wíyaicumi, nácula náawa injbaa urrúni Joperru, Pé'eru írrrau lisáta Dios cuíta juátaba lícu. ¹⁰ Sámuí wówa ne liwówai'e liyaca, nácula

naméda nayá líya, licába'ee lituúrricu saíu: ¹¹ licába'ee éerri méecucoo lirrú, yá'ee liúrrucocoo lirrú cáinabi itala, áabai újni sábanaca máanui bájerriu quinínama náa'a cuatro lijuátaca. ¹² Líibi liá'a sábanaca nayá'ee quinínama cuéshinai cábacanaa náa'a wáalianai cuatro náibau, ya léchchoo náa'a cuéshinai yáarrudenaicoo ya léchchoo náa'a míshiiduca. ¹³ Pé'eru éemi áabai chuánshi máirri lirrú: "Jibárroo Pé'eru, jínuani ya jiyani."

¹⁴ Pé'eru éeba'ee lichuáni: "Jócai, nuwácali, nuyá jócai iyacaji iyacaishi casáculai, jócaimi línda wáaya liá'a ley Moisés shínaaca." ¹⁵ Léemi lichuáni wítama báaniu, limá lirrú: "Liá'a Dios yáni jí'inaa saícai, ujimá máashiicalani."

¹⁶ Jái matálichu libésunacuwai, jáiwa sábanaca íirrau báaniu áacairra. ¹⁷ Pé'eru urrúni wérrí wówa, limá'ee lirrúwoo chítashia liwówau limá jiliérra liá'a licábanu lituúrricu, náiiinu'inaami néerra náa'a Cornelio shínaa washialícuenai cuíta núma néeni, sátenai'e náacoo néemiu Simón íibana nácu. ¹⁸ Náiiinu'inaa néerra, nasáta néemiu cadánani, jáicta'ee néeni liérra jí'ineerri Simón, cháí namájirru léchchoo líjí'inaa Pé'eru.

¹⁹ Ne nácula Pé'eru újnibi édacanirriu liyáca linácu liá'a licábani lituúrricu, liá'a Espíritu Santoca limá lirrú: "Jicábateni, matálitai washialícuenai namúrru jiyá. ²⁰ Jibárroo, jiúrrucoo jáu náajcha ujíasacala, jiniwata nuyáwa bánua nayá."

²¹ Pé'eru yúrrucoo limá nalí náa'a washialícuenai:

—Nuyáwajani liá'a cháí imúrruca. ¿Tána ínu imédacai?

²² Nayá néeba chá'a:

—Wayá ínuenai liwánacaala nácu liá'a Cornélioca, báqueerri washialícuerri majíconai, yá'ee saícai wérrí Diosru. Quinínama náa'a judiobini cawáuntani ya nawówaini. Báqueerri ángel Dios shínaa limá'ee lirrú, quéewiquini'e limáida jiyá jáiqueni'eewoo íibana néerra, léemiquini'e jirrú tánashia jimáni'inaa lirrú.

²³ Néenee Pé'eru wána nawáruacoo, jáiwa namáa néeni liyáali táayee. Cajóychanaami, jáiwa Pé'erumi yáu náajcha, ya áabi mawí éebidenai Dios chuáni Jope néenee sána, yáau liájcha.

²⁴ Néenee cajóychanaami náiiinu Cesarea néerra, chalée Cornelio néndactala liyá nayá, náajcha náa'a áabi chóniwenai léenaaja, ya lijúnicaí urrúni rími, nayá'ee náa'a Cornelio máidani'inaica. ²⁵ Quéecha'inaami Pé'eru ínu íibana néerra, jáiwa Cornelio jáu lijúntedacani, jáiwa litúyawai lináneewa liá lirrú saícai. ²⁶ Pé'eru nácuda liyá limá lirrú:

—Jibárroo jiíbayu, nuyá cháí washialícuerri léchchoo jíca'a jiyá.

²⁷ Nácula litáania liácoo liájcha, liwárru'inau liácoo línu íchaba chóniwenai yáainai macábaita. ²⁸ Pé'eru ma nalí:

—Iyá yáine léenaa liá'a judiobini wítee jócai línda liyá litáania áabi chóniwenai yáajcha ya nawárru'inau áabi íibana licúla. Ne liá'a Dios éewiderri nuyá jócubecha nují'inaa máashiicai nuyá ya jócubecha casácula nuyá quini chóniwenairru.

²⁹ Tándawa, náiiwa'inaa nulí jini, nuíinu'inaa jócaita nuíinuque'e numéda nuyá máashiica. Nuwówai nuá léenaa tándashia namáida nuyá.

³⁰ Cornelio éeba jini:

—Jái cuatro éerri néenee, léeminaa hóraa léja liáni, nuyá yáairri núbana rícuu yúnerrí nuyáca ya méderrí oración liyáali táicala, jáiwa báqueerri washialícuerri iyadau nulí balíbalí íibala. ³¹ Limá nulí: 'Cornelio, Dios éemi jishínaa jisátaucoo, lédacani'eewoo linácu liá'a jiyúdayu náa'a carrúni jináatanica. ³² Jiwána línu jiliá'a chacáalee jí'ineerri Jope, jíwana línu néenee liá'a Simónca, liyá cháí jí'inaa léchchoo Pé'eru. Ái ya Simón íibana rícu léchchoo, báqueerri cachúnicaí íimanaashi yáairri manuá tácoowa.' ³³ Tándá nuwána nácu namúrru jiyá madéjcanaa, ne jiyá nuáni léenaa méda jiliérra. Wayá náani ya áani quinínama Dios náneewa, ne wawówai wéemi jirrú liá'a wawácali bánuani jíiwa walí.

Pé'eru táanierrí Cornelio íibana rícu

³⁴ Jáiwa Pé'eru lichána táania liyácai, limá cháa:

—Ta nuá léenaa yáawaiyi Dios jócai cába báawacha áabi chóniwenai yúcha, ³⁵ jócta matúinaami cáinabi itabaa liwínani nanácuca náa'a éebidenaicani náa'a cawáuntai liyá ya naméda saícai. ³⁶ Dios táania nalí náa'a Israel táqueenairru, íiwenai chuánshi saítacta nawówa Jesucristo chuániyu, léwa'ee quinínama Wácali. ³⁷ Iyá yáinai léenaa saíca linácu liá'a bésuneerricoo quinínama liá'a cáinabica nashínaa náa'a judiobinica, lichána á'a Galilea néerra, liáwinaami liá'a Juan íwánaa liá'a narrúnaa nabáutisacoo. ³⁸ Yáa léenate liá Dios cashiámui liwíteeyu, ya Espíritu Santoyu liá'a Jesús Nazaret néenee saí, ya liá'a Jesús jinaneerriu liméda saícai, ya lichúnica náa'a quinínama

náa'a carrúni jínáatanica lirrú liá'a lidánaniyu liá'a Wawásimica. Léewa liméda liáni jiniwata Dios yáani yáajcha. ³⁹ Wayá léchho wacábani quinínama liá'a limédanica liá'a Jesúsca á'a líta'aa liá'a Judeaca ya á'a Jerusalén rícu. Liáwinaami liá'a náiniua jíni, nacujidani áabai cruz nácu. ⁴⁰ Né'e Dios cáweda jíni matáli éerri rícula, jáiwa liméda liyadawai walí. ⁴¹ Jócái iyadaw quinínama chóniwenairru, walí rímija, náa'a Dios niwanica queécha náa'a quéewique'e wáiiwa quinínama wáyu léenaa linácu. Wayá íyenaí ya wáirra liájcha liáwinaami liá'a licáwía'inau. ⁴² Liyá bánua wayá wáiiwaque'e chóniwenairru, lé'e liá'a Dios máacanica nawácali náa'a chóniwenáica, cáberri liá'a máashiica ya liá'a saícaica cáberri'inaa cáwinica ya náa'a máanalínica. ⁴³ Quinínama náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu náa'a táanianaica Jesús nácu, ya namá léchho tánashia náa'a éebidenai linácu, narríshibia'ee linácu méetuerrí'inaa najíconaa — Pé'eru má'ee nalí.

Náa'a jócani judíobini narríshibia Espíritu Santo léchho

⁴⁴ Újnibi Pé'eru táanierri liyáca, liyáali éerri Espíritu Santo ínu náta'aa náa'a éemenai nayáca liá'a Dios chuáni líiwani liyá nácu. ⁴⁵ Ya náa'a éebidenáica Dios chuáni nácu natáqueenaibimínaa israelítabini, ínuenai Pé'eru yáajcha, nacáarruda'eewoo nacábacani Espíritu Santo winaca nayá léchho náa'a jócani judíobini, ⁴⁶ néemi'e natáania áabi chuánshi báawataiyu, ya naméda saícai Diosru. ⁴⁷ Néenee Pé'eru má'ee: —¿Ya nayá jócani'eewoo léchho nabáutisacuwai, náani chóniwenáica cháni rishibia Espíritu Santo léjta wayá?

⁴⁸ Jáiwa libánua nayá nabáutisacu'ie líj'inaa nácu liá'a Jesucristoca. Liáwinaami náa'a chóniwenáica namá lirrú quéewique'ini'e limáacacoo náajcha áabi éerri rími mawí.

11

Pé'eru íwa chuánshi iglésiabiniirru Jerusalén rícu

¹ Náa'a apóstolubínica ya náa'a néenajinaí yáainai Judea rícu néemi'e chuánshi léchho náa'a jócái judíobini nawína'ee Dios chuáni léchho. ² Ne Pé'eru éejoo'inau Jerusalén néerra, natáania máashii linácu náa'a éebidenai Dios chuáni natáqueenaibimi náa'a israelítabini. ³ Nasáta léemiu liyá:

—¿Tánda jiwárruo náiibirra náa'a jócani judíobini, jáiwa jimáacoo náajchai, ne tánda jíya náajcha?

⁴ Pé'eru íwa nalí lidáni néenee quinínama liá'a libésunaucoo. Limá nalí:

⁵ —Nuyá yáairri chacáalee jí'ineerri Jope, nácula nutáania Dios yáajcha, nuwáalia áabai nutuúrricu saí: Nucába jicá'a áabai sávana máanui nabájerriu náa'a cuatro lijuátaca, ínuerri éerri néenee chalée nuyáctalaca. ⁶ Jáiwa nucába saíca jíni tánashia yáa lirrúcu, jáiwa nucába líibi cuéshinaí cuatroni íiba, ya cuéshinaí cawálani, ya náa'a yáarrudenaicoo cáinabi ita'aa ya náa'a míshiduca. ⁷ Jáiwa nuéemi lichuáni wítama méerri nulí: 'Jibárruo, Pé'eru, jíinuani ya jíyani.' ⁸ Nuyá éeberri: 'Jócái, Nuwácali, quini wárruerriu nunúma lícu máashiica ya casáculai.' ⁹ Néenee lichuáni wítama éerri néeneeji léejoo litáania nulí: 'Liá'a Dios yáni jí'inaa saícai, ujimá máashiicalani.' ¹⁰ Liáni jái bésunacuwai matálichu, jáiwa quinínama léejoo líirracuwai áacairra. ¹¹ Liyálimi, matálitai washíalicuenai nabánuani Cesarea néenee sána namúrru nuyá, náiiinu cuíta néerra á'a nuyáctalaca. ¹² Liá'a Espíritu Santoca libánua nuyá, jócubeecha né'e nuásacala, nuáaqueene'eewoo náajcha. Ya náani seis nuéenajinaica yáaineu nuájcha léchho. Quinínama wawárruacoo áabai cuíta rícu báqueerri washíalicuerri shínaa, ¹³ líiwa walí licába'ee báqueerri ángel líibana rícu, licába báqueerri ángel bárruacoo, limá lirrú: Jibánua áabibi chalée chacáalee rícula jí'ineerri Jope, jiwánaque'e líinu néenee liá'a jí'ineerri Simónca, ya áabai líj'inaa léchho Pé'eru. ¹⁴ Limáminaa jirrújoo chítashia'eewoo wáseada jíyá ya quinínama yáainai jibanaa lícu. ¹⁵ Quéécha'inaami nutáania nalí, Espíritu Santo ínu'inaami náta'aa, léjta líinu'inaami wáta'a quéécha. ¹⁶ Jáiwa nuédacani linácu liáni wawácali mánimica: 'Yáawaiyi Juan báutisa shiátaiyu, ne iyáminaa báutiseene'inau Espíritu Santoyu.' ¹⁷ Wée saícai, Dios yácta nalí léchho, léjta liá'a Dios yáni walí, wayá éebidenáica wawácali Jesucristo nácu, ¿tána nuyái nuyáque'e Dios júnta?

¹⁸ Quéécha'inaami náa'a néenajinaí yáainai Jerusalén néeni néemi'inaa liáni chuánshica, jáiwa manúma nayái, jáiwa naméda saícai Diosrui namá'ee:

—¡Namá'ee léquichoo náa'a jócani judíobini liá'e nalí néejooque'iu wawácali Diosru, nénaque'e liá'a cáwicashi jócái amáarra!

Liá'a iglesia Antioquía néenee saíca

¹⁹ Liáwinaami liá'a Esteban máanalicamica, jáiwa nacánaquedenai náji náa'a éebidenai Dios chuáni, néewau nacánacacuwai cáinabi jí'ineerri Fenicia, Chipre ya Antioquía. Néerra náiiwa nalí náa'a judiobinica chuánshi saícai, jócaita áabirru.

²⁰ Ne máayabaca, áabi éebidenai Dios chuáni Chipre néenee sána ya Cirene néenee sána, náiiu chacáalee jí'ineerri Antioquía néerra, jáiwa natáania nalí léquichoo náa'a jócani judiobini, náiiwa nalí saícai chuánshi nácu linácu liá'a Jesús, wawácalca.

²¹ Liá'a Dios wítee cadánani yéerri náajcha, tánda íchaba máaca nawíteemi ajúitemi, jáiwa néebida Jesús nácuwai.

²² Náa'a iglesia Jerusalén néenee sána, néemi'inaami liáni chuánshica, nabánua Bernabé Antioquía néerra. ²³ Quéecha'inaami Bernabé ínu néerra, licába Dios túya nayáu, saícta wérri liwówa. Liá nawítee quinínama namáaca nawówa cadánani linácu liá'a éebidani Jesús nácu. ²⁴ Jiniwata liá'a Bernabé washialicuerrri saícai, cashiámui Espíritu Santoyu ya éebiderrri. Tánda íchaba chóniwenai máaca nawówa Wawácali nácu.

²⁵ Liáwinaami liáni, Bernabé yáairriu áabai chacáalee jí'ineerri Tarso néerra, limúrru Saulo. ²⁶ Línu'inaami linácu, jáiwa litée jini Antioquía. Néenee nayá yáajcha náa'a iglesia isanaca áabai camuí quinínama, néewida íchaba chóniwenai. Antioquía néeniwa náa'a éewidenacoo nácta nají'inaa náa'a quéechanacu sánaca cristiánobinica.

²⁷ Liyáali éerri, áabi quéewidacai Dios chuáni yáaineu Jerusalén néenee Antioquía néerra. ²⁸ Báqueerri néenea náa'a jí'ineerri Agabo, jáiwa libáruawai Espíritu ma lirrú, líiwa'ee áabai inaishi wérri ínuerri'inaa'ee quinínama cáinabi ítala, jáiwa libésunawai yáawaa, léerdimi liá'a wánacaleerri jí'ineerri Claudio. ²⁹ Jáiwa náa'a éebidenai Dios chuáni nácu Antioquía néenee sánaca, jáiwa nawówai nabánua nayúda nayájoo náa'a néenajinai yéenai Judea néeni, bácaínaa tánashia néenaani náacai. ³⁰ Jáiwa naméda cha jini, nawáaca liá'a Bernabé ya Saulo, natée nalí nayúda'naa nayá náa'a salínaica yéenai Judea néeni.

12

Santiago máanalica ya nawárueda Pé'eru cuíta manúmai rícula

¹ Liyáali éerri, liá'a rey Heródesmi, jáiwa lichánau licánaquedani nayá náa'a áabi iglesia ísana. ² Libánua línuua espada númayu Santiagomi, liá'a Juan éenajirrimica. ³ Licábaca'ee saíca licáacoo judiobinirru, jáiwa nawína preso Pé'erumi. Liáni bésunawai liyáali éerri fiesta'inaami, náaya'inaami páani jócai múrracau. ⁴ Liáwinaamite nawína liyá preso, Herodes wána naníqui liyá Pé'eruca cuíta manúmai rícula, éedenai nayáca natuúnaa cuatro grupo soldado, ne cuatro soldado grupo namáni máanubaca. Liwówaini liyadaca chóniwenai náneewa quinínama, liáwinaami liá'a fiesta jí'ineerri pascua. ⁵ Liyáali Pé'eru yéerri cuíta manúmai rícula, natúyani wérri, ne náa'a iglesia isanaca mamáarracani sáta linácu Dios yúcha cadánani wérri.

Dios jéda Pé'eru cuíta manúmai yúcha

⁶ Áabai táayee libéecha liyáali éerri Herodes íyadacta'inaamini chóniwenairruni, Pé'eru máairri liyáca chámata soldado éemanacu, bájerriu chámai cadénayu, nácula áabi soldado yéenai túyenai linúma liá'a cuíta manúmaica. ⁷ Cawícuinta báqueerri ángel íyadacoo Wawácali shínaa, jáiwa cashiámu cámarashiyu liá'a cuíta manúmaica. Liá'a ángel lidúnu Pé'eru bárrai nácu, jáiwa licáweda jini, limá lirrú: "¡Jibárroo cálicu!" Liyáalimi cadena licáwai Pé'eru cáaji nácuca, ⁸ jáiwa ángel ma lirrú: "Jisúwa jibállu, jisúwa jishínaa sandalias." Cháwa Pé'eru médacani, ángel ma lirrú báaniu: "Jisúwa jishínaa capau wayúwai."

⁹ Pé'eru yáau lishiirricu liá'a ángel, jócai liá léenaa yáawashia liá'a ángel médanica. Cájbami lirrúta'ee litúrricu saí cháí licábaca. ¹⁰ Ne nabésuneda quéechanacu sána catúyacanica, néenee néeejo nabésuneda áabi catúyacani báaniu, ne náiiu'inaami néerra linánibala járrui néerra yáairri bináawe, jáiwa liméecu liá'a linánibala bácai. Nají'inaamiwai, nanísa'inaami najínacuwai áabai cáaye, ángel máaca liyá bácai.

¹¹ Jáiwa cawítee Pé'erumi, limá'ee: "Chóque'e nucába yáawaiyi, liá'a Wawácali, bánuerri nulí ángel litúyaque'e nuyá Herodes yúcha, náucha léecchoo náa'a quinínama judiobini wówaini naméda nuájcha." ¹² Liáni léenaa jini, Pé'eru yáau cuíta María íbana néerra, ruá'a Juan túwaca, jí'ineerri léecchoo Marcos, íchabacta náawacacoo natáania Dios yáajcha. ¹³ Limáida liá'a cuíta núma yéerri cáaye rícueji, báquetoo miyácau jí'ineechoo Rode rujiáu rucába tánashia jini. ¹⁴ Rucúnusia'inaa ruéemi Pé'eru wawítama, jáiwa saícta ruwówai jócuwa ruméecu lirrú, jáiwa rucánacawai cuíta licúla ruíwa nalíni, Pé'eru yáairri cuíta núma lícu. ¹⁵ Nayá namá ruli:

—¡Jiyá mawítee!

Ruyá rumá yáawaiyii. Nayá namá'ee:

—Jócai liyá, léwa jishínaa ángel liérta.

¹⁶ Nácula, liyá Pé'eru mamáarracai limáida nalí cuíta núma licué. Naméecu'inaamini, ya nacába liyá, jáiwa nacáarrudawai. ¹⁷ Ne liyá liméda nalí licáajiu, manúmatague'e nayá, jáiwa líiwa nalí jini chítashia liwácali jedau liyá cuíta manúmai rícueji. Jáiwa limá:

—Jíiwa liáni Santiagorru ya léenajinairru.

Jáiwa lijíawai liáu báawachalái.

¹⁸ Quéecha'inaami jucámarracai, jáiwa natáania matuínaami nayá wáacoo náa'a soldado, jiniwata jócta náa léenaa chítashia nabésunau'u jini Pé'eru yáajcha. ¹⁹ Jáiwa Herodes bánua namúrruqui jini, ne jóca néenaa náinuqui jini, liáni náata náa'a guárdiaca, jáiwa liwána náinuua nayái. Liáwinaami liáni, Herodes jiáu Judea yúcha, jáiwa liáu liyácai Cesarea néerra.

Dios cástigaa Herodes Agripa

²⁰ Herodes íiwirri wówa náajcha náa'a chóniwenai yéenaica chacáalee jí'ineerri Tiro ya Sidón. Tándá néenaa náa'a chóniwenai náacoo natáania Herodes yáajcha, jáiwa'ee néenaa naméda najúnicaí liá'a Blástoca, báqueerri chóniwerri cawéni wérri liájabasai liá'a rey Heródesca. Tándá nabánua nachuániu Blasto yáajcha Heródesru: Wayá jócai wówai wáinuua yáacacoo jiájcha, jiniwata wayá cúnsguenai iyacaishi jishínaa cáinabi. Néenee lécchoo Blasto táania liájcha liá'a Heródesca, quéewique'e lirrishibia nayá. ²¹ Liyáali éerri lirrishibia'inaa jini liá'a Heródesca lisúwa'ee líibalau rey shínanaa, jáiwa'ee liwárruawai lishínaa liárrubai ita'aa. Néenee'e máanui cábacoo lítáania nalí. ²² Néenee'e chóniwenai nachána namáidada'ee: “¡Jócaiwa washíalicuerri liéni cháí jitáania, wamá báqueerri Dios!” ²³ Liyáalimi'e, báqueerri ángel Dios shínaa liwána Herodes bálínacoo, jiniwata liá'a Herodes jócai méda Dios carrúninaa, cáberriu jicá'a dios. Néenee libéechalawoo máanali jini éenishi íyani.

²⁴ Nácula'ee liá'a Dios chuánica cárralerru mamáarraca náiiwa quinínama cáinabi ita'aa.

²⁵ Bernabé ya Saulo nanísa'inaa'ee nashínaa tráawaju Jerusalén rícu, néejoo'eewoo Antioquíá néerra. Náajcha'eewoo natée Juan lijí'inaa léquichoo Marcos.

13

Bernabé ya Saulo nachána nashínaa tráawaju Diosru

¹ Liá'a iglésiaca yéerri Antioquíá ái íiwadederri Dios chuáni já'a ya éewiderri. Nayá Bernabé, Simón (yá'ee liá'a jí'ineerri léquichoo cachájulai), yá'ee Lucio Cirene néenee saí, Manaén (liá'a dáwinerricoo Herodes yáajcha, liá'a wánacaleerri Galilea rícu) ya Saulo. ² Áabai éerri, nácula'ee nayá'ee nayá culto rícu lirrú'e Wawácalica liyáali nayá jócai íya, yúnenai, liá'a Espíritu Santo má'ee nalí: “Ishírri nulí liá'a Bernabé ya Saulo lirrú liá'a tráawajuca numáidani nayá nácu.” ³ Néenee, liáwinaami na'óra'inaa ya nayúnaa léquichoo, namáaca'ee nacáajiu nanácu ya tá'ee náiiwa nanáwau nalí.

Téenai Dios chuáni Chipre néerra

⁴ Espíritu Santo bánua nayá, náa'a Bernabé ya Saulo ná'eewau áabai chacáalee jí'ineerri Seleucia, néenee'e ná'eewau náurrucoo lancha ricúla náaque'iu áabai liwówai néerra jí'ineerri Chipre. ⁵ Náinu'inaa'ee liá'a lancha chánactacoo néeni jí'ineerri Salamina, liwówata néeni jí'ineerri Chipre. Jáiwa nachána'ee náiiwa Dios chuáni lirrícula liá'a sinagoga judíobini shínaa, Juan yáairru náajcha léquichoo jicá'a liá'a tálidederri nayá.

⁶ Najína'eewau quinínama litéeji liá'a liwówaica náinu'e áabai chacáalee jí'ineerri Pafos, náinu'e báqueerri washíalicuerri camálicai judío jí'ineerri Barjesús, washíalicuerri canúma yúwicai jócai íiwa yáawaiyi Dios chuánica. ⁷ Liéni camálicaica yáairri liyá liájcha liá'a wánacaleerri jí'ineerri Sergio Paulo, washíalicuerri cawítee. Liá'a wánacaleerri libánua namáidaca Bernabé ya Saulo, jiniwata wówairri léemica Dios chuáni. ⁸ Ne liá'a camálicaica, lijí'inaa griégoyu Elimas, jócu'e liwówai wánacaleerri éebidaca Jesucristo nácu. ⁹ Néenee liá'a Sauloca, jí'ineerri léquichoo Pablo, cashiámui Espíritu Santoyu, licába'ee ya lirrátueda'ee lirrú, ¹⁰ limá'ee lirrú:

—¡Canúma yúwicai, máashii wítee, Wawásimi cúulee, lijínai liá'a quinínama saícaica! ¿Tándá jisai jináawida báawachala Dios chuáni? ¹¹ Chóquejoo Dios cástiguerri'inaa jiyái: jiyá máaquerri'inau matuí'inaa, íchaba éerriminaajoo, jiyá jócai'inaa éewa jicábaca cáiwia cámarraa. Liyáalimi'e camálicaica Elimasca

limáaca'eewoo báitanacu catáwacai rícu, matuí jócai cába, limúrru'e báqueerri washíalicuerri téerri'inaa licáaji nácu jiníwata jócai cába. ¹² Wánacaleerri cába'inaa jini, jáiwa léebidai Dios chuáni nácu, jiníwata cáarruderrri léemica liá'a náiiwanica Jesucristo chuánica.

Pablo ya Bernabé téenai Dios chuáni chacáalee jí'ineerri Antioquía Pisidia shínaa

¹³ Pablo ya náa'a máinaicoo liájcha, náurrucoo á'a Pafos néeni lancha ricúla náaque'iniu áabai chacáalee jí'ineerri Perge, cáinabi ita'aa jí'ineerri Panfilia; néenee Juan máacau éejoowai Jerusalén néerra. ¹⁴ Náiiu'inaa Perge néerri nabésunau Antioquía néerra, yáairri urrúni Pisidia. Néenee, sábadoca, éerri nawówa iyabactacoo, nawárrua'eewoo sinagoga rícu, nawáa'eewawai. ¹⁵ Néenee náa'a sinagoga néenee sána, naliá'inaa cáashta shínaa ley ya náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu, nawácanai náa'a sinagoga namáida nalí ya namá'ee:

—Nuéenajinai, áicta iwáaliani iwówa lícuu já'a íiwa walíni wéemi áani saícta'a wawówa yáajcha, íiwa walíni.

¹⁶ Néenee Pablo libárrua'eewau liméda licáajiu nalí manúmataque'e nayáca, limá'ee:

—Éemiu iyá, israelítabini, iyá chajá chóniwenai báawatani chuáni, cáarruni cába Dios. ¹⁷ Liá'a Dios shínaa chóniwenai Israel wíneerri wawérrinaibimi; liméda chacáalee wérrinai quéecha'inaa nayáca újnibi yáainai báawachala Egipto rícu, néenee lidánaiyu Diosca najiáu néenee lirrícucha liá'a cáinabica. ¹⁸ Dios guánta náajcha liá'a máashii namédani lirrú, chaléeni liá'a cáinabi jiníctala yéerri cájbami cuarenta camuí, ¹⁹ néenee limárda siete naciones cáinabi jí'ineerri Canaán, quéewique'e liá nali cáinabi náa'a wawérrinaibimi. ²⁰ Quinínama liéni lidécudau újni cuatrocientos cincuenta camuí. Liáwinaami liá wánacaleenai chóniwenairru cáashia liá'a léerdi liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacumi jí'ineerri Samuel. ²¹ Néenee nasáta'ee báqueerri rey wánacaleerri'inaa, ne Dios yáa rey Saul licúulee liá'a Cisca, Benjamín éenajinairru; Saul rey cuarenta camuí. ²² Liáwinaamite Dios éeda liárru liá'a Saúlca, liá rey Davidrui, Dios má'ee David líucha: 'núfinu liá'a washíalicuerri Davidca, licúulee liá'a Isaíca, washíalicuerri nugújtani, méderri quinínama liá'a nuwówainica'. ²³ Néenea náa'a natáqueenaimi liá'a Davidca, néenea Jesúsja, liá'a Dios bánuanica quéewique'e liwáseda israelítabini, léjta limáyu liá'a Diosca. ²⁴ Jóctanaa Jesús ínu, Juan jái íiwa Dios chuáni quinínama chóniwenai Israelru, limá nali néejooque'iu Diosru nabáutisaque'iniu. ²⁵ Juan urrúni'inaa máanaliqui jini limá'ee nalí: 'Nuyá jócai léjta imáyu'u irrúwoo; ne liáwinaamijoo líinu báqueerri, nuyá jócai nuénamináa nuwásaidaca líiba náucha cotizas.'

²⁶ 'Nuéenajinai Abrahái táqueenaimi, iyá báawacha sánaca cáarruni cába Dios: liéni chuánshica léewa éewerri litée iyá áacairra. ²⁷ Náa'a yéenaimica Jerusalén rícu, ya náa'a wánacaleenai, jócani yáa léenaa tánashia Jesús, jócai néemi léquichoo náiiwani náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu, liá'a cáashta iliánica sábadoc rícu; cháwa nalíwoojoo, namá'inaa Jesús rúnai'inaa máanalica, línu'inaa néerra liá'a Dios máni náucha báinacu. ²⁸ Jiní náiiununi linácu máashii limédanica néewaque'e náiiuacani, nasáta'ee Pilato yúcha nawánaque'e náiiuacani. ²⁹ Néenee liáwinaami, jái sámu liméda quinínama liá'a limáni náucha Dios chuáni, náurruccueda cruz náucha jini, naquéni jini. ³⁰ Ne Dios éejoo licáwiadacani. ³¹ Íchaba éerri, Jesús íyadau nalí náa'a yáainemicoo liájcha Galilea Jerusalén néerra, ne chóque'e nayá náa'a táanenai Jesús nácu chóniwenairru.

³² 'Ne cháwa wayá indenai wayá irrú líani saícai chuánshica: Liá'a Dios máni náucha nalí náa'a wawérrinaimica, ³³ Ái Dios méda wáajchai, wayá natáqueenaimica. Liéni limédani léējuéda Jesús cáwica, újni litánau rey David salmo chámai rícu, linácu liá'a Dios mánimi Jesúsru: 'Jiyá nucúulee, nuyá jisáljinaa yáawaiyi.' ³⁴ Dios jái íiwaqui jini liyá éejuerri'inau cáwica, jócubecha máashii liá'a líinaaca, limá'inaate náa'a táneanaicoo: 'Numédani'inaa liá'a majíconaa ya yáawaiyica numánimi Davidru báinacu.' ³⁵ Tándá limá léquichoo áabai rícu: 'Jócuminaa línda lináanai bádacoo liá'a lishínaa majíconaa cashírruedacaica.' ³⁶ Néenee saícani, yáawaiyi liá'a Davidca sírberri lirrú liá'a chóniwenai lishínaa éerrimi, léjta Dios wánacaalau liyá, néeneete máanali jini liáawacau liwérrinaibini náajchau, néenee lináanaimi bádawai. ³⁷ Ne lináanai liá'a Jesús, Dios éejuédani cáwicai, jócu bádacoo. ³⁸ Chái cábacanaa, nuéenajinai, iyá arrúnaa yáa léenaa léca liá'a lipérdonaayu'u wajíconaa wáiiwani irrú Jesús íwanáa ricueji. ³⁹ Ne náa'a quinínama máaquenai nawówau Moisés shínaa ley nácu, jócai nawáalia bádedeerri'inaa najíconaa nácuejiu, ne chóque'e quinínama máaquenai nawówau Jesús nácu libádeda

najíconaa. ⁴⁰ Icábawa yúchaujoo, jócubeecha licáu inácula liá'a natánani náa'a íiwadenaica Dios chuáni báinacu:

⁴¹ 'Icábani, iyáte cháaneenaicani,

icáarrudau ya amáarra iyái,

jiniwata ishínaa éerri numédaminaa máanui wówashica jócai éebida nácu, áiquita íiwerri irrújani'í'.

⁴² Liá'a Pabloc a ya náa'a lijúnicaica najiá'inau lirrícucha liá'a sinagogaca judiobini shínaa, náa'a jócani jiáu judiobini, namésuda'ee nayá néeejoque'iu báaniu liá'a áabai sábadoca natáaniaque'e nalí quinínama liáni. ⁴³ Amáarra'inaami liá'a náawactacoo sinogoga rícu, íchaba judío ya náa'a báawache sánaca éebidenai nanácu náa'a judiobinica, jáiwa náau yáajchai Pablo ya Bernabé. Ya náa nawítee nayáquini'e machácani mamáarraca linácu liá'a Dios nísau'u limáida nayái.

⁴⁴ Liá'a áabai semana, sábadó rícu, atéwa quinínama chóniwenai chacáalee rícu sána yáawaquenai'inau néemique'e Wawácali chuáni. ⁴⁵ Ne náa'a judiobinica nacába'inaa íchaba chóniwenai yáawacuwai, jáiwa cadéni nayái, jóca áabenaawawówa Pablo yáajchai, ya namá cacháni chuánshi Pablorru. ⁴⁶ Néenee liá'a Pabloc a ya liá'a Bernabéca, natáania'ee cadánaniyu, namá'ee nalí:

—Wawáalia arrúnaaca wáiiwa Dios chuáni quéechanacu irrú yá judiobinica; ne iyá jócani icábau icáwicaca jócai amáarra, yáalimínaa wáujoo nayáctala náa'a jócani judiobini. ⁴⁷ Jiniwata cháwa Dios bánua wayá jírra, limá walí:

'Numáaca jiyá jicá'a áabai camarrashi quinínama chóniwenairru,

ítée nuchuáni wásedeerri'inaa cáashia ínu amáarractala cáinabi.'

⁴⁸ Néemi'inaa jini, náa'a jócani judiobini sáicta'ee nawówa nachána'eewoo namáca liá'a Dios chuánica sáicai; yá'ee néebida quinínama náa'a yáainai linácu liwínanica liáque'e nacáwica jócai amáarra. ⁴⁹ Cháwa náiiwa Wácalishi chuáni jírra quinínama cáinabi. ⁵⁰ Ne náa'a judiobinica natáania'ee náajcha náa'a ína sáicani wérri ya cawéninica ya washílicuenai cawéninica lirrícucha liá'a chacáaleeca, natáania Pablo nácu ya Bernabé quéewique'e nacánaqueda nayá, néewaque'e najédani lirrícucha liá'a cáinabica. ⁵¹ Néenee Pablo ya lijúnicaica, jáiwa'ee natútuda náiiiba nácuchau liá'a pucúpucubeeca, limáyu'inaa jócani nawówai Dios chuáni náa'a chóniwenanica, néenee náa'a éewawai Iconio néerra. ⁵² Ne náa'a éebidenanica cashiámuni Espíritu Santoyu ya sáictani wówa.

14

Pablo ya Bernabé Iconio rícula

¹ Liá'a chacáalee jí'ineerri Iconio, Pablo ya Bernabé nawáaroo lirrícucha chámatanaa liá'a sinogoga rícula judiobini shínaa, natáania'ee sáicai wérri chuánshica nalí, íchaba'ee chóniwenai éebida nalí liá'a náiiwanica, náa'a judíoca ya náa'a jócani judiobini. ² Ne náa'a judiobinica jócani éebida natáania máashii nalí náa'a jócani judío, nawánaque'e napénsaa máashii nanácuca náa'a néenajinaica. ³ Tándá náa'a apóstoluca namáaca'eewoo néeni íchaba éerri, máaquenai nawówau Dios nácu natáania quinínama yáawaiyi Dios chuáni nácu; ya liá'a wawácalica íyada liá'a namánica liá'a nínaashica Dios wáalianica, liáyu nalí liwíteu namédacai shínaashica ya jócai nacába cáji. ⁴ Ne náa'a chóniwenanica chacáalee rícu sánaca jócani áabenaawówa, áabibi judiobini yáajcha, áabibi yéenai apóstolu yáajcha. ⁵ Néenee náa'a judiobinica, ya náa'a jócani judío natáania'ee náajcha náa'a wánacaleenica nabásedaque'e nayá ya léquichoo náiiuwaque'e nayá íibayu. ⁶ Ne Pablo ya Bernabé ná'inaa'ee léenaa jini, jáiwa namániwai chacáalee jí'ineerri Lистра rícula, ya léquichoo chacáalee jí'ineerri Derbe, chacáalee cáinabi jí'ineerri Licaonia, ne cáinabi líteeji sáica, ⁷ néeni léquichoo náiiwa nalí Dios chuáni sáicaica.

Náiiuueda Pablo íibayu chacáalee Lистра rícu

⁸ Liá'a chacáalee Lистра néeni'e liyá liá'a washílicuerri jócai éewa lijínacoo. Jócai jínacajiu, jiniwata lijédanirra. Liéni washílicuerri wáairriu liyáca, ⁹ éemerri liyáca liá'a Pablo íiwanica, liá'a Pabloc a cába lirrú, yá'ee licába wálierri'e éebiderri lichúni'inau. ¹⁰ Néenee Pablo ma lirrú cadánani chuánshiyu:

—¡Jibáaroo machácani jicáwayu!

Liá'a washílicuerri, jáiwa libáruawai ya léenuwai ya lijínawai. ¹¹ Náa'a chóniwenanica nacába'inaa liá'a Pablo médanica, jáiwa'ee namáidada chuánshi Licaoniayu:

—¡Diose újnini washílicuenanica yúrrucuenaiu wayáctalaca!

¹² Nacába'ee liá'a Bernabéca jicá'ee nashínaa dios jí'ineerri Zeus, ya liá'a Pabloca jicá'ee dios jí'ineerri Hermes, jiniwata liyáwa mawí táaniaca. ¹³ Liá'a sacerdotéca Zeus shínaa, wáalierrri áabai templo injbaa wárruerricoo chacáalee rícula, línda'ee pacáa yá'ee cachilinaí iwinaashi; liyá'ee ya chóniwenai nawówai'e nasátacoo apóstolubini yúcha, yá'ee náinu pacáa néemani'inaa nalí. ¹⁴ Ne liá'a Bernabéca ya Pabloca ná'inaa'ee léenaa jini chóniwenai méda nayá náajcha, jáiwa'ee nashírricueda nábalawai, jáiwa nawárrroo chóniwenai íbirrai, namáidada'ee:

¹⁵ —Washiálicuenai, ¿ne tánda iméda líerra? Wayá washíalicuenai léjta iyá. Tánda jicá'a wáinuca wáiiwa irrúni, jócubecha iméda mawíá liá'a jiniyi iwéni, éejooque'iu lirrú líá'a Dios cáwiica, liá'a méderri éerri ya cáinabi ya manúá ya quinínama yáairri lirrúcu. ¹⁶ Báawita íchaba éerri néenee bésuneerricoo Dios máaca bácainaa nawína nashínaa injbau, ¹⁷ séewirri táania liyá jájii ne liá'a yáawaiyica; liyá bánuerri irrú única quéewique'e iwáalia banácali, yáirri quinínama irrú íyacaishi quéewique'e íyacani sáictaque'e iwówa.

¹⁸ Ne áawita namá nalí quinínama líáni, ne atéwa cabálini wérrri nalí jócu naínda chóniwenai ínuua náa'a pacáaca náque'e irrú cuésherri éemerrri, ya náa irrú saícai.

¹⁹ Ya liyáalimi náinu náa'a judío Antioquía néenee sánaca, ya náa'a Iconio néenee sána, natáania'ee náajcha náa'a chóniwenai nanaáwidaque'e nawítee; néenee jáiwa náinuua Pablo íbayu, jáiwa'ee namá'ee naliwoó máanalíyi, jáiwa'ee nánda jini bináawala chacáalee yúcha. ²⁰ Né'e náa'a éebidenai jáiwa'ee nayá Pablo téejii, jáiwa'ee libárruawai léejo'eewau chacáalee rícula, áabai éerri cajócha'inaami jáiwa líjiáwai Bernabé yáajcha chacáalee jí'ineerri Derbe.

²¹ Liáwinaami líiwa'inaa Dios chuáni saícai Derbe rícu, léjeuedacta íchaba chóniwenai Diosru, jáiwa'ee néejoo bániwai Litra néerra, Iconio néerra, ya Antioquía néerra léquichoo. ²² Narrícu nárra chacáaleeca náa nadánani'e náa'a éebidenai namá'ee nalí iyáwajoo cadánani Dios chuáni nácujo, namá'ee nalí wawárruaque'iu Dios wánacaalactalaca rúna'ee wabésuneda carrúni jináata líá'a íchaba máashiica. ²³ Ne léquichoo namáaca wánacaleenai quinínama iglesia máanabaca, ya liáwinaami na'óra'inaa'ee ya nayúna'inaa, jáiwa'ee namáaca Dios cáaji rícu jini, náa'ee éebidenai.

Pablo ya Bernabé néejoo Antioquía shínaa Siria néerra

²⁴ Nabésuna'eewoo liá'a cáinabi shínaa jí'ineerri Pisidia, náinu'e cáinabi jí'ineerri Panfília néerra. ²⁵ Náiiwa'ee Dios chuáni chacáalee jí'ineerri Perge rícu, jáiwa náawai chacáalee jí'ineerri Atalía néerra; ²⁶ náurrucua'eewoo lancha rículai chacáalee jí'ineerri Antioquía néerra, liá'a chacáalee nasátactani nanácu namáacactani nayá quéechanacu Dios cáaji rícu, linácu liá'a tráawaju jáiyi nanísacai. ²⁷ Náinu'inaa Antioquía néerrai, náawaca'eewau náa'a iglesia ísanaca quinínama, ya tá'ee náiiwa'ee nalí quinínama liá'a Dios médani náajcha, ya léjta wácalishi méecu nalí injbaa náa'a jócani judiobini, quéewique'e néewa néebida léquichoo. ²⁸ Pablo ya Bernabé namáaca'eewoo néeni íchaba éerri náajcha náa'a éebidenai Dios nácu.

15

Náawaca'eewau Jerusalén rícu

¹ Liyáali éerrimi'e, áabibi chóniwenai jíanaimicoo Judea néenee Antioquía néerra, nachána'eewau néewidaca náa'a néenajinaica jócani'e nawásedacoo néebida linácu liá'a náijuque'e nachíipi ímanaa juáta, cha léjta Moisés liwána namédaca. ² Pablo ya Bernabé, jáiwa nacáti yáacau wérrri náajchai, néenee Pablo ya Bernabé ya áabibi mawí nawína áabai washíalicuenai náaque'iniu Jerusalén néerra ya natáaniaque'e linácu líáni náajcha náa'a apóstolucua ya náa'a salínai iglesia ísanaca Jerusalén néenee sánaca.

³ Nabánua'ee náa'a iglesia Antioquía néenee sánaca, nabésuneda'inaa liá'a cáinabi jí'ineerri Fenicia ya Samaria, jáiwa'ee náiiwa náa'a jócani judíos namáaca'ee nawítee ajuítaimica quéewique'e nasíguia Diosru. Ya quinínama náa'a máaquenai nawówau Dios nácu, sáicta'ee wérrri nawówa néemi'inaa liá'a chuánshi saícaica.

⁴ Náinu'inaa Jerusalén néerra, Pablo ya Bernabé narríshibia'ee nayá iglesia ísanaca ya náa'a apóstolucua ya náa'a salínaibinica, náiiwa'ee nalí quinínama liá'a Dios médani náajcha. ⁵ Ne áabi náa'a fariséobinica éebidenai Jesús nácu, nabárrua'eewau ya namá'ee:

—Arrúnaa'ee nawíchua nachíipi ímanaa juáta náa'a éebidenai jócani judío, nabánua'ee nacúmpliaque'e ley Moisés wánani namédaca.

⁶ Jáíwa'ee náawacawai náa'a apóstolubínica ya náa'a salínaica quéewique'e natániacani linácuí. ⁷ Néenee liáwinaami natáania linácuí, jáíwa'ee Pé'uru bárruwai limá'ee nali:

—Nuéenajinai, iyá yáine léenaa báinacu Dios máiderrite nuyá íbicha nuíwaque'e irrú sáicaí chuáninica liá'a wáseđerri'inaa nali náa'a jócani'inaí judíobini, quéewique'e nayá néebidaca. ⁸ Dios yáa léenaa wawówa, líiyada'ee walí lirrishibiaca nayá, liá'ee nali Espíritu Santo, léjta liáyu'u walíni. ⁹ Dios jiní limédani báawatani wítee wáucha nayá ya wayá, ne léquichoo nayá bádedeenai nawówau níwata namáacaca nawówau linácu. ¹⁰ Ne chóque'e çtánda éeneda Dios iwána namédaca liá'a nawítee ajutaimica, jócaite wéenaa wacúmpliacte jiní wérrí áawita náa'a wawérrinaimica? ¹¹ Báawachala wáucha, wayá éebidenai wawásedacoo mawéniyu sáicaca wáajcha liá'a Wawácali Jesúsca, nayá wáseneu liúcha liá'a máashii léquichoo léjta wayá.

¹² Quíninama nayá manúmata néemi'e nayáca liá'a Pablo ya Bernabé táaniani liyá nácu liá'a shínaashi ya liá'a jócai wacába cáji Dios médani náajcha náibicha náa'a jócani judíobini. ¹³ Jáí'inaa nanísa natániacai, Santiago má'ee:

—Nuéenajinai, éemite nulí: ¹⁴ Simón íiwa walíni léjta Dios canúnaa licába nayá quéechanacu náa'a jócani judíobini, liwína'ee néenaa chóniwenai namédaque'e chacáalee Diosruja. ¹⁵ Liána áabenaí léjta natánaumini náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu, léjta limáyu Dios chuánica:

¹⁶ 'Ne liáwinaami liáni nuéejoominaajoo nubárrueda báaniuñoni liá'a cuíta cáarralierricoo liyáca David shínaaca;

nuchúnimínaa báaniuñoni ya nubárruedamínaa báaniuñoni,

¹⁷ quéewique'e quíninama náajcha náa'a namúrruque'e Wácalishi nawówa yáajchau léquichoo,

náajcha náa'a quíninama cáinabi ítesanaca náa'a máaquenai nayáu báawacha nují'inaa nácu.

¹⁸ Liá'a Wawácalica, wáneerri náa léenaa liáni quíninama báinacumi, liá'a máaquerri lichuániu'.

¹⁹ “Nuá léenaa nulíwoo, jócai sáica wabánua naméda liá'a jócai rúnau náa'a jócani judío, máaquenai nawítee ajutaimica nasíguiaque'e Diosru. ²⁰ Rúnaaminaajoo watána nali nashírrique'iu liúcha liá'a namédani nali náa'a jócani Dios. Cáwiq'ue'e nacá'a náuchau naméda máashii náinaayu. Jócubeecha íya líerra cuéshinai sácumenaicoo ínaa, jiní liá'a jórquerricoo, ya jócai léquichoo íirrai. ²¹ Ne wawówaicta wáa léenaa báinacu sáimi ái néenaa já'a chacáalee rícu, náa'a éewidenaica Moisés shínaa ley, liá'a naliénica sinagoga rícu éerri jútainchu nawówa íyabactacoo.

Liá'a cáashtaca nali náa'a jócani judíobinirru

²² Apóstolubínica ya náa'a salínaica, ya náa'a quíninama iglesia ísanaca, jáíwa nawína áabi néenaa náa'a éebidenaica nabánuaque'e nayá Antioquía néerra Pablo ya Bernabé yáajcha. Jáíwa'ee nawína Judas, né'e léquichoo lijí'inaa Barsabás, ya Silas, washiálicuenai cawiteenica náibicha náa'a éebidenaica, ²³ náajcha nabánua áabai cáashta mérrí chá'a:

“Wayá apóstolubínica ya náa'a salínaica náa'a éenajinaica watáa wéenajinai náa'a jócani judíobini, náa'a yéenai Antioquía rícu, ya Siria rícu léquichoo ya Cilicia léquichoo. ²⁴ Wáa léenaa áabi chóniwenai yáaineu wayéji áani jócani wabánua néerra, ijódia'ee liyú liá'a ichuánicoo, jócai náa léenaa chítashia nayáu'inaa jiní. ²⁵ Tándaa, wáawacawai, sáica wacábaca wawína wéenau náaque'iniu nacába iyáctalaca náajcha náa'a sáictani wérrí wítee wéenajinai Bernabé ya Pabloca, ²⁶ náa'a máaqueneu nayáu carrunatairru Jesucristo jí'inaa nácu. ²⁷ Ne léquichoo wabánua Judas ya Silas léquichoo: Nayájoo natániaminínaa yáajchajoo náiiwaque'e irrú quíninama liáni. ²⁸ Ne sáicaí wérrí wacába liá'a Espíritu Santoca ya wayá léquichoo, jócumínaa wabánua irrú quéewique'e iméda quíninama léjta Moisés tánimica, báawacha liúcha liáni: ²⁹ Jócubeecha íya cuéshinai ínaa náani néemani nali náa'a jócani diose. Jócubeecha íya íirrai, ya léquichoo náa'a cuéshinai sácumenaicoo, cáwiq'ue'e nacába náuchau naméda máashii náinaayu. Ityáctau wáujoo liúcha léju liáni, ímedamínaa sáicajoo. Sáicaque'e yáajabajoo.”

³⁰ Ne nayájoo, néenee náiiwa'inaa nanáawau, náau Antioquía néerra, náawacacoo'eewau náa'a iglesia ísanaca néntregaa cáashta nali. ³¹ Náa'a néenajinaica naliá'inaa cáashtai sáicta wérrí nawówa. ³² Liá'a Judasca ya Silasca wáalenai Dios wítee nawówa lícu, náiiwani'inaa chóniwenairru sáicta wérrí'e nawówa néenajinai yáajchau. ³³ Liáwinaami liá'a éerrica, náa'a néenajinaica

náiiwa'ee nanáawau nalí, nabánua nachuániu nalí sáicta wérrí nawówa, quéewique'e néejooocoo báaniu náa'a bánuenai nayá. [³⁴ Ne liá'a Silasca wówerri limáacooo.] ³⁵ Ne Pablo ya Bernabé namáacau Antioquía rícu, íchaba yáajcha mamáarraca néewida ya náiiwa Jesucristo chuáni.

Pablo chánau lijiácoo chámaichu'inaa liméda lishínaa tráawaju Diosru

³⁶ Áabai éerri liáwinaami, Pablo má'ee Bernabérru:

—Wáu wacába náibeji báaniu náa'a wéenajinaica chítashia nayáu jini quinínama chacáalee ricuba, liá'a wáiiwactamite wawácali chuáni, wacábaque'e chítashia nayáu jini.

³⁷ Bernabé wówerri litée náajchau Juan, liá'a jí'ineerri léquichoo Marcos; ³⁸ Ne Pablo jócai wówai litée Marcos, jiniwata liá'a Marcasca limáaca bácai Pablo ya Bernabé Panfilia rícu, jócai wówai liácoo náajcha liá'a tráawaju namédanica. ³⁹ Jáiwa náawacawai naméda yáacacuwai linácu líáni, jáiwa'ee nashirria yáacawai. Bernabé litée'e liájchau Marcos náurrucoo'eewau lancha rícula náaque'iniu liwówai jí'ineerri Chipre, ⁴⁰ nácula Pablo liwówaiyu liwina'a Silas, ya náa'a néenajinaica nasáta'ee nanácu Dios jí'inaa nácu, jáiwa'ee najiá'eewau néenee, ⁴¹ nabesuna'eewau Siria ya Cilicia náa'ee nadánani náa'a néenajinaicoo yáainai iglesia rícu.

16

Timoteo táldeda Pablo ya Silas

¹ Pablo líinu'e Derbe ya Listra néerra, línuclata'ee linácu liá'a báqueerri quéebidacai Jesucristo nácu, jí'ineerri Timoteo, rucúlee ruá'a báquetoo ínetoo judía quéebidacau Jesucristo nácu, lisáljinaa griego. ² Náa'a néenajinaica yéenai Listra rícu ya Iconio rícu, natáania'ee sáicai wérrí linácu. ³ Pablo wówerri'e Timoteo yáacoo liájcha, ne quéechanacu liwána náiju nachípi ímanaa juáta, quéewique'e jóca líiwirri nawówa náa'a judiobinica náa'a yéenaica líta'aa liá'a cáinabica, ne quinínama yáine lénaa Timoteo lisáljinaa griego. ⁴ Quinínama chacáalee nabésunatacoo, náiiwa'ee náacoo néenajinairru, linácu liá'a náiiwani náa'a apóstolubínica ya náa'a salinaibínica náa'a iglesia Jerusalén isanaca. ⁵ Náa'a iglesia isanaca, jáiwa'ee nadáwina nawiteewai Jesucristo jí'inaa nácu, náa'a máaquenai cabálininaa, ya liá'a namánaba náa'a éebidenanica lidáwinaw mawí.

Pablo dájuni báqueerri washíalicuerri Macedonia rícu sái

⁶ Liá'a Dios shínaa Espíritu Santoca jócai wówai náiiwa Jesucristo chuáni lénaa lírrícu liá'a cáinabi jí'ineerri Asia shínaaca, jáiwa'ee nabésunawai liá'a cáinabi jí'ineerri Frigia ya Galacia, ⁷ náiiu linúmamirra liá'a cáinabica jí'ineerri Misia. Ne néenee namá'inaa'ee nalíwoo nabésunacoo cáinabi jí'ineerri Bitinia, ne liá'a Espíritu Jesús shínaaca, jócai línda jini. ⁸ Néenee'ee, nabésunau machácani Misiarra, náurrucua'eewau á'a lancha chánactau jí'ineerri Troas. ⁹ Líyáli éerrimi Pablo dájuni'e dajuishi táayee; licába'ee báqueerri washíalicuerri shínaa cáinabi jí'ineerri Macedonia, libárrua'eewau limá'ee Pablórru: “Jibésunau Macedonia rícula jiyúda wayá.” ¹⁰ Pablo quéecha'inaa lidájuni'inaa líarra dajuishica, jáiwa wachúni washínaa injbaawai wáaque'iu Macedoniala shínaa cáinabi ítala, yáawaiyi Dios máiderri líyá wayá wáaque'iu wáiiwa nalí sáicai chuánshica liá'a Dios chuánica.

Pablo ya Silas Filipos rícu

¹¹ Wáurrucoowai Troas néenee, wáau machácani liwówai jí'ineerri Samotracia, áabai éerri néenee wáiiu áabai chacáalee jí'ineerri Neápolis. ¹² Néenee jáiwa wáawai áabai chacáalee jí'ineerri Filipos, liá'a chacáalee mawí máanuica líta'aa liá'a cáinabi Macedonia shínaaca, nayácta íchaba náa'a romanobini. Néerra wayáte jócai íchaba éerri. ¹³ Áabai éerri liá'a wawówa íyabactacoo, jáiwa wajiáwai bináawala chacáalee, méeda tácoowala, liá'a wamáacta walíwoo áabai yáarrushi nasáactau náa'a judiobínica. Jáiwa wawáawai watáania sáicai chuánshi, nalí náa'a íinaca yáawaquenaicoo wáajcha. ¹⁴ Báquetoo néena jí'ineechoo Lidia, ruyá néenee sáu áabai chacáalee jí'ineerri Tiatira, wéndechoo wárruma cawéni quiírrai wérrí. Ruáni ínetooca, yáichoo sáicai Diosru, éemechoo'e ruyáca, liá'a Wawácalica jáiwa lidúnu ruwówai ruémique'e liá'a Pablo táaniani líyá nácu. ¹⁵ Ruéebida Jesucristo nácu rubáutisawai, náajcha náa'a quinínama ruéenajinaica, ne liáwinaami, jáiwa rusáta wáucha:

—Ne iyá imáacta iwówau yáawaiyica yáliminaa nuyá nuéebidaminaa Jesucristo nácu, ínu chérra yáaque'iniu núbana néerra.

Jáíwa ruwána wamáacaque'iníu ruájcha.

¹⁶ Libésunate áabai éerri wá'inaateu chaléeni náctalacoo nasáta Dios yúcha, jáíwa wáiiuu báquetoo miyácau wáalechoo áabai espíritu cadíbinacai. Ruyá nawánacaala yáarru, ruyá yáichoo léenaa wéerri jiniwata áabai espíritu máashii íiwaca rulíni. Tándá ruwancanai jéda íchaba warrúwa. ¹⁷ Ruáni miyácauca, jáíwa ruchánau rujínacoo Pablo ya wáajchai, rumáidada'ee ruácoo:

—¡Náani washíalicuenaica sírbenai Diosru liá'a yéerri áacairra, náa'a íiwenai irrú, chítashia Dios éewa'inaa litée iyá áacairra'inaa!

¹⁸ Liáni rumédani íchaba éerri, cáashia Pablo, wówa íiwirri liwówa, jáíwa'ee léejoo báaniu limá'ee lirrú liá'a espíritu yéerri runácu ruá'a miyácauca:

—Lijí'inaa nácu liá'a Jesucristoca, nuwána jijíacoo rúcha.

Liyáalimi espíritu máashiica limáaca ruyái.

¹⁹ Ne náa'a ruwácanaiuca ruá'a miyácauca, nacába'ee jócai sáica nagáana runácu warrúwa mawí, jáíwa'ee nawína Pablo ya Silas, jáíwa natéequ'e nayá wánacaleenairru, liá'a plaza chúnsaica. ²⁰ Jáíwa nabárrueda nayái nawácanai náneewa namá'ee:

—Náani judíobinica ínuenai naméda walí máashii nacáarralia washínaa chóniwenai, ²¹ éewidenai nawíteeyu wayá jócai wéenaa warrishibiaca, jócai wéenaa namédaca, jiniwata wayá romanobini.

²² Néenee náa'a chóniwenaiuca nabárruo nanácula liá'a Pabloca ya Silas, ya namá'ee náa'a nawácanaiuca namídudaque'e náabala nabásaidaque'e bárayuni. ²³ Néenee nanísa'inaa nabásaida nayái, naníqui jini cuíta manúmai rícula, namá'ee lirrú liá'a catúyacaica liá'a cuíta manúmaica licábaque'e nayá, jócubeecha najíau nayáca. ²⁴ Quéecha'inaa lirrishibia liáni catúyacaica cuíta manúmai liníqui wéerri nayá sáica, ya liníqui náibia áacairra linácula liá'a áicuba cadúcnica lijí'inaa cepa.

²⁵ Ne liyáalimi béewami táayebée, Pablo ya Silas nasátau ya narába shímashi Diosru, ya náa'a áabi yáainai cuíta manúmai rícu néemini nayáca, ²⁶ ne liyáalimi licúsu liá'a cáinabica cadánani wéerri lichúnda liá'a cuíta manúmaica. Liyáalimi liméecu linúma liá'a cuíta manúmaica quinínama, náa'a yéenai cuíta manúmai rícu liwásau liá'a nashínaa cadénaca. ²⁷ Quéecha'inaa licáwiacoo liá'a catúyacai cuíta manúmai licába quinínama linúma liá'a cuíta manúmaica méecuerru, lijéda lishínaa espadau línuaque'e liyáu, jiniwata limá lirrúwoo náa'a yéenai cuíta manúmai rícu máanenaiwai. ²⁸ Ne jáíwa Pablo máidada lirrú:

—¡Ujínuaú, wayá náani ya áani quinínama!

²⁹ Néenee liá'a catúyacai cuíta manúmai lisáta áabai licámarrau liwárruo licánacacoo ya chéchinau licáarruniu licuá Pablo ya Silas yáajba. ³⁰ Néenee liá'a catúyacai cuíta manúmai lijéda Pablo ya Silas ya lisáta léemiu nayá:

—Washíalicuenaí, ¿tána arrúnaa numédacai nuwáaliaque'e nucáwicau Dios yáajcha?

³¹ Namá'ee lirrú:

—Éebidau linácu liá'a wawácali Jesúsca, jiwáaliaminaa jicáwicau Dios yáajcha jócai amáarra ya jéenajinai léchchoo.

³² Jáíwa natáania lirrú linácu liá'a Wawácali chuánica ya nalí náa'a yéenai lishínaa cuíta néeni. ³³ Ne liyáalimi hóraaca táayebéeca, liá'a catúyacai cuíta manúmai litée jini báawachala libádeda natúca náa'a Pabloca ya Silas, jáíwa nabáutisawai liyá ya léenajinai. ³⁴ Néenee litée nayá libana néerrau, liá náaya, liyá ya léenajinai sáitani wéerri wówa néebidacala Dios nácu.

³⁵ Manúlacaiba, náa'a nawácanaiuinica nabánua áabi catúyacani chaléeni catúyacai cuíta manúmai quéewique'e nawáseda Pablo ya Silas. ³⁶ Liá'a catúyacai cuíta manúmai limá'ee Pablóru:

—Náa'a nawácanaiuinica nabánua nuwásedaque'e iyá; tándá yáa namówai cháiwíteemija'a.

³⁷ Ne Pablo má'ee nalí náa'a catúyacanica:

—Ne wayá cháni cábacanaa léjta chóniwenai Roma néenee sánaca, nabásaida wayá chóniwenai náneewa, jóctanaa náa léenaa wajíconaa, naníqui wayá cuíta manúmai rícula; ¿ya chóque'e iwówai iwáseda wayá cabáyainta? ¡Ne jóca! Náiiuque'e nayá jájju najéda wayá.

³⁸ Náa'a catúyacani náaniu náiiwaca nalí náa'a nawácanaiuinica, jáíwa nacáarrudawai náa'ee léenaa nayá'ee cháni cábacanaa léjta chóniwenai Roma néenee sánaca. ³⁹ Náawai náa'a nawácanaiuinica, nasáta perdón Pablo ya Silas yúcha, ya najéda jini cuíta manúmai rícuca, ya namá'ee nalí najíaque'iu lirrícucha liá'a chacáaleeca. ⁴⁰ Najjá'inau lirrícucha liá'a cuíta manúmai náa'a Pablo ya Silas,

jáiwa náawai rúbana néerra ruá'a Lidiaca, néenee nanísa nacába náa'a éebidenai Dios chuáni náa nadánani, jáiwa náau néenee.

17

Nacáarralia yáacacoo Tesalónica rícu

¹ Pablo ya Silas náau mamáarraca nabéechalau. Nabésunau lirricu náa'a chacáalee jí'ineerri Anfipolis ya Apolonia, jáiwa náiiui chaléeni chacáalee jí'ineerri Tesalónica, nawaáaliacta áabai sinagoga judiobinica. ² Pablo, léjta liwíteeja, liáu chaléeni sinagoga néerra, táshia éerri jíni liwówa iyabactacoo, léjta matálii semana litáania náajcha. Léewida nayá léjta limáyu liá'a Dios chuánica, ³ liiwadeda nalí liá'a Mesíasca arrúnai'inaa máanalica, ne máanalicai yáawinaami licáwiaminau báaniu. Limá nalí:

—Liyája liáni Jesús numáni irrú, liyája lierra Mesíasca.

⁴ Áabi néenaa náa'a judiobinica néebidani, nawína yáacau Pablo yáajcha ya Silas. Cha lécchoo néebida íchaba néenaa náa'a griégobinica yáine Diosru saícai ya íchaba íina cawénini wéerri. ⁵ Ne náa'a áabi judiobinica cadéni nayá. Namúrru áabai chóniwenai máashiini jínanenaiu cáaye rícu jíni médani, quéewique'e nacáarraliaca ya najódiaque'e chóniwenai chacáalee rícu sánaca. Náani máashiinica lécchoo náau líbana nácula liá'a báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Jasónca, najédaque'e néenee Pablo ya Silas quéewique'e néējuédaque'e chóniwenairruni. ⁶ Ne jócala náiiu Pablo ya Silas, jáiwa nárdeda Jasón ya áabi éebidenai Dios nácu nanáneewa náa'a chacáalee wácanaica, máidadenai náacoo:

—¡Nayája náani washiálicuenai jínanenaiu quinínama cáinabi naméda namáacoo quinínama máashii chóniwenai íibi, náiiu léquichoo áani, ⁷ ya Jasón wína nayá líbana néeniu! ¡Quinínama nayá jócani méda liwánacaala liá'a chúnai liwácali romano shínaaca, ne namá jáicala báqueerri reyja'a, léja liá'a Jesúsca!

⁸ Néemi'inaa liáni, jáiwa chóniwenai ya náa'a cawánacaalacani cáarrudenai. ⁹ Ne Jasón ya náa'a áabibica napáida áabai warrúwa, ya nawáseda nayá.

Pablo ya Silas Berea rícu

¹⁰ Ne táaye'inaami, náa'a éebidenaica nabánua Pablo ya Silas náaque'iu báitanacu chaléeni chacáalee jí'ineerri Berea. Náiiu'inaami náau báitanacu chaléeni sinagoga néerra judiobini shínaaca. ¹¹ Náani judíoca, mawíni saíca wítee náucha náa'a Tesalónica néenee sánaca, narríshibiani saíca wéerri nawówa yáajchau liá'a chuánshica, mawí éerri néewidau Dios chuáni nácu, nacábaque'e namáni nalí yáawaictajani. ¹² Ne íchaba néenaa éebidenai, ya lécchoo néebida íchaba néenaa náa'a griégobinica, cha lécchoo íina cawénini wéerica ya washiálicuenai. ¹³ Ne náa'a judiobinica Tesalónica néenee sánaca, náa léenaa'inaa Pablo íiwadeda liá'a chuánshi Dios shínaa á'a Berea lécchoo, náau néerrai nacáarraliacoo'e náa'a chóniwenai. ¹⁴ Ne náa'a áabi éebidenaica nawána Pablo jíacoo madéjcata chaléeni litácoowala liá'a manuáca, ne Silas ya Timoteo máaquenai á'a Berea. ¹⁵ Náa'a tálidedenai Pablo yáaineu liájcha atanúma á'a chacáalee jí'ineerri Atenas. Néenee néējuawai náiiwa nalí náa'a Silasca ya Timoteo náaque'iu madéjcata Pablo íshirricu.

Pablo Atenas rícu

¹⁶ Nácula Pablo nénda á'a Atenas néerra liá'a Silas ya Timoteo, máashii wéerri liwówa licábacala liá'a chacáalee cashiámu diosnai jócai yáawaiyi. ¹⁷ Tándawa liméda yáacau sinagoga rícu, náajcha náa'a judiobinica ya áabi chóniwenai yáinai saícai Diosru, ya éerri jútainchu naméda yáacacoo náajcha náa'a yáawaquenaicoo plaza rícu. ¹⁸ Cha lécchoo áabi quéewidacani néenaa jí'ineenai epicúreos ya estóicos, nachána naméda yáacacoo Pablo yáajcha. Áabi má'ee:

—¿Tána litáania léji liéni catáaniacaica?

Ya áabi má'ee:

—Jicá'a liá'a táaneerri áabata diosnai déecuche saí nácu.

Léewa'ee namáni lierra níwata Pablo íiwadedeerri linácu liá'a chuánshi saícaica Jesús nácu, néewacala nacáwiacoo náa'a máanalinica. ¹⁹ Néenee natée jíni chaléeni Areópago néerra. (Atenas néerra jí'ineerri Areópago, náarrui náa'a wánacaleenai chacáalee rícu). Liá'a yáarrushi saíctata nacába náawacacoo, nasáta néemiu Pablo:

—¿Jéewa jíiwa walí liá'a wáalii chuánshi jéewidani nácu jíndani walí? ²⁰ Ne jítanía walí áabata chuánshi báawatai, ya wawówaini wáa léenaa tánashia jíwówai jimácai.

²¹ Ya quinínama náa'a yéenai Atenas néerra, léjta lécchoo náa'a déecuche sánaca yéenaimi á'a, bácinaa saíctai néemica ya natáaniaca chuánshi wáalii.

²² Pablo bárroo nali béewami Areópago rícu, limá'ee:

—Chóniwenai Atenas néenee sánaca, quinínama liáni nucábanica, iyá chóniwenai éebidenai wérrí linácu liá'a witeeshica. ²³ Nácula nujinaniu chacáalee rícu, nucába iyá isátau ichaba diose yúcha, ya nuíinu áabai altar liá'a tánerricoo cháa: 'Liá'a Dios jócai wacúnusia'. Wée saícai, lierra Dios isátanicoo yúcha jócai icúnusia, linácuwa nutáania irrú.

²⁴ "Liá'a Diosca quénuderrí quinínama cáinabi quinínama liá'a yéerri líta'aa, liyáwaja lierra wácalishi áacai saíca ya cáinabi íta'aa. Jócai yáa lirrícu liá'a temploca washíalicuenai médanica. ²⁵ Jiní lirrúnaani naméda liwícaubali, liyája lierra yáirri wacáwica quinínama, cáuli ya quinínama mawí.

²⁶ "Bácai rímii washíalicuerrí rícu quénuderrí quinínama chóniwenai, nayáque'e quinínama cáinabi íta'aa; líyadani nali liá'a éerrica ya liá'a yáarruishica néewacta nayáca, ²⁷ namúrrique'e Dios, ya cáajbami, újni najisedauca néewaque'e náiinucani, báawita yáawaa jócu Dios ya wáucha déecucha bácainaa. ²⁸ Jiníwata wayá yéenai Dios nácula, wachúniniu ya wéewa wayáca; ya léjta léquichoo náa'a áabibi éewenai najéda chuánshi nawíta rícujeiu nashínaaca namá'ee: 'Wayáca Dios táqueenaibimi'. ²⁹ Wayácta Dios táqueenaibimi, jócu arrúnaa wamá walíwau léecala, liá'a Dios litáanaaminaa óroyu, ya platayu, jócta íibayu namédani náa'a washíalicuenai nawiteeyu. ³⁰ Báinacu Dios míya máecha quinínama namédani liarra, jiníwata jócala náa léenaa liá'a namédanica; ne chóque'e, Dios bánua quinínama chóniwenai, quinínama cáinabi néējuacoo lirrú, néebidaque'e linácu. ³¹ Dios áí wina áabai éerri, ya liyáali éerri, jiní licábacala báqueerri chóniwerri saícai áabi yúcha; liyáminaa májoo chóniwenai méducta saíctai o máashii. Quinínama lierra limédani'inaa báqueerri washíalicuerrí rícujei liá'a liwínanica, jí'ineerri Jesús. Dios íyadani chóniwenairru cháca rúnaa libésunacoo, liyáwa wáneerri Jesús cáwiacoo náibicha náa'a máanalínica".

³² Néemi'inaa liáni nacáwicalau máanalícaí yúcha, áabibi nacáida'ee ya áabi namá'ee:

—Wanísaminaa wéemicojoni áabata yáajcha.

³³ Néenee Pablo máaca nayái, jáiwa liáwai. ³⁴ Ne áabi yáau liájcha néebidani. Náibi yéerri liá'a Dionísioca, néenaa náa'a Areópogoca; ya léquichoo báquetoo finetoo jí'ineechoo Dámaris, ya áabi mawí.

18

Pablo Corinto rícu

¹ Liáwinaami liáni, Pablo jiáu Atenas rícuca, jáiwa liáwai lirrícúla liá'a chacáalee jí'ineerri Corinto. ² Néerra línu báqueerri washíalicuerrí judío jí'ineerri Aquila, liyá che sáini cáinabi jí'ineerri Ponto. Liyáali íchaitaa Aquila ya línu Priscila íinuenai lítee liá'a cáinabica jí'ineerri Italia, chéni rúnacte najiáacoo jiníwata liá'a nawácali jí'ineerri Claudio, wáneerri najiáacoo quinínama náa'a judíobínica, najiáque'iu chacáalee jí'ineerri Roma. Pablo yáairri licába nayá, ³ jiníwata Pablo wáaleerri léenaa liá'a tráawajuca, namédaque'e tólda nawéndacta'inaa nashínau, íchaitaa limáacau náajcha limédaque'e náajcha liá'a tráawaju. ⁴ Ne éerri jútáinchu nawówa íyabactacoo, Pablo yáairrii sinagoga rícula, natáaniactaca néewidactaca náa'a judíobínica ya náa'a jócani judío, quéewique'e néebida Jesús nácu.

⁵ Quéecha'inaa Silas ya Timoteo náiiinu'inaa á'a Macedonia, Pablo liyá'inaaja líiwadeda quinínama éerri liá'a chuánshica, líyadaque'e nali náa'a judíobínica Jesúsca léja liá'a Mesíasca. ⁶ Ne nayá nachána namédacoo báawacha líúcha namá lirrú chuánshi máashii; jáiwa Pablo tútuda líibalau, liwówau limáca nayá médenai máashii jócai néebida, ya limá nali:

—Iyáminaa wáalia ítalashi iyá jájiu yúcaque'iu; nuyá jócai wáalia ítalashi. Chóque'e libéechalawoo nuáu jócani judíobini néerra.

⁷ Lijiáu chéni sinagoga, néenee líau líibana néerra liá'a báqueerri washíalicuerrí jí'ineerri Ticio Justo, sáterriu Dios yúcha, yéerri léema nácu liá'a sinagoga. ⁸ Báqueerri washíalicuerrí jí'ineerri Crispo, liwácali liá'a sinagoga, léebida Jesús nácu quinínama yáainai líbana lícu. Ya lécchu quinínama náa'a Corinto sánaca, néemi liá'a Jesús chuánica, jáiwa néebida jini nabáutisawai. ⁹ Áabai táayee, liá'a Wawácalica limá'ee Pablórru liá'a áabai lituírricu saí: "Ucáarru jiyá; jáiyu jíiwadeda liá'a chuánshica mamáarraca. ¹⁰ Jiníwata nuyá yéerri jíájcha, jiní éewa lidúnu jinácu limédaque'e jirrú máashii, ne nuyá wáaleerri íchaba chóniwenai lirrícu liáni

chacáaleeca.” ¹¹ Tándawa Pablo máacau áabai camuí ya béewami á'a Corinto, léewidaca náibi liá'a chuánshica Dios shínaaca.

¹² Ne liyáali éerri liá'a Galiónca wánacaleerri á'a Acaya, náa'a judíobinica náawacau Pablo júnta'inaa; natéeni nawácanaibini júnta, ¹³ ne má'ee lirrú liá'a wánacaleerri: —Liáni washíalicuerrica jínaneerri éewiderri limácoo náa'a chóniwenai, queéwique'e náa Diosru sáica liyú liá'a áabatata lijúnta liá'a leyca.

¹⁴ Pablo ái'inaata táaniacai, queécha'inaa Galión máca nalí náa'a judíobinica: —Ne jícanaashiquictani, jócta cáinuacai áabi, nuyáminaa nuéemiminaa irrújoni iyá judíobinica; ¹⁵ ne liyú'inaa liérta chuánshica, jí'inaashi ya ishínaa ley, ichúniu iyá jájiuni, jiniwata nuyá jócai wówai nuwárruacoo linácu liárta.

¹⁶ Ya lijédani lirrícucha liá'a náawacactacoo náa'a wánacaleenaica. ¹⁷ Néenee nawína báqueerri namánabayu jí'ineerri Sóstenes, liwácali liá'a sinagoga, nabásaidani néeni, nanáneewa náa'a nawácanaibinica. Ne Galión jini wérri weni lirrú liérta.

Pablo éejuerriu Antioquíarra

¹⁸ Pablo máaqueerriu íchaba éerri á'a Corinto. Liáwinaami líiwa lináwawai léenajinairru, liájcha Priscila ya Aquila, náurrucoo náaque'iu lítala liá'a cáinabi jí'ineerri Siria. Liá'a chacáaleeca jí'ineerri Cencrea, jóctanaa liúrrucujau, lirrírreda liwíta báinawai, queéwique'e licúmpliaque'e liá'a chuánshi limánimica.

¹⁹ Queécha'inaa náinucai á'a Éfeso, Pablo máca Priscila ya Aquila, jáiwa liáwai sinagoga néerra litániactaca náajcha náa'a judíobinica náawacactacoo. ²⁰ Nayá namésudani wówa namáaque'iu íchaba éerri mawí, ne jócu liwówai, ²¹ ne jáiwa líiwa lináawawai limá'ee nalí: “Dios wówaicta, nuéējuaminauoo nucába iyá báaniu.”

Néenee Pablo yúrrucoo báaniu, jáiwa liáwai Éfeso néenee. ²² Queécha'inaa línucai á'a chacáalee jí'ineerri Cesarea, liáwai Jerusalén néerra, liáque'iu litáa nalí náa'a éebidenai Dios nácu, néenee liáu chaléeni Antioquíarra néerra. ²³ Liáwinaami áabi éerri, liáu báaniu lijinanicoo áabainaa lirrícucha liá'a chacáalee liá'a cáinabi jí'ineerri Galacia ya Frigia, liá nadánani quinínama náa'a éebidenai Dios chuáni.

Apolos úwadedeerri Dios chuáni Éfeso rícu

²⁴ Ne liyáali éerri línu Éfeso néerra báqueerri judío jí'ineerri Apolos, chacáalee jí'ineerri Alejandría néenee sái. Yáirri wérri léena sáica, cúnusierrri sáica liá'a tánerricoo Dios chuánica. ²⁵ Yéerri sáica wérri Dios chuáni nácu, ya táaneerri jucámarranaa liwówa yáajchau, léewidaca jucámarranaa Jesús nácu, báawita bácai licúnusia linácu liá'a bautismoca Juan shínaaca. ²⁶ Liá'a Apólosca libáaroo litániaca chóniwenai náneewa sinagoga rícu; ne néemi'inaami jini Priscilca ya Aquila, néenee natéeni jíni báawachala náiuwa lirrú jini sáica wérri liá'a Dios chuánica. ²⁷ Queécha'inaa Apolos wówai liácoo nayáctala náa'a chóniwenai yéeni cáinabi ita'aa jí'ineerri Acaya, néenajinai yúdani, ya natána áabai cáashta nalí náa'a éebidenai Dios nácu néenee sánaca, queéwique'e narríshibia sáicani. Ne línu'inaa Acaya néerri, liyúda íchaba nalí náa'a éebidenai, jiniwata Dios sáicai wérri neébidaque'e linácu. ²⁸ Ne quinínama náneewa namá judíobini nácu, limáni nalí jócai néena nabáyaca, liyada Dios chuáni nácu, léewidani yáawacaala léja liá'a Jesúsca liá'a Mesiasca.

19

Pablo Éfeso rícu

¹ Nácula Apolos wá á'a Corinto, Pablo chuáu líibi liá'a awácaca línu Éfeso néerri, línu íchaba éebidenai Dios nácu. ² Jáiwa lisáta léemi nayá:

—¿Irríshibia léji liá'a Espíritu Santoca éebida'inaami Jesús nácu?

Nayá néeba liúchani:

—Jócai wíta wéemi natánia nácu liá'a Espíritu Santoca.

³ Pablo sáta léemiu nayá:

—Ne, ¿chíta nabáutisau iyá jíni?

Nayá éeba'ee:

—Liyú liá'a bautismo Juan shínaamica.

⁴ Pablo má'ee nalí:

—Jájá, Juan báutiseerri náa'a éejuenaicoo Diosru, ne limá'ee nalí éebida linácu liá'a ínuerri'inaa báaniu nuúshirricu, wówerri limáca, liyáca Jesús.

⁵ Néemi'inaa líani, jáiwa nabáutisawai Jesús jí'inaa nácu; ⁶ ya néenee Pablo máaca'inaa licáajiu nanácu, línu nanácu liá'a léquichoo liá'a Espíritu Santoca,

natáania áabai chuánshi báawatai, néewidau chuánshi Dios yáani nalí. ⁷ Namánabaca doceca náa'a washiálicuenaica.

⁸ Ne liyáali matáalii quéerri, Pablo yáairriu liyáca sinagoga néerra, liiwadedacta jócai cáarrunaa chuánshi, cáiteerri nayá yáawai wérriyu, ya liwówai métaa néebidaque'e Dios wánacaalactaca. ⁹ Ne áabibi, liyájurricani, jócani wówai néebidaca, újni chóniwenai náneewa natáania máashii linácu liá'a wáalii chuánshica. Néenee Pablo lishírriu náucha, ya litée náa'a éebidenaica chaléeni escuela néerra lishínaa báqueerri jí'ineerri Tirano. Chaléeni litáania éerri jútainchu, ¹⁰ Cha limédaqui jini chámacua camuí, cháí léjta náa'a yéenai quinínama líta'aa liá'a cáinabi jí'ineerri Asia, ya náa'a judiobinica ya náa'a jócani judío, néemi liá'a wawácali chuánica. ¹¹ Dios limédaca máanui jócai nacába cáji Pablo nácueji, ¹² báawita liá'a pañueloca, ya liá'a íibalashi dúnuerri lináanai natéeni bálinenairru, ne liáni éederri nabálinacaala ya náa'a espíritu máashiica jíerriu náucha.

¹³ Ne áabibi judiobini, jinanenau cáaye rícu jédenai namácoo chóniwenai yúcha espíritu máashii, nawówaini namédaca lijí'inaa lícu liá'a Wawácali Jesúsca; namá'ee nalí náa'a espírituca: “¡Lijí'inaa lícu liá'a wawácali Jesúsca, Pablo íiwanica, nabánua jírú jijiáyú!”

¹⁴ Léwa liáni namédani náa'a siete léenibi liá'a judioca jí'ineerri Esceva, liá'a báqueerri nawácalica náa'a sacerdotébini. ¹⁵ Ne áabai éerrimite liá'a espíritu máashiica limá'ee: “Nucúnusia Jesús, ya nuá léenaa Pablo; ne iyá çtána iyái?”

¹⁶ Ne liyáalimi, liá'a washiálicuerrica wáaleerri espíritu máashii ínuerri nanácula, ya quinínama lidánani yáajchaw liméda mawí náucha quinínama, línueda bájjiala nayá carrúnatai, najiáawai návana rícuca jushícai ya catúcai. ¹⁷ Quinínama náa'a yáainai Éfeso rícu, judiobini ya jócani judío, ná'inaa léenaa, jáiwa cáarru wérrí nayái. Ne chacábacanaa licáarraliau Jesús jí'inaa íiwanaa cawéni wérrica.

¹⁸ Ya léchoo íchaba náa'a éebidenaica náiiuu náiiwadedaca quinínama liá'a máashiica namédani quéecha, ¹⁹ ya íchaba médenaiu camálicaniyu, náinda nashínaa cáashtau néemaque'ini quinínama náneewa. Quéecha'inaa májna nalíwoo liwéni liá'a cáashata, liwéni já'eewoo léjta cincuenta mil éerri tráawaju shínaa. ²⁰ Cha járra liá'a lichuánica liá'a wawácalica yáairriu mamáarraca cáarraliacoo matuínaami, líacoo iyaderriu líacoo liwiteu.

²¹ Liáwinaami liáni bésuneerricoo, Pablo wówai líacoo Macedonia néerra ya Acaya néerra, ya liáu mamáarraca chaléeni Jerusalén néerra. Ya léquichoo limá'ee néenee liáu Jerusalén néerra ya arrúnaa líacoo léquichoo chaléeni Roma néerra. ²² Ya néenee libánua Macedonia néerra chámata liájcha sána, Timoteo ya Erasto, nácula limáacau áabata éerri mawí á'a Asia.

Matuínaamini méda yáacacoo Éfeso rícu

²³ Ne liyáali éerrimi, naméda á'a Éfeso rícu íchaba cáarraleneu nayáca urrúni lírrú liá'a néewidani wáaliiyu, ²⁴ liwánaca liá'a báqueerri jí'ineerri Demetrio, tráawajeerri jiárru sáica jí'ineerri warrúwa, méderri quinínama méenaami cábacanaa. Liáni washiálicuerrica méderri mawí licábacanaa cuíta piítui rimi, léjta templo diosa jí'ineechoo Artemisa, liáni namédanica yáirri nalí manuába warrúwa, lírrú ya náa'a tráawajenai liájcha. ²⁵ Liáawaqueda náani, áabi yáajcha tráawajenai áabenaa tráawajuca, limá'ee nalí: “Nawácali, yáa léenaa washínaa cashínanica wayáque'e sáica wacábajoni liáni washínaa tráawajuca. ²⁶ Ne iyá cábenai ya éemi, liárta Pablocá máirri limácoo náa'a diosnai washiálicuenai médani áani, jócaita diosnai; cha léewida íchaba chóniwenai, jócaita báabajuta áani Éfeso rícu, á'a atéwa quinínama cáinabi Asia ita'aa. ²⁷ Liáni carrúnatai, jiniwata washínaa negocio carrúnatai yúcacoo, ya léja liá'a temploca lishínaa liá'a diosa cawéninica jí'ineechoo Artemisa, éewerri lípérdia liá'a cawénica lishínaaca, chacábacanaa náuca ruá'a máanui cábacoo jicá'a diosa náani jírú sáica á'a Asia ya quinínama macájirra cáinabi.”

²⁸ Néemi'inaa quinínama liáni, íiwirri wérrí nawówa, jáiwa namáidada namá'ee: “¡Sáicacajani Artemisa efesios sána shínaa!”

²⁹ Jáiwa namáidada mamáarracai lírrícu liá'a chacáaleeca. Jáiwa náiiuu lináculai náa'a Gayo ya Aristarco, chámata washiálicuenai Macedonia sána máinaiu Pablo yáajcha, jáiwa nánda jini chaléeni áabai cuíta máanui wérrí quiní báinaa jí'ineerri teatro, náawacactacoo. ³⁰ Pablo wówai liwárruacoo lírricu liá'a cuíta máanuica, quéewique'e litáania nalí náa'a chóniwenai, ne náa'a éebidenaica jócu náinda jini. ³¹ Ya léquichoo náiiibi náa'a cawánacaalacanica Asia sánaca ái néenaa já'a Pablo júnica, nabánua nachuániu lírrú jócala léewa liwárruacoo néerra. ³² Nácula, lírricu liá'a náawacactacoo, áabi máidada báawatai, áabi báawata, jiniwata náa'a

chóniwenaiacá yáawaquenaiu matuínaami; náa'a áabibica jócai náa léenaa tándashia náawacawai. ³³ Ne áabi néenaa náiiwa lináwa liá'a Alejandro. Liyá judiobini dáanedani quinínama náneewa. Alejandro nácuda licáajiu quéewique'e náyabacoo, litáaniaque'e liwícaubali chóniwenai náneewa. ³⁴ Ne ná'inaa léenaa liá'a Alejandroca judío lécchoo, namáidada quinínama chámai hóraa: "¡Sáicacajani Artemisa efesios sána shínaa!"

³⁵ Báqueerri nawácali náa'a chacáaleeca, léewa'inaa liyábeda náa'a chóniwenaiacá, limá'ee: "Chóniwenai Éfeso sána, quinínama náa'a chóniwenaiacá lisana liáni chacáaleeca namáacani túyaca liáni temploca shínaa máanuica diosa Artemisa, ya rushínaa tánaashi cáirriu áacaiji. ³⁶ Jiniwata jini éewa libáya liáni, iyabau iyá, u'iméda jóctanaa yáa léenaa sáica. ³⁷ Jiniwata náani washíalicuenaica indanica jócani méda máashii templorru, jini natáaniacala máashii runácucha ruá'a washínaa diosaca. ³⁸ Ya Demetrio ya náa'a tráawajene liájcha wáalenai áabata chuánshi linácucha, wánacaleenai náa'a ya néeni ya náarru náa'a wánacaleenaica; nasátaque'e néemiu nanáneewani náa'a wánacaleenaica natúyaque'iu nashínaa bácaínaa. ³⁹ Ya iyá isátacta áabata mawí, arrúnaa náawacacoo yáawaiyi. ⁴⁰⁻⁴¹ Liá'a bésuneerricoo wáalee carrúnatai, jiniwata néewa náiiwacai wayá cáiinua yáacacanicoo, jini áabai chuánshi wéewani wáiiwaca, nasátacta néemiu wayá linácu liáni wacáarraliactacoo." Linísa'inaa limáqui jiliéni, líiwa lináwawai chóniwenairru.

20

Pablo yáairriu Macedoniala ya Greciala

¹ Amáarrai'inaa léji liá'a nacáarraliactacoo macáishita, Pablo máida náa'a éebidenaiacá quéewique'e léewida nawítee. Néenee líiwa lináwau nalí, jáiwa liáwai Macedoniala. ² Ne liáu licába nashínaa cáinabi néerra quinínama, liá nadánani íchaba limácala nalí náa'a léenajinaica; ya néenee líinu Greciala. ³ Grecia néerra limáacau matálicua quéerri. Áimi yáacoo liyá cáí lancha rícula quéewique'e liácoo Siriala, liá'inaa léenaa náa'a judiobinica nawówai naméda lirrú máashii. Néenee liwówai liácoo macáshtai, libésunau báaniu Macedonia. ⁴ Natálideda liyá náa'a Sópater Berea néenee sái, lisáljináa jí'ineerri Pirro; ya Aristarco ya Segundo Tesalónica néenee sánaca, Gayo, Derbe sái, Timoteo ya léquichoo Tíquico ya Trófimo chésa náani líta'aa liá'a cáinabi jí'ineerri Asia. ⁵ Náani wéenajinaica náau wabéecha nanénda wayá á'a Troas. ⁶ Wayá, liáwinaami liá'a fiestaca wáayacta liá'a páanica méewisaa jócta limúrracau wajiáu chéni Filipos néenee lancha rícu, ne cinco éerri rícula wáiiinu nanácu á'a Troas, wamáacactacoo siete éerri.

Pablo yáairriu Troas néerra

⁷ Ya néenee áabai éerri domingo rícu, wáawaca yáacau náajcha náa'a éebidenai Jesús nácu, wáirraque'e liá'a Santa Cenaca, Pablo táaneerri liyáca náajcha náa'a éebidenaiacá. Arrúnaaca liácoo cajóchanaami, Pablo íiwa nalí Dios chuáni cáashia éebwamicta táayebeeca. ⁸ Wáawaca yáacau áabai cuarto rícu áacairra matálli piso rícula, íchabactala lámpara túculenai; ⁹ ya báqueerri icúllirrijui jí'ineerri Eutico wáairri liyáca ventana númacua íta'aa. Ne Pablo táaniacala déecu wéerri, néenee cadájuni jini liá'a icúllirrijuica, jáiwa limáaca béemi, néenee licáwai chéni matálli piso ítee; jáiwa nabárrueda jini máanali. ¹⁰ Néenee Pablo yúrrucuwai liyácta liá'a icúllirrijuica, liwína jini lishíquia jini. Limá'ee léenajinairru:

—U'icáarrudau, cáwi.

¹¹ Néenee Pablo éejoo líirracoo, lisúbirreda páani, wáaya jini, jáiwa lisíguia litáaniaca cáashia jucámarraca. Néenee liáwai. ¹² Néenee natéé jini liá'a icúllirrijuica, cáwi líibana néerrau, liyú sáicta wéerri nawówa.

Yáairriu chaléeni Troas néenee Mileto néerra

¹³ Wayá yáainaiu nabéecha wáau lancha rícu, chaléeni Aso néerra wáque'iu wéda Pablo, le namáyu'u, jiniwata liwówaicala liácoo macáshtai. ¹⁴ Quéecha'inaa wáiiinu linácuí á'a Aso, liúrrucoo wáajchai wáawai Mitilene néerra. ¹⁵ Wajiáu néenee, cajóchanaami wabésunau lijúntami liá'a Quío, wáiiinu áabai éerri liáwinaami liájba lícu liá'a Samos. Ne batájináami náau áabai éerri mawí, wáiiinu Mileto néerra. Liáwinaami wabárruacoo áabai chacáalee jí'ineerri Troguílio. ¹⁶ Liméda cháa, jiniwata Pablo, jócubecha lidécudau bájjala Asia néeni, jócu liwówai liácoo Éfeso néerra; liwówai linísacoo madéjcata Jerusalén néerra, léewactau liyáca Jerusalén néerra léerdi liá'a Pentecostés.

Pablo táaneerri náa'a silínaica Éfeso néenee sána

¹⁷ Nayá'inaa chacáalee jí'ineerri Mileto rícu, Pablo wána namáida náa'a salínai yáainai iglesia Éfeso rícu litáaniaque'e náajcha. ¹⁸ Quéecha'inaa náinuca limá'ee nalí: "Iyá yáine léenaa saícai, chítashia nuyáú jini quéechanacu'inaa nuíinu cáinabi Asia rícula. ¹⁹ Éerri jútainchu nuyá yáajcha nusírba nuwácali nuwówa yáajchau, rúnaa nuíchaca liá'a máashii nubésunedanica, náa'a nawówaini naméda nuájcha náa'a judiobínica. ²⁰ Ne jócai numáaca iyá nuúwaque'e irrú, liá'a saícai'inaa irrú, nuéewida iyá chóniwenai náneewa ya nábana rícu léchchoo. ²¹ Náa'a judiobinirru ya náa'a jócani judiobini numá nalí éejooque'iu Diosru imáaca iwówau Jesú náu. ²² Chóque'e nuáu Jerusalén néerra, Espíritu Santo wána nuáacoo néerra, jócai nuá léenaa tánashia yéesa nuyá néerrai. ²³ Ne nuá léenaa máayabaca táshia nuínucta chacáalee náiiwa nulí, Espíritu Santo ma nulí rúnaaminaa natée nuyá'joo cuíta manúmai rícula carrúni jináataminaa nuyá néerrajoo. ²⁴ Ne nulí, áawita libésunacoo liáni, jini wéni máanaliquicta nuyá. Ne nuwówaini nutée liá'a saícai Dios chuánica, Dios caníinaa licába wayá, léjta Jesús nuwácali bánua nuyá.

²⁵⁻²⁶ "Nuyá nuá léenaa yáawaiyi jócuminaa éejoo icába nuyá mawíá, iyá nuúwaini irrú Dios chuáni wánacaalactalaca. Nuwówai numá irrú nunísa nuúwa irrú Dios chuáni, tánda linácue jóca nuá léenaa cajíconaa nuyá. ²⁷ Jái nunísa nuúwa irrú Dios chuáni máyu'uca. Jócai nubáya yúcha. ²⁸ Ne rúnaa iyáca, cawiteeyu itúyau'inaa quinínama náa'a máaquenai nawówau; Espíritu Santo máacanicá pastorbini, natúyaque'e chóniwenai iglesia rícu sána Dios shínaaca, liá'a liwénini chúnai líirranayu. ²⁹ Ne nuá léenaa jáicta nuáawai, náinuminaa áabi chóniwenai, jíca'a náa'a cháawi carrúnatánica, wówainai namáardaca chóniwenai iglesia rícu sána. ³⁰ Ne íbicha líjijáminau chóniwenai íiwadedenai nanúma yúwícu quéeuque'e náa'a éebidenáica náaque'iu líshirricu. ³¹ Yáainai cáwi tuúshiyu; édacaniteu linácu liá'a matáli camuica, éerrinacu ya táayee, nuéewida iyá ya nuúcha irrú bácainaa yáajcha.

³² "Ne chóque'e, nuéenajinai, iwína iwówa lícula Dios, caníina Dios cába iyá. Dios wáaleerri lidánaniw liwánau náa wadáwinacoo lichuáni nácu, liáminaa irrú quinínama liá irrú iyá líshínaa chóniwenai majíconanica. ³³ Jócai nuwówai nulíwoo nuyá, liá'a warrúwaca ya liá'a líbalashica jini shínaa; ³⁴ jócai cha, ne iyá yáine léenaa nuyá tráawajairri nucáajiyu nuúnu'inaa quinínama liá'a nurrúnaani jinánica ya náa'a yáainai nuájcha. ³⁵ Séewirri nuéewidani iyá nácu léquichoo cháwa wéewa watráawajaaqui jírra, wayúdaque'e náa'a carrúni jináatanica, wédacanique'u linácu liá'a wawácali Jesúsca: 'Dios túyerri liá'a yáairri líshínaa'eenau báqueerriru.'

³⁶ Ne liáwinaami limá'inaa léji liáni, Pablo litúyau líurru juátayu liséta Dios líucha náajchau quinínama. ³⁷ Jáiwa'ee quinínama náichai, ya jáiwa'ee nashiquia yáacawai nashíshi'e Pablo wídani nácu. ³⁸ Jáiwa'ee máashii nawówai, jiniwata limáca'ee nalí jóca néejoo nacába líyá mawíá. Jáiwa'ee náau liájchai lancha néerrai.

21

Pablo yáairrii Jerusalén néerra

¹ Liáwinaami wamáaca'inaa náa'a wéenajinaica, jáiwa wáurrucoo lancha rículai machácani Cos néerra, áabai éerri liáwinaami jáiwa wáawai Rodas néerra, ne néenee jáiwa wáau báaniu Pátara néerra. ² Pátara néenee jáiwa wáiiinu áabai lancha yáairrii Fenicia néerra, jáiwa wáurrucoo lírrículai. ³ Wabésuna'inau wáacoo wacába líwówai jí'ineerri Chipre, wamáaca'inaami béema waná apúlicue saíca, wabésunau machácani Siria néerra. Liá'a lanchaca, arrúnaaca limáaca shínaashi líjba lícu Tiroca, jáiwa warrúniu néeni. ⁴ Jáiwa wáiiinu néeni áabibi máaquenai nawówau Dios nácu, jáiwa wamáacau náajchai siete éerri. Espíritu Santo má'ee nalí, jócubecha Pablo yáau Jerusalén néerra. ⁵ Jái'inaa libésunawai siete éerri, jáiwa wajiáwai. Quinínama náiiinu ya néenibi yáajchau léchchoo, jáiwa náau wáajchai bináawala chacáalee yúcha, chaléeni cáina ítala, jáiwa watúyawai wasátacoo Dios yúcha. ⁶ Jáiwa wáiiwa wanáwau nalí ya wáurrucoo lancha rículai wáawai néeni, nayá éejoo nábana néerra.

⁷ Jáiwa wanísa washínaa iníjbaawai manúá yáacu yáaineu Tiro néenee, Tolemaida néerra, watáaniactala'inaa náajcha náa'a wéenajinaica, jáiwa wamáacau náajcha áabai éerri. ⁸ Áabai éerri liáwinaami, jáiwa wajiáwai wáiiinu Cesarea néerra. Jáiwa wáawai Felipe íbana néerra, liá'a éewiderri Dios chuáni, liyáwa'ee néenaa náa'a siete cayúdacanica apóstolubini, wamáacau liájchai. ⁹ Liá'a Felipeca wáliherri cuatro miyácanai máanirri, íiwadedenai Dios chuáni. ¹⁰ Íchaba éerri'inaa wayáca néeni, jáiwa báqueerri ínu chésaini Judea íiwadederri Dios chuáni jí'ineerri Agabo.

¹¹ Liinu'inaa wáibirrai, jáiwa liwína wálibeshi Pablo shínaa, jáiwa libáji lináu ya jicáaji ya líba chámajianaa, limá'ee:

—Espíritu Santo ma Jerusalén néeni, náa'a judiobinica nabájidaminaa chá'a léquichoo liwácali líeni wálibeshica, ya néejuedaminaajoo nacáaji rícuni náa'a chóniwenai báawatanica.

¹² Wéemi'inaa léji líeni, wayá ya náa'a Cesarea néenee sánaca, jáiwa wamá Pablorryi jócubeecha liáu Jerusalén néerra. ¹³ Ne Pablo éeba'ee nachuáni:

—¿Tánda ícha iwánaque'e máashii nuwówa? Nuyá yáairri sáica, jócaita bácai nabáji nuyá, nuyá yáairri sáica máanalique'e nuyá Jerusalén néerra Jesús Nuwácali nácué.

¹⁴ Jóca'inaa wéena wáayabeda liyái, wamáaca liyái, wamá'ee:

—Máta Dios méda liájcha léjta liwówau.

¹⁵ Ne liáwinaami líani, jáiwa wáchúndadaniwai wáque'iniu Jerusalén néerra.

¹⁶ Jáiwa náau wájcha náa'a wéenajinaica Cesarea néenee sánaca, jáiwa natée wayái líbana néerra liá'a báqueerri washíalicuerri Chipre sái, jí'ineerri Mnasón, máaqueerri'e liwówau báinacu wérri, yáirri'inaa walí cuíta wamáctala'inaa.

Pablo yáairri licába Santiago

¹⁷ Wáinu'inaa Jerusalén néerra, náa'a wéenajinaica narrishibia wayá saíctacta nawówa yáajchau. ¹⁸ Cajóchanaami Pablo yáau wájcha licába Santiago, néerra nayá léquichoo quinínama náa'a salínaica. ¹⁹ Pablo tá'ee nalí, jáiwa líiwa nalí quinínama liá'a Dios médani lirrícueji náajcha, náa'a jócani judiobini. ²⁰ Néemi'inaa jini, jáiwa'ee náa sáicai Diosrui. Namá'ee Pablorry:

—Wée, nuéenajirri, náibi náa'a judiobinica íchaba máaqueenai nawówau, quinínama nayá yáaineu namáca rúnaa wamédaque'e Moisés shínaa ley. ²¹ Náiiwani nalí, jíyá éewidenai quinínama náa'a judiobinica náa'a yéeni déecuche ábái cáinabi ítee, jócubeecha naméda Moisés wánacaala, limá'ee nalí jócubeecha iméda iwíchua nachíipi ímanaa dácu, jócubeecha nasguia liá'a wawiteeca. ²² ¿Tána jimá linácucha jílieni? Ne chóniwenai yáine léena jinácu jíinucala'inaa. ²³ Cájbamiminaa jimédaque'e sáicai chá'a: Áani wáibi, cuatro washíalicuenai rúnaa naméda liá'a namáni nácuha ínuerri'inaaca. ²⁴ Jitée jíjcha wáni, jichúni jiwíteu náajcha, jipáida nashínaa arrúnai páida nalí, quéewique'e néewa nabíchu nawíta báinac. Cháwa jáni quinínama nacábaque'ini jócai yáawaiyini liá'a namáni jinácucha, jócai báawacha jíyá éewiderri liá'a ley Moisés mácanica. ²⁵ Náa'a wéenajinai jócani judiobini, máaqueenai nawówau, wayájani nisa watánacai liá'a waméda'inaaca: jócubeecha íya inaashi náani lirrú liá'a jóca Dios, ya íirrai léquichoo jócai wéewa wáayaca, ya liá'a inaashica cuéshinai sácumenaicoo, cáwique'e nacába náuchau naméda máashii náinaayu.

Nawina Pablo templo rícu natéeni cuíta manúmai rícula

²⁶ Néenee Pablo téé nayái cuatro washíalicuenaica, cajóchanaami, jáiwa'ee lichúni libádeda liwówawau náajchai; jáiwa liwárroo templo rículai líiwaque'e nalí linácu liá'a chacálitashia éerdi néewa naméda liá'a namáni nácuha, liwówai limáca, chacálishi éerri néewa bácaínaa natée nashínaa nani'inaa Diosru.

²⁷ Jái'inaa nawówai nanisa nayáca siete éerrica, áabi judiobini cáinabi jí'ineerri Asia néenee sána, nacába'ee Pablo templo rícu, jáiwa'ee nacáarralia chóniwenai. Jáiwa'ee náau Pablo júnta, ²⁸ máidadenai náacoo: "Ísraelitabini, iyúda wayá! Líeni washíalicuerrica jinaneerri quinínama éerri rícu, léewida chóniwenai máashii líjúnta liá'a witeeshi washínaa chacáaleerru, táanierri máashii linácucha liá'a ley Moisés shínaa, ya linácucha líani temploc. Áawita mawí, jáiwa'ee liwárrueda áabi griégobini, jóca cawáunta líeni templo santoca."

²⁹ Namá'ee líani, jiníwata nanísaca'ee nacábate liájcha liá'a Tróximo Éfeso néenee sái, nayá máinai nalíwoo jáica'ee Pablo téé liyái templo rícula.

³⁰ Quinínama chóniwenai chacáalee ísanaca íwírrini wówa, cánaqueneu Pablo néerra. Nawína'ee Pablo'ee, jáiwa'ee nánda bináawala templo yúcha, jáiwa'ee nabáya madéjcanaa templo númai. ³¹ Atéwai náinuaca, liá'a nawácalica batallón romanoca, léemi'inaa'ee líiwanaa náiiwa lirrú jini quinínama chóniwenai Jerusalén ísanaca íwírrini wówa. ³² Liá'a wánacaleerri líaawaquedá'ee lishínaa soldádobini ya náa'a áabica licánaca'ee náau chaléni chóniwenai yáctalaca. Nacába'inaa'ee liá'a wánacaleerri ya náa'a soldádoca, jóca'ee nabáseda Pablo mawía. ³³ Néenee'e liá'a wánacaleerrica lirrúniu nalí, liwína preso Pabloi, liwána nabáji Pablo chámai cadénayu. Néenee lisáta léemiu chóniwenai tána washíalicuerriqui jini ya tána

limédai. ³⁴ Ne áabi namáidada matuínaami náibeji wáacoo, tándawa linácueji, liá'a wánacaleerrica jócai léewa liá léenaa jini, bájjialacala namáidada matuínaami; tándawa liwána natéequi jini nayáctalaca. ³⁵ Náinu'inaa ásacaleera númami soldado íbana rícu, jáiwa'ee nanácuda jini nawárruedaqui'inini, chóniwenai yúcha; ³⁶ jiniwata quinínama máidadenai náacoo líshiirricu "¡máanali jiyá!"

Pablo táanierrri liwícaubaliu chóniwenai náneewa

³⁷ Jái'inaa natéé chaléeni náawacactalacoo soldado íbana néerra, Pablo sáta léemiu liá'a wánacaleerrri soldado:

—¿Nuéewa nutánia yáajcha íchaitaa rími?

Liá'a wánacaleerrica léeba'ee:

—¿Jéewa jitánia griégoyu? ³⁸ ¿Jócaita jiyá liá'a egipcio méderri máashii báinacumi jijjá'inaamiu áabai cáinabi ítala wáunamactalaca cuatro mil washíalicuenai máashiini wérrri yáajcha?

³⁹ Pablo má'ee nalí:

—Nuyá judío, nuyá Tarso shínaa Cilicia sái, jiáirriu áabai chacáalee máanui wérrri; ne nusáta jíucha saícai jida nutánia chóniwenairru.

⁴⁰ Liá'a wánacaleerrica jáiwa línida litániacai, Pablo bárrua'eewau á'a ásacaleera númami yáctaca licáajiyu liwána manúma náa'a chóniwenai. Manúmata'inaa nayácai, jáiwa'ee litánia chuánshi hebreoyui, limá'ee:

22

¹ "Nuéenajinai ya nusáljinaanai, éemi líeni núfiwani'inaa irrú nuwícaubaliu, jócaita yáawaiyi liá'a éemínica." ² Néemi'inaa litánia chuánshi hebreoyu, jáiwa'ee mawí néemi lírrú. Pablo Mamáarraca'ee litániaca:

³ "Nuyá judío. Nuyá jíirriu Tarso shínaa Cilicia, ne nuyá dáwinerriu Jerusalén rícu. Nuyá éewiderrri liájcha liá'a Gamaliel, nuyá áabenai wítee náajcha náa'a wawérrinaimica. Ne nuyá séewirri wówai nushírrueda Diosru quinínama nuwówa yáajchau, chaléjta imédanica chóque'e éerri. ⁴ Nuyáte quéecha núcánacaida wérrri náa'a chóniwenai wínenai líani wáalii iníjbaaca, nuwína nayá nuwárruedaque'ini cuíta manúmai rícula, ya washíalicuenai ya ína léchchoo. ⁵ Liá'a nawácali sacerdotébinica ya náa'a salínica yáine léenaa linácu líani bésuneerricoo. Nayá tánenai nulí cáashta nuéewaque'e nuwína náa'a wéenajinai judío yéenai Damasco rícu, néerrate nuáu numírru nayáí náa'a éebidenai Jesús nácu, nuíndaque'e nayá áani Jerusalén rícu cacástigaaque'e nayá.

Pablo úwerri chítashia Jesús lináawidau liyá jini

⁶ "Nuá'inau nuáacoo iníjbaa lícu urrúni'inaa nuyá Damascorru, újnita wíyaicumi, núcaba áabai cámarashi quéerri áacajii nuyáctaca ya nutééji, ⁷ jáiwa núcáu cáinabi rículai. Nuéemi áabai chuánshi mérrri nulí: 'Saulo, Saulo, ¿tánda jicánaqueda nuyá?' ⁸ Nusáta nuéemiu liyá: '¿Tána jiyáí, nuwácali?' Liá'a táaneerri liyá nulí limá nulí: 'Nuyáwa Jesús Nazaret sái, nuyáwa liá'a jicánaquedancia.' ⁹ Náa'a chóniwenai yáainecoo nuájcha, nacába'ee áabai cámarashi quéerri, Jáiwa'ee nacáarrudawai, ne jócai néemi liá'a chuánshi táaneerri liyáca. ¹⁰ Nusátaí nuéemiu: ¿Tána nuéewa numédacai nuwácali Jesús? Nuwácali Jesús ma nulí: Jibárruo jiá namówai iníjbaa yáairricoo Damasco néerra. Néerraminaajoo náiiwau jirrújoo liá'a jimédani'inaaca. ¹¹ Liá'a cámarashi máaquerri nuyá matuí, náa'a nujúnicaica natéé núcáaji nácu Damasco néerra.

¹² "Néerra báqueerri washíalicuerri jí'ineerri Ananías, saícai wérrri washíalicuerrica máaquerri liwóuau Moisés shínaa ley máyu'uca; quinínama náa'a judíobinica yáainai Damasco rícu, natánia'ee linácu saícai wérrri washíalicuerrica. ¹³ Ananías ínu lícaba nuyá, línu'inaa limá nulí: 'Nuéenajirri Saulo, jirríshibia wáalii jítuí.' Liyáalimi núcabai jucámarranaa, nuéewa núcaba Ananías. ¹⁴ Néenee Ananías ma nulí: 'Wawérrinaibimi shínaa Dios, liwína jiyá jicúnusique'inini léjta liwóuau'u, jicábaque'e liá'a Jesús machácani wérrri, jéemique'e jiwibayu limáni linúmayu chúnai Jesúsca. ¹⁵ Jiyá yáairri'inau jiwa lichuáni quinínamai chóniwenairru, jiwaminai nájjoni liá'a jicábanica ya liá'a jéemínica. ¹⁶ Ne chóque'e, ujínénda mawí. Jibárruo, jibáutisau, jimánu lícu Wawácali jí'inaa quéewique'e libádeda jijjiconaa.

Pablo úwa chítashia liáyu'u nalí náa'a jócani judíobini

¹⁷ "Nuéejoo'inau Jerusalén néerra, jáiwa nuáu templo néerra nu'óraca, núcabani nutuírricu. ¹⁸ Núcaba Jesús, limá nulí: 'Madéjcalicunaa, jijjáiu Jerusalén rícuha, jiniwata jóca néebida jirrújoni liá'a jíiwani nunácu.' ¹⁹ Numá lírrú: 'Nuwácali,

nayá yáine léenaa, nuyá yáairriu quinínama sinagoga ya nutée cuíta manúmai rícula náa'a máaquenai nawówau, nabásedaque'e nayá. ²⁰ Queécha'inaa náinua jishínaa cashírruedacai jirú Esteban, liyá táanierrimi saíca jinácu, nuyáwa yéerri náajcha néeni, nuyá áabenai wówa náinuaque'e Esteban, néenee nutúya náabala náa'a íinuenaicani.' ²¹ Ne nuwácali Jesús ma nulí: 'Jíáu iníjbaa rícula, nubánuaminaa jiyájoo bájirra cáinabi ítala déecuchala nalí náa'a jócani judíobini.' "

Pablo yáirri cáaji rícu liá'a wánacaleerri

²² Atanúma ája'arra léemi lirrú jini; né'e jáiwa namáidada cadánani: "¡Liéni washíalicuerrica jócai saícanata cáwica! ¡Jimárdani lítacha liáni cáinabica!" ²³ Ya léjta mamáarraca namáidadaca, nacúsuda'ee náabalau, nawína'ee pucúpucubee náuca'ee áacairrani. ²⁴ Liá'a wánacaleerrica liwána'ee nawárrueda Pablo soldado íbana rícula, liwána'ee nabásedacani, líiwaque'e nalí ne tándashia chóniwenai máidadaí linácuchai. ²⁵ Jái'inaa'ee nabájida nayáqui jini nabásaidaque'inini, Pablo sáta'ee léemiu liá'a wánacaleerrica liá'a yéerri náajcha néeni:

—¿Iwáaliaminaa liá'a wánacalashi, libásedaque'e liá'a báqueerri washíalicuerrica cháí cábacanaa léjta náa'a romanobinica, ya mawí jóca ísatadani éemiu yáawacta cajíconajani?

²⁶ Léemi'inaa liá'a wánacaleerrica, jáiwa'ee liáwai líiwa lirrú liá'a wánacaleerri líucha mawí, limá'ee:

—¿Tána'inaa jimédaí? Liáni washíalicuerrica cháí jicá'a náa'a chóniwenai Roma shínaa cáinabi ítesanaca.

²⁷ Néenee liá'a wánacaleerrica lirrúniu Pablorry, lisáta léemiu liyá:

—¿Jiyá yáawai Roma shínaa cáinabi ítesai?

Pablo éeba'ee:

—Jajá.

²⁸ Liá'a wánacaleerrica limá'ee:

—Nuyá cawéni wéerri jíacoo nulí warrúwayu queéwique'e éewa romano saí nuyá.

Ya Pablo éeba'ee lichuáni:

—Nuyá jáairriu cháí cábacanaa léjta náa'a chóniwenai cáinabi Roma ítesana.

²⁹ Ne linácue, náa'a wówenaica nabáseda Pablo, jáiwa náawai; liá'a wánacaleerrica, liá'inaa léenaa linácu romano néenee saícalani, jáiwa'ee cáarru liyái liwánaca nabájida Pablo.

Pablo yáirri nanáneewa náa'a wánacaleenai judíobinica

³⁰ Cajóchanaami, liá'a chúnjai wánacalaca, wówairri liá léenaa saíca tándashia náa'a judíobini náa Pablorry, jáiwa liwáseda líucha cadena licáaji nácuachai, jáiwa'ee liwána náawacacoo náa'a wánacaleenaica sacerdotébini, ya quinínama néenaa wánacaleenaica jí'ineenai Junta Suprema. Jáiwa najéda Pablo limáaca nanáneewa jini.

23

¹ Pablo cába nalí náa'a wánacaleenaica limá'ee nalí:

—Nuéenajinai, nuyá yáairri saíca machúnuca nuwítee chóque'e Dios náneewa.

² Néenee liá'a Ananíasca, nawácali sacerdotébini, libánua'ee náa'a yéenai urrúni Pablorry nabásaque'e linúma. ³ Ne Pablo éeba'ee lirrú:

—¡Dios básairri'inaa jiyájoo, chámainsi wítee! Jiyá wáairricoo árra, jíaque'e nujíconaa léjta limáyu liá'a ley, ¿tánda jiwána nabáseda nuyá, jócai ley bánua ímedaca?

⁴ Náa'a yéenai néeni namá lirrú:

—¿Chá'a máashii jinúma lirrú, liá'a sacerdote wácali Dios shínaaca?

⁵ Pablo má'ee nalí:

—Nuéenajinai, nuyá jócai yáa léenaa liyáshia wánacaleerri sacerdotébini; ne limá liá'a Dios chuánica limá: 'umáashii jinúma linácuha liá'a wánacaleerri jishínaa chacáalee'.

⁶ Ne, liá'a'inaa léenaa náa'a áabi néenaa náa'a wánacaleenaica náa'a saduceobinica, áabi mawí néenaa náa'a fariséobinica, Pablo má'ee máanui chuánshiyu:

—Nuéenajinai, nuyá fariseo, wéenajinai fariséobini shínaa; iyá múrruenai nujíconaa méducta máashii nuéebida linácu liá'a nacáwiactacoo náa'a máanalínimica.

⁷ Néenee Pablo má'inaami léji liéni, náa'a fariseo ya saduceo nachánau najútacoo nalíwaacoo, jáiwa nashírrida náucha wáacuwai. ⁸ Jiníwata náa'a saduceo máinai jócala máanalini éejoo nacáwiacoo, jinícala'ee ángelbini ya wówanaashi; ne náa'a

fariséobinica éebidenai quinínama liáni. ⁹ Quinínama namáidadaca; ya áabi quéewidacani ley shínaabínica, néenaa náa'a fariséobínica, nabárruau namá'ee:

—Liáni washíalicuerrica jiní médani máashiica, cájbami báqueerri wówanaashimi jócta báqueerri ángel táania lirrú.

¹⁰ Ne nacárralialacalau mamáarraca, liá'a wánacaleerrica cáarru liyá, carrúnataca nasúberreda Pablo, jáiwa libánua namáida lishínaa soldado quéewique'e lijéda néeneeni ya liwárrueda soldado fibana rículani. ¹¹ Áabai táayebée rícula, liá'a Wawácali líyadau Pablorry limá'ee: “Cadánani, Pablo, léjta jitániau'u nunácu áani Jerusalén ricu, chacábacanaa arrúnaa jitánia Romala.”

Nabáulidacta chítashia néewau'u náiinua Pablo

¹² Áabai éerri rícula, áabi judiobini nachánau áabenaawátee quéewique'e náiinua Pablo, jáiwa najúrau máashii máashiinaa wéerri jócu náaya, jiní náiierraca shiátai cáashia náiiinuacani. ¹³ Namánabaca cuarenta washíalicuenaí náa'a máaqueaícoo naméda cháí jiliéni. ¹⁴ Jáiwa náau nayáctala náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica ya náa'a salínai judiobínica, namá'ee nali:

—Wayá júrenai máashiinaa jócubeecha wáaya nácula wáiinua Pablo. ¹⁵ Chóca já'a, iyá ya náa'a áabi ijúninai, isátau liúcha liá'a wánacaleerrica soldado, quéewique'e náinda cajóychani ináneewa, iwówai yútaa yáque'e léenaa linácu arrájuata; ya wayáminaajoo néndá wayácojoni quéewique'e wáiiinuacani jóctanaa linísau irrú.

¹⁶ Ne Pablo éenajetoo cúulee, jáiwa liá léenaa linácu jiliáni, jáiwa liáu soldado iibana néerrai líiwa Pablorry. ¹⁷ Jáiwa Pablo máida báqueerri néenaa wánacaleenaica, limáa'ee lirrú:

—Jitée léeni samálitaca lirrú liá'a wánacaleerri soldado, jiníwata wáliierri chuánshi líiwani'inaa lirrú.

¹⁸ Liá'a wánacaleerri litée samálitamica lirrú liá'a wánacaleerri soldado, limá'ee lirrú:

—Liá'a preso Pabloca limáida nulí quéewique'e nuínda jirrú liáni samálitaca wáliierri áabai chuánshi jirrú.

¹⁹ Liá'a wánacaleerri soldado liwína samálita licáaji nácu litée báawachalani lisáta léemiú wáni:

—¿Tána jiwówai jiiwa nulí?

²⁰ Samálita má'ee lirrú:

—Náa'a judiobínica áabenaani wówa quéewique'e nasáta jiúcha cajóycha jitéeque'e Pablo nali náa'a wánacaleenaí nanácu, nawówai yútaa'ee'e náa léenaa linácu mawí.

²¹ Ne jócu jéebida nali jóni, jiníwata mawí cuarenta washíalicuenaí néndenai nayá liájaba cabáyainta, jiníwata júrenai máashiinaa jócu náaya, jiní náiierraca shiátai cáashia náiiinua'ee Pablo; chóca já'a néndenai nayá jichuáni tánashia jimá nali.

²² Néenee liá'a wánacaleerrica soldado, libánua samálitami limá lirrú jócu béecha líiwadeda liá'a líiwani lirrú.

Nabánua Pablo lirrú liá'a Félix wánacaleerrica

²³ Liá'a wánacaleerri soldado limáida chámata wánacaleenaí liájabata, libánua nachúndadanica doscientos soldado náiiibayu sána, ya setenta éema ita'aa, ya doscientos cuélaleyú sána, quéewique'e náacoo liá'a chacáalee jí'ineerri Cesarea las nueve táayebéeca. ²⁴ Ya mawí liwána nachúni éema Pablo yáni'ináu ita'aa ya liwána natée saícáni cáwi lirrú liá'a wánacaleerrica jí'ineerri Félix. ²⁵ Náajcha libánua áabai cáahsta máirri líliácoo:

²⁶ “Nuyá Claudio Lisias, nutána jirrú nuédacanica jinácu jiyá chóniwerri cawénica Félix cawánacaalacai: Nutáa jirrú: ²⁷ Náa'a judiobínica nawína preso liáni washíalicuerrica quéewiquinicta náiiinuacani, ne quéecha'inaami nuá léenaami cháí cábacanaa léjta náa'a chóniwenai cáinabi Roma ítesana, jáiwa nuáu nushínaa soldado yáajchawai, jáiwa nuéda náucha jini. ²⁸ Ne nuwówaicala nuá léenaani tánashia nácueji náa lijíconaa, jáiwa nutée liyái nanáneewa náa'a judiobini wácanai. ²⁹ Cha nuá léenaa náani nayá jíconaa linácueji liá'a ley nashínaaca; ne jócai cajíconaa náiiinua'inaacani, jiní saícánata liyá cuíta manúmai rícula. ³⁰ Ne nuáca léenaa náa'a judiobini nawówai náiiinaucani, liárra nubánua jirrú; ne nusáta náucha náa'a yáinai lijíconaa, quéewique'e namá jináneewa liá'a arrúnai'inaa namáni'inaaca”.

³¹ Náa'a soldado, léjta nawácali bánua nayá, nawína Pablomi, jáiwa natée táayee jiní áabai chacáalee jí'ineerri Antípatris rícula. ³² Áabai éerri rícula náa'a soldado yáainemicoo náiiibayu néejoo nárrui licúla báaniu, ne náa'a éema ítsanaca náau

Pablo yáajcha. ³³ Ne náinu'inaami Cesareala, jáiwa néejueda lirrú cáashta lirrú liá'a wánacaleerri néeni ya néejueda lirrú lécchoo Pablomi. ³⁴ Liáwinaami liliá cáashtaca liá'a wánacaleerri néeni, lisáta léemiu Pablo chítashia sái jiníni; ne liá'inaami léenaa Cilicia saícani, ³⁵ limá'ee Pablorry:

—Nuéemiminaajoo jichuáni cáashia náinu náa'a yáinai jíconaa. Néenee liwánacaala nácu liwána natúya lirrícuni liá'a Herodes íbana wérrí ricu, jócubeecha limániu.

24

Pablo táanierri liwícaubaliu Félix náneewa

¹ Cinco éerri liáwinaami, Ananías sacerdotébini wácalica, línu Cesareala áabi salínai yáajcha ya báqueerri catáaniacai saíca, queéwique'e liá Pablo jíconaa, jí'ineerri Tértulo. Náinu náyadacoo Félix cawánacaalacai náneewa, queéwique'e náa Pablo jíconaa. ² Quéecha'inaami náinda Pablo, Tértulo chánau liá lijíconaa, limá Félixru:

—Saícái wérrí jiwíte, jiyá wánacaleerrica, wayá saícata wawówa, ya jiwítee ricueji Jiménez saícái wérrí washínaa cáinabirru. ³ Liáni warrishibiani wawówa yáajchau séewirrinaa ya quinínama wayáctaca, jiyá cawíte Félixca, saícái wérrí wáa jirru. ⁴ Ne queéwique'e jócu nuéda júcha bájjiala éerri, nusáta júcha nuwówa yáajchau jéemique'e walí íchaitaa. ⁵ Wáinu linácu líáni washíalicuerri carrúnataica, quinínama cáinabi ita'aa jinaneerriu léewida liwána máashii nacába yáacacoo náa'a judíobinica, léewa'ee nawíta náa'a éewiderri áabai witeeshi jí'ineenai nazarenos. ⁶⁻⁷ Ya jiní wéni licába lirrúwoo liá'a Dios íbanaca, tándawa linácueji wawína natée cuíta manúmai rícula jini. Ne wawówaini wáa léenaa quinínama liá'a limédanica, queéwique'e wacástigaacani léjta washínaa ley; ne liá'a wánacaleerrica jí'ineerri Lisias, jáiwa léeda wáucha danáanshiyu jini; ne limá'ee náa'a yáine nayá lijíconaa arrúnua náacoo náayadacoo jiyáctala. ⁸ Jiyá éewa jisáta jéemiu jáni, tánashia nácu yáawaa wáa lijíconaa.

⁹ Náa'a judíobinica yáaine néeni chacábacanaa namá lécchoo. ¹⁰ Liá'a Félix wánacaleerrica limá'ee licáajiyu Pablorry litániaque'e, jáiwa'ee Pablo má'ee:

—Saícata nuwówa nutánia nuwícaubaliu irrú, nuácala léenaa jiyá yáirri léenaa jéemica saíactani o máashiiquictani; jiyá wánacaleerri líta'aa líáni cáinabica báinacu wérrí. ¹¹ Léjta jiyá jájiu éewerri jisátada jéemiu, walícanama doce éerri néenee nuínu Jerusalén néeni, queéwique'e nuá saícái Diosru. ¹² Jiní náinuacta nunácu nucáita yáacacoo áabi yáajcha, jiní nucáarraliaca numácoo chóniwenai Dios íbana ricucha, jiní sinagoga rícula, jiní báawachala chacáalee yúcha. ¹³ Náani chóniwenai jócani éewa náyada yáawaaca cajíconaa nuyá. ¹⁴ Ne ta liyá nufiwani nusírbi Diosru léjta nuwérrinaibimi, áabenaalíajcha liá'a wáalii injbaaca liá'a namáni linácuca jáicala nuéewidacala jócai yáawai, jiníwata nuéebidacala liá'a ley tánerricoo cáahsta ley ita'aa, léjta namáyu'u náa'a éewidenai Dios chuáni báinacu. ¹⁵ Ya nuwáalia, chaléjta nayá, nuéebida Dios nácu nacáwia'inaacalau náa'a máanalínimica, léjta náa'a saícanica ya náa'a máashinica. ¹⁶ Tándawa linácueji séewirrinaa nuéenda nuyá masácula nuwíte Dios náneewa ya washíalicuenai náneewa.

¹⁷ “Liáwinaami nujínanicoo íchaba camuí matuínaami cáinabi ita'aa, nuéejoo nushínaa cáinabi itala, queéwique'e nuá warrúwa nalí náa'a carrúni jináatanica ya nuá ofrendaca. ¹⁸⁻¹⁹ Numédacta nuyá líáni, liáwinaami nuchúni nuábádeda nuyá léjta wawite médau'u séewirrini, áawita áulaba chóniwenai yáajcha, jiní wíta cáitadedeerrí nuyá, queécha'inaami áabi judíobini chésanani Asia náinu nunácu templo ricu. Nayáwa éewenai náinu áani náyadacoo náaque'e nujíconaa, yáawacta nawáalia nunácula jíconaashi. ²⁰ Ne jócta, náani yáaine áani namáque'e yáawacta náinu nujíconaa queécha'inaami nuyá nanáneewa náa'a wánacaleenai judío. ²¹ Ne jócuminaa nuyá'inaami náibi numá cadánani chuánshiyu: ‘Wáalee yáa iyá nujíconaa nuéebidacala nacáwia'inaacoo náa'a máanalínimica.’

²² Félix éemi'inaami líeni, líaca léenaa linácu liá'a wáalii injbaaca, limáaca léji líeni léejo'inaacoo litánia linácu báaniu, limá'ee nalí:

—Jáicta línu léju liá'a Lisias wánacaleerri soldado, líiwaminaa nulí saíca léju liá'a ichuánica.

²³ Félix bánua liá'a wánacaleerri liájбата queéwique'e nawáalia cuíta manúmai rícula Pablo újnibi, ne queéwique'e línda máayaba nacábacani náa'a lijúninica nashíruedaque'e lirrú.

²⁴ Liáwinaami áabata éerri rícula léejoo báaniu néerra liá'a Félixca, ruájcha ruá'a línu Drusila, judiobini éena. Félix bánua namáida Pablo, léemiu Pablo chuáni linácue sái liá'a léebidau'u Jesucristo nácu. ²⁵ Ne Pablo táania'inaami linácu liá'a cáwicaishi machácanica, ya wéewau'inaa wawánacaalacoo wayá jájiu, ya carrúnatabee ínuerri'inaaca, Félix cáarrudau léemicaní, limá'ee lirrú:

—Cái jiá namówai. Nuéejoominau numáida jiyájoo jáicta nuwáalia éerrijuo.

²⁶ Ne limédacalau, Félix néndacta Pablo yáa lirrú warrúwa, quéewiquinicta liwásedacani; tándawa íchabachu limáida áji éerri náani litáaniaque'e liájcha. ²⁷ Cháji'i chámai camuí bésunacuwai; néenee jócu Félix wánacaala mawíá, ne liárrumirra báqueerri wáaroo jí'ineerri Porcio Festo. Ne Félix wówaica sáica limáacacoo judiobini yáajcha, limáaca preso Pablo.

25

Pablo lináneewa liá'a Festoca

¹ Festo ínu quéewique'e liwína yáarruishi liwánacaalacta'inaaca, matáli éerri yáawinaami lijíáu Cesarea néenee Jerusalén néerra. ² Néerra sacerdotébini wácanaica ya náa'a judiobini cawénini mawí náiiwa lirrú Pablo jíconaa nácué sái. ³ Nasáta líúcha cáiwinaa, quéewiquinicta libánua Pablo Jerusalénra. Nawówa licuéjiu quéewiquinicta náiihua iníjbaa licué jíni. ⁴ Ne Festo éeba'ee nachuáni Pablocá yáairri cuíta manúmai rícula Cesarea néerra, ne liyá jájiu éejuerri'inau áulaba éerri rícula. ⁵ Limá nalí:

—Tándawa, náa'a iwácanaica, éewenai náacoo nuájcha Cesareala, ne liárta washíalicuerrica yáawacta ái limédau lijíconau, já'a néeniminaa éewa yáa lijíconaa.

⁶ Festo máacau Jerusalén néerra újni ocho o diez éerri mawí, néenee léejoo Cesareala. Áabai éerri rícula liwáau liárrubai ita'aa liwánacaalacta'inaaca, jáiwa liwána náinda lirrú Pablo. ⁷ Quéecha'inaami Pablo wárruacoo, náa'a judiobini ínuenai Jerusalén néenee narrúniu nawárruacoo, náa lijíconaa cáiwinaa, áawita jócu néewa náa léenaa yáawaitani. ⁸ Pablo, liyája, táania liwícaubaliu:

—Nuyá jócai méda nujíconau, jíni linácula liá'a ley judiobini shínaaca, jíni templo nácula lécchoo, jíni linácula liá'a wánacaleerri Roma.

⁹ Ne Festo wówaica sáica limáacacoo judiobini yáajcha, lisáta léemiu Pablo:

—¿Jiwówai jíacoo Jerusalénra quéewique'e néerra nucába tánashia jíjiconaa?

¹⁰ Pablo éeba'ee:

—Nuyá yáairri lináneewa liá'a wánacaleerri Roma, néeniwa néewa náa nujíconaa. Léjta jéewau'u jiá léenaani, jíni máashii numédani nanácula náa'a judiobinica. ¹¹ Ne yáawacta ái nujíconaa cáwiica já'a saícanatai náiihua nuyá nácuéji, jócu cáarru máanali nuyá; ne jíniicta yáawaiyii liá'a náayu'u nujíconaa, jíni yáirri léējuéda nuyá nalí. Nusáta quéewique'e liyá yáa nujíconaa léja liá'a wánacaleerri quinínama cáinabi Roma shínaaca.

¹² Néenee Festo sáta léemiu náa'a yáainai'inaa liwítee, néenee limá'ee:

—Ne jáicala jisáta liáque'e jíconaa liá'a wánacaleerri quinínama cáinabi Roma shínaa, néerraminaa jiáu lirrújuo.

Pablo lináneewa liá'a rey jí'ineerri Agripa

¹³ Liáwinaami áabi éerri bésunau, liá'a rey Agripa ya Berenice náau Cesareala nacába Festo néerra. ¹⁴ Ne nayácala néerra íchaba éerri, Festo líiwa linácu liá'a reyca, linácue sái liá'a Pablocá. Limá'ee lirrú:

—Ái báqueerri washíalicuerri ája áani Félix máacanitee cuíta manúmai rícula.

¹⁵ Quéecha'inaamite numáacoo Jerusalénra, náa'a sacerdotébini wácanaica ya náa'a salínai judiobinica, náyada nulí áabai jíconaashi linácula, nasáta núcha quéewique'e náiiuacani. ¹⁶ Nuyá nuéeba nachuáni náa'a wánacaleenai Roma rícu, jócani ísadau náiihua cháji'i cáashia najéda nanániu áani náa'a yáine lijíconaa, quéewique'e léewa litáania liwícaubaliu. ¹⁷ Tándawa, náiiinu'inaami áani, jócu núcha éerri, jáiwa cajójchanaami nuwáau nuárrubai ita'au nuwánacaalacta'inaaca, jáiwa nuwána náinda léji liá'a washíalicuerrica. ¹⁸ Ne náa'a ínuenai náa lijíconaa, jócu natáania máashii wéerri linácula, léjta jíconaashi máanui léjta numáyu'u nulíwau. ¹⁹ Liyárrimi namáni linácuha liá'a léjta nawítee éebidau, ne ya báqueerri cáiwanaí jí'ineerri Jesús máanalimi, ne Pablo máirri cáwicalani. ²⁰ Ne jócala nuá léenaa numéda linácueji líeni, nusáta nuéemiu Pablo liwówaicta liáacoo Jerusalénra quéewique'e náiiwa lijíconaa méenaami. ²¹ Ne liyá sáteerri quéewique'e liyá yáa lijíconaa liyá máanui wánacaalaca, tándawa linácue nuwána nawáalia preso cáashia nuéewa nubánua lirrúni.

²² Néenee Agripa ma lirrú liá'a Festoca:

—Nuyá wówerrieta nuéemi lichuáni lierra washiálicuerrri léchchoo.

Néenee Festo éeba'ee lichuáni:

—Cajójchamináa jéemi lichuánijoo.

²³ Áabai éerri ricula, Agripa ya Berenice ínu nawáaroo cacábacanani wéerri líbana ricula liá'a wánacaleerrica, náajcha náa'a soldado wácanaica ya náa'a wánacaleenai chacáalee rícu. Festo bánua natéeque'e lirrú Pablo, ²⁴ Festo limá'ee:

—Rey Agripa ya iyá wánacaleenai yáawaquenai wáajcha áani: lierra iwáalia árra washiálicuerrica. Quinínama judiobini yáa nulí lijiconaa, léjta Jerusalén néenee, ya chacábacanaa áani Cesarea rícu, jócu iyabau imáidada nulí quéewique'e máanalicani.

²⁵ Ne nulí jiní méducta lijiconau cáiwii quéewique'e máanalicani. Ne liyá jájiu, sáta núcha quéewique'e liyá yáa lijiconaa liá'a máanui liyá wánacaleerrica, jái nuwówai nubánua lirrú jiní Romala. ²⁶ Ne jinícala nuá léenaa yáawaiyíi nutána jirrú lijiconaa nácue sái, liyá máanui wánacaleerrica linácue sái, nuínda ináneewani, ya jináneewa jiyá, rey Agrípaca, jáicta quéewique'e jisátaada éemi wáni nuwáalia chuánshi nutánani'inaa lirrú, liá'a máanui wánacaleerri quinínama Roma. ²⁷ Ne nucába jócu sáicta nubánua lirrú preso, jócai náiiwa tánashia lijiconaa.

26

Pablo íiwa tánashia nácueji náa lijiconaa rey Agríparru

¹ Néenee Agripa ma Pablórru:

—Jéewa jítáania jiwícaubaliu.

Pablo nácuda lináu, jáiwa lichánau litáania chá'a: ² Sáicta nuwówa nuéewacala nutáania wáalee jináneewa jiyá cawéni wánacaalaca, oh jiyá rey Agripa, quéewique'e nutáania nuwícaubaliu linácueji liá'a nujiconaa náani nuta'a judiobinica. ³ Jiníwata jiyá máanui wánacaalaca, yáirri léenaa jicába nawítee quinínama náa'a judioca ya léewa wacáita yáacaniu nácueji. Tándawa nusáta jíúcha quéewique'e jéemi nulí arrjúata jiwówa yáajchau.

Pablo cáwica jócu léejueda liyáú újñibii

⁴ “Quinínama judiobini yáine léenaa chítashia nucáwicami jiní náiiibi, nucáinabi ita'aa ya Jerusalén rícu, icúllirrijui'inaate nuyái. ⁵ Chái náa léenaa, néewani náiiwaca nawówaicta náiiwadedacai, nuyá séewirrinnaa fariséoca, léewa máanabacashi mawíyíi machácani wéebidani nácu. ⁶ Ne chóque'e náa nujiconaa nuéebidacala liá'a Dios mánimi wawérrinaimirru. ⁷ Washínaa doce tribu Israel shínaaca, nanénda licúmpliacoo liá'a limáni liá walí, tándawa náa sáicai Diosru nashíruueda lirrú éerrinacu ya táayee. Linácue liéni wanéndani wayáca, oh rey Agripa, náa'a judiobini náa nujiconaa chóque'e. ⁸ ¿Ne tándá jócu éebida Dios éenaaca licáwedaca náa'a máanalinimica?”

Pablo íiwadeda licánaqueda náa'a éebidenaica

⁹ “Nuyá jájiu numáte nulíwoo quéecha nuéebacta'ee numéda íchaba méenaami lijúnta liá'a Jesús jí'inaaca Nazaret néenee sáica, ¹⁰ ne cháwa numéda Jerusalén néeni jiní. Nawánacaala nácu náa'a sacerdotébini wácanaica, nawáruueda íchaba cuíta manúmai ricula, náa'a éebidenai Jesús nácu; jáicta náiinua nayái, nuyá áabenai wówa náajcha. ¹¹ Íchabachu numéda nalí máashii quéewiquinicta nuwána namáaca néebidauca. Liéni numédani quinínama sinagoga rícu, áawita nuyá camáashiicai wéerri náajcha nucánacaída nayá áabata chacáalee ricula báawachala.

Pablo íiwa báaniu chítashia léejuedau liyáú jini

¹² “Linácue jilíerra nuáteu nuáacoo chacáalee jí'ineerri Damasco ricula, nawánacaala nácu nuáu náa'a sacerdotébini wácanaica. ¹³ Ne iníjbaa lícu, oh rey, nucába wíyaicumi áabai jucámarrabee éerri ricueji, mawí cadánani cáiwia cámarra yúcha, liquéna nutéjei náajcha náa'a yáainecoo nuájcha. ¹⁴ Quinínama wacáú cáinabi ricula, jáiwa nuéemi áabai chuánshi méerri nulí hebreoyu: ‘Saulo, Saulo, ¿tándá jicánaqueda nuyá? Jiyá jájiu máashii jiméda jirrúwoo, jicá'a liá'a jidúrruchucoo jicúshtau.’ ¹⁵ Néenee numái: ‘¿Tána jiyái, nuwácali?’ Jáiwa Wawácali éeba nuchuáni: ‘Nuyáwa Jesús, léja liá'a jicánaquedani jimáacoo. ¹⁶ Ne jibáaroo, jiba ita'au, ne jiníwata nuyadau jirrú quéewique'e shíruueda nulí ya jiiwacae'e quinínama liá'a jicábani wáalee, ya liá'a jicábani'inaa nuájcha mawí. ¹⁷ Nujéda'a jiyá náucha náa'a judiobinica, ya náucha náa'a jócani judiobini, chóque'e nubánua jiyá nalí. ¹⁸ Nubánua jiyá nalí quéewique'e jiméecu natuí, jócubeecha najinaniu catácta, quéewique'e najinanicoo jucámarrabee rícu, jócubeecha náinda Wawásimi

wánacaala nayá mawiá, queéwique'e náaque'iu Diosru; ya néebidaque'e nunácu ya nawínaque'e liá'a numéetuau'u najícona, ya áabai saícabee náibi ná'a chóniwenai majíconaana Dios shínaa.'

Pablo méda liwánacaala liá'a licábanica

¹⁹ "Cháwa jini, oh rey Agripa, jáiwa nuéebida linácu liá'a nucábani áacaiji, ²⁰ queéchanacu núiwa nalí chuánshi ná'a'yénei Damasco ricu, liáwinaami nalina ná'a'a Jerusalén ricu sánaca, ya quinínama cáinabi Judea shínaa, ya nalí léchchoo ná'a'a jócani judío, numáida néejoocoo, néejueda nayáu Diosru, ya namédaque'e liá'a saícaica íyadenai nayá yáawaaca néejueda nayáu. ²¹ Linácueji liáni nawína nuyá templo ricu ná'a'a judiobinica, nawówai náiinua nuyá. ²² Ne Dios yúdacala nuyá tempédu cabálininaa újnibi wáalee, nutáania Dios nácu quinínamarru, júbinica ya máanui namánirru. Jócu náiiwa báawachala náucha ná'a'a táanianaimi Dios wítee rícueji, Moisésca arrúnai'inaa bésunacoo; ²³ liá'a Dios wínanica arrúnaacala máanalicani, ne liáwinaami máanalicani lé'e nawáa queéchanacu saí cáwíacoo liérra, ne liiwaminaajoni nawásedacoo jucámarranaa, léjta washínaa chóniwenairru ya áabata cáinabi itesana."

Pablo énedau liwána Agripa náawacoo cristiánoyu

²⁴ Linísa'inaami litáania linácu liáni Pabloca, Festo máidada cadánani:
—¡Báawa jiwítee, Pablo! Bájalalaca jéewidacoo jináwau jiyáca báawa jiwítee.

²⁵ Ne Pablo éeba'ee:
—Nuyá jócai báawa wítee, jiyá cawénica Festo; jócai cha léjta jimáyu'u, liá'a numánica cawíteeyui numáca yáawaiyica. ²⁶ Liérra yáa árra rey Agrípaca, yáirri léenaa saíca quinínama liáni, tándawa nutáania chawítemija'a lináneewa; náucala léenaa yáawaa liá léenaa quinínama linácu liáni, jiniwata jócala wataánia wayá cabáyainta liúcha liáni. ²⁷ ¿Jéebida jiyá máanui wánacaleerri, namánimi ná'a'a ééwidanaimi Dios chuáni báinacu? Nuáni léenaa jéebidaca.

²⁸ Agripa éeba'ee lichuáni Pablórru:
—Atéwata jiwána nunáawacoo cristiánoyui.

²⁹ Pablo má'ee:
—Áawita atéwa áulabacani ya manuába, Dios wówaicta, jócai jiyá bácai máanuica wánacaalaca, áawita quinínama ná'a'a éemenai nayá nulí wáalee, néenaaquinicta namédacoo léjta nuyá, áawita jócu liájcha liáni cadena nubájica.

³⁰ Néenee libárru liá'a reyca, ya léchchoo liá'a wánacaleerri liájbata, ruájcha ruá'a Bereniseca ya quinínama ná'a'a wáainecoo nayá náajcha, ³¹ ya ta náacoo báawachalai natáania linácu liáni. Namá'ee nalí wáacoo:

—Liáni washíalicuerri jini médani máashiica éewaqué'e máanalicani; jócaita saícanata nabáya cuíta manúmai rícula.

³² Agripa má'ee Festórru:
—Sáica natái iwáseda liáni washíalicuerri, jóctata liyá jájiu sáta queéwique'e liyá yáa lijícona liá'a máanui wánacaleerri Roma.

27

Pablo nabánuani Romala

¹ Quéécha'inaami namáccacoo nabánua wayá Italiala, Pablo ya áabi presobini, jáiwa'ee néejueda jini báqueerrirru wánacaleerri jí'ineerri Julio, néenaa ná'a'a soldado yáarruica jí'ineerri Emperador shínaa. ² Wáurrucco lancha rícula, áabai lancha chánactacoo jí'ineerri Adramitio jái jiáccoo liyácai íyaberri'inau liáccoo chaléeni áabi lancha chánactacoo liá'a cáinabi jí'ineerri Asia. Yáairri wájcha léchchoo báqueerri jí'ineerri Aristarco, che sáini Tesalónica néenee saí, áabai chacáalee yáairri Macedonia shínaa cáinabi ita'aa. ³ Cajójchanaami wáiiinu áabai chánactacoo lijí'inacta Sidón, néenee Julio saíca limédacoo Pablo yáajcha, línda Pablo yáacoo licába ná'a'a lijúnica queéwique'e nashírrueda lirrú. ⁴ Wajjáu Sidón néenee, jáiwa wanáwau liwójuna íteeji liá'a liwówaica jí'ineerri Chipre, jiniwata liá'a cáulica cánaquerriu wajúnta. ⁵ Wachuáú manúa lirrúcu lijúntamirra liá'a litácoowa jí'ineerri Cilicia ya Panfilia, ya ta wáiiinu chalée jini Mirala, áabai chacáalee Licia shínaa.

⁶ Liá'a wánacaleerri soldado líinu áabai lancha mawíyijí máanuica nácu che sáini Alejandria saí, yáairri'eewoo liyáca Italiala, jáiwa liwána wáurrococoo wawína washínaa injbau únacu. ⁷ Íchaba éerri wáau arrájuata, ya carrúni jináatayu wáiiinu lijúntamirra liá'a jí'ineerri Cnido. Ne áicala újnibii cáuli cánacau wajúnta já'a, wabésunau lijúntami liá'a jí'ineerri Salmón, warríccocoo liwówai íteeji liá'a Crétaca;

⁸ wachuáu carrúni jináatayu litácoowala, wáiiinu áabai yáarruishi jí'ineerri Buenos Puertos, urrúni lirrú liá'a chacáalee jí'ineerri Lasea.

⁹ Jái wáuca íchaba éerri, jái carrúnata wamáacacoo manuá yáacoo, jiniwata jái urrúni wárruacoo liá'a uníábica. Linácueji Pablo yáa nawítee:

¹⁰ —Washiálicuenai wánacaleenai, nucába liáni wáctacoo carrúnatai wérrí'inaa, ya wáucaminaajoo liá'a lanchaca ya liá'a quinínama watéeni lirrúcu, ya carrúnata wáuca wacáwicau.

¹¹ Ne liá'a soldado wácalica, léewida lirrú mawí liá'a lancha wácalica ya liá'a wánacaleerri litée lancha, Pablo yúcha mawí. ¹² Ne jócala sáica liá'a nachánactacoo nabésunedau'inaa uníábi néeni, jáiwa quinínama namá'ee nalíwoo sáicanata najiáacoo néenee, néenedaquinicta náiiinu Fenice néerra, áabai náiiuncta nachánacoo Creta shínaa yáairri lijúntami liá'a cáiwia wárruactalacoo ya léemalawoo báchairra, ya néeni wawówaicta wabésuneda uníábi.

Cáuli wérrí manuá yáacu

¹³ Namá nalíwoo najínacoo báaniu machúnuca lijíáu áabai cáuli arrájuata chéni sur néenee, najiá'eewoo nachuáu litácoowa liá'a liwówai jí'ineerri Creta. ¹⁴ Ne arrájuata rími liáwinaami áabai cáuli wérrí ínuerri léemamiyu, báseerri cadánani lancha nácula, ¹⁵ jáiwa lichánau liwátanedaqui jini. Jócu wénaa wamáchiquinia cáuli júnta liá'a lanchaca, arrúnaa wáida litée wayái. ¹⁶ Wabésuna'inau liwójuna ítee áabai liwówai píitui rími jí'ineerri Cauda, jiniwata liá'a cáuli jócai énajta bása néenee cadánani, ya jócai súti tráawajo wénaque'e wáawaqueda liá'a fida éenibi natéenica. ¹⁷ Néenee náirda'inaa lirrícula, narrúnaa nabájiqiu jini jócubecha lájoo dujíwala liá'a lanchaca. Néenee'e cáarru náiiinu lítala liá'a cáina jí'ineerri sirte, náaca'ee léenaa limícheda nayá, náinda'ee cáuli téee nayá. ¹⁸ Cajóchchanaami, liá'a cáuli wérrí áí újni cadánani já'a, cháwa'ee nachánaa náuca manuá yáacula liá'a shínaashi natéeni lancha ricu. ¹⁹ Matáli éerri ricula'inaami, náuca nacáajiyu quinínama yáairri lancha ricu sáica ²⁰ Íchaba éerri jócai wéewa wacába cáiwia ya náa'a sáaliica, liyú liá'a cáuli wérrí básairri wayá, wayá waljani yúacuawai.

²¹ Jiniwata wabésunau ichaba éerri jiní wáayani, Pablo libárruacoo béewami nalí, limá nalí:

—Nuwácanai, imédactata sáica nuwánacaalai jócu wajiáu chéni Creta; jócuminaata wabésunau cháji'i, jini wáucuedaca washínau yáairrimi lancha ricu. ²² Ne wáalee, áawita wabésunacoo cha, oyúrruqueda iwówa, jiniwata íbicha éenaa máanali'inaa, áawita liúccacoo liá'a lanchaca. ²³ Ne táayee báqueerri ángel iyadau nulí Dios bánuani, nuyá Dios shínaa lécchoo nusírbia lirrú, ²⁴ limá nulí: —Ocáarru jiyá, Pablo, jiniwata arrúnaa jiyadacoo lináneewa liá'a máanui wérrí wánacaalaca Roma néenee sáica, ne jinácueji Dios jócu línda máanali jiyá ya náa'a yáainai jíajcha lancha ricu. ²⁵ Tándawa, nuwácanai, o'éjueda iwówau, jiniwata nuéebida Dios nácu nuyá yéerri yáawaiyi quinínama liá'a bésuneerricoo limá'ee nulí liá'a ángel. ²⁶ Ne arrúnaa wachánacoo áabai liwówai nácula.

²⁷ Áabai táayebee, libésunau chámai semana nácu, jáiwa wáiiinu manuá, áabai jí'ineerri Adriático, litéecala bajíalanaa liá'a cáulica, ne liyáali béewami táayebee, ne náa'a téeni'inaacoo lancha náa léenaa warrúnicoo wáacoo cáinabirru. ²⁸ Néeneda lidujíwaca liá'a shiátaica, ne liwáalia treinta y seis metros, ne mawí libéechala néeneda báaniu, liwáalia'ee veintisiete metros. ²⁹ Ne cáarrucala nayá carrúnataca náiiinuacoo íiba wérrica nácula, jáiwa náuca cuatro náa'a gámibia wérrinai chéni líishii néenee liá'a lanchaca, nácula nasáta Dios yúcha quéewique'e jucámarraca. ³⁰ Ne náa'a téene nácu lancha namá'ee nalíwoo quéewique'e namánicoo lancha rícuca, jáiwa nachánau náurruueda náa'a fida éenibirrimica, namédacala'eewoo nayáca jíca'a náa'a yúquenai'inaa gámibia wérrinai lancha béecha. ³¹ Ne Pablo líiwa'ee lirrú liá'a wánacaleerrica ya lishínaa soldáorru lécchoo, limá'ee:

—Ne jócta namáacau lancha ricu, iyá jócai'inaa cáwi.

³² Néenee náa'a soldádo, nawíchua nabáji náa'a fida éenibirrimica, jáiwa náida licáacoo shiátai yáacula.

³³ Ne wówai'inaa jucámarracai, Pablo íiwa nalí quinínama quéewique'e náaya máayabaca, limá'ee nalí:

—Jái chámai semanacai wanénda wacábaca libésunau'u, iyá jócaini íya léjta iwítee séewirrinaa. ³⁴ Nusáta yúcha íyaque'e máayabaca. Sáicabee'inaawa irrú líerra quéewique'e cáwi iyá, jini'inaa yúquerriu yúcha, jini áabai iwita báinaa.

³⁵ Linísa'inaami limá líeni, Pablo wína licáaji rícuu áabai páani, liá sáicai Diosru quinínama nanáneewa. Lishíridani jini, jáiwa lichánau líyaqui jini. ³⁶ Jáiwa

liá nadánani quinínamai nachánau náaya lécchu. ³⁷ Wayá'ee wamánaba lancha rícu doscientas setenta y seis chóniwenai quinínama. ³⁸ Liáwinaami nanísa'ináa'ee náaya liá'a nawówainica, náuca'ee liá'a trigo manuí yáacula jéewique'e lijínacoo madéjalicu liá'a lanchaca.

Lancha yáajuerri

³⁹ Jái'inaa jucámarrai, náa'a téenai nácu lancha jócu náa léenaa táshia nayá jini, ne nacába áabai libéerríca liwáalia'ee cáina; nawówai narrúnda lancha néerra. ⁴⁰ Nawíhueda licuábai náa'a gámibia wérrinaimica, namáaca'ee manuí yáacu jini, ne nawáseda jini náa'a téenaca sirberri litée lancha. Jáiwa nanácuda cáulirru liá'a vela libéechala saíca, jáiwa liá'a lanchaca lichánau lirrúnicoo cáina nácula. ⁴¹ Ne liáu cáina ítala macáshtairra, limáacactala'inau liá'a barco machúnucunaa. Liá'a libéechala saíca cháneerri júchananaa cáina íbirra, jócta néewa nachúnidacani, nácula liá'a líishiicaa néenee saíca lichána'eewoo lisúbirriedacoo lidánaniyu'e liá'a marrádacaca.

⁴² Náa'a soldádoco nawówai'e náiinua náa'a presobínica, jócubeecha náindata namánicoo námarracoo. ⁴³ Ne liá'a nashínaa wánacaleerri soldado, liwówai lijédacani liá'a Pablocá, jócu lúnda namédacani, jiniwata liwánacaala nayá, tánashia éewerri lámarracoo shiátai yáacu quéecha mawí íinu litácoowala. ⁴⁴ Ne náa'a áabica náa'eewau líta'aa liá'a tabla lancha shídanaamíca. Cháwa'ee wáiiinu quinínama cáwi cáinabi ítala.

28

Pablo yáairri liwówai ita'aa jí'ineerri Malta

¹ Quéecha'ináa cáwi wayá quinínama, wáa léenaa liá'a liwówai jí'ineerri Malta. ² Náa'a chóniwenai néeni sánaca narrishibia wayá saíca wérrí quinínama, jiniwata yúwairriu liyáca ya casálini lécchoo, natúculia chichái wérrí, jáiwa namáida wayá warrúnicoo néerra. ³ Pablo yáawaquederri chichába máacarrai liníquini liyá libówanaa, ne bácu áai cánacau lijíacoo líibíca liá'a amóeyíca, jáiwa'ee liwówanau licáaji nácu liámuacani. ⁴ Nacába náa'a chóniwenáica nacába áai cuácco licáaji nácu liá'a Pablocá, namá'ee nalí wáacco: "Ta liá'a washíalicuerri cájbami cáinuacai léji líeni, ne áawita jócu lisácumawai manuí yúcha, ái áabai wíteeshi cadánani jócai'ináa inda cáwi liyá."

⁵ Ne Pablo licúsuda liúcha liá'a áaica chichái ricúla, ne jini libésunawai. ⁶ Quinínama nanénda nayáca limúrracacoo, jócta licáu máanalina; néenee íchaba liáwinaami nanénda jini'e libésunawai, nanáawida'ee nawíteu yá'ee nachánau namáca Pablo cála'ee díos.

⁷ Urrúni lirrú liá'a áabai cáinabi lishínaa liá'a chóniwerri wánacaleerri liwówai néeni, jí'ineerri Publio, rishibia wayá saíca ya licába wanácu matáli éerri. ⁸ Ne bésuneerri liá'a lisáljináa liá'a Publio yéerri liárrubaiu ita'aa, bálínerri'eewoo cáiwína, licámuna nácu ya sulíá wérrí nácu. Pablo yáa'eewoo licábaquí jini, néenee liáwinaami lisáta Díos yúcha jini lichánaa'ee licáajiu linácu, jáiwa'ee saíca jini. ⁹ Ne linácuéji, náiiinu náa'a áabica bálíneecoo náa'a yáaine liwówai ita'aa, jáiwa'ee saíca nayá lécchoo. ¹⁰ Jáiwa'ee náa walí quinínamai ne liáwinaami jái'inaa wáirrau wayá báaniu náa walí quinínama liá'a warrúni jinánica washínaa wáni'ináa yáajcha.

Pablo ínu Roma néerra

¹¹ Libésunau'ináa matáli quéerri nayá liwówai ita'aa, wáirrau áabai lancha rícula néeni bésuneda uníabi; lishínaa lancha áabai chacáalee jí'ineerri Alejandría, téerri linácu licábacanaa liá'a nashínaa díosca jí'ineenai Cástor ya Pólux. ¹² Wáiiinu chaléeni nachánactalacoo jí'ineerri Siracusa, néeni wamáacau matáli éerri. ¹³ Néeni wáau báaniu urrúni litácoowala cáashia wáiiinu áaquirra chacáalee jí'ineerri Regio. Cajojchanaami cáuli cánacau sur néenee, áabai éerri táicala mawí wáiiinu áabai chacáalee jí'ineerri Puteoli, néeni wabárruau. ¹⁴ Wáiiinu áabi wéenajinaiu nawána wamáacacoo áabai semana náajcha; cháji'i wanísacoo waliwoo Roma néerra macáshtai. ¹⁵ Náa'a wéenajinai Roma néenee sánaca, jái nawáalia chuánshi wáiiwanaa néerri; ne jái najíacu najúnteda wayái Foro de Apio, néerra liá'a liyáctaca jí'ineerri Matáli Tabernas. Pablo licába'ináa, liá'ee saícai Díosru ya liá'ee léenaa cadánani liyá. ¹⁶ Ne wáiiinu'ináa chaléeni Roma néerra, namáaca'ee Pablo liyáaque'e báawachala, bácairrimi soldado túyajani jócubeecha limániu.

Pablo Roma rícu

¹⁷ Matáli éerri liáwinaami línucai, Pablo bánua namáida nachúnsanaca judíobini Roma rícu. Jái'inaa náawacawai limá'ee nalí:

—Nuéenajinai, nuyá jiní médani nanácula náa'a judíobinica, jiní linácula liá'a nawíteemi wawérrinaini shínaa, ne báawachata Jerusalén néeni nawína nuyá néējueda nuyá nalí náa'a romanobinica. ¹⁸ Néenee liáwinaami nunísa nutáaniaca nawówai nawáseda nuyá, jiniwata jiní náiinuni nunácue, éewaqué'e náiinua nuyá. ¹⁹ Ne náa'a judíoca jócu nawówai nawáseda nuyá, arrúnaacala nusáta liúcha liá'a máanui wérrí wánacaalacai libánua náiinua nuyái, o nawásaidawee nuyá, áawita jiní máashii nuwáaliani linácueji liá'a nushínaa cáinabica. ²⁰ Tada linácue, numáida iyá quéewique'e nucába ya nutáania irrú, tándá linácueji wawáaliaque'e wéebidaca wayá israelítabinica, jicába nuyáyu cabáji áani.

²¹ Namá'ee lirrú:

—Wayá jiní ríshibiani áabai cáashta Judea néenee sái jinácue, jiní áabi wéenajinai judío ínuenai néenee, jiní'e namá jinácula máashii jinácue. ²² Wawówai wéemica chítashia jiwítee jini, jiniwata wáa léenaa quinínama cáinabi natáania linácula liáni wáalii éewidacalashica.

²³ Tándá namáca áabai éerri, liá'a lijiáctemicoo íchaba chóniwenai liá'a Pablo yáctamica. Néenee manúlacaiba cáashia táicala, Pablo táania Dios wánacaalactaca. Liwówai'e líiwa nalí Jesús nácu, táda béewami ley Moisés shínaa, natána náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu. ²⁴ Áabi éebidenai liá'a Pablo íiwanica, ne náa'a áabica jócani éebida. ²⁵ Ne jócu áabenaa nawówa nalíwoo, nachána'eewoo náacoo. Ne jóctanaa náawai, Pablo má'ee nalí:

—Sáicai litáania Espíritu Santo nalími náa'a iwérrinaibimica ibéechala sánamica, linúma rícue liá'a íiwadedeeri Dios chuáni Isaías, limá'ee:

²⁶ 'Jiá namówai jíiwa nalí náa'a chóniwenai:

Ne áawita mawí néemica, jócai'inaa néewa néemica;
áawitaque'e mawí nacábaca, jócai'inaa nacába.

²⁷ Ne liwítee liéni chóniwenai cabálini wérrí,
nawíba báya,

ya liá'a natuí báyeerri lécchoo,

jócubeecha néewa nacábaca,

jiní néewaca néemica,

jiní néewaca náa léenaani;

quéewique'e jócu néejoo nulí,

jócubeecha nuchúni nayá.'

²⁸ Yáaque'e léenaa iyá, chóque'e ibéechalau, liéni liwásedaucá Dios shínaa, liáni nalí áawita náa'a jócani judíobini, ta nayá éemenaijani. [²⁹ Quéecha'inaa Pablo máirri liáni, náa'a judíobini náawai nacáita yáacacoo nayáwacoo.]

³⁰ Pablo máacau chámai camuí machácani á'a lijédacta lirrúwoo cuíta, liwínau liyá nayá, náa'a quinínama yáainecoo nacába liyá. ³¹ Cha liwíteemi íiwa Dios wánacaalactaca, léewidacala urrúnica liá'a wawácali Jesucristo, jiní cáarrucalani jiní namáshidacalani.

Carta de San Pablo a los EFESIOS

Nuédacaniu inácu

¹ Nuyá Pablo, apóstolu Jesucristo shínaa, léjta Dios wówau'u, nutáa irrú iyá yáainai chacáalee jí'ineerri Efeso, iyácala chóniwenai Dios shínaa, éebidacala áabenaa iwówa Cristo Jesús nácu. ² Ya Dios Wasálijinaa ya Wawácali Jesucristo, yáa irrú mawéni sáicaica ya sáictaque'e iwówa.

Dios yáa walí Cristo nácu

³ Wáa sáicai Dios lisálijinaa liá'a wawácali Jesucristoca, Dios Cristo nácu liá walí sáicaica áacairra, quinínama sáicabee cábacanaa Espíritu nácu. ⁴ Dios wína wayá Cristo nácu jócu'inaami liquénuda cáinabi újnibii, quéewique'e majiconaa wayá lirrú, jiní'inaa máashii wawítee lináneeewa. Quéechami caníinaa licába wayá, ⁵ liwínanite quéewique'e liméda léenibiyu wayá Jesucristo nácu, áabenaa léjta liwówau'u naméda liwánacaala. ⁶ Linácue jiliéni wáa sáicai séewirrinaa Diosru, sáicacala liwítee carrúni jináata licába wayá, liá walí sáicai licúulee nácuu caníinaaca licába. ⁷ Níwata Dios caníinaa licába wayá bájjialanaa quéechami, Cristo nácueji ya liirranaa jíerricoo máanali'inaa cruz nácu, wawáalia liwáseadaque'e wayá, ya liméetua wajíconaa. ⁸ Dios íyada walí caníinai'u licába wayá, liá quinínama wawítee ya wáaque'e léenaa wéemica, ⁹ ya liwána wáa léenaa Wacába liwánacaala báyeerrimicoo. Léjta limáyu'u liá'a yáairrimi liwíta lícu, cháwa limédaqui jini. ¹⁰ Liéni léjta limáyumi, limédaminau machácani wérri, quéecha'inaami liínu léerdicai. Dios bánua liáawacacoo liwánacaalaque'e quinínamani liá'a Cristoca, léjta náa'a áacai sánaca ya náa'a cáinabi ita'aa sánaca.

¹¹ Dios wína wayá quéechai quéewique'e wayá macáishita Cristo nácu, wawáalia lirrúcuca éenaa, léjta áabenaa Dios wówaumijani, quinínama liméda léjta sáicai liwówau'u licábacani. ¹² Limédani cháji'i, quéewique'e wayá quéechanacu wamáaca wéebida Cristo nácu, quéewique'e wayá quinínama wáa lirrú sáicai liwítee dánani nácueji. ¹³ Sáicacajani Cristo, iyá lécchoo éemenai chuánshi yáawaiyica, liá'a sáicai chuánshi liwásedau'inaa iyá, ya iwárruacala éebidaca, Dios yáa irrú lishínaa Espíritu Santo léjta áabai marca, cháwa limá liáacani quéecha. ¹⁴ Liéni Espíritu Santoca léewa libéecha sái lierra yáawacaala'inaa Dios yáa walí lirrúcuca éenaa, jáicta wanisa wawásedacoo quinínama yúcha, ya ta liméda wayái lishínaa chóniwenai liyáni'inaa yáajcha, quéewique'e quinínama wáa lirrú sáicai liwítee dánani nácueji.

¹⁵ Linácueji liéni, nuá léenaa éebida wawácali Jesús nácu, ya Caníinaaca icába náa'a chóniwenai Dios shínaaca. ¹⁶ Jócu numáaca nuá sáicai Diosru inácueji, nuédacaniu inácu jáicta nusátau Dios yúchai. ¹⁷ Nusáta Dios wawácali Jesucristo shínaaca, liwítee dánani liá'a wasálijinaaca liáque'e irrú wíteeshi áacai sái, quéewique'e yáa léenaa liá'a Dios íyadani, quéewique'e yáa léenaa Dios mawí mawí. ¹⁸ Nusáta Dios yúcha quéewique'e liméecu iwítee ya jucámarranaa, quéewique'e yáa léenaa liá'a inéndani iyáca linácueji limáida iyá, sáictacala wérri liwítee ya cawénii liá'a Dios yáani nalí lishínaa chóniwenai. ¹⁹ Yáawaiyii máanuica ya jiní nómami liá'a jiwítee dánanica, liá'a yáairri wadánani wayá éebidenai. Léewa wíteeshi máanui Dios íyadanimi lidánaniyu ya liwítee dánani yáajcha, ²⁰ quéecha'inaami licáweda Cristo ya liwána liwáacoo sáicaquictejiaca léema nácu áacairra. ²¹ Dios limáacani quinínama wíteeshi dánani ita'aa, Dios yáirri Cristorru liwíteu máanui mawí, ya Cristo wánacaleerri quinínama náucha mawí náa'a wánacaleenai áacairra nácu ya áani cáinabi ita'aa, léjta liáni léerdica ya liá'a ínuerri'inaaca. ²² Limáaca Cristo íiba yáajba quinínama, ya Cristoja limáacani nawíta quinínama náa'a éebidenai Dios chuáni. ²³ Ne liá'a iglésiaca léwa Cristo náanai, tándawa liá'a iglésiaca Cristo rícueji liwáalia quinínama, Cristoca liá'a téerri quinínama sáicai wérricalani.

2

Cristo wáseada wayá caníinaaca Dios cába wayá

¹ Quéecha iyá léjta máanalini yáca linácueji liá'a jíconaashica ya máashiica, ² liá'a iyánimi ricu, imédacala léjta éerri wówau'u, ya liwánacaala liá'a espíritu máashii wánacaleerri cáuli ricu, yáairri nadánani náa'a jócani méda Dios wánacaala. ³ Cháwate wayámi jirra lécchoo quinínama wayá'inaa báinacumi wawíteeyu,

wamédacaalami máashii léjta wawówau'u, ya waméda licábacanaa liá'a wawítee cajiconica, ya waméda liwánacaala liá'a wawítee máashiica. Linácueji, lierra máashiica sáica natá'inaata línu wátala liá'a cacháninabeeca Dios, máashiicaca áabena náajcha náa'a áabi jócani éebida. ⁴ Ne liá'a Dios carrúni jináatai cába wayá ya caníina wérrí licába wayá bájalanaa. ⁵ Liyá yáirri wacáwica áabena Cristo yáajcha, quéecha'inaa léjta máanali wayá újnibii liwánaca liá'a wajiconaca. Jiníwata Dios caníina cába iyá éewani iwáseda ijíconaa ya éewani yáacacoo áacairra. ⁶ Dios cáweda wayá Cristo Jesús yáajcha, ya liwána wawáacoo liájcha áacairra. ⁷ Liméda liáni quéewique'e líiyada liá'a éerri wabéecha, caníina licába wayá bájalanaa ya liá'a sáicai wérrí liyá wáajcha Cristo Jesús nácu. ⁸ Ne sáicai wérrica liá'a Dios, iyá éewenai yáacoo áacairra, inísaca éebida Jesús nácu. Liéni jócai ínu iyá jájiu, níwata liáni wíteeshica Dios yáani irrú. ⁹ Jócai ínu liwánaca liá'a imédanica, jiní béecha éewerri sáicta licábacoo, ¹⁰ ne Dios méderri wayá; liyá quénuderri wayá Cristo Jesús nácu, quéewique'e waméda sáicai cábacanaa; Dios quéechanacu lichúni walí wamédani'inaa.

Liá'a sáictaica wawówa Cristo yáni walí

¹¹ Ne cháí'inaa, iyá, náa'a jócani judíobini, náa'a náani jí'inaa “jócani náiju nachíipi dácú ímanaa”, náa'a judíobini (náiju washíalicuerri tácai sáica, ne nayá jájiu nají'inaa náiju nachíipi dácú ímanaa). ¹² Édacaniteu áabata éerrimite iyá jócani yáa léenaa Cristo nácu, shírreneu chóniwenai Israel shínaa yúcha, ya jócani yáa néeni á'a Dios litáania'inaa nalí náa'a chóniwenai Israel shinaaca, ne liá'a limáni liméda lishínaa chóniwenai yáajchau. Iyá líta'aa liáni cá nabica jiní irrú Dios ya jiní inéndacala línu liá'a éerrica Dios wásedactala'inaa iyájo. ¹³ Ne chóque'e, iyá yáainemi Dios yúcha déecuehijani, nísa irrúnicuwalí irrú, yáaine macáishita Jesucristo nácu, linácueji liá'a lírranaa jírricoo máanali'inaa cruz nácu.

¹⁴ Cristo yáirri walí sáictaque'e wawówa. Liyá'ee méderriu judíobinica ya jócani judíobini áabai chacáalee néenee sána, licáarralia liá'a báyeerrimi nayá wáacoo ya licáarralia lináanaiyu liá'a íwirri nawówa nayá wáacoo. ¹⁵ Cristo méderri amaarra leyca, liá'a ley wáaleerri liwánacaalau'u ya limá'ee chítashia nayáyu'inaa náa'a chóniwenaca; linácueji liméda chámai chacáalee áabai rimi chacáalee wáalii. Cha liméda léji liéni sáictacta'inaa nawówa. ¹⁶ Cristo máanali cruz nácu amaarra jiní jócu náiiina yáacau mawíá náa'a chámai chacáalee, limáaca nayá sáictaica nawówa Dios yáajcha, liméda nayá áabai rimi nanáishija.

¹⁷ Cristo ínu línda nalí sáicau chuánshica sáictaque'e nawówa quinínama, chaléjta iyá yáainai déecucha Dios yúcha, chaléjta léchchoo náa'a yáainai urrúni. ¹⁸ Cristo nácueji, náa'a áabica ya náa'a áabi, wéewa warrúnicoo wasáljininaa Diosru áabai rimii Espíritu nácueji. ¹⁹ Tándawa, iyá jócani áabai cáinabi ita'ai sána mawíá, jócani yáa báawachala ishínaa cáinabi yúchau, ne chóque'e ishírrida liá'a chacáalee Dios shínaa áabena, cháni léjta Dios éenibi. ²⁰ Iyá éebidenaica chaléjta áabai cuítaca, méderri líta'aa liá'a íbaca cabálininaaca, iyá nayáwa néewidani náa'a apóstolubinica ya náa'a éewidenai Dios chuáni, liyáwa Cristoca léjta íba cawéni. ²¹ Chaléjta liá'a cuítaca yáairri linácula wáacoo nácu derri liácoo quinínama áabena, cáashia línu limédacoo léjta templo majiconaa ya wáni Wawácalirru. ²² Chacábacanaa iyá léchchoo, yáainai Cristo yáajcha macáishita, yáawaaca yáaqueneu éewaque'e iyá chaléjta áabai templo, Dios yáaque'e néeni linácueji lishínaa Espírituyu.

3

Pablo éewida litée Dios chuáni nalí náa'a jócani judíobini.

¹ Linácueji liéni, nuyá Pablo, nuyá cuíta manúmai rícula, Cristo Jesús nácu, sáicabee'inaa irrú iyá jócani judíobini. ² Iyá jáini arrúnna yáa léenaa sáicaca liá'a Diosca limáaca nulí liáni tráawajuca, nuíwaque'e irrúni linácu liá'a caníinaabeeca lichúnica. ³ Chítashia Dios wanau'u nuá léenaa linácu liá'a jócaini chóniwenai yáa léenaa nácu quéecha, léjta nunísau'u nutána irrú áabai chuánshi píitui rími. ⁴ Áicta iliá éemiujoni, néenee yáa léenaajoo nuá léenaa sáica linácu liá'a jócaini chóniwenai yáa léenaa báinacumi, ne chóque'e Cristo limédani'inaa. ⁵ Dios jócai íwa nalí liáni náa'a chóniwenai yáainai wabéecha, ne chóque'e liwána lishínaa Espíritu íwa nalíni náa'a majíconanica apóstolua, náajcha náa'a íwenai Dios chuáni, liwínani namédaque'e lírrú sáicai léjta liwówau'i. ⁶ Néenee, liéni cabáyainta Dios wána nuá léenaa linácu: Jáicta náa'a judíobini ya náa'a jócani judío éewidenai náa'a sáicai chuánshica Dios bánuanica urrúni Cristo, Dios yáni nalí náa'a a quinínama

náa'a saícabeeca. Liwówai limá, quinínama nayá áabenaani lináanaia, liyá léjta Cristo lináana, nayá náa'a jócani judíobini narrishibia léchchoo liá'a Dios limánimi liáca léjta nája náa'a judíobinica. ⁷ Dios yúderri wérrri nuyá nutráawajaaque'e lirrú, nuéwaque'e nuíwadedá chóniwenairru liáni chuánshi saícaca wáseederri'inaa nayá. Báawita jócai saíca nuyá, nuéewa numéda quinínama liáni liyú liá'a Dios wíteeca liáni nulí.

⁸ Áawita nuyá mawéni mawí Diosru náucha náa'a quinínama chóniwenai Dios shínaa, liyúda nuyá nuéwaque'e nuíwadedá nalí náa'a jócani judío liáni chuánshi saícaca cawénii wérrica Cristo shínaa. ⁹ Dios, liá'a quénuderri quinínama éerri, bánuerri nuyá nuíwadedá'e lichuáni mamáarraca, quéewique'e quinínama chóniwenai yáa léenaa Dios wáseederri léchchoo náa'a jócani judíobini. Dios quéecha jócai índani quinínama chóniwenai yáa léenaa linácu liáni chuánshica. ¹⁰ Liméda liáni, quéewique'e náa'a chóniwenai Dios shínaaca, náyadaque'e nalí náa'a ángelca, wánacaleenai áacairra, náyadaque'e nalí léchchoo náa'a espíritu máashinica, saíctai wérrica Dios wíteeca méderri saícai quinínama ¹¹ Dios méda liáni léjta liwówau'u liméda áabena quéechanacu éerrite, liméda liáni lirrícue liá'a Wawácali Jesucristo. ¹² Cristo nácue wawáalia wawáseada wajíconau wéewaque'e warrúnicoo Diosru, tádawa jócu cáarru warrúnicoo waléenaca wéebida linácu. ¹³ Tádawa nusáta yúcha jócubeecha yúrrucueda iwówau inácueji carrúni jináata nuyáca, jiníwata liáni yáawaiyi numá irrú saícai wérrica.

Cristo canínaa wérrri cába wayá

¹⁴ Nuédacaniu'inaa linácu liáni, chítashia Dios méda'u i'yá jócani judíoca áabenaani náajcha náa'a judíoca, nutúyau nu'óraaque'e lirrú liá'a Lisálijinaa liá'a Wawácali Jesucristo. ¹⁵ Tánashia rishibianai jí'inaa quinínama chóniwenai chaléjta yáainai áacairra, cha náa'a náani yáainai cáinabi ita'aa. ¹⁶ Nusáta liúcha liá'a Diosca, wálierri quinínama saícai áacairra, quéewique'e liá irrú danáanshi iwówa lícu linácueji liá'a Espíritu Dios shínaa. ¹⁷ Nusáta Dios yúcha Cristo yáaque'e iwówa lícu éebidau linácu. Nuyá sáterri léchchoo quéewique'e quinínama liá'a imédanica canínaaca icába liá'a Diosca ya quinínama náa'a chóniwenai. ¹⁸ Ya chacábacanaaque'e yáa léenaa náajcha náa'a quinínama chóniwenai Dios shínaa, chítashia manújirrau, limáchenica ya liáaca ya lidujíwaca liá'a nínaashica Cristo shínaa. ¹⁹ Nusáta icúnusiaque'e canínau Cristo cába i'yá, mawiyi máanui liúcha liá'a quinínama wéewa wacúnusianica, chacábacanaaque'e cashíamu i'yá Dios wíteeyu.

²⁰ Ya chóque'e, wáa saícai wérrri Diosru, liwáaliaca danáanshi limédau'inaa íchaba mawí liá'a wasátani o liá'a wapénsani, linácu liá'a lidánani tráawajairri'inaa wanácu. ²¹ Wayá yéenai iglesia ricu, wayá macáishita Cristo Jesús yáajcha, arrúnaa séewirrinaa wáa saícai Diosru mamáarraca. Chácajani.

4

I'yá macáishita liyú liá'a Espírituca

¹ Táda linácue nuyá cuíta manúmai rícula, linácueji liá'a Wawácalica, nusáta yúcha imédaque'e saíca léjta náa'a Dios máidanica, chacábacanaa léjta i'yá. ² Imíya i'yá ya saíca i'yá; u'urrúni iwówa ya iwánta yáajcha wáacoo canínaabeeyu. ³ Éneda i'yá séewirrinaa yáajcha wáacoo, lidánaniyu liá'a Espíritu Santo, ya lirrícueji liá'a saícta iwówa liwána saíca i'yá áabena. ⁴ Ái bácai rímija náanaishi, ya bácairrimi Espíritu, chaléjta Dios máidau'u inénda áabai rímii. ⁵ Ái bácai rímija Wawácalija, wéebida áabai rími chuánshija, ái áabai rími bautísmoja. ⁶ Ái bácai rími Diosja, liyáwa Wasálijinaa'inaa quinínama; Dios wájani wawácali wayá'inaa quinínama. Dios méderri quinínama inácueji; Dios méderriu quinínama wanácu. ⁷ Ne wayá bácainaa ái rishibia wíteeshi Espíritu yáanica Cristo wówaini liáca. ⁸ Tándawa limá liá'a tánerrimicoo:

"Lírrrau áacairra litée liájchau náa'a yáainemi preso, ya liá nalí wíteeshi áacai saí washiálicuenairru."

⁹ ¿Ya tána liwówau limáca lírracalau áacairra? Wówerri limáca quéechanacu liúrrucoo líta'aa liéni cáinabica. ¹⁰ Ne liá'a yúrrucuerri micoo liyáwajani léja liá'a úrrericoo mawí áacairra quinínama éerri wícau, quéewique'e licámusheda macájirra éerri liwánaca. ¹¹ Ya liyája yáa áabi quéewique'e apóstolu nayá, ya áabi íwadedeerri Dios chuáni, ya áabi íwenai Dios chuáni nalí náa'a jócani éebida, áabi pastorbini ya quéewidacanica. ¹² Cháwa lichúni náa'a chacáalee majíconaanica, áabai tráawajo lirrú machácani, quéewique'e lidáwinacoo liá'a Cristo náanaica. ¹³ Cáashia

quinínama wáinu áabebata wayá wéebidaca ya cawítee wayá linácu liá'a Dios cúuleeca, ya wéena wáinuca salírriicta wayá, áabenaaque'e wamánuibaca léjta Cristo. ¹⁴ Ne jócuminaa léjta sáamanai wayá mawiá, jócani déecuna wanáawida wítee wapénsaca, ya jócani déecuna wáardaca áabai wáalii néewidauca, ya waína wachálujueda nayá nayú náa'a chóniwenai canúma yúwicanica, náa'a jínenaicoo injábaa yúquerriu ricu. ¹⁵ Mawí sáicaca, watáaniaca liá'a yáawaiyica ya liá'a canínau'u wacába yáacacoo, arrúnaa wadáwinacoo quinínama Cristo nácu, liyáwa liwíta liá'a iglésiaca léjta lináananai. ¹⁶ Ya Cristo nácu liá'a náanaishica quinínama licháanacoo lirrúnicoo sáica, liyú liáwacau quinínama litánai sáica; ya jáicta quinínama léewauai sáica, lidáwinau liácco linácu liá'a canínau nacába yáacacoo.

Liá'a wáalii cáwicaishica Cristo nácu.

¹⁷ Léwa numáni irrú liáni ya nucárgueda irrú Wawácali jí'inaa nácu, jócubeecha imédau mawí léjta náa'a jócani yáa léenaa Dios nácu. Náa'a yáainai áabena léjta mawítee mawéni máyu nalí, ¹⁸ nayá catáwacai wítee, jócani yáa léenaa néemica. Nayá jócani wáalia cáwicaishi Dios yáanica, jiníwata mawíteeni, cháni járra jiníwata nawówa náawerriu cabálini ya jócani nasintia. ¹⁹ Cabálinini wérrri médacoo ya náijueda nayáu éerri shínanaarru, nasíguia naméda quinínama máashii jócani bárroo. ²⁰ Ne iyá nisenai icúnusia Cristo, néenee u'iyá léjta náa'a jócani cúnusia Cristo. ²¹ Ne yáawacta éemi chuánshi linácuca ya éewidau iyáca chaléjta liwówau'u, chaléjta liá'a yáawaiyica yéerri Jesús nácu. ²² Ne léjta iyáyumi báinaca, ijiáyu liúcha liérra wíteeshi ajútaimica, ijiáque'iu liá'a iyánimi ricu quéecha, máashiiderricoo, chálujuedeerri nawówau'u naméda máashii. ²³ Iyá arrúnaa iméda wáalii iwíteu ya iwówa. ²⁴ Iyá arrúnaa ináawidacoo quinínama iwíteu, quénuerricoo léjta Dios wówau'u, qéewique'e quinínama chóniwenai éewa nacába iyá machácani, majiconaa ya bárruerricoo lirrícueji liá'a yáawaiyica.

Chíta arrúnaa wayáyu'u chóqueji'i.

²⁵ Tándawa, jóca iméda inúma yúwicau mawiá, ne itáania yáawaiyica iyácachuirru, jiníwata wayá quinínama léjta bácai rími wanáanaija.

²⁶ Íwirriicta iwówa áabi yáajcha, u'iméda ijíconau, ya iméda idánaniu jócubeecha íwirri iwówa éerri yájinaa. ²⁷ O'imáaca yáarrushi lirrú liá'a Wawásimica.

²⁸ Liá'a néduerrica, jimáaca jinédiu, jichánau jitráawajaaca, jiméda sáica tráawaju jicáajiyu, quéewique'e éewa jiá narrúnjininaa náa'a carrúni jináatanica.

²⁹ U'imá chuánshi máashii, ne imá bácai chuánshi sáicai ya léerdi ricu, iyúdani dáwinacoo ya linda sáicabee nawíba licúla náa'a éemenaicani. ³⁰ U'iwána máashii liwówa Espíritu Santo Dios shínaaca, Dios yáaca irrú lishínaa Espíritu liáque'e léenaa lishínaa iyá, liyáali éerri'inaa liá irrú quinínama liwásedaque'e iyá.

³¹ Idána yúchau liá'a máashiu'u iwówa, ya liá'a iwówau'u iméda máashii, ya íwirri iwówa, ya imádadau'u nawítee, ya máashiu inúma, ya quinínama méenaami máashiica. ³² Sáicai iyá, carrúni jináata icába yáacacoo yáajcha wáacoo, ya imíya máecha ijíconaa wáacoo, léjta Dios méetuau ijíconaa Cristo nácu.

5

Chítashia quéewo'u nayáqui jini náa'a Dios éenibica

¹ Iyá léjta Dios éenibi canúinaani'inai licábaca, éeneda imédacoo léjta liyá. ² Canúinaa icába yáacacoo quinínama, léjta canúinaa Cristo cába wayá léentregau quéewique'e natáata cruz náculani wanácujeji. Liá'a Cristo máanalicaca, léjta áabai ofrenda ya carrúni jináata limédacoo, sáitaque'e Dios wówa.

³ Iyáwa chóniwenai Dios shínaa, jócani sáicanata táania linácu liá'a éerri shínanaa namédau náinaayu máashii, jiní méenaami casáculai, jiní yawíquica. ⁴ U'imá chuánshi máashii, jiní chuánshi mawéni, jiní chuánshi jócai sáicanata itáaniaca, jiníwata liéni jócai sáica irrú; mawí yáa sáicai Diosru. ⁵ Ne yáani léenaayii liá'a méderri máashii línayuu, áabata jiconaaishi casáculai, o yawíquicani, (chá léjta liá'a yáirri sáicai jócai Dios), jócai éewa liwáalia lishínau chaléeni Cristo wánacaalactalaca ya Dios.

⁶ Jiníbeechea chálujueda iyá linácu liá'a chuánshi mawéniica, jiníwata yáawaiyi linácujeji liéni línu liá'a carrúnatai wérrri Dios shínaaca, nanácula náa'a jócani méda léjta Dios máyu'u. ⁷ U'íniquiu náajcha nárra chóniwenai chánicarra. ⁸ Iyá quéechanacu yáainaimi léjta wajínani'inaamiiu catáwacai jirricu, ne chóque'e, wayácala warrúnicoo Wawácalirru, yáainai léjta wamáctau éerrinacu, iyáyu léjta náa'a wáalianai jucámarrabee, ⁹ ne liá'a Espíritu Dios shínaa wáneerri sáica wayáca, wáneerri wayá machácani ya wáneerri watáania yáawaiyii. ¹⁰ Éeneda iméda liá'a

sáicaica Wawácalirru. ¹¹ U'iméda iwówau áabenaá náajcha náa'a jócani cúnusia Dios, ne liá'a namédani nayá jini wéni. Máajiani, iwána nacába najiconau ya liá'a máashiica. ¹² Ne yáawaiyi báinatai wataánia linácu liá'a namédani cabáyainta. ¹³ Ne jáicta jucámarrai, wéewa wacába quinínama, wéewa wacába chítashia yáawai jiníni. ¹⁴ Jiníwata liá'a jucámarrabeeca méecuerri liwícau quinínama. Tándawa litánau:

"Jicáwiau, jiyá máairrica;
jibárroo liúcha liá'a léjta náa'a máanalínica,
ya Cristo quéena jiyá".

¹⁵ Tándawa, itúyau iyáyu'uca. U'iyá mawíteeta, iyá cawíteeyu. ¹⁶ U'índa léerdi bésunacoo cháji'i, jiníwata liáni éerrica chóniwenai médacta íchaba máashii. ¹⁷ Jócu imédau mawíteeta; éenedau éemica tánashia Wawácali wówai imédacai. ¹⁸ U'icáma mawíá, liérta téerri iyá chaléeni jócai sáicanata imédaca; báawachata, índa Espiritu Santo cámusheda iyá. ¹⁹ Itáania irrú wáacoo salmoyu, himnos ya shímashi Espirituyu, ya irrábau yáa sáica iwówa yáajchau Wawácalirru. ²⁰ Yáa mamáarraca sáica quinínama nácu liá'a Dios wasálijinaaca, liji'inaa nácu liá'a Wawácali Jesucristo.

Liá'a cáwicaishi léenajinaí liá'a éebiderrí Cristo nácu.

²¹ Iméda iwánacala yáacau, cawáunta Cristo nácu.

²² Iyá náinuca éewenai iméda íinirri wánacaalau, chaléjta imédau Cristo wánacaalacta iyá. ²³ Níwata liá'a rúnirrica wánacaleerri ruá'a línucoo, léjta Cristo wánacaalau chóniwenai iglesia ricu sána, liá'a iglesia chaléjta lináanaí liá'a Cristoca; ya liyá lécchoo téerri ruyá áacairra. ²⁴ Chaléjta náa'a chóniwenai yéeni iglesia ricu néebida Cristo nácu, cha lécchoo náa'a náinuca arrúnaa néebida náanirri chuániu quinínama.

²⁵ Iyá náanirri, caníinaa icába ínu, chaléjta caníinau Cristo cába náa'a chóniwenai iglesia ricu sána, máanalí liyá nanácueji. ²⁶ Liméda liáni sáica'inaa lirrú jájiu, libádedaque'e liyú liá'a lichuánica ya libádedaque'e nayá shiátaiyu, ya líiwa nalí libádedacala nayái, ²⁷ quéewique'e liyada liyá jájiu, léjta áabai iglesia sáictai wéerri, jini jiconaa ya íwirribee, jini wéerri máashii, jócta majiconaa ya machácani. ²⁸ Chaléjta rúnirri caníinaa licába lináananai liyá jájiu, chacábacanaa caníinaa licába línuu. Liá'a caníinaí cába línuu, caníinaa licába liyá jájiu. ²⁹ Níwata jini máashii cába liyá jájiu, ne litúyani wéerri sáica, léjta Cristo médau chóniwenai iglesia ricu sána, ³⁰ níwata liá'a iglésiaca léjta lináanaí. Wayá léquichu léjta léenaa liá'a lináananai. ³¹ Tánerríwai: "Néenee, liá'a washálicuerrica limáacaminajoo lisálijinau ya litúwa, quéewique'e cáinu liyá, nayáminaa chámataanaa léjta áabai rími náinaa." ³² Léja liáni áabai chuánshi máanuí wéerri cabáyainta ya manúmata, ne nuyá nutáania nuyáca Cristo nácu ya náa'a iglesia ísanaca. ³³ Ne tándawa, iyá bácaínaa arrúnaa caníinaa icába ruá'a ínucoo, léjta caníinau jicába jiyá jájiu, ya náa'a inínaica, bácaínaa cawáuntaque'e nayá náanirrirru.

6

¹ Iyá néenibi, éebidau isálijinaarru caníinaa icába liá'a Wawácalica, níwata liéni machácani. ² Liá'a quéechanacu sái liwánacaalauca Dios shínaaca limánica méderri sáicaí nalí náa'a éebidenai lirrú, léwani léeni: "Cawáuntaque'e ya jítúyau jisálijinaarru ya jítúwarru lécchoo; ³ quéewique'e sáica jiwówa ya iyáque'e machéni jicáwica líta'aa liáni cáinabica."

⁴ Ya iyá nasálijinaa, u'iwána íwirri nawówa náa'a éenibicoo, mawí sáicaca idáwinani iwána naméda sáicaí, éewidani léjta liá'a éebiderrí wawácali nácu arrúnaa limédacani.

⁵ Iyá wáalianai iwácanai, éebidau iyá líta'aa liáni cáinabica nalí náa'a ishínaa iwácanaica. Iméda nalíni cawáuntani, cáarructani ya iméda yáawaiyi iwówa yáajchau, léjta imédau Cristorru. ⁶ Ishírueda, jócaita á'a nacábacta nayá iyá, quéewique'e sáica imáacacoo náajcha, chaléjta náa'a shírruedenai Cristorru, iméda yáawaiyi liá'a Dios wówainica. ⁷ Imédau jishínaa tráawaju sáica iwówa yáajchau, léjta Wawácalirru jócaita chóniwenairru. ⁸ Ne jái yáa léenaa bácaínaa, wánacaala yáarru, jócaita liwánacaala, lirrishibiaminaa Wawácali yúcha liá'a léjta jáni limédanica sáicaica.

⁹ Ya iyá, nawácanai, imédau sáica náajcha náa'a iwánacalanica, jini íbulidacala nayá. Édacaniu tándawa iyá ya nayá yáaine licáaji ricu liá'a Wawácalica yéerri áacai, ya liyá jócai níwa liyá chóniwenai, liyá cáberri áabenaá quinínama.

Lishínaa arma liá'a éebiderrí Cristo nácu.

¹⁰ Ya chóque'e, nuéenajinai, iméda idánaniu macáishita Wawácali yáajchau, linácula cabálininaa jiní éenaa liméda liájchaa. ¹¹ Itúyau quinínama liyú lierra ármaca Dios yáni irrú, quéewique'e éewa iyáca cabálininaa liúcha liá'a lichálujuedau liá'a Wawásimica. ¹² Jiniwata jócani ínua yáacau wayáca chóniwenai júnta náa'a wáalianai náinau ya iyáji, báawachata, najúnta náa'a demonio jócani wáalia náinaa ya nayájideu léchcho, ne wáalianai danáanshi máanui nawánacaalau'inaa líta'aa líáni cáinabica catáwacaica ríjcuederri wayá. ¹³ Tándawa, iwíнау quinínama liá'a arma Dios yáni irrú, quéewique'e éewa iwántaca liá'a éerri jáicta Wawásimi línu ináculai, ya liáwinaami néenee lichúniu sáica, iyáque'e cabálininaa.

¹⁴ Tándawa, nuéenajinai, iyáyu cadánani, isúwa íbalau liá'a yáawaiyica, léjta áabai íbalashi, itúyau iméda quinínama liá'a machácanica. ¹⁵ Iyá séewirrinaa sáica ijiáque'iu íwadeda liá'a lichuáni sáictaica wána iwówa. ¹⁶ Quéechanacu sái quinínama, lishínaa liá'a léebidauca léjta áabai escudo túyerri iyá lipúyani tuculerricoo chicháiyu, Wawásimi yúcani inácula. ¹⁷ Liá'a ishínaa wásedeerri iyá cháí léjta áabai casco túyerri iwíta nácu, ya liá'a Dios chuánica léjta liá'a espadaca Espíritu Santo yáni irrú. ¹⁸ Iyá u'imáaca liá'a isátaucoo, isátau wéerri Dios yúcha mamáarraca, yáau Espíritu Santo yáajcha. Iyá cawiteeniyyu, uyúrrucueda iwówau, ya isáta Dios yúcha léchcho quinínama lishínaa chóniwenai nácu. ¹⁹ Isáta Dios yúcha nunácu, quéewique'e Dios yáa nulí chuánshi numáni'inaa, ya nuéewaque'e nutáania jócai cáarru, ya nuyá éewerri nuíiwacani liá'a Dios máanimi cabáyainta liyácala sáicai chuánshi nácu. ²⁰ Dios bánua nuyá lijí'inaa lícuu nutée líáni lichuánica, chóque'e linácueji líáni lichuánica nawáalia nuyá cuíta manúmai rícula. Isáta Dios yúcha quéewique'e nutáania linácu liá'a lichuáni jócubeecha cáarru nuyá.

Litácta liájumirrau

²¹ Tíquico, washínaa wéenajirri caníinai wacábaca, ya séewirri yúda wayá tráawaju Wawácalirru, litéeminaa quinínama liá'a chuánshica nunácu ya liá'a numédani nuyáca. ²² Tándawa nubánua irrúni, quéewique'e líiwa irrú chítashia wayáyu jini, chacábacanaa liá idánani. ²³ Liá'a Dios Wasálijinaa ya Wawácali Jesucristo, liáque'e irrú iyá wéenajinaica sáitaque'e iwówa yáca ya caníinaaque'e icába yáacacoo, liyú liá'a éebidauca. ²⁴ Dios liáque'e lishínaa sáicai nanácu quinínama caníinaani cába Wawácali Jesucristo caníinaiyu mamáarraca.

Primera carta de San Pablo a los TESALONICENSES

Nuédacaniu inácu

¹ Nuyá Pablo liájcha liá'a Silvano ya Timoteo, nutána liáni caashtaca iyá'inaa nuéenajinai iglesia ísanaca liá'a chacáalee jí'ineerri Tesalónica, yáainai áabenaa nawówa Dios Lisáljinanaa yáajcha ya Wawácali Jesucristoca. Dios yáa irrú saícai wérrri ya saíctaque'e iwówa iyáca. Liá'a nawítee saícaica nanácu náa éebidenai náa'a chóniwenai yáainai Tesalónica rícu.

² Séewirrinaa wáa saícai Diosru inácueji quinínama, ya wédacaniu inácu jáicta wasátau Dios yúcha. ³ Éerri jútainchu wédacaniu inácu lináneewa liá'a Dios Wasáljinanaa, linácu liá'a éebidani nácu itráawajaacala, iwówa yáajchau isírbiacala lirrú bájjialanaa ya liá'a máanui wérrica inéndanica Wawácali Cristo nácu, quinínama liérta liyúda iyá liá'a idánani ya danáanshi iwántaque'e liá'a carrúni cáinabi jináatabeeca. ⁴ Nuéenajinai, Dios caníinai cába iyá, ya wáa léenaa liwína iyá. ⁵ Ne jáicta wayá wáiiwadede irrú liá'a chuánshica wáseedeerri'inaa, jócai báabajuta chuánshiyu, léecchoo liá'a lidánaniyu liá'a Espírítu Santoca ya quinínama yáawai wérrri liáni chuánshi yáawaiyíica. Yáani léenaa chítashia wayáyu jini íibi, wamúrri saícai irrú.

⁶ Iyá inácueji, iwína wawítee, ya liwítee liá'a Wawácali, ya irrishibia liá'a chuánshica saíctai wówashiyu Espírítu Santo yáani irrú, báawitate nawána carrúni jináata iyáca, náa'a jócani éebida Cristo nácu. ⁷ Chacábacanaa ínu imédaca saícai iwítee nalí náa'a quinínama náa'a éebidenai Dios nácu, náa'a yáainai cáinabi jí'ineerri Macedonia ya Acaya. ⁸ Jiérri inácueji, liá'a Wawácali chuánica cáarralerrri jócaita bácai Macedonia rícu ya Acaya rícu, ya quinínama liáni cáinabica léecchoo, ya náa léenaa éebida Dios nácu, tánda wayá jócu arrúnaa watáania mawí quinínama linácu jiliáni. ⁹ Ne báawachata, nayája táanianai linácu liá'a wamá'inau néerra, ya saícai wérrri irrú iwína wayá, ya chítashia imáacau'inaa náji náa'a ídoloca, quéewique'e isigüia liá'a Dios cáwica yáawaiyíica ya quéewique'e ichánau isírba lirrú. ¹⁰ Cha léecchu náiiwacani inéndaca iyá quéewique'e léejocoo áaqueji liá'a Jesúsca, Dios Cúuleeca, liá'a Dios cáwedanica máanalini íbicha. Jesús liyá'inaa wáseada wayá liúcha liá'a máanui wérrri carrúnataica ínuerri'inaaca.

2

Liá'a tráawajuca Pablo shínaa Tesalónica rícu

¹ Iyá jájiu, nuéenajinai, yáine léenaa liá'a wéewidau iyá jócai'inaa mawéni. ² Mawí saíca, áawita yáa léenaa jini, báawita quéechami nacáitadede wayá ya náiiwueda wayá lirrú liá'a chacáalee jí'ineerri Filipos, Dios yúda wayá wáiiwaque'e irrú liá'a lichuánica wáseedeerri'inaaca iyá, jócu cáarru wayá béewami lirrú liá'a danáanshi carrúnataica. ³ Níwata wayá jócani yúcau wayáca linácu liá'a wéewidani nácu, jini watáaniacala máashii wíteeshiyu, jini wawówaicala wachálujueda wamácoo áabi. ⁴ Báawachata, Dios nisa léeneda wayá, ya limáaca wayá quéewique'e wáiiwa liá'a chuánshica wáseedeerri, cháwa cábacanaa watáaniaca. Jócaita wawánaque'e saícta chóniwenai wówa wáajcha, Diosru wáa wamédani, léewa cáberri wawówa. ⁵ Léjta yáayu léenaa, jócai cáji watáania irrú chuánshi saíctai, jini wachálujuedaca wamácoo iyá wéedaque'e yúcha warrúwa. Dios yáirri léenaa quinínama liáni. ⁶ Jócai cáji wamúrri saícai waliwau wayá jájiu, jini yúcha, jini áabi yúcha. ⁷ Báawita wéewa waméda wawánaacalau inácu, jiniwata wayá wánacaleeni chaléjta apóstolubini Cristo nácuji, wayá wéewacta caníinaa wérrri wacábacoo íibi. Chaléjta báquetoo ínetoo dáwinechocta ya rutýa chúnai ruéenibiu. ⁸ Chái cábacanaa caníinaa wérrri wacába iyá, wawówaicta wáa irrú saícai chuánshi Dios shínaa, jóctacala wáa irrú wacáwicau inácueji léecchoo. ¡Caníinaacala wérrri wacába iyá! ⁹ Nuéenajinai, éedacaniu chítashia watráawajaayumi jini ya yáacaliyu wérrri quéewique'e wéewa wawáalia quinínama liá'a warrúnaanica wacáwicarru. Watráawajaa éerrinacu ya táayee, quéewique'e jócubecha imá iyáca jáicala itýa wayá nácula wáiiwadedanimi irrú Dios chuánica, tándawa waméda chámai tráawaju báitanacu.

¹⁰ Iyá éewenai yáa léenaa saícaica, ya Dios léecchoo, wayáca jini máashii wamédani, wayácala machácani, jini éewerri lijútacoo wanácu iyá éebidenai Dios nácu. ¹¹⁻¹² Ya iyá yáine léenaa léecchoo, wayácala yáine idánani ya saícta iwówa bácainaa iyá, léjta lisáljinanaa yáayu'u léenibi wíteu. Wamánimi irrú quéewique'e saíca iyáca léjta náa'a

Dios shínaaca, limáidacaalami iyá quéeewique'e iwáalia ishínau liwánacaalactaca cadánani wíteeshiyu balibalictalaca.

¹³ Linácueji wáa saícai Diosru séewirrinaa, quéecha'inaami éemi liá'a Dios chuánica liá'a wáiwadedani irrú, irrishibiani yáawai wérrí léjta Dios chuáni, ne jócai chaléjta washálicuenai chuáni. Ne yáawaiyi Dios chuánicaa, liáni chuánshica saícai wérrí méda irrú éebidenaica. ¹⁴ Quéecha'inaami iyá nuéenajinai, carrúni jináata nacánaqueda iyá nacáaji rícueji náa'a chóniwenai éenaaca, ibésunau léjta náa'a iglesia Dios shínaaca yáanaí Judea cáinaberra ita'aa, Jesucristo shínaaca, nayá lécchoo cháni cábacanaa nacánaqueda nacáaji rícueji náa'a chóniwenai néenaaca, judíobinica. ¹⁵ Náani judíobini náinuuate Wawácali Jesús, léjta quéecha náinuua náa'a éewidenai Dios chuáni báinacu, náwa nabánua bináawala wayá. Jócai naméda saícai Diosru yáaine lijúnta quinínama. ¹⁶ Wawówaicta watáaniaque'e nalí náa'a jócani judío, quéeewique'e nawásedacoo lécchoo, náa'a judíobini jócai náinda wamédaca. Chacábacanaa jácca cashíamu jini najiconauyu jini. Ne chóque'e, ya ta, líinu cáí liá'a máanui wérrí carrúnatabee Dios shínaaca ínuerri náatala.

Pablo wówerri liácoo báníu náa'a Tesalónica ísanaca

¹⁷ Nuéenajinai, quéecha'inaa wadánacoo yúcha íchaitaa, báawita jóca wacába iyá, séewirrinaa wédacanicoo wawáalia iyá wawówa lícuu ya wawówai iyá bájialanaa wáacoo wacába iyá. ¹⁸ Wawówai metá, wáacajau chaléjta nuyá Pablo, íchabachu nuwówai numédacani, ne liá'a Wawásimica jócu línua wamédaqui jini. ¹⁹ Ne çtána léji liá'a washínaa wanéndanica, washínaa saíctai wérrí wawówa, saícta wérrí wawówa bájialanaa, ya saícta wawówa cábacoo wayá jájiu? ¡yáawajani jáicta léejocoo washínaa Wawácali Jesucristo! ²⁰ Jajá, iyáwa wánenai saícta wawówa bájialanaa, éewauna saícta wawówa.

3

¹ Néenee quéecha'inaa jócu nuwánta mawí, jáiwa nuwówai numáacacoo nuyá bácai, chacáalee jí'ineerri Atenas. ² Nubánua washínaa wéenajirri Timoteo, liyá cayúdacaica Dios chuáni nácu, quéeewique'e líiwa saícai chuánshica Cristo nácue saí. Nubánuani quéeewique'e liácoo licába iyá, liáque'e idánani quéeewique'e néebida mamáarraca Dios nácu. ³ Quéeewique'e jócu yúrrucueda iwówau áawita línu wátala liá'a máashiica. Ne iyá jájiu yáine léenaa arrúnaaca carrúni jináata wamédacoo quinínama liáni. ⁴ Ya mawí, quéecha'inaate wayá yáajcha újnibii, wáiiwa irrú jini wawáliacala'inaa máashii wawówau, cháwa libésunacuwayi, léjta yáayu léenaa. ⁵ Tándawa, jócu nuwánta mawí, nubánua lisáta léemiu chítashia iyáqui jini éebidau Dios nácu, ne cáarru nuyá jócubeecha Wawásimi dáana iyá máashictalaca ya washínaa tráawaju yúccacoo.

⁶ Ne chóque'e Timoteo éejuerri Tesalónica néenee, línua walí saícai chuánshica éebidauca, ya canínaa icába yáacacoo. Limá walí séewirrinaa édacanicoo nácu canínaiyu, ya iwówai icába wayá, léjta wawówai wacába iyá lécchoo. ⁷ Táda liáni chuánshica, nuéenajinai, áawita íchaba carrúnataica ya máashii wówa, ne saícta wawówa bájialanaa wáaca léenaa yáaineu cabálininaa éebidauca Dios nácu. ⁸ Ne wáa léenaa iyá saíca Wawácali chuáni nácu, wáne cadánani wawówa. ⁹ ¿Chítata wéewa wáa saícai wérrí mawí washínaa Diosru inácue ya le saícta wérrí wawówa iwánaca lináneewa liá'a Diosca? ¹⁰ Éerrinacu ya táayenaa wasáta líúcha liá'a Diosca, quéeewique'e léeejueda wayá báníu wacábaque'e wanáni wáacoo, wachúnique'e wáa irrú liá'a cháuctai irrú liá'a éebideni Dios nácu.

¹¹ Wawówai liyáque'e Diosja Wasálijinaaca ya Wawácali Jesúsca, liyúda wayá quéeewique'e wáacoo wacába iyá, ya watráawajaaque'e yáajcha mawí. ¹² Quéeewique'e Wawácali liwána idáwinaacoo, ya iwáaliaque'e mawí canínaabee icába yáacacoo yáajcha wáacoo, ya quinínama yáajcha, léjta canínau'u wacába iyá. ¹³ Quéeewique'e liyá cabálininaa iwówa rícu, ya majíconaa lináneewa liá'a Diosca Wasálijinaa, jáicta léejocoo Wawácali Jesús quinínama náa'a éebidenai linácu. Chácajani.

4

Liá'a cáwicaishica saíctai Dios cábaca

¹ Chócojoo, nuéenajinai, wasáta irrú ya numá irrú liáni lijí'inaa nácu liá'a Wawácali Jesúsca: Quéeewique'e iyá saíca imédaque'e (léjta séewirrinaa iméda yáacuwani) léjta wéewidau'u iyá, quéeewique'e saícta Dios cába iyá.

² Iyá yáine léenaa liá'a wéewidani iyá nácu, liwánacaala nácu liá'a Wawácali Jesúsca. ³ Liá'a Dios wówaini yúcha quéeewique'e iyá lírru majíconaa, jiníbeechea

méderrí máashii lijíconaa líinaayu. ⁴ Quéewique'e bácaínaa náa léénaa saícaque'e liyá línu yáajchau, jini jíconaa cawáuntai línu yáajchau. ⁵ Jócaita lijíconaa yáajcha ya máashii wówashí yáajcha, léjta náa'a chóniwenai jócani yáa léénaa Dios nácu. ⁶ Jini chóniwenai méderrí máashii, jini lichálujedacala áabi linácu líani, jiniwata Wawácali carrúnatai wérri quinínama líani jíconaashi, léjta wánisau'u wáiiwami irrúni. ⁷ Ne Dios jócai máida wayá quéewique'e wayá wajíconaa ricuu, máiderrí wayá quéewique'e wayá saíca lirrú. ⁸ Cháwajani, liá'a cháaneerri líani wéewidacala, jócai cháani washíalicuerri bácai, cháaneerri liyá quéechanacu Dios, liá'a yáirri lishínaa Espíritu Santo irrú.

⁹ Ne linácu liá'a canínaabee icába yáacacoo, éenajinai wáacoo, jócu rúnaa watána irrú, jiniwata Diosja liyá éewida canínaa icába yáacacoo. ¹⁰ Ne léji líani imédani náajcha quinínama náa'a éenajinai yáainai liá'a cáinabi jí'ineerri Macedonia. Ne wasáta yúcha, wéenajinai, canínaaque'e icába yáacacoo mamáarraca. ¹¹ Éenedate iyá machúnuca ya iméda chúnsai ishínau, itráawajaa icáajiyu, léjta wawánau imédacani. ¹² Quéewique'e cawáunta nacába iyá náa'a yáainai, bináawe jócani éebida, ya quéewique'e jini cháucta irrú.

Liá'a léējuacta'inaacoo Wawácalica

¹³ Nuéenajinai, jócai wawówai imáacacoo jócta yáa léénaa liá'a bésuneerri náacoo náajcha náa'a máanalínimica, quéewique'e iyá jócu máashii wówa léjta náa'a áabica, jinini nénda nayáca. ¹⁴ Léjta wéebidau quéecha'inaa máanali Jesús, ya liáwinaami lícáwiawai máanalícaí yúcha, cháwa wéebida léchchoo, Dios cáwedeerri'inaa Jesús yáajcha, náa'a máanalínimica éebidenai linácu. ¹⁵ Tándawamá irrú, léjta Wawácali éewidau'u, wayá máaqueenacoo cáwi cáashia léējuocoo liá'a Wawácalica, jócuminaa wáau nabéecha náa'a máanalínimica. ¹⁶ Jiniwata wéemiminaa áabai chuánshi cadánani wérri, lichuáni liá'a ángel wánacaleerri ya liwítama liá'a trompetaca Dios shínaaca. Liyáminaaja Wawácali Jesús yúrrucuerri'inau áaqueji. Ya náa'a máanalínimica éebidenaimi Cristo nácu, nacáwíaminau quéechanacu; ¹⁷ liáwinaamijoo, wayá cáwininaica, lítéeminaa wayá liájchaujoo, áabenaaque'e wacába yáacacoo náajcha sánai íibirra, quéewique'e wajúnteda Wawácaliu cáuli íibi; cháminaa wayá liájcha liá'a Wawácalica mamáarraca éerri. ¹⁸ Ya idánani yáacau liyú líani chuánshica.

5

¹ Ne linácu liá'a éerrica ya léerdi'inaaca, nuéenajinai, jócai arrúnaa nutána irrú. ² Iyá yáine léénaa saíca, liá'a éerri léējuacta'inaacoo, liá'a Wawácalica ínuerri'inaa jócacta wanénda wayácani, léjta báqueerri canédi ínuerri táayee linéduca. ³ Jáicta namá náa'a chóniwenai: "Quinínama yáairri saíca wérri, jini bésuneerri", néeneeminaa línu cawíquinta náta'aa limárdactana nayá, léjta línu rulí cáiwibeeca ruá'a ínetooca cúlucuecho'inaaca, jiníminaa náctalau líúcha. ⁴ Ne iyá, nuéenajinai, jócai yáa mawítee mawíá, quéewique'e liá'a éerrica línuacta'inaa liá'a Wawácalica lícáarruda iyá léjta báqueerri canédi. ⁵ Iyá quinínama éebidenai Wawácali nácu, léwa iyáyu'u léjta jucámarrabee, cámarra lícuu, jócaita léjta táayeebeé catáwacabee; ⁶ tándawa jócu wéewa mawítee wayáca léjta náa'a áabica, arrúnaa wayá cáwi ya wawítee saícaque'e wayáca. ⁷ Náa'a mawíteenica cháni léjta náa'a máainai éerri nácu, chaléjta náa'a cámadedenai éerri nácu; ⁸ ne wayá yáainai jucámarra jírriicu, arrúnaa wayá séewirrinaa saícai wíteeshiyu. Wayá éebidenai, arrúnaa wamúrruca watúya'inau wayá saíca, jócubecha waméda máashii wajíconacoo. Táda arrúnaa wéebidaca Jesucristo chuáni saíca, ya jéewique'e canínaa wacába yáacacoo, ya jéewique'e wamáaca wawówau Jesucristo nácu, liwásedaque'e wayá Dios shínaa carrúnatai yúcha. ⁹ Jiniwata Dios jócai shírri wayá quéewique'e warríshibia carrúnatabee, Dios shírri wayá quéewique'e wéénaa wáacoo áacairra linácueji liá'a Wawácali Jesucristo. ¹⁰ Jesucristo máanali wanácueji, quéewique'e báawita cáwi wayá, o máanali wayá, quéewique'e wayá liájcha mamáarraca. ¹¹ Tándawa, yáa idánani wáacoo, ya danáanshiyu icába inácu wáacoo, cháí léjta imédau iyácajani.

Pablo yáa nawítee náa'a éebidenai Dios nácu

¹² Wéenajinai, wasáta yúcha cawáuntaque'e icába náa'a tráawajenai íibi, náa'a yáaine iwítee ya éewidenai saícai chuánshi Wawácali nácu. ¹³ Arrúnaa iwówaica ya canínaa wérri icába nayá, linácueji liá'a tráawaju namédanica. Saíctaque'e iwówa iyá wáacoo.

¹⁴ Wéenajinai, Wamá irrú lécchoo, yáarraque'e náa'a jiníni wówai namédaca. Yáa nadánani náa'a máajinaani Dios chuáni nácu, iyúdaque'e náa'a madánaninica ya iwántaque'e chajiwítemija'a quinínama yáajcha.

¹⁵ Icabawa yúchaujoo jócubeecha éejueda júnibai irrú wáacoo. Báawachata, arrúnaa iméda mamáarraca liá'a saícaica, chacábacanaa yáajcha wáacoo ya quinínama chóniwenai yáajcha.

¹⁶ Sáicta iwówa éerri jútainchu. ¹⁷ I'óra éerri jútainchu. ¹⁸ Yáa saícai Diosru quinínama nácu, jiníwata léwa liwówaini yúcha, léjta éebidenai Cristo Jesús nácu.

¹⁹ Ujóca imá jáicta Espíritu Santo wána imédaqui jíni. ²⁰ Ujicháani liá'a chuánshica Dios wánani natáaniaca. ²¹ Éenedani quinínama ya iwína liá'a saícaica. ²² Ishírriu quinínama méenaami máashii yúcha.

²³ Ne Diosja, liá saícaica, liméda iyá saíca wérri majíconaanica lijí'inaa nácu, ya litúya iyá quinínama inácu saíca, iwówa, icáwica ya ináanai jiní cháucta irrú libéecha liá'a línucta'inaa Wawácali Jesucristoca. ²⁴ Liá'a Dios máiderri iyá machácani wérri, ya licúmpliaminaa quinínama liáni.

Litáa irrú ya liá nali saícai liájumirrau

²⁵ Nuéenajinai, isáta Dios yúcha wanácu lécchoo. ²⁶ Itáa nali quinínama náa'a wéenajinaica áabai ishíshicani majíconaiyu. ²⁷ Numáca irrú, Wawácali jí'inaa nácu, iliá'que'e liáni cáashtaca quinínama wéenajinai éebidenaicarru. ²⁸ Quéewique'e Wawácali Jesucristo yáa irrú saícabeeca quinínama irrú.

Segunda carta de San Pablo a los TESALONICENSSES

Nuédacaniu inácu

¹ Nuyá Pablo, liájcha liá'a Silvano ya Timoteo, nutána liáni cáashtaca iyá'inaa nuéenajinaica iglesia ísanaca liá'a chacáaleeca jí'ineerri Tesalónica, yéenai áabenaa nawówa Dios Wasálijinaa ya liá'a Wawácali Jesucristoca. ² Nusáta Dios Wasálijinaa yúcha ya Wawácali Jesucristo yúcha liá irrú mawénii ya liáque'e irrú sáitau'i iwówa inácu.

³ Nuéenajinai, séewirrinaa warrúnaa wáa sáicai Diosru inácue, níwata rúnaaca wamédacani, níwata liá'a éebidanica dáwinerrii liácoo ya liá'a caníinaabee icába yáacacoo, mawí máanui éerri jútainchu. ⁴ Táda, wayá jájju watáania inácu sáica wérri iglesia rícu Dios shínaaca, linácue liá'a danáanshica ya liá'a éebidauca íyadani, béewami lirrú liá'a quinínama nacánaquedaniyu iyá, ya máashiica nawána ya carrúni jináatabee íibi. ⁵ Liáni Dios iyada liyáu machácani léjta liyá limédanica, liwáaliaca iyá sáica iwárrua'inou liwánacaalactalaca, linácueji liá'a carrúni jináata iyáca.

⁶ Ne Dios méderri machácaniyuni liwánaca carrúni jináata namédacoo náa'a wánenai carrúni jináata iyá; ⁷ Ya iyá náa'a carrúni jináatanica, liáminaa irrú iwówa íyabacta'inaacoo léjta wayá. Liáni bésunerri'inou liyáali éerri, jáicta Wawácali Jesús ínujoo lishínaa ángelbini cadánaninica, líinuminaa áaqueji íibi liá'a chichái cámarra. ⁸ Ínuerri'inou liméda nayá carrúni jináata náa'a jócani wówai Dios, jiní namédacala Wawácali Jesús chuáni wánacaala, wásedeerri'inaata wayá máashii yúcha. ⁹ Náani carrúni jináataminaa liméda nayájoo cáiwinaa jóctala éewa amáarra nayá, ya táminaa líuca nayá déecuchala lináneewa yúchau liá'a Wawácali, ya lidánani ya licámarra yúchau. ¹⁰ Jáicta línu liá'a Wawácalica liyáali éerriminaa, náa lirrú sáicai náa'a lishinaaca, ya sáicta wérri nawówa náa'a quinínama éebidenaica, ne iyájani éebida linácu liá'a wamáni irrú Jesús nácu sáica.

¹¹ Wayá sátenai Dios yúcha inácu séewirrinaa, quéewique'e liméda iyá sáica éewaqué'e iméda liá'a tráawaju limáidani iyá nácu. Wasáta Dios yúcha quéewique'e liyúda iyá imédaqué'e liá'a sáicaica iwówaini imédaca, ya éewaqué'e iméda náa'a tráawaju éebidauca idánani yáajchau Dios nácu. ¹² Chacábacanaa, líj'inaa nácu liá'a Wawácali Jesúsca náaminnaa lirrú sáicai inácueji, ya liyá liáminaa irrú sáicai léjta licábacanaa caníinaabeeca washínaa Dios, ya Wawácali Jesucristo shínaaca.

2

Lichúni líwa linácueji liá'a léējuacta'inaacoo liá'a Wawácalica

¹ Chóque'e, nuéenajinai, ne linácu liá'a léējuacta'inaacoo Wawácali Jesucristoca ya wáwacacta'inaacoo liájcha, wasáta yúcha, ² quéewique'e jócu ináawida iwíteu madéjcanaa, jiní índaca nacáarruda iyá, áawita báqueerri máca espíritu táaniacala lirrú, jócta máirri jáicala wéewida jiní, o watánaca lirrú áabai cáashta, jáicala wamá Wawácali éerri jái ínu cá. ³ ¡O'índa nachálujueda iyá jiní wérri nácuéjoo! Libéechajoo liá'a éerrica chóniwenai náasacalaminajoo liá'a Dios máni'inaacucha, jáicta líjiájoo liá'a washíalicuerri máashiicai wérrica, liá'a yúqueerri'inaacoo amáarra. ⁴ Léwa líjinai bárruerrii líjunta náa'a quinínama téenai Dios jí'inaa, o arrúnaa náa sáicai wérri líúcha, ya lécchoo líinuminaa limáaca líarrubaiu Dios íbana rícu, limáminajoo liyá waliá Dios, líá lirrú sáicai.

⁵ ¿Jócu édacaniu nutáania'inaami irrú linácu liáni nuyá'inaami yáajcha? ⁶ Ya chóque'e iyá yáine léenaa tánashia chá'a bárrueda liyácani, quéewique'e jócu líiyadau jóctanaa léerdi ínuu. ⁷ Ne liá'a limédani cabáyainta máashiica, jái naméda nayácai líerra méenaami máashiica yáairri cabáyainta; cháucta bácai já'a léedacoo béewami liá'a wíneerri liyácani. ⁸ Néenee líiyadaminou liá'a máashiicaica, liá'a Wawácali Jesús línuani'inaa línúma cálesayu, ya limárdani'inaa jáicta lééjojoo lidánani cámarrayu. ⁹ Ne líarra máashiicaica, ínuerri'inou Wawásiimi dánaniyu; línuminaa witeeshi dánaniyu, ya limédaminaa chóniwenai náneewa jócai léedacoo cáji, quéewique'e lichálujueda nayá. ¹⁰ Ya limédaminaa quinínama máashiica, quéewique'e lichálujueda náa'a yáaine'inaacoo náucacoo, jócala nawówai néebidaca, ya jócu nawówai naméda Dios chuáni wánacaala, quéewiquinicta néenaa náacoo áacairra. ¹¹ Tándawa, Dios índaa nachálujueda nayá ya néebidaqué'e liá'a númashi

yúwicaca. ¹² Quéewique'e náucacoo quinínama náa'a jócani wówai néebida liá'a yáawaiyiica, báawachata saícta nawówa méda liá'a máashiica.

Dios wínani quéewique'e náacoo áacairra

¹³ Ne wayá séewirrinaa arrúnaa wáa saícai Diosru inácue, wéenajinai canínaa licába iyá liá'a Wawácalica, jiniwata Dios wíneerri iyá quéewique'e iyá quéechanacu éenaaque'e ínu icáwicau Dios yáajcha, lirrícueji liá'a Espíritu wáneerri majiconaa iyá, ya liá'a yáawaiyii éebidani nácu. ¹⁴ Tándawa, Dios máida irrú lirrícueji liá'a chuánshi saícai wayái íiwadeda irrú: Quéewique'e ínu iwáalia léenaa liá'a licámarra liá'a Wawácali Jesucristoca. ¹⁵ Tándawa, nuéenajinai, yáau machácani ya jócu imíya máecha liá'a wéewidau'u iyá wanáanacaiyu ya cáashta ricueji. ¹⁶ Wayá sáta Wawácali Jesucristocaja, ya Dios Wasálijinaa, canínaaca licába wayá ya liá walí saíctaque'e wawówa mamáarraca, ya áabai saícai wanéndani wayáca saícacala liyá, ¹⁷ saícta liméda iwówa ya limáaca cadánani iyáca, quéewique'e liá'a imánica ya liá'a imédanica saícaque'ini quinínama.

3

Isáta wanácu Dios yúcha

¹ Léwa liájumirra saí liáni, nuéenajinai, isáta wanácu, quéewique'e liá'a Wawácali chuáni línu madéjcanaa quinínama cáinabi, quéewique'e caníinaa nacábacani, léjta libésunau yáajcha. ² Isáta Dios yúcha lécchoo quéewique'e litúya wayá náucha náa'a chóniwenai máashiinica ya náa'a cajiconaanica, níwata jócai quinínama néebidaca. ³ Ne Wawácali liá'a machácanica, liyáminaa wáalia iyájoo machácani iwítee ya litúya iyá máashii yúcha. ⁴ Wawácali nácu wawáalia éebidani iyá imédacala iyáca, ya imédani'inaa mamáarraca, léjta wabánau'u imédacani. ⁵ Wawácali liyúda iyá caníinaaque'e icábaca yáacacoo, léjta Dios caníinaa licábaca, ya iwáalia carrúni jináatabee danáanshi Cristo nácu.

Arrúnau'inaa tráawajaaca

⁶ Nuéenajinai, wabánua lijí'inaa lícu liá'a Wawácali Jesucristoca, quéewique'e ishírricoo náucha náa'a wéenajinai jócani wówai natráawajaaca, ya jóca áabenaawawitee linácu liá'a wéewidani iyá nácu. ⁷ Iyá yáine léenaa chítashia'eewo'u iyáqui jini quéewique'e éewa iméda léjta wamédanica: Wayá séewirrinaa watráawajaaca quéecha'inaami wayá íibi, ⁸ jini wáayacala íyanibi mawéni, séewirri wapáidaca. Báawachata, watráawajaa yáacaliyu éerrinacu ya táayee, quéewique'e jócubeecha wáinu waméda imánubaca quiní irrú. ⁹ Ne yáawaiyii natáa, wéewa wasáta yúcha iyúdaquinicta wayá, ne jócu cháa jini, watráawajaa quéewique'e wáa irrú wacábacanau éewani'inaa iméda yácanaa. ¹⁰ Quéecha'inaa wayá yáajcha, wáa irrú chítashia arrúnaa iyáqui jini: Liá'a jócai wówai litráawajaaca, chacábacanau jócu líiya. ¹¹ Ne wáa léenaa áabi éenaa, yáainai cháji'i jócani tráawajaa, níwata awátuini wérri, naníquicoo jóctalata néewa naníquicoo. ¹² Náarra chóniwenai wabánua nalí ya wamá nalí, liwánacaala nácu liá'a Wawácali Jesucristoca, quéewique'e natráawajaa cha nawíteemi já'a, néewaqué'e nawáalia narrúnijinau.

¹³ Nuéenajinai, osámu iméda liá'a saícaica. ¹⁴ Jócta áabi éenaa jócani méda wawánacaala liá'a watánani líta'aa liáni cáashtaca, éeda lituínua tánashajoni, ya u'iwína yáacau liájcha, quéewique'e baícani. ¹⁵ Ne jócu iwáalia ijínaiyu wáni, yáa liwítee léjta éenajirri.

Sáicai liá nalí liájumirrau

¹⁶ Ya liyá jájju Wawácali saíctactaca nawówa yáca, liá irrú saíctacta iwówa quinínama éerri ya matuínami. Liá'a Wawácali yáa yáajcha quinínama. ¹⁷ Nuyá, Pablo, nutána irrú nutáayu irrú, chúnshai nucáaji yá nushínaa letrayu. Cháwa nutána nují'inau quinínama nushínaa cáashta nácu, cháwa nutánacani'i. ¹⁸ Ya Wawácali Jesucristo yáa irrú saícai quinínama irrú.

Primera carta de San Pablo a TIMOTEO

Nuédacaniu jinácu

¹ Nuyá, Pablo, apóstolu Jesucristo shínaa, bánuerriu Dios wánacaala nácu wásedeerri wayá, Wawácali Jesucristo, washínaa wanéndani wayáca. ² Nutána jirru líáni cáashta Timoteo, yáawayi nuquíulee éebidani nácu, nuwówai Dios Wasálijinaa ya Cristo Jesús washínaa Wawácali yáa jirru liwíteu, jishínaa carrúni jináatai ya sáictactaca jiwówa yáca.

Nútiwani jirru líjunta náa'a éewidenai jócani yáawayiyi

³ Léjta jinísa numá jirruí quéecha'inaa jóctanaa nuáu chaléeni cáinabi jí'ineerri Macedonia, quéewique'e jimáacacoo chacáalee jí'ineerri Éfeso, quéewique'e bánua nalí chóniwenai quéewique'e jócu néewida báawatai witeeshica, ⁴ u'éemi nachuáni náa'a náiiwadedanimica ya chuánshi jócai amáarra nanácu náa'a nawérrinaibimica. Líáni witeeshi téenai bácai nacáita yáacaque'iu, jócai éewa liwána liwáalia néebidauca liá'a Dios wówaini limédaca.

⁵ Liá'a Dios wówaini liméda liájcha líáni rúnaa caníinaa wacába yáacacoo, liájcha liá'a caníinaabee ínuerri áabai wówashí masáculai, áabai witeeshi sáicai, ya áabai wéebidani yáawayica. ⁶ Áabi jíneuu báawachala liúcha líáni ya yúqueneu cáita yáaqueneu, jócai áanama nácujeji. ⁷ Nawówaini namédacoo quéewidacani liá'a ley Dios shínaa, ne jócai néemi liá'a namánija, ne jini liá'a néewidani jicá'a liá'a yáawayi namáca.

⁸ Wáa léenaa liá'a ley sáicai wérrí, chácta waméda léjta liwówai limédaca, léjta liyáyu'u. ⁹ Rúnaa wédacanicoo, jini ley náa nalí náa'a médenai sáicaica. Liá'a ley náani quéewique'e náa léenaa náa'a médenai máashii ya náa'a jócani éemi, ya náa'a máashiicanica ya cajiconaanica, náa'a jócani cawáunta Diosru ya liá'a éebidani nácu, ya náa'a ínuenai nashínaa nasálijinau ya natúwa, quinínama ínuenaica. ¹⁰ Ya náa'a médenai máashii náiiinaa yáajchau, ya náa'a washíalicuenai médenai máashii náajcha wáacoo, ya náa'a íinaca médenai máashii nayá wáacoo lécchoo, ya náa'a nawénda ya nawéni chóniwenai, ya náa'a canúma yúwicanica; ya náa'a júrenaiu mawéni; líáni liwówayiú limáca, náa'a médenai liá'a yáirrico éewidenai sáicai júnta. ¹¹ Ya líáni sáicai éewidani léewa wáiiinuni sáicai wérrí chuánshi, léewidani wayá nácu wéewaunaa wáacoo áacairra, liá'a Dios sáicai wérrí máacani nulí.

Yáirri sáicai nácu liá'a carrúni jináatai Dios shínaaca

¹² Nuá sáicai washínaa Wawácali Jesucristo, liyá yáirri nulí danáanshi, níwata cáberri nuéebida linácu limáaca nuyá nuyúdaque'e lishínaa tráawaju nácu, ¹³ báawita nuyá quéecha numá chuánshii máashii linácula, nucánaquedani ya nucáitani. Ne liyá Dios carrúni jináata licába nuyá, níwata nuyá únjibi jócai éebida linácu ya jócu nuá léenaa liá'a numédanica. ¹⁴ Cháwa jáni washínaa Wawácali yáa nulí liwíteu máanui wérrí, ya liá nulí liá'a nuéebidani nácu, ya liá'a caníinaabee wawáalianica washínaa rúneerriu Cristo Jesúsru.

¹⁵ Liéni yáawayi wérrí, quinínama rúnaa néebidacani: liá'a Cristo Jesús ínuerri cáinabi ítala quéewique'e litée náa'a cajiconaanica áacairra, náucha nárra nuyá quéechanacoo sái. ¹⁶ Tándawa, Dios wáalia carrúni jináata licába nuyá; quéewique'e Jesucristo iyada nunácu quinínama sáica witeeshica. Nuyá ínuu numédacoo nuyadacoo nalí náa'a rúnaa néebida linácu, quéewique'e wéewa nawáalia liá'a cáwicaiishi jócai amáarra. ¹⁷ ¡Wáa lirrú máanui licábacoo, ya cadánanabee wérrí mamáarraca éerri, lirrú liá'a rey jócai amáarra, liá'a jócai éewa máanalica, jócai wéewa wacábaca liyá bácai Dios! Chácajani.

¹⁸⁻¹⁹ Timoteo, nuquíulee, nuá jirru líáni tráawajuca quéewique'e jínua yáacacoo sáica líáni ínuu yáacashica jéebidani nácu, ya sáicai witeeshiyu, léjta liá'a namáni quéecha náa'a éenajinai náa'a táanianaimi jinácu lijí'inaa lícu Diosca. Áabi jócta néemi jiwánacaala nashínaa nawíteu yúqueneu nashínaa néebidani nanácu. ²⁰ Liéni bésuneerriu nalí náa'a Himeneo ya Alejandro, náani néējuéda Wawásimirru quéewique'e néewidacoo jócubeécha namá máashii chuánshi Dios júnta.

2

Chítashia arrúnaa isátacoo Dios yúcha.

¹ Quéechanacu numáca irrú iméda isáta Diosru, isáta Dios yúcha, isáta íchaba ya yáa saícai Diosru quinínama nanácu náa'a chóniwenáica. ² Arrúnaa wasáta Dios yúcha nanácu náa'a wánacaleenaica, ya náa'a bánuenaica, quéewique'e wéewa saícta wawówa ya wacáwica machúnuca, ya jiní ínuu yáaquenai, cawáunta wayá Diosru, ya cawáuntaque'e quinínama licábacanaa. ³ Liáni saícai ya licába saíctai liá'a Diosca téerri wayá ácairra. ⁴ Liyá wówerri quéewique'e quinínama náinu náa léena yaáwaiyiica, ya náaque'iu quinínama ácairra. ⁵ Ái bácai rími Dios já'a; ái báqueerri Washiálicuerri éneerri litée quinínama washiálicuenai quéewique'e nayá Dios yáajcha, lij'inaa liá'a Washiálicuerrica Jesucristo. ⁶ Níwata Jesucristo éejuederri licáwacu quéewique'e quinínama chóniwenai éewa náacoo ácairra, léjta liáyu chuánshi liyáali léerdimi ricu. ⁷ Tándawa nuyá Dios máacani téerri'inaa lichuáni ya apóstolu, ya namáaca nulí quéewique'e éewiderri linácu éebidani, ya liá'a yáawaiyiica náa'a jócani judío. Ne liéni numáni yáawaiyi walierra; jócaita nómashi yúwica.

⁸ Cháwa jáni, nuwówai náa'a washiálicuenaica nasáta Dios yúcha quinínama matuínaami, ya nanácuda nacáajiu Diosru wówashí masáculai, jiní íwirri wówa ya jiní cáiteerri ⁹ Ya nuwówai quéewique'e náa'a ínaca nasúwa nábalau léjta ína íbala cábacanaa, imíyayu ya sensíyuiyu lécchoo; quéewique'e nachúnicoo ne jócai jíerri ruwítatu quéewique'e nacába ruyá, jiní óroyu, ya íba cawénini, jiní íbalashi cawéni wéerri, ¹⁰ arrúnaa iméda saícai, léjta arrúnaa naméda náa'a ínaca máaqueneu nayá Diosru. ¹¹ Ruá'a ínetoo rúnaa ruéemi liá'a néewidani nácu manúmata, cawáuntaque'e quinínama ruyá náajcha wánacaleenaica; ¹² ya jócu nuínda quéewique'e ruá'a ínetoo éewida íchaba chóniwenai náneewa, ya jócaque'e ruwánacala liá'a washiálicuerrica. Nuwówai ruyáque'e manúmata, ¹³ níwata Dios méderri quéechanacu Adán, liáwinaami ruá'a Évaca; ¹⁴ ya Adán jócaite Wawásimi chálujueda, ruyáwani ruá'a ínetoo, lichálujuedate ruyá rucáu jíconaashi rícalate. ¹⁵ Dios méetuamínaa rujíconaa ruá'a ínetoo ya támina litée ruyá ácairra, rumédacta quinínama saíca léjta túwashi, ya ruéebidacta mamáarraca, caníinaabee nácu, jiní rujíconaa ya imíya ruyá.

3

Chítashia rúnaa namédacoo náa'a wánacaleenaica iglesia rícu

¹ Liéni yáawaiyi waliáni: Báqueerri wówerriicta liárru iglesia rícu liwánacaalacae'e, wówerri áabai tráawajo saícai. ² Tádawa, liá'a licábacanaa liá'a wáaleerri liá'a wánacaalashica léjta wánacaleerri jiní jíconaa. Arrúnaa liwáalia bácau rími línuwa, ya liyáque'e áabai cáwicaishi cawáuntai, áabai chuánija, catráawajaacai ya jóca liséwica yáarru. Arrúnaa léewa liwína chóniwenai líbana rículau mamáarraca; arrúnaa léewa léewidaca. ³ Jócai arrúnaa cáirracalaicani, jiní liwówaica línuu yáacacoo, arrúnaa saícai wéerri liyá, machúnucai ya jócai máaca liwówau warrúwa nácu. ⁴ Arrúnaa léewa liwánacaala líbana rícu sána, ya léewidacae'e léenibiu juménani nayá ya cawáuntani quinínama. ⁵ Ne jóctacala léewa liwánacaala chúnsai líbana rícu sánaca, ¿chítate quéewau'u jiní litúya liá'a iglesia Dios shínaaca? ⁶ Tándawa, liá'a wánacaleerrica jócai éewoo báqueerri wáalii éebidaca, carrúnataca máanui licábacoo, ya licáacoo léjta Wawásimi cáayu'u lírricula liá'a cacháninaica. ⁷ Arrúnaa cawáunta nacábacani náa'a jócani éebida Dios nácu, quéewique'e jócu licáu báiabee rícula nanáneewa náa'a chóniwenáica, ya licá'echau Wawásimi shínaa máashii rícula.

Chítashia rúnaa namédacoo náa'a nayúdenai pastor iglesia rícu

⁸ Chacábacanaa, náa'a yúdenai pastor iglesia rícu, rúnaa washiálicuenaicani cawáuntani, ya séewirrinaa naméda liá'a namánica, ya jócani cáirracalaini, jiní nawówaicala nawáalia shínaashi méenaami naméda máashii chóniwenairru. ⁹ Arrúnaa nacháanacoo lírrú liá'a yáawaiyi náyadanica, liá'a wéebida nácu ya nawáaliaque'e masáculai witeeshica. ¹⁰ Quéechanacu arrúnaa néeneda nayá, ya liáwinaami, ya jócta nawáalia najíconau néewaminau namédacoo léjta nayúdenai pastor iglesia rícu. ¹¹ Chacábacanaa, náa'a ínaca cawáuntani wéerri, jócani cáiiwadedacani chuámshi shínanaa, cawáuntani ya machácani quinínama nácu. ¹² Báqueerri yúderri pastor iglesia rícu, rúnaa liwáalia bácau rími línuja, ya léewa liwánacaala saíca wéerri léenibiu ya lishínaa quinínama líbana rícu sána. ¹³ Níwata náa'a yúdenai pastor iglesia rícu, médenai saíca nashínaa tráawajo, náinuini'inaa

nalíwoo áabai yáarruishi cawéni, ya chawíteemi wérri já'a néewaminaa natáaniaca néebidauca Cristo Jesús nácu.

Liá'a yáawaiyica úyaderricoo linácueji liá'a wéebidani nácu

¹⁴ Nunénda nuáacoo nucába jiyá; ne nutána jirru liáni, ¹⁵ quéewique'e, báawita nudécudau, jiáque'e léénaa chítashia jini rúnaa jimédacoo Dios shínaa éenajinai íibi, léwa liáni iglesia Dios cáwiica, liá'a iglesia wíneerri ya túyerri yáawaiyica. ¹⁶ Yáawaiyii atéwai jócu wéewa wáiiwadedaca liá'a wéebidani nácu bájalai máanu wérrica: "Cristo ínuerri cáinabi ítala limédacoo washílicuerriyu, néenee Espíritu Santo úyada majiconaiyu, ya náa'a ángelbini nacábani. Náiiwa nalí chóniwenai yáaine quinínama cáinabi íta'aa, náa'a éebidenai linácu quinínama cáinabi, ya narríshibiani saícai wérri áacairra."

4

Náa'a shírruedenai nawíteu liúcha liá'a néebidani nácujo

¹ Ne liá'a Espíritu Santo limá'ee jucámarranaa, cha lé'e amáarractala'inaa liyáca liá'a éerrica, áabimínaa dánaujoo liúcha liá'a néebidani nácu, nasíguiaminaa náa'a espíritu cachálujuedacanica ya néewidani nanácu náa'a ínuenai demonio néenee. ² Namédaminaa nawánacaala náa'a chóniwenai chámainsi wíteeshi ya canúma yúwicaní, nashínaa nawítee márquerrii nashínaa jíconaashi újni jírruyucani. ³ Náani chóniwenai jócu náinda néda yáacacoo, ya jócu náinda náaya matuínaami iyacaishi, ne Dios quénudanica quéewique'e náa'a éebidenai ya lécchoo náa'a yáine léénaa liá'a yáawaiyica náayaque'ini, náaque'e saícai Diosru. ⁴ Ne quinínama liá'a Dios quénudanica saícai wérri; ya jini wéewani wadánaa jíucha warríshibiactani wáa saícai Diosru, ⁵ níwata liá'a Dios chuánica ya isáta Dios yúcha limédani majícona.

Báqueerri saícai catráawajaacai Jesucristoru

⁶ Ne jéewidacta quinínama liáni nalí náa'a jéenajinai, ya jíya liá'a Dios chuánica ya liá'a saícai jéebidanica nácu séewirrinai jiyá nácu, jiyá bácai cashírruedacai saícai Jesucristoru.

⁷ Ne jócai jiméda liwánacaala náa'a chuánshi éerri rícu sánaca ya mawíteeca. Jimáaca jicáwicau Dios cáaji rícu mamáarraca; ⁸ áawita liá'a ejercicio saícai wanáanairru máayabaca, jimáaca jiyáú Diosru saícai quinínamarru, níwata índa walí saícai liáni wacáwicaca, ya liá'a wacáwica wabéechala saíca. ⁹ Liáni yáawaiyii waliáni, arrúnaa quinínama néebidacani. ¹⁰ Tándawa liáni, watráawajaa ya waméda wadánaniu, níwata wamáaca wanéndaca liáni liá'a Dios cáwiica, liá'a wáseerri quinínama chóniwenai, nalí chúnsai náa'a éebidenai linácu.

¹¹ Liáni arrúnaa jibánua ya jéewida áabi mawí. ¹² Ujicába jiyáú jiníca jiwéni, báawita icúlirrijui jiyá, mawí jiyáda jiwíteu nalí chaléjta éebiderri Dios chuáni nácu, chaléjta jítaniacala, chaléjta jiyá'u jiwówa yáajchau, ya jéebidacala ya jicáwica jini jícona. ¹³ Nácula nuínu jichána jiliá nalí náa'a chóniwenai liá'a Dios chuánica, jiá nadánani náa'a jéenajinai ya jéewida nayá. ¹⁴ Ujinda amáarraca liá'a saícabee Dios yáni jirru, quéecha'inaami Dios wána salínaica iglesia ísanaca nachánaa nacáajiu jinácu.

¹⁵ Jimáaca quinínama jiwíteu linácu liáni, néewaqué'e nacába quinínama léjta jidáwinacoo jinácu. ¹⁶ Jitúyau jiyá jájiu, liá'a jéewidau'u áabi, jiáu cabálininaa quinínama nácu. Ne jimédacta cháni'i, jéewaminaa jíacoo áacairra jiyá jájiu, ya chacábacanaa náa'a éemenai jirru, néewaminaa náacoo áacairra lécchoo.

5

Chíta éewau'u jiyá náajcha náa'a éebidenai

¹ Ujicáitadeda liá'a salírranica, báawachata, jéewida liwíteu chaléjta újni jisálijinaa, jiyá náibi náa'a icúlinaica ya jiá nawíteu léjta jéenajinai. ² Náa'a salítuénica, jiyá ruájcha chaléjta jítúwa; ya náa'a miyácanai, chaléjta jéenajinai ína, wíteeshi majiconaiyu.

³ Jiyúda máanirrinica náa'a jócani wáalia tánashia yúderri nayái. ⁴ Ne báquetoo máanirriuctani ruwáalia rucúuleu jócta rutáqueerri, nayáwa quéechanacu éewenaa néewidacoo naméda nacábacanau náajcha náa'a chúnsana néenajinaica, canínaaque'e nacába nasálijinau léjta canínaa nacába nayá lécchoo, léwa saícai liáni, saícai Dios cába lécchoo. ⁵ Ne ruá'a yáawaiyii máanirriuca, ruá'a máaquechooca bácai, máaquechoo ruwówaú Dios nácu, jócau úyabau rusátacoo Dios yúcha éerri

jútainchu ya táayee léecchoo, quéewique'e Dios yúda ruyá. ⁶ Ne ruá'a máanirriuca médechoo léjta éerri wówau, máanaliu yáca rucáwica yáajchau. ⁷ Jibánua nali náa'a quinínama liáni, quéewique'e jócubeecha arrúnaa nacáida íiwanaa. ⁸ Ne liá'a jócaita túya léenaaca, mawí'inaa chúnšana léenajinaica, jócai méda nacábacanaa náa'a éebidenai Dios chuáni, cháí jicá'a liá'a mawí cacháninaí wítee náucha náa'a jóca éebida Dios nácu.

⁹ Táshia natánacta nají'inaa náa'a máanirrinica, arrúnaa nayáca bácai nája náa'a wáalenai mawí sesenta camuí, ne ruá'a wáalechoomi bácairrimi rúnirrijau. ¹⁰ Néewani náa léenaa nácu liá'a saícai rumédanica: Dáwinechoo saíca ruéenibiu, saíca wítee náiiinucta rúbana rícula, bádedeechoo náiiiba náa'a éebidenai, ruyúdacta náa'a carrúni jináatanica; ne léecchoo, ruwówa rumédaca quinínama saícai. ¹¹ Ne jócu tána nají'inaa néeni náa'a máanirrinica wáalianai piítui camuí, níwata ruínaa wána rushírricoo Cristo yúcha, wówainai nawína yáacacoo wáliiyu baniu, ¹² nawáalia najíconaa nayá jájiu, jóca naméda léjta namáyu nali quéechanacu. ¹³ Ne léecchoo najínianu cuíta jútainchu, ya naméda náinuniu léecchoo, ne jócanita ínu bácai canúma yúwicani léecchoo, níqueneu quinínama nácu ya náiiwadede jócai saícanata náiiwadede. ¹⁴ Tándá nuwówai náa'a máanirrini miyácanai ruéwa ruéda yáacacoo wáliiyu, nawáaliaque'e néenibiu, natúyaque'e nábanau léjta íina, jócubeecha náa lirrú yáarrushi liá'a najínaica. ¹⁵ Ne áabi náa'a máanirrinica najíau Jesucristo yúcha, jáiwa náawai Wawásimi yáajcha.

¹⁶ Ne báquetoo ínetoo éebidechoo Cristo nácu, ruwáliacta ruéenajinaí máanirrini íbiu, arrúnaa iyúdacani, jócubeecha cadúcuni liyá iglésiaru; chámínaa iglesia éewa liyúda nayá náa'a máanirrinica jiníni yúda mawí.

¹⁷ Náa'a salínaica wánacaleenai saíca iglesia, éewenai cawáunta icába mawí, náa'a yáawaiyinaica íiwa ya éewidenai Dios chuáni. ¹⁸ Ne liá'a Dios chuáni limá'ee: "U'ibáji linúma liá'a pacáaca jáicta litráawajaa liyá cáí". Né'e limá'ee léecchoo: "Liá'a tráawajeerrica iglesia rícu, éewerri lirríshibia liwèniu léecchoo".

¹⁹ Ujiméda nawánacaala náa'a táanianai lijúnta liá'a salírrani éewiderrí iglesia rícu, jócta liwáalia chámata jócta matálitai cábenai liyá. ²⁰ Náa'a médenai náacoo najíconau, arrúnaa náarracani quinínama náneewa, quéewique'e chacábacanaa cáarru náa'a áabica.

²¹ Nubánua jiyá Dios náneewa, Jesucristo náneewa ya náa'a ángelbini Dios wínani léecchoo, jiméda quinínama liá'a nuwánani jimédaca, ya machácani jiyá quinínama yáajcha, jicába quinínama áabena. ²² Ujichánaa jicáajiu áabi nácu jóctanaa já léenaa liwítee saíca, jócubeecha jiméda jijíconau náajcha. Jitúyau liúcha liá'a quinínama máashiica.

²³ Níwata éerri jútainchu bálínacoo jíawai nácu, ujírta shiátai bácai liyáwoo, jéewa jíirra piítui vino léecchoo.

²⁴ Najíconaa náa'a áabica, nacábani jucámarranaa jóctanaa náau liyáctala cáberri yáawacta cajíconaajani, ne áabata náani léenaa liáwinaami. ²⁵ Ne chaléecchoo, liá'a saícai namédani léecchoo nacábani jucámarranaa; ya liá'a jócai nacába, jóca'inaa máacau libáyacoo séewirrinaa.

6

¹ Náa'a arrúnaani tráawajaaca nawácanairru mawéni, arrúnaa náa'a nacáarruni'inau nawácalirru, arrúnaa cawáunta nayá, jócubeecha licáida náiiwanaa Dios jí'inaa náucha, jiní natáaniacala máashii linácu liá'a wéewidani nácu. ² Ne áabi wáliacta nawácanai éebidenai Dios chuáni, néewaque'e cawáuntaque'e nayá, níwata néenajinaiwajani éebiderrí Jesucristo chuáni nácu; tádawa, arrúnaa iyúda nayá saícai wéerri mawí, tándawa náa'a ríshibianai nashínau saícai tráawajuca, éebidenai léecchoo, ya éenajinaí caníinaa icába nayá.

Rícucaishi yáawaiyiica

Jéewida ya jíiwa nali liáni: ³ Ne áabi éewidacta iyá báawatai liúcha liá'a léewidani iyá nácu, ya jócu áabena liyá liájcha liá'a yáawaiyica néewidani nácu, Wawácali Jesucristo nácu saíca, ne jócani éewida léjta wawítee, ⁴ ne báqueerri saíctai cábacoo liyá jájiu liwítee rícuéjiu, ne jiní yáni léenaa. Íserri litáania nanácu náa'a chuánshi jócani saíca licábaca, ne yáairri linácu chaléjta bálínacaalashi; ne léwa línucteji liá'a cadéni nacába yáacacoo, jócu áabena nawítee, máashii linúma, jócu léebida linácu, ⁵ ya línuu yáacau éerri jútainchu áabi yáajcha, náajcha náa'a chóniwenai máashii wítee, ya jócai liá léenaa liá'a yáawaiyica, wíneerri liá'a wíteeshica cháji'i warrúwa nácuéji. ⁶ Ne jucámarrai yáaca liá'a wawítee, yáawaiyíi cawéni wérrica,

ne bácai lirrú liá'a saíctai wówa liájcha liá'a liwáalianica. ⁷ Táda jiní waíndani lítala léji líeni cáinabica, jiní'inaa wéewani watéecoo. ⁸ Áicta wáyanijaa ya áí wábalajaa, ta éewa saícta wawówai liájcha líáni. ⁹ Náa'a wówenai nawáalia máanui wérri warrúwaca, jócu néenaa nawánta liá'a máashii méda nawówa lícu, ya liwána napénsaa áabata matuínaami mawíteeyu, ya liá'a máashiica téerri washiálicuenai carrúni jináatactala'inaa nayá, ya chaléeni náucaquictala'inaacoo. ¹⁰ Níwata lináinaa liá'a warrúwaca, náawiderrí nawítee náa'a washiálicuenai, namédaque'e máashii liyú liá'a warrúwaca, náa'a saíctani cábacani liá'a warrúwaca, lináawida nawítee liúcha liá'a néebidauca. Jáíwa carrúni jináata naméda nacáwica nayá jájju.

Liá'a saícai ínuua yáaquerrícoo linácu liá'a léebidauca

¹¹ Ne jiyá, washiálicuerri Dios shínaa, jimáaniu liúcha líáni quinínama máashiica. Jíteé cáwicau machácani, máaquerrí jiwówau Dios nácu, jiwáaliaca jéebidauyu, caníinaaca jicábacani, u'íinu jiyá nuchuáni nácu mamáarraca, jáu jibéechalau, imíyáiyu jiwówa yáajchau. ¹² Jínuua yáacoo linácu liá'a saícaica jéebidauc Dios nácu, ujínda líacoo jiúcha liá'a cáwicashi jócai amáarra, linácuéjiwa Dios máida jiyá, tánda linácuéji lííwa jirrú quinínama nanáneewa náa'a chóniwenai. ¹³ Chócaja'a, Dios náneewa, yáairri nacáwica quinínama yáanaí lirrúcu líáni éerrica, ya Jesucristo náneewa, cha lécchoo liméda áabai lííwa nalí saícai, ya lííwa saícai chuánshica lináneewa liá'a Poncio Pilatoca; nubánua jiyá, ¹⁴ jimédaque'e chaléjta nubánua, jócai jéewa jiwána nanáawidaca, jócubeecha arrúnaa nucáita jiyá. Jiméda cháni cáashia líinuctala liá'a Wawácali Jesucristoca. ¹⁵ Dios méda quinínama áabenaa licábacanaa chaléjta limáyu, liyáwa bácai Dios saícai wérri yáairri quinínama íta'aa, náíibicha náa'a reyebínica liyá mawí máanui náucha ya náíibicha náa'a wánacaleenaica, liyá mawí máanui náucha. ¹⁶ Liyáwa bácai jócai máanali, yáairri áabai cámarashiyu jinícta éenaa lirrúnicoo. Jiní báqueerri washiálicuerri éeneerrítee licábacani, jócai'inaa léenaa licábacani. ¡Bácai Dios yáairri'inaa mamáarraca éerri! Cháwajani.

¹⁷ Náa'a wáalianai warrúwa líta'aa líáni cáinabica, jibánua nalí jócubeecha máanui nacábacoo, jócubeecha namáaca nawówau linácu liá'a nanéndani nayáca warrúwa nácu, níwata liá'a warrúwaca éewerri amáarraca, jiní wéni. Imáaca iwówau Dios nácu, liyáminaa yáa walí quinínama liá'a warrúnaani'inaa waliwoo, quéewique'e liméda walí saícai. ¹⁸ Jiwána naméda liá'a saícaica, quéewique'e namédacoo ricubiniyu naméda saícaica. Jííwa nalí nanéndaque'e nayúdau'inaa náa'a carrúni jináatanica. ¹⁹ Cháwaminaa nawáalia ricubinique'e nayá, liáminaa nalí nadánani, yáairri'inaa nalí cabálininaa nabéechalau, náinuminaa liá'a nacáwica jócai amáarra.

Lííwa lirrú báitaa liá'a Timoteoa

²⁰ Timoteo, túya saíca líáni nuáni jirrú jicáaji rícu. Ujéemi chuánshi matuínaami éerri rícu saí mawéniica, jiní jíacala liwíbanaa nalí náa'a chóniwenai máinai náacala léenaa, ne jiníni yáani léenaa; ²¹ ne áabi náa'a nanáawida nawíteu, liúcha líáni nawítee jócai yáawaiyi, shírreneu liúcha líáni léebidauca. Nusáta Dios yúcha irrú'inaa líaque'e irrú saícabee inácu'inaa.

Segunda carta de San Pablo a TIMOTEO

Nuédacaniu jinácu

¹ Nuyá Pablo, apóstolu Jesucristo shínaa, bánuerriu Dios wánacaala nácu, chaléjta Dios máyu'u liá'a cáwicashii Cristo Jesús nácu. ² Nutána jirru líani cáashtaca liá'a Timoteoca, caníinai nucábaca jicá'a nucúulee. Nuwówai Dios wasálijinaa ya Wawácali Jesucristo liá jirru jidánani ya carrúni jináatau ya saícai wérri jinácu.

Wáiwadedau Cristo nácu

³ Nuédacaniu'inaacu séewirrinaa jáicta nusáta nuyáwai Dios yúcha, ya nuá saícai Diosru éerrinacu ya táayee, liá'a nushíruedanirru saíca nuwítee, léjta nashíruedaumi náa'a nuwérrinaibimi lécchoo. ⁴ Nuédacaniu séewirrinaa jitu' yáabi nácu, ya nuwówaiyu ta nucába jiyá, quéewiquinicta saícta wérri nuwówa. ⁵ Níwata nuédacaniu jéebidau machácani, quéechanacumi ruéebida ruwáalia ruá'a jirruída Loidaca ya jítúwa Eunice, ya nuyá éebiderri lécchoo jiyácala cháí wáaliacajani jéebidauca.

⁶ Tánda linácue nuárta jiyá, quéewique'e ujúnda líacoo jiúcha liá'a jiwítee saícaica Dios yáani jirru, quéecha'inaami nusáta jinácu nuchánaa nucáajiu jinácu. ⁷ Ne Dios jócai yáa liyá walí áabai wíteeshi cáarruica, yáairriu walí áabai wíteeshi cadánani, caníinaa wacábaca ya wéewa watúyacoo wayá jájiu. ⁸ Ubái jiyá jiwádeda saícai wawácali nácu, ubái jiyá nunácueji lécchoo, nuyá naníquini cuita manúmai ricula linácu liá'a Jesús bánuani wamédaca; báawachata, liá'a danáanshi Dios yáani jirru, jiwánta liá'a carrúni jináatabee ínuerri'inaaca linácueji liá'a chuánshi saícaica. ⁹ Dios wásedeerri wayái ya limáida wayá quéewique'e wamácaque'e licáaji ricu quinínama wacáwicau, jócaita linácu liá'a wanísani wamédacai, níwata léwa liwówau jáni ya caníinaaca licába wayá Cristo Jesús nácueji. Dios caníinaa licába wayá quéecha'inaa jiní éerri újnibii. ¹⁰ Dios íyaderri walí caníinaa licába wayá chóque'e, quéecha'inaa línu Jesucristo téerri'inaa wayá áacairra, liá'a márderrri máanalicaí dánani, ya lirrícueji liá'a Dios chuánica lijéda jucámarranaa liá'a cáwicashica jócai amáarra.

¹¹ Dios máaquerri nuyá nuíwaque'e líani chuánshica, ya libánua nuyá léjta apóstolu ya géewidacaica. ¹² Tánda linácueji líani carrúni jináata nuyá quinínama. Ne jócu báí nuyá linácueji, níwata nuá léenaa tánashia nácu nuéebidai, ne nuyá yáairri léenaa liyá wáalierrri liwítee dánaniu quéewique'e nuíwa lichuáni mamáarraca, cáashia línuctala'inaa liá'a amáarracta cáinabi.

¹³ Jéewidau léjta jicábau nuéewida liá'a chuánshi yáawaiyuica, liá'a jinísani jéewidacoo nácu nuájcha, ya jéebidaque'e mamáarraca, ya liá'a nínaashi wawáalianica wayáyuca macábaita Cristo Jesús nácueji. ¹⁴ Espíritu Santo dánaniyu yáairri wanácu, jítúya linácu liá'a chuánshi machácanica liá'a Dios máacani jirru.

¹⁵ Léjta jiáyu léenaa, quinínama cáinabi Asia shínaa ítesana, namáaca nuyái bácai, náibicha náa'a Figelo ya Hermógenes. ¹⁶ Wawácali carrúni jináataque'e licába náa'a léenajinai liá'a Onesiforo, níwata liyá íchabachu línu liyúda nuyá, ne jócu báí línu licába nuyá yáairri cuita manúmai ricula. ¹⁷ Báwachata, jái'inaami línu Romalai, lichánau limúrru nuyái jócai wówa íyabau cáashia línu nunácu. ¹⁸ Wawácali carrúni jináataque'e licábacani, liyáli éerri jáicta amáarra cáinabijoo. Jiyá jáí yáa léenaa íchabachuca liyúda wayá Éfeso ricu.

2

Báqueerri soldado saícai Jesucristo shínaa

¹ Ya jiyá, Timoteo, nucábani jicába nucúulee, jéderri danáanshiyu liá'a Jesucristo yáani jirru. ² Liá'a jéeminica numáca íchaba chóniwenai náneewa, jéewidani náa'a washílicuenica jisainica, náa'a éeneenai néewidaca áabi.

³ Jiyá saícai wérri léjta soldado Jesucristo shínaa, éewerri jiyá saícai áawita carrúni jináata naméda jiyá linácueji. ⁴ Jiní báqueerri soldado éewerri liwína áabai tráawaju, arrúnaa liyá linácuja éewaque'e saícta liwácali cábacani. ⁵ Chacábacanaa, liá'a caséwicacaica, jócai éewa lirríshibia liá'a premioca, jóctacala liséwica léjta licábacanaa liséwicau'inaa. ⁶ Liá'a tráawajeerri bacháida lícu, quéechanacu arrúnaa litráawajaaca, quéewique'e líawinaami léewa liáwaqueda líta liá'a líaabananica.

⁷ Jédacaniu linácu liáni numánica jirrú, liá'a wawácalica liwánamináa jiá léenaaca quinínama.

⁸ Jédacaniu Jesucristo nácu, cáwerrimicoo máanalicaí yúcha, David táqueerrimi; léwa chuánshi léewidani wayá nácu, wéewaunaa wáacoo áacairra ya nuiiwadedani.

⁹ Linácu liáni chuánshica nuwánta carrúnatabee, ya nabáji nuyá léjta báqueerri cáinuacai; ne liá'a Dios chuánica jócai bájiu. ¹⁰ Tándawa nuwánta quinínama, quéewique'e numédaque'e saícai nalí náa'a Dios wínanica, quéewique'e nayá néenaaque'e náacoo áacairra, liá'a saíctai wérrica, ya jócai amáarra Cristo Jesús nácu.

¹¹ Liáni yáawaiyíi wérrí:

Máanalicta wayá linácu, cáwiminaa wayá liájcha lécchoo;

¹² Carrúni jináatacta wayá linácu, wawáaliaminau washínau liájcha liwánacaalactalaca;

ya wabáyacta lináwa wáa léena linácu, chacábacanaa libáya wanáwa lécchoo;

¹³ jócta machácani wayá, liyá mamáarracai méda machácani, níwata jócai éewa limáaca licábacanau, le licábacanaaja liérra.

Báqueerri catráawajaacai saícai wérrí

¹⁴ Jédacaniu séewirrinaa nalí linácu liáni: Limá nalí Dios náneewa u'icáita yáacau linácu jiliérra chuánshi. Náa'a cáitenai jócai saícai, méderri máashii nalí náa'a éemenai nayácani. ¹⁵ Jiméda quinínama tánashia jéewani jimédaca, Dios náneewa jicá'a báqueerri washialicuerrí catráawajaacai méderri saícai, jócai éewa báica, éewiderri saíca léjta licábacanaa liá'a Dios chuánica yáawaiyíica.

¹⁶ Ujitáania chuánshi máashii cáinabi ita saí, jiní wéni, léca liá'a natáaniani nácu cha, yúquerri nayá mawí máashiiquictala, ¹⁷ ya liá'a néewidacalaca cáarrallerriu chalejta liá'a bálínacaalashi cachánaninica. Léwa libésunau liáni náajcha náani washialicuenai nají'inaa Himeneo ya Fileto, ¹⁸ náawa yáainiu náani báawachala liúcha liá'a yáawaiyíica; namá'ee linácucha liá'a wacáwíactacoo jái bésunacuwei, ya jinaneu nacáarraleda chacábacanaa náa'a áabi éebidenica. ¹⁹ Ne Dios máaca áabai liárrubai cadánaniyaca, tánda litánaa nalí: "Liá'a wawácali yáirri léena náa'a lishínaaca", ya "Quinínama náa'a sátenaicoo Dios yúcha, arrúnaa nashírrique'iu liúcha liá'a jiconashica".

²⁰ Waméda áabai cuíta máanui cábacanaa: Áabai cuíta máanui, jócai báabajuta oro yáca ya warrúwa ái néeni já'a, lécchoo áicuba ya bádanicaisi, áabi namédaniyu saícai, ya áabata mawí cuíta lícu saí. ²¹ Cháwa libésunacoo á'a cuíta wawácali shínaaca. Ne wayácta majíconaa quinínama máashii yúcha, chááminaa léjta liá'a cawéninamaica, yáairri saíca wawácali cáaji rícu, méderri'inaa quinínama méenaami saícaica.

²² Jidánau liúcha liá'a máashiica icúlinai wíteeca. Jimúrru jiyá machácaniyu ya jéebida mawí, canínaa jicába, ya saíctaque'e jiwówa, náajcha náa'a quinínama chóniwenai wáalianai nawówau masácula nasátacoo Wawácali yúcha. ²³ Ujiméda liwánacaala náa'a cáitenai matuinaami, jicá'a náa'a chóniwenai mawiteeni, jái jiá léena indeerri ínua yáacashi. ²⁴ Báqueerri washialicuerrí tráawajeerri wawácalirru, jócai jinaniu línuu yáacacoo, báawachata, arrúnaa saíca limédacoo quinínama yáajcha, arrúnaa éeneerri léewida saíca, ya arrúnaa liwántaa quinínama. ²⁵ Ya jiárra imiyayu jiwówa yáajchau náa'a médenai lijúnta máashii, jínda Dios náawida nawíteejoo náaque'e léena liá'a yáawaiyíica. ²⁶ Nawítee cáwíaque'iu, néewaqué'e najíacoo liúcha liá'a cachálujedacaica Wawásimi wáalierrí nayá mawíte, limédaque'e náajcha léjta liwówainica.

3

Chítashia nacábacanaa náa'a chóniwenai urrúnictala amáarra cáinabi

¹ Ya lécchoo arrúnaa jiá léena, liá'a éerdi éenamicojoo línuminaajoo éerri carrúnatai'inaa. ² Náa'a chóniwenica cadénimínaa nayájoo, caníinaaminaa wérrí nacá'a nawárruaníu, wachósuni ya cábadedeenaicoo nayá jájiu. Natáaniaminaajoo máashii Dios nácu, jócuminaajoo néewidajoo nasálíjinaarru; nayáminaa quiní'inaajoo máj nalí, quiní nabústaníjoo, jóca'inaa náa'a licáarrunínaa liá'a Dios máni nácuca. ³ Jiní caníinaí nacábacoo, jiní carrúni jináataca nacába áabi, nayá catáaniacani, nanúma yúwicau, jócuminaa néena nawánacaalacoojoo liúcha liá'a máashii; nayá liyájurricani, najínai'inaa quinínama liá'a saícaica. ⁴ Nayá cachálujedacani, jócani cawáunta, nayáminaa cashiámuni wíte wachósuni, namúrruminaa léjta nawítee máashii wówau'u, méewanita múrru Dios. ⁵ Namédaminaa újnii jicá'a náa'a éebidenica ne újni namá nayáca, ne iyada nayá léja liá'a máashii namédanica.

Níwata nayá jócai néebida Dios chuáni dánani. O'iwína yáacoo náajcha nárra chóniwenai. ⁶ Níwata nayá néenaa náa'a wárruenai lirricula liá'a cuitaca nachálujueda náa'a májinani íinaca, cashiámuni jíconaa, líardanica quinínama wíteeshi máashiica, ⁷ nayá séewirriini éewidacoo, ne jócu néenaa náa léenaa linácu liá'a yáawaiyiica. ⁸ Chaléjta náa'a camálicai jí'ineenai Janes ya Jambres, jáiwa naméda máashii Moisés júntai, léquichoo náa'a chóniwenaa jócu néewida liá'a yáawaiyiica. Jiniwata washíalicuenai nawítee máashii wérri najíconaiyu, máashiderriu, jócani éebida linácu. ⁹ Ne quiní'inaa namédani bájjalajoo, níwata náa'a quinínama náa léenajoo chóniwenai mawíteeni, chaléjta nabésunaucoo náa'a chámataca Janes ya Jambres Moisés júnta.

Pablo íiwa Timoteorruni liá'a limédani'inaaca

¹⁰ Ne jiyá Timoteo, jái éewidacuwai linácu líani nuéewidau chóniwenai, léjta nucábacanaa yáayu, nuwówaini numéda séewirrinaa, nuéebidanica, nuyá jócai íiwirri wówa áawitate naméda nulí máashii, ne caníinaa nucába chóniwenai, ya nudánani nuwántaque'e quinínama, ¹¹ léjta nacánaquedau nuyá ya carrúni jináata numácoo. Já léenaa quinínama liá'a nubésunaucoo á'a Antioquía, ya Iconio, ya Listra, nacánaquedau nuyá carrúni jináata, ne nuyá liá'a wawácali túyerri nuyá quinínama yúcha. ¹² Yáawaiyií waliáni, quinínama náa'a wówenai nayáca saícai wérri Cristo Jesús yáajcha, nabesunedaminaa carrúni jináatabee. ¹³ Ne náa'a máashii, ya náa'a cachálujuedacanica mawíminaa máashii náacojoo, nachálujuedaminaa ya áabi cháljueda nayá lécchoo.

¹⁴ Jiyá yáairri cabálini quinínama linácu liá'a jéewidanicoo nácu, yá jéebidau'uni. Jiniwata jiyá ái yáa léenaa tánashia éewida jiyá. ¹⁵ Jédacaniu samálita'inaami jiyá yáirri léenaa Dios chuáni, jái éewa léewida jiyá ya litée jiyá áacairra, jéebidauca Cristo Jesús nácu. ¹⁶ Quinínama liá'a Dios chuáni tánerricoo saícai wérri, ya Dios yáani walí, saícai léewidaca ya líarra wayá, quéewique'e lichúni wayá, léewidaque'e wayá, áabai wíteeshi machácaniyu, ¹⁷ quéewique'e liyá washíalicuerri Dios shínaaca, éeneerri limédaca quinínama, wáaleerri quinínama liwíteu ne yáirri léenaa léewaque'e liméda quinínama méenaami saícai.

4

¹ Dios náneewa ya Cristo Jesús náneewa, líinuminaa jicá'a reyjoo, líiwa najíconaajoo, náa'a cáwinica ya náa'a máanalínica ne numá jirru bájjala, ² jiiwa Dios chuáni liá'a saícaica, ya mamáarraca jiyáca jáicta léerdi ya jócta léerdi, jiwána léewidaca, jáirrani, ya jái jidánani, jéewidau cawáunta ya u'íiwirri jiwówa. ³ Líinuminaa léju liá'a léer dica, náa'a chóniwenai jócu nawánta néewida saícai chuánshicojoo, namédaminaa nawíteeyu liá'a nawówaini namédaca; namúrruminaa manuába géewidacani néewidaminaa léjta nawówau néemicaní. ⁴ Nanáawida nawójjuna lirrú liá'a yáawaiyiica, namédaminaa quinínama liwánacaala liá'a chuánshica. ⁵ Ne jiyá wálierri séewirri liá'a saícai wíteeshica, jiwántaque'e carrúni jináatabee, jiméda mamáarraca jiiwa Dios chuánica, jiméda machácani jishínaa tráawaju.

⁶ Jái urrúni náiihua nuyái, nucáwica nuáni Dios cáaji rícu. ⁷ Nuyá yáairri machácani nuéebidaca mamáarraca, áawita cachánabee íinu nútala, léjta báqueerri washíalicuerri íinua yáaquerri jináwiu rícu. Nunísa nuínu chaléeni nuéewactala nuínuca, nuyá jócai numáaca nuéebidauca Dios chuáni nácu. ⁸ Chóque'e nushínaa premio nénda nuyá, nugáanancia, ne liá'a nuwácali liá'a chóniwerri éewerri licábaca liá'a máashii o liá'a saícaica, liyáali éerri líamíinaa nulljoni. Léeminaa liá'a nulí ya nalí náa'a quinínama náa'a caníinaani cába liyá, néndenai liyá cáashia línuca.

Pablo éewidacala bácai Timoteo

⁹ Jiméda quinínama jiiunque'e madéjcanaajoo jicába nuyá. ¹⁰ Ne liá'a Demas caníinai cába mawí liá'a éerri shínaaca, jáiwa limáaca bácai nuyái, jáiwa líawái Tesalónica néerra, Crecente láu déecuchala Galacia, ya Tito yáa Dalmacia néerra. ¹¹ Bácai Lucas yáa nuájcha, jimúrru nulí Marcos ya jindani jájchawoo, níwata yúderri'inaa nuyá tráawajorru. ¹² Liá'a Tíquico nubánuani Éfeso néerra. ¹³ Jáicta jiiunoo jinda nushínaa capa, numáacani Troas tána íbana néeni liá'a Carpo. Lécchoo jinda nushínaa cáashta, ya náa'a cáashta báinacu sánami, jí'ineenai pergamino.

¹⁴ Alejandro jáirru shínanaa, máashii wérri médacoo nuájcha. Liyá wawácali lipáida liyáajoo, léjta linácu liá'a limédanica. ¹⁵ Jitúyau jiyá liúcha, níwata máashii médacoo wajúnta linácué líani wéewidanicoo nácu.

¹⁶ Quéechanacu nutáania nubícaubaliu nanáneewa náa'a wánacaleenaa quini yúda nuyá, quinínama namáaca bácai nuyá. Nunénda Dios jócubeecha licóbra líúcha

liá'a máashii namédanica. ¹⁷ Ne liá'a nuwácalica liyúdawa nuyái, ne liá nudánani quinínama nutééque'e liéni nuíwa Dios chuáni, liá'a chuánshi sáicaica wásedeerrica, quéewique'e néemicani quinínama náa'a jócani judíobini. Cháwa wawácali túyerri nuyá liúcha liá'a carrúnatai újni cháawi quíirrai núma rícuca. ¹⁸ Liá'a nuwácali litúyaminaa nuyá quinínama liúcha liá'a máashiica, liwáaliaminaa nuyá lishínaa liwánacaalactaca éerri ítala. Wacábactala balíbalibee ne liyá yáawaiyii, cháí'inaa.

Nutáa jirru ya nuá jirru saícai nuájumirrau

¹⁹ Nuédacaniu Prisca nácu ya Aquila nácu, ya náa'a tána éenajinaica Onesíforo. ²⁰ Erasto liá'a máacau Corinto néeni ya Trófimo numáaca bálinerriu á'a Mileto néeni. ²¹ Jimédawa jidánijoo jínu uniábi béechajoo. Nabánua jirru nédacani'eewoo jinácu Éubulo, Pudente, Lino, Claudia ya quinínama éenajinai éebidenaica Cristo nácu. ²² Liá'a Wawácali Jesucristoca liyá jiájcha. Dios cámuisheda iyá liwiteeyu quinínama irru.

Carta de SAN JUDAS

Nuédacaniu Inácu

¹ Nuyá, Judas, cashírruedacai Jesucristo shínaa ya Santiago éenajirri, nutána liáni cáashtaca nali náa'a chóniwenai caníinaani Dios wasálijinaa cábaca ya limáida nayá, náa'a Jesucristo túyanica. ² Irríshibia iyá máanui bájjiala carrúni jináata, saíctacta iwówa ya caníinaabee.

Náa'a éewidenai númashi yúwica

³ Nuéenajinai caníinaani nucábaca, nuwówai nutána máanui wérrí linácu liá'a wásedeerri iyá ya chacábacanaa nuyá lécchoo, ne chóque'e nucába rúnaacala irrú, quéewique'e ínuua yáacacoo linácu liá'a éebidauca quéechamite léējueda nali náa'a Dios shínaaca. ⁴ Níwata linácu nachálujueda nawárruacoo íbirra áabi chóniwenai, nali liá'a chuánshi Dios shínaa liyadanica quéechamite linácula liá'a náucaquictalacoo. Náa'a washiálicuenai máashiicanica, náa'a pénsenaica caníinaaca Dios cába wayá bájjiala, jócuminaa carrúni jináata licába wayájoó quinínama liá'a máashii wamédanica, ya namá Jesucristocala jócai wánacaala wayá jiní wawácalicalani.

⁵ Báawita iyá ái yáa léenaa, nuwówai édacanicoo liá'a Wawácalica, liáwinaami lijéda náa'a chóniwenai Israel shínaaca Egipto lícucha, limárda nayái náa'a jócanimi éebida. ⁶ Ya nali náa'a ángelbini jócani máacau saíca, jiníwata néechate chúnsai náarru, Dios wáaliani cuita manúmai catáwacai ya jócani amáarra, liyáali éerri máanui Dios mácta'inaa tánashia yáau áacairrai ya tánashia yáau infierno rículai. ⁷ Chacábacanaa léjta náa'a ángelbinica, lécchoo náa'a chacáalee jí'ineenai Sodoma ya Gomorra ya náa'a chacáalee léema nácu sánaca, naméda'inaa náa'a rúmbabini médanica, ya nainda natée nayá máashiiquictala lijúnta liá'a licábacanaa. Tándá nasúfria carrúni jináatami liá'a chichái jócai amáarra ya namáaca náiiwanau chacábacanaa quinínamarru.

⁸ Báawitate náa léenaa liérta, náarra washiálicuenai lécchoo, nayá léjta dajuishi rícula, nasáculéda nanáanai, nacháani liá'a wánacaleerri wawácali chuánica ya nacáitadedá nanáawa náa'a wánacaleenai mawí. ⁹ Liyája liá'a ángel Miguel, liá'a wánacaleerri máanui mawí náucha náa'a áabi ángelbinica, quéecha'inaami línuua yáacacoo lijúnta liá'a Wawásimica quéewique'e léda liúcha Moisés máashiicaimi, jócu léenaa líuca chuánshi máashiiyu, léerrimi'e limáni lirrú: "¡Liá'a Wawácali liárta jiyájoó!" ¹⁰ Ne náarra washiálicuenai natáania máashii linácu liá'a jócai náa léenaa; ya liá'a náani léenaa cábacanaa, léjta náa léenau'u cuéshinaica jinini wítee, namédani chúnsai'inaa náucacooyu.

¹¹ ¡Áchunu carrúni jináata nayá! Quéewique'e wínenai léjta chacábacanaa liá'a Cainca. Linácu nagáana warrúwa nanáawawai, léjta liá'a washiálicuerri jí'ineerri Balaam, ya léjta liá'a jí'ineerri Coré, máanalini jócai léemi nali namáni náucha. ¹² Náa'a báinatánica shímashi caníinacta nacábacoo náiiibi éenajinai ya ijúnicaí saíctacta naméda nawówa. Liyáali éerri náayactaca ya náirra saíctai wérrí nawówa, jócu náyada nayáu cawáunta. Cháni léjta pastorbini natúyenaicoo nayá jájui. Cháni léjta liá'a sáanai jinírru shiátaí, litéeni liá'a cáulica. Cháni léjta banácali jócai yáa lítau léerdi rícuu, máanali chámaichu ya lijíchu éerruau. ¹³ Cháni léjta marrádaca carrúnatai wérrí manuá shínaaca, náucani léjta licáli náa'a máashii namédanica, wáneerri báinata nayá. Cháni léjta sáalii yúquenai nájabaa yúchau, yéenai yúquenai'inau lirrúcula liá'a mawí catáawacabee jócai amáarra.

¹⁴ Léccchoo liá'a washiálicuerri jí'ineerri Enoc, liyá sietechu, Adán yáawinaami, litáania Dios lijí'inaa nácu, limá'ee nanáucha náa'a chóniwenai: "Nucába wawácali, ínuca íchaba wérrí ya íchaba wérrí lishínaa ángelbini yáajchau, ¹⁵ licábaque'e cajjonaani ya jiní jíconaa quinínama washiálicuenai, ya liúcaque'e quinínama náa'a máashiinica, quinínama máashii namédanica naliwoo, ya liá'a quinínama chuánshica jócai saícanata namáca, léjta máashiicani cajjonaani namánimi linácula." ¹⁶ Quinínama najútau, quinínama náasacala, bácai namúrru nalíwoo saícaque'e nayá. Natáania wachósuniyu, ya natáania áabi nácu újni saíca néedaque'e náucha saícabee naliwoo.

Liárrani náa'a éebidenaica

¹⁷ Ne iyá, caníinaani nucába nuéenajinaiu, édacaniu linácu náa'a apóstolubini wawácali Jesucristo shínaa ¹⁸ mánimi nácucha: "Liá'a éerri éenamictala'inaa nayáminaajoo náa'a chóniwenai cásacalacani, nayáminaa áabena náajcha náa'a wówenai naméda liá'a máashiica." ¹⁹ Nayáwa náarra wówenai nashírredacoo; naméda nawíteu léjta nawówau ya jinínirru Espíritu Dios shínaa. ²⁰ Ne iyá, caníinaani nucábaca nuéenajinai, iyá sáica cabálininaa majiconaa linácu liáni éebidani nácu. Isáta Dios yúcha índá litée iyá liá'a Espíritu Santo.

Isáta Dios yúcha índá litée iyá liá'a Espíritu Santo.

²¹ Iyá caníinaani icába Dios mamáarraca ya inénda liá'a éerrica linácu liá'a Wawácali Jesucristoca, carrúni jináata wayá linácueji, liá walí licáwica jócai amáarra. ²² Carrúni jináata icába náa'a jócani éenajta éebidaca. ²³ Áabibi iwáseda ijéda nayá néenee chichái yúcha, ya carrúni jináata icába náa'a áabica, áawita itúyacoo náucha ya máashii icába lécchu liá'a náabala natéenica casáculaica máashiica nayá.

Liá sáicai Diosru liájumirrau

²⁴⁻²⁵ Liyá Dios bácai rími, liá'a wásedeerri wayá, wáaleerri danáanshi litúyaque'e iyá jócubeecha iméda ijiconau, ya quéewique'e líyada iyá jiní wérri jíconaa ya sáicta wérri iwówa lináneewa balíbalibeeca. Liyája liá'a balíbalibeeca, máanui wérrica, liá'a cadánanica ya liwánacaalauca, linácu liá'a Wawácali Jesucristoca, quéecha'inami, chóque'e ya mamáarraca. Chácajani.